

OLGA CUBELLS BARTOLOMÉ

***ELS PARLARS DE LA RIBERA D'EBRE.
ESTUDI GEOLINGÜÍSTIC***

TESI DOCTORAL

Dirigida pel Dr. Pere Navarro Gómez
Departament de Filologia Catalana
Facultat de Lletres
Universitat Rovira i Virgili
Tarragona, abril de 2005

TAULA

INTRODUCCIÓ

1. Justificació	7
2. Descripció geogràfica i històrica	11
3. Estudis lingüístics anteriors	20
4. Metodologia	24
4.1 Zona estudiada	24
4.2 Informants	25
4.3 Qüestionari	36
5. Transcripció	41

DESCRIPCIÓ LINGÜÍSTICA

1. Fonètica	43
1.1 Vocalisme tònic	43
1.1.1 Tractament de A tònica llatina	43
1.1.2 Tractament de ¡ tònica llatina	44
1.1.3 Tractament de /i tòniques llatines	44
1.1.4 Tractament de - tònica llatina	46
1.1.5 Tractament del diftong AI del llatí vulgar	47
1.1.6 Tractament de 3 tònica llatina	47
1.1.7 Tractament de AE tòniques llatines	48
1.1.8 Tractament de â tònica llatina	50
1.1.9 Diftongs tònic	50
1.1.10 Adaptació de castellanismes	51

1.2	Vocalisme àton	51
1.2.1	Tractament de la /a/ i la /e/ en posició pretònica i posttònica	51
1.2.2	Tractament de la /o/ en posició pretònica i posttònica	62
1.2.3	Tractament de la /o/ en posició inicial	65
1.2.4	Tractament dels diftongs àtons	66
1.2.5	Manteniment de la /i/ en aquells casos que va seguida de vocal	67
1.3	Consonantisme	67
1.3.1	Consonants labials	67
1.3.2	Consonants laterals i ròtiques	68
1.3.3	Consonants palatals	73
1.3.4	Consonants alveolars	75
1.3.5	Consonants nasals	77
1.3.6	Consonants velars	79
1.3.7	Grups consonàntics	80
1.4	Altres fenòmens fonètics	82
1.4.1	Pròtesi vocàlica o sil·làbica	82
1.4.2	Epèntesi consonàntica	83
1.4.3	Epítesi consonàntica	83
1.4.4	Afèresi	84
1.4.5	Metàtesi	84
1.4.6	Dissimilacions	85
1.4.7	Assimilacions	86
1.4.8	Reducció de sons	87
2.	Morfologia	88
2.1	Morfologia nominal	88
2.1.1	Gènere i nombre	88
2.1.2	L'article	92
2.1.3	Pronoms personals	96
2.1.4	Demostratius	101
2.1.5	Possessius	103
2.1.6	Numerals	105

2.1.7 Interrogatius i relatius	106
2.1.8 Indefinites	107
2.1.9 Preposicions.....	107
2.1.10 Conjuncions	109
2.1.11 Adverbis	110
2.1.12 Interjeccions	116
2.2 Morfologia verbal	118
2.2.1 Infinitiu	118
2.2.2 Gerundi	119
2.2.3 Participi	119
2.2.4 Present d'indicatiu	120
2.2.5 Imperfet d'indicatiu	123
2.2.6 Futur	125
2.2.7 Condicional	126
2.2.8 Present de subjuntiu	126
2.2.9 Imperfet de subjuntiu	132
2.2.10 Imperatiu	134
2.2.11 Verbs incoatiu	134
2.2.12 Alguns verbs irregulars	135
2.3 Verbs del I grup	138
2.3.1 Anar	138
2.3.2 Donar	143
2.3.3 Estar	147
2.4 Verbs del II grup	152
2.4.1 Batre	152
2.4.2 Caure	157
2.4.3 Córrer	162
2.4.4 Créixer	167
2.4.5 Creure	172
2.4.6 Dir	177
2.4.7 Fer	182

2.4.8 Haver	187
2.4.9 Néixer	192
2.4.10 Poder	197
2.4.11 Riure	202
2.4.12 Saber	207
2.4.12 Ser	212
2.4.13 Treure	217
2.4.14 Veure	222
2.4.15 Voler	227
2.5 Verbs del III grup	232
2.5.1 Bullir	232
2.5.2 Collir	237
2.5.3 Complir	242
2.5.4 Cosir	247
2.5.5 Dormir	252
2.5.6 Fregir	257
2.5.7 Fugir	262
2.5.8 Llegir	267
2.5.9 Morir	272
2.5.10 Obrir	277
2.5.11 Omplir	282
2.5.12 Patir	287
2.5.13 Sentir	292
2.5.14 Sortir	297
2.5.15 Tenir/tindre	302
2.5.16 Venir/vindre	307
3. Sintaxi	311
3.1 <i>Jo</i> com a complement oblicu	311
3.2 Concordança del complement N amb verbs esdevenimentals i equiparables	312
3.3 La concordança del participi	315

3.4 La concordança de noms col·lectius amb el verb	316
3.5 L'exclamatiu quantitatiu <i>quant</i> en oracions que no són ni interrogatives ni exclamatives	316
3.6 El verb <i>fer</i> usat amb doble acusatiu	317
3.7 Perífrasis verbals	317
3.7.1 La perífrasi d'obligació	317
3.7.2 La perífrasi de probabilitat amb temps perifràstic	317
3.8 L'auxiliar preposicional <i>deure de</i> amb valor de probabilitat	319
3.9 El futur amb valor d'imperatiu	319
4. Lèxic	321
4.1 Inventari de les variants lèxiques	321
4.1.1 El camp i els cultius	321
4.1.2 Indústries relacionades amb l'agricultura	335
4.1.3 Els vegetals	343
4.1.4 Els animals domèstics	355
4.1.5 La vida pastoral	359
4.1.6 Els animals vertebrats i invertebrats	364
4.1.7 El temps. Les estacions de l'any	376
4.1.8 Noms topogràfics	380
4.1.9 Els oficis	384
4.1.10 El cos humà	388
4.1.11 La casa	401
4.1.12 El vestit	416
4.1.13 La família: cicle de la vida	421
4.1.14 Les festes religioses	426
4.1.15 La mar	430
4.1.16 Els jocs	433
4.2 Llista de mots i ubicació	438
5. Conclusions	467
6. Antologia de textos	487
	522

7. Bibliografia	
7.1 Sigles de publicacions	522
7.2 Autors i obres	522
ANNEX	544
1. Annex 1. Mapes de conclusions	544
2. Annex 2. Índex de les entrades cartografiades a l'ALRE	557
3. Annex 3. Instruccions per al maneig del CD	573

INTRODUCCIÓ

1. JUSTIFICACIÓ

Si hagués d'anar a buscar els orígens del meu interès per la variació geogràfica de la llengua, segurament hauria de recular fins als meus temps d'estudiant d'ensenyament secundari a Flix. El fet d'haver-me de desplaçar del meu poble fins a aquesta localitat veïna per seguir els estudis de batxillerat va representar per a mi un canvi d'hàbits en molts sentits i també una descoberta de la varietat de la llengua en els pobles del nord de la Ribera d'Ebre. Les converses inevitables que sorgien una i altra vegada sobre la manera de parlar de cadascú, de la gent de la Palma, de Flix, de Vinebre, d'Ascó, de la Torre, de Riba-roja i fins i tot de Bovera, de la Granadella, de la Bisbal i Margalef, i els consegüents prejudicis lingüístics que hi anaven associats, van desvetllar en mi un interès per la meua llengua i, encara més, per la variació lingüística del meu entorn més immediat, que no ha minvat fins avui. La sort de trobar-me a la universitat amb un gran Mestre de la dialectologia catalana, a més, no va fer sinó esperonar encara més el meu interès. Acabant la llicenciatura de filologia catalana, el Dr. Pere Navarro va donar-me l'empenta imprescindible per llençar-me al buit, a estudiar en profunditat els parlars de la meua comarca, els parlars de la Ribera d'Ebre.¹ Una comarca que, dit ara de passada, en aquells moments ben poc coneixia. El fet de ser de la banya més nord-oriental d'aquest territori, i de tindre molts més contactes amb els pobles veïns de Bovera (les Garrigues), la Bisbal i Margalef (el Priorat) va frenar la relació de la Palma amb la resta de poblacions riberenques.

La meua tesi de llicenciatura va basar-se, l'any 2000, en el parlar de la Palma d'Ebre, el que més coneixia (i conec) i el que em permetia un accés més fàcil als informants i una familiarització amb el mètode amb la tranquil·litat que ofereix el fet que "jugues a casa". Aquesta investigació és la que em va conduir a ampliar posteriorment la recerca a tota la comarca de la Ribera d'Ebre, fruit de la qual resulta aquest estudi que presento com a tesi doctoral. Si l'any 2000 aquests pobles se'm presentaven com a distants i desconeguts, avui puc confessar que me'ls sento meus, que els sento com la part més propera de la terra on pertanyo. Realitzar aquest estudi m'ha servit per conèixer més el meu entorn i, de retruc, per estimar-me'l i valorar-lo. Ara que hi conec la gent, estimo més la terra.

I per què la Ribera d'Ebre? Doncs senzillament per una qüestió de continuïtat. El 1981 el Dr. Pere Navarro va iniciar els seus primers contactes amb la Terra Alta; anys més tard, el 1996, donarien com a fruit la publicació de la seua tesi doctoral. Des d'aleshores té en ment un magne projecte que conclouria amb un atlas lingüístic dels territoris de les Terres de l'Ebre *latu sensu*. Per això, en part, la Ribera d'Ebre; perquè per arribar a poder oferir aquest macroestudi cal abans una investigació detallada de les comarques que comprenen aquest territori. Però també la Ribera d'Ebre perquè és, com acabo de dir, la meua comarca. Sempre he pensat que les persones som d'on naixem i també d'on vivim i que el profit que nosaltres traiem de la terra l'hi hem de tornar d'alguna manera, per una qüestió de gratitud. Aquesta vol ser, doncs, també, la meua aportació a la meua terra.

¹ Una gran part d'aquest estudi que ara presento ha estat possible gràcies a l'obtenció d'una Beca de Predoctorat per a la Formació de Personal Investigador del Programa General, concedida pel Comissionat per a Universitats i Recerca de la Generalitat de Catalunya (DOGC núm. 2600, de 17 de març de 1998). En la darrera fase del projecte, he obtingut un ajut per al desenvolupament de projectes de recerca d'abast comarcal (ACOM) de l'Agència de Gestió d'Ajuts Universitaris i de Recerca (2003).

Un altre dels motius per estudiar-la és la poca atenció que ha rebut de l'Administració, cosa que ha propiciat un cert sentiment d'inferioritat en diversos àmbits, potser no tan acusat com el de les comarques veïnes del Priorat i la Terra Alta, però encara palpable en el sentir de la gent. I un d'aquests àmbits és la llengua. Tant els mitjans de comunicació com l'ensenyament han afavorit uns canvis lingüístics que ja estan transformant la fesomia dels parlars de la zona. Només cal escoltar com parlen els xiquets de quatre a vuit anys per adonar-se que molts trets lingüístics genuïns ja han caigut en desús. Només cal conèixer momentàniament amb diferents generacions d'una mateixa família per adonar-se que la llengua dels més petits condiciona la dels grans i, el que és pitjor, genera prejudicis lingüístics en ells. El que indicava Pere Navarro en la seua tesi doctoral, a propòsit dels parlars de la Terra Alta, és perfectament aplicable també a la Ribera d'Ebre: "La nul·la sensibilitat lingüística dels mitjans de comunicació i l'escassa d'alguns docents afavoreixen la perpetuació d'un autoodi del tot perjudicial per al manteniment de la personalitat lingüística dels terraltencs." La percepció que una té després de viatjar poble per poble fa que aquesta frase anterior sigui ben certa també en el cas dels parlants riberencs.

El model de llengua estàndard que es vehicula a través de l'ensenyament i dels mitjans de comunicació, sobretot, ha provocat que es generi en els parlants d'aquestes comarques un conjunt de prejudicis lingüístics envers trets propis i particulars, els quals ja no són vistos com una riquesa, com l'afermament d'una personalitat pròpia, sinó com una vulgaritat, com una traça de parlars pagesívols i, per tant, aniquilables. El cas de Faió, però, sota administració aragonesa, es trobaria una mica al marge d'aquesta percepció; allà, més que no pas l'assimilació lingüística per part dels "catalans", el que s'hi detecta després de llargues estones de conversa amb la gent que hi viu és la forta pressió de l'espanyol, que segueix exercint com a modalitat més prestigiosa. En aquesta població, el català és la llengua de casa, de la família, de la col·loquialitat, però no la dels afers seriosos.

Un model de llengua estàndard és un referent per a tota la comunitat parlant d'una llengua i, per tant, els trets que conté són sempre aquells més comuns al diasistema, els que permeten reduir les diferències entre dialectes en favor de l'omnicomprensió. Per tant, estandarditzar és, necessàriament, triar i renunciar. Ara bé, per arribar a aconseguir un model de llengua referencial en el qual es puguin sentir identificats tots els usuaris d'aquella llengua, condició indispensable per tal que el model elaborat pugui ser assumit i, doncs, usat, cal abans conèixer tots els matisos d'aquesta llengua. I és aquí on la dialectologia i la geolingüística hi tenen un paper destacat. Aquesta investigació que avui presento vol contribuir també a aquest objectiu.

Un altre dels motius per analitzar els parlars de la Ribera d'Ebre ha estat l'interès de delimitar la frontera entre els subdialectes lleidatà i tortosí. Que la comarca en conjunt pertanyi al dialecte nord-occidental ja ha estat constatat per alguns estudis previs, però cap ha anat més enllà i ha delimitat amb precisió a quin subdialecte pertanyen aquests parlars. És evident que a la Palma l'accent sona molt igual que el de Bovera i la Granadella i que a Rasquera la gent parla prou semblant a com ho fan a Benifallet, però fins on arriba el tortosí?, fins on el lleidatà? És possible establir una frontera clara entre ells o caldrà considerar la comarca una zona de transició subdialectal? Aquest motiu va ser el que va permetre establir la hipòtesi inicial, sobre la qual es bastiria la investigació: els parlars de la Ribera d'Ebre, que pertanyen al bloc occidental del català i, més concretament al dialecte nord-occidental, conformen una zona de transició entre els subdialectes lleidatà i tortosí, zona en la qual s'entrecruen, a voltes horitzontalment, a voltes verticalment, les diferents isoglosses de tots dos.

Aquesta és, doncs, la voluntat final: intentar establir unes isoglosses que qualitativament permetin corroborar la filiació dialectal de la comarca i delimitar-ne la filiació subdialectal.

El treball de recerca i d'anàlisi ha permès que el resultat final sigui doble, l'elaboració d'una monografia lingüística i la confecció d'un atlas lingüístic dels parlars riberencs. Així, doncs, aquesta és una tesi de dialectologia i de geolingüística que pren com a base el registre col·loquial del català de la Ribera d'Ebre.² Sóc molt conscient que aquesta no és una anàlisi tancada d'un territori —tampoc no pretenia ser-ho— i que encara queda molt per fer, perquè tota la informació recollida podria ser abordada des de molts altres punts de vista. Tant de bo el vessant geolingüístic pugui contribuir a encetar estudis d'altra índole.

Però, tot i que les justificacions fins ara donades poden conduir a pensar que aquesta és una investigació d'autoria única, en realitat un treball de recerca d'aquesta envergadura, per molt personal que sigui, sempre és fruit dels consells, dels suggeriments, de les revisions i dels cops d'ull (i de mà) de molt diversa gent. És per això que seria una injustícia absoluta no reconèixer aquí l'esforç i l'ajuda dels meus mestres (i entengui's *mestre* en tot el sentit de la paraula). En primer lloc, del meu director de tesi, el Dr. Pere Navarro, que ha resistit estoicament l'allau de preguntes i més preguntes que li he anat abocant, que ha sabut treure, amb la paciència d'un sant, el millor de mi, que m'ha ensenyat a convertir-me en investigadora i que m'ha instruït d'una manera que segur que ell desconeix no només en el camí de la dialectologia i de la geolingüística, sinó també en el camí de la humanitat. Més que un director ha estat per a mi un amic. Mai li estaré prou agraïda per haver-se donat en cos i ànima a aquest estudi.

En segon lloc, cal reconèixer el suport desinteressat i els consells dels meus altres dos grans mestres, el Dr. Jordi Ginebra i el Dr. Miquel Àngel Pradilla. Al primer li he d'agrair que hagués encès en mi la flameta per l'interès de la sintaxi, la gran desconeguda de la dialectologia; si en aquest treball s'hi troba un capítol dedicat explícitament a aquest nivell lingüístic és, en part, gràcies a ell. A ell li dec, també, la fesomia final d'aquest apartat. Al segon li he de reconèixer l'ensenyament de les tècniques instrumentals en fonètica i l'ensinistrament en el maneig de la nomenclatura d'aquesta branca. I li dec, encara, de fa temps, el seu mestratge.

Haver estudiat el doctorat a la Universitat de Lleida em va portar a conèixer nous mestres, que, de més a més, són grans persones, professionals a qui sempre he trobat en el moment de requerir-los ajuda. En aquest cas, i molt especialment, he d'agrair les lliçons sobre transcripció fonètica que m'ha regalat el Dr. Joan Julià, sense les quals segurament l'antologia de textos que inclou aquest treball no tindria la fesomia que té. En el primer estadi d'aquesta investigació, sobretot, va patir les meues insistents preguntes el Dr. Ramon Sistac, al qual agraeixo, a banda de la paciència, el mestratge. També agraeixo a Jordi Satorra les dades que m'ha facilitat sobre els parlars de les Garrigues, comarca veïna de molts parlars riberencs, les quals m'han permès completar molta informació; i li reconec la companyia en l'aprenentatge conjunt d'aquesta branca de la lingüística.

La meua tasca com a docent a la Unitat Predepartamental de Periodisme i Publicitat i Relacions Públiques em porta a haver de fer extensius els meus agraïments als meus companys d'aquest ensenyament pel suport moral però també tècnic que m'han prestat, en especial al seu coordinador, Bernat López, i a Carlos Reyes, que m'ha ensinistrat en l'elaboració del CD cartogràfic que inclou aquest estudi i al qual he manllevat força hores.

² Pel que fa als matisos a l'hora de considerar 'col·loquial' el registre analitzat, cal tindre en compte el que s'indica més endavant, en aquest mateix capítol (4.3 Qüestionari).

També una bona colla de companys de la comarca (filòlegs la majoria) s'han deixat bombardejar a preguntes i s'han mostrat sempre receptius a les meues demandes, les quals anaven en la línia de contrastar algunes de les informacions obtingudes en els pobles respectius. M'han patit, sobretot en l'estadi final de la investigació, Núria Grau, Ferran Bladé, Sílvia Veà, Maite Cot, Biel Pubill, Maria Montané i Josep Anton Collazos. Em disculpo una vegada més per haver-me excedit en agosarament.

Però la llista de professionals que m'han estès la mà no s'acaba amb els lingüistes; també he de reconèixer l'ajut de Raül Aymí, ornitòleg de l'Institut Català d'Ornitologia, en el capítol d'animals vertebrats i invertebrats; de Jordi Bartolomé, biòleg i professor de la Universitat Autònoma de Barcelona, en el dels vegetals, i de Sergi Cuadrado, geògraf i becari de la Universitat Autònoma de Barcelona, per a les dades demogràfiques i el suport cartogràfic. També per a la confecció de l'atles lingüístic m'ha estat un gran suport Ricard Solana. I per a l'anàlisi de les vocals medials finals i l'elaboració d'espectogrames Sílvia Planas, tècnica del Laboratori de Fonètica de la Universitat Rovira i Virgili. Per als mil i un problemes informàtics que m'han entorpit, neguitejat i exacerbat en aquests anys, la paciència infinita d'Òscar Gual. En el camp semàntic dels jocs, els coneixements sobre el tema i la comarca de Biel Pubill m'han permès corroborar amb més seguretat les dades que havia obtingut en cada poble. Amb Albert Manent hi he coincidit en la recerca dels noms d'algunes aus; li agraeixo que m'hagi permès intercanviar informació i que m'hagi tingut sempre present quan ha descobert nous variants lèxiques riberenques per denominar el gamarús. Finalment, he tingut la sort de posseir el suport incondicional del Centre d'Estudis de la Ribera d'Ebre; especialment, he d'agrair la interacció constant amb el seu secretari, Josep A. Collazos.

Tal com explicaré més endavant, la coneixença amb els informants s'ha dut a terme, en tots els casos, a través d'un intermediari que ha permès reduir la distància inicial entre informadora i entrevistats. Les persones que han realitzat magníficament aquesta tasca són les que indico tot seguit. El meu agraïment sincer a totes elles: Rosa Ma. Escolà, Tere Izquierdo, Josep Ma. Jornet i Biel Pubill, per als informants d'Ascó; Carlos Garcia i Núria Grau per als informants de Benissanet; Montse Perpinyà per a Darmós i la Serra; Pere Navarro i M. Elena Martín per als de Faió; Elena Sánchez, M. Carme Cubells, Pere Muñoz, Ferran Casadó i Carles Castellà, per als de Flix; Joan Lluís Massip, Carme Massip i Francisco Argilaga per als de Garcia; Fernando Mauri i Pere Navarro per a Ginestar; el darrer també per a Miravet, Rasquera i Tivissa, en aquest segon poble juntament amb Robert Rosset; Jordi Pedrola i Maite Cot per als de Móra d'Ebre; Ferran Bladé i Jordi Duran per als informants de Móra la Nova; Domènec Sabaté i Antònia Bladé per a Rasquera; Anna Bladé, Estelina Agustí, Montse Anguera i Vicent Casadó per a Riba-roja; Joan Manel Marquès i Dolors Cubells per a la Torre de l'Espanyol, i Sílvia Veà, Francesc Mostazo i Rossita Montané per a Vinebre.

En un terreny més personal, la confiança de la meua família en mi —de l'Imma, el Gerard i molt especialment dels meus pares—, de vegades superior a la confiança que jo tenia en mi mateixa i l'esperó per tirar endavant la investigació; les facilitats que sempre m'han posat per poder-m'hi dedicar i la il·lusió que han dipositat en el projecte han estat els incentius que he necessitat en molts estadis de tot aquest procés per continuar i per arribar al final. Per acabar, és especialment remarcable el mèrit de l'Àlex, que ha hagut de compartir amb aquesta investigació la nostra relació. Totes les hores que la tesi li ha robat prometo tornar-les-hi amb interessos.

Gràcies molt sinceres a tots i als qui m'he pogut deixar.

2. DESCRIPCIÓ GEOGRÀFICA I HISTÒRICA

Dins de l'etiqueta que, d'un temps ençà, s'ha creat per denominar les comarques del sud del Principat —Terres de l'Ebre—, es troba la Ribera d'Ebre.³

Tal com el nom indica, està formada per un conjunt de municipis que, llevat de dos —la Torre de l'Espanyol i la Palma d'Ebre—, té com a eix vertebrador el riu Ebre. La part central de la comarca és integrada per la cubeta delimitada pel pas de l'Ase i el pas de Barrufemes, centrada per les poblacions de Móra d'Ebre, la capital comarcal, i Móra la Nova i atenallada pels dos braços en què es descomparteix la Serralada Prelitoral.

La comarca queda, doncs, clarament dividida en dos grups de municipis, la línia divisòria dels quals és el citat pas de l'Ase. Al nord, s'hi integren les poblacions de Riba-roja, Flix, la Palma d'Ebre, Vinebre, la Torre de l'Espanyol i Ascó, que formen un conjunt de terres majoritàriament tributàries de la vall del riu (les excepcions serien la Palma d'Ebre i la Torre de l'Espanyol). Al capdamunt del curs de l'Ebre, també s'integraria en aquest conjunt de municipis Faió, localitat administrativament aragonesa però totalment vinculada a les terres catalanes, tant per la seua geografia com per l'idioma.⁴ Al sud del Pas de l'Ase, el segon grup de poblacions està format per Garcia, Tivissa, Darmós, la Serra d'Almos, Llaberia (aquestes tres pertanyents al municipi de Tivissa),⁵ Móra d'Ebre, Móra la Nova, Benissanet, Miravet, Ginestar i Rasquera.

Tot i que l'actual divisió comarcal amb el pas del temps ha contribuït enormement a la cohesió de la comarca i a la percepció de pertànyer a un territori comú i clarament delimitat de la resta, el cert és que, tal com indica la *Gran geografia comarcal de Catalunya*:

³ El seu nom ja apareix documentat a la primeria del segle XIV, tal com indica Serrano (2000, I: 31). Per a un aprofundiment en la denominació de la comarca i el seu origen es pot consultar el treball d'aquest autor.

⁴ Aquests dos motius, i el fet que la *Gran geografia comarcal de Catalunya* l'hi inclogui (per les mateixes raons), és el que ha fet decidir a inserir en la investigació el municipi de Faió. Alguns estudis l'han inclòs, no sense criteri, a la comarca del Matarranya; de fet, els mateixos membres de l'Associació Cultural del Matarranya així ho demanen, perquè és un municipi catalanoparlant que administrativament pertany a l'Aragó i és convenient de no separar-lo per evitar friccions entre les poblacions de l'anomenada Franja de Ponent o Franja Oriental d'Aragó.

⁵ Tot i que en la major part de la seua existència, la Serra d'Almos ha pertangut a Tivissa, el cert és que el fet d'haver sigut municipi independent durant un breu període de temps ha possibilitat que els seus habitants en reclamin la segregació. El Parlament de Catalunya la hi va concedir el 1936 per constituir-se com a municipi independent, però tres anys després, el llavors governador civil de Tarragona va ordenar al municipi entregar tota la documentació a Tivissa i passar a dependre d'aquest ajuntament.

Un cop instaurada la democràcia, la Comissió Gestora de la Rehabilitació Legal del Municipi de la Serra d'Almos va sol·licitar al consell executiu la presentació al Parlament de Catalunya d'una llei perquè declarés l'existència del municipi de la Serra d'Almos i, en desestimar-se la demanda, van presentar una denúncia judicial. Al maig de 2003, però, el Tribunal Suprem va desestimar el recurs contenciós administratiu presentat per la Comissió Gestora de la Rehabilitació Legal del Municipi de la Serra d'Almos contra la sentència del TSJC que denegava la segregació d'aquest nucli del municipi de Tivissa.

Pel que fa a Llaberia, des que es va iniciar aquesta investigació que no compta amb cap habitant nascut a la localitat que pugui servir d'informador. L'última persona oriünda del poble va ser la senyora Benvinguda Riba Pallejà, que va morir el 14 de març de 2003, als 94 anys (dades facilitades per l'Ajuntament de Tivissa). Durant els darrers anys de la seua vida, però, va deixar Llaberia i va viure amb la seua filla, a Reus. És per això que no s'ha considerat convenient analitzar aquest parlar.

La Ponència de la Divisió Territorial de Catalunya, en fixar la seva delimitació el 1932, va topiar amb certes dificultats perquè els catorze municipis que la formen mai no van formar una entitat històrica o administrativa homogènia, com és el cas majoritàriament a Terra Alta o en altres comarques veïnes, bé que la divisió és lògica. Una altra dificultat està en el fet que la capitalitat de Móra d'Ebre no és tan definida com passa en altres comarques veïnes, per una manca de tradició i per la dificultat de comunicació fàcil amb els pobles dels extrems comarcals, a causa de la constitució peculiar allargassada del seu territori, cosa que el fa sovint més ben comunicat amb altres centres comercials. (*Gran geografia comarcal de Catalunya*, 1986, 11: 104)

Això a banda, primitivament fou important la unió de Ginestar, Rasquera, Benissanet i Miravet amb els altres pobles de la Terra Alta que formaven la batllia històrica de Miravet. En èpoques més properes, la part de la comarca de la dreta del riu i el sector esquerre, de Móra la Nova en avall, pertanyien a la vegueria i després corregiment de Tortosa (de 1716 a 1833), mentre que la resta de poblacions pertanyia a la vegueria de Montblanc i després al corregiment de Tarragona, a excepció de la Palma d'Ebre, que va ser tradicionalment de la vegueria i després corregiment de Lleida, i de Faió, que era del corregiment de Saragossa i del partit judicial de Casp.

Tota aquesta diversitat històrica, no obsta, però, perquè amb el pas dels anys, la millora de les comunicacions a l'interior de la comarca, la creació de l'Hospital Comarcal de Móra, la potenciació de la capitalitat de Móra d'Ebre i la creació del Consell Comarcal de la Ribera d'Ebre hagin afavorit la creació d'una personalitat pròpia, que li dona una fesomia particular, i l'aparició d'un coneixement de pertinença a un mateix grup territorial.

Des del punt de vista geomorfològic, la Ribera d'Ebre s'estén seguint el riu de nord-oest a sud-est i el seu territori limita amb les comarques del Segrià i les Garrigues, al nord; el Priorat i el Baix Camp, a l'est; la Terra Alta i l'Aragó, a l'oest, i el Baix Ebre al sud. Presenta una extensió de 892,56 km², repartits per poblacions de la següent manera:

municipis	km ²
Ascó	73,98
Benissanet	23,03
Faió	67,26
Flix	116,29
Garcia	51,78
Ginestar	15,63
Miravet	32,22
Móra d'Ebre	44,65
Móra la Nova	15,86
la Palma d'Ebre	38,81
Rasquera	50,32
Riba-roja	100,02
Tivissa ⁶	208,37
la Torre de l'Espanyol	27,91
Vinebre	26,43
TOTAL	892,56

FONT: *Gran geografia comarcal de Catalunya*

⁶ Inclou l'extensió de les poblacions que hi pertanyen de Darmós, la Serra d'Almos i Llaberia, actualment deshabitada.

Totes les aigües de la Ribera d'Ebre afluïxen a l'Ebre, fins i tot les aigües subterrànies hi han d'estar relacionades. Tot i que abunden les barrancades que entallen profundament el rocam terciari dels vessants, l'Ebre ja no rep dins de la comarca més que dos rius autèntics: el Matarranya, per la dreta, li aporta 6,5 m³/s, i el riu Siurana, per l'esquerra, més poc cabalós. Els altres (riu Sec, per la dreta; de la Cana, procedent de les Garrigues; de la Torre i la riera del Comte o barranc del Burgar, per l'esquerra) són en realitat rieres que només li aporten aigua després de les pluges.

Un dels principals problemes que planteja l'Ebre és el del traçat i, concretament, el del camí seguit per anar cap a mar. És més cabalós (prop del triple) que tots els altres rius catalans junts del vessant mediterrani. El desnivell és d'uns 40 m entre Faió (el poble vell, negat pel pantà de Riba-roja, era a 54 m d'altitud) i Tivenys (13 m) a la sortida del congost de Barrufemes. El riu té una amplada natural de 100 a 300 m i una profunditat de proporcions inverses. Per això és difícil de travessar. El primer pont que uneix les dos Mores data de començament de segle, i el viaducte ferroviari, aigües amunt, de 1895. De les darreres grans riuades es recorda sobretot la de 1907, que gairebé va ser tan greu com la de 1787. Així mateix, el riu constitueix el límit geogràfic que ha determinat històricament la inclusió dels municipis d'un i altre marge (malgrat pertànyer a la mateixa comarca) en una vegueria, corregiment, partit judicial o arxiprestat. D'aquesta manera el marge dret apareix sempre vinculat als municipis que integren la Terra Alta, mentre que l'esquerre n'està amb els de l'actual comarca del Priorat (Serrano 2000, I: 32)

La necessitat de regular el cabal del riu i la possibilitat d'aprofitar-ne l'energia explica que s'emprenguessin les obres de l'envergadura del pantà de Flix, de l'any 1945, amb onze metres de desnivell, obtinguts tallant el meandre, i el pantà de Riba-roja, del 1967, amb 257 hm³ de capacitat i que remunta el riu 38 km, fins a enllaçar amb el pantà de Mequinensa. Va ser necessari reconstruir el poble de Faió, afectat per la llarga cua, 38 m més enlaire.

A la comarca s'hi poden distingir dos zones morfològiques diferenciades: la cubeta de Móra, entre el pas de Barrufemes i el Pas de l'Ase, és a dir, entre les serralades litoral i prelitoral catalanes (serres de Móra i del Tormo i serres de Tivissa, Cardó i Balaguer, respectivament); i l'olla d'Ascó/Flix, definida entre el pas de l'Ase i el límit amb l'Aragó. Cal destacar, també, la clapa de terra diluvial sobre la qual es troben assentats els pobles de Ginestar, Benissanet, Móra d'Ebre i Móra la Nova, en un sot que circumscriuen les serres de Cardó, de Tivissa, de Cavalls, la Picossa, de l'Àguila i de Garcia.

El clima de la comarca, tot i que és influït per les muntanyes que encerclen la fossa de Móra, té característiques mediterrànies. La pluviositat mitjana es troba entorn dels 400 mm, però és una mica inferior a l'inici de la comarca, en contacte amb els eixuts aragonesos i lleidatans, i creix lleugerament Ebre avall, fins a obtindre 434 i 470 mm a Benissanet i a Rasquera. A Tivissa arriba a 598 mm. El màxim de pluja cau a la tardor i en volum segueix la primavera. L'estiu és molt sec. D'un any a l'altre hi pot haver, però, irregularitats considerables. La temperatura aproximada és de 14,8°. Domina el vent cerç i a l'hivern hi sovinteja la boira de riu, arrossegadissa. La vegetació natural és acusadament mediterrània a tota la comarca. A la part més continental, de contacte amb les Garrigues, el carrascar és la vegetació potencial més important, però a l'extrem occidental hi abunda el garric i l'arçot. La part de Cardó i Tivissa correspon al domini de carrasca i la part més baixa del vessant litoral hi destaca la mata i margalló. Actualment totes aquestes diferències són dissimulades pel predomini del pi blanc. A les riberes domina l'àlber i l'om. Un 60% de la comarca és inculte.

Durant el segle XIX la població de la comarca va experimentar un constant creixement, que va continuar fins al 1920; després es va estancar i va iniciar una lleugera davallada, seguida d'una llarga recuperació el 1950. Entre els anys 1960 i 1975 es va fer sentir amb força l'emigració cap a centres més vitals, però cap a la dècada dels anys vuitanta Flix, Móra d'Ebre i Móra la Nova van experimentar un petit creixement, cosa que es constata en l'evolució del cens. La població dels municipis riberencs, segons les dades que facilita el cens de 2001, és la que s'indica a la taula següent. A la darrera columna s'hi inclou el nombre d'habitants de l'any 2003:

	Hòmens	Dones	Total	població 2003 ⁷
Ascó	811	806	1617	1635
Benissanet	534	519	1053	1124
Faió ⁸			396	
Flix	1984	1968	3952	4051
Garcia	266	253	519	505
Ginestar	421	414	835	893
Miravet	399	373	772	781
Móra d'Ebre	2250	2362	4612	4847
Móra la Nova	1420	1412	2832	3084
Palma d'Ebre, la	193	212	405	406
Rasquera	409	403	812	807
Riba-roja	662	648	1310	1339
Tivissa	874	899	1773	1790
Torre de l'Espanyol, la	366	348	714	724
Vinebre	232	218	450	478
Ribera d'Ebre	10821	10835	21656	22467

FONT: Web de l'Institut d'Estadística de Catalunya (<http://www.idescat.es>)

Tradicionalment lligada a l'agricultura i allunyada de les vies de comunicació, la Ribera d'Ebre ha estat una de les comarques en regressió dins del territori català. La construcció de la central nuclear d'Ascó semblava que hagués de proporcionar una dècada de prosperitat, tot i que l'impuls final que ha donat a la comarca no ha estat tan gran com les expectatives que s'havien creat. L'agricultura és l'activitat econòmica bàsica d'una gran part dels municipis i progressivament s'ha anat incrementant el regadiu a tot arreu, fins i tot a les localitats tradicionalment de secà. Els municipis amb una extensió més gran de regadiu són Benissanet i Riba-roja. La superfície de secà ha anat disminuint des de l'inici de la construcció de la central nuclear d'Ascó. Els municipis que han sofert aquesta regressió són Miravet, Ascó, Ginestar, Tivissa i Garcia. Els pobles específicament agrícoles són la Palma d'Ebre, Ginestar, Rasquera, Tivissa, Darmós, la Serra d'Almos, la Torre de l'Espanyol, Benissanet, Miravet i Garcia, en els quals més del 50% de la població es dedica al camp, al contrari de Riba-roja o Flix, en què l'ocupació agrícola és mínima.

Antigament, el principal conreu de la comarca era la vinya, que havia ocupat el 48% del total, però des de la crisi de la fil·loxera (finals de segle XIX), ha estat substituïda pels olivers i, posteriorment, en els terrenys de secà pels ametllers i, en els de regadiu, pels arbres fruiters. Actualment l'oliver és el principal conreu (10.176 ha).⁹ El més dinàmic és la fruita dolça (4.714 ha). Els arbres fruiters han estat introduïts més recentment i són, majoritàriament, presseguers,

⁷ Dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya, AEC/04

⁸ En la taula hi figura Faió, però les dades que se'n donen no són del tot completes perquè a la taula de l'IDESCAT aquesta població —òbviament— no hi consta; és per això que s'hi ofereixen les dades que aporta l'Institut Nacional de Estadística sobre el cens de 2001.

⁹ Dades de l'any 1999, facilitades per l'Institut d'Estadística de Catalunya.

localitzats sobretot a Benissanet, Móra la Nova, Riba-roja, Ginestar i Miravet; pereres i pomeres, concentrades a Riba-roja, Benissanet, la Torre i Vinebre.¹⁰ La ramaderia porcina, localitzada sobretot a Miravet, Móra la Nova, Benissanet, Ginestar, la Torre, Vinebre i la Palma d'Ebre, la ramaderia ovina a Móra d'Ebre, Móra la Nova i Tivissa, i la ramaderia bovina tenen poca importància. Tot i això el sector majoritari és el porcí.

La indústria hi és escassa, però, juntament amb el comerç, tendeix a augmentar, la qual cosa s'accentua amb el paper preponderant de Flix i Móra d'Ebre i, en segon lloc, de Móra la Nova i Ascó. Cal destacar l'Electroquímica de Flix, posteriorment Ercros i actualment Erkímia, fundada el 1897. La seua producció bàsica és el clor i la sosa. El sector energètic, amb la Central Nuclear d'Ascó (1973), juntament amb la central de Vandellòs, produeix el 66% de l'energia elèctrica de Catalunya. Durant els anys vuitanta, a més, es van crear nous polígons industrials a Flix, Móra d'Ebre i Móra la Nova. El turisme hi té molt poca importància, encara que la navegabilitat del riu Ebre pot afavorir aquest vessant. Les comunicacions fluvials, que un temps enllà havien estat considerables, avui dia són pràcticament inexistentes. Resten encara, però, algunes barcasses de pas amb cable d'una riba a l'altra, a les localitats de Flix i Miravet.

Ocupats per grans sectors d'activitat. Població de 16 anys i més

Ocupats

	agricultura	indústria	construcció	serveis	Total
Ascó	31	163	92	248	534
Benissanet	135	53	27	169	384
Flix	39	602	104	688	1433
Garcia	34	51	32	85	202
Ginestar	87	57	44	112	300
Miravet	78	51	45	116	290
Móra d'Ebre	97	414	254	1139	1904
Móra la Nova	93	246	174	601	1114
Palma d'Ebre, la	80	13	13	46	152
Rasquera	66	63	40	107	276
Riba-roja d'Ebre	15	137	94	209	455
Tivissa	161	129	105	298	693
Torre de l'Espanyol, la	112	36	39	97	284
Vinebre	25	30	18	104	177
Ribera d'Ebre	1053	2045	1081	4019	8198

FONT: Web de l'Institut d'Estadística de Catalunya (<http://www.idescat.es>)

Pel que fa a les comunicacions terrestres, el ferrocarril de Barcelona a Reus i Madrid travessa la part central de la comarca i recorre el seu fragment nord. Renfe té estacions a Móra la Nova, Ascó i Flix i baixador a Riba-roja. La carretera més transitada és la general d'Alcanyís a Reus i els darrers anys s'ha consolidat l'eix de l'Ebre (de Tortosa a Ascó, recentment refet) i la construcció del tram de la N-230 de Flix a Maials permet l'accés directe a Lleida. També es va remodelar fa uns anys la carretera que va de Móra d'Ebre a l'Hospitalet de l'Infant, on enllaça amb l'autopista València-Tarragona-Barcelona. La comarca entra dins de l'àrea comercial de

¹⁰ El nombre d'hectàrees dedicades a la fruita dolça es pot desglossar, per conreus, de la següent manera: 2372 ha són de pomeres; 1458ha de presseguers; 613ha de cirerers; 158ha de pereres; 96ha de pruners, i 17ha d'albercoquers (dades extretes de la pàgina web de l'Idescat).

Reus, amb l'excepció de les localitats de més al sud, que acudeixen a Tortosa. Modernament els habitants també es desplacen fins a Lleida.

Malgrat que la comarca no ha estat prou explorada, hi ha testimoniatges de poblament prehistòric des del final del paleolític fins a l'època romana. Les coves del Marcó i del Janet, a Tivissa, van ser habitades durant l'eneolític i l'edat del bronze i la comarca compta amb un bon nombre de jaciments prehistòrics, com ara les pintures rupestres de Tivissa, diferents jaciments a Riba-roja, a Flix, a Ascó i a Rasquera. A la primera fase ibèrica correspon el poblat del coll del Moro a la Serra d'Almos, però els poblats ibèrics més importants i més ben coneguts són el Castellet de Banyoles, de Tivissa, amb notables peces d'orfebreria d'argent, indígenes i importades i el de Sant Miquel, de Vinebre, on s'han practicat diferents campanyes d'excavacions.

Dels inicis històrics fins a l'organització cristiana del segle XII, després de temptejos entre cristians i àrabs dels segles X i XI, se'n té molt poques notícies i només se'n coneixen generalitats.

El territori de la Ribera d'Ebre a l'inici del segle XII es trobava dividit entre el domini de Tortosa, que de taifa va passar a valiat després de la conquesta dels almoràvits (1099), i el de Siurana, documentat després de la caiguda de Tortosa en poder dels cristians (1148). Sembla que, caiguda Tortosa, molts dels combatents àrabs es van retirar cap a Siurana i Miravet, places fortes que van ser conquerides el 1153.

Tot i que Siurana pertany actualment a la comarca del Priorat, el seu territori s'estenia també per una bona part de la Ribera d'Ebre; Tivissa (amb els actuals municipis dels Guiamets, Vandellòs o Capçanes, que es van segregar del seu terme a l'inici del segle XIX), Móra i Garcia en formaven part i per això la seua història va lligada a la baronia de Castellvell, dita després baronia d'Entença i transformada després del 1324 en comtat de les muntanyes de Prades.

A la batllia de Miravet, que tenia el seu centre administratiu a Gandesa, va restar adscrita bona part d'aquella comarca i els termes riberencs de Benissanet, Ginestar i Rasquera. Ascó va ser també el centre d'un gran domini que el 1149, abans que Miravet i el sector dependent de Siurana, ja havia caigut en poder de Ramon Berenguer IV.

Posteriorment, es constituí en la comanda d'Ascó de l'orde templer, que estenia també la seua jurisdicció a Riba-roja, Vinebre i la Torre. Riba-roja consta que va ser venuda als templers per Alfons I el 1175 i la Torre de l'Espanyol ho degué ser pel mateix temps.

Per la seua banda, Flix va ser sempre una baronia a part. El 1398, va ser adquirida per la ciutat de Barcelona i va estar en el seu poder fins a temps moderns. La Palma d'Ebre, també inicialment baronia privada, va ser adquirida igualment per la ciutat de Barcelona el 1398 i va tindre un passat sempre unit al de Flix.

Finalment, Faió sempre va estar deslligat del passat històric de la resta de llocs de la Ribera d'Ebre, però en canvi hi va tindre sempre vincles familiars, d'idioma i de comerç, perquè era un punt des d'on baixaven riu avall els productes d'Aragó.

Aquesta divisió territorial, fruit de la conquesta de la zona i a causa dels interessos econòmics de l'època (bàsicament pels drets de pas i de transport terrestres i fluvial de mercaderies), dóna lloc a nombrosos i freqüents conflictes senyorials, bèl·lics i jurisdiccionals. Seguint Serrano (2000, I: 29), fins ben entrat el segle XIV els aragonesos pretenen alguns territoris dels dominis del Temple o de l'Hospital de Sant Joan de la Ribera d'Ebre i la Terra Alta. D'altra banda, segons un document de 1303, el límit de separació entre la batllia reial de

Tortosa i la de Lleida en aquesta època se situa a Flix, concretament al pas de barca; ja la demarcació de Tortosa comprèn des de Flix fins al mar i el riu Ulldecona (avui de la Sènia), d'una banda, i de l'altra fins a les muntanyes de Prades. A banda, la sobrevegueria de Tortosa integra les vegueries de Tortosa i de la Ribera d'Ebre (un i altre marge del riu), Tarragona i el Camp, les muntanyes de Prades i Montblanc. Quant a la de Lleida, en aquells moments també inclou Mequinensa. Això no obstant, amb una nova organització territorial, al fogatge de 1365/1370 (ordenat per les Corts de Tortosa) se citen Flix i la Palma com a pertanyents a la vegueria de Lleida i Pallars; la resta de pobles de la Ribera d'Ebre i la Terra Alta no s'esmenten, cosa que fa suposar que estaven inclosos uns dins de la castellania d'Amposta i altres en el comtat de Prades (Garcia, Tivissa i Móra). Precisament el 1421 es discuteix si Móra d'Ebre pertany a la vegueria de Tortosa o a la de Tarragona. A la darrerria del segle XV Flix i la Palma segueixen a la vegueria de Lleida; Vinebre, Garcia, la Torre, Móra —amb els “Masos”, que constitueixen municipi propi al segle XIX com a Móra la Nova— i Tivissa (amb Darmós, els “masos de Tartaco” (l'actual Serra d'Almos) i Llaberia) es troben en la demarcació territorial del comtat de Prades i baronia d'Entença, i la resta de pobles de la Ribera (Ascó, Benissanet, Miravet, Ginestar i Rasquera) i la Terra Alta pertanyen a la vegueria de Tortosa. Al fogatge de 1553 Flix i la Palma continuen formant part de la vegueria de Lleida; el marge esquerre del riu, amb la Torre, Vinebre, Garcia, els Masos de Móra i Tivissa (amb els tres agregats) es troben ara a la demarcació del comtat de Falset i baronia d'Entença, i la resta segueixen en la vegueria de Tortosa. Tanmateix, en uns actes ordenats en compliment d'uns acords de les Corts de Montsó de 1585, que se celebren entre els anys 1592 i 1593, s'observa que Flix es troba formant part de la vegueria de Tortosa, com tot el marge dret de l'Ebre, i només la Palma resta a la de Lleida; després el marge esquerre del riu s'integra a la de Montblanc.

En els censos de 1719 s'observa que la Palma forma part del corregiment de Lleida; la Torre, Vinebre, Garcia i Tivissa (amb els seus agregats) i els Masos de Móra pertanyen al corregiment de Montblanc, i la resta de termes, amb Flix, al de Tortosa.

Quant als partits judicials, ja en la seua creació el partit de Gandesa comprengué la Terra Alta i els termes riberens del marge dret del riu; el marge esquerre s'integrà en el partit judicial de Falset i, com a excepció, Ginestar i Rasquera formaren part del partit de Tortosa. Actualment, però, la comarca està repartida en tres partits judicials: al de Falset hi pertanyen Móra la Nova, Tivissa, Garcia, la Torre, Vinebre, Flix, la Palma i Riba-roja; al de Gandesa, Ginestar, Benissanet, Ascó, Móra d'Ebre, Miravet, Rasquera i al de Casp, Faió.

Finalment, respecte a l'organització eclesiàstica del bisbat de Tortosa, al qual pertany tota la comarca excepte Faió, es dividia en tres arxiprestats: el de Masroig, al qual formaven part les localitats de Darmós, la Serra d'Almos, Llaberia, Garcia, la Palma, Móra la Nova, la Torre de l'Espanyol i Vinebre; el de Tortosa, al qual formaven part Ginestar i Rasquera, i el de Gandesa, al qual s'inclouien la resta de pobles del marge dret del riu. Actualment els pobles de la Ribera d'Ebre encara pertanyen a la diòcesi de Tortosa, llevat de Faió, que pertany actualment a la de Saragossa però que havia estat de la de Lleida fins al 31 de desembre de 1955. Tal com assenyala Satorra (2003b: 2353), la divisió eclesiàstica, hereva d'antigues fronteres juridicoadministratives i aquestes a la vegada dels antics pobladors, configuren un dels principals factors a tindre en compte a l'hora d'analitzar les divisions dialectals del territori, a causa de la seua antiguitat i de l'escassa modificació territorial. Analitzant la divisió eclesiàstica de la Ribera d'Ebre es pot observar com les agrupacions dels diferents municipis en els tres arxiprestats en què es divideix el bisbat de Tortosa obeeixen, tal com s'assenyalarà posteriorment, a subdivisions lingüístiques d'aquesta comarca.

Pel que fa a les relacions comercials amb altres nuclis de població, la majoria de localitats de la comarca han tingut, tradicionalment, lligams amb Reus i amb Móra d'Ebre. Les localitats del nord també han estat lligades a Lleida i només Rasquera ha mantingut relacions, des d'antic, amb Tortosa. La Palma, fins que no es va crear l'hospital comarcal i el Consell Comarcal, no va tindre els vincles que ara té amb la resta de poblacions riberenques, exceptuant Flix, amb qui ha estat històricament lligada; conserva encara, en canvi, els tradicionals llaços amb les localitats veïnes de la Bisbal i Margalef (Priorat) i Bovera (Garrigues). Faió, a l'altre extrem de la zona nord, no només ha mantingut relacions tradicionalment amb Lleida —i més actualment amb Móra—, sinó també amb Fraga i Casp. Les localitats sud-orientals de Darmós i la Serra, a més de Reus, reconeixen també lligams amb Falset, la capital del Priorat.

Una característica remarcable de la comarca, sobretot per la seua persistència al llarg de moltes centúries, és la gran part de població islàmica que hi va residir fins a l'expulsió del 1610, cosa que és una clara incidència de l'antiguitat i persistència de tots els nuclis de poblament esmentats (el fogatge de 1497 consigna un 50% de població morisca del total comarcal). Des del segle XII, la població parla sovint dels àrabs de la comarca, en concret consta que entre 1153 i 1159 Ramon Berenguer IV va donar a la població musulmana d'Ascó, Flix, Móra, Garcia i Tivissa una carta de salvaguarda i protecció i la llibertat de practicar la seua religió igual que els de Saragossa i els de Tortosa. Els templers, que van ser senyors d'una gran part de la comarca i que tant es van distingir en la lluita per la recuperació del país, van ser —en canvi— molt tolerants i benèvols amb els seus súbdits musulmans. L'expulsió dels moriscos, que va fer partir alguns milers de persones,¹¹ va afectar especialment els barris musulmans de Miravet, Tivissa, Ascó, Benissanet i Móra i, per més que algunes de les terres i cases abandonades van ser repoblades per gent procedent del Matarranya i altres localitats aragoneses, la comarca va experimentar amb això un notable retrocés. I se sap que molts no van partir, sinó que hi van romandre o bé practicant la religió musulmana o bé com a conversos.

Tots aquests elements historicosocials han pogut influir en la divisió lingüística de la comarca. Tal com assenyala Veny (1988: 33), la llengua és un producte històric, de factors complexos; per tant, tots aquests elements externs a l'aspecte lingüístic caldrà tindre'ls en compte a l'hora d'aportar conclusions, però prèviament cal donar pas a l'anàlisi geolingüística dels parlars de la Ribera d'Ebre.

¹¹ Es calcula que els moriscos expulsats de la comarca el 1610 van ser uns 4.000.

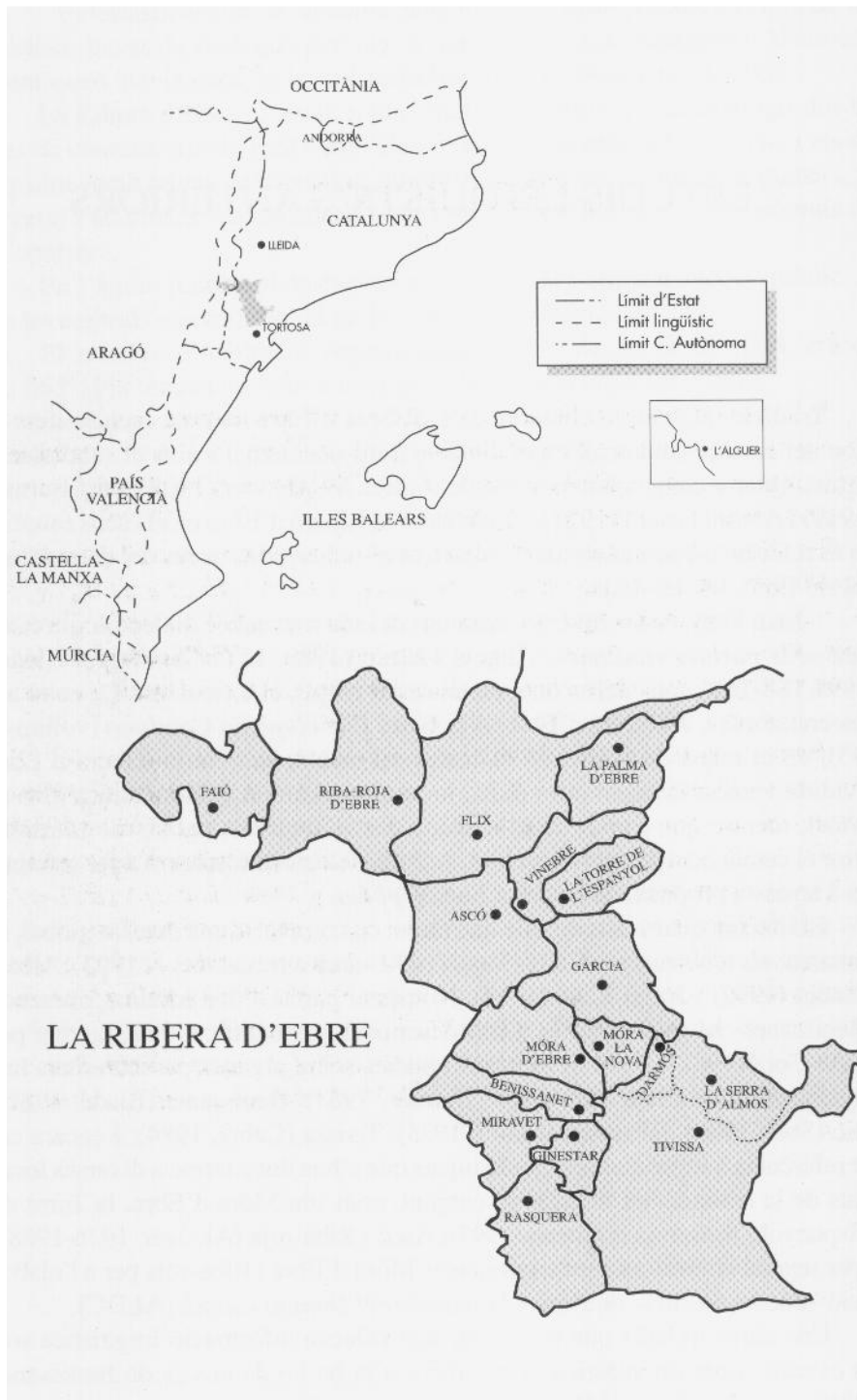

FIG. 1 La comarca de la Ribera d'Ebre en el domini lingüístic català

3. ESTUDIS LINGÜÍSTICS ANTERIORS

Des de principis del segle XX fins als nostres dies han estat nombrosos els estudiosos que s'han encarregat de donar una distribució lingüística determinada a la varietat de dialectes catalans. Tradicionalment, la majoria d'aquests treballs engloben la Ribera d'Ebre dins de l'àrea del tortosí, subdialecte que és considerat com una gran zona de transició entre el dialecte nord-occidental i el valencià i que és constituït per una sèrie de parlars que presenten una gran variació lingüística.

Els estudis geolingüístics més antics evidencien la dificultat que hi ha a l'hora d'incloure aquests parlars denominats globalment “tortosí” en el dialecte valencià o en el lleidatà (terme usat com a sinònim de nord-occidental en aquests primers treballs). Mn. Alcover, per exemple, en un primer article (1902) incloïa aquesta zona de transició entre el valencià i el català nord-occidental en el valencià, però en un estudi posterior (1908b) posava el parlar de la Terra Alta, la Ribera d'Ebre, el Baix Ebre i el Montsià dins del sac del “lleidatà, això és, a lo que es parla dins la província de Lleida i la Ribera de l'Ebre”.¹² Pere Barnils (1919) i Antoni Griera (1921) el van incloure dins del valencià; Badia i Margarit (1951), per la seua banda, l'inserí dins del nord-occidental, però amb retrets i tractant-lo de parlar de transició; Francesc de Borja Moll (1952), en canvi, no esmentava el caràcter de transició del tortosí i es limitava a incloure'l dins del català occidental i Joan Coromines, a *El que s'ha de saber de la llengua catalana*, no considera la Ribera d'Ebre dins de l'àrea de transició entre el català nord-occidental i el valencià, quan diu:

Com les altres llengües romàniques de la Península, el català és notable per la seva gran uniformitat. Avui es poden distingir cinc grans dialectes principals: català oriental, català occidental, valencià, balear i rossellonès. El català oriental es parla a les comarques de l'Alt Empordà, Garrotxa, Ripollès, Berguedà, Cardener, meitat S.E. de Segarra, Conca de Barberà, Camp de Tarragona i les situades a l'est d'aquestes; la resta del Principat i la Catalunya aragonesa pertanyen al català occidental, i l'extensió dels altres tres dialectes pot deduir-se fàcilment dels seus noms: solament cal advertir que la Cerdanya francesa i espanyola, les valls de Ribes i de Camprodon, la conca del Llierca i l'extrem nord de l'Alt Empordà formen una zona de transició entre el rossellonès i el català oriental, i que el Maestrat, la comarca morellana i part dels pobles catalans de la província de Terol en formen una altra de semblant entre el català occidental i el valencià. (Coromines 1954: 36-37)

Com a treballs més recents, es poden assenyalar el de Joan Veny que, en la seua obra *Els parlars catalans* (1991⁹: 148), també considera els Ports de Morella, el Maestrat, la Ribera d'Ebre, la Terra Alta i el Matarranya, comarques de transició entre el valencià i el nord-occidental.

En la darrera edició de l'obra la classificació és lleugerament modificada i el català nord-occidental comprèn ara el territori següent:¹³

... la Ribagorça, el Pallars, Andorra, l'Alt Urgell, la Llitera, la Noguera, la meitat occidental del Solsonès, la Segarra, l'Urgell, el Segrià, el Baix Cinca, les Garrigues i el Priorat. La faixa compresa per la Terra Alta, el Matarranya, el Baix Ebre i el Montsià pot considerar-se, *grasso modo*, com a zona de transició cap al valencià; participen en certa manera d'aquest caràcter els Ports de Morella, l'Alcalatén i el Maestrat, amb isoglosses de traçat variable. (Veny 1998: 86)

Interessa també, especialment, la delimitació que fa del subdialecte lleidatà, que “serà aplicable als parlars del Segrià i, per extensió, potser també a les comarques veïnes (la Noguera, les Garrigues, l'Urgell)”, és a dir, l'àrea del nord-occidental sense el ribagorçà, el pallarès i el tortosí. (Veny 1998: 86)

¹² Que per a Alcover equivalia al delta de l'Ebre i les terres veïnes.

¹³ No inclou en cap classificació, però, la Ribera d'Ebre.

L'obra *Coneguem els nostres parlars* (1985), coordinada per Joan Martí, no esmenta la Ribera d'Ebre com a part integrant del català nord-occidental.¹⁴

L'àrea del català nord-occidental comprèn les comarques següents: la Ribagorça, el Pallars, Andorra, l'Alt Urgell i la meitat occidental del Solsonès, corresponents a la Catalunya Vella; la Segarra, l'Urgell, el Segrià, el Baix Cinca, les Garrigues i el Priorat, a la Catalunya Nova. Les comarques més acostades a l'Ebre: la Terra Alta, el Matarranya, el Baix Ebre i el Montsià, poden considerar-se com a zona de transició, la qual s'estén també a les dels Ports de Morella, l'Alcalatén i el Maestrat, que són dins el País Valencià, però que pertanyen al bisbat de Tortosa. (Martí i altres 1985: 179)

M. Àngels Massip, per la seua banda, inclou la Ribera en el tortosí i remarca aquesta heterogeneïtat dels parlars tortosins a què es feia referència més amunt:

Quan parlem de tortosí, ens referim al parlar de les comarques del Baix Ebre, el Montsià, la Terra Alta, el Matarranya, la Ribera d'Ebre, el Maestrat i els Ports de Morella. Aquest subdialecte del català nord-occidental és un parlar de transició entre el nord-occidental i el valencià i participa de les característiques lingüístiques d'ambdós dialectes. Com a parlar de transició que és, no el podem considerar homogeni: les comarques del nord tenen més coincidències amb el lleidatà, al Matarranya hi ha trets coincidents amb l'aragonès i al Maestrat i els Ports de Morella hi trobem trets valencians. (Massip 1989: 19)

Lluís Gimeno és l'autor que ha treballat el subdialecte tortosí de manera més extensa. El 1986 proposa considerar el tortosí un dialecte diferenciat dins del català occidental:

En resum direm que la isoglossa que dóna pas al tortosí septentrional passa pel N de la comarca del Baix Ebre. En general, les comarques del Montsià i del Baix Ebre formen el que hem anomenat tortosí septentrional. Les localitats núm. 10 (Arnes, de la comarca de la Terra Alta) i 13 (Rasquera, de la comarca de la Ribera d'Ebre) hi participen de vegades, així com ho fan les localitats número 9 (Benifallet, de la comarca del Baix Ebre), que de vegades forma part, des del punt de vista dialectal, del català nord-occidental) i núm. 1 (Alcanar, de la comarca del Montsià, que formaria part d'un hipotètic encara tortosí meridional. (Gimeno 1986: 627)

En un treball posterior, aquesta proposta es converteix ja en tesi, quan afirma que “quan parlem de tortosí ens referim al dialecte de les comarques del Baix Maestrat, el Montsià, part de la Terra Alta, el Matarranya, l'Alt i el Baix Maestrat, la Tinença de Benifassà i els Ports de Morella” (Gimeno 1991: 171). El subdivideix, però, en tortosí septentrional i tortosí meridional, subdivisió que torna a fer evident en la seua tesi doctoral, de 1994:

Ja en una altra ocasió s'havia intentat la determinació de la frontera septentrional del dialecte tortosí i, doncs, es va concloure que aquella incloïa les comarques del Montsià i del Baix Ebre, segons s'afirmava: «direm que la isoglossa que dóna pas al tortosí septentrional passa pel nord de la comarca del Baix Ebre [basada en la desinència de 1a i 3a p. sg. pres. ind. i imp. ind.]. En general, les comarques del Montsià i del Baix Ebre formen el que hem anomenat tortosí septentrional. Les localitats d'Arnes (Terra Alta) i de Rasquera (Ribera d'Ebre) hi participen de vegades, així com ho fan les localitats de Benifallet (Baix Ebre, que de vegades forma part, des del punt de vista dialectal, del català nord-occidental) i Alcanar (Montsià, que formaria part d'un hipotètic encara tortosí meridional)». (Gimeno 1994: 237)

La *Gran Enciclopèdia Catalana* (1990), per la seua banda, divideix la comarca de la Ribera d'Ebre en dos parts i la considera dos realitats lingüístiques diferents. La part occidental la situa dins del tortosí, o sigui, la considera uns parlars de transició entre el nord-occidental i el valencià; la part oriental la veu com una zona també de transició, però aquesta vegada entre el català oriental i l'occidental.

El manual de dialectologia catalana de Montserrat Alegre també situa la Ribera d'Ebre dins del tortosí:

¹⁴ De fet, tampoc no la inclouen en cap altre dialecte.

...[el tortosí] és una gran àrea de transició entre el català nord-occidental i el valencià, que s'estén pel Baix Ebre i Montsià. Aquest límit sol sobrepassar-se segons les isoglosses que es tinguin en consideració i pot arribar a englobar les comarques de la Ribera d'Ebre, Terra Alta, Matarranya, Maestrat i Ports de Morella. (...) Les similituds del tortosí amb els parlars septentrionals del País Valencià van ocasionar que diversos estudiosos, entre els quals J. Saroihandy, l'incloguessin entre els dialectes valencians. En canvi, Badia i Margarit a la *Gramàtica Històrica* l'englobà dins del català nord-occidental. El mateix criteri ha estat seguit per Joan Veny (*Els parlars*). (Alegre 1991: 188-190)

Romi Porredon, en canvi, considera els parlars de la Ribera d'Ebre inclosos plenament en el català nord-occidental:

El català nord-occidental és la varietat de la llengua catalana que es parla a les comarques occidentals del Principat: l'Alta Ribagorça, la Baixa Ribagorça, el Pallars Sobirà, el Pallars Jussà, l'Alt Urgell, la meitat occidental del Solsonès, la Segarra, la Noguera, la Llitera, el Segrià, l'Urgell, el Pla d'Urgell, les Garrigues, el Baix Cinca, la Ribera d'Ebre i el Priorat. També el Principat d'Andorra, i s'hi poden afegir la Terra Alta, el Baix Ebre, el Matarranya i el Montsià, com a zones de transició cap al valencià. (Porredon 1992: 12)

Porredon reconeix que, pel que fa a la frontera meridional, els trets que assenyalen el pas del nord-occidental al valencià, com que no coincideixen geogràficament, fan que es parli d'una zona de transició on conflueixen característiques dels dos dialectes. Quan exposa els trets generals del nord-occidental, matisa que les característiques que cita s'ajusten bàsicament als parlars de les comarques centrals que formen el pla de Lleida i el d'Urgell, que són: el Segrià, l'Urgell, el Pla d'Urgell, les Garrigues, la Noguera i bona part del Baix Cinca:

Certament, hi ha qui entén aquest parlar com un subdialecte més dins del conjunt nord-occidental i l'anomena *lleidatà*; en canvi d'altres prefereixen titllar-lo de *nord-occidental estricte+per defugir l'estret significat de província que el mot *lleidatà+porta afegit de temps. Aquesta és una qüestió debatuda i no resolta a hores d'ara, perquè manquen estudis més globals d'aquesta variant nord-occidental. (Porredon 1992: 14)

Segons el parer de Jordi Colomina, però, no hi ha trets suficients per poder definir el tortosí, només una mica de lèxic propi i alguns trets en morfologia verbal:

...una plèthora de variants (potser indicatiu d'una zona sense capitalitat visible), una tendència molt forta a les velaritzacions del tipus *séntiga*, *dòrmiga*, compartida amb el balear, i sobretot les persones 4 i 5 dels presents de subjuntiu manlevades a l'imperfet de subjuntiu (*volen que cantéssem*, *que cantésseu*). Allò més definitori del tortosí sembla el caràcter de transició: trets valencians en un parlar del Principat, trets catalans en un parlar valencià. (Colomina 1999: 88)

És per això que defensa el manteniment de la posició tradicional exposada per Veny: un parlar tortosí, inclòs en el nord-occidental, està per les comarques del Baix Ebre i el Montsià, per la Terra Alta i la Ribera d'Ebre. Pel que fa a les comarques valencianes i aragoneses, hi inclou el Baix Maestrat i els parlars del Matarranya, respectivament.

Ramon Sistac, en canvi, refusa la divisió dialectal tradicional i defensa que el català occidental conforma un únic diasistema caracteritzat per contrast amb l'altre gran dialecte, l'oriental. La divisió entre català nord-occidental i valencià resulta, al seu parer, arbitrària des del punt de vista estrictament lingüístic:

De fet, ambdós parlars no compleixen el requisit imprescindible per a ser considerats dialectes (o subdialectes) diferents: no tenen una frontera clarament marcada, ni tan sols una àrea de transició mínimament definida. Denominacions com *tortosí* o *valencià septentrional* corresponen a un criteri més geogracoadministratiu que no pas dialectològic; tant és així que no se sap ben bé fins on arriba l'un i on comença l'altre. El tortosí no és res més que valencià ultraseptentrional o, si així es vol, el valencià septentrional és tortosí meridional. Hi ha límits precisos de fets lingüístics molt concrets, allò que coneixem amb el nom d'*isoglosses*, però no hi podem constatar una frontera dialectal clara i neta. És per això que és poc convincent la divisió tradicional entre els dos subdialectes. (Sistac 1998: 42-43)

Albert Turull (1990) admet la delimitació tradicional del dialecte nord-occidental en *ribagorçà*, *pallarsès* i *tortosí*, alhora que es fa ressò de la dificultat de delimitar i definir la zona que queda un cop establerts aquests tres subdialectes. Assenyala la doble definició que presenta el terme *lleidatà*, en negatiu i en positiu: en negatiu, la seua essència no són unes característiques, sinó tot just una manca de característiques, l'absència d'uns trets marcats (els que defineixen els altres tres subdialectes); en positiu, el subdialecte lleidatà comprèn la zona *que tradicionalment parla com a Lleida+ Des d'aquest punt de vista, més restrictiu, el lleidatà comprèn —segons ell— les actuals comarques del Segrià, l'Urgell, el Pla d'Urgell i bona part de les Garrigues, de la Noguera i del Baix Cinca.

Imma Creus i Montserrat Casanovas, seguint en aquesta línia, afirmen:

Fa menys de deu anys, qualsevol referència al subdialecte lleidatà acostumava a encapçalar-se amb una justificació terminològica en què es barrejaven tant valoracions demogràfiques com arguments dialectològics pròpiament dits. Avui, però, podem afirmar que aquesta és una etapa ja superada.

Afegeixen una divisió del subdialecte que abastaria *la ciutat de Lleida i les seves àrees d'influència. Els pobles que formen part d'aquesta àrea d'influència es distribueixen principalment (...) en les comarques del Segrià, el Pla d'Urgell, la Noguera i les Garrigues+ (Casanovas i Creus 1999: 83)

El present treball no és el primer estudi de conjunt de la totalitat de la comarca, però sí que és el primer que pretén realitzar una descripció lingüística exhaustiva que en tingui en compte tots els punts habitats. El conjunt dels parlars riberencs es troba analitzat en un treball sobre la pronominalització a la Ribera d'Ebre, que va ser realitzat per Carles Vega (i altres autors) per a la revista del Centre d'Estudis de la Ribera d'Ebre (1990), en un article de Carles Vega on analitza breument el parlar de la Ribera d'Ebre (1993), en l'*Aproximació geolingüística als parlars de la Ribera d'Ebre*, de Pere Navarro (2000b) i en un article de l'autora d'aquesta investigació on s'analitzen alguns trets del nivell morfològic de la llengua (Cubells 2003).

Tres poblacions riberenques —Benissanet, Garcia i la Palma d'Ebre— tenen el privilegi de poder gaudir d'una descripció lingüística particular. L'anàlisi del parlar de Benissanet és obra de Maite Cot (1998); dels treballs monogràfics dialectològics de Garcia i la Palma d'Ebre se n'ha ocupat l'autora d'aquesta tesi (Cubells 2000 i 2001a, respectivament). Igualment, més centrat en un camp semàntic, s'han recollit les designacions dels animals vertebrats i invertebrats a Darmós, la Serra d'Almos i Tivissa (Cubells 2001b). Es pot trobar un estudi lingüístic de la zona fronterera entre els subdialectes lleidatà i tortosí, elaborat per Olga Cubells i Jordi Satorra (Cubells i Satorra 2003), que agrupa les poblacions de la zona nord de la Ribera d'Ebre (Faió, Riba-roja, Flix i la Palma d'Ebre) amb les del sud del Segrià (Almatret, Maials i Llardecans), les de l'oest del Priorat (la Bisbal, Margalef i Ulldemolins) i les del sud-oest de les Garrigues (Bovera, Bellaguarda, la Granadella i la Pobla de Cérvoles). Maite Cot i Tere Izquierdo (2003), per tal d'analitzar les similituds entre els parlars del sud de la Ribera d'Ebre i els del nord del Baix Ebre, passen enquestes a Miravet, Rasquera i Tivissa (sense els nuclis de població de Darmós i la Serra d'Almos, com les mateixes autores indiquen); Mar Massanell, en un article que s'ocupa d'analitzar el manteniment i la transformació de la flexió verbal regular en la varietat tortosina septentrional, enquesta Móra d'Ebre i Vinebre; finalment, un treball col·lectiu de Castellà, Cot, Cubells i Izquierdo (2000) analitza verticalment, des d'un punt de vista més sociolingüístic, els parlars de Móra d'Ebre i Benissanet.

També les guies locals d'alguns pobles de la comarca inclouen una breu referència lingüística —superficial, naturalment— sobre la localitat (Bladé 1982: Benissanet; Biarnés 1983: Ascó; Solé 1984: Faió; Cabré 1984: Tivissa, i 1985: Riba-roja).

Des d'un punt de vista lèxic, hi ha alguns estudis locals que recullen vocabulari tradicional de diferents camps semàntics; per exemple, el 1985 Jordi Ferrús guanya el I Premi d'assaig Artur Bladé i Desumvila, amb l'obra *La casa pagesa asconenca* (la qual va ser reeditada el 2003) i el 1999 J.M. Andreu, de Riba-roja, publica un catàleg d'eines del tros, en el qual s'inclouen els noms d'algunes eines tal com es designaven a la localitat. Quintana (1987: 155-187), en un article sobre els parlars del Baix Matarranya, dona informació sobre el català de Faió.

Igualment, molts altres treballs han fet referència a algunes localitats de la comarca. Alcover ja havia visitat Riba-roja el 1918 quan recollia dades per a l'elaboració de *La flexió verbal en els dialectes catalans*; Griera (1923) enquesta Flix per a l'*Atlas lingüístic de Catalunya*; Alcover escull Ascó i Riba-roja com a poblacions riberenques del DCVB; l'ALPI (1962) tria Ascó com a localitat d'enquesta; Tomàs Buesa va ocupar-se d'enquestar Faió per a l'elaboració de l'*Atlas lingüístic y etnogràfic de Aragón, Navarra y Rioja* (1979); Gimeno (1986) inclou Móra d'Ebre, la Torre de l'Espanyol i Rasquera en el seu estudi sobre el tortosí meridional i en l'*Atlas lingüístic de la diòcesi de Tortosa* (1997). L'ALDC enquesta Riba-roja i Móra la Nova.

Malgrat aquesta efervescència d'última hora, però, en tots els treballs hi traspua la idea que cal un estudi geolingüístic més detallat, que defineixi la comarca des del punt de vista dialectal i que doni les traces que permetin situar-la dialectalment i subdialectalment.

4. METODOLOGIA

4.1 ZONA ESTUDIADA

L'àrea geogràfica de la qual s'estudien els parlars en el present treball està situada, tal com s'ha indicat, al sud del Principat de Catalunya, dins del que es denomina Terres de l'Ebre, a l'actual demarcació de Tarragona.

La investigació duta a terme per a l'elaboració de la tesi de llicenciatura de l'autora d'aquesta recerca, entre els anys 1996 i 1999, va servir com a preenquesta per al present treball i va permetre, també, anar adquirint habilitat en l'enquesta dialectal i perícia a l'hora de plantejar qüestions, definir conceptes, extreure dades, salvar entrebancs i familiaritzar-se amb el magnetòfon que havia de permetre enregistrar les entrevistes.

L'objectiu d'aquest estudi és fer una descripció lingüística detallada i exhaustiva dels parlars de la Ribera d'Ebre i cartografiar-ne els resultats. Així, el treball es converteix en doble: d'una banda, es tracta d'un estudi de dialectologia que pren com a base el registre col·loquial de la varietat geogràfica del català de la Ribera d'Ebre; de l'altra, es converteix en un treball de geolingüística, en el sentit que ha permès elaborar un microatles lingüístic de la Ribera d'Ebre. Atès que la finalitat no és sociolingüística, només s'han escollit les generacions més grans de parlants; així s'assegura una homogeneïtat en les dades obtingudes i, a més a més, d'aquesta manera, s'obren dreceres per poder iniciar altres investigacions des d'unes òptiques diferents.

Per tal que l'eix temporal entre la recollida de dades de tots els pobles fos al màxim de similar possible, les dates de recopil·lació d'informació a través del treball de camp de la resta de localitats de la comarca (exceptuant la Palma, que ja s'havia enquestat) van transcórrer entre l'abril de l'any 2000 i el gener de 2001. Posteriorment, a finals de l'any 2003 i principis del 2004 es van tornar a recórrer totes les localitats per acabar d'emplenar aquelles qüestions que no

havien quedat resoltes. S'han interrogat tots els nuclis de població actualment habitats amb veïns oriünds de la localitat. Per tal de no repetir excessivament el nom sencer de cada localitat, en aquest treball s'empren les abreviatures següents:

Ascó: As	Ginestar: Gi	Riba-roja d'Ebre: Ri
Benissanet: Be	Miravet: Mi	La Serra d'Almos: Se
Darmós: Da	Móra d'Ebre: Me	Tivissa: Ti
Faió: Fa	Móra la Nova: Mn	La Torre de l'Espanyol: To
Flix: Fl	La Palma d'Ebre: Pa	Vinebre: Vi
Garcia: Ga	Rasquera: Ra	

Tot i les nombroses hores de recollida de dades, el cert és que la riquesa lingüística d'un parlar és inabastable i que ni tan sols un qüestionari que ronda les 4.000 preguntes pot pretendre captar-ne tots els matisos. Sempre hi haurà fraseologia i vocabulari que s'escaparan a l'investigador. Si a això se li suma el fet que molt sovint diferents informants donen diferents solucions a una mateixa pregunta i, per tant, el treball de contrast d'informació acaba sent constant, s'entén que per poder recollir amb tota la seua vivesa cadascun dels parlars estudiats caldria residir un període de temps considerable a la zona. Per això la pretensió d'arribar fins al detall més inusitat no ha estat mai un dels objectius d'aquesta investigació.

4.2 INFORMANTS

Seguint la pauta establerta en treballs de geolingüística i dialectologia, els informants escollits han estat tots oriünds de les localitats enquestades. Només en uns pocs casos, un dels pares o el cònjuge no eren fills de la localitat, però aquest fet no va representar cap obstacle per recollir les formes pròpies del parlar de l'informant, ans al contrari: moltes vegades servia per completar, de retruc, informació d'una altra localitat riberenca o per comparar les solucions pròpies amb les usades a les localitats del familiar en qüestió.¹⁵ No s'han enquestat només hòmens, sinó que s'han escollit informants dels dos sexes, perquè, contràriament al que s'acostuma a afirmar en els manuals de dialectologia, les dones serveixen no només per resoldre qüestions sobre la vida domèstica, la família, les feines de la llar o les tradicions, sinó també per aportar informació sobre els treballs del camp i la vida quotidiana. La dona, en la societat rural, no ha estat només un ésser passiu, que s'ha quedat a casa esperant l'arribada de l'home després d'un dia de jornal dur, sinó que ha treballat molt activament en l'economia familiar.¹⁶

¹⁵ Chambers i Trudgill (1994: 56-58) anomenen els informants tipus de la geografia lingüística amb l'acrònim NORMs ("nonmobile, older, rural males"), és a dir, hòmens rurals, grans i sedentaris. El motiu per a una elecció tan tancada d'informants, com els mateixos autors indiquen, sembla clara: els enquestats han de ser sedentaris simplement per garantir que el seu parlar sigui característic de l'indret on viuen; han de ser persones grans per reflectir el parlar d'una època passada, i han de ser hòmens perquè en els països occidentals el parlar de la dona tendeix a ser molt més reflexiu i amb més consciència de classe que el de l'home.

Evidentment, en una societat com l'actual cada vegada resulta més complex aconseguir aquests informants tipus, perquè avui en dia la majoria de la població és mòbil, jove i urbana. En aquest sentit ve una de les crítiques més conegudes de la metodologia de la geografia lingüística: es retrata un parlar en molts aspectes obsolet, perquè recull una quantitat de solucions lèxiques que ja han caigut en desús; en definitiva, els detractors del mètode dialectal es refereixen sovint a la dialectologia com a "arqueologia lingüística" perquè —segons diuen— intenten tancar en una urna els parlars investigats.

¹⁶ Sobre la consideració del sexe femení en els treballs dialectològics, es pot consultar el capítol "Cómo habla la mujer en el campo" de l'obra de García Mouton (1999: 33-49) *Cómo hablan las mujeres*.

Pel que fa a l'edat dels informants, s'ha procurat que tots fossin persones adultes, de cinquanta anys en endavant, atès que els termes lèxics a interrogar amb informants més jòvens haurien estat difícils de resoldre, ja que el qüestionari contenia molt vocabulari eminentment rural. També s'ha enquestat només les generacions més grans, tal com s'ha indicat anteriorment, per procurar obtindre una certa homegeneïtat, a fi de no barrejar resultats heterogenis de parlants de diverses edats.¹⁷ És important que es tingui en compte aquesta dada, ja que algunes característiques que s'assenyalen dels parlars estudiats són pròpies de la generació enquestada (ja s'indica quan és el cas), però no es trobarien en generacions més jòvens.¹⁸ Per això cal recordar que els estudis diatòpics tendeixen a centrar-se en unes generacions determinades i que la informació que s'aporta és vàlida per a aquelles generacions i per a parlants que comparteixen el mateix nivell d'escolarització. L'estudi comparatiu en funció de diverses variables és ja objecte d'estudi d'una altra disciplina lingüística.

També s'han seguit les pautes tradicionals a l'hora d'escollir els enquestats en un altre aspecte: totes les persones interrogades han estat informants sedentaris, per evitar interferències d'altres dialectes en el seu parlar. Tot i això, es constata la dificultat, cada vegada major, d'aconseguir informants tipus, pel fet que la societat actual es caracteritza, justament, per la mobilitat i l'intercanvi.

La selecció d'un bon informant és, quasi sempre, la clau de l'èxit en la recollida de dades. En aquest sentit, tal com apunta Veny en la seua obra *Introducció a la dialectologia catalana*:

En l'aspecte intel·lectual, el subjecte escollit ha de posseir una clara intel·ligència natural, viva i comprensiva, però sense que sigui gaire cultivat; a manca d'informadors analfabets —que hem trobat algun cop—, cal recórrer als que només han assolit un nivell d'ensenyament rudimentari, bàsic. Es tracta així d'evitar la contaminació del sistema autòcton per la llengua normativa (si aquesta existeix) o per la llengua oficial (castellà, francès o italià, segons la parcel·la del domini); aquella pot anivellar peculiaritats, aquesta substituir i calcar mots i construccions [...] Cal, ben segur, defugir els erudits locals, autodidactes meritoris que poden ajudar en les tasques d'assessorament en la selecció de subjectes, però no com a protagonistes de l'enquesta, car tendeixen a corregir, a rebutjar formes considerades vulgars, etc. (Veny 1992: 93)

A banda de subscriure completament les afirmacions del Mestre Veny (la pràctica convenc els incrèduls), cal reconèixer que un informant hàbil en l'aportació d'informació estalvia el sempre feixuc treball de la repetició de preguntes o la recerca de nous informants.

La manera d'arribar als informants ha estat, en tots els casos excepte en el de la Palma d'Ebre (que és la localitat natal de l'autora d'aquest estudi), a través d'un conegut que ha fet de *ganxo* i l'ha introduït als diferents informants. Això facilitava enormement l'escurçament de la distància inicial entre enquestat i enquestadora i permetia crear un clima de cordialitat i confiança ja des de l'inici. La tria de l'intermediari entre l'investigador i els subjectes també és clau en l'agilitat del treball de camp: si l'assessor coneix els requisits que han de complir els informants i selecciona aquelles persones que tenen una clara intel·ligència natural, la tasca d'interrogació s'accelera enormement.

¹⁷ En aquest cas, els resultats haurien hagut d'interpretar-se més com a variants diastràtiques que no pas com a diatòpics. L'ideal, tal com apunta Veny (1992: 95), fóra realitzar una triple enquesta amb representants de les tres generacions, però aquesta via, en el cas d'un estudi geolingüístic, en perllongaria la realització desmesuradament, tant per la recollida de materials com per l'organització, l'anàlisi i la cartografia d'aquest material.

¹⁸ Per exemple, la palatalització de /n/ en paraules com ara *feina* o els morfemes d'imperfet de subjuntiu en *e*.

Els informants que han servit per confegir aquest estudi geolingüístic són els següents:¹⁹

Ascó	Rossita Ortiz Faiget, 1943, mestressa de casa, pares d'Ascó, marit de la Fatarella, nivell d'instrucció primària
	Josep Jornet Llop, 1921, pagès, forner i administratiu, pares i muller naturals d'Ascó, nivell d'instrucció primària
	Teresa Domènec Jordà, 1918, pagesa i fornera, pares i marit d'Ascó, nivell d'instrucció primària
	Josep Jordà, 1923, pagès, pares i muller naturals d'Ascó
	Pilar Serrano Borrell, 1942, mestressa de casa, pares i marit d'Ascó, estudis primaris
	Josep Montaña Font, 1920, pagès i forner, pares i muller d'Ascó, estudis primaris
	Rosa Serrano Jordà, 1921, mestressa de casa, pares i marit d'Ascó, nivell d'instrucció primària
Benissanet	Juanita Montagut Bertolí, 1925, mestressa de casa, pares i marit naturals de Benissanet, nivell d'instrucció primària
	Francisco Bladé Pellissa, 1939, pagès, pares i muller de Benissanet, nivell d'instrucció primària
	Rosa Ayet Sastre, 1924, pagesa, pares i marit de Benissanet, nivell d'instrucció primària
	Joaquim Miró Mussiguí, 1929, pagès, pares i muller de Benissanet, nivell d'instrucció primària
	Neus Sales Vaquer, 1938, mestressa de casa, pares i marit naturals de Benissanet, nivell d'instrucció primària
Darmós	Joan Blanc Anguera, 1925, pagès, pares i muller naturals de Darmós, nivell d'instrucció primària
	Ma. Pilar Anguera Cedó, 1928, mestressa de casa, pares i marit de Darmós, nivell d'instrucció primària
	Jaume Pinyol Bargalló, 1930, pagès, pares i muller naturals de Darmós, nivell d'instrucció primària
	Pere Blanc Anguera, 1931, pagès, pares i muller de Darmós, nivell d'instrucció primària
Faió	Maria Vallespí Garcia, 1922, mestressa de casa, treballadora de confecció, pares i marit naturals de Faió, nivell d'instrucció primària
	António Garcia Algueró, 1919, llaguter i paleta, pares i muller de Faió, nivell d'instrucció primària

¹⁹ S'inclouen l'any de naixement, l'ofici, la procedència dels pares i del cònjuge, si és el cas, i el nivell d'instrucció de cadascun dels informants.

Maria Cabestany Grau, 1932, pagesa i mestressa de casa, pares naturals de Faió, marit d'Olesa de Montserrat, nivell d'instrucció primària

Sebastià Cugat Roca, 1927, pagès i miner, pares naturals de Faió, muller natural de Cuenca, nivell d'instrucció primària

José Batiste Sunyer (Ximo), 1920, llaguter, pares i muller naturals de Faió, nivell d'instrucció primària

Pepito Roca Pell, 1927, pagès, pastor i matarife, pares i muller de Faió, nivell d'instrucció primària

Emilio Pubill Bordas, 1928, pagès, mare natural de Faió, pare de Batea, nivell d'instrucció primària

M. Teresa Solé Cugat, 1955, mestressa de casa, pares naturals de Faió, marit de Barcelona, nivell d'instrucció primària

Anna M. Vilanova Llop, 1956, mestressa de casa, pares i marit naturals de Faió, nivell d'instrucció primària

Josep Batiste Estrada, 1922, pagès i miner, pares i muller naturals de Faió, nivell d'instrucció primària

Flix Joan Llecha Massot, 1934, pagès, pares i muller naturals de Flix, nivell d'instrucció primària

Maria Mulet Sales, 1926, mestressa de casa, pares i marit naturals de Flix, nivell d'instrucció primària

Francisco Ribera Sabaté, 1926, pagès i peó, pares i muller naturals de Flix, nivell d'instrucció primària

Benigne Corbella Mestres, 1920, pagès, pares i muller naturals de Flix, nivell d'instrucció primària

Dolores Cervelló Vidal, pagesa i mestressa de casa, pare i marit naturals de Flix, mare de Riba-roja, nivell d'instrucció primària

Garcia Francisco Argilaga Marquès, 1923, pagès, pares i muller naturals de Garcia, nivell d'instrucció primària

Carme Massip Sicart, 1924, pares i marit naturals de Garcia, nivell d'instrucció primària

Jesús Pons Pujol, 1946, paleta i administratiu jubilat de la CN Ascó, pares i muller naturals de Garcia, nivell d'instrucció primària

Manel Domènec Algueró, 1942, pagès i carnisser, pares i muller naturals de Garcia, nivell d'instrucció primària

Joan Aragonés Sicart, 1919, pagès, pares i muller naturals de Garcia, nivell d'instrucció primària

- Ginestar
- Fernando Mauri Poll, 1949, pagès, pastor i curtidor de pell, mare natural de Ginestar, muller natural de Benissanet, nivell d'instrucció primària
- Maria Sabaté Soler, 1929, mestressa de casa, pare natural de Vilanova, mare de Ginestar i marit de Ginestar, nivell d'instrucció primària
- Pepeta Costa Màdico, 1917, telefonista, pares i marit naturals de Ginestar, nivell d'instrucció primària
- Josep Torà Sabaté, 1927, pagès, pares i muller naturals de Ginestar, nivell d'instrucció primària
- Joan Montané Badia, 1927, pagès, pares i muller naturals de Ginestar, nivell d'instrucció primària
- Móra d'Ebre
- Josep Pedrola Escrivà, 1921, pagès, pares i muller naturals de Móra d'Ebre, nivell d'instrucció primària
- Pepita Passanau Pujol, 1924, pagesa, pares i marit naturals de Móra d'Ebre, nivell d'instrucció primària
- Joan Algueró Fillol, 1925, pagès i paleta, pares i muller naturals de Móra d'Ebre, nivell d'instrucció primària
- Antònio Riba Tramunt, 1930, pagès, pares de Móra d'Ebre, muller natural de Móra la Nova (accidentalment, amb pares de Móra), nivell d'instrucció primària
- Josep Torres Marcos, 1928, pagès, mare natural de Móra d'Ebre, pare de Montbrió, muller de Móra d'Ebre, nivell d'instrucció primària
- M. Rosa Bages Campos, 1934, pagesa, pares i marit naturals de Móra d'Ebre, nivell d'instrucció primària
- Miravet
- Maria Molins Pedrola, 1921, pagesa i mestressa de casa, pares i marit naturals de Miravet, nivell d'instrucció primària
- Antonio Fortuny Fabregat, 1921, pagès, pares i muller de Miravet, nivell d'instrucció primària
- Vicent Pujol Vaquer, 1923, pagès i mosso, pares i muller naturals de Miravet, nivell d'instrucció primària
- Carme Vives Guimerà, 1932, mestressa de casa, pares i marit naturals de Miravet, nivell d'instrucció primària
- Batiste Borràs Pellisa, 1929, pagès, pares i muller naturals de Miravet, nivell d'instrucció primària
- Teresa Borràs Pellisa, 1927, mestressa de casa, pares i marit naturals de Miravet, nivell d'instrucció primària

- Paco Font Guerrero, 1930, pagès i fundidor, pare natural de St. Pere de Calanda i mare de Gandesa, muller de Miravet, nivell d'instrucció primària
- Enriqueta Fortuny Aragonès, 1928, pares i marit naturals de Miravet, nivell d'instrucció primària
- Móra la Nova
- Paquita Margalef Miró, 1945, pares i marit naturals de Móra la Nova, mestressa de casa, nivell d'instrucció secundària
- Rosa Anguera Juncosa, 1926, pagesa i mestressa de casa, pares i marit naturals de Móra la Nova, nivell d'instrucció primària
- Joan Pedret Barceló, 1916, pagès, pares i muller naturals de Móra la Nova, nivell d'instrucció primària (tenedoria de llibres)
- Jaume Descarrega Closes, 1933, pagès, mare natural de Barcelona, pare de Móra la Nova, muller de Darmós, nivell d'instrucció primària
- António Mateu, 1944, treballador de FECSA jubilat
- Enriqueta Tramunt, 1926, mestressa de casa i pagesa
- Ramona Font, 1926, mestressa de casa
- La Palma d'Ebre
- Pilar Escolà Franch, 1944, mestressa de casa, pares i marit naturals de la Palma, nivell d'instrucció primària
- Francisco Filella Escolà, 1941, pagès, pares i muller naturals de la Palma, nivell d'instrucció primària,
- Teresa Ciuraneta Llauredó, 1946, pagesa, pares naturals de la Palma i marit natural del Forcall, nivell d'instrucció primària
- Josep Filella Massip, 1932, pagès, pares i muller naturals de la Palma, nivell d'instrucció primària
- Dolores Piñol Pardell, 1917, pagesa jubilada, pares i marit naturals de la Palma, nivell d'instrucció primària
- Carlos Bartolomé Cubells, 1932, vaquer, pares i muller naturals de la Palma, nivell d'instrucció primària
- Ramon Rojals Alberich, 1963, ramader, pares naturals de la Palma i muller de Barcelona, nivell d'instrucció primària.
- Caterina Bartolomé Rojals, 1946, mestressa de casa, pares i marit naturals de la Palma, nivell d'instrucció primària
- Magí Cubells Esquerda, 1940, pagès, pare i muller naturals de la Palma d'Ebre, mare natural de la Bisbal de Falset
- Josep Cubells Alberich, 1920, pagès, pares i muller naturals de la Palma
- Maria Piñol Pardell, 1915, pagesa jubilada, pares i marit naturals de la Palma, nivell d'instrucció primària

- Rasquera
- Ramon Sabaté Benaiges, 1921, pares i muller naturals de Rasquera, nivell d'instrucció primària
- Teresa Bladé Farnós, 1930, pagesa i mestressa de casa, pares i marit naturals de Rasquera, nivell d'instrucció primària
- Francisco Bladé Farnós, 1934, pagès, pares i muller naturals de Rasquera, nivell d'instrucció primària
- Juanita Farnós Sabaté, 1917, pagesa, pares i marit naturals de Rasquera, nivell d'instrucció primària
- Miquel Borràs Pellissa, 1940, pastor, pares i muller naturals de Rasquera, nivell d'instrucció primària
- Josep Farnós Chorto, 1925, pagès i pastor, pare i muller naturals de Rasquera, mare de Tivissa, nivell d'instrucció primària
- Pepita Farnós Múrria, 1932, pagesa i mestressa de casa, pares i marit naturals de Rasquera, nivell d'instrucció primària
- Riba-roja
- Josep Vaquer Andreu, 1935, pintor, pares naturals de Riba-roja, muller natural de la Fatarella, nivell d'instrucció primària
- Mundet Alabart Aguilà, 1922, pagesa, pares i marit naturals de Riba-roja, nivell d'instrucció primària
- Joan Cervelló Cervelló, 1930, pagès, pares i muller naturals de Riba-roja, nivell d'instrucció primària
- Anna Estelina Agustí Sabaté, 1935, mestressa de casa, pares i marit naturals de Riba-roja, nivell d'instrucció primària
- Ramon Garcia Aguilar, 1938, pastor, pagès, carnisser, pares i muller naturals de Riba-roja, nivell d'instrucció primària
- Antonio Bladé Arbolí, 1934, treballador de la fàbrica de Flix jubilat, pares i muller naturals de Riba-roja, nivell d'instrucció primària
- Joaquín Terrer Castellví, 1919, pagès, pares i muller naturals de Riba-roja, nivell d'instrucció primària
- Mercè Gironès Puig, 1926, pares i marit naturals de Riba-roja, nivell d'instrucció primària
- La Serra d'Almos
- Assumpció Bargalló Castellví, 1916, pagesa, pares i marit naturals de la Serra d'Almos, nivell d'instrucció primària
- Ma. Neus Cedó Giner, 1946, pagesa i mestressa de casa, pares i marit naturals de la Serra d'Almos, nivell d'instrucció primària
- Josep Borrell Bargalló, 1940, pagès, pares i muller naturals de la Serra d'Almos, nivell d'instrucció primària

- Joan Pentinat Vidal, 1924, pares naturals de Tivissa, muller de la Serra d'Almos, veí de la Serra des dels 13 anys, nivell d'instrucció primària
- Fernando Pena Cassadó, 1932, pares i muller naturals de la Serra d'Almos, nivell d'instrucció primària
- Josep Cedó Bargalló, 1935, fuster, pares i muller naturals de la Serra d'Almos, nivell d'instrucció primària
- Trini Llorens Cedó, 1935, pares i marit naturals de la Serra d'Almos, nivell d'instrucció primària
- Tivissa Primi Pinyol Cedó, 1941, mestressa de casa, pares i marit naturals de Tivissa, nivell d'instrucció primària
- Victorino Rosset Casadó, 1941, pastor i curtidor, pares i muller naturals de Tivissa, nivell d'instrucció primària
- Natàlia Micola Cavallé, 1938, mestressa de casa i pagesa, pares i marit naturals de Tivissa, nivell d'instrucció primària
- Josep Saladié Gil, 1936, pagès, pares i muller naturals de Tivissa, nivell d'instrucció primària
- Josep Ma Margalef Cedó, 1934, pastor, pares i muller naturals de Tivissa, nivell d'instrucció primària
- La Torre de l'Espanyol Joan Jornet Manero, 1930, pagès, pares i muller naturals de la Torre, nivell d'instrucció primària
- Montserrat Sentís Salamé, 1945, pagesa, pares i marit naturals de la Torre, nivell d'instrucció primària
- Adrià Serra Rocamora, 1936, pagès, pares i muller naturals de la Torre, nivell d'instrucció primària
- Consolació Montané Argany, 1935, mestressa de casa, pares i marit naturals de la Torre, nivell d'instrucció primària
- Julian Massip Pros, 1936, pagès, pares i muller naturals de la Torre, nivell d'instrucció primària
- Josefina Jornet Montagut, 1937, mestressa de casa i pagesa, pares i marit naturals de la Torre, nivell d'instrucció primària
- Vinebre Rosa Ma. Montané Vila, 1945, mestressa de casa, pares naturals de Vinebre, marit de Màlaga, nivell d'instrucció primària
- Miquel Miró Masdéu, 1926, pagès, pares i muller naturals de Vinebre, nivell d'instrucció primària
- Ma. Teresa Porta Salamé, 1930, pagesa i mestressa de casa, pares i marit naturals de Vinebre, nivell d'instrucció primària
- Josep Veà Jordà, 1935, pagès, camioner i treballador de la CN Ascó, pares i muller de Vinebre, nivell d'instrucció primària

Josep M. Pros Tarragó, 1948, carnisser, pares i muller de Vinebre, estudis universitaris (magisteri)²⁰

Mariano Pros Amorós, 1921, pagès i pastor, pares i muller naturals de Vinebre, nivell d'instrucció primària

Ramon Poquet Pros, 1944, elaborador de vi, pares i muller naturals de Vinebre, nivell d'instrucció primària

Miquel Tarragó Casanova, 1925, pagès i granger, pare i muller de Vinebre, mare de Móra la Nova, nivell d'instrucció primària

Com es pot deduir d'aquesta llista, aquesta investigació no s'ha basat només en un subjecte, sinó que ha preferit contrastar les dades amb múltiples parlants, per assegurar-se l'obtenció al més adequada possible de les dades facilitades.²¹ Els diferents informants s'han anat repartint en camps semàntics variats, els que cadascun d'ells dominava millor, i així s'evitaven, també, dos obstacles freqüents: el temps (no tots els informants disposaven de totes les hores del dia) i la fatiga (després de dos o tres hores d'interrogació podrien arribar a cansar-se). Tot i això, contràriament al que acostumen a remarcar els manuals que descriuen el mètode geogràfic de recollida de dades, moltes vegades era l'enquestadora, i no l'enquestat, qui es cansava d'una llarga sessió de tres hores. En moltíssims casos, els subjectes entrevistats estaven tan a gust recordant feines, eines o tradicions passades que ni s'adonaven que arribava l'hora de fer una pausa merescuda per agafar forces per tornar-hi. En els pocs casos que l'informador confessava el seu cansament, s'acabava la sessió i es deixava per a l'endemà: continuar la bateria de preguntes hauria estat del tot negatiu per a la investigació, perquè el subjecte fatigat no afina tant les respostes o no es preocupa igual per trobar el mot més idoni.²²

Tot i això, sempre es troba algun informant que té la sensació que aquella recerca és una pèrdua de temps (manies de lingüista!) i que altres feines més pràctiques el requereixen. Un dels informants de Riba-roja, per exemple, s'expressava d'aquesta manera:

Joan Cervelló: *Qué quede? Cinc fulles, encara, per a complir? Va, dóna't manya!*

Altres vegades el que desagradava era la il·lustració que acompanyava la pregunta, la qual no acabava de satisfer l'informant; en aquests casos no s'estava de demostrar la seua disconformitat:

Joan Algueró, Móra d'Ebre: *És que estes fotografies no estan gaire ben fetes, eh?*

Josep Pedrola, Móra d'Ebre: *Són una mica difícils de mirar, eh!* [referint-se a les fotografies de les plantes]

²⁰ Tot i que aquest informant té estudis superiors, la valoració del patrimoni cultural del seu poble, inclòs el lingüístic, l'ha portat a recollir llegendes, a llistar topònims del terme, a guardar eines antigues, amb els noms que tenien, i, per tant, va ser una ajuda per obtenir moltes de les solucions lingüístiques requerides de Vinebre.

²¹ Tal com indica el mateix Veny (1992: 93), sempre hi ha hagut discrepàncies sobre el nombre d'informadors seleccionats. Tradicionalment, s'ha optat per l'informador únic, i aquí resideix per a alguns lingüistes un dels principals defectes del mètode dels altes lingüístics. Deixant de banda, però, el debat sobre la idoneïtat d'escollir un subjecte o diversos, el cert és que quan el qüestionari té una extensió considerable i és variat quant a camps semàntics —com és el cas— és imprescindible servir-se de diversos informadors, cadascun dels quals respondrà als temes que siguin més afins a la seua ocupació, al seu ofici o a la seua afició (feines agrícoles, caça, pesca, festes religioses, feines domèstiques...).

²² Cal recordar que es treballava amb informants d'edat avançada, en la majoria de casos. Aquestes apreciacions anteriors també poden trobar-se a Veny 1992 (p. 94).

Fernando Mauri, Ginestar: *No ho hauria coneixut. Cànvia molt de veure-ho així a veure-ho al tros!*

Maria Molins, Miravet: *Això és coritxos?! Com jo sóc home!*

An deu estar fet, este llibre? [queixant-se dels dibuixos dels vegetals]

Teresa Bladé, Rasquera: *Això diràs que no ho sembla, ordi!*

Tot i que l'enquestadora s'esforçava a explicar l'objectiu del seu estudi, els informants no acabaven d'entendre'n la finalitat, però tenien clar que el temps que hi dedicaven havia de servir per alguna cosa a la persona que els requeria les respostes. Afegit, en aquest cas, el fet que la veien molt jove, més els semblava que el que elaborava era un treball de curs. Així s'expressava, justament, la muller d'un dels entrevistats a Riba-roja, satisfeta dels encerts del seu marit i de l'agilitat en les respostes, agilitat agraïda explícitament per qui escriu aquestes ratlles:

Riba-roja: *Nena, tens un bon mestre, eh!* [referint-se a l'informant, que és el seu marit].
D'esta et posaran un sobressalient!

Antonio Fortunyo, Miravet: *Quina faenada que tens!*

En ocasions, però, el terme lèxic requerit no venia a la memòria dels informants i en aquest cas s'amoïnaven per no poder prestar tota l'ajuda necessària, perquè sabien que al buit que tenien li corresponia alguna paraula:

Antònio Garcia, Faió: *Algo es devie de dir, claro!*

De vegades les preguntes que es feien, per excessivament lògiques, causaven estranyesa als informants, estranyesa que no s'estaven de manifestar. A Móra d'Ebre, per exemple, després d'ensenyar un dibuix d'una tomata i demanar-li el nom de la verdura, es pregunta per la planta que fa tomates i l'informant respon, alarmat:

Josep Pedrola, Móra d'Ebre: *Com ne diràs a una planta que fa tomaques? No li direm pas pribentonera, si fa tomaques!*

A Tivissa, en demanar a la informant, una vegada obtinguda la resposta *caldo*, que expliqués com el feia, respon:

Primitiva Pinyol, Tivissa: *Ah! Però de viritat?*

A la Serra d'Almos, mentre s'anava passant l'àlbum de fotografies, l'enquestadora demana:

Enquestadora: *Què hi tenim aquí?*

I la informant respon, amb una seguretat absoluta:

Assumpció Bargalló: *Una fotografia.*

I intentant obtindre la resposta *dos dones*, s'ensenyava una fotografia de dos senyores a una informant de Miravet, que, quan la veu, exclama:

Maria Molins: *Oh, xiqueta! Que alagantes van!*

En alguns casos, els informants, tot i ser conscients que qui recollia informació volia obtindre les solucions lingüístiques pròpies de la localitat, no podien evitar de buscar aquella forma que els semblava més *correcta*, més *catalana*, com en deien ells mateixos. A l'hora de demanar a una informant d'Ascó el pronom de primera persona del plural, ella respon *nosaltres*, però l'enquestadora li requereix la forma pròpia i la justificació, aleshores, és ben il·lustrativa:

Enquestadora: *Però així no ho dieu pas, a Ascó?*

Rossita Ortiz: *És que ho hai dit asseadet, ara.*

Finalment, tampoc no es van escapar al treball de camp les disquisicions més *teòriques*, per dir-ne d'alguna manera, sobre els trets lingüístics de certs mots. En aquest sentit, tot intent d'explicació per part de l'enquestadora quedava fora de lloc. En preguntar com se'n deia del que fa una aixeta quan l'obres i l'aigua surt a molta pressió, un informant de la Torre de l'Espanyol responia que en deien *estufir*, però l'enquestadora, no del tot satisfeta amb la resposta, li preguntà tot seguit si també podrien dir-ne *esguitxar* i la resposta de l'informant va ser contundent:

Julià Masip, la Torre: *Això depén! Si és masculí diem "estufir"; si és femení "esguitxar"!*

O demanant veritables filigranes lingüístiques a l'entendre dels informants, responien:

Juanita Montagut, Benissanet: [demanant l'imperatiu del verb *patir*] *Diràs que és de molt mal dir, això!*

Primitiva Pinyol, Tivissa: [demanant-li repetir la resposta] *Quan dic tantes vegades "caure" me penso que parlo estranger, eh?*

I preguntant quina és la primera persona del singular del present d'indicatiu del verb *morir*, altra vegada la lògica apareix en la resposta:

Maria Molins, Miravet: *Me mòric, però, oh!, si m'hai mort com ho puc dir?*

Joan Blanc, Darmós: [demanant la traducció de 'su madre'] *Sa mare... Això és mallorquí, ja, no? Sa mare..., sa cadira...*

Tot i que la consciència idiomàtica en aquesta comarca és prou clara, un cert sentiment de no ajustar-se prou bé a la norma, o al que s'intueix que pot ser la norma, sempre hi era present:

Rosa Ayet, Benissanet: *En català és gla i en lo nostre deixò és abellota. [...] Natros no parlem ni català ni castellà ni aragonès; és una barreja. Lo parlem molt malament lo català, perquè diem moltes paraules castellanes: pitxell, poal...*

Joan Blanc, Darmós: [demanant la traducció al català de 'se lo diré a tu padre'] *ho diré al teu pare*

Pere Blanc, Darmós: [rectificant] *Ho diré a tu pare. És que tu ho dius moltes vegades en català i aquí no se hi pronúncia així com ho dius tu.*

En un dels aspectes que calia prestar més atenció de la recollida de dades era en el fet que l'informant es fes l'efecte que la informació que aportava era novedosa, això és, que l'entrevistadora desconeixia completament allò que preguntava, perquè sempre quan s'explica una cosa a algú que no la sap s'intenta ser més explícit i aclaridor. Però això també causava dubtes interns als informants, dubtes que —en algun cas— no es van poder estar d'exterioritzar: el fet que se'ls demanés tantes qüestions lingüístiques i algunes tan evidents, els estranyava; no entenien com l'enquestadora podia interrogar sobre aspectes que, segons els deia, desconeixia completament. A Flix, per exemple, en demanar com se'n deia de l'*erer* que servia per porgar el gra, l'informant, ben estranyat, li fa avinent a l'enquestadora:

Francisco Ribera, Flix: *Això tampoc no ho saps?*

Enquestadora: *No.*

Francisco Ribera: *Oh, i com vols anar pel món a fer entrevistes, si no saps res del que preguntes?*

Evidentment, a una pregunta tan clarivent quealsevol resposta era sobrera.

A tots els informants, sense excepció, els agraeixo sincerament la paciència a l'hora de respondre el qüestionari i la humanitat en el tracte. Sens dubte, cal atribuir-los la coautoria d'aquest estudi; sense el seu saber i la seua voluntat de cooperació hauria estat impossible realitzar aquesta descripció lingüística. Moltes vegades, l'interès a l'hora de voler oferir al màxim d'informació i al més fidedigna possible sorprenia fins i tot l'enquestadora, que se sentia injusta en no poder mostrar l'agraïment que sentia per l'acollida i la col·laboració. Valguin aquestes ratlles per poder-los fer evidents. No només s'aprèn dialectologia, mitjançant el treball de camp. Els informants sempre presten una gran lliçó d'humanitat.

Em permeto fer-me meues unes paraules que escrivia Xavier Garcia (2000: 28) en el seu llibre *Pelegrí de la Ribera d'Ebre 1969-1999*, perquè el sentiment és ben bé el mateix:

Aquesta proverbial hospitalitat de la gent de les vores del riu —i en concret de la que jo he viscut a l'Ebre— és una de les sensacions més impactants que he rebut en la meua vida de pelegrí a la recerca d'humanitat. S'ofereixen amb tot i per tot, amb el que tenen, sovint amb escreix, i amb el que puguin anar més curts, es mostren disposats a fer la vida agradable i el que, en altres llocs, és enuig per servir, ells són els primers servidors, amb consciència perfecta de què donen, com ho donen i a qui ho donen, per la qual cosa el beneficiari de tantes atencions no pot més que ser, finalment, com ells, i això és el que m'ha esdevingut amb la bona gent de la Ribera i comarques veïnes que vaig anar coneixent en aquest llarg pelegrinatge. Ells m'oferien l'amistat i l'hostalatge i jo, pobrament, feia d'ambaixador, oral i per escrit, d'aquell món que els feia viure i que tan generosament donaven.

4.3 QÜESTIONARI

El qüestionari que es va fer servir per conduir la conversa amb els informants està basat en el de l'*Atlas lingüístic del domini català*, però modificat en alguns punts, en funció de la idiosincràsia de la zona d'estudi, pel Dr. Pere Navarro. El mètode de la pregunta-resposta es va compaginar, en tots els casos, amb la conversa semidirigida, que girava al voltant dels temes que apareixien al qüestionari i que eren propers als enquestats, com ara les feines del camp, l'evolució agrícola, la casa, la família, etc. L'ús de la conversa per aconseguir part del material lingüístic objecte d'estudi ajuda a superar la formalitat inicial de la trobada entre enquestador i enquestat i permet que l'informant s'expressi en un nivell de llenguatge poc formal, imprescindible en aquest cas, perquè es vol enquestar la varietat col·loquial dels parlars de la Ribera d'Ebre. No obstant això, tal com indicava Labov, el lingüista sempre topa amb la *paradoxa de l'observador*: per obtenir dades al màxim de fiables s'intenten aconseguir aquestes dades en aquells moments que l'informant no se sent observat, però, al mateix temps, l'única manera d'obtenir-les és observant-lo. Per intentar superar aquest entrebanc metodològic, el mateix autor (Labov 1966) va establir cinc circumstàncies que, en el marc de l'entrevista sociolingüística (però també serien aplicables a l'entrevista geolingüística) propiciaven l'aparició de l'estil casual o informal: 1) quan l'informant s'adreçava a l'entrevistador fora de l'entrevista *formal+; 2) quan l'informant parlava amb una tercera persona, que presenciava l'entrevista o apareixia sobtadament; 3) quan l'informant opinava espontàniament, sense que se li demanés; 4) quan es relatava una situació en què l'informant s'havia trobat en perill de mort; i 5) quan es cantaven cançons, es recitaven poemes i es descriuïen jocs infantils. Totes aquestes circumstàncies són molt freqüents en les entrevistes geolingüístiques i per això és possible aconseguir que l'informant s'expressi usant el registre col·loquial.

Sempre s'ha intentat aprofitar qualsevol d'aquestes situacions per anotar aquells trets lingüístics que interessaven o que, de vegades, contradieïen els que s'havien donat a través de la

resposta directa. En aquest sentit, és una constatació evident que *la pràctica fa el mestre*, perquè a mesura que avançaven les hores d'entrevista l'enquestadora aprenia a retindre, anotar i interrogar gairebé intuïtivament.²³

Les preguntes referides als nivells fonètic i de morfologia nominal estaven incloses en l'enquesta i repartides per tot el qüestionari. El suport a moltes entrades lèxiques van ser uns àlbums de fotografies i dibuixos que facilitaven enormement la tasca de recollida d'informació. L'apartat més feixuc de respondre va ser el de la morfologia verbal; els informants es cansaven de conjugar els temps verbals de molts i molts verbs diferents i, de vegades, era difícil fer sortir el temps que es volia interrogar. Per això s'anaven combinant amb les preguntes dels altres nivells lingüístics. Igualment, obtenir respostes sistemàtiques i completes a l'apartat de sintaxi va resultar força complicat, atès que mitjançant el mètode de compleció de frases moltes vegades no s'obtenien els resultats esperats. Això a banda, de vegades apareixia en una localitat un tret sintàctic interessant, no inclòs en el qüestionari, que després era molt difícil d'enquestar a tota la resta de localitats. Aquest és un dels esculls d'optar per la recollida de dades al marge del qüestionari, perquè, tal com indiquen Chambers i Trudgill (1994: 46), "la ventaja más inmediata del cuestionario es que asegura que los resultados de todas las entrevistas realizadas en la encuesta sean comparables". És per això que, una vegada advertits de l'entrebanc, es va decidir d'incloure un breu qüestionari sobre algunes característiques sintàctiques dels parlars riberencs.

Els tipus de preguntes que incloïa el qüestionari eren tant de les que Chambers i Trudgill (1994: 47) anomenen *naming* (les que busquen obtenir una resposta plantejant una espècie d'endevinalla a l'informant, o bé intentant aconseguir més d'una resposta o una explicació més completa, fent-lo parlar més extensament) com de les anomenades *completing* (es deixa un buit perquè l'informant l'empleni amb aquella solució que interessa recopilar).

El qüestionari de l'ALDC, amb supressions i ampliacions, presenta la següent distribució per camps semàntics:²⁴

1. El camp i els cultius	267	qüestions
2. Indústries relacionades amb l'agricultura		
La vinya	82	"
L'oliver	69	"
El blat	55	"
3. Els vegetals		
Les verdures	60	"
Plantes, arbustos, bolets	99	"
Les fruites	67	"

²³ Com indiquen Chambers i Trudgill (1994: 50), "la forma más libre de las entrevistas americanas alivia potencialmente parte de su artificialidad, e incluso en la forma más estricta de las entrevistas inglesas, la personalidad del entrevistador puede hacer mucho para romper las barreras. El éxito del encuestador en este campo es enormemente personal, y difícilmente puede ser entrenado para conseguir establecer una relación de este tipo. Más aún, los condicionamientos situacionales de una entrevista no son los más propicios".

²⁴ Novament, s'ha seguit el mètode habitual de la dialectologia a l'hora d'ordenar les entrades del qüestionari per tal d'aconseguir una major fluïdesa en l'obtenció de solucions: "la organización básica del cuestionario se hace generalmente de acuerdo con campos semánticos. Una vez determinadas las unidades léxicas y las categorías gramaticales que se espera revelen variantes dialectales, se las agrupa en grupos semánticamente similares con la esperanza de que el informante se centre más en el tema que en la forma de sus respuestas" (Chambers i Trudgill 1994: 50)

Els arbres	75	“
4. Els animals domèstics	91	“
5. La vida pastoral	142	“
6. Animals invertebrats i vertebrats	168	“
7. El temps. Les estacions de l'any	114	“
8. Noms topogràfics	70	“
9. Els oficis	90	“
10. El cos humà	270	“
11. La casa	391	“
12. El vestit	95	“
13. La família i el cicle de la vida	106	“
14. Les festes religioses	98	“
15. La mar	50	“
16. Els jocs	62	“
17. Morfologia verbal	1.435	“
18. Sintaxi	9	“
Total de qüestions	3.964	“

Per a la recollida de dades, a banda de l'anotació dels resultats *in situ* i la transcripció al moment, es van enregistrar les entrevistes amb un magnetòfon digital Casio DAT, primer, i amb una gravadora digital Sony ICD-MS515, en una segona etapa. L'evolució de la tècnica va permetre tindre les entrevistes de l'etapa final de la recollida de dades introduïdes a l'ordinador, cosa que va alleugerir la feina de revisió del material, al mateix temps que va permetre analitzar al laboratori de fonètica de la URV part d'aquest material. D'altra banda, el treball de camp tampoc no es va escapar de patir els petits problemes de la tècnica i és per això que en alguns casos es va haver de recórrer a la gravació analògica, usant gravadora domèstica i cintes de casset tradicionals.

El fet de combinar els dos tipus de preguntes, directes i indirectes, ha provocat que les hores per població hagin estat abundants.²⁵ En els nivells morfològic i sintàctic s'ha recorregut en alguna ocasió a la traducció del castellà, perquè era la manera més ràpida d'obtenir la resposta requerida. Totes les entrevistes van ser realitzades exclusivament per l'autora d'aquesta investigació i el nombre d'hores d'entrevista per població se situaven al voltant de les divuit; les sessions d'entrevista per cada informant duraven unes dos o tres hores, però podien arribar a allargar-se fins a les quatre hores.

Una de les constatacions que ha permès fer aquesta investigació és que els subjectes enquestats no se senten en cap cas coaccionats pel material tècnic que ha d'emprar l'entrevistador. El micròfon, per exemple, no els imposa gens, contràriament a la creença més estesa. En aquest sentit, resulta oportuna de comentar una anècdota que es va produir amb un dels informants de Flix. Després de muntar tots els estris necessaris per fer l'enregistrament (aparell de DAT, micròfon i peu de micròfon), l'entrevistadora va procedir a les preguntes, aquell dia amb l'apartat que interrogava sobre les veus dels animals i les maneres de cridar-los. Doncs bé, quan feia una estona que l'entrevista havia començat, l'informant va manifestar: “Com m'agradarie tindre, ara, aquí, una gravadora, per pugué'm gravar i dixâ-ho sentir als meus

²⁵ Chambers i Trudgill (1994: 49) indiquen que “las ventajas de las preguntas indirectas resultan obvias, pero también tienen una desventaja obvia. Las entrevistas mediante preguntas indirectas llevan mucho más tiempo que las hechas mediante preguntas directas.”

companys del cafè...”. No cal dir que l’entrevistadora es va quedar atònita davant d’aquell desig.

Una altra de les prevencions que cal fer és que l’investigador ha d’anar molt alerta a l’hora de recollir les diverses solucions lingüístiques i ha de posseir un cert coneixement previ del parlar en qüestió, coneixement que pot adquirir a través de visites als municipis, a través de coneguts naturals d’aquestes poblacions o a través de la lectura de les obres que prèviament han estudiat la zona.²⁶ Aquests coneixements previs són importants per evitar de quedar-se amb la primera resposta que se li dona, si no és l’adequada. Per exemple, l’*Aproximació geolingüística als parlars de la Ribera d’Ebre*, en el mapa 62, donava com a variant de *tombarella*, a Riba-roja, *catatumba*. Doncs bé, no es va obtenir aquesta resposta fins que es va arribar als últims informants; anteriorment només s’havia recollit *voltereta* i *figuereta*, i encara amb reserves.

En aquest mateix sentit, a la Serra d’Almos, quan es va intentar descobrir si *conco* (o alguna variant) era una forma viva en el parlar, la resposta va ser negativa. D’un senyor gran se’n deia *solteron* o *fadrí*, si no s’havia casat, i no hi havia cap designació específica per adreçar-se, com a tractament de respecte, a un senyor gran. L’entrevistadora anota l’observació de la informant i, una vegada tancada la gravadora, carregats els estris i a punt d’acomiar-se, la mateixa informant, ja a l’entrada de casa, li ensenya un estri molt vell, que tenien com a decoració, i pregunta a l’entrevistadora (orgullosa d’intercanviar papers): “Saps què és, això?”; “No”, respon la lingüista; “Doncs és una màquina d’assecar figues que va fer lo coco Joan!”, explica la informant, completament aliena a l’estupefacció i l’alegria de la interlocutora.

El treball de camp, doncs, és una gran eina d’aprenentatge per al/la lingüista: amplia el vocabulari, activa la capacitat receptora, ensenya molta fraseologia i enriqueix en altres camps del saber. Qui escriu aquestes línies, per exemple, ha descobert d’on vénen frases tan habituals i tan críptiques abans de dur a terme la recollida de dades com ara *deixar ren*, *perdre la xabeta* o *qui no vulgui pols, que no vaigui a l’era*.

Malgrat la voluntat de l’enquestador/a per aprofundir en l’aprenentatge de la seua branca de coneixement, cal reiterar que —en el camp dels estudis diatòpics— per poder fer una anàlisi lingüística al màxim d’acurada i exhaustiva possible d’una zona geogràfica determinada caldria residir literalment una temporada a cada població enquestada; si no és així, sempre en investigacions com la present s’escapen solucions, matisos o sinònims, sobretot pel que fa a usos figurats, mots no pertanyents al vocabulari bàsic, elements morfosintàctics o fraseologia.

També cal recordar el vessant des del qual s’aborda l’estudi d’un parlar: no és el mateix analitzar-lo des d’un vessant geolingüístic que fer-ho des d’un punt de vista sociolingüístic. En aquest sentit, no està de més insistir en la importància de la interdisciplinarietat i de la complementarietat de les diverses branques del saber: la sociolingüística, per exemple, és necessària en treballs dialectològics per poder donar explicacions objectivables (quantificables) sobre fenòmens de canvi que s’observen d’una manera intuïtiva i que una investigació dialectal no pot abordar; de la mateixa manera, una anàlisi sociolingüística requereix, prèviament, una

²⁶ Ser natural de la zona que s’entrevista pot evitar cometre errors o inexactituds a l’hora de recollir el material lingüístic. Veny (1992: 98), a propòsit de la procedència geogràfica de l’investigador, diu el següent: “...Jaberg i Jud [...] denunciaven el perill d’aquest criteri, car, segons ells, els exploradors nadius de la contrada tendeixen, per autosuggerió, a normalitzar allò que transcriuen. És possible, però aquest inconvenient va unit a un avantatge indiscutible, que és el coneixement que de la realitat de la regió estudiada posseeix aquest investigador, coneixement que l’impedirà de cometre inexactituds o errors especialment de lèxic [...]”.

incursió diatòpica per poder copsar quin és, en paraules de Badia (1976), l'*estat dialectal rebut*. Quan s'analitza el posicionament dels lingüistes respecte a la relació entre dialectologia i sociolingüística de la variació, es troben un ventall d'opinions molt diverses, que van des d'una identificació total a una separació taxativa. Com assenyalava Pradilla, però:

Quan analitzem el posicionament dels lingüistes respecte a la relació dialectologia-sociolingüística, ens trobem amb un ventall d'opinions que van des d'una identificació total a una separació taxativa. Al bell mig, hi ha tota una sèrie de propostes amb un denominador comú: el reforçament dels lligams entre ambdues perspectives amb una voluntat conciliadora. La proposta de F. Moreno [...] reconeix, com s'ha dit, la variació conjunta de factors diversos, però admet la possibilitat d'estudiar per separat cada factor en detriment de la resta. En aquest sentit, adverteix que les crítiques indiscriminades que s'han fet sobre la dialectologia només tenen un cert sentit en el cas de les monografies locals. En el cas de la geolingüística, l'envergadura metodològica fa que l'interès diatòpic justifiqui el sacrifici parcial dels altres vessants. (Pradilla 1998: 23 i 2003a: 9)

I més endavant reconeix:

Allò, però, que ningú no ha posat en qüestió és que la dialectologia i la geolingüística centren el seu objecte d'estudi en la parla, en l'actuació, i assumeixen, per tant, una consideració heterògena de la llengua. La sociolingüística de la variació se n'ha de considerar, doncs, hereva. (Pradilla 2003a: 9)

Aquest estudi geolingüístic dels parlars de la Ribera d'Ebre s'ha completat amb una representació cartogràfica del material recollit; com a resultat final de la investigació, doncs, s'ofereix un microatles lingüístic de la comarca (*Atles lingüístic de la Ribera d'Ebre*, ALRE). Només hi figuren cartografiats aquells fenòmens que presenten un mínim de dos solucions diferents. En relació als trets lingüístics enregistrats, apareixen mapes fonètics, morfològics, sintàctics i lèxics. Tots els mapes elaborats són sintètics, és a dir, amb indicació de les àrees corresponents a cada variant, i estan organitzats per camps semàntics; cada mapa duu dos números, separats per una barra inclinada: el primer número indica el camp semàntic al qual correspon l'entrada; el segon, el número de mapa. La numeració que es troba dels mapes al llarg del treball, per tant, no és correlativa. Això és degut al fet que un mateix mapa pot tindre, posem per cas, un interès fonètic (i serà indicat, doncs, a l'apartat de fonètica) i lèxic (i igualment constarà al capítol de lèxic). Aquests mapes estan organitzats en divuit carpetes, que segueixen la distribució de les entrades per camps semàntics (setze camps) més una carpeta (la número disset), on s'hi inclouen aquells mapes amb interès morfològic o sintàctic (i alguns de fonètics que no consten als altres camps semàntics), més la carpeta de mapes de conclusions (la divuit). La majoria d'aquests mapes inclosos a l'última carpeta ja no són sintètics, sinó que representen les diferents solucions a través d'isoglosses. L'atles lingüístic ve presentat amb un CD-ROM que conté les divuit carpetes i la numeració de cada mapa tal com s'ha indicat més amunt. Per poder accedir al CD només cal disposar d'un navegador. En l'annex 2 s'inclou l'índex d'entrades cartografiades i i en l'annex les instruccions pertinents per poder obrir i utilitzar sense problemes el CD-ROM. El CD també conté l'antologia de textos de l'apartat 6.

Els mapes de conclusions es poden trobar tant al CD com al volum imprès (annex 1). El nombre total de mapes és de 1475, distribuïts de la següent manera:

Carpeta 1: 148 mapes	Carpeta 7: 66 mapes	Carpeta 13: 43 mapes
Carpeta 2: 89 mapes	Carpeta 8: 46 mapes	Carpeta 14: 55 mapes
Carpeta 3: 132 mapes	Carpeta 9: 43 mapes	Carpeta 15: 23 mapes
Carpeta 4: 75 mapes	Carpeta 10: 143 mapes	Carpeta 16: 24 mapes
Carpeta 5: 42 mapes	Carpeta 11: 203 mapes	Carpeta 17: 174 mapes
Carpeta 6: 96 mapes	Carpeta 12: 48 mapes	Carpeta 18: 25 mapes

5. TRANSCRIPCIÓ

La transcripció al·lofònica es basa en l'Alfabet Fonètic Internacional —AFI (1993, revisió de 1996). L'inventari de sons que tot seguit s'inclou remet a exemples d'aquest estudi.

i	vocal palatal tancada	judici, vi
e	vocal palatal semitancada	pedra, sense
ɛ	vocal palatal semioberta	divendres, terra
a	vocal medial oberta	pa, cantar
ɶ	vocal medial oberta velaritzada —posició àtona final—	casa, porta
ɔ	vocal velar semioberta	bou, ou
o	vocal velar semitancada	por, jove
u	vocal velar tancada	tu, fus
j	semivocal palatal tancada	caixa, aigua
	semiconsonant palatal tancada	io, ia
w	semivocal velar tancada	jaure, treure
	semiconsonant velar tancada	meua, llengua
p	bilabial oclusiva sorda	pus, pagès
b	bilabial oclusiva sonora	també, beure
β	bilabial aproximant sonora	cabre, sabó
t	dental oclusiva sorda	tindre, dit
d	dental oclusiva sonora	dimecres, dolent
ð	dental aproximant sonora	corder, (a)badejo
k	velar oclusiva sorda	caixó, aquí
g	velar oclusiva sonora	got, gaire
ɣ	velar aproximant sonora	aguaitar, pagar
f	labiodental fricativa sorda	fum, feixa
v	labiodental fricativa sonora	vi, cavar
s	alveolar fricativa sorda	síndria, somereta
z	alveolar fricativa sonora	los hòmens, casa
χ/x	uvular/velar fricativa sorda (de l'espanyol)	jabalí
θ	interdental fricativa sorda (de l'espanyol)	dice
ts	alveolar africada sorda	potser, tots
dz	alveolar africada sonora	dotze, setze
ʃ	prepalatal fricativa sorda	caixó, coix
ʒ	prepalatal fricativa sonora	bajoca, badejo
tʃ	prepalatal africada sorda	xic, carxofa
dʒ	prepalatal africada sonora	jove, jutjar
l	líquida lateral alveolar	lo, li
ʎ	líquida lateral palatal	llop, all
r	líquida bategant alveolar	cara, fred
r	líquida vibrant alveolar	retratar, portar
m	nasal bilabial	molt, mare
ɱ	nasal labiodental	infern, confits
n	nasal alveolar	un, ni
ɲ	nasal palatal	canya, banya
ŋ	nasal velar	encara, són quatre

S'ha optat per una transcripció funcional o ampla i, per tant, no s'inclouen ni el diacrític de dentalització dels sons laterals, alveolars fricatius i nasals ni el de palatalització dels sons nasals. Quan es transcriu tot un text o una paraula sencera, l'accent d'intensitat se situa al límit sil·làbic, però, per motius pràctics, quan es transcriu una sola vocal s'ha posat damunt de la vocal tònica: en el capítol de fonètica, per exemple, en l'apartat de vocalisme només es dona la transcripció fonètica de la vocal objecte d'estudi i, en aquest cas, si s'optava per l'accent al límit sil·làbic, no es podia incloure i aleshores no quedava clar si la vocal en qüestió era tònica o àtona.

Pel que fa a la transcripció de ròtics, s'ha de tindre en compte tant el context social com els contextos suprasedgmental i segmental: quant al context social, segons Julià,²⁷ s'articula una bategant [r] quan la velocitat d'emissió és ràpida i, en canvi, quan la velocitat d'emissió és lenta o acurada s'articula una vibrant [r]; quant al context suprasedgmental, s'articula una vibrant en context tònic final —p.ex. [kár]— i s'acostuma a articular una bategant en context final quan la síl·laba és àtona —p.ex. bàrba[r]—; finalment, quant al context segmental, davant d'aproximant el so generalment articulat és un bategant —p.ex. bà[r]bar— i, en canvi, davant d'oclusiva la realització acostuma a ser vibrant —p.ex. ca[r]ta. Davant d'alveolar, en canvi, la tonicitat afavoreix l'articulació vibrant —p. ex. ca[r]n, pa[r]la— i la atonicitat la bategant —p. ex. a[r]sènic.

La lateral alveolar, en català, acostuma a ser velaritzada. El grau de velarització, però, varia en funció del context suprasedgmental del so: en posició final la lateral és més velaritzada que en posició inicial. Tot i això, com que com a norma es considera que la lateral [l] és velaritzada en català, no es transcriu amb el símbol de velarització [ɫ].

En casos que, per fonètica sintàctica, apareguin sons geminats, s'indicarà la geminació o allargament del so amb una repetició del símbol. Tot i que la tradició catalana ha usat també el símbol [:], per evitar la qüestió tan controvertida en la transcripció d'on col·locar l'accent, si davant del so allargat o darrere, s'ha preferit optar per duplicar el so. Per exemple, en el cas *les sènies* la transcripció que es farà és [les 'senjes] i no [le 's:enjes] o [les: 'enjes].

En la resta de casos, l'accent se situa sempre davant de la síl·laba, del marge consonàntic inicial també si aquest és un article o un pronom feble (p.ex. [lajɣwa] o [taj 'βist]).

En el cas que els sons africats formin el marge consonàntic inicial de la síl·laba, l'accent se situa davant de l'africat, tot i que el símbol d'aquest sons no inclou la lligadura (p.ex. *potser*: [pɔtse]).

Aquestes indicacions caldrà tindre-les presents en l'apartat d'antologia de textos que s'ofereix al final. Aquests textos estan extrets de les entrevistes realitzades amb els informants. En cada text s'indica el nom de l'informant i la data d'enregistrament. Aquestes audicions s'inclouen en el CD-ROM adjunt, que també conté l'*Atles lingüístic de la Ribera d'Ebre (ALRE)*.

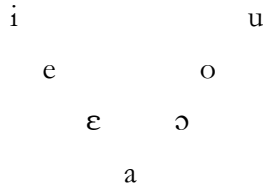
²⁷ En comunicació privada.

DESCRIPCIÓ LINGÜÍSTICA

1. FONÈTICA

1.1 VOCALISME TÒNIC

El sistema del vocalisme tònic de la Ribera d'Ebre comparteix amb el català occidental la mateixa distribució i el mateix inventari, llevat de la localitat de Ginestar, que s'acosta al català oriental continental. Hi trobem, per tant, set sons vocàlics:

1.1.1 Tractament de A tònica llatina

La vocal [a] procedent de { i } del llatí clàssic es conserva sense alteracions en la majoria de contextos. Aquesta és una solució comuna a la resta de parlars catalans:

FALCE > f[á]lç	MATRE > m[á]re	ARAN A > ar[á]nya
NASU > n[á]s	PALEA > p[á]lla	PANE > p[á]

També es manté la /a/ etimològica en les formes rizotòniques dels verbs *jaure*²⁸ *llançar*, *xarrar* i *nadar*. En el cas dels verbs *nàixer* i *traure* els resultats presenten variació:

nàixer a As, Be, Fa, Fl, Ga, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Se, Vi; *nèixer* a To; *néixer*, convivint amb *nèixer*, a Pa; *nàixer* i *nèixer* a Da, Gi i Ti (mapa 17/1302);

traure a As, Be, Fa, Fl, Me, Mn, Ra, Ri, To, Vi; *treure* a Pa; les dos solucions a Da, Ga, Gi, Mi, Se, Ti (mapa 11/908).

En alguns casos, però, aquesta /a/ no s'ha mantingut, sinó que ha estat modificada, per influència de la iod:²⁹

LACTE > ll[é]t ³⁰	CALDARIA > cald[é]ra
VERBACTU > guar[é]t ³¹	

Un fenomen que es retroba en altres parlars de la zona del tortosí és el tancament en [ɛ] de la vocal medial oberta quan es troba en contacte amb un so palatal.³² Aquest fenomen s'esdevé en els mots *aigua*, *llarg*, *llavi* i *iaio*, si bé no és general en tots els parlars de la comarca.³³

²⁸ Alternant amb *jeure* a Da i Pa (mapa 5/455).

²⁹ Francesc de Borja Moll ([1952]1991: 78), tenint present la classificació que Menéndez Pidal (1944: §8 bis) va fer de la iod llatina i la romànica en quatre etapes i transportant aquesta classificació al català, explica que la A només s'inflexiona o modifica per la presència del que Menéndez Pidal va anomenar *iod quarta*, això és, per la continguda en els grups fonològics CT, X, RJ i SJ (però no per la continguda en el grup PJ, que també forma part de la iod quarta), a través de les etapes *ai* i *ei* fins a esdevindre [é].

³⁰ L'ALEARN (vol. XI, m.1.437) recull *lleit* a Faió; tot i això, cap dels informants enquestats en la present investigació ha donat aquesta resposta. El mateix ALEARN (vol. XI, m. 1485) recull, però, *fet* i no *feit*. Potser podria tractar-se, doncs, d'un canvi lingüístic ja acomplert.

³¹ A Ginestar *guar[é]t*. Aquesta solució, però, no la trobem per conservació del resultat etimològic del llatí vulgar, com s'esdevé en ribagorçà (ACT > [éjt]; [éjt]/[ét] a la resta), sinó per analogia amb els diminutius.

³² Es tracta de tancament de la vocal i avançament del punt d'articulació.

[é]igua a As, Ga, Mi, Ri, Ti (mapa 11/1012) *ll[é]vis* a To (mapa 10/871)
i[é]io, *i[é]ia* a Ti (mapes 13/1332, 13/1333) *ll[é]rg* a Mi (mapa 10/845)

1.1.2 Tractament de |tònica llatina

La | del llatí clàssic es manté a tot el domini lingüístic amb el mateix timbre del llatí vulgar [i]:

V VERE > <i>v[i]ure</i>	AEST VU > <i>est[i]u</i>	V NU > <i>v[i]</i>
SP CA > <i>esp[i]ga</i>	GALL NA > <i>gall[i]na</i>	N DU > <i>n[i]u</i>

1.1.3 Tractament de /i tòniques llatines

La /i la tòniques llatines donen [e] en llatí vulgar, la qual es manté en català occidental.³⁴ Però després aquesta [e] evoluciona cap a [ɔ] a tota la banda oriental (i posteriorment s'obre en [ɛ], excepte en bona part del català insular). A tots els pobles de la comarca, excepte a Ginestar, ha donat com a resultat una palatal semitancada. En el parlar de Ginestar, en canvi, el resultat de /i tòniques llatines és una [ɛ], pròpia dels parlars del bloc oriental (mapa 17/1435):

	Ginestar	La resta
AP/CULA >	<i>ab[é]lla</i>	<i>ab[é]lla</i>
AUR/CULA >	<i>or[é]lla</i>	<i>or[é]lla</i>
C PA >	<i>c[é]ba</i>	<i>c[é]ba</i>
C/PPU >	<i>c[é]p</i>	<i>c[é]p</i>
CR PCE ³⁵ >	<i>cr[é]u</i>	<i>cr[é]u</i>
MON TA >	<i>mon[é]da</i>	<i>mon[é]da</i>
P/RA >	<i>p[é]ra</i>	<i>p[é]ra</i>
P/S LU >	<i>p[é]sol</i>	<i>p[é]sol</i>
PAR/- TE >	<i>par[é]t</i>	<i>par[é]t</i>
PL NU >	<i>pl[é]</i>	<i>pl[é]</i>
V NA >	<i>v[é]na</i>	<i>v[é]na</i>
PAG NSE >	<i>pag[é]s</i>	<i>pag[é]s</i>

En els morfemes tòncics de les persones 1a i 2a del plural del present d'indicatiu dels verbs del I i del II grup, la distribució de vocals i localitats és la mateixa, amb l'excepció que a Faió es conserva la vocal medial en el morfema dels verbs del I grup (mapa 17/1436):

cant[ɛ]m, *cant[ɛ]u* / *pod[ɛ]m*, *pod[ɛ]u* a Gi
cant[a]m, *cant[a]u* a Fa
cant[e]m, *cant[e]u* / *pod[e]m*, *pod[e]u* a la resta

Buj (2001: 58 i 2005) també el recull en la majoria de parlars del Montsià en l'adjectiu *llarg* i en els substantius *llègrima* i *llevis* i *ieio/ieia* (en aquest cas és general a la comarca).

³³ Navarro (1996, I: 43) també recull aquest tancament vocàlic en alguns pobles de la comarca veïna de la Terra Alta. Igualment, Massip (1989: 25) recull aquest canvi en tortosí.

³⁴ Sobre els possibles motius d'aquest canvi i sobre més bibliografia de l'evolució de les *ee* tòniques en els dialectes catalans, vegeu Colomina (1999: 63-67 i 201-202).

³⁵ La **P** va ser canviada en llatí vulgar per una [e]. Aquest canvi del llatí clàssic al llatí vulgar ha de ser tan antic que aquestes vocals han tingut l'evolució general en català.

En les mateixes persones del futur de les tres conjugacions –*cantarem, cantareu, correrem, correreu, dormirem, dormireu*– també la distribució vocàlica és la mateixa: [ɛ] a Gi, [e] a la resta.

Tanmateix, no sempre el resultat de /i/ és [ɛ] a Ginestar. En casos com *s[é]nse* < S/NES, *s[é]tze* < S DECE, *cr[é]sta* < CR/STA, *tr[é]vol* < *TR/F~~LU~~, *her[é]u* < HER DE, *c[é]lla* < C/LIA, *ll[é]nya* < L/GNA, *rov[é]ll* < *RUB/CLU, *[é]ll* < /LLU, la vocal tònica es pronuncia [e] en aquesta localitat. En els quatre últims casos, el fenomen presenta un extensió més gran, a causa del contacte de la vocal amb un so palatal, el qual en propicia el tancament, i es pot trobar la mateixa solució que a Ginestar en parlars del Priorat, de les Garrigues i en tarragoní.³⁶

Quant als sufixos dels diminutius –*et* < –/ITU, –*eta* < –/ITA, la solució recollida en el parlar de Ginestar és diferent en funció del gènere: en el cas dels masculins la vocal palatal s'articula semioberta, mentre que en el cas dels femenins s'articula semitancada:

Masculí	Femení
<i>goss[é]t</i> (mapa 4/374)	<i>cas[é]ta</i>
<i>xiqu[é]t</i>	<i>miqu[é]ta</i>
<i>poll[é]t</i>	<i>ros[é]ta</i>
<i>mas[é]t</i>	<i>flor[é]ta</i>

Aquesta doble articulació de la vocal palatal dels diminutius en funció del gènere no s'ha recollit en cap altre parlar, si bé a Margalef (al Priorat) la vocal dels diminutius (masculins i femenins, en aquest cas) també és tancada (Navarro 2000a: 22). El fet que a Ginestar l'articulació de la vocal sigui diferent en funció del gènere, és possible que es produeixi per dissimilació de la vocal final [ɛ].³⁷ El tancament de la vocal també s'ha constatat en el cas de substantius acabats en la terminació –*eta*, com ara *carp[é]ta, aix[é]ta, llibr[é]ta, escop[é]ta* i d'adjectius femenins que no són diminutius però que presenten la mateixa terminació (i, per tant, el mateix context articulatori), com *discreta* o *concreta*. Només en l'adjectiu *estreta*, articulat [as'treɾɛ], la vocal no es tanca.³⁸

De manera aïllada i esporàdica, el resultat com a [ɛ] de /i/ tòniques llatines pot trobar-se, segons el mot, en alguna població més, a banda de Ginestar. És aquest el cas de paraules com *arreu* (< AT R D, segons Meyer-Lübke, REW 7148 i el DECast, I: 42), que s'articula [a'ɾɛw] a Ginestar i també a la Palma d'Ebre, a Darmós i a la Serra d'Almos (mapa 17/1437).

El parlar de Ginestar, per tant, es distancia de la resta quant al resultat d'aquestes vocals llatines, ja que és l'únic que presenta la solució pròpia del bloc oriental del català.³⁹ Les zones

³⁶ També al Vilosell, a la comarca de les Garrigues, on l'evolució de /i/ és [ɛ], es manté el timbre del llatí vulgar [e] en els mots *cella* i *sense* (Satorra 2001: 29). Igualment, al Priorat la vocal es manté tancada en els mateixos mots i també, a la majoria de localitats, en la tercera persona del pronom personal *ell/ella* (Navarro 2000a: 22). El tancament en aquestes paraules i d'altres també s'estén a la comarca de la Conca de Barberà (Plaza 1996: 59) i al Camp de Tarragona (Recasens 1985: 64).

³⁷ [é] + [ɛ] > [é] + [ɛ]: [ka'zɛɾɛ] → [ka'zɛɾɛ].

³⁸ Aquesta informació ha estat contrastada amb diversos informants i, en tots, l'adjectiu *estreta* representava una excepció al tancament de la vocal tònica.

³⁹ El resultat [ɛ] procedent de /i/ tòniques llatines no es troba en cap altra localitat riberenca, malgrat que Carles Vega (1993: 84) també l'hagués localitzat a Rasquera i a Tivissa. Aquest error apareix també esmentat a Navarro 2000b: 20.

A la comarca veïna del Priorat, en canvi, la solució d'aquestes vocals llatines és la inversa: [e] a la majoria de localitats de la comarca, excepte a la Bisbal de Falset i a Falset, on s'articula [ɛ] (Navarro 2000a: 22). El cas de Falset seria simètric al de Ginestar, dos localitats situades pràcticament al bell mig de la comarca (en tot

de transició entre els dos blocs del català es caracteritzen, precisament, per la gran variabilitat en l'evolució d'aquestes vocals. Així tindriem, per exemple, que a la meitat occidental de la comarca de la Segarra es presenta l'alternança de les dos solucions, mentre que la meitat est i l'extrem sud són pràcticament orientals pel que fa a aquest tret (Castellà 2001: 20); igualment, a la comarca de les Garrigues la meitat occidental presenta el resultat [e] i la meitat oriental [ɛ] — Arbeca, Vinaixa, la Floresta, els Omellons, l'Espluga Calba, Fullella, Tarrés, l'Albi, Cervià, el Vilosell i la Pobla de Cérvoles (Satorra 2000: 201); al Priorat la solució més estesa és [ɛ], tot i que dos parlars (el de la Bisbal de Falset i el de Falset) presenten [e] (Navarro 2000b: 21); a la Conca de Barberà, al costat de les formes en [ɛ] hi ha mots que a tota la comarca es fan amb [e], mentre que n'hi ha d'altres que només es pronuncien amb aquest timbre en determinades poblacions (Plaza 1996: 59); al Camp de Tarragona també es detecta l'alternança de [ɛ] i [e] segons els mots (Recasens 1985: 64-72).

En el mot COEMET RIU, com que la [e] del llatí vulgar va seguida del grup de iod R], es manté com a palatal semioberta en alguns parlars de la Ribera d'Ebre, però, en canvi, s'inflexiona en [i] en altres, a diferència del que passa en balear, en tortosí i en la majoria de parlars de la Terra Alta (Navarro 1996, I: 260). En algunes localitats conviuen les dos variants:⁴⁰

COEMET RIU > *cement[é]ri* a As, Be, Fa, Fl, Gi, Me, Mi, Ra Ri, Vi; *cement[i]ri* a Pa, Se, To; ambdós solucions a Da,⁴¹ Ga, Mn i Ti (mapa 13/1181).

1.1.4 Tractament de - tònica llatina

La - tònica llatina dona [ɛ] en llatí vulgar, però passa a [e], en la majoria de contextos, a gran part del domini lingüístic; només el ribagorçà i el pallarès, en part, divergeixen de la solució general del català i es mantenen fidels a l'articulació del llatí vulgar.⁴² Els parlars de la Ribera d'Ebre segueixen l'evolució més general:

P- TRA > *p[é]dra* H- RBA > *h[é]rba* P- NSAT > *p[é]nsa*
 V- NTU > *v[é]nt* T- MPUS > *t[é]mps* AL- CRU > *al[é]gre*

En el cas de *vell*<VĒLULU, el resultat de la vocal tònica és una palatal semioberta ([é]) a Faió (mapa 13/1180).⁴³ Coromines (DECat, IX: 85) delimita a bastament l'extensió geogràfica d'aquest fenomen i el situa en el conjunt ribagorçanopallarès, tot indicant que s'estén fins a Fraga, i d'allí cap a l'est fins a Castellans, i pel sud-est a Almatret. Joan Veny (1998: 91) ja assenyala aquesta doble articulació en aquest terme, quan explica que “d'altra banda, la *ɛ* llatvg. sol mantenir-se oberta en les mateixes condicions que el cat. oriental: *terra, hivern, deu*, etc. Entre altres divergències d'evolució que afecten mots isolats, recordem *dos*, dos, *vell*, vell...”. Sistac

cas, envoltades completament per altres localitats de la mateixa comarca que presenten la solució oposada) i que esdevenen illots lingüístics en aquest tret. El cas de la Bisbal seria diferent, ja que limita amb la Ribera d'Ebre i té amb aquesta comarca una continuïtat geogràfica.

⁴⁰ Tal com percebien i feien notar els mateixos informants, segurament la forma amb [i] és una introducció més moderna que la forma tradicional amb [é].

⁴¹ Aquí també es va recollir la forma lèxica *fossar*.

⁴² El parlar de Maella, a la Terra Alta, també manté el timbre vocàlic del llatí vulgar i és per això que s'acostuma a definir com “un enclavament aïllat i discontinu, en terres meridionals, del bloc ribagorçanopallarès” (Navarro 1996, I: 43).

⁴³ Sobre l'evolució fonètica general que hauria d'haver patit aquesta forma, a partir de l'ètim V-TULU, vegeu Moll ([1952]1991: 72).

(1993: 42) apunta que és la solució general en català nord-occidental; tanmateix, caldria afegir que no és pròpia del subdialecte tortosí.

Quan la [ɛ] del llatí vulgar va seguida dels grups secundaris N'R, R'L o de líquida, es manté com a palatal semioberta, igual com passa a tot el domini lingüístic:

DIE V- NERIS > div[ɛ]ndres	F- LE > f[ɛ]ll
M- RULA > m[ɛ]rla	S- RRA > s[ɛ]rra

A Faió, els possessius forts *meu(s)* (< M- UM), *teu(s)*, *seu(s)*, *meua(es)*, *teua(es)*, *seua(es)* presenten la vocal tònica articulada com a palatal semioberta: m[ɛ]u, t[ɛ]u, s[ɛ]u, m[ɛ]ua, t[ɛ]ua, s[ɛ]ua.⁴⁴

En el mot *metro* < M- TRU (a cap localitat no es va recollir la variant *metre*), la vocal tònica és articulada com a palatal semitancada a totes les poblacions de la comarca, llevat de la Palma, on l'articulació és semioberta [ˈmɛtro]. Cal tindre en compte, però, que en aquest cas es tracta d'un cultisme (mapa 17/1438).

1.1.5 Tractament del diftong AI del llatí vulgar

El resultat etimològic del diftong AI del llatí vulgar és [e] arreu del domini lingüístic, amb excepció del subdialecte pallarès, on la solució és [ɛ]. A la Ribera d'Ebre trobem aquest resultat vocàlic en l'adverbi de quantitat *més* (< MAGIS), articulat [mɛs] a Ginestar; també en l'adverbi *només*, creat a partir de l'aglutinació de *no més* (DCVB, 7: 780) i articulat [do'mɛs] a Ginestar, i en el substantiu *mestre* (< MAGISTRU), articulat [mɛstre] a la mateixa localitat (mapa 17/1439).⁴⁵

1.1.6 Tractament de 3 tònica llatina

La 3 del llatí clàssic manté el timbre del llatí vulgar, això és, una vocal velar semioberta [ɔ]:

PL3VET > pl[ɔ]u	DIE I3VIS > dij[ɔ]us
3VU > [ɔ]u	B3VE > b[ɔ]u

En el mot *perxe* (< PORT/CU),⁴⁶ usual en alguns parlars de la comarca al costat d'altres variants que conserven la velar tònica (*porxo*, *porxè*), la vocal tònica “ha estat canviada en *ɛ* per creuament amb PERT/CA o amb PERG ~~LA~~”, segons Alcover (DCVB, VIII: 507). *Porxe* seria la forma més arcaica, però la variant assimilada *porxo* està documentada també des del segle XIII (DECat, VI: 726). Segons Coromines, l'etimologia de *perxe*, que ell considera mossàrab, és molt més complexa del que exposa Alcover.⁴⁷

⁴⁴També es recull aquest fenomen a les localitats administrativament aragoneses de Favara (Navarro 1996, I: 43) i Mequinensa (Moret 1994: 22).

L'articulació amb vocal palatal semioberta és pròpia del subdialecte ribagorçà (Sistac 1993: 158). Probablement ens trobaríem davant d'una romanalla atribuïble a una participació ribagorçana en el repoblament d'aquella zona.

⁴⁵A la comarca veïna del Priorat la solució més general de l'adverbi *més* també és la que presenta la palatal semioberta (Navarro 2000a: 22). El mateix resultat amb [ɛ] es troba, també en aquest mot, a la comarca de la Conca de Barberà (Plaza 1993: 319-327; 1996: 70-72), al Camp de Tarragona (Recasens 1985: 80) i a les Garrigues (Satorra 2000).

⁴⁶Recollit a Be, Da, Ga, Gi, Pa, Ra, Se, Ti; *perxo* a Mi; *perxi* a Fa, Fl, Mn, Ri, To, Vi; *porxo* a Me; *perge* a As (mapa 11/1042).

⁴⁷“Al costat de PÀRRICU, d'on el cat. *pàrrec*, és possible que vagi existir en el Sud i SE. de la Península una variant *PÀRRICE o *PARCE (cf. el tipus gall-lleonès *pár(ri)ga*, documentat des del S. X en DECH IV,

1.1.7 Tractament de **AE P** tòniques llatines

Les vocals **AE P** tòniques llatines generalment donen [o], com en llatí vulgar:

PL P MBU > <i>pl[ó]m</i>	THYM A E > <i>tim[ó]</i>	L P PU > <i>ll[ó]p</i>
T A E U > <i>t[ó]t</i>	G P LA > <i>g[ó]la</i>	NEP A E > <i>neb[ó]t</i>

En alguns casos, però, la vocal tònica, tot i procedir d'una **AE** o d'una **P** llatines, presenta una evolució diferent segons les poblacions i les paraules:

T A E U >	<i>t[ɔ]u</i> : ⁴⁸ As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Me, Mn, Pa, Ri, To, Vi <i>t[ó]u</i> : Mi, Gi, Ra, Se, Ti (mapa 2/264)
PAV A E >	<i>p[ɔ]r</i> : ⁴⁹ Fa, Ri <i>p[ó]r</i> : la resta (mapa 14/1392)
TONS A IAS >	<i>estis[ɔ]res</i> : Fa, Fl, Pa, Ri <i>estis[ó]res</i> : la resta (mapa 11/1210 i 2/171)
FR A ENTE >	<i>fr[ɔ]nt</i> : As, Fa, Fl, Pa, Ri, To, Vi <i>fr[ó]nt</i> : Be, Da, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Se, Ti (mapa 10/756)
QU A EMODO >	<i>c[ɔ]m</i> : ⁵⁰ Da, Ga, Gi, Mn, Pa, Ri, Se, Ti, To, Vi <i>c[ó]m</i> : As, Be, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Ti, To, Vi (mapa 17/1440)
D P OS >	<i>d[ɔ]s</i> : ⁵¹ Fa <i>d[ó]s</i> : la resta (mapa 11/1086)

408a10-14). És ben concebible, en efecte, que aquest sigui l'ètimon del mossàrab *perxe* del P. Val. i SO del Princ., i de l'andalús *perchel*. [...] Per ordre geogràfic de Sud a Nord, les localitats on en tinc dades, són Bellmunt de Mesquí, Pena-roja, Mont-roig de T., Fórnols, Gandesa, La Palma, La Granja d'Escarp, Juncosa, Borges Blanques, Maldà, Verdú, Alfès, Bellcaire, Linyola, Os de Bal., Àger, Talarn, Borén i Isavarre.[...] *AlcM* hi afegeix alguna altra localitat de les zones on ja l'he indicat personalment, i de Tamarit de Ll., Tortosa, Falset i Espluga de Francolí, en les quals és ben natural que existeixi el terme (potser també cap a Solsona)" (DECat, VI: 728-730).

⁴⁸ Pere Navarro (1992: 21, 22) postula l'obertura d'aquesta vocal provocada per dissimilació amb la semivocal bilabial que l'acompanya.

A la Serra d'Almos i a Rasquera també es va recollir la variant *blan*.

⁴⁹ Es prescindeix ara de l'articulació o l'emmudiment de la ròtica final. Sobre el tractament d'aquest so consonàntic cf. l'apartat 1.3.2.4 de consonantisme.

Presenten el mateix resultat que Faió i Riba-roja les seues localitats veïnes de Mequinensa, Almatret, Maials, Llardecans, la Granadella (Cubells i Satorra 2000: 10).

⁵⁰ Coromines (1980, III: 846) indica que la pronúncia [ɔ] és la general al Principat —parlars orientals i occidentals (tot i que en tortosí la vocal s'articula tancada)— i que la pronúncia amb velar semitancada és la general en valencià i ribagorçà. Malgrat l'opinió de Coromines, l'articulació en [o] és la més general en català occidental en els parlars de transició (segons Sistac (1993: 56) l'adverbi és normalment amb /o/ al Segrià, la Noguera, la Llitera i la Ribagorça, i també a gran part del País Valencià). Cal indicar, però, que l'articulació no és la mateixa si s'interroga la partícula aïlladament o si es recull contextualitzada en una frase; en aquest segon cas és molt més freqüent el tancament de la vocal. En els parlars que presenten doble forma el que s'esdevé és justament això.

⁵¹ Les localitats veïnes de Mequinensa, Almatret, Maials, Llardecans també presenten aquest resultat (Cubells i Satorra 2000: 10). Tot i que la pronúncia amb [ɔ] en el cas de *dos* s'accepta com la general en lleidatà (Gili Gaya 1931: 8), Casanovas i Creus (1999: 87) assenyalen que estudis exploratoris recents indiquen que la pronúncia en [o] és la més freqüent a Lleida ciutat i que en els pobles del voltant sembla predominar l'articulació semioberta.

- CRIPA** > *cr[ɔ]sta*: a la majoria de localitats
cr[ó]sta: As, Fa, Fl, Pa, Ri, (mapa 2/229)
- PMBRA** > *[ɔ]mbra*: As, Pa, Ri
[ó]mbra: Da, Ti
s[ɔ]mbra: Fl, Pa
s[ó]mbra:⁵² Be, Fa, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Se, Ti, To (mapa 2/210)
- IPGU** > *j[ɔ]u*: As, Be, Da, Fa, Fl, Gi, Me, Mi, Pa, Ri, To, Vi
j[ó]u: Ga, Gi, Me, Mn, Ra, Se, Ti (mapa 1/135)
- MARA** > *m[ɔ]ra*: Da, Fa, Gi, Mi, Ri, Se
m[ó]ra: la resta (mapa 3/279)
- RABORE** > *r[ɔ]ure*: As, Fa, Fl, Ri, Se, To
r[ó]ure: la resta (mapa 3/367)

Hi ha algun cas en què la vocal tònica llatina **P** s'ha mantingut com a vocal velar tancada a tots els pobles de la comarca llevat de Faió, on es va recollir el terme amb velar semitancada. La solució amb [u] és pròpia del català occidental:

- FPSU** > *f[ó]s*: Fa
f[ú]s: la resta (mapa 11/1037)
- IPNCU** > *j[ú]m*: As, Fl, Pa, To, Vi
j[ú]nc: Da, Mn, Ra, Se, Ti
j[únj]: As, Be, Ga, Gi, Me, Mi, Ri
j[ú]nsø: Fa⁵³ (mapa 3/332)

En el mot *coa* (<CADA) la vocal tònica presenta el resultat general [o] a totes les localitats de la comarca, excepte a la Palma, on s'ha tancat en [u], *cua* (mapa 4/446). Com assenyala Alcover (DCVB, III: 794), la forma catalana més antiga és la primera i el tancament de la vocal de la segona, avui la forma més estesa, es podria explicar tal vegada per influència del mot *cul*, però Veny (1991: 123) creu més encertada la hipòtesi que aquest canvi entra en el marc del camp derivatiu de *coa*, “on la *o* esdevinguda àtona i formant hiatus amb la vocal següent pot tancar-se de manera natural; és a dir, que a certes zones i en una primera fase, al costat de *coa*, ja es deia *escuat*, *escoat*, *cuada*, *coada*, *cop de cua*, *cueta*, *coeta*, *cuablanc*, classe d'ocell (...), tots ells amb *u*, en lloc de *o*, per l'acció del hiatus; aquests derivats són, al meu parer, els que van influir sobre *coa*, a una part del domini (català oriental i part del nor-occidental), per canviar aquest mot a *cua*”.

La forma amb velar semitancada és la més general en tortosí, en valencià i en balear. Dins del bloc occidental, la forma amb velar tancada es recull en lleidatà i pallarès. També en alguns parlars valencians es retroba la variant amb velar tancada, però amb velar semitancada es troba en gran part de la Marina Alta, en dos localitats de la Marina Baixa (Tàrbena i la Vila Joiosa) (Beltran 1994: mapa 2) i al Baix Vinalopó (Segura 2003: 64).

⁵² Aquestes dos darreres variants formals són castellanismes.

⁵³ Tot i que Quintana (1987: 171) recull la forma *lluns* (pl. *llunsos*), els informants enquestats la donaven com a desconeguda i la solució aportada va ser *junsos* (en plural; sg. *junso*), forma no recollida ni per Alcover ni per Coromines.

En el parlar de Rasquera, el terme presenta una consonant velar antihàtica i la forma usada és *coga*.⁵⁴

1.1.8 Tractament de **â** tònica llatina

La **â** tònica llatina en els parlars de la Ribera d'Ebre es manté inalterada, igual com passa a la resta del domini lingüístic, llevat del capcinès:

L**Â**MEN > ll[ú]m MAT**Â**RU > mad[ú]r
FR**Â**CTU > fr[ú]lit AC**Â**CLA > ag[ú]lla

Els únics casos d'obertura de la **â** en [o] que s'han detectat són *broma* (< BR**Â**MA) i *llord* (< L**Â**RIDU).⁵⁵ En el cas de *ploma* (< PL**Â**MA), que en gran part del domini lingüístic també s'ha vist afectat per l'obertura, en la totalitat de localitats de la comarca s'articula la vocal tancada, segurament per influència del castellà.

1.1.9 Diftongs tònic

El diftong /ew/ del verb *veure* no monoftonga en [ó], tal com ho fan els parlars valencians, a la majoria de parlars: v[éw]re/v[éw]re. En una elocució ràpida, però, en els parlars del sud de la comarca és possible que es produeixi la mofontongació; de fet, es va detectar, juntament amb la forma diftongada, a Be i Me i també, al nord, a Faió i Riba-roja⁵⁶ (mapa 17/1303).

En el cas de l'infinitiu i algunes formes personals (com ara les persones 1a, 2a, 3a del singular i 3a del plural del present d'indicatiu), la vocal palatal s'articula semioberta i no pas semitancada a Ginestar i la Palma. D'aquesta manera, a la localitat de la Palma d'Ebre es pot distingir fonèticament VEURE [béwre] de BEURE [béwre].⁵⁷ Ramon Sistac (1998: 64) afirma que aquesta oposició és característica del dialecte nord-occidental, quan assenyala que en el parlar aneuenc “no hi ha l'oposició típica del nord-occidental entre les **ee** de vell i bell, veure i beure”.

A la resta de localitats la solució és sempre amb palatal semitancada.

El diftong dels grups /kwá/ i /gwá/ es manté:

quatre – q[wá]tre *aguaito* – ag[wá]ito
cinquanta – cinq[wá]nta *igual* – ig[wá]ll

⁵⁴ També s'articula una velar antihàtica, en aquest mateix parlar i en el parlar de Miravet, en el substantiu *puga* (*pua* a la resta). Cf. apartat 3.1 de lèxic.

⁵⁵ Terme lèxic que no s'ha recollit en el parlar de la Palma.

Pel que fa als altres dos termes assenyalats, en el primer cas —*broma*— l'obertura és explicada “per KUEN, Alg., 61, pel fet com «en casos esporádicos parece que la \bar{u} se ha abierto en \bar{o} bajo la influencia de una *subsiguiente*»” (Moll [1952]1991: 84). En el segon cas —*llord*—, tot i que Alcover (DCVB 7, 54) dona l'ètim L**Â**RIDU, afegeix que potser caldria explicar-ne l'evolució, segons Coromines (BDC, XIX: 38), a partir d'una variant llatina *L**Â**RIDU.

⁵⁶ En aquest darrer parlar només quan el diftong es troba en posició àtona, concretament amb el temps verbal futur: *voràs*.

⁵⁷ No ocorre el mateix en el parlar de Ginestar, on en els dos infinitius la vocal tònica és una palatal semioberta.

1.1.10 Adaptació de castellanismes

En l'adaptació fonètica dels castellanismes *tronxo*, *xop*, *toldo* i *jota*, la Ribera d'Ebre presenta dualitat de solucions:

j[ɔ]ta: Pa, To; a la resta *j[ó]ta* (mapa 14/1241)

t[ɔ]ldo: Pa, Se; la resta de localitats articulen la vocal semitancada, *t[ó]ldo* (mapa 1/130)

tr[ɔ]nxo: To, Mn, Mi, Gi, Da, Se, Ti; a la resta *tr[ó]nxo* (mapa 3/243)

x[ɔ]p: totes les localitats, llevat de Pa i Ti, on la forma recollida és *x[ó]p* (mapa 3/365)

1.2 VOCALISME ÀTON

El vocalisme àton de la Ribera d'Ebre presenta, a grans trets, la mateixa distribució del català occidental. Tanmateix, cal advertir que la medial oberta /a/ en posició final absoluta presenta tres solucions fonètiques: [a], [ɛ], [a].⁵⁸ D'aquí que a la Ribera d'Ebre trobem aquests set sons vocàlics:

i	u
e	o
ɛ	a
	a

1.2.1 Tractament de la /a/ i la /e/ en posició pretònica i posttònica

1.2.1.1 Com en la resta de parlars occidentals, es distingeix entre /a/ i /e/, tant en posició pretònica com posttònica:

fulles – *full[e]s*

quinze – *quinz[e]*

herbeta – *h[e]rbeta*

vergonya – *v[e]rgonya*

1.2.1.2 La /e/ en posició pretònica inicial, i sobretot en els segments *es-* i *en-*, tendeix a obrir-se en [a]:⁵⁹

enciam – [a]nciam

estovalles – [a]stovalles

enguany – [a]nguany

escriure – [a]scriure

enterrar – [a]nterrar

esmolar – [a]smolar

esporgar – [a]sporgar

empeltar – [a]mpeltar

estalzí – [a]stalzí

escaló – [a]scaló

Aquest fenomen és pràcticament general a tota la comarca.⁶⁰

⁵⁸ Per a la distribució per localitats d'aquestes solucions, cf. apartat 1.2.1.3 de fonètica.

⁵⁹ Blanca Palmada (1991: 112) en diu “reducció de [e] inicial” i descriu el fenomen com un procés de pèrdua de propietats. Defensa que l'ordenació relativa dels processos de ressil·libificació i epèntesi justifica el primer pas del canvi. Per ella, la vocal que apareix quan l'article més el substantiu es pronuncien seguits és la vocal de l'article. La seqüència [laskóla] és el resultat de la suma de [la] i [skóla], l'epèntesi de [e] no s'hi aplica i l'elisió vocàlica tampoc. Segons ella, es pot trobar, per tant, l'origen de l'obertura en la sil·libificació sense epèntesi en els casos que el mot immediatament anterior acaba en una vocal baixa.

L'obertura de la pretònica també és possible en contextos diferents de l'anterior, però sovint conviu amb la forma articulada amb palatal:⁶¹

<i>carretera</i> – <i>carr[a]tera</i> ⁶²	<i>erer</i> – <i>[a]rer</i>
<i>carretó</i> – <i>carr[a]tó</i>	<i>hereu</i> – <i>h[a]reu</i>
<i>Cooperativa</i> – <i>Coop[a]rativa</i> ⁶³	<i>llençol</i> – <i>ll[a]nçol</i>
<i>eixam</i> – <i>[a]ixam</i>	<i>sencer</i> – <i>s[a]ncer</i>

En altres mots la variació en funció de la localitat és considerable:

<i>bellugar</i>	<i>b[a]llugar</i> a Da, Ti; <i>b[e]llugar</i> a la resta de localitats; les dos solucions a Se (mapa 17/1441)
<i>carretell</i>	<i>carr[a]tell</i> a tot arreu, llevat de As, Mn i Ri, on és <i>carr[e]tell</i> , forma més general a la comarca. A Be, Da, Ga i Gi es van recollir les dos solucions (mapa 1/136)
<i>carretó</i>	<i>carr[a]tó</i> a totes les poblacions, llevat de Mi, que diuen <i>carr[e]tó</i> (mapa 1/161)
<i>eriçó</i>	<i>[a]riçó</i> a As, Be, Da, Ga, Me, Mn, Mi, Pa, Ra, Ri, Se, To, Ti i Vi (mapa 15/1263) ⁶⁴ Faió és l'única població que manté l'articulació de la palatal inicial (<i>eriçó</i>).

⁶⁰ Carrera (1999: 27 i 724), que dedica la seua tesi doctoral a analitzar l'alternança “a” / “e” al Segrià, quan es troben en posició inicial absoluta, pretònica inicial no absoluta i pretònica medial, assenyala que la tendència a realitzar [a] inicial és tinguda com a normal a Alguaire, però no tant a Lleida: “hi ha unes divergències que vénen marcades per les característiques dels informants de cada població: l'edat, el sexe, l'estatus social, els estudis i els coneixements de català; a més a més, la formalitat en el discurs i la procedència de cada individu (ciutat o poble) també incideixen en l'ús d'una o altra solució vocàlica en posició pretònica”.

Segura (2003: 27-45) indica que en la majoria de casos al Baix Vinalopó es conserva la *e* etimològica, tret d'alguns pocs en què s'obre en *a* o es tanca en *i*. Tenint en compte el contacte fonètic contextual, però, el funcionament bàsic en el parlar del Baix Vinalopó coincideix amb el mecanisme epentètic que descriu Palmada. A l'explicació de l'obertura de la vocal, a banda de l'acció que hi pot exercir l'analogia que argumenta Palmada, sobretot causada per l'alta freqüència de contextos on apareix una *a* contextual (femenins i el verb auxiliar *haver*), també es poden adduir (encara segons Segura, el qual segueix Recasens 1991: 75) diversos coadjuvants importants, com ara la condició baixa de la *e* inicial, la qual cosa pot afavorir-ne l'obertura; la feblesa i vulnerabilitat de les vocals en aquesta posició, pretònica i inicial; les assimilacions a la *a* tònica; la inestabilitat i confusió de la *a* i de la *e* àtones en català.

Buj (2003: 126) també la recull en el parlar d'Alcanar i afegeix que és un tret que està prou estès per tot el català occidental. Satorra (2001: 35-36) també la indica a les Garrigues.

⁶¹ Colomina (1995, 24-27) ubica aquestes articulacions de *ee* com a [a] en posició pretònica en tots els dialectes occidentals, alhora que critica la relegació als registres informals d'aquesta articulació: “Com pot ser només «informal» una pronúncia generalitzada en tot el català occidental —d'Andorra a Alacant— i documentada des de fa més de set-cents anys?”.

És un tret que assenyalen també en lleidatà Pueyo (1976: 22), Solans (1996: 35), Casanovas i Creus (1999: 88) i Carrera (1998, 1999).

També constaten l'obertura en moltes altres zones occidentals del domini lingüístic Navarro 1996, I: 45; Navarro 2000: 21; Sistac 1993: 65; Sistac 1998: 64; Colomina 1991: 17; Gimeno 1994: 67; Segura 1998: 31 i Beltran 1999: 52.

⁶² Alternant amb *carr[e]tera* a totes les poblacions.

⁶³ Convivint amb *Coop[e]rativa* a tot arreu. A Faió i a Miravet també es va recollir, forma explicada per Veny (1991: 86) per influència del verb *comprar*, perquè a la “*Comp(a)rativa* hi van a *comprar*”.

⁶⁴ A Flix es va recollir la forma *ariç de mar* i a Ginestar *eriçó*; totes dos semblen una adaptació de l'espanyol *erizo*.

<i>esternut</i>	<i>[a]st[a]rnut</i> a totes les poblacions, excepte a Me i Mi, on la forma recollida va ser <i>[a]st[e]rnut</i> (mapa 10/803)
<i>ferrer</i>	<i>f[a]rrer</i> a Pa (mapa 8/755).
<i>gegants</i>	<i>j[a]gants</i> a Fa i Pa (alternant amb la solució amb palatal); <i>g[e]gants</i> a la resta de parlars (mapa 14/1236)
<i>jersei</i>	<i>j[a]rsé</i> o <i>j[a]rsei</i> a totes les poblacions (mapa 12/1251)
<i>lledó</i>	<i>ll[a]dó</i> a As, Fa, Fl, Ga, Me, Mi i Ri (mapa 3/404) ⁶⁵
<i>mantellina</i>	<i>mant[a]llina</i> a Pa; <i>mant[e]llina</i> a la resta (mapa 14/1355)
<i>(ou) ferrat</i>	<i>f[a]rrat</i> a Pa; <i>f[e]rrat</i> en els altres parlars (mapa 11/989)
<i>pestanyes</i>	<i>p[a]stanyes</i> a As, Me, Be, Da, Fa, Gi, Mi, Ra, To i Vi; <i>p[e]stanyes</i> a la resta (mapa 10/755)
<i>perpal</i>	<i>p[a]rpal</i> a Da, Pa, Se i Ti; <i>p[e]rpal</i> en les altres localitats (mapa 1/137)
<i>pollegana</i>	<i>poll[a]gana</i> a Da, Gi, Me, Ra; <i>poll[e]gana</i> o altres solucions a la resta de localitats (mapa 1/138) ⁶⁶
<i>resina</i>	<i>r[a]sina</i> a Ri; <i>r[e]sina</i> o <i>re[i]na</i> a les altres localitats (mapa 4/400)
<i>seitó</i>	<i>s[a]itó</i> a Da; <i>s[e]itó</i> a la resta (mapa 15/1251)
<i>terrat</i>	<i>t[a]rrat</i> a tot arreu, menys a Fa, Mi i Ra, on és <i>t[e]rrat</i> (mapa 11/903)
<i>teulada</i>	<i>t[a]ulada</i> a tot arreu, excepte a Da i Fa, on diuen <i>t[e]ulada</i> (mapa 11/898)
<i>veí, veïna</i>	<i>v[a]í, v[a]ïna</i> a Da, Se, Ti; <i>v[e]í, v[e]ïna</i> a la resta (mapes 8/662 i 8/663)

1.2.1.3 La vocal /a/ posttònica final en síl·laba lliure presenta, en aquesta comarca, diversitat al·lofònica (mapa 17/1292):

[a] — medial oberta: As, Da, Fl, Ra, Ri, Se, To,⁶⁷ Vi

[a] — medial oberta velaritzada: Fa, Ga, Mi i Ti

[ɛ] — palatal semioberta: Be, Gi, Me, Mn⁶⁸ i Pa

⁶⁵ *Llidó*, amb tancament de /e/ en [i] per influència de la palatal inicial, a la resta de poblacions. Alcover (DCVB) afirma que l'ètim d'aquest terme és *LOTASE; per tant, es produiria ja als inicis una dissimilació vocàlica, que culminarà en alguns parlars del domini (sobretot en parlars valencians, segons Alcover) en el tancament de la vocal dissimilada.

⁶⁶ A la Palma, *p[u]ll[i]gana*.

⁶⁷ És molt interessant la nota que inclou Alcover al seu article “Una mica de dialectologia catalana” (1908: 231), a propòsit de l'articulació de la vocal final a la Torre:

A Torre de l'Espanyol, entre bax-Priorat i Ribera d'Ebre, segons carta d'un col·laborador que hi tenim, En J. Pinyol, la -a final dels noms i de la I.a pers. sing. de l'imperfet i de l'optatiu sona molt uberta i am tendència a -o, que's pot representar per -a (v. gr. *aspèransa, parlabà, parlessa*).

Cap investigació posterior sobre aquest parlar assenyala l'articulació velaritzada, cosa que fa pensar en una substitució lingüística clara d'aquest tret.

⁶⁸ L'ALDC transcriu la medial àtona en posició final de Móra la Nova com a neutra, però ni en aquesta investigació ni en cap altra que hagi tingut en compte aquest parlar s'ha enregistrat aquesta articulació.

De les tres articulacions, la que es manté més vigorosa és [a]. La medial oberta velaritzada és pròpia de les generacions més grans a les quatre poblacions on s'ha recollit i, encara, el seu rendiment és molt diferent en cadascuna d'elles.⁶⁹ Les comprovacions que s'han fet com a mostra al laboratori de fonètica de la Universitat Rovira i Virgili, a partir d'una tipologia de variabilitat, permeten establir la casuística següent:⁷⁰

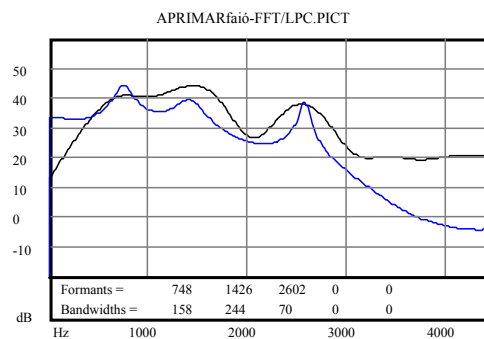
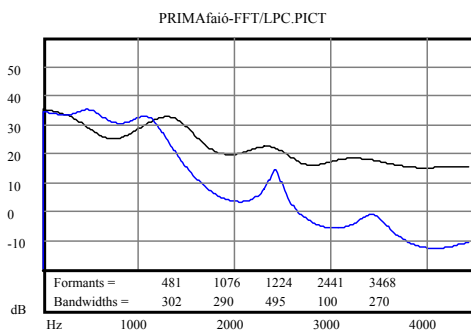
1. Localitat amb una regularitat observable d'articulacions velaritzades: Faió

2. Localitats on les articulacions de la medial final poden presentar velarització o no presentar-ne: Miravet, Garcia, Tivissa. Aquí encara podrien distingir-se dos subgrups. En el primer es trobaria Miravet, amb una major freqüència d'articulacions velaritzades i, en el segon, Garcia i Tivissa, amb velaritzacions no tan freqüents.

Pel que fa al context coarticulatori de la vocal analitzada, tot i les poques dades amb que s'ha treballat, sembla que en contextos fonètics anteriors velars és més fàcil d'enregistrar-la.

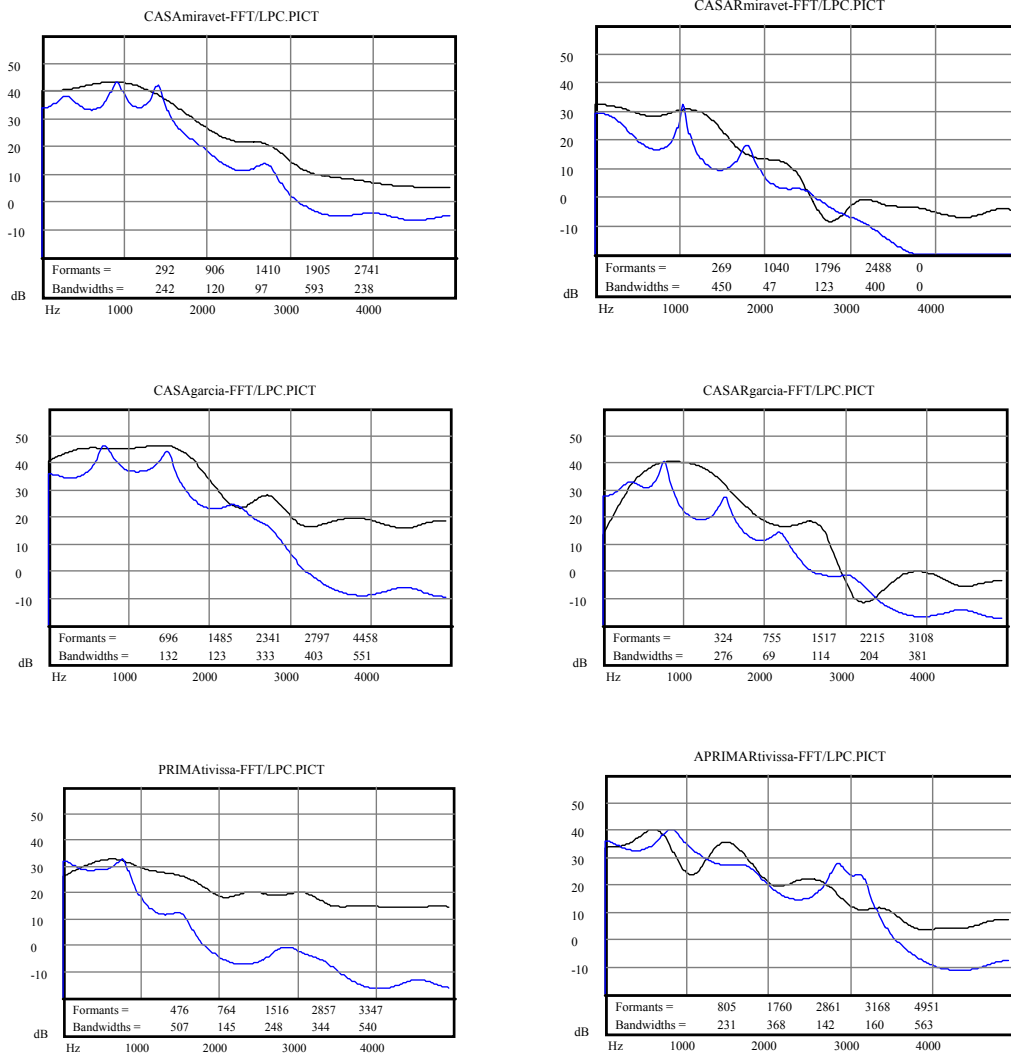
Atès que la variabilitat observada presenta un camp de dispersió força gran, s'ha volgut recórrer a les tècniques instrumentals per tal de validar algunes realitzacions on l'anàlisi impressionística ofereix dificultats de transcripció. Cal advertir d'entrada que no s'ha seguit cap protocol experimental exhaustiu: només s'han contrastat les realitzacions àtones finals amb una vocal tònica en un mateix context (tipus *porta-portar*). I s'ha fet mitjançant la quantificació freqüencial dels dos primers formants (F1 i F2) en la visualització espectrogràfica. Les conclusions articulatòries d'aquestes dades acústiques s'estableixen a partir de les següents consideracions: a) l'alçada de F1 és directament proporcional al grau d'obertura; i b) l'alçada de F2 és inversament proporcional a l'anterioritat - posterioritat articulatòria. A l'hora de d'avaluar la velaritat de les àtones finals, l'alçada de F2 serà, doncs, especialment significativa.

	Faió		Miravet		Garcia		Tivissa	
	V. tònica	V. àtona	V. tònica	V. àtona	V. tònica	V. àtona	V. tònica	V. àtona
	<i>aprimar</i>	<i>prima</i>	<i>casar</i>	<i>casa</i>	<i>casar</i>	<i>casa</i>	<i>aprimar</i>	<i>prima</i>
F1	748	1076	1040	906	755	696	805	764
F2	1426	1224	1796	1410	1517	1485	1760	1516

⁶⁹ Esporàdicament, també es pot sentir articulada en generacions joves.

⁷⁰ El resultat es va donar amb espectrogrames de banda ampla.

En les quatre poblacions, tot i la constatació que es conserva l'articulació velaritzada, aquesta vocal té tendència a ser absorbida per [a].⁷¹

Pel que fa a l'articulació [ɛ], es manté amb forta vitalitat i amb exclusivitat a la Palma i a Ginestar; en el cas de Móra d'Ebre, Móra la Nova i Benissanet té tendència també a ser absorbida per [a] i aquesta última és pràcticament l'articulació exclusiva de les generacions més jòvens.⁷²

Tot i que aquesta investigació no té una orientació sociolingüística i, per tant, no s'han corroborat estadísticament les informacions que tot seguit es donen, intuïtivament sembla que tant l'articulació [ɛ] com [a] estan connotades negativament pels mateixos parlants, fet que

⁷¹ Quintana (1987: 161) també s'adona d'aquesta articulació més tancada i velar de la vocal final en síl·laba lliure de Faió (i de Favara i Nonasp) i adverteix que només es detecta en posició final absoluta, tant tònica com àtona; no fa referència, però, a la medial velaritzada sinó que indica que “la a, tònica o àtona, pot passar a [ɔ]”. En aquesta investigació, tot i el que afirma Quintana, no s'ha recollit l'articulació velaritzada en posició tònica.

⁷² Navarro (2000b: 21) assenyala el mateix: “També s'ha pogut constatar que la palatal semioberta [ɛ] té tendència a ser substituïda per [a] a les localitats de Benissanet i les dues Mores.”

provoca que es tracti d'uns fenòmens en retrocés. Satorra, en la seua investigació sobre el parlar del Vilosell, en la qual també assenyala articulacions velaritzades, indica:

No caldria descartar que aquest fenomen en retrocés sigui el reflex d'una antiga major freqüència d'ús del so velar en posició final àtona però que hagués perdut contextos d'ús per la pressió social de les zones laterals (amb neutra o amb vocal palatal semioberta) com sembla succeir a l'Espluga de Francolí i d'altres localitats. (Satorra 2001: 21)

En el cas dels parlars riberencs, sembla descartable que la pressió de les zones que articulen una palatal semioberta hagi pogut influir en la pèrdua d'ús de l'articulació velaritzada, atès que —com s'acaba d'indicar— en els parlars que presenten la palatal aquesta articulació també recula de generació en generació. La pressió social, en el cas de la Ribera d'Ebre, pot vindre de les zones que articulen una medial oberta clara, que, a més, són els parlars majoritaris.⁷³ Aquesta afirmació pot vindre reforçada amb el fet que les variants [ɛ] i [a] estan actualment en distribució complementària en la majoria de poblacions que presenten la palatal semioberta, cosa que permet fer pensar en un procés de substitució [ɛ] → [a] (coincideixen en una mateixa localitat les dos variants, generalment distribuïdes per generacions).⁷⁴

No obstant això, si es té en compte que aquest canvi es produeix només en les generacions escolaritzades, també és possible adduir, com a responsable d'aquesta absorció, si és que hi ha un/a responsable, l'escola, atès que l'estudiant té tendència a adequar la pronunciació a l'ortografia. A qui escriu aquestes ratlles li consta que l'articulació amb palatal semioberta és vista com a desprestigiada en el parlar de la Palma, de tal manera que quan els escolars comencen el segon cicle de la ESO i se'n van a estudiar a la localitat veïna de Flix, la qual no presenta aquesta articulació [ɛ], s'esforcen a canviar-la per la de medial oberta, a causa dels prejudicis lingüístics que els genera la pronúncia genuïna del seu parlar. Per mimesi, els xiquets més petits també comencen a renunciar a la palatal final. A banda d'aquest component social, també el pes de la llengua escrita i l'adaptació de la pronunciació a l'escriptura —això és, la identificació so/grafia— poden condicionar (de fet, deuen condicionar) l'articulació de la vocal medial final oberta. Com a contrapunt a aquest fet, també és cert que el procés de substitució que s'està vivint en aquest tret fonètic concret és percebut per molts parlants de generacions més grans com una pèrdua d'identitat del parlar local.

Montserrat Alegre (1991: 175) ubica l'articulació de palatal semioberta final [ɛ] a les comarques del Segrià, la Noguera, les Garrigues i a la població de Fraga, “tret que confereix un timbre característic als seus parlars”. Caldria ara afegir a aquestes comarques part de les la Terra Alta, la Ribera d'Ebre i el Priorat (Navarro 1996, I: 46; 2000b: 21; 2000a: 24) i també, amb vacil·lació, la comarca del Montsià (Buj 1998).

Sobre l'articulació velaritzada, tal com indica Navarro (1996, I: 46), “els primers que van advertir aquesta articulació van ser Mn. Griera a Peralta i Tamarit —a la Llitera— i Mn. Alcover també a Tamarit.”⁷⁵ A partir d'ells, altres investigadors posteriors s'han fixat en aquest

⁷³ Plaza (1996: 79-80), per exemple, indica que, a la Conca de Barberà, “aquesta pronunciació és la que es pot considerar com a més genuïnament dialectal [...]. Com és previsible, aquesta variant, coneguda popularment com *parlar amb la o+ (recordant el matís molt velar de la a) és considerada la més vulgar i per això es substitueix per altres sons”.

⁷⁴ El mateix assenyala Plaza (1996: 80) a la Conca de Barberà, però pel que fa a les variants [a] i [ɛ].

⁷⁵ Alcover (1908: 230) indica que “la -a i -e àtones finals en els noms en singular [...] sonen nasals i tant fosques a certes comarques que casi sona -[o] [...] és el so que'ls provençals i altres branques de la llengua d'oc donen avuy a la -a àtona final” més endavant afirma que “la a final sona molt uberta i am tendència a o, que's pot representar a”. L'autor assenyala que aquest so es realitza a diversos pobles de les Illes, en els

tret fonètic vocàlic. Aquesta realització, doncs, es podria situar de forma prou segura (tot i la precaució inevitable pel que fa a la freqüència d'ús), a Saidí (Baix Cinca), a Pedrafita, Sopeira, Gavasa i Castigaleu (Ribagorça), i també a Favara, Nonasp i Faió (Quintana 1987: 161); a Peralta, el Campell i Baells (a la Llitera) i a Arbeca (a les Garrigues) (Sistac 1993: 73); a l'Alt Urgell (Organyà i Alàs; Recasens 1996: 91); a Arnes, Favara, Nonasp, el barri de la Raval de la Pobla i Prat de Comte (la Terra Alta), i a Cabassers, Capçanes, la Figuera, el Lloar, el Masroig, el Molar, la Morera i Poboleda (Priorat) (Navarro 1996, I: 46 i 2000a: 24); a les Garrigues orientals (Arbeca, Albi, el Vilosell, Cervià, Tarrés, Espluga C., els Omellons, la Floresta, Fullella i Pobla de C.) i zona sud de l'Urgell (Sant Martí de Riucorb -Sant Martí de Maldà, el Vilet, Rocafort de Vallbona i Llorenç de Vallbona-, Belianes, Ciutadilla, Guimerà, Maldà, els Omells de na Gaia, Vallbona de les Monges -Rocallaura i Montblanquet- i Nalec (Satorra 2000: 203 i 2001: 41); a Vilanova de P., Vallclara, Vimbodí, Espluga de F., Solivella, Sarral, Barberà, Passant, Rocafort de Queralt (a la Conca de Barberà) i a Prades, Colldejou i Vandellòs (al Baix Camp) (Plaza 1996: 79 i 76, respectivament); a l'Alt Camp (Pla i Cabra; Recasens 1985: 92).

Com a conseqüència de l'analogia amb els femenins acabats en /a/, els mots *febre*, *llebre* i el topònim *la Torre* poden presentar aquesta mateixa vocal morfològica en alguns parlars:

- febre* *febr[a]*, *febr[ɛ]* o *febr[a]*⁶ (mapa 17/1442)
llebre *llebra* a totes les localitats, excepte a As, Fa, Fl, Ri, Vi, on s'articula *llebr[e]*
 (mapa 4/389)
la Torre *la Torr[ɛ]* a Pa; *la Torr[e]* a la resta (mapa 17/1443)

1.2.1.4 Tractament de la /a/ i la /e/ pretòniques en contacte amb una alveolar bategant

La pèrdua de les vocals pretòniques /a/ o /e/ en contacte amb bategant, que és una característica considerada tradicionalment com a pròpia dels parlars orientals, es pot localitzar també en algunes poblacions a la Ribera d'Ebre.

La pretònica es manté en tots els parlars de la comarca en els mots *barana*, *caragol* i *taronja* (mapes 3/330 i 3/331),⁷⁷ però, en canvi, presenta un resultat o l'altre en funció de les poblacions en els següents termes:

- berenar* a tot arreu excepte a Fa i To, on es va recollir *brenar* (mapa 11/980)
carabassa a tot arreu excepte a Da, Fa, Ra i Se, on la forma és *carbassa* (mapa 3/256;
 1/42)
carabassó a tot arreu excepte a Da, Fa, Ra i Se, on la forma és *carbassó* (mapa 3/257).
caramull a Fa, Fl, Me, Mn, Pa i Ri; *carmull* a As, Da, Gi, Mi, Ra, Se, Ti, Vi; *garmull* a Be;
 acarmull a Ga i To (mapa 1/139)

Pallars (explica que no ho ha comprovat en els noms però que fan -o la a desinencial de la 1ª persona del singular dels imperfets i del subjuntiu), dins la Ribera, a la Torre de l'Espanyol (s'ha comentat més amunt), i dins el Pla d'Urgell a St. Martí de Maldà; també l'assenyala a l'Espluga de Francolí, Vimbodí, Solivella i Sant Llorenç de Morunys.

⁷⁶ Sobre l'articulació de la vocal final, cal tindre en compte el que s'acaba d'indicar en aquest apartat.

⁷⁷ A la Palma, però, la forma habitual és *taronja*, sense dissimilació vocàlica, atès que l'ètim d'on prové és l'àrab *túrunj* (Navarro 1996, I: 60). També s'articula sense dissimilació el nom de l'arbre fruiter, *toronger*. La forma *tor[ɔ]nja* també és la variant pròpia d'alguns parlars veïns, com la Bisbal de Falset, Margalef, Ulldemolins, la Pobla i Juncosa (Cubells i Satorra 2001: 35); aquesta variant és recollida en el DCVB, X: 159 a Esterri, Isavarri, Pont de S., Torre de C., Pobla de S., Sort i Tremp; segons el DECat, VIII: 315 fou la forma que predominà a l'E.M., tot i que *taronja* era força comuna; el mateix autor assenyala que la variació *to-/ta-* era forta.

<i>escarbat</i>	a Fl i Pa. A Fa <i>escarbat</i> i a la resta <i>escarbot</i> (mapa 6/518)
<i>safareig</i>	a totes les poblacions, llevat de Da i Pa, on es va recollir <i>safreig</i> (però convivint amb <i>safareig</i> en aquesta última; mapa 11/1194)
<i>verema</i>	<i>vrema</i> a As, Fa, Fl, Mn, Pa, Ri, To, Vi; <i>verema</i> a Da, Ga, Mn i Ti; <i>verma</i> a Gi, Ra, i Se (mapa 2/186)
<i>veremadors</i>	<i>vremadors</i> a Fa, Fl i Ri; <i>vermadors</i> a la resta (mapa 2/188)
<i>veremar</i>	<i>vermar</i> a tot arreu, llevat de Fa, Fl i Ri, on es va recollir <i>vremar</i> (mapa 2/187)

1.2.1.5 La /e/ es pot tancar en [i] quan es troba en contacte amb una consonant palatal o quan va seguida de /i/ tònica, és a dir, com a conseqüència d'una assimilació vocàlica. Totes aquestes solucions Recasens (1985: 90-91) les considera pròpies del bloc occidental:

ASSIMILACIÓ AMB CONS. PALATAL

ASSIMILACIÓ AMB /i/ TÒNICA

<i>s[i]xanta</i>	<i>arg[i]llaga</i>	<i>[i]stiu</i> ⁷⁸
<i>m[i]njar</i> ⁷⁹	<i>tr[i]gella</i>	<i>t[i]niu</i> ⁸⁰
<i>g[i]noll</i>	<i>g[i]netà</i> ⁸¹	<i>p[i]tit</i> ⁸²
<i>d[i]juni</i>	<i>g[i]ner</i> ⁸³	<i>s[i]ria</i> ⁸⁴
<i>pan[i]llet</i> ⁸⁵	<i>s[i]nyor</i> ⁸⁶	<i>p[i]txina</i> ⁸⁷
<i>s[i]nyal</i> ⁸⁸	<i>d[i]xar</i>	<i>ll[i]gir</i> ⁸⁹
<i>qu[i]xal</i> ⁹⁰	<i>s[i]xanta</i>	

En el verb *ser*, l'assimilació vocàlica que es produeix en el condicional pot afavorir que el tancament de la vocal inicial s'estengui després a les formes de futur:⁹¹

jo s[i]ria → jo s[i]ré

Les formes verbals amb tancament de la vocal pretònica, però, alternen amb les formes amb palatal semitancada. Aquest fenomen no és exclusiu dels parlars de la Ribera d'Ebre. Es pot trobar també pràcticament a tota la comarca de la Terra Alta (Navarro 1996, I: 48) i en les

⁷⁸ Convivint arreu amb [a]stiu (mapa 7/609).

⁷⁹ A As, Be, Fa, Gi, Me, Mi, Pa, Se i Da (aquí convivint amb la forma *menjar*) (mapa 11/974). En el derivat *menjador* es recull la forma amb tancament en tots els parlars de la comarca, llevat de Da, Ga, Mn, To i Vi (mapa 11/973).

⁸⁰ Però també t[e]niu.

⁸¹ A Tivissa, però, *aladac* (mapa 5/612).

⁸² Però també p[e]tit.

⁸³ Però també g[e]ner a tot arreu (mapa 6/638).

⁸⁴ L'assimilació vocàlica que es recull en el verb *ser* no es produeix en el verb *estar* en el parlar de la Palma, però sí que es troba en la majoria de parlars de la Ribera.

⁸⁵ Excepte a As, Da, To i Vi (mapa 11/1128).

⁸⁶ Alternant a tot arreu amb s[e]nyor.

⁸⁷ A As, Fl, Ga, Pa, Ri, Se i Ti (mapa 15/1259).

⁸⁸ També s[e]nyal a tot arreu (mapa 16/1462). Per al gènere del substantiu, cf. el capítol 2.1.1.1 de morfologia nominal.

⁸⁹ Tancament afavorit tant per la vocal tònica com per la influència de la palatal; a tot arreu conviu amb ll[e]gir.

⁹⁰ En tots els parlars, llevat de Da i la Se i, parcialment, a Gi (mapa 10/875)

⁹¹ En el cas del participi és possible trobar el fenomen contrari, la dissimilació de la palatal inicial en una palatal semioberta: *sigut* → *segut*.

formes de futur es recull igualment als parlars de les valls de la Sosa de Peralta (Sistac 1993: 202).

En contextos diferents dels anteriors també podem trobar, esporàdicament, tancament de /e/ en [i]:

<i>calefacció</i>	<i>califacció</i> a Mn i Pa
<i>cement</i>	es manté la pretònica inicial a Be, Mi i Ra; es tanca en [i] — <i>ciment</i> — a la resta, però alternen les dos solucions a Fl i Me (mapa 9/708)
<i>desset</i>	a Be, Fa, Gi, Mi, Ra, To, Vi; a la resta <i>disset</i> (mapa 11/1230)
<i>vedell</i>	<i>videll</i> a la majoria de localitats: Be, Fl, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti; alternant amb <i>vedell</i> a Vi; <i>vadell</i> a As, Da, Fa, To; les dos darreres solucions a Ga (mapa 5/478)
<i>desembre</i>	<i>disembre</i> a As, Fa; <i>desembre</i> a la resta (mapa 7/606)

En el verb ENDEVINAR, igualment, es produeix una assimilació vocàlica de la palatal semitancada pretònica a la tònica —*endevino* > *endivino*— i després es produeix una extensió del fenomen a d'altres formes verbals, com ara l'infinitiu: [a]nd[i]v[i]nar.

En el cas del mot *fesol*, la vocal pretònica inicial es tanca en una palatal tancada [i] a Flix i Ribera-roja, i s'articula *fisol* (mapa 1/107).⁹²

En alguns mots, la vocal palatal semitancada àtona s'ha tancat també en [i], tot i no estar en la situació definida anteriorment. Aquest tancament a què es fa referència es dona quan la /e/ es troba en posició final o en derivats i passa en uns quants mots:⁹³

<i>àlber</i>	[áwβi] a Pa, To i Se (mapa 3/366)
<i>ànec</i>	ànic ⁹⁴ a Pa (mapa 4/375)
<i>còrrec</i>	<i>còrr[i]c</i> a Pa, Vi, To, As; <i>escòrr[i]c</i> a Mn, Mi, Ra, Da, Se i Ti (mapa 6/654)
<i>cove</i>	<i>cov[i]</i> a Fa, Fl, Mi, Pa, Ri, To (mapa 1/24)
<i>espàrrec</i>	<i>espàrr[i]c</i> ⁹⁵ a Vi, Mi, Da i Ti; <i>espàrr[i]cs</i> a Fa i Ra (mapa 3/254)
<i>esparreguera</i>	<i>espar[i]guera</i> a Da, Ti, Vi; <i>esparr[i]guera</i> a Fa, Mi i Ra (mapa 3/255)
<i>mànec</i>	<i>mànic</i> ⁹⁶ a tot arreu

⁹² Potser el tancament de la vocal podria relacionar-se amb els sinònims hispànics *frijol* i *frisol*. Coromines (DECast, II: 957-958), indica que “en castellano el vocablo debió tomarse del gallegoportugués (gall. *freixó*), y quizá parcialmente del mozárabe”.

⁹³ Alcover, ja el 1908 (Alcover 1908a: 194-303), localitzava el parlar xipella, que es caracteritza precisament per aquest tancament, des de la Seu d'Urgell fins al Priorat. La proximitat dels parlars riberencs que es veuen afectats pel tancament amb el Priorat podria fer pensar en aquesta major extensió, a principis de segle, del xipella. En tot cas, el que sí que es troba és un paral·lelisme amb solucions comunes amb el xipella.

Segura (2003: 51) també dona casos del que ell anomena *xipellisme* en el Baix Vinalopó, però indica que no és general en tots els mots susceptibles d'experimentar el canvi: *espàric* és la forma més sentida per ell, *màniga*, *màrfiga* (al costat de *màrfena*), *alfàbiga*, *mànic*, *fernèstic* o *feròstic*.

⁹⁴ Enregistrat pel DCVB a tot l'occidental, inclòs el Priorat, i a parlars del Camp de Tarragona per Recasens (1985: 90). També assenyalat per Pueyo (1976: 30) en lleidatà, sobretot en el plural /aniks/, i per Solans (1996: 36). A la Palma alterna amb *pato*, que és la forma general i exclusiva a la resta de la comarca. En aquest parlar també es recull el tancament en el derivat *aniguè* (mapa 4/417).

⁹⁵ Sobre la ròtica, cf. 1.3.2.10 de consonantisme.

<i>màniga</i>	<i>mànguia</i> : Fa; <i>mànega</i> : Da; <i>mània</i> : Ri; <i>màniga</i> : resta de parlars i Darmós (mapa 12/1263)
<i>préssec</i>	<i>prèssic</i> ⁹⁷
<i>rave/ ràvens</i>	<i>ravi / ràvins</i> a Pa (mapa 3/269, 3/271)
<i>verge</i>	<i>vergi</i> a Fa, Ri, Mi (mapa 2/209)
<i>allàbrega</i>	<i>aufàdiga</i> : Fa, To, Vi; <i>aufàbia</i> : Ra, Ri; <i>aufàdia</i> : As, Fl, Pa; <i>aufàbiga</i> : Be, Da, Ga, Gi, Me, Mn, Mi, Se, Ti (mapa 3/321)
<i>màrfega</i>	<i>màrfiga</i> : Se, Ti; <i>aumàrfia</i> : Ra; <i>màrfia</i> : Fl, Pa, Ri; <i>aumàrfiga</i> : As, Be, Da, Fa, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, To, Vi (mapa 11/1162)

1.2.1.6 En algunes paraules es produeix una dissimilació de la vocal velar àtona a la tònica. Això s'esdevé a *fonoll* (< FENUCULU, a tot arreu menys a Fl, que és *fanoll*), *torròs* (variant només recollida a la Palma; mapa 1/43), *rostoll* (< RESTUCULU,⁹⁸ a Be, Da, Fa, Ga, Me, Mn, Ra, Ti; mapa 1/86) i *oruga* (< ERUCA, a As, Be, Fl, Ga, Ri, Vi i, parcialment, a Pa; mapa 6/506). El mateix ha passat en el mot *corroll*, només recollit a Ginestar i Rasquera (a la resta *carroll*; mapa 1/168) i a As, Mi, Pa, Ra, Ri, Se i Vi en el mot *toixó* (< TEXAENE; mapa 6/581). Fruit del tancament d'aquesta vocal, es recull *tuixó* a Ti. A partir de la forma etimològica *teixó*, la vocal palatal inicial ha pogut obrir-se en [a] i esdevindre *taixó* (a Fl i To); o bé s'ha inflexionat per influència de la consonant prepalatal i n'ha resultat *tixó* (a Fa).

En el cas de *renyó* (< RENIAENE), usat en els parlars de Fa, Fl i Pa, es conserva la vocal palatal etimològica. La resta de parlars articulen *ronyó*; en aquesta variant s'ha produït una assimilació vocàlica (mapa 10/781).

Pel que fa al terme *tarró* (forma recollida a As i Ri, mapa 11/1005), l'etimologia és confusa: Sistac (1993: 65), que també enregistra aquesta variant en ribagorçà, creu factible que sigui un derivat de TERRA, a causa del conservadorisme dels parlars ribagorçans i l'aspecte terrós dels torròs negre d'ametlla i sucre propis d'aquelles contrades. També Bruguera (1996: 912) opta per aquesta teoria i afegeix que “donà en cat. ant. *terró*, *terronet*, amb assimilació de la –e– a la –ó–, afavorida pel verb *torrar*”. Coromines (DECat VIII, 628) també defensa que es tracta d'un derivat de TERRA, “si bé el fet que en els torròs entrin ingredients torrats va ajudar a l'assimilació de *terrons* en *torrons*; en tot cas és segur que del català el mot va passar a altres llengües romàniques, fins i tot al castellà”. Colon (1976: 334-353), en canvi, creu més probable que provingui de TORR RE.⁹⁹ La forma recollida a la resta de localitats és *torró*.

⁹⁶ Alternant amb *màneg* a Ga.

⁹⁷ Les úniques localitats on es recull aquest terme lèxic són Pa, Mi i Ra. A Fa *préssec* i a la resta de localitats *auberge* o *aubergi* (per a la distribució en localitats, cf. mapa 3/360).

⁹⁸ L'ALC (m.1157) recull *restoll* (o la variant *rastoll*) en tot el català nord-occidental.

⁹⁹ L'origen etimològic d'aquest terme va dur Coromines i Colon a una aferrissada dialèctica, de la qual només s'han assenyalat els punts concloents. Per a un resseguiment més exhaustiu d'aquesta polèmica, consulteu les referències bibliogràfiques indicades.

1.2.1.7 La vocal medial oberta, en posició pretònica, esdevé en alguns mots una palatal semitançada, sovint per dissimilació:

<i>arr[e]bassar</i>	Ri, Pa, To, As; <i>arr[a]bassar</i> a la resta (mapa 1/19)
<i>arr[e]cada</i>	Me, Se, Mi i a Pa (alternant amb la forma <i>arr[a]cada</i>); <i>arr[a]cada</i> a les altres localitats (mapa 12/1116) ¹⁰⁰
<i>d[e]vantal</i>	a tot arreu, llevat de Gi, on és <i>d[a]vantal</i> . A Ga alternen les dos solucions (mapa 12/1239)
<i>d[e]munt</i>	a Be, Da, Mn, Se, Ti, To; <i>d[a]munt</i> a la resta de localitats (mapa 11/1077)
<i>ll[e]ganya</i>	és la forma recollida a Tivissa; a la resta de localitats la vocal pretònica és una medial: <i>ll[a]ganya</i> (mapa 10/852)
<i>p[e]laia</i>	a totes les localitats
<i>r[e]spall</i> ¹⁰¹	a tots els pobles menys a Ri, Vi, Da, Be, Ra. <i>R[a]spall</i> a les altres localitats. Les dos solucions a Mn (mapes 4/450 i 11/1212)
<i>s[e]galla</i>	Da, Fa, Gi, Ra, Se, Ti i, parcialment, a Mn i Ri, on conviu amb <i>s[a]galla</i> , que és la forma més general (mapa 5/474)

En altres mots, es tanca quan la vocal tònica és una velar:

<i>aub[e]rdó</i>	a la Palma; <i>aub[a]rdó</i> a la resta (mapa 1/134)
<i>m[e]nobre</i>	a As, Be, Fl, Ga, Gi, Se, Ti, To; <i>m[e]nobra</i> a Fa, Me, Mn, Pa (a Mi i Ra i també a Da i Ri, convivint amb les altres formes, es va recollir la variant <i>m[a]nobre</i> , mapa 9/702)
<i>m[e]tó</i>	a Fl, Pa i, parcialment, a Ga, on també es va recollir <i>m[a]tó</i> (mapa 9/847)
<i>pap[e]llona</i>	a Pa, però convivint amb <i>paloma</i> , que és el terme genuí (mapa 5/530)

Si la vocal tònica del mot és una palatal tancada, aleshores el que es produeix és una assimilació al grau d'obertura de la tònica i la medial esdevé *[e]* (Colomina 1995: 27).¹⁰²

<i>mand[e]rina</i>	a la majoria de localitats de la comarca, llevat de Be, Fl, Me, Mi, Pa, Se i Vi, on és <i>mand[a]rina</i> (mapa 3/332)
<i>savina</i>	<i>sevina</i> a tot arreu excepte As, Be, Da, Fa, Se i Ti, on és <i>savina</i> (mapa 3/396)
<i>sagí</i>	<i>segí</i> a la majoria de localitats, excepte As, Be, Gi, Ra, Ri, que es recull <i>sagí</i> (mapa 4/472)

¹⁰⁰ A As, Mi i Ra el terme presenta afèresi de la vocal medial inicial.

¹⁰¹ Recasens (1985: 86) recull aquesta forma al Camp de Tarragona i explica (coincidint amb la interpretació donada aquí) que el canvi vocàlic, malgrat la presència constant de *r* contextual, sembla estar condicionat pel timbre de la vocal tònica segons processos dissimilatoris i assimilatoris.

¹⁰² Colomina (1995: 27) qualifica el canvi de modern i el limita “al valencià –p.e. **melengia*, **lletí*, **baldequí*, **asseciar*–, al valencià i al tortosí –p.e. **esllenguit*, **lletenia*, **segí*– o al valencià i al nord-occidental –p.e. **reim*, **sevina*.”

Altres casos de dissimilació entre vocals àtones pretòniques són els següents:

arr[o]penjar < REPEND/CARE

arr[o]plegar < REPL/CARE

*arr[o]mangar*¹⁰³ < *REMAN/CARE

Pel que fa a l'evolució d'aquesta vocal medial en posició posttònica, en fonètica històrica catalana hi ha una llei en virtut de la qual les vocals medials posttòniques internes esdevenen palatals (Colomina 1995: 68). Aquesta evolució es troba, en els parlars de la Ribera d'Ebre, en el mot *estómac*.¹⁰⁴ En els primers tres casos la dissimilació pot vindre reforçada per la consonant que l'acompanya, una bilabial.

1.2.1.8 La /i/ del verb *inflar* també pot patir un procés d'assimilació, que provoca l'aparició de la variant *anflar* (Pa, Da, Ga, Gi, Me, Se, Ti, To¹⁰⁵), o bé un procés de labialització (la labialitat de la nasal afavoreix el canvi de la vocal inicial) i esdevindre *onflar* (Mi). A partir d'aquí, si la vocal es tanca el verb esdevé *unflar* (As, Fa, Fl, Mn, Ra, Ri). La variant *anflar*, però, també podria explicar-se a partir d'un altre procés: la vocal inicial de la forma *unflar* pot articular-se diftongada (com passa a *aulives*, *aulor*, *auvella*); a partir d'aquesta forma *aunflar* la [w], que és labial com la /n/ en contacte amb /f/, pot ser assimilada per la nasal i d'aquí *anflar* (mapa 10/758).

1.2.1.9 En el mot *sanglot* (*singlot* < SINGLPI*¹⁰⁵TU), que és la forma general a tota la comarca, segurament el canvi de la vocal palatal a la medial es produeix influït per la contaminació amb *sang*.

1.2.2 Tractament de la /o/ en posició pretònica i posttònica

1.2.2.1 La /o/, en general, no acostuma a tancar-se en [u], igual com passa a la resta de parlars occidentals i en mallorquí:

<i>carro</i> – <i>carr[o]</i>	<i>portadora</i> – <i>p[o]rtadora</i>
<i>potet</i> – <i>p[o]tet</i>	<i>tomata</i> / <i>tomaca</i> – <i>t[o]mata</i> / <i>t[o]maca</i>

1.2.2.2 Ara bé, quan aquesta /o/ àtona va seguida d'una /i/ o una /u/ tòniques (casos d'assimilació de grau d'obertura, segons Colomina 1995: 28) o quan es troba en contacte amb consonant palatal, s'acostuma a produir el tancament de manera general:

<i>av[u]rrir</i>	a Ri, Pa, Da, Se, Ti; <i>av[o]rrir</i> a la resta (mapa 11/943)
<i>c[u]fí</i>	a Fa, Fl, Pa, As, Da; <i>c[o]fí</i> a la resta (mapa 2/212)

¹⁰³ Coromines (DECat, V: 325) recull la variant amb –o– i assenyala “el caràcter tan freqüent, i fins normal, de la labialització de *e* pretònica davant consonants d'aquest òrgan (*remaner* > *romandre*, *reblir* > *rublir*, *reblegar* > *roblegar*, variants com *arroplegar*, *arropenjar*).” Es podria tractar també, per tant, de casos d'assimilació a la bilabialitat de la nasal o de l'oclusiva.

¹⁰⁴ Coromines (DECat, III: 784) afirma que “la grafia *estómech* amb *e* és quasi general des dels orígens literaris, i hauria estat més just adoptar-la com a grafia normativa, d'acord amb la fonètica històrica de la llengua; i, com que segueix essent l'única pronúncia viva en els dos dominis dialectals que distingeixen *e* àtona de *a*, encara potser valdria la pena d'esmenar-ho”.

Colomina, quan assenyala els exemples de la llei en virtut de la qual les *aa* posttòniques travades esdevenen *ee*, reivindica que l'existència d'aquesta llei, juntament amb la pronúncia occidental i la tradició gràfica, obliguen a rebutjar les grafies oficials actuals en *a*: *estómac*, o també *bàlsam* (i no *bàlsem*) i d'altres.

¹⁰⁵ L'ALDT (m.10) assenyala a la Torre *inflar*.

<i>c[u]ixí</i>	a As, Be, Da, Fa, Fl, Gi, Mn, Pa, Se, Ti, To, Vi i Me (convivint amb la variant amb velar semitancada, que és l'articulació de la resta de parlars: <i>c[o]ixí</i> ; mapa 11/1027)
<i>c[u]llita</i>	a la majoria de localitats, excepte Da, Mi, Ra i Ri on és <i>c[o]llita</i> (mapa 2/199)
<i>c[u]nfit</i>	a Mn, Pa i Ri; <i>c[o]nfit</i> a la resta (mapa 11/1004)
<i>c[u]nill</i>	a Da, Fa, Pa, Se, To, Vi; <i>c[u]nill</i> i <i>c[o]nill</i> a As, Me, Mn i Ti; <i>c[o]nill</i> a la resta (mapa 4/388)
<i>esc[u]rpi</i>	a Da, Ga, Me, Mn, Pa i Se (mapa 5/531) ¹⁰⁶
<i>fl[u]rit</i>	a Fl, Pa, Ga i Da; <i>fl[o]rit</i> a As, Gi, Mi, Ra, Se, Ti, To; les dos solucions a Fa, Me, Mn, Ri, Vi (mapes 2/235 i 11/1090)
<i>fl[u]rquilla</i>	a Be, Da, Gi, Mn, Pa, Se, To; <i>fl[o]rquilla</i> a la resta (mapa 11/956)
<i>J[u]an</i>	a tot arreu
<i>J[u]sep</i>	a tot arreu
<i>mand[u]nguilla</i>	a Be, Da, Fa, Mn, Pa, Se, To (mapa 11/1112) ¹⁰⁷
<i>m[u]lí</i>	a As, Be, Da, Fa, Fl, Mn, Pa, Se, Ti, To; a Me es van recollir les dos solucions: <i>m[u]lí</i> i <i>m[o]lí</i> , que és la variant de la resta (mapa 2/205)
<i>pant[u]rrilla</i>	a Ga, Me, Pa (mapa 10/926) ¹⁰⁸
<i>p[u]llí</i>	a Da, Fa, Ga, Mi, Se, Ti i Pa, aquí convivint amb <i>[po'li]</i> (mapa 4/395)
<i>rat[u]llí</i>	a As, Da, Me, Mi, Mn, Pa, Se, Ti (mapa 6/579)

En les variants *t[o]pí* (As, Be, Fa, Ga, Gi, Me, Mi, Ra, Vi; mapa 11/966) i *p[o]billa* (Gi, To; mapa 13/1319) el que es produeix és una ultracorrecció.

1.2.2.3 Quan la /o/ es troba en contacte amb un so labial o velar també es produeix el tancament, atès que són sons consonàntics que afavoreixen el tancament:

<i>est[u]rnell</i>	a tot arreu
<i>fl[u]guera</i>	a tot arreu, menys a Ri. A Da i Fl trobem les dos articulacions: <i>fl[u]guera</i> i <i>fl[o]guera</i> (mapa 14/1240)
<i>masover</i>	<i>mas[u]ver</i> a Ga, Mn i Pa (mapa 1/1)
<i>m[u]ixó</i>	a totes les localitats, llevat de Mi i Ra; a Me es va recollir també <i>m[o]ixó</i> (mapa 6/574)
<i>m[u]niato</i>	a Fa, Gi, Mi, Pa, Ra, Ri, Ti, To, Vi; juntament amb <i>m[o]niato</i> a Da, Ga, Se; <i>m[o]niato</i> a la resta (mapa 3/272)
<i>m[u]niatera</i>	a Fa, Gi, Mi, Pa, Ra, Ri, Ti, To, Vi; juntament amb <i>m[o]niatera</i> a Da, Ga, Se; <i>m[o]niatera</i> a la resta (mapa 3/273)

¹⁰⁶ A Da i Se *esc[u]rpit*; sobre l'epítesi consonàntica de la variant *escorpit*, cd. capítol 1.4.3 de fonètica.

¹⁰⁷ A Vi i Mn també es va recollir el terme *pilotes*.

¹⁰⁸ A Rasquera la forma que es va recollir és *panxa de la cama*.

s[u]miar a la majoria de localitats, excepte As, Be, Da, Me, Mi, To, Vi (mapa 11/1166)

1.2.2.4 I fins i tot en altres contextos és possible el tancament de la velar:

c[u]rriola a As, Fa, Ga, Gi, Mn, Pa, Se; *c[u]riola* a Fl, Me, Vi (mapa 8/685)¹⁰⁹

s[u]stens a tot arreu, menys Be, Gi i Mi, on és *s[o]stens* (mapa 12/1105)

1.2.2.5 Igual com en molts altres parlars del català occidental i en mallorquí, les hipercorreccions *u > o* són bastant habituals. Aquest canvi vocàlic és general en tots els parlars, en funció de l'informant enquestat, en el cas de *bullir* (també *bullir* arreu); no és tan general, però, en el terme *m[ò]ntanya* (recollit a As, Be Fa i Ri; mapa 7/700).

1.2.2.6 Un altre dels fenòmens vocàlics observats és la dissimilació de la velar semitancada en una palatal semitancada. En el mot *redó*, per exemple, la /o/ inicial pretònica s'ha dissimilat en /e/, però aquesta dissimilació ja s'havia produït en llatí vulgar: ROTUNDU > RETUNDU. La coexistència d'aquestes dos formes, com explica Pere Navarro (1992: 23), va possibilitar la doble evolució en català dels mots *rodó*, procedent de ROTUNDU, i *redó* (<RETUNDU). Aquesta última forma és la que s'usa a totes les localitats riberenques i també a la major part dels parlars occidentals i balears (de tota manera, a Benissanet s'ha recollit també *rodó*).

Altres exemples de dissimilació en el mateix context són els següents:

PAV**AR**ÂCU > *p[e]ruc* a la Palma (mapa 14/1233)

POL/3LU > *p[a]niol* a Ri, fl, Pa, Vi, To, As, Ga (mapa 3/295)¹¹⁰

(HO)ROLOGIU > *r[e]lotge / r[e]llotge / r[a]llotge* (mapa 6/687)

SUSURRUCULU¹¹¹ > *s[e]roll*¹¹² (mapa 17/1444)

També en posició posttònica és possible que es produeixi dissimilació vocàlica:

T**U**RTURA > *tórt[e]ra* a Mi, Gi i Ra (mapa 6/560)

1.2.2.7 En el mot *mocador* (<M**U**CCATORE) s'ha recollit la variant *m[a]cador* a Rasquera. En aquest cas la dissimilació de la pretònica inicial respecte de la vocal tònica, es pot veure afavorida per la vocal pretònica interna, amb la qual s'assimilaria. En el parlar de Móra d'Ebre també es va recollir la variant *m[u]cador*, amb tancament de la vocal velar inicial.

1.2.2.8 L'americanisme *xocolate* també presenta una gran variació formal, pel que fa a l'articulació de la vocal pretònica inicial (mapa 11/1002): la forma *xecolate*, localitzada a la Serra, és conseqüència d'una dissimilació de la vocal pretònica inicial; en la variant *xacolate* (de Be) es produeix l'obertura d'aquesta mateixa vocal; a *xucolate*, s'hi produeix un tancament de la vocal per influència de la velar oclusiva (Mi, Ra, Mn, Da i Pa, aquí convivint amb *xocolate* i *xicolate*) i en la forma *xicolate* el tancament de la /e/ en [i] ve provocat per la prepalatal inicial.¹¹³

¹⁰⁹ Sobre l'articulació com a vibrant o com a bategant de la ròtica, cf. capítol 1.3.2.10 de l'apartat de fonètica.

¹¹⁰ Les altres variants o bé conserven la velar semitancada o bé la tanquen en [u]. Sobre el canvi consonàntic, cf. apartat 1.3.2.7 de consonantisme.

¹¹¹ Aquest és l'ètim que dona Ramon Sistac (1993: 67), però apunta que potser caldria cercar-ne l'etimologia en un derivat postverbal.

¹¹² En aquest cas, no en tots els parlars es produeix la dissimilació; es manté *s[o]roll* a Be, Fl i Ri. La vocal dissimilada també pot obrir-se en una medial i articular-se *s[a]roll* (Da, Mi, Mn, Se).

¹¹³ Sobre el gènere d'aquest substantiu, cf. 2.1.1.1.2 de morfologia nominal.

1.2.2.9 En el parlar de Riba-roja es produeix el tancament de /o/ final en [u] en els mots *ferro* —*ferr[u]*—, i el compost *filferro* —*filferr[u]*—, i en el castellanisme *enterro* —*enterr[u]*— (mapa 17/1445 i 17/1446). Navarro també assenyala aquest fenomen, en les mateixes paraules, a la Bisbal de Falset i Margalef, al Priorat (2000a: 25), i a la Pobla de Massaluca, a la Terra Alta (1996, I: 74).

A Benissanet, el tancament de /o/ final en [u] s'ha recollit en la paraula *nespr[u]* (i en el seu derivat *nespr[u]ner*, tot i que ara la vocal àtona ja no es troba en posició final).

1.2.2.10 En els mots *coix* i *llangost* alguns parlars de la comarca afegeixen una vocal velar final:

coix *coixo* a Ri, Fl, Me, Mn, Da, Se, Ti i, convivint amb *coix*, a Be i Gi (mapa 10/941)

llangost a Fa, Pa, To, As; a la resta de localitats *llangosto* (mapa 5/536)

En el primer terme (*coix*), Coromines (DECat, II: 810) considera que la forma amb velar —que ell situa a les comarques de Tortosa i Gandesa i, des d'allà, cap al sud— és un mossarabisme.

En el segon (*llangost*), l'explicació de la vocal és diferent segons l'autor que consultem. Coromines (DECat, V: 28) explica que aquest terme “continua encara (...) per l'Alt Aragó (Bielsa, Linás, 1965-6)” i que es tracta, segurament, d'una forma mossàrab (amb *u* arabitzant). Veny (1991: 122), en canvi, considera que aquesta modificació fonètica és imputable a bases morfològiques. En una primera època trobem un singular *llangost* i un plural *llangosts*; en una segona època, sg. *llangost* i pl. *llangots* o *llangostos*, i en una tercera època, sg. *llangot* – pl. *llangots*; sg. *llangosto* – pl. *llangostos*.

1.2.3 Tractament de la /o/ en posició inicial

En posició inicial, la /o/ és articulada [aw], com en tot el nord-occidental:

orella [aw]rella

ofegar [aw]fegar

obrir [aw]rir, [aw]brir

orinar [aw]rinar

oliva [aw]liva

orinal [aw]rinal¹⁴

ovella [aw]vella

olors [aw]lors

oberta [aw]berta

obac/obaga [aw]bac / [aw]baga (mapa 7/702)

oferit [aw]ferit a As, Fa, Gi, Me, Pa, Ri (a tot arreu tb. [o]ferit, mapa 14/1390)

Aquest fenomen segurament es produeix per fonosintaxi. Els primers mots solen aparèixer amb l'article (femení) al davant: *la oliva*, *la ovella*. La vocal medial de l'article es devia interpretar com a pròpia del mot següent i per això *auliva*, *aurella*. Si el mot és masculí, M. Àngels Massip (1989: 32) dóna l'explicació següent: “lo ofici, *en trobar-se les dues os hauria passat, per distanciació fonètica, a lo ufici i després a la ufici (com passa a lo un > la un), d'on aufici*”. Tot i que resulta versemblant aquesta explicació pel que fa als substantius, quedaria per resoldre a què obeeix la diftongació que es produeix en alguns verbs començats per *o*, del tipus *obrir* > *aubrir* > *aurir*. Per aquest motiu, una altra possible explicació podria ser que, a partir del que succeï en les

¹⁴ Conviu amb el terme lèxic *bassí* a Be, Da i Ti; a Fa i Ra és la forma exclusiva (mapa 11/1173).

paraules femenines, després es va estendre, per analogia, a d'altres paraules masculines que començaven també per *o*, i fins i tot arribà a afectar alguns verbs.

1.2.4 Tractament dels diftongs àtons

El diftong dels grups /kwa/, /gwa/ —igual com quan era tònic— es manté i, generalment, no monoftonga:

<i>Pasqua</i>	<i>Pasq[wa]</i>	<i>llengua</i>	<i>lleng[wa]</i>
<i>aigua</i>	<i>aig[wa]</i>	<i>egua</i>	<i>eg[wa]</i> ¹¹⁵

En algunes ocasions, però, pot monoftongar en [o]. En el cas del numeral *quaranta*, i de l'indefinit *qualsevol*, la monoftongació és general; en el mot *Quaresma* i el substantiu *quartera*, en canvi, es produeix de manera irregular:

<i>quaranta</i>	<i>coranta</i> a tot arreu ¹¹⁶
<i>quartera</i>	<i>cortera</i> a Pa i To (mapa 1/121)
<i>qualsevol</i>	<i>consevol</i> a tot arreu
<i>Quaresma</i>	<i>Coresma</i> a Gi, Me, Mi, Ra, Ri, Se (mapa 14/1218)

També es pot produir el fenomen contrari, és a dir, per ultracorrecció apareix un diftong en mots que etimològicament no el tenien:

<i>cortina</i>	s'articula <i>quartina</i> a totes les localitats de la comarca, llevat de Ga i Pa, on la forma recollida és <i>c[u]rtina</i> (mapa 11/976) ¹¹⁷
<i>llonganissa</i>	es recull <i>llanguanissa</i> a As, Be, Fa, Fl, Ga, Mn, Mi, Ri, i a Me i Ra, convivint amb <i>llangunissa</i> , que és la variant de la resta de parlars. Només a To s'ha recollit <i>llangonissa</i> (mapa 4/436). Tal com explica Navarro (1996, I: 49), primer es produeix una metàtesi de les dos pretòniques, la qual possibilita la posterior articulació diftongada de /o/, segurament per ultracorrecció.

En el mot *abeurador*, /ew/ monoftonga en [o] —*aborador*— a Rasquera (tot i que aquesta forma conviu amb la més general a la comarca, *abeurador*; mapa 9/794).¹¹⁸

En el cas de *diumenge*, el diftong [iw] ha perdut la vocal palatal en tots els parlars i el mot s'articula *d[u]menge* a la majoria de localitats de la comarca, i *d[o]menge* a Fa, Be, Mi, Gi, Ra i Da (mapa 7/604).¹¹⁹

¹¹⁵ Sobre les variants formals del terme, cf. 3.1.4 del capítol de lèxic (mapa 4/455).

¹¹⁶ No obstant això, l'ALEARN (vol. XII, m. 1.590 i 1.591) recull *[kwa]renta* i *cin[kwé]nta* a Faió.

¹¹⁷ A la comarca veïna de la Terra Alta *quartina* també és la forma més general; es recull a totes les localitats llevat de Maella (Navarro 1996, I: 49).

¹¹⁸ També s'han recollit altres termes lèxics, segons els parlars. Cf. mapa 8/659. Navarro (1996, I: 49) també assenyala la forma monoftongada a Batea, Gandesa i Vilalba, a la Terra Alta.

¹¹⁹ Coromines (DECat, III: 120-121) analitza les diverses articulacions d'aquest dia de la setmana i indica que “sens dubte *dumenge* és la forma general en valencià (Renat, *El Camí+ 14-IV-34) i ja Carles Ros donava **domenge* o *dumenge*+com la forma valenciana en els seus *Adages* de 1736; amb *o* en parlars valencians només em consta a Teulada (1935). Així s'estén més al nord: *domenge* en el Matarranya (Bellmunt de Mesquí, 1955), jo mateix ho he sentit cap a Tortosa i en general per les terres de l'Ebre, *dum-/dom-* és potser un forma tan estesa com *dium-* per l'Urgell i el Segre, en tot cas predomina per Llitera i Ribagorça (*duménče* fins a Llasquarri 1957) i *duménče* a tots els pobles de Cardós i Vall Ferrera [...]. Podríem creure que aquestes

1.2.5 Manteniment de la vocal palatal tancada en aquells casos que va seguida de vocal

En els hiats el primer element dels quals és /i/ o /u/, es conserva l'articulació bisil·làbica a tot arreu, en mots patrimonials com *béstia*, *enciam* i *ruella*.¹²⁰ Malgrat això, en formes cultes com ara *condició* o *ciència* el hiat no es conserva sinó que s'articula un diftong creixent.¹²¹

1.3 CONSONANTISME

1.3.1 Consonants labials

1.3.1.1 Manteniment de la labiodental sonora amb la bilabial sonora

L'articulació de la labiodental fricativa sonora s'ha recollit en onze dels parlars de la comarca: Da, Ga, Gi, Ra, Be, Ri, Me, Mn, Mí, Se i Ti, encara que en les set darreres localitats de manera molt esporàdica.¹²² Cal indicar, però, que la /v/ només es manté en les generacions més grans i es troba en procés de regressió (mapa 17/1295).

Aquesta articulació es manté en alguerès, en balear, i en valencià no apitxat, amb prou vitalitat en les generacions grans; els més joves presenten vacil·lació. També és viva, però en procés de regressió, al Camp de Tarragona (Recasens 1985: 122-126), a la Conca de Barberà (Plaza 1996: 122) i al Priorat (Navarro 2000a: 27).

Cal insistir en el fet que el manteniment de la labiodental, o el pas a una articulació aproximant o oclusiva, depèn de les generacions i és molt irregular, és possible que es reculli en uns mots i no en uns altres i, encara, amb gran variació per poblacions.

S'ha detectat que en els parlars que conserven la labiodental fricativa sonora, quan la bilabial oclusiva sonora es troba en posició intervocàlica, en molts casos no esdevé aproximant, sinó que es manté el mode oclusiu. Tot i això, l'autora d'aquesta investigació és conscient que caldria una aproximació sociolingüística al fenomen, que ara no ha sigut possible de realitzar.

1.3.1.2 Conservació de la labiodental fricativa sorda

En els mots *professó* i *gafarró*, s'ha conservat la labiodental fricativa sorda en alguns parlars de la comarca i ha sonoritzat en altres (amb el posterior canvi de punt d'articulació en els que no conserven la /v/).

variants corresponguin a una base DOMINICUS sense DI-? Crec que no podem vacil·lar a veure-hi una reducció fonètica secundària de la forma standard *dium-*, per diverses raons: 1.^f L'absència total de tals formes en tot l'àmbit dels dialectes oriental, rossellonès i balear i en gran part de l'occidental [...]. 2.ⁿ L'absència total en la documentació fins a 1736. 3.^f El resultat possible de DOMINICUS hauria estat pertot *domenge* i no pas *dum-* i el cas és que és *dumenge* la forma general valenciana (fins a Teulada em diu J. G. M. que va sentir *dum-* junt amb *dom-*), i que *dum-* predomina força sobre *dom-* en les localitats occidentals que no diuen *dium-*. No dubtem doncs a afirmar que és una reducció.”

¹²⁰ En aquest mot s'articulen sistemàticament dos síl·labes; en els altres dos segons el ritme d'elocució es manté la vocal o s'articula una semiconsonant; el manteniment no és sistemàtic.

¹²¹ Tot i això, també en mots patrimonials les generacions més joves ja no mantenen la vocal i s'articula un diftong.

¹²² Navarro (2000b: 24) també l'assenyala en el parlar de Tivissa, però, en canvi, no la recull a Darmós. Grau (2000: 14) també la dona com a manifestació esporàdica a Móra d'Ebre en la informant de més edat que va enquestar. Cot (1998: 59) no l'enregistra a Benissanet. L'ALDC l'assenyala a Móra la Nova.

En la paraula *professó*, que prové de *PROFITONE, s'ha conservat la labiodental fricativa sorda, és possible que per pressió culta, a Fa, Fl, Gi, Mi, Pa, Se. Ha sonoritzat a As, Be, Me, Mn, Ra, Ri, Vi —*pro[β]essó* a As, Be, Ri, Vi; *pro[v]essó* a Me, Mn, Ra—; s'han recollit les dos articulacions a Da, Ga, Ti i To (mapa 14/1216) En els parlars valencians la variant sonoritzada és la general, solució que es retroba en alguns parlars de la Terra Alta (Navarro 1996, I: 50).

El terme *gafarró* etimològicament sembla derivat de l'arrel *galf-*, que ha donat el verb català *agafar* (DCVB 6, 117). Alcover indica que Barbier Fils dona el provençal *gafaroun* com a nom de planta i *gafferoes* nom de peix i els relaciona amb el català *agafar*. Es recull amb labiodental fricativa sorda a tots els parlars de la comarca, llevat de As i Ri, on el nom d'aquest moixó és *gavarró*, amb bilabial aproximant sonora (mapa 6/570).

1.3.1.3 Desaparició de labials

La bilabial aproximant sonora ha desaparegut, de manera general, perquè és absorbida per la vocal labial en contacte, en el mot *vànua* —*vànova*— i és habitual la caiguda en el mot *moïment* —*moviment*. En termes com *llaor* —*llavor*— o *lloada* —*llobada*¹²³— la caiguda depèn de les poblacions:

llaor a Fl, Pa, Ri, To i, convivint amb *lla[β]or*, a As i Fa (mapes 1/148 i 3/320)

lloada només a la Palma; a la resta *llobada* (però a Faió *call*; mapa 1/65)

1.3.2 Consonants laterals i ròtiques

1.3.2.1 La lateral palatal /ʎ/ procedent de grups de iod

A la comarca de la Ribera d'Ebre no es detecta la presència del fenomen de la iodització, sinó que tots els parlars són lleistes. Així, doncs, el resultat dels grups de iod llatins C'L, L], G'L és sempre [ʎ]:

<i>ce[ʎ]a</i> < C/L/A	<i>pa[ʎ]a</i> < PALEA	<i>fu[ʎ]a</i> < F3L/A
<i>ve[ʎ]a</i> < VETULA	<i>a[ʎ]</i> < ALIU	<i>u[ʎ]</i> < OCULU
<i>genti[ʎ]a</i> < LENTICULA ¹²⁴		

Només en el mot *mallol* es detecta el resultat ioditzant *maiol* a la localitat de Flix. La variant *manyol* de Be i Me és conseqüència d'una assimilació de nasals:

ma[ʎ]ol < MALE3LU a la majoria de localitats; *mal[j]ol* a Fl; *ma[ɲ]ol* a Me i Be (mapa 2/170)¹²⁵

1.3.2.2 Vocalització de /l/ en síl·laba travada

La lateral alveolar –/l/– vocalitza en [w] quan va precedida de /a/ i seguida d'una labial, tant si es troba en posició àtona com tònica:

[aw]barda

[aw]bardó

¹²³ Per al significat del mot, consulteu l'apartat de lèxic.

¹²⁴ A totes les localitats, excepte Fa i To, on la forma d'aquest llegum és *llentilla* (mapa 1/40). Pere Navarro (1992: 27) explica que s'ha produït una dissimilació de les dos laterals: []enti[]a > [ʎ]enti[]a.

¹²⁵ En el parlar de Faió l'únic resultat recollit ha sigut *vinya jove*; en el de Riba-roja les respostes han sigut *vinya jove* i *renou*. Els informants asseguraven que *mallol* era un mot desconegut en el seu parlar.

[áw]ber / [áw]bir¹²⁶

[aw]bercoc

[aw]bergínia / [aw]bergina / [aw]berginya / [aw]bergénia¹²⁷

[aw]fals

En altres mots, però, el resultat de la lateral és diferent en funció de les localitats:

[aw]varca¹²⁸ a totes les localitats menys Be, Fa, Me i Ri, on s'usa en plural, *avarques*, amb l'assimilació de la semivocal a la bilabial que l'acompanya (mapa 12/1281)

[aw]mostra a Be, Da, Fa, Ga, Gi, Me, Mi, Pa, Vi; a la resta *mostra*, amb afèresi de la síl·laba inicial; les dos últimes formes a Fl (mapa 10/900)

m[áw]va a Da, Fa, Gi, Me, Mi, Pa, Ra, Se, To, Vi; *malva* a la resta (mapa 3/311)

s[áw]via a As, Da, Me, Pa, Ra, Vi;¹²⁹ Mn, *sàlvia*: Be, Da, Fa, Ga, Gi, Se; *sàjua*: Ri; *sauja*: Fl, Ri (mapa 3/324)

p[áw]ma a tot arreu; *palma* a Pa¹³⁰ (mapa 3/345)

p[aw]mó a tot arreu, alternant amb *palmó*; només *palmó* a Pa

p[aw]mera a Be, Mi, Gi i Ra (mapa 3/345)

En el mot *tau* —*talp*—, després de la vocalització de la lateral, hauria caigut la bilabial /p/ final. Aquesta és l'única solució recollida a totes les localitats de la comarca.

En els parlars de Be, Fa, Me, Ra i Vi, al costat de la forma *esmorzar*, s'ha recollit també la variant *amorzar*, la qual es podria explicar, segons Navarro (1996, I: 56), a partir de la forma *almorzar* (la qual també s'ha recollit, al costat d'*esmorzar*, a Vinebre), amb vocalització de la /l/ en síl·laba travada i la posterior absorció de la labial /w/ per /m/ (mapa 11/979). Aquesta mateixa variació formal es recull també a la Terra Alta.

En tots els parlars de la Ribera s'ha produït la vocalització de la lateral a *balb/balbes* (>*bau(b)/baubes*). En el parlar de la Palma, però, la bilabial oclusiva inicial ha estat modificada per una bilabial nasal, canvi afavorit segurament per dissimilació respecte de la /b/ següent i per assimilació amb la bilabial nasal del nucli del sintagma a què acompanya l'adjectiu —*mans maubes*. En els parlars de Faió i Rasquera, però, només s'ha recollit l'expressió *estar baubo* i, en aquest cas, la bilabial oclusiva inicial es manté inalterada (mapa 6/682).

¹²⁶ Per a l'articulació de la vocal final, cf. apartat 1.2.1.5 del capítol de fonètica.

¹²⁷ Per a la distribució de variants per localitat, cf. mapa 3/289 de lèxic.

¹²⁸ Alcover (DCVB 2, 166) postula una probable etimologia preromana *abarka, que es troba representada en el basc, en les tres llengües romàniques hispàniques i en el sud de França. Constata la mateixa procedència etimològica Bruguera (1996: 94). Coromines (DECast, I: 7-8) també assenyala la dificultat d'assegurar si la forma romànica és mare o filla de la basca, però acaba conclouent que "la voz vasca y la romance proceden de un común étimo prerromano *ABARCA, conclusión que me parece segura". La variant amb diftong inicial Alcover no la recull enlloc. Si que assenyala, en canvi, *avarca* a Riba-roja.

¹²⁹ Aquest terme lèxic presenta molta variació formal. S'han recollit, també, les formes *sàlvia* —sense vocalització de la lateral— a Fa, Be, Gi i Se; *sàvia* —amb simplificació del diftong resultant de la vocalització de la lateral— a Ga; *sauja* a Fl, i *sàjua* a Ri, en aquests dos últims casos és possible que aquesta variant sigui un creuament amb un altre vegetal, la *sajolida*.

¹³⁰ En el cas del nom del poble de la Palma, però, totes les localitats de la comarca pronuncien *la Pauma*, excepte el mateix municipi.

1.3.2.3 Els grups llatins secundaris D'L, T'L, G'L

Els grups llatins secundaris D'L, T'L, G'L, en posició intervocàlica, han palatalitzat en lleidatà, ribagorçà i pallarès, mentre que en valencià, en part del balear, en alguerès i en tortosí s'articulen amb lateral, amb allargament o sense.¹³¹ A la comarca de la Ribera s'enregistren aquestes dos solucions i també l'articulació amb lateral palatal, però sense allargament:

<i>ametlla</i> ¹³²	<i>ame[χ:]a</i> a Ri, Fa, Fl, Pa, Vi, To, Da, Se, Ti, Ga i Mn; ¹³³ <i>ame[l:]a</i> a As, Me, Be, Mi, Gi i Ra; <i>ame[χ]a</i> a Fa ¹³⁴ (mapa 3/351)
<i>espatlla</i>	<i>espa[χ:]a</i> a Da, Fa, Fl, Ga, Mn, Pa, Ri, Ti; <i>espa[l:]a</i> a Gi, Me, Mi, Ra; les dos solucions a Be (mapa 17/1448)
<i>motlle</i>	<i>mo[χ:]e</i> a la majoria de localitats, però <i>mo[l:]e</i> a Mn, Be, Mi i Ra (mapa 5/489)
<i>rotlle</i>	<i>ro[χ:]e</i> a Pa; <i>r[ɔχ:]o</i> a To; <i>r[oχ:]o</i> a Fa; <i>ro[g:]e</i> a As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Se, Ti, To (mapa 17/1449). Segons explica Navarro (1996, I: 58), la /g/ és producte de la dissimilació de les laterals.
<i>vetllar</i>	<i>ve[χ:]ar</i> a totes les localitats llevat de Me, Be, Mi, Gi, Ra, on es va recollir <i>ve[l:]ar</i> ; (mapa 13/1186)

1.3.2.4 Articulació de la bategant en posició final absoluta

En posició final absoluta, la bategant és muda en tots els parlars de la comarca, llevat d'alguns monosíl·labs, com ara *cor*, *car*, *mar* i *pur*:

<i>carrer</i>	<i>[karé]</i> a tot arreu	<i>fuster</i>	<i>[fusté]</i> a tot arreu
<i>cor</i>	<i>[kɔr]</i> a tot arreu	<i>mar</i>	<i>[már]</i> a tot arreu
<i>car</i>	<i>[kár]</i> a tot arreu	<i>pur</i>	<i>[púr]</i> a tot arreu

Tanmateix, en els mots *por*, *madur* i *dur* és muda en alguns parlars, però s'articula en altres:

<i>dur</i>	<i>du(r)</i> a As, Fa, Gi, Pa, To i Vi; <i>du[r]</i> a la resta de localitats (mapa 11/990) ¹³⁵
------------	--

¹³¹ A Maella i a Favara (Terra Alta), en el primer exemple, el grup també palatalitza, si bé no s'articula amb allargament. La solució general de la comarca, però, és amb lateral alveolar allargada (Navarro 1996, I: 57). A Gavasa i Peralta (Ribagorça), en canvi, el que es produeix és la palatalització però no s'articula l'allargament (Sistac 1993: 119). M. Àngels Massip, per la seua banda, no recull cap forma amb palatalització en tortosí (Massip 1989: 39); tampoc no ho fa Colomina en el valencià de la Marina Baixa (1991: 31), ni tampoc Josep Carles Segura en l'estudi lingüístic que fa del parlar d'Alacant (1996: 48-49), la qual cosa podria fer pensar que l'articulació més general en català sud-occidental és la que no presenta palatalització.

¹³² En el terme *ametller* trobem les mateixes variants, amb la mateixa distribució per municipis.

¹³³ Tot i que en el mapa s'assenyalen aquests tres darrers termes municipals amb doble solució, no s'ha d'interpretar que es pugui trobar tant una articulació com l'altra, sinó que, actualment, l'articulació exclusiva és la que presenta la lateral palatal. Els informants enquestats, però, tant en un cas com en l'altre assenyalaven que antigament (en el parlar dels seus padrins) la forma més corrent era *ametles*, amb lateral allargada. En el parlar de Móra la Nova, no obstant això, l'informant de més edat encara articulava una lateral allargada. S'ha constatat, per tant, un canvi lingüístic en aquest tret. Aquest fet s'estén també als mots *espatlla* i *vetllar*.

¹³⁴ Navarro (1996, I: 56) també enregistra aquesta articulació en els parlars de Favara i Nonasp. No es tracta, però, d'una articulació sistemàtica en cap de les poblacions, ni tampoc a Faió. En alguns casos pot articular-se amb allargament. Quintana (1987: 164) enregistra la palatal sense geminació a Favara i Nonasp, però no, en canvi, a Faió.

¹³⁵ Per al tractament de la forma de plural d'aquest adjectiu, cf. 2.1.1.3.4 de morfologia nominal. Els parlars que articulen la vibrant final, poden incorporar un so dental epentètic final: *du[rt]* (cf. més endavant 1.4.3).

madur *madu(r)* a As, Be, Fa, Fl, Gi, Me, Pa, Ri; *madu[r]* a la resta. S'han recollit les dos solucions a Mn (mapa 3/375)

por *po(r)* a Fa, Pa, Ri, i To;¹³⁶ *po[r]* a la resta de localitats (mapa 14/1231)

1.3.2.5 En els mots *arbre*, *prendre* i en els noms de parentiu *padastre* i *madastra*, per dissimilació, s'elimina la primera ròtica a tots els parlars de la comarca.

1.3.2.6 Tractament de la /r/ de l'infinitiu en combinació amb pronoms febles

En combinació amb pronoms febles, el morfema /r/ dels infinitius no és articulat, és mut, igual com passa quan es troba en posició final absoluta. Aquest és un tret que distància els parlars de la Ribera del valencià i de part del tortosí:¹³⁷

confessar-se > *confessâ's* *rovellar-se* > *rovellâ's* *declarar-se* > *declarâ's*
sapiguer-ho > *sapiguê-hu* *deixar-ne* > *dixâ'n* *trucar-me* > *trucâ'm*

Com indica Navarro (1996, I: 58), aquest fenomen exclou aquests parlars de l'àrea del tortosí del Baix Ebre i del Montsià i els acostava a la resta dels parlars del català nord-occidental.

1.3.2.7 Confusió entre /r/ i /l/

En els parlars de la Ribera és possible trobar mots on la lateral i la bategant s'han intercanviat. Aquest fenomen ha estat produït, segurament, per la gran similitud articulatòria de tots dos sons:¹³⁸

clivell *crivell* a Pa i Se; *crivella* a Vi; *clivell* a Be i Da; *clavill* (amb metàtesi vocàlica) a Ga i Gi; *asclavill* a Mi (mapa 11/1021)

croqueta *cloqueta* a Me i Ra (mapa 11/986)

enclusa *encrusa* a Fa, Pa, To, Ga, Me, Be, Mi, Gi, Ra, Da, Ti; *enclusa* a Fl, As, Vi, Mn i Se; *esclusa* a Ri (mapa 9/719)

gladiol *gradiol* a Ginestar (mapa 3/307)

*nespla*¹³⁹ *nespra* a totes les localitats excepte Be, Gi, Ra, on s'ha recollit *nespla*; a Miravet *nispra* (mapa 3/317)

nespro *nesplu* a Be (convivint amb *nespru*; mapa 3/315)

poliol *puriol* o *buriol* a Fa; *puriol* a Ti; *porriol* a Ra; *puliol* a Be; a la resta de localitats les variants són amb nasal: *poniol* a Me; *puniol* a Da, Ga, Gi, Mi, Mn i Se; *paniol* a As, Fl, Ga, Pa, Ri, To, Vi (mapa 3/295)¹⁴⁰

pórca *pólca* a Pa, Me i To (mapa 1/14)¹⁴¹

¹³⁶ Per a l'articulació de la vocal, cf. 1.1.7 de fonètica.

¹³⁷ Tot i que a l'ALDT apareix en diverses entrades la combinació d'infinitiu més pronom feble amb l'articulació de la vibrant —p.ex. mapa 5, *asgarrapar-se*, *gratar-se*, *rascar-se* a Me, To i Ra respectivament—, el cert és que no ha estat recollida en cap cas aquesta possibilitat.

¹³⁸ Aquest fenomen no és exclusiu dels parlars riberencs; es produeix també en alguns parlars de la Terra Alta (Navarro 1996, I: 56) i és freqüent en valencià (Colomina 1991: 24).

¹³⁹ Veny (2001: 50) dedica un capítol de l'obra *Llengua i entorn natural* a aquesta fruita, el qual serà referenciat en el capítol 3.1.3 de lèxic, i indica, després d'un estudi molt exhaustiu, que *nespla* (i *nespler*) són les formes tradicionals, presents en la documentació anterior al s. XVI, mentre que *nespra*, *nesprer* són formes més tardanes i es tracta d'una evolució romànica, interna del català.

¹⁴⁰ Sobre el comportament vocàlic, cf. 1.2.2.5.

teula *teura* a Faió (mapa 11/899)

Recasens (1991: 338) observa que, en el cas del canvi de la ròtica per una lateral alveolar, el pas afecta [r] precedida de consonant velar o labial; quan el pas és de lateral a bategant, amb freqüència el canvi té lloc quan la consonant lateral està emplaçada entre una consonant labial i, en menor mesura, velar i vocal posterior o medial (Recasens 1991: 313).

1.3.2.8 Confusió entre /n/ i /r/ o /n/ i /l/

A causa igualment de la similitud acústica i perceptual (comparteixen punt d'articulació), es troben també intercanvis entre nasals i líquides, en mots com:

alcalde *arcalde* a Da, Fl, Pa, Se i To; *ancalde* a Gi, Mi, Ra i, convivint amb *alcalde*, que és l'única forma recollida a la resta de localitats, a Be i Ti (mapa 9/735); a Ri *arcalde* i *ancalde*. La forma amb lateral, però, és coneguda pertot.

aljub *anjub* a totes les poblacions on es designa així el dipòsit ample i de poca fondària excavat a terra, revestit de pedres i que serveix per recollir l'aigua de la pluja que corre per terra (As, Fl, Pa, Ri, To i Vi; mapa 7/738)¹⁴²

arengades *aningades* a Ga, Pa, Ra i Ti; *adingades* a Da (convivint amb *sardines de casco*; mapa 15/1413)

colxa *conxa* a Ra; les dos solucions a Pa (mapa 12/1703)

faldilla *fandilla* a Mn, Pa i Se, juntament amb *faldilla*, que és la forma recollida a Ti. A la resta de localitats la forma emprada és *falda*; *faldilla* i *falda* a Da, Fa, Fl, Gi, Ri (mapa 12/1250)

penelló *perelló* a As, Da, Ga, Pa, Se, To i Vi (aquí convivint amb *prinyó*; mapa 10/907)¹⁴³

Aquests canvis consonàntics també els assenyala Recasens (1991: 262, 312, 336) i també especifica que tenen una motivació de tipus perceptual, d'acord amb el fet que aquestes consonants presenten característiques acústiques similars.

1.3.2.9 Confusió entre l'alveolar lateral i l'alveolar vibrant

En el mot *sarrampió*, la vibrant intervocàlica s'articula com a lateral alveolar —*salampió*— a Da, Me, Ra i Ti (mapa 10/831).

1.3.2.10 Manteniment de /l/ en síl·laba travada

En els parlars de Faió, Riba-roja i Flix es conserva la /l/ —en contacte amb una altra consonant— del mot *pulça* (mapa 6/523). Aquesta és una característica de caràcter conservador que també es retroba en la majoria de parlars de la comarca veïna de la Terra Alta (Navarro 1996, I: 57). En canvi, en mots com *pam* i *pop* la lateral etimològica s'ha perdut en tots els parlars de la Ribera d'Ebre.

¹⁴¹ A Vi *cantil*; a Be, Mi i Se *banc*.

¹⁴² A la resta de poblacions no es coneix aquest mot. Els altres termes, que apareixen en els pobles del Pas de l'Ase en avall i a Faió, seran comentats en el capítol 3.1.8 de lèxic. A Móra d'Ebre, tot i que *anjub* era una paraula desconeguda, l'informant advertia que al terme hi ha la *partida dels anjubs*, però desconeixia per què portava aquest nom.

¹⁴³ Aquest terme lèxic serà tractat en el capítol 3.1.10 de lèxic.

1.3.2.11 Confusions entre bategants i vibrants

En alguns mots es produeix un canvi de l'alveolar vibrant a la bategant:

<i>corriola</i>	<i>corriola</i> a As, Be, Da, Fa, Ga, Gi, Mi, Mn, Pa, Ra, Se, Ti, To; <i>coriola</i> a Fl, Me, Ri i Vi (mapa 7/722) ¹⁴⁴
<i>rienda</i>	<i>rienda</i> o <i>arrienda</i> Be, Da, Ga, Gi, Mi, Ra, Se i Ti; <i>arienda</i> a As, Fa, Fl, Me, Mn Pa, Ri, To, Vi (mapa 1/132)
<i>sàrria</i>	<i>sàrria</i> a As, Be, Da, Gi, Mi, Ra, Se i Ti; <i>sària</i> a As, Fa, Fl, Mn, Pa, Ri, To, Vi; a Ga i Me es van recollir les dos articulacions (mapa 1/141)
<i>sarrió</i>	<i>sarrió</i> a As, Be, Da, Gi, Me, Mi, Ra, Se i Ti; <i>sarió</i> a Fl, Ga, Mn, Pa, Ra, Ri, To, Vi (mapa 1/142)
<i>espàrrec</i>	<i>espàric</i> a Da, Mi, Ti i Vi; <i>espàrric</i> a Fa i Ra; <i>espàrrec</i> a la resta (mapa 3/285)

Segons Recasens (1991: 336), aquest canvi presenta exemples en català occidental i una explicació plausible pot ser que “la presència de [i] adjacent a [r] pot haver promogut un increment del grau d’avançament del cos lingual durant la producció de la consonant i contribuït, en conseqüència, a la transformació de la vibrant en bategant”.

1.3.3 Consonants palatals**1.3.3.1** Tractament de /j/ i /ʒ/ en posició inicial i postconsonàntica

La prepalatal fricativa sorda i la sonora s'articulen africades tant en posició inicial com postconsonàntica:

<i>carxofa</i> – <i>car[tʃ]ofa</i>	<i>xalar</i> – <i>[tʃ]alar</i>	<i>panxa</i> – <i>pan[tʃ]a</i>
<i>xiquet</i> – <i>[tʃ]iquet</i>	<i>metxa</i> – <i>me[tʃ]a</i>	<i>Joan</i> – <i>[dʒ]oan</i>
<i>jove</i> – <i>[dʒ]ove</i>	<i>monja</i> – <i>mon[dʒ]a</i>	<i>àngel</i> – <i>àn[dʒ]el</i>

Quan la consonant fricativa es troba en posició inicial de mot i va precedida d'una paraula que acaba en vocal, per fonètica sintàctica, l'articulació s'acostuma a realitzar fricativa a la majoria de pobles situats al nord del Pas de l'Ase. En els parlars de Darmós, la Serra d'Almos i Tivissa s'han recollit les dos solucions i també a Ascó. A la resta de parlars la prepalatal es manté africada (mapa 17/1304) — la [ʒ]ent / la [dʒ]ent—. Segons Gili Gaya i també Joan Martí, en lleidatà la prepalatal fricativa sonora procedent de I i G llatines es manté fricativa quan és inicial i intervocàlica (Gili Gaya 1932: 253; Martí 1970: 60).

1.3.3.2 Tractament de /j/ i /ʒ/ en posició intervocàlica i de /j/ final

La prepalatal fricativa sorda i el seu correlat sonor, en posició intervocàlica, gairebé sempre segreguen una iod, i succeeix el mateix en el cas de la prepalatal fricativa sorda final:¹⁴⁵

¹⁴⁴ Per a l'articulació de la vocal velar pretònica, cf. apartat 1.2.2.4 de fonètica.

¹⁴⁵ Tot i que la segregació de la iod és una característica que tradicionalment s'ha marcat com a pròpia dels parlars occidentals (i en oposició als parlars orientals), el cert és que és un tret que es troba en regressió en moltes zones del bloc occidental, especialment en el cas de la prepalatal fricativa sonora (amb la prepalatal fricativa sorda la pèrdua de la iod és molt menys acusada). La posició sil·làbica i l'etimologia són factors lingüístics que poden frenar o afavorir el manteniment o la caiguda de la iod. Pradilla (1993: 320-324), en la seua tesi doctoral sobre els fonemes prepalatals al nord-occidental de transició, comprova que la posició sil·làbica posttònica és un factor lingüístic afavoridor de la regla de manteniment de la semivocal. Per tant,

<i>caixa</i>	<i>ca[jf]a</i>	<i>bajoca</i>	<i>ba[jɔ]oca</i>
<i>coixí</i>	<i>co[jf]í</i>	<i>boja</i>	<i>bo[jɔ]a</i>
<i>cuíxa</i>	<i>cu[jf]a</i>	<i>garbejar</i>	<i>garbe[jɔ]ar</i>
<i>greix</i>	<i>gre[jf]</i>	<i>pagès</i>	<i>pa[jɔ]ès</i>
<i>feix</i>	<i>fe[jf]</i>	<i>pluja</i>	<i>plu[jɔ]a</i>

1.3.3.3 Tractament de la prepalatal en posició intervocàlica

La prepalatal intervocàlica procedent dels grups llatins –DI– i –I– ha donat com a resultat una africada en alguns parlars i una fricativa en altres:

mitja < MEDIA > *mi[dɔ]a* a Da, Ga, Mn, Se, Ti, To; *mi[ɔ]a* a la resta de parlars (mapa 17/1315)

Altres derivats que mantenen el sentit de quantitat:

(*paret*) *mitjanera* – *mi[dɔ]anera* a Ga, Da, Se i Ti; *mi[ɔ]anera* a Mn, Mi, Pa, Ra i Gi; *mi[dɔ]era* a To; *mi[ɔ]era* a As, Be, Fa, Fl, Me, Ri, Vi (mapa 11/893)

(*fer*) *mitja* – *mi[dɔ]a* a Da, Fa, Ga, Mn, Pa, Se, Ti, To; *mi[ɔ]a* a la resta de localitats (mapa 11/1059)

mitger – *mi[dɔ]er* a Da, Ga, Se, Ti, To; *mi[ɔ]er* a la resta; a Mn les dos solucions (mapa 1/5)

mitges > MEDIAS > *mi[dɔ]es* a Da, Fa, Ga, Mn, Pa, Se, Ti, To; *mi[ɔ]es* a la resta de localitats (mapa 12/1252)

L'articulació de la prepalatal, en alguns parlars, és diferent en l'adjectiu de quantitat (fricativa) que en el nom de la peça de roba (africada). Això segurament es pot explicar pel fet que la introducció del nom de la peça de roba (*mitges*) és posterior a la forma pròpia de la comarca i, per tant, en introduir-se el nom de la peça —que presentava aquí una altra solució (*calces*)— es va introduir en alguns parlars també amb la pronúncia pròpia del lloc d'origen. En altres, la forma es va naturalitzar.

mitjons – *mi[dɔ]ons* a Da, Ga, Pa, Se, Ti, To; *mi[ɔ]ons* a la resta¹⁴⁶ (mapa 12/1275)

com ell mateix assenyala, “la formació d'un diftong tònic amb la vocal nucli sil·làbic del context vocàlic anterior serà un factor que frenarà la caiguda de la semivocal”. En aquest context vocàlic, les vocals posteriors o velars són les que frenen la caiguda de la iod. En el context vocàlic posterior, les afavoridores de la regla seran les vocals no-altes —segons el grau d'elevació lingual—, això és, les mitjanes-altes [e], [o], la mitjana-baixa [ɔ] i la baixa [a]. Els ètims afavoridors de l'aplicació —seguint encara Pradilla— eren, en el seu estudi a Benicarló, –j-, –bj-, –vy- i –dj-. Un lloc igualment destacat l'ocupaven els derivats catalans amb –ejar. Els ètims –g'n-, –gy-, –t'c- i –d'c-, que en Pradilla (1993: 324) superaven de poc els límits de neutralitat, en el cas dels parlars de la Ribera d'Ebre han evolucionat cap a una africada [⦿]. Per poder comprovar si el procés de segregació de la iod segueix aquest mateix itinerari en el parlar analitzat, caldria haver fet una comprovació empírica del material lingüístic, que ara no ha estat possible de realitzar. De totes maneres, l'observació indica la possibilitat que els contextos afavoridors del manteniment de la semivocal fossin els mateixos.

¹⁴⁶ A Faió *peücs*.

pitjor > PEIORE > *pi[d₃]or* a Da, Ga, Mn, Pa, Se, Ti, To; *pi[₃]or* a la resta de localitats (mapa 17/1466)

dijous > DIE IOVIS > *di[d₃]ous* a Ga, Mn i Gi; *di[₃]ous* a la resta de localitats; les dos articulacions a Se i Ti (mapa 7/603)

En canvi, la prepalatal intervocàlica procedent dels grups llatins –TICU, –DICU, –GI– ha donat com a resultat una africada en tots els casos:

corretja > CORRIGIA > *corre[d₃]a* a totes les poblacions, excepte Faió, on s'articula *corre[t_f]a* (mapa 17/1450)

fetge > *FETICU > *fe[d₃]e* a tots els parlars; a Faió també *fe[t_f]e* (mapa 17/1450)

formatge > FORMATICU > *forma[d₃]e* a totes les poblacions llevat de Faió; *forma[t_f]e* a Faió (mapa 5/490)

metge > MEDICU > *me[d₃]e* a tots els parlars; a Faió també *me[t_f]e* (mapa 17/1450)

Quintana (1987: 162) puntualitza que l'africada intervocàlica se sol ensordir a Nonasp (*via[t_f]e*, *forma[t_f]e*), però no recull aquesta articulació a Faió; tot i això, en posició intervocàlica poden alternar les dos solucions.

En altres casos, la prepalatal intervocàlica també s'articula africada o fricativa segons els mots i les poblacions:

ajuntament *a[₃]untament* a la majoria de localitats, llevat de Ga, Gi, Me i Ra, on la pronúncia és *a[d₃]untament* (mapa 9/737)

gitada *a[d₃]itada* a Ga i Se; *[d₃]itada* a Fa; *a[₃]itada* a Be, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ri, Ti, Vi; *[₃]itada* a Fl, Ra, To; les dos últimes variants a As (mapa 10/858)

gojos *go[d₃]os* a Ga, Ti, To, Vi; *go[₃]os* a la resta (mapa 14/1400)

sofratge *sofra[d₃]e* a totes les localitats llevat d'Ascó, on s'articula *sofra[₃]e* (mapa 10/924)¹⁴⁷

trigella *tri[₃]ella* a tot arreu, excepte a Me, on la forma recollida és *tri[d₃]ella* (mapa 1/143)

1.3.4 Consonants alveolars

1.3.4.1 Caiguda de l'alveolar sonora intervocàlica

L'alveolar fricativa sonora intervocàlica procedent de –S– llatina ha desaparegut, en tots els parlars, en el mot *ruella* (< ROSELLA). En altres mots la conservació o la pèrdua depèn de les localitats:

<i>fuell</i> (<*FOC ¶LE)	Pa (mapa 1/120)
<i>perea</i> (< PIGRITIA)	As, Fa, Fl, Ri (mapa 11/1061)
<i>reina</i> (< RESINA)	Fa, Ga, Gi, Pa, Ra (mapa 3/400)

¹⁴⁷ En els parlars de Faió i Riba-roja ha estat impossible recollir el nom d'aquesta part del cos. Els informants enquestats en les dos localitats el desconeixien.

1.3.4.2 Sonorització de /s/ postconsonàntica

En tots els parlars de la comarca es produeix, també, la sonorització de l'alveolar sorda /s/ de *pinzes* [pinzes]. El mateix fenomen apareix en altres mots, com *ganzell*, *pinzà* (*pinsà* a la Serra; mapa 5/598) i *esguinzar* (vegeu el capítol de lèxic).

1.3.4.3 Palatalització de /s/ inicial

En els mots *safareig*, *surrac* i *ciprer* l'alveolar fricativa sorda palatalitza en una [tʃ] en alguns parlars:

ciprer *xiprer* a totes les localitats, llevat d'As, Fa i Ri, on la forma és *ciprer*. A la Torre i a Vinebre es va recollir el terme *peritxer* (però a Vinebre es va insistir que era una forma antiga, actualment desapareguda; mapa 3/397). No apareix recollida en els grans materials lexicogràfics consultats, però es podria explicar a partir d'una variant *xiperer*, amb incorporació d'una vocal epentètica i d'una posterior metàtesi recíproca: *peritxer*.¹⁴⁸

safareig *xafareig* a Ginestar i Rasquera (mapa 11/1194)

surrac *xurrac* a As, Fl, Ga, Pa, Ri, Se, Ti, To, Vi (mapa 1/55)¹⁴⁹

En canvi, en el mot *sarrampió*,¹⁵⁰ procedent del llatí SIRIMPIONE, l'alveolar llatina seguida de vocal palatal es conserva a totes les localitats de la comarca, a diferència del que passa en la majoria de parlars orientals, en els quals palatalitza.

1.3.4.4 Palatalització de /ts/ final

En el mot *dimarts*, l'alveolar africada final palatalitza i s'articula [tʃ] a Faió i Flix, tot i que en aquest darrer parlar pot presentar també l'articulació alveolar (mapa 7/602). Aquesta variant amb africada prepalatal sorda final és recollida per Alcover (DCVB) a Fraga, València i Alcoi, i per Coromines (DECat, III: 118) al Maestrat. Segons Veny (1988: 12-13), en l'àrea occidental predomina la variant *dimats* (recollida en la resta de parlars riberencs) i en l'oriental *dimars*. A l'oest, però, en els parlars situats entre el Maestrat i Alzira, ha palatalitzat l'africada, esdevenint *dimatx*. I afegeix: “així com aquesta palatalització en *dimatx* és relativament moderna —no crec que es remunti més enllà del segle XIX—, *dimats* coneix una tradició més profunda en el temps del que hom es pensa. Coromines addueix com a documentació més antiga (DECat, s. v. *dia*) els *Adages* de Carles Ros (1736). Doncs bé, la lectura de textos antics occidentals o quasi-occidentals m'ha permès de detectar diverses mostres d'aquesta variant almenys quatre segles abans”. Per interpretar la variant occidental *dimats* aporta dos fets: a) que *dimarts*, havent mantingut l'africació més temps en català occidental (*dimar[ts]*), la forta tensió articulatòria que exigeix hauria facilitat l'absorció de la lateral alveolar; i b) la condició invariable de *dimarts*, sense un **dimart* que hagués mantingut la vibrant, com ha passat en els substantius i adjectius plurals acabats en *-rt* (*covards*, *forts*, etc.), on un singular en *-rt* (*covard*, *fort*, etc.) ha pogut evitar una eventual pèrdua de la *-r*.

¹⁴⁸ Coromines (DECat, IX: 548) només comenta les formes *xiprer* i *ciprer* i afirma que la variant més antiga, i més general en valencià i balear, és la segona, extreta del més antic *ciprés*, que provenia del llatí tardà *cypressus* (ll.cl. *cupressus*).

¹⁴⁹ Vegeu, també, el capítol 5.1.9 de lèxic.

¹⁵⁰ Sobre les diferents variants formals del mot, cf. el capítol 1.3.2.9 de fonètica i 2.1.1.1.1 de morfologia nominal.

1.3.5 Consonants nasals

1.3.5.1 Palatalització de /n/

La consonant alveolar nasal, quan va precedida d'una semivocal palatal, palatalitza en alguns mots, segons les poblacions:

<i>boina</i>	<i>bo[n]a</i> a As, Fl, Ga, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To (mapa 12/1137)
<i>cuina</i>	<i>cu[n]a</i> a As, Da, Fl, Gi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, To, Vi; convivint amb <i>cuina</i> a Ga i Ti (mapa 11/950). En els parlars que presenten convivència de formes els informants advertien que la variant amb palatal és la més antiga i que actualment està pràcticament desplaçada per la forma amb semivocal i alveolar nasal.
<i>eina</i>	<i>e[n]a</i> a As, Fl, Mn, Pa, Ti, Vi (mapa 8/769) ¹⁵¹
<i>feina</i>	<i>fē[n]a</i> a As, Be, Da, Fl, Mn, Pa, Se, To, Vi; convivint amb <i>feina</i> a Ga, Gi, Me, Ri i Ti; convivint amb l'arcaisme <i>faena</i> a Fa i Mi (mapa 11/1077) ¹⁵²
<i>reina</i>	<i>re[n]a</i> a Da, Fl, Gi i Pa (mapa 5/514)

La palatalització d'aquest grup és general en català nord-occidental, però no és usual en tortosí.¹⁵³

També es produeix aquesta palatalització en els mots *albergínia* (*aubergi[n]a* a As, Fl, Ga, Ri, To, Vi; mapa 3/289) i *geniva*, aquí possiblement per assimilació amb la prepalatal [dʒ] (Navarro 1992: 26) en els parlars de As, Da, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Pa, Ra, Ri, Se, To, Vi (mapa 10/768).

La palatalització de la nasal també afecta la bilabial nasal /m/ del mot *somier*, que s'articula so[n]er a totes les poblacions llevat de Flix i Vinebre (en la majoria de parlars amb tancament de la vocal velar inicial —*sunyer*—; mapa 11/1161).

L'alveolar nasal de *nervis* també palatalitza —[n]ervis/[n]irvis— a Fa, Gi i Se; conviu amb la variant sense palatal a Da i Fl (mapa 10/958).

També es produeix la palatalització de la nasal de la combinació del pronom partitiu *en* seguit del locatiu *hi* més el verb *haver*: *n'hi ha* > [náj] a Faió. Fins i tot quan la forma verbal no necessita el suport pronominal, també reapareix una nasal: *hi ha gent* → [náj] *gent*. En alguns parlars de la Terra Alta també es recull aquesta articulació (Navarro 1996, I: 59) (mapa 17/1451).

¹⁵¹ La distribució de les diferents variants que s'han recollit per aquesta entrada és la següent: aines: *aines*: Fa, Ti; *enyes*: As, Mn, Pa, Ti, Vi; [é]ines: Mi, To; *anyes*: Fl; [é]ines: Ga, Ri, Vi; *aïnes*: Be, Da, Me, Mn, Ra, Se, Ti; *eïnes*: Gi, Ra (mapa 8/769). Segons el DECat (III: 231), l'evolució fou ADJ[CENS > *aizina* > *azina* > *aïna* > *eina*. I afegeix que “*aïna* va traslladar l'accent en bona part del territori, canviant-se alhora la ə pretònica en è, com en *faena* > *feina*, *baïna* > *beina*, *faïa* > *feia*, *caïa* > *queia*, etc.” El DCVB (V: 144) la considera dialectal i la localitza al Pla d'Urgell.

¹⁵² Per a un comentari més exhaustiu d'aquesta forma, cf. capítol 3.1.11 de lèxic.

¹⁵³ Alcover (1909: 271) remet a la teoria de Saroïhandy per explicar aquest fenomen fonètic, el qual sostenia que “*renya*, *feyna*, *cunya* són formes sortides, i per lo metex posteriors, de *reyna*, *feyna*, *cunya*, per esser passada la *j* de davant la *n* a derrera, palatalisante aquesta de resultes de la nova posició de la *i*”. Afegeix Alcover que aquest fenomen no és exclusiu de la “província” de Lleida, perquè ell mateix l'enregistrà a d'altres zones del domini lingüístic: “a) *fen'* α(*feyna*) a Tarragona, Reus, Calaf, Pons, Borjes Blanques, Gerri de la Sal; —b) *ren'* α(*reyna*) a Solsona; —c) *kun'* α(*cunya*) i *kun'* α(*cuynar*) a Igualada, Calaf, Pons, conca de la Ribera Salada i conca de Tremp”.

El fenomen contrari al que s'acaba de tractar seria la despalatalització de la nasal, el qual s'ha recollit en els mots *canyella*, *canyís* i *banya*, si bé no es tracta d'un tret general que afecti tots els parlars de la comarca. L'articulació varia en funció de mots i localitats, però el parlar on es localitza amb més freqüència és Faió. Es tracta d'un tret propi del subdialecte pallarès:

<i>banya</i>	<i>bana</i> a Faió (mapa 5/458)
<i>canyella</i>	<i>canella</i> ¹⁵⁴ a Me, Be, Mi i Ra (mapa 3/290)
<i>canyís</i>	<i>canís</i> a Fa i Ri (mapa 3/357)
<i>penya</i>	<i>pena</i> a Fa ¹⁵⁵ (mapa 7/707)

També es despalatalitza la nasal final de l'adverbi *lluny* (amb al·lutinació de la preposició *a*) —*llun* o *allun*— a As, Be, Fa, Fl, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Vi (en aquest últim parlar en les generacions més grans), igual com ocorre en alguns parlars de la Terra Alta (Navarro 1996, I: 78) (mapa 17/1339).¹⁵⁶

1.3.5.2 Nasal adventícia

És característica dels parlars occidentals l'aparició de la nasal adventícia, i els parlars de la Ribera compleixen aquesta característica:

<i>llangost</i> o <i>llangosto</i>	a tots els parlars (mapa 5/536) ¹⁵⁷
<i>llangosta</i>	a tots els parlars
<i>mançana</i>	a Fa; <i>poma</i> a Pa; <i>maçana</i> —sense nasal adventícia— a la resta (mapa 3/370)
<i>mangrana</i>	a tot arreu
<i>ratampanada</i>	a Me ¹⁵⁸ (mapa 5/607)

1.3.5.3 La variant *forniga*, localitzada a Ascó, la Palma i Riba-roja, i també en gran part del català nord-occidental, a l'Alt Camp i al Tarragonès (Recasens 1985: 200), pot explicar-se segons Coromines (DECat, IV: 128) per dissimilació de bilabials,¹⁵⁹ i segons Recasens (1991: 254) també per “coarticulació anticipatòria del gest d'elevació i avançament linguals. Les característiques acústiques del murmuri nasal i de les transicions vocàliques són ben similars en el cas de [mi] i [ni] (Ohala, 1975); en conseqüència, no pot descartar-se que el canvi es degui a motius perceptuals”.

¹⁵⁴ La despalatalització, en aquest cas, es produeix per dissimilació.

¹⁵⁵ Tot i que en el parlar de Tivissa no es va recollir la forma amb nasal alveolar, els informants assenyalaven que existeix el topònim d'una muntanya anomenada *Pena-roja*. També a Riba-roja els informants van indicar, com a nom propi, *la roca de la Pena*.

¹⁵⁶ Despalatalització produïda, novament, per dissimilació.

¹⁵⁷ Per a la distribució per localitats de les dos variants, cf. el mapa 5/536.

¹⁵⁸ Cf. capítol 3.1.3 de lèxic. Potser també pot ajudar a l'aparició de l'adventícia el creuament amb *empanar*.

¹⁵⁹ Coromines situa la forma amb alveolar nasal (i vocal velar tancada àtona) en els parlars occidentals, des del Priorat fins al capdamunt del Pallars (general a Cardós i Vall Ferrera).

1.3.5.4 En el sintagma *vin blanc*, localitzat a As, Be, Ga, Gi, Mi, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi, la nasal subjacent del substantiu, que no apareix en el cas de la forma singular però sí en flexionats i derivats, reapareix també en combinació amb l'adjectiu *blanc* (mapa 17/1452).¹⁶⁰

1.3.6 Consonants velars

1.3.6.1 Sonorització de la velar

En certs casos, la velar oclusiva sorda apareix sonoritzada. En el mot *gadúfol* (de l'àrab CADUZ), la velar inicial ha sonoritzat en el parlar de la Palma.¹⁶¹ El mateix fenomen es retroba a *ganzell* (< CANC- LLUS; mapa 14/1350).

En el verb *esguinzar* la velar també apareix sonoritzada, com al Priorat, al Baix Ebre o en algun parlar de la Terra Alta (Navarro 1992: 26).

La velar sorda també s'articula sonora en el mot *sagristà* (< SACRISTANE) en els parlars de Fa, Pa, Se i Mi (aquí convivint amb *sacristà*; mapa 14/1189)

1.3.6.2 Pèrdua de la velar en posició intervocàlica

La velar oclusiva sonora, en posició intervocàlica i en contacte amb una vocal velar tancada, és assimilada per aquesta en uns pocs mots:

<i>anagües</i>	<i>anaues</i> a As, Fa, Fl, Pa, Ri; a Tivissa també <i>enagües</i> (mapa 12/1235)
<i>anoguer</i>	<i>anouer</i> —terme format a partir d' <i>anou</i> — ¹⁶² a Ra, <i>anoer</i> —amb pèrdua de la vocal velar a causa de l'assimilació de la vocal tònica— a Fa i Ri (mapa 3/347)
<i>arrugues</i>	<i>arrues</i> a Pa (juntament amb <i>arrugues</i>), As, Ra, Se i Vi (mapa 10/748)
<i>egua</i>	<i>eua</i> a Fa i Ra (aquí juntament amb <i>iegua</i> ; mapa 4/455)
<i>jugar</i>	<i>juar</i> a Fa, Fl, Gi i Ra; a Me les dos solucions (mapa 16/1267)

En el mot *màrfia* —*màrfega*— la velar també es perd, tot i no trobar-se en el context exposat més amunt, en els parlars de Fl, Pa i Ri. En el parlar de Rasquera es van recollir les formes *aumàrfia* i *aumàrfiga* (mapa 11.1162), amb l'aglutinació de l'article àrab en l'arrel del substantiu i la posterior vocalització de la /l/ en síl·laba travada i seguida de bilabial.

¹⁶⁰ El vim blanc és un vi dolç en els parlars de Miravet, Vinebre, Tivissa i la Torre. En tots els parlars assenyalats al mapa en blau, a més, apareix aquesta articulació en la cançó del tronc de Nadal ("caga torrons i pixa vim blanc").

¹⁶¹ Per a una explicació detallada del terme, vegeu l'apartat 1.4.3 *Epítesi consonàntica*, d'aquest bloc de fonètica.

¹⁶² Tant en el cas d'*anou* com en el d'*anouer* s'afegeix una pròtesi vocàlica.

1.3.7 Grups consonàntics

1.3.7.1 Els grups consonàntics /bl/ i /gl/

L'oclusiva dels grups /bl/ i /gl/, en posició intervocàlica, s'articula amb allargament en tots els parlars de la Ribera d'Ebre. Aquest fenomen és comú a la major part del català nord-occidental.¹⁶³ Es pot constatar l'allargament en diversos mots, però —tot i això— cal assenyalar que es tracta d'un fenomen que presenta molta variabilitat i que té un comportament diferent segons les generacions. Segurament seria necessari un estudi sociolingüístic per determinar-ne l'abast:¹⁶⁴

<i>diable</i>	<i>dia[bb]e</i> a As, Fa, Fl, Ga, Pa, Ri, Vi (mapa 1/90) ¹⁶⁵
<i>doble</i>	<i>do[bb]e</i> : As, Da, Fa, Fl, Mi, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To; les dos articulacions a Be, Ga, Gi, Me, Mn, Vi (mapa 17/1453)
<i>fibló</i>	<i>fi[bb]ó</i> a Da, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Se, Ti, To i Vi (mapa 5/512) ¹⁶⁶
<i>iglésia</i>	<i>i[gg]ésia</i> a Da, Ga, Gi, Mi, Mn, Pa i Ti (mapa 14/1191)
<i>redable</i>	<i>reda[bb]e/roda[bb]e</i> ¹⁶⁷ a totes les poblacions, llevat de Faió i Riba-roja. A Tivissa i Móra d'Ebre es van recollir les dos articulacions (mapa 1/144)
<i>poble</i>	<i>po[bb]e</i> a Fl, Ga, Mi, Pa, Ra, Ri, Se, Vi i, convivint amb l'articulació amb bilabial aproximant, a As, Be, Da, Gi, Me, Mn, Ri i Ti (mapa 8/655)

El fenomen, però, es produeix també quan /b/ i /g/ van seguits de [j] i [w], igual com passa en la major part de parlars nord-occidentals:¹⁶⁸

¹⁶³ Casanovas i Creus (1999: 92) tracten prou a bastament en el seu article aquest fenomen de consonantisme, perquè “un dels altres fenòmens que més maldecap planteja encara avui és intentar determinar quina és la pronúncia més genuïnament lleidatana dels grups consonàntics «bl» i «gl» en posició interior de paraula”. Assenyalen que en català nord-occidental la pronúncia de [bl] pot alternar amb la de [bb], que és la realització més freqüent immediatament darrere de vocal tònica. A les comarques occidentals extremes i meridionals del nord-occidental, com ara el Baix Matarranya, la Llitera o la Ribagorça la pronúncia més freqüent és [β]. Tanmateix, i basant-se en Recasens, avisen que “en català nord-occidental central (Segrià, Noguera, Alt Urgell i Garrigues) la realització més freqüent en posició immediatament posttònica és [p(:)ɫ]”. Segons elles, el fet que la pronúncia ensordida hagi estat condemnada normativament pot ser una de les causes per les quals actualment s'acostuma a no tindre en compte com una pronúncia lleidatana que cal considerar, al costat de [bl], [βl] i [b(b)l] de les quals resulta difícil fixar-ne l'abast exacte, perquè manquen estudis particulars en aquest sentit.

¹⁶⁴ Potser, fins i tot, si s'haguessin agafat uns altres informants de la mateixa generació que els enquestats els resultats haurien estat uns altres, tant per paraules com per poblacions.

¹⁶⁵ A la resta de parlars es fan servir altres termes lèxics; cf. mapa corresponent.

¹⁶⁶ A la resta de pobles, excepte Benissanet, la forma lèxica utilitzada és *fissó*. A Benissanet *fi[β]ó*. Cf. capítol 3.1.6 de lèxic.

¹⁶⁷ La vocal velar pretònica esdevé una palatal semitancada en la majoria de parlars. Alcover (DCVB) assenyala que prové del llatí RUTAB**L**UM, ‘burxador del forn’. La variant *rodable* també s'usa a l'Urgell, la Segarra, el Priorat i l'Espluga de Francolí (DCVB).

¹⁶⁸ Ramon Sistac (1998: 65) també recull el mateix fenomen a les valls d'Àneu. Alcover (DCVB, IX: 852) recull la forma [ˈsegːja] a la vall d'Àneu. Aquest allargament de la bilabial intervocàlica davant d'una semiconsonant, Albert Turull (1990: 201, 203) la considera una característica del que ell anomena subdialecte lleidatà, que acota a les actuals comarques del Segrià, l'Urgell, el Pla d'Urgell i bona part de les Garrigues, de la Noguera i del Baix Cinca.

Casanovas i Creus (1999: 93), però, marquen l'allargament de l'oclusiva com un tret dialectal que està clarament en retrocès en lleidatà. En la mateixa línia s'expressa Solans (1996: 220).

<i>egua</i>	<i>e[gg]ua</i> a la Palma (mapa 4/455)
<i>gàbia</i>	<i>gà[bb]ia</i> a As, Fl, Pa, Se i To; <i>gà[β]ia</i> a la resta; les dos solucions a Ga, Ri i Vi (mapa 11/1089)
<i>nóvio</i>	<i>nó[bb]io</i> a Be, Pa i Ri; <i>nó[v]io</i> a Ga; <i>nó[β]io</i> a la resta ¹⁶⁹ (mapa 13/1289)
<i>rabiós</i>	<i>ra[bb]iós</i> a Ga, Me, Pa, Ra i Vi; a As i To s'ha recollit també la variant amb bilabial aproximant (mapa 4/373)

En alguns parlars de la comarca també es produeix un altre fenomen, molt similar a l'anterior: en mots que contenen el grup consonàntic /kl/ o una oclusiva sorda seguida de la semiconsonant /j/, l'oclusiva sonoritzada i s'articula amb allargament. És possible que es tracti d'un cas d'analogia amb el fenomen tractat just anteriorment:

<i>sépia</i>	<i>sé[bb]ia</i> a Fl, Pa, Ri i Vi (mapa 15/1265)
<i>séquia</i>	<i>sé[gg]ia</i> a tots els pobles del nord del Pas de l'Ase i Darmós; a la Serra les dos solucions (mapa 8/695)

1.3.7.2 Els grups finals -NT, -LT, -NC, -NG

En els grups -nt i -lt la dental final és muda, quan es troba en posició final absoluta:

<i>font</i>	<i>[fɔn]</i>	<i>malalt</i>	<i>[ma'la]</i>
<i>pont</i>	<i>[pɔn]</i>	<i>quant</i>	<i>[kwan]</i>
<i>sant</i>	<i>[san]</i>	<i>vint</i>	<i>[bin]/[vin]</i>

En l'adjectiu *alt* la dental final es pronuncia en el parlar de Faió: [alt] (mapa 17/1454)

En els grups -nc i -ng, en canvi, l'emudiment o l'articulació de la velar varia segons els mots i els parlars:

<i>banc</i>	<i>ba[ŋk]</i> a Da, Gi, Mi, Mn, Ra i Ti; <i>ba[ŋ]</i> a la resta (mapa 10/868)
<i>blanc</i>	<i>bla[ŋk]</i> a Gi, Mn, Ti; <i>bla[ŋ]</i> a la resta (mapa 17/1455)
<i>cranc</i>	<i>cra[ŋk]</i> a Gi, Ri i Ti; <i>cra[ŋ]</i> a la resta (mapa 15/1262)
<i>fang</i>	<i>fà[ŋk]</i> a Ga, Gi, Mn i Ti; <i>fà[ŋ]</i> a la resta (mapa 7/624)
<i>sang</i>	<i>sa[ŋk]</i> a Ga, Ra, Se i Mi i Da (en aquests dos darrers juntament amb <i>sa[ŋ]</i>); <i>sa[ŋ]</i> a la resta (mapa 10/757)

Per fonètica sintàctica, però, tant els sons velars com els dentals poden sensibilitzar-se en contacte amb vocal, tot i que la sensibilització no es produeix de manera general:

<i>cinc hores</i>	<i>ci[ŋk] hores</i> a As, Be, Fa, Fl, Gi, Me, Mi, Pa, Ri, To, Vi; <i>ci[ŋg]hores</i> a Da, Ga, Mn, Ra, Se (mapa 17/1456)
<i>vint anys</i>	<i>vin[t] anys</i> en tots els parlars
<i>quant és</i>	<i>quan[t] és</i> a Da, Me, Ra, Ti; <i>[kwán] és</i> a la resta (mapa 17/1457)
<i>Sant Antoni</i>	<i>San[t] Antoni</i> a Be, Fa, Mi, Pa, Ra, Se, To, Vi; <i>[sán] Antoni</i> a la resta (mapa 14/1238)

¹⁶⁹ Només s'ha transcrit la labiodental fricativa sonora en aquells parlars els informants dels quals l'han articulat.

Sant Esteve *San[t] Esteve* a As, Be, Da, Fl, Mi i Vi; *[san] Esteve* a la resta (mapa 14/1207)

1.3.7.3 Assimilació /mb/ > [m], /nd/ > [n]

Tal com indica Navarro (1996, I: 61), “és una llei fonètica observada com a general l’assimilació dels grups llatins MB i ND —COLUMBA > *coloma*, FUNDA > *fona*”. Seguint aquesta tendència trobem aquesta assimilació a la partícula *tamé* —“també”— en els parlars del nord de la comarca, tot i que conviuen les dos solucions, l’assimilada i la que no presenta l’assimilació.¹⁷⁰

Un fenomen paral·lel al que s’acaba de tractar és el de *granet* —“grandet”—, que s’ha recollit a Flix i Rasquera (mapa 17/1458).

1.4 ALTRES FENÒMENS FONÈTICS

1.4.1 Pròtesi vocàlica o sil·làbica

En alguns mots s’afegeix, a principi de paraula, un increment vocàlic o sil·làbic:

abellota a Be, Da, Fl, Me, Ra, Vi; *bellota* a As, Fa, Gi, Mi, Mn, Pa, Ri, To; *aglà* a Ga, Pa, Se, Ti (mapa 3/410)

acaminar a Me, Ra, Ti; *caminar* a la resta (mapa 17/1459)

acomençar a Da i Mi; *començar* a la resta (mapa 17/1460)

*acovidar*¹⁷¹ a tot arreu

adomar a Gi i Mi; a Be *adondar*; a la resta *domar* (mapa 4/454)¹⁷²

adragó a Da, Pa, Ra, Ti, To; a Faió *dragolí*; a la resta *dragó* (mapa 5/557)

aguaitar a totes les localitats, excepte Ra, on és *guaitar* (mapa 10/751)

afartà’s a As, Da, Fa, Ga, Pa, Ri, Se, Ti, To, Vi; *fartà’s* a Fl, Me, Mn, Be, Mi, Gi, Ra (mapa 11/1007)¹⁷³

anou arreu (mapa 3/383)¹⁷⁴

anoguer, anouer, anoer

aparar a Be, Ra (mapa 17/1461)

¹⁷⁰ Veny (1984: 133) considera la solució *tamé* o bé influència castellana o bé procedent de l’assimilació i simplificació del grup consonàntic –MB–. Alcover (DCVB, X: 126) l’enregistra a Sort, el Pont de Suert, la Llitera, Fraga i el País Valencià.

Malgrat tot, la pressió culta afavoreix la restitució de la forma sense assimilar.

¹⁷¹ Amb reducció del grup consonàntic nasal + oclusiva.

¹⁷² Coromines (DECat, III: 172) recull les tres variants assenyalades a la Ribera i explica que l’ètim llatí és DOMARE, que es va conservar en forma hereditària en totes les varietats romàniques, hispàniques i gèl·liques, si bé en qualitat només adjectival: “fr. ant. *donte* ‘amansit, domesticat’, cast. ant. *duendo*, port. ant. i dial. *dondo* i també oc. ant. i cat. ant. *domde* (o *donde*). De DOMITUS es derivà, ja en llatí, una variant freqüentativa, menys corrent DOMITARE, que també es transmeté a les llengües gal·lo-romàniques [...] i que en català és d’ús més general que la primitiva: *domdar* [...] Posteriorment tendeix a acréixer-se-li una *a* i a assimilar *md* en *nd*: “*mortifica te*: en tal manera *adondar* lo teu cors que no’t gite en lo franch”.

¹⁷³ En aquest mot, la forma més general és la que presenta la pròtesi vocàlica.

¹⁷⁴ Per a l’explicació fonètica de la velar intervocàlica, cf. 1.3.6.2.

<i>arbolcá's</i>	a Fl, Me, Vi; <i>rebolcá's</i> a la resta (mapa 4/410)
<i>arreclau</i>	a Fa, Ri i To, però aquí també <i>reclau</i> (mapa 5/531) ¹⁷⁵
<i>arossos</i>	a tot arreu (mapa 10/975)
<i>avespa</i>	a Fa, Me, Mi, Pa, Se, Ti, To, Vi; a la resta <i>vespa</i> (mapa 5/521)
<i>avesper</i>	a Fa, Pa, Se; a la resta <i>vesper</i> (mapa 5/522)
<i>enclavar</i>	a As, Be, Fa, Fl, Ga, Gi, Ri, Ti i Vi; convivint amb <i>clavar</i> a Da; <i>clavar</i> a la resta (mapa 14/1203)
<i>enrelliscar</i>	a Mi; <i>relliscar</i> a la resta (mapa 17/1462)
<i>espessigar</i>	a tots els parlars llevat de Fa, Gi, Mi, Pa i Ra, on la solució és <i>pessigar</i> (mapa 17/1463)
<i>estovalles</i>	arreu
<i>estisores</i>	arreu (mapa 11/1074)

1.4.2 Epèntesi consonàntica

En el mot *diarrera* apareix una bategant epentètica, no etimològica. Segurament es pot explicar per analogia a d'altres mots formats a partir del sufix *-era*, com ara *pixera* o *borratxera* (Veny 1988: 20-24).¹⁷⁶

En el cas de *safranòria* la primera /r/ és adventícia. Aquesta és la variant recollida en tots els parlars de la comarca.

1.4.3 Epítesi consonàntica

Alguns mots afegeixen, a final de paraula, un so consonàntic dental:

<i>àpit</i>	arreu
<i>colègit</i>	(alternant a totes les localitats amb <i>colegí</i>)
<i>escorpit</i> ¹⁷⁷	a Da, Se i Ti; a la resta de parlars que no en diuen <i>reclau</i> , la variant usada és <i>escorpi</i> (mapa 5/531)
<i>llàvit</i>	a Fl i Pa; <i>llàvic</i> a Me, Mi i Ti; <i>llevi</i> a la Torre; a la resta <i>llavi</i> (mapa 10/765)
<i>prèmit</i> ¹⁷⁸	a totes les poblacions, però convivint amb <i>premi</i>

¹⁷⁵ La variant lèxica *reclau*, per designar l'*escorpi*, només s'ha recollit en aquests parlars i a As, Be, Mi, Gi i Ra. Vegeu, també, el capítol 3.1.6 de lèxic.

¹⁷⁶ En una obra posterior a la citada, Veny (1991: 109) addueix dos hipòtesis per a la seua formació: a) que sigui una homonimització amb *darrera*, perquè les matèries alvines surten per darrera, i una possible atracció analògica del sufix *-era* de *caguera*, *sordera*, *pixera*...; b) que el fenomen s'hagi produït en català occidental i en aragonès d'una manera autòctona, ajudat per factors d'estructura fònica i morfològica, perquè l'aragonès també coneix aquesta variant i, en aquest cas el creuament és impossible, per l'absència de *darrera*; "cria l'atenció l'afinitat de tractaments d'aquest cultisme en dialectes aragonesos i catalanooccidentals, la qual cosa sembla indicar d'alguna manera el vigor i la persistència en temps moderns d'afinitats seculars".

¹⁷⁷ Sobre el tancament de la vocal velar àtona, cf. 1.2.2.2 de fonètica.

¹⁷⁸ Epítesis assenyalades també per Pueyo (1976: 34), Solans (1996: 137) i Casanovas i Creus (1999: 94). L'ús d'una forma o l'altra depèn, segurament, de factors generacionals.

*sàput*¹⁷⁹ a la Palma; a la resta *sapo* (mapa 5/559)

sòmit a As, Be, Fa, Fl, Me, Mn, Mi, Ra, Ri; *somi* a Fa, To, Ti; *somni* a Da, Ga, Gi, Pa, Se, Vi (mapa 11/1033)

En alguns mots es pot produir el reforçament amb una dental oclusiva sorda de la vibrants final, especialment en monosíl·labs, tot i que l'epítesi no és sistemàtica:¹⁸⁰

cart (car) *ort* (or)

cort (cor) *mart* (mar)

durt (dur)¹⁸¹

En aquest cas els parlars de la Ribera es distanciarien del català occidental, si tenim en compte els 18 trets que Joan Veny (1998: 20) marca per oposar els dos blocs, atès que el reforçament dental de mots acabats en *-r* és una de les característiques que encasella en el català oriental.

En el mot *cadúfol* el que s'afegeix en els parlar de la Palma i la Torre és un sufix *-ol*.¹⁸² *cadúfol* a la Torre; *gadúfol* a la Palma (mapa 7/728).

1.4.4 Afèresis

En el mot *abellerol/abellerola* s'observa és la pèrdua d'un element vocàlic situat en posició inicial de mot: *bellarol* a Da, *bellarola* a Be, Ra, Se, *bellerol* a Fa, Ri (mapa 6/558)¹⁸³

1.4.5 Metàtesis

En alguns parlars de la Ribera es troben alguns casos de metàtesi del segment */ir/* en */ri/*. Moll ([1952]1991: 123) apunta que el canvi *ir > ri* es dona a la regió de Lleida i Urgell. Alcover (1909: 303) també el localitza a Lleida i Balaguer. No és estrany, doncs, que es trobi aquesta metàtesi en els parlars del nord de la comarca i menys si es té present que també a les Garrigues es retroba aquesta característica:¹⁸⁴

¹⁷⁹ Alcover (DCVB, IX: 746) recull la mateixa forma a Tamarit de Llitera i a Lleida i la considera un castellanisme.

¹⁸⁰ Alcover (1909: 277) troba aquest fenomen a Reus, Tarragona, Falset, Vendrell, Vilanova i la Geltrú, Sitges, Granollers, Mataró, la Llena, Palamós, Palafrugell, Vallespir, Rosselló i Conflent.

¹⁸¹ En aquells parlars que articulen la ròtica final.

¹⁸² Segons el *Diccionari etimològic* (Bruguera 1996: 155), la forma *catúfol* és una variant de *caduf*, amb una alteració en *-ol*, i és considerada una reconstrucció singular d'un plural eufònic *cadufos* en lloc de *cadufs* (*cadufs*, *cadufos*, sing. *cadufo*, *cadúfol*, com *bàndol*, *cérvol*, *nínxol*, *plànol*, *pòndol*, etc, ultracorreccions per una tendència a catalanitzar mots amb *-o*, sentits com a castellans). És en aquest sentit que s'ha considerat una epítesi.

¹⁸³ A Flix *aigüerol*.

¹⁸⁴ Les formes amb metàtesi també són presents en els parlars d'Almatret, Maials, Llardecans —Segrià—, la Granadella, Bovera, Bellaguarda —Garrigues— i la Bisbal —Priorat— (Cubells i Satorra 2000: 3). La metàtesi d'aquest sufix és pròpia del subdialecte lleidatà (Moll [1952] 1991: 123; Turull 1990: 203) i, segons aquests autors, no es troba en tortosí. Cal dir, però, que es tracta d'un tret estigmatitzat pels parlants i, per això mateix, les generacions més joves tenen tendència a substituir la variant metatitzada per la que no presenta metàtesi, que és la que consideren “més bona”. Tot i això, Pueyo (1976: 35) puntualitza que aquestes metàtesis “que Alcover assenyala com a existents a la ciutat de Lleida, són utilitzades únicament com a

<i>gàrie</i>	a As, Fa, Fl, Me, Pa, Ri, To, Vi; <i>gaire</i> a la resta (mapa 17/1336)
<i>bòria</i>	a As, Fl, Me, Pa i Ri; <i>boira</i> a la resta (mapa 6/672)

En els dos mots la variant metatitzada conviu amb la forma sense metàtesi —*gaire, boira*—; la primera forma s'ha vist notablement desplaçada per la segona, més prestigiada, en les generacions més joves.

En altres casos, les metàtesis que es recullen són consonàntiques:

<i>àguila</i>	<i>àliga</i> a Da, Mi, Pa, Ra, To; a la resta <i>àguila</i> (mapa 5/566)
<i>brodar</i>	<i>bordar</i> ¹⁸⁵ a Ascó i Miravet (mapa 17/1464)
<i>coralet</i>	<i>colaret</i> a Mi, Se i, juntament amb <i>coralet</i> , també a Be i Gi; a Riba-roja <i>coral</i> ; a la resta <i>coralet</i> (mapa 3/275)
<i>darrere</i>	<i>radere</i> a tots els parlars
<i>ganivet</i>	<i>gavinet</i> a tots els parlars
<i>garnatxa</i>	<i>granatxa</i> a totes les localitats de la comarca, llevat de Riba-roja i Ginestar (mapa 2/180)
<i>llargandaix</i>	<i>llardangaix</i> a la Palma (mapa 5/558b)
<i>òliba</i>	<i>òbila</i> a totes les localitats, llevat de la Palma. A Riba-roja i Ascó (aquí juntament amb <i>òbila</i>) es va recollir la forma <i>òbia</i> , amb pèrdua de la l'alveolar lateral intervocàlica (mapa 5/568)
<i>pebre</i>	<i>prebe</i> a Gi, Mi, Ra i Se; a Ga les dos solucions (mapa 3/245)
<i>pobre</i>	<i>probe</i> a Ga, Gi, Ra; a Be, Da, Me, Mi, Mn, Se, Ti i Vi convivint amb <i>pobre</i> , forma exclusiva de la resta de parlars (mapa 17/1465)

1.4.6 Dissimilacions

1.4.6.1 Dissimilacions vocàliques

En alguns casos, les vocals àtones en posició pretònica, es dissimilen respecte de la tònica, tot i que la solució amb dissimilació conviu amb la variant sense dissimilar:

<i>bombolla</i>	<i>bambolla</i> a Ascó; <i>bombolla</i> a la resta
<i>sindicat</i>	<i>s[e]ndicat</i> a tot arreu
<i>vigilar</i>	<i>v[e]gilar</i> a tots els parlars
<i>visita</i>	<i>v[e]sita</i> a tot arreu

1.4.6.2 Dissimilacions consonàntiques

Molt més freqüents són els casos de dissimilació consonàntica. Unes de les consonants més propenses a dissimilar-se són les líquides. Són generals en la majoria de parlars formes com:

elements humorístics dins la conversa, però mai no constitueixen una confusió dels parlants, ni en fan un ús constant i generalitzat, dins la parla comuna i habitual”.

Malgrat el que assenyalen els manuals, en alguns punts del subdialecte tortosí es localitza la variant metatitzada, per exemple a Vilalba i la Pobla de Massaluca, a la Terra Alta (Navarro 1996, I: 232).

¹⁸⁵ El mot ha patit una metàtesi, afavorida segurament per la influència del mot castellà.

<i>arbre</i>	apareix <i>abre</i> a totes les localitats de la Ribera, amb eliminació de la primera líquida per dissimilació
<i>bitla</i>	<i>birla</i> a totes les localitats excepte Fl, Pa, Ri, To i Vi. En la variant <i>birla</i> la /l/ es dissimila en [ɾ] (<i>bi/l:l:a</i> > <i>birla</i>); a Riba-roja la forma recollida va ser <i>britlla</i> ; a Fl, Pa, Vi i To <i>bitlla</i> (mapa 16/1438)
<i>bona nit</i>	<i>bo[r]a nit</i> a tot arreu
<i>frare</i>	<i>flare</i> a gairebé tots els parlars de la comarca, excepte Ga, Pa, Se, To, on la forma és <i>frare</i> (mapa 14/1190)
<i>juliol</i>	<i>huriol</i> a tots els parlars
<i>rellotge</i>	<i>relotge</i> ¹⁸⁶ a totes les poblacions, llevat de la Serra, on es va recollir <i>rallotge</i> . A Garcia alternaven les solucions <i>rellotge</i> i <i>relotge</i> (mapa 6/687)

També es troben dissimilacions en el cas de les nasals, encara que més esporàdicament i de manera més irregular. És usual en els parlars de la Ribera (si bé no és exclusiva) l'articulació de *domés* i *dingú*. Antoni M. Alcover (1969, VII: 758, 780) situa les formes amb dissimilació en mallorquí en el cas de *domés* i en mallorquí, valencià i els parlars del Maestrat en el cas de *dingú*, i són usuals també en algunes zones del català oriental, com ara en gironí.

1.4.7 Assimilacions

1.4.7.1 Assimilacions vocàliques

En el diminutiu *xicotet* es produeix una assimilació de la vocal palatal a la vocal velar tònica i s'articula *xocotet* a Rasquera.

En els mots *meló* i *melonera* també es produeix una assimilació de la vocal àtona a la tònica en aquells parlars que articulen *moló* i *molonera*—Be, Ga, Gi, Me, Mi, Se, Ti— (mapa 3/319).

1.4.7.2 Assimilacions consonàntiques

En la forma *mi[d:]ia* —*migdia*—, recollida a Ginestar, a Rasquera i a Móra la Nova, s'ha produït una assimilació de la prepalatal /tʃ/ per la dental contigua /d/ (segons Navarro 1996, I: 62). Les variants *misdia* —As, Be, Da, Fa, Fl, Mi, Mn, Pa, Se, Ti, To, Vi— i *mesdia* —As, Pa, Ra, To—, aquesta amb dissimilació vocàlica, presenten una despalatalització de la /tʃ/. A Ga, Me, Mi, Ri la forma recollida va ser *migdia* (mapa 6/629).

També en alguns parlars s'ha produït l'assimilació de la lateral alveolar en una dental aproximant en el mot *pedadilles* —As, Be, Gi, Me, Mi, Mn, Ri —; a la resta de parlars, excepte Faió, es recull la forma sense dissimular *peladilles*; a Faió la lateral ha estat intercanviada per una bategant, segurament per dissimilació de laterals, i s'articula *peradilles* (mapa 11/1003). Navarro (1996, I: 62) també ubica a pràcticament tota la comarca de la Terra Alta la forma amb l'assimilació de /l/ en [ð].

En els parlars que mantenen l'alveolar lateral de *altre/altra* —això és Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Mn, Pa, Ti i a Ra i Ri, que s'hi van recollir les dos solucions— precedit de *un/una* l'indefinit es

¹⁸⁶ Segons Pere Navarro (1996, I: 62), sembla que es produeix una dissimilació del punt d'articulació de / / en [l], però *relotge* podria ser, també, un arcaisme. Des del punt de vista vocàlic, també es produeix una dissimilació, la qual ha estat comentada en el capítol 1.2.2.6.

pronuncia *antre/antra* (mapa 16/1277). Alcover recull aquesta forma al Pont de Suert, Sort, Tamarit de Llitera, Balaguer, Artesa, Lleida, Cervera i Riba-roja, per tant en zones de parla nord-occidental. No explica, però, el fenomen fonètic que s'hi produeix. Sí que ho fa, en canvi, Coromines (1980, I: 236), el qual explica que “*l'ús del vulgarisme antre està clarament vinculat a la combinació amb un (dóna'm un antre pa), mai l'antre sinó l'altre o l'atre, en boca dels mateixos que deien allò: hi juga, doncs, l'assimilació nasal*”. Aquesta forma també és usual en els parlars del Camp de Tarragona (Recasens 1985: 157) i en els parlars ribagorçans (Sistac 1993: 159). Navarro (1996: 75), en canvi, no l'assenyala en els parlars de la Terra Alta, ni Massip tampoc en els tortosins (1989: 56).

1.4.8 Reducció de sons

En el substantiu *hivern* la nasal final no s'articula en els parlars de Ginestar, Móra la Nova i Rasquera; la resta de parlars poden presentar aquesta articulació més esporàdicament (mapa 7/610).

En l'adjectiu *mandrós* (i el substantiu *mandra*), la dental epèntetica no es desenvolupa en els parlars de Gi, Me, Mn, Ra, Ti; sí que es troba, en canvi, a Da, Fa, Ga, Mi, Ri, Se; en el parlar de Benissanet es van recollir les dos solucions (mapa 11/1061)

En altres casos, són grups consonàntics els que es redueixen. Per exemple, en el mot *acovidar* s'ha constatat en tots els parlars la reducció del grup consonàntic /nv/.¹⁸⁷

En la forma *retor*, fent referència al (*senyor*) *rector*, s'observa la caiguda de la velar oclusiva sorda del grup consonàntic culte /kt/. Aquesta forma es recull a Fa, Ri i As (mapa 14/1187). La resta de localitats la mantenen.

¹⁸⁷ Aquesta forma també presenta una pròtesi vocàlica inicial, com ja s'ha comentat en l'apartat 1.4.1 d'aquest capítol.

2. MORFOLOGIA¹⁸⁷

2.1 MORFOLOGIA NOMINAL

2.1.1 Gènere i nombre

2.1.1.1 Canvis de gènere

En els parlars de la Ribera d'Ebre, alguns substantius presenten un gènere diferent respecte al català oriental; aquest canvi de gènere es pot produir a través de l'article o a través dels morfemes.

2.1.1.1.1 Canvi de gènere a través de l'article en substantius

<i>anell</i>	presenta gènere masculí — <i>los anells</i> — a Da, Se i To. Amb gènere femení es recull a la majoria de localitats de la comarca: As, Be, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ri, Ti, Vi. ¹⁸⁸ (mapa 13/1143)
<i>dot</i>	presenta gènere masculí en tots els parlars, llevat de Faió, on és <i>la dot</i> (mapa 13/1301). En els parlars del Camp de Tarragona i en els de la Terra Alta s'enregistra com a variant única la masculina (Recasens 1985: 150; Navarro 1996, I: 65).
<i>fred</i>	el gènere masculí és el predominant a la comarca, però en el parlar de Flix aquest substantiu és femení — <i>la fred</i> . És considerada per la resta de parlars del voltant una particularitat morfològica de Flix ¹⁸⁹ (mapa 7/645). ¹⁹⁰
<i>front</i>	és masculí en totes les localitats, llevat de Faió, on és femení — <i>la front</i> (mapa 10/860). ¹⁹¹

¹⁸⁷ Seguint la tradició dialectològica, s'ha elaborat un únic apartat, denominat MORFOLOGIA, per tractar tant aspectes lingüístics que són pròpiament morfològics —com ara els numerals, les preposicions i les conjuncions— com altres apartats que serien més pròpiament morfosintàctics —com ara l'article i els pronoms personals, forts i febles. En realitat, tot i que molts dels fenòmens que es produeixen amb aquestes partícules vénen provocats sintàcticament i per tant s'haurien de considerar pròpiament morfosintàctics, com que no deixen de ser elements morfològics, s'han inclòs en aquest apartat denominat genèricament MORFOLOGIA, i també per motius pràctics: al lector li serà més fàcil d'ubicar els trets lingüístics si els troba comentats conjuntament que no pas si unes remissions a peu de pàgina el traslladen fins a un altre capítol d'aquest estudi. S'ha desestimat de titular aquest apartat MORFOSINTAXI perquè hi ha característiques que sí que són morfològiques, i no sintàctiques (o bé i no *també* sintàctiques). Aquest seria el cas, per exemple, de la morfologia verbal.

Per altra banda, l'anàlisi d'alguns fenòmens lingüístics que són estrictament sintàctics —com ara la concordança del complement N— es pot trobar en l'apartat següent.

¹⁸⁸ Alcover (DCVB, I: 677) la dóna com a masculina, però assenjala entre parèntesis que és “femenina entre el vulgus de Catalunya i el Maestrat”.

¹⁸⁹ No obstant això, en un dels informants de Flix alternava el gènere d'aquest substantiu. És per això que en el mapa apareixen les dos solucions, tot i que la general sigui la femenina.

¹⁹⁰ Alcover (DCVB, VI: 45) assenjala que, encara que regularment és masculí, en alguns dialectes catalans és femení, “això ocorre principalment en el Rosselló, a l'Empordà, a la Garrotxa i a la comarca de Girona”.

¹⁹¹ Recasens (1985: 150) recull aquest substantiu com a variant única en masculí al Camp de Tarragona. Navarro (1996, I: 65), que recull el terme amb els dos gèneres en els parlars de la Terra Alta, assenjala que el gènere femení és el que predomina en nord-occidental. M. Àngels Massip (1989: 47) puntualitza, però, que *front* és masculí en tortosí. Finalment, Alcover (DCVB, VI: 64) indica que “predomina el masculí (*el front* o *lo front*) en català oriental, valencià i baleàric; en canvi, predomina el femení (*la front*) en el català occidental; tenim constatat el gènere femení del mot a Andorra, Esterri d'Àneu, Sort, Pont de S., Senterada, Tremp, Pobla

<i>llegums</i>	recollit amb gènere masculí (<i>los</i> llegums) a As, Be, Da, Fl, Ga, Me, Mn, Ra, Ri, Se, Ti (mapa 1/145)
<i>mar</i>	s'ha recollit com a masculí a la majoria de localitats; només s'ha enregistrat amb gènere femení — <i>la mar</i> —, i sempre convivint amb el gènere masculí, a Be, Fa, Gi, Mi, Ra, Se, To (mapa 8/682).
<i>pols</i>	és masculí a Riba-roja i Rasquera i, alternant amb la variant femenina, a Faió (mapa 11/1053). A la resta de localitats <i>la pols</i> . ¹⁹²
<i>postres</i>	només es recull amb gènere masculí a As, Da, Mi i Pa; a la resta és femení (mapa 11/982).
<i>sarrampió</i> ¹⁹³	masculí a As, Be, Da, Fl, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Se, To, Vi (mapa 10/831)
<i>senyal</i>	amb gènere masculí a Fl, Ga, Me, Mi, Pa, Ra, Vi. És possible que el femení aparegui per influència de l'espanyol (mapa 16/1290).

2.1.1.1.2 Canvi de gènere a través dels morfemes en substantius

Seguint encara amb el canvi de gènere d'alguns substantius, n'hi ha que aquesta diferenciació la manifesten a través del morfema de gènere:

<i>abeurador</i>	a totes les localitats menys a la Torre, on és <i>abeuradora</i> (mapa 8/659)
<i>auliver</i>	a totes les poblacions, però a Móra d'Ebre es va recollir el substantiu amb gènere masculí i femení (mapa 2/208)
<i>escorredor</i>	a Riba-roja; a la resta de localitats <i>escorredora</i> (mapa 11/967)
<i>maçaner</i>	a Fl, Me, Mn i Fa (però aquí amb la variant <i>mançaner</i>). A la resta <i>maçanera</i> , però a la Palma <i>pomera</i> (mapa 3/338)
<i>nesprer</i> ¹⁹⁴	a Fl, Ga, Gi, Me, Mn, Ra, To, Vi. A la Serra per designar aquest fruiter es va recollir <i>nesprer</i> i <i>nesprera</i> (mapa 3/339)
<i>perer</i>	a Ginestar (mapa 3/340)
<i>fesoler</i>	a Ga, Pa, Se, To; <i>fesolera</i> a la resta — <i>fisolera</i> a Fl i Ri (mapa 1/147)
<i>pesoler</i>	Da, Ga, Pa, Se i To (mapa 1/146)
<i>pinte</i>	és masculí a Faió ¹⁹⁵ (mapa 11/1020) ¹⁹⁶

de S., Perles, Organyà, Oliana, Balaguer, Fraga, Tamarit de la L., Pla d'Urgell, Massalcoreig.” Segura (2003: 120) també la dona com a masculina al Baix Vinalopó.

¹⁹² També és masculí a Mequinensa, Almatret i Llardecans —al Segrià—, la Granadella, Bellaguarda i Juncosa —a les Garrigues—; és femení a la Pobla de Cèrvoles —a les Garrigues— i a Margalef —al Priorat— (Cubells i Satorra 2000: 20). Navarro (1996, I: 65), seguint Veny (1978: 150), explica que es tracta d'un masculí arcaic documentat des d'antic i actualment estès pel nord-occidental. Turull (1990: 203) assenyala que l'ús en masculí del substantiu *pols* es troba en plena recessió. En el DECat (VI: 662) s'indica que la forma masculina és pròpia de la zona oest de tot el dialecte català occidental.

¹⁹³ Amb la variant *lo salampió*, ja comentada fonèticament (cf. 1.3.2.7).

¹⁹⁴ Amb les variants *nesprero* —Flix—, *nisprrer* —Móra d'Ebre i Móra la Nova— i *nespler* —Ginestar i Rasquera.

¹⁹⁵ A la Torre també es va recollir el terme lèxic *aclaridor*.

xocolate amb gènere masculí en totes les localitats de la comarca (mapa 11/1002)

2.1.1.2 La flexió de gènere i nombre

En alguns adjectius d'una terminació, espontàniament, es fa també la flexió de gènere, és a dir, s'ha format un femení analògic, afegint una /a/ a la forma del masculí; un cop s'ha produït la flexió de gènere, la forma femenina es flexiona també en nombre. És general la flexió de gènere i nombre en l'adjectiu *bastant* (*bastanta*, *bastants*, *bastantes*); en altres casos, varia en funció dels parlars i dels adjectius:

diferentes a totes les localitats, llevat de Da, Ga, Gi i To (mapa 12/1132)

*picanta/piqueta/coenta*¹⁹⁷ a totes les localitats, excepte Ga i Ri, on l'adjectiu es manté invariable (mapa 3/247)

fàcil a As, Be, Fa, Gi, Me, Pa, To i Vi (mapa 8/787)

El singular de *guants* és *guà*, amb pèrdua del grup consonàntic final, com a conseqüència d'una regressió analògica (*mà* > *mans*; *guan(t)s* < *guà*), a As, Da, Fa, Me, Mn, Pa, Ri, Se, To, Ti i Vi (mapa 12/1256).

2.1.1.3 Formació de plurals

2.1.1.3.1 Tractament dels plurals dels antics proparoxítons llatins

Els proparoxítons llatins que acaben en nasal sensibilitzen aquesta nasal i fan el plural amb *-ns*, de manera general, en els mots *hòmens* i *jòvens*. En altres casos, però, desapareix la nasal en alguns parlars i es conserva en altres:

còvens és la forma més general a la comarca; a Fl, Pa, Ri, To i Vi, però, la vocal posttònica és una palatal tancada —*còvins*—; *coves* a Gi i Me. A Fa es va recollir *covanetes* (cf. capítol 3.1.2.1 de lèxic; mapa 2/198)¹⁹⁸

màrgens és present a As, Be, Gi, Me, Mn, Mi (aquí també *màrgins*), Ra i Ti; *marges* a Fl, Ga, Pa, To i Vi; a Se les dos solucions (mapa 1/12). El terme, però, no és emprat en els parlars de Fa i Ri (cf. capítol 1.1 de lèxic)

ràvens a totes les poblacions, menys a Ga i To, on és *raves* (a la Palma, però, tot i articular-se la nasal, la forma del plural és *ràvins*; mapa 3/303)¹⁹⁹

vèrgens és la forma usada com a plural de *verge* a Gi, Mn, Se i Ti (mapa 13/1162)

pèrxens és una forma de plural desconeguda; al seu lloc trobem formes amb *-ns* o formes amb *-s*, però la vocal posttònica final és una palatal tancada:

¹⁹⁶ També es recull amb aquest gènere a les seues localitats veïnes de Mequinensa, Almatret i Maials (Cubells i Satorra 2000: 20). Veny (1998: 95) assenyala que aquest és un fenomen propi de lleidatà i n'explica la gestació. La variant amb gènere masculí, doncs, és pròpia del subdialecte lleidatà, i compartida amb el ribagorçà i el pallarès, però no es troba en tortosí.

¹⁹⁷ *Picanta* a As, Be, Da, Fl, Gi, Me, Mn, Ra i Ti; *piqueta* a Pa, Se i To; *coenta* a Fa i Vi; les dos darreres solucions a Miravet. En la forma *piquent* s'ha produït un canvi de sufix per analogia a la segona conjugació.

¹⁹⁸ Sobre la vocal posttònica, cf. 1.2.1.5 de fonètica.

¹⁹⁹ Sobre la vocal posttònica, cf. apartat 1.2.1.5 de fonètica.

pèrxins: Fa; *perxis*: Fl, Mn, Ri, To, Vi; *perxes*: Be, Da, Ga, Gi, Pa, Ra, Ti; *per[ɜ]es*: As. En alguns parlars, per formar el plural es parteix de *porxo* o *perxo*, amb vocal palatal tònica: *porxos*: Me, Se; *perxos*: Mi (mapa 11/925)

Aquestes formacions en *-ns* es conserven, segons Moll ([1952]1991: 130), en català occidental i eivissenc.²⁰⁰

2.1.1.3.2 Morfema lexical acabat en /s/ més oclusiva

Els mots masculins acabats en *-st* i *-sc* fan el plural afegint *-os* a totes les localitats de la comarca: *bosc* – *boscós*; *trist* – *tristos*.

2.1.1.3.3 Morfema lexical acabat en prepalatal africada

En aquells mots que presenten el morfema lexical acabat en prepalatal africada (siguin substantius o adjectius), el plural es realitza sempre amb *-os*: *lletjos*, *rojos*, *bojos*, *passejos*, *tristos*. En alguns casos, però, la formació d'aquest plural presenta alternança entre consonant africada i fricativa.²⁰¹

safaretjos *safare[jɜ]os* a As, Fa, Fl, Mi, Ra, Ri i Se; *safare[dɜ]os* a Be, Da, Ga, To, Me, Mn, Ti, Vi; les dos solucions a Pa; a Gi i Ra *xafarejos*²⁰² (a Rasquera convivint amb la primera opció); *safare[tʃ]os* a Be (convivint amb la segona opció) (mapa 11/1195)

mitjos *mi[ɜ]os* a Be, Fa, Gi, Me, Mi, Pa, Ra, Ri; *mi[dɜ]os* a Da, Ga, Mn, Se, Ti, To (mapa 17/1314)

2.1.1.3.4 Altres fenòmens en la formació del plural

Una altra de les característiques d'alguns parlars de la Ribera en la formació de plurals és la creació de plurals analògics en determinats mots. Apareix un plural analògic, per exemple, en el substantiu *Reixos*, a Fa, Gi i Pa i, convivint amb *Reis*, a As, Fl, Se i Ti (mapa 14/1369). Albert Turull (1990: 203), tractant-la de característica “puntual”, assenyala l'ús, en lleidatà, del “doble plural —amb palatalització— «els Reixos»”.²⁰³

També apareix en alguns parlars —si bé no de manera sistemàtica— la mateixa analogia quan es forma l'adjectiu plural de *du(r)*: *dusos*. Es recull aquest plural a Fa, To i Vi; també a la Da, Ga i Pa, però en aquests tres parlars convivint amb *durs* (mapa 11/991).²⁰⁴

²⁰⁰ En aquest sentit, és oportú de fer esment del comentari de Casanovas i Creus (1999: 95), les quals remarquen que aquesta característica, en lleidatà, es manté molt més als pobles que a la ciutat i més entre la gent gran que entre els jòvens. La raó que podria explicar aquesta tendència al canvi és, diuen, el fet que es tracti d'un tret dialectal marcat, és a dir, estigmatitzat.

²⁰¹ També comenta aquesta alternança Recasens (1985: 153) en els parlars del Camp de Tarragona.

²⁰² Sobre la palatalització de l'alveolar inicial, cf. capítol 1.3.4.3 de fonètica.

²⁰³ Vicent Beltran (1999: 161) també recull esporàdicament la forma *reixos* a la Marina Alta: “Hi ha un predomini absolut del plural *reis* enfront de la forma *reixos*, que, si bé se sent a les valls de l'interior i a gran part del valencià, es desconeix a la zona central i costanera de la comarca.”

²⁰⁴ Amb articulació de la ròtica en alguns parlars i emmudiment en altres (cf. capítol 1.3.2.4 de fonètica).

2.1.2 L'article

2.1.2.1 L'article definit

A la Ribera d'Ebre el sistema de l'article definit és el següent:

mot precedent acabat amb	masc. sg.	fem. sg.	masc. pl.	fem. pl.	mot següent començat amb
consonant	lo	la	los	les	consonant
consonant	l	l/la	los	les	vocal
vocal	lo/l	la	los/ls	les	consonant
vocal	l	la/l	los/ls	les/ls	vocal

2.1.2.1.1 L'article definit masculí singular

L'article definit masculí és *lo*, forma que procedeix del demostratiu llatí ILLU. La síl·laba que ha donat l'article és la síl·laba àtona. En el registre col·loquial, aquest article té encara plena vitalitat, tant en generacions grans com en jòvens. Les formes plenes de l'article són d'ús actual, segons Badia, en tot el català nord-occidental (a excepció potser, ja, de Lleida ciutat; en tortosí fins als Ports de Morella), en capcinès i en alguerès. Encara es poden trobar, també, a la comarca de la Conca de Barberà (Plaza 1996: 151) i al Camp de Tarragona (Recasens 1985: 153-154; Recasens matisa que alternen en un mateix individu *el, els - lo, los*, sense que això comporti connotacions diferencials. Remarca, però, que la forma plena frueix d'una vigència molt elevada especialment en les generacions més grans). En la resta de dialectes orientals i en valencià ha desaparegut.²⁰⁵

Aquest article de vegades es redueix, per fonosintaxi, quan va precedit d'un mot acabat en vocal o quan el mot següent hi comença, però això no passa sempre:

1. Reducció:

- *per posar (e)l ribell al cap*
- *l'oli, l'ametlla i (e)l vi i (e)ls cereals*
- *se cóia (e)l minjar*

2. Conservació:

- *lo pare*
- *hi havia lo sabó fort, que dien*
- *començave a sortir lo brotet*

²⁰⁵ Sílvia Romero (1996: 170) analitza la incidència de l'oralitat i la informalitat en l'aparició discursiva de l'article etimològic masculí *lo / los* en la comunitat de parla del Pallars Jussà i conclou que "factors extralingüístics i homogeneïtzadors com l'escolarització, eina determinant de difusió de models lingüístics prestigisats, acceleren notablement l'acció de factors intralingüístics, "tradicionals", com els contextos articuladoris. Un dels trets morfològics més emblemàtics del català nord-occidental, l'article etimològic masculí, presenta signes definitius de substitució lingüística en àmbits d'ús oral i informal, tradicionalment els més conservadors".

Quan l'article masculí *lo* va seguit de l'indefinit *un* generalment pren la forma dissimilada *la* (*un*) a As, Be, Fa, Fl, Gi, Me, Mn, Pa, Ri, To, Vi: *la un és més grosset que l'altre* (mapa 17/1316).²⁰⁶

2.1.2.1.2 L'article definit femení singular

També es produeix elisió en el cas de l'article definit femení *la*.²⁰⁷ Normalment es redueix, però en alguns casos es manté la forma plena:

1. Reducció:

- *l'última vegada*
- *l'aigua de la nòria*
- *l'era*

2. Conservació:

- *tota la evolució*
- *la obrera*

2.1.2.1.3 L'article definit plural

L'article definit plural és *los* per al masculí i *les* per al femení. El primer es redueix a *ls* quan va precedit d'un mot acabat en vocal, però —com en el cas del singular— la reducció no es dona en tots els casos:

1. Reducció:

- *nantros les plegàem i (e)ls hòmens les collien*
- *traure (e)ls sarments que no tenen raïm*
- *esporgar (e)ls arbres*

2. Conservació:

- *al desaparèixer los animals...*
- *retratae los dos u tres dies*
- *se botona los pantalons*

En tots els parlars, davant d'un mot femení plural és possible que aparegui l'article masculí; aquest fenomen es produeix si el mot que precedeix l'article és un infinitiu i el següent comença en vocal (exemples 1 i 2) o bé si l'article apareix aglutinat amb una preposició i el mot següent comença en vocal (exemples 3 i 4). El fenomen, però, no es redueix només a l'article definit, sinó que pot afectar també l'article indefinit (exemples 5 i 6):

1. *pujar (e)ls escales*
2. *xafar (e)ls espigues*

²⁰⁶ Massip (1989: 49) també assenyala en tortosí que, si l'article va seguit de l'indefinit *un*, sovint, en lloc de *l'un*, es pronuncia *la un*, probablement per diferenciació dels dos elements posteriors del diftong. Igualment, Recasens (1985: 154) troba vigent el fenomen en els parlars del Camp de Tarragona i el considera un tret propi del català nord-occidental. Plaza (1996: 151) també l'assenyala a la Conca de Barberà; Sistac (1993: 155) en els parlars ribagorçans de Peralta i Gavasa, i Navarro (1996, I: 67) en alguns parlars de la Terra Alta. Cal advertir que aquest ús ha quedat relegat a les generacions més grans.

²⁰⁷ En el parlar de la Palma, quan la situació comunicativa que s'estableix amb l'informant és de màxima espontaneïtat, l'article definit femení de vegades no és articulat [la], sinó [lɛ]. Aquesta pronúncia segurament es produeix per analogia amb els mots femenins que tenen la terminació /a/, articulada [ɛ]: [la] rubeola podria ser [lɛ]... [lɛ]...

3. *detràs dels aures*
4. *als escol*
5. *clavar uns estaques; amb uns estaques*
6. *comprar uns espardeyes; amb uns espardeyes*

El fet que aquest canvi es doni en uns contextos molt determinats fa pensar que es produeix motivat per la fonètica sintàctica.²⁰⁸

2.1.2.2 L'article neutre

Igual com a la resta del domini lingüístic, es manté l'ús de l'article neutre *lo*, el qual coincideix amb la forma de l'article definit masculí singular. És per aquest motiu que potser cal relativitzar la consideració de 'castellanisme' que se li atribueix, especialment en aquelles zones on la forma masculina etimològica *lo* té encara plena vitalitat.²⁰⁹

2.1.2.3 L'article personal

Els parlars de la Ribera d'Ebre desconeixen les formes *en/na* com a article personal. Al seu lloc es fan servir sempre les formes *lo* i *la* o bé apareix l'antropònim sense article.

L'omissió de l'article davant dels noms propis, que sovint és donada com una característica dels parlars tortosins i valencians, afecta de manera diferent els parlars de la comarca i presenta una distribució certament complexa. La Palma és l'única localitat on no s'omet mai l'article davant d'antropònims, ni masculins ni femenins; a Faió, Flix, Ascó i Rasquera s'omet sempre, davant de qualsevol antropònim; en el parlar de Riba-roja s'omet davant d'antropònim masculí però presenta vacil·lació davant d'antropònim femení (pot aparèixer o no aparèixer); a la Torre de l'Espanyol no apareix davant de topònim masculí començat amb consonant, s'usa davant de nom masculí que comenci amb vocal i és possible l'omissió davant de nom femení. A la resta de localitats no s'omet davant de noms femenins però, en canvi, sí que s'omet davant de masculins que no comencin en vocal. Quan l'antropònim masculí comença en vocal, també s'omet l'article a Gi i, parcialment, a Be i Ri. A Mn s'omet davant de femení i masculí començat en consonant, però no davant de masculí començat en vocal.

²⁰⁸ Pere Navarro (1996: 68) també dona compte d'aquest fenomen en els parlars de la Terra Alta, però només quan l'article es contrau amb preposicions. Tal com ell ha comentat a l'autora d'aquesta investigació, segurament no va parar esment a d'altres contextos.

²⁰⁹ Navarro (1986: 160) fa la reflexió següent a propòsit d'aquesta consideració: "Pel que fa a l'article neutre, hom pot verificar que la llengua antiga en fa un ús general. Si avui hom conserva expressions estereotipades com "tot lo dia", per què no podria ser que el *lo* neutre modern fos un descendent directe del medieval? En primer lloc, doncs, hom podria postular que l'actual article neutre *lo* no és un castellanisme, i menys que ho sigui en aquelles zones on encara és viva la forma masculina etimològica *lo*. En segon, que podria tractar-se perfectament de l'ús del neutre medieval. És ben cert que l'espanyol ha influenciat el català, tots ho sabem, però en aquest punt referent a l'article neutre fóra possible que ens trobéssim davant l'ús de la forma antiga, mantinguda potser per la forma veïna de l'espanyol, però genuïnament catalana."

Com que la distribució de l'article personal és tan complexa, s'ha elaborat el quadro següent, que ho mostra de manera més entenedora (mapes 17/1305 i 17/1306).

Parlars	Omissió de l'article personal			Aparició de l'article personal		
	Masc. sg. començat en cons.: <i>Jordi</i>	Masc. sg. començat en vocal: <i>Andreu</i>	Fem. sg.: <i>Sònia,</i> <i>Imma</i>	Masc. sg. començat en cons.: <i>lo Jordi</i>	Masc. sg. començat en vocal: <i>l'Andreu</i>	Fem. sg.: <i>la Sònia,</i> <i>l'Imma</i>
As	X	X	X			X
Be	X	X			X	X
Da	X				X	X
Fa	X	X	X			X
Fl	X	X	X			
Ga	X				X	X
Gi	X	X				X
Me	X				X	X
Mi	X				X	X
Mn	X		X		X	
Pa				X	X	X
Ra	X	X	X			X
Ri	X	X	X			X
Se	X				X	X
Ti	X				X	X
To	X		X		X	X
Vi	X				X	X

L'omissió de l'article personal també es pot trobar en els parlars fronterers amb la Ribera pel nord, això és, a les localitats d'Almatret, Maials i Llardecans, del Segrià (Cubells i Satorra 2000: 15). L'omissió és un dels trets que el tortosí comparteix amb el valencià (Navarro i Pradilla 1999: 64). Sistac (1993: 154 i 1998: 66) la recull, també, en el bloc ribagorçanopallarès.

2.1.3 ELS PRONOMS PERSONALS

2.1.3.1 Pronoms personals en funció de subjecte

Els pronoms personals que fan funció de subjecte són:

	singular		plural	
1a persona	jo ²¹⁰ [jós]	Be, Da, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Se, Ti, To, Vi	naltros	As, Be, Da, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Se, Ti, To, Vi
			nantros	Da, Ga, Gi, Pa, Ti, To
			naltres	As, Fa, Fl, Ri, To, Vi
	[jó]	As, Fa, Fl, Ri	nantres	As, Fl, Ri, Vi
			natros	Be, Me, Mi, Mn, Ra
2a persona	tu		valtros	As, Be, Da, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Se, Ti, To, Vi
			valtres	As, Fa, Fl, Ri, To, Vi
			vatros	Be, Me, Mi, Mn, Ra
3a persona	ell, ella		ells, elles	

El pronom personal fort de 1a persona del plural presenta quatre formes diferents, amb la següent distribució geogràfica (mapa 17/1298):

naltres As, Fa,²¹¹ Fl, Ri, Vi, To. Presenta una pèrdua de l'alveolar fricativa sonora intervocàlica i la resolució del hiat resultant amb la caiguda de la vocal àtona (*nosaltres* > *noaltres* > *naltres*).

naltros As, Be, Da, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Se, Ti, To, Vi. S'observa la mateixa evolució que en la variant anterior més el canvi de la /e/ final en /o/, segurament per analogia amb els plurals masculins en *-os* (*naltres* > *naltros*).

nantres As, Fl, Ri, Vi. Presenta, igual com la següent variant, la mateixa evolució que les anteriors, però amb l'assimilació de la consonant lateral alveolar agrupada per la nasal inicial (*naltres/naltros* > *nantres/nantros*).

nantros Da, Ga, Gi, Pa, To, Ti

natros Be, Me, Mi, Mn, Ra. La lateral alveolar agrupada ha acabat per desaparèixer, seguint una tendència general de dissimilació de líquides, tal com indica Navarro (1996, I: 69) (*nantres/nantros* > *natres/natros*).

²¹⁰ Mapa 17/1301.

²¹¹ Quintana (1987: 167) hi recull només la forma *nantres*, que no ha estat enregistrada en aquesta investigació.

Les formes de la segona persona del plural presenten els corresponents paral·lelismes amb les formes de la primera persona (mapa 17/1299):²¹²

valtros As, Be, Da, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Se, Ti, To, Vi

valtres As, Fa, Fl, Ri, To, Vi

vatros Be, Me, Mi, Mn, Ra

Tant en el cas de la 1a persona del plural, com en el de la 2a, les formes sense la líquida lateral agrupada són les pròpies del tortosí i del valencià, i són les que es troben en la zona sud-occidental de la comarca, per bé que alternant amb les formes amb líquida.²¹³

2.1.3.2 Pronoms personals en funció d'objecte

En primer lloc, es constata una tendència a col·locar els pronoms febles en posició proclítica. En segon lloc, es constata una preferència per les formes plenes dels pronoms, igual com en la resta de parlars occidentals, en alguerès, en rossellonès i capcinès, en balear i en els parlars del Camp de Tarragona (Recasens 1985: 156).

Quadre del sistema dels pronoms febles

		singular				plural			
		proclítics		enclítics		proclítics		enclítics	
		+C	+V	C+	V+	+C	+V	C+	V+
1a		me	m'	me	'm	mos	mos	mos	mos
2a		te	t'	te	't	us	us	us	us
3a	masculí	lo	l'	lo	'l	los	los	los	'ls
	femení	la	la / l'	la	la	les	les	les	les
neutre		ho							
datiu		li	li	li	'l	los (-i)	los(-i)	los(-i)	'ls(-i)
reflexiu		se	s'	se	's	se	s'	se	's
adverbials		ne	n'	ne	'n				
		ni		ni		hi			

En el pronom de primera persona del plural es fa servir la forma plena *mos* —creada per analogia damunt de *me*— i no pas la reforçada; en el de la segona del plural s'usa la forma reforçada *us*:

- *A nantros també mos porten l'oli a casa.*

- *Lo pare mos pujava/pujave al diable.*

- *Això us ho manen?*

- *No us amoïneu.*

²¹² En aquest cas, no apareixen les formes **vantros* o **vantres*, perquè aquí no es pot produir l'assimilació consonàntica de nasals.

²¹³ Tot i això, les formes sense la líquida també es poden trobar "en alguns parlars rurals" [*sic*] en lleidatà (Casanovas i Creus 1999: 98).

Mos i us, quan es combinen amb altres pronoms, conserven l'alveolar fricativa final sonoritzada en uns pocs parlars de la comarca (a Pa, Se i, esporàdicament, a Ga i To) —*mos en porten*—; en els altres la perden —*mô'n porten*— (mapa 17/1317 i 17/1318).

En la combinació d'aquests pronoms amb els pronoms *la* i *en*, el resultat per poblacions és el següent:²¹⁴

mô la <i>volen prendre</i>	As, Be, Da, Me, Mi, Ri Fa, Se, Fl, Ga, Gi, Mn To, Vi	mô n 'anem	As, Be, Fa, Fl, Me, Mi, Ra, Ri, Ti
mos-e la <i>volen prendre</i>	Pa, Ti	mos en anem	Pa, Se, To
û la <i>volen prendre</i>	As, Fa, Fl, Me, Mi, Ra, Ri, Vi	mô'n 'nem	Da, Ga, Gi, Mn, Pa, Vi
us la <i>volen prendre</i>	Be, Da, Gi, Mn, Se, Ti, Vi	û'n 'neu	As, Be, Fa, Fl, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Ti
us-e la <i>volen prendre</i>	Ga, Pa, To	us en aneu	Ga, Pa, Mn, Se, To, Vi
'ne-mô'n	As, Be, Fa, Fl, Ga, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi	'ne-mos-en	Pa, Se, To
mos en <i>donen</i>	Pa, Se, Ti, To, Vi	û'n <i>donen</i>	As, Ri, Vi
mô'n <i>donen</i>	As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Vi		

En la combinació dels pronoms *mos/us + en*, en cas que el pronom personal no perdi l'alveolar, la forma que adopta el segon és la reforçada (*en*).²¹⁵

Quan es combinen els pronoms *mos* i *us* amb un altre pronom feble, en els parlars de Garcia, la Palma i Tivissa apareix —de vegades— una vocal epentètica /e/ després del primer pronom (i també després del pronom de segona persona del plural *us*). Segurament aquesta vocal va començar desenvolupant-se en aquells contextos fonètics en què el pronom es trobava seguit de consonant; com que l'alveolar del pronom mai no desapareix, en trobar-se dos consonants juntes, el desenvolupament d'aquesta vocal de suport servia per facilitar la pronúncia: *mos la prenem* → *mos-e la prenem*. A partir d'aquest origen, la vocal es va estendre analògicament a d'altres contextos fonètics que, en principi, no farien necessari el desenvolupament de cap vocal epentètica: *us hi anirà* → *us-e hi anirà*. Aquest fenomen, però, no s'ha trobat documentat en cap altre dels treballs consultats, ni tan sols en el treball de Vega,

²¹⁴ Altres exemples de combinacions pronominals recollides dispersament pels diversos parlars són les següents:

- <i>Lo conreen pâ minjà-mô'l</i> ; mô la <i>bevem del grifo</i> (Mi)	- <i>No mô l'han ensenyat, lo català</i> (Fl)
- <i>Mô l'aguardaven</i> (Me)	- <i>Mô l'ensenyen</i> (As)
- <i>Mô'ls minjàvem</i> (Mn)	- <i>Mô'l traiem</i> (Be)
- <i>Mô'l minjarem</i> (Gi)	- <i>Mô la vam trobar</i> (Me)
- <i>Mô'ls ham minjat</i> (Me)	- <i>L'aigua de beure mos-e la prenem</i> (Pa)
- <i>'Nem allà al foc i au!</i> , <i>a escofa-mos-e les!</i> (Pa)	- <i>Mos el féam</i> (To)
- <i>Si mos el donessen...</i> (Se)	

²¹⁵ Altres exemples, recollits espontàniament en les diferents converses, són els següents:

- <i>Mô'n recordem, mô n'anem</i> (Da)	- <i>Si tenim mas, pus mos en anem al mas</i> (Pa)
- <i>Si mô'n donàvem compte</i> (Ti)	- <i>Si voleu fruita, us en donaran</i> (Be, Fl, Mn, Vi)
- <i>Mô n'ansenyaven, mô'n queden</i> (Mi)	- <i>Sempre û'n rieu</i> (As, Be —gent més gran—, Ri, Vi)
- <i>Mô n'anam, mô'n riem</i> (Fa)	
- <i>Mô'n tocave</i> (To)	
- <i>Mô'n donen</i> (Gi)	

Sàez, Mir i Pons (1990) sobre la pronominalització àtona a la Ribera d'Ebre. En el parlar de Garcia, després del pronom de segona persona del plural, també es va recollir en una ocasió:

mos ho <i>han ensenyat</i>	Be, Da, Fa, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Se, Ti, To
us ho <i>han ensenyat</i>	Be, Da, Fa, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Se, Ti, To
mos-e ho <i>han ensenyat</i>	Pa, Ti
us-e ho <i>han ensenyat</i>	Ga, Pa

El pronom adverbial *ne*, en posició proclítica, s'empra en forma plena; s'articula [ne] o [ni] segons les poblacions (mapa 17/1319):

<i>ne</i>	Be, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Ti, Vi
<i>ni</i>	As, Be, Da, Fa, Fl, Mn, Pa, Ri, Se, To

No s'ha recollit com a forma única la variant *ni* a la Ribera d'Ebre, fet que contradiu els resultats obtingut per Vega et alii (1990: 52-53), els quals assenyalen la forma *ni* a gairebé tots els pobles de la comarca i la donen com l'única forma plena en posició proclítica, tot i que en la llista d'exemples que recullen apareix, en els parlars de Be, Mi, Ra, Ri i To, també la forma *ne*. Remarquen, com a fet destacat, la poca aparició de la forma pronominal darrere de verb, quan aquest acaba en consonant.²¹⁶

Quan es combinen les formes *me*, *te*, *se* amb *ho*, *hi*, el primer element no s'acostuma a elidir, és a dir, apareixen les dos formes plenes. A Darmós, Garcia, la Serra, Tivissa i la Torre són possibles, però, les formes amb elisió del primer element (mapa 17/1320).²¹⁷

me ho <i>ensenyava</i>	tots els parlars	te ho <i>ensenyava</i>	tots els parlars
m'ho <i>ensenyava</i>	Da, Ga, Se, Ti, To	t'ho <i>ensenyava</i>	Da, Ga, Se, Ti, To

En les combinacions pronominals *me*, *te*, *mos*, *us* + *se*, la forma *se* ocupa sempre la segona posició: mos s'ha minjat l'arròs; me s'ha minjat l'arròs.

La forma del datiu plural *los* coincideix amb la de l'acusatiu i la de l'article definit. Les generacions més joves, però, comencen a usar *los-hi*, forma que també s'ha enregistrat esporàdicament en les generacions enquestades:

- *Doncs la gent los agrada tindre vibradors i avançâ'n* (Pa)
- *Arriben aquí i los parlem en castellà de seguida* (Ri)
- *Quin nom los diuen?* (As)
- *I an estos, com los hi diuen, com los hi diuen?* (Fa)

En tots els parlars, quan es combinen el pronom *li* i el pronom *en* el resultat és *n'hi*: si també en vol, ja n'hi donarem; si et demana peres, porta-n'hi.

En plural, és a dir, en la combinació de *els* + *en*, el resultat a la majoria de parlars és la doble forma pronominal sense alteracions; en el parlar de la Palma, en canvi, la solució és *ens hi* si el

²¹⁶ Alcover (DCVB, VII: 750) assenyalava *ni* com a "forma dialectal per *ne*" i la localitza a les localitats occidentals del Pont de Suert i Riba-roja. Coromines (DECat, III: 308), en canvi, no fa esment d'aquesta variant del pronom. Solans (1990: 213), tot i que explícitament no la cita com a forma pronominal (només assenyalava *ne*), la recull en un exemple: [ni 'kansez 'mase].

²¹⁷ Altres exemples són:

- <i>Ah! Jo me ho ensenyave el papa</i> (Pa)	- <i>Ara se ho saben tot</i> (Pa)
- <i>Fes-te-ho com vulgues</i> (As)	- <i>Te ho dixà; se ho mingen</i> (Be)
- <i>Me ho va dir el pare; ja fas bé de dî-me-ho</i> (Ri)	- <i>No t'ho pénsigues; t'ho faci</i> (To, Ti)
- <i>No me ho digos</i> (Fa)	- <i>Me ho ensenyava, m'ho ensenyava</i> (Da)

primer pronom va precedit de mot acabat en vocal, i *nis hi* si la combinació pronominal inicia frase (mapa 17/1321):²¹⁸

- *Si també en volen, ja ens hi donarem/Nis hi donarem, si també en volen* (Pa)
- *No els en sortien* (Me)

Les combinacions *ho+ li* i *ho+els* són desconegudes a la Ribera d'Ebre; en aquests casos, el CD no s'omet:

- *Porta-li això*
- *Porta ls-hi això*

Així, doncs, es podria dissenyar un quadre amb les combinacions pronominals binàries:

1. En posició proclítica

CI → CD ↓	ME	TE	LI	NOS	VOS	ELS
EL	me l	te l	l i	moz el mô l	uz el û l	loz i
LA	me la	te la	l i	moz-e la moz la mô la	uz-e la uz la û la	loz i
ELS	me ls	te ls	loz i	moz els mô ls	uz els u ls	loz i
LES	me les	te les	loz i	moz-e les moz les mô les	uz-e les uz les û les	loz i
NE	me n	te n	n i	moz en mô n	uz en û n	niz i
HO	me w m u	te w t u		moz-e w moz u	uz-e w uz u	loz u
HI	me j m i	te j t i	l i	moz-e j moz i	uz-e j uz i	loz i liz i
SE	me se me s	te se te s	se li	mos se	us se	se lz i

2. En posició enclítica

CI → CD ↓	ME	TE	LI	NOS	VOS	ELS
EL	me l	te l	l i	moz el mo l	uz el u l	lz i

²¹⁸ Alcover (1916), en el seu estudi sobre les combinacions pronominals, no recull aquesta variant, però sí que s'hi refereix, en canvi, Recasens (1985: 156), que la troba en alguns parlars tarragonins. Assenyala que en la combinació *els + en*, en alguns parlars esdevé *ens hi*, però que en el parlar de Valls aquesta combinació es transforma en *nis hi*. No explica quin deu ser el motiu d'aquesta nova forma. És possible que es tracti d'una assimilació vocàlica, però també podria ser que es tractés d'una forma que provingués de l'aglutinació dels pronoms *ne + hi* (*n'hi*) i l'afegiment del morfema de plural *-s*.

LA	me la	te la	l i	moz-e la moz la mo la	uz-e la uz la u la	l z i
ELS	me ls	te ls	l z i	moz els mo ls	uz els u ls	l z i
LES	me les	te les	l z i	moz-e les moz les mo les	uz-e les uz les u les	l z i
NE	me n	te n	n i	moz en mo n	uz en u n	elz en enz i niz i
HO	me w m u	te w t u		moz-e w moz u	uz-e w uz u	l z i
HI	me j m i	te j t i	l i	moz-e j moz i	uz-e j uz i	loz i liz i
SE	se m	t se se t	se li	se mos	se ws	se l z i

Quan aquests pronoms febles es combinen amb la segona persona del singular de l'imperatiu, la vocal final del verb s'articula sempre com a palatal semitancada en tots els parlars del sud del Pas de l'Ase, llevat dels tres de l'extrem sud-occidental (Gi, Mi i Ra) (mapa 17/1322):

espavile't, eixugue't, agafe't Be, Da, Ga, Me, Mn, Se, Ti
espavila't, eixuga't, agafa't As, Fa, Fl, Gi, Mi, Pa, Ra, Ri, Vi, To

2.1.4 Els demostratius

En el cas dels demostratius, a la Ribera d'Ebre només es conserva un grau de proximitat i un de llunyania. El sistema dels demostratius és el següent (mapes 17/1296 i 1/1297):

	masc. sg.			fem. sg.	
proximitat	Àrea 1	Àrea 2	Àrea 3	Àrea 1	Àrea 2
	aquet	este aqueste	este aqueste aquet	aquesta	esta aquesta
llunyania	aquell			aquella	
	masc. pl.			fem. pl.	
proximitat	Àrea 1	Àrea 2		Àrea 1	Àrea 2
	aquets aquestos	estos aquestos aquets		aquestes	estes aquestes
llunyania	aquells			aquelles	

El demostratiu de llunyania presenta l'aglutinació de la partícula ACCU/ECCU, igual com en la resta del domini lingüístic

Pel que fa al demostratiu de proximitat, es distingeixen a la Ribera d'Ebre diferents àrees, segons la forma que adopta. La Palma d'Ebre seria la primera d'aquestes àrees, la qual presenta l'aglutinació de la partícula llatina ACCU (*aquet*). Una segona àrea, que comprèn els parlars de

As, Be, Fa,²¹⁹ Fl, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ri i Vi, presenta la convivència de les formes amb reforçament i de les formes sense reforçar en el femení singular i en els plurals (*aquesta, aquests, aquets, aquestes*).²²⁰ En el masculí singular, s'hi recull també la variant *aqueste*. Finalment, una tercera àrea estaria formada pels parlars de Da, Ga, Se, Ti i To, els quals en el masculí singular usen tant la variant *aquet*, com la forma sense reforçar *este*, com la forma *aqueste*.²²¹

Pere Navarro (2000b: 27), però, només va recollir la forma *aqueste* a les localitats situades al sud del Pas de l'Ase, i encara no a totes; afegia, a més, que aquesta variant està sent substituïda per la forma *aquet*.

Tant *este* com *aqueste* presenten una vocal epentètica final, la qual s'ha explicat a través de diferents propostes. Moll ([1952]1991: 138) la considera una "variant acastellanada"; Coromines (DECat, III: 717) un mossarabisme, i Massip (1989: 55) recull les opinions d'aquests dos eminents filòlegs, però afegeix que "encara que aquesta terminació no fos d'influència mossàrab, tampoc no cal en absolut que sigui deguda al model castellà: seria molt difícil que no desaparegués cap consonant en grups com *est tap, est camí, est ganivet...*, i més si pensem que un pronom proclític té tendència a desgastar-se fàcilment (amb la qual cosa s'haurien pogut produir simplificacions i confusions com *es tap, es cavall...*). Per evitar aquests problemes és fàcil que apareguessin espontàniament les formes amb terminació vocàlica." Per tant, segons aquesta autora, es tractaria simplement d'una vocal de suport.

A banda de totes aquestes consideracions, cal afegir que, davant de nom començat amb so vocàlic, la forma *este* es redueix a *est* —*est home, est amic*. La variant *aquet* s'articula sense l'alveolar fricativa sorda, com a conseqüència de la tendència analògica de la llengua: en el cas del plural *aquests*, el grup consonàntic final /sts/ s'ha reduït a [ts]; a partir d'aquí, d'*aquets* > *aquet*.²²² No sempre, però, el plural masculí presenta aquesta articulació; en altres casos la forma usada és *aquestos*, analògica als plurals en *-os*. En general, alternen les dos articulacions possibles en els parlars que presenten aquestes formes.

En els parlars de la Serra i Tivissa, també s'ha recollit, per al primer grau de localització, la forma *aqueixe* (i *aqueixa, aqueixos, aqueixes*), procedent de ACCU IPSU; es tractaria, doncs, de variants polimòrfiques d'*este* o *aqueste* (i formes flexionades).²²³ En el parlar de la Palma, molt esporàdicament, es pot sentir també la forma *aqueix* (i flexionades) per indicar primer grau de locació. En el parlar de Ginestar també apareix, molt esporàdicament, el demostratiu procedent de IPSU —*eixe*—. La distinció de tres graus de localització no es conserva a la Ribera d'Ebre. Segons puntualitza Sistac (1993: 158), aquest sistema es manté a l'àrea ribagorçana, el Segrià, la Franja de Ponent i el País Valencià. Navarro (1996, I: 73) també el recull a Favara, Maella i, residualment, a Batea (a la Terra Alta).

²¹⁹ La freqüència d'ús de la variant *aqueste* és molt baixa, tot i que no hi és desconeguda.

²²⁰ També es recull la forma sense aglutinació en els parlars veïns de Mequinensa, Maials i Almatret (en aquests dos darrers convivint amb *aquet*; Cubells i Satorra 2003: 209).

²²¹ El demostratiu sense reforçament conviu ja de manera prou important amb el reforçat. Esporàdicament s'hi sent la forma *aqueste*. La variant reforçada és menys utilitzada a Darmós, la Serra i Tivissa. En els parlars de l'àrea 2 la forma oriental *aquest* té encara una presència anecdòtica en el registre col·loquial, però apareix en aquelles situacions comunicatives que requereixen un grau major de formalitat, o aquelles en què el parlant percep que cal ser més curós en la tria lingüística.

²²² Moll ([1952]1991: 138) considera aquestes formes molt freqüents en el bloc occidental, en el dialecte sud-oriental i en el menorquí.

²²³ També Massip (1989: 55) assenyala aquests demostratius per a primer grau de localització.

2.1.5 Els possessius

2.1.5.1 Possessius tòpics

Les formes tòpicas dels possessius són les següents:

	masc. sg.	fem. sg.	masc. pl.	fem. pl.
1a sg	meu	meua	meus	meues
2a sg	teu	teua	teus	teues
3a sg	seu	seua	seus	seues
1a pl	nostre	nostra	nostres	nostres
2a pl	vostre	vostra	vostres	vostres
3a pl	seu	seua	seus	seues

Les formes femenines *meua*, *teua*, *seua* són, segons Badia ([1951]1984: 306), de formació anàloga al masculí *meu*, *teu*, *seu*. Les variants amb /w/ són vives en part del balear i rossellonès i en els dialectes occidentals; el Camp de Tarragona representa una zona dialectal de transició amb ús alternant de formes en /w/ i formes en /v/ (Recasens 1985: 155).

Tot i que a la majoria de parlars de la comarca es conserven les formes amb semiconsonant velar, a la Torre, Garcia, Ginestar, Darmós i la Serra (mapa 17/1300) conviuen ja amb les formes amb bilabial aproximant. L'ús de *meva*, *teva*, *seva*, però, no és el mateix en les cinc localitats: mentre que a la Torre, Garcia i Ginestar estan molt introduïdes entre el jovent, però encara presenten un rendiment mitjà-baix entre les generacions més grans, en els parlars de Darmós i la Serra són les formes majoritàriament usades i, només esporàdicament i encara en funció de cada informant, es poden sentir les variants *meua*, *teua*, *seua* o es poden veure totalment desplaçades (en una mateixa generació).²²⁴

Les formes tradicionals tenen encara una gran vitalitat en la resta de parlars (en molts són les exclusives a partir d'una certa generació), tot i que ja es comença a observar un augment d'ús de les formes amb bilabial per part de la canalla, a causa (segurament) de l'escolarització i del model que es vehicula. En el parlar de Faió la vocal tòpica de les formes singulars s'articula semioberta [e].²²⁵

En la combinació dels possessius amb el substantiu *casa*, el possessiu es col·loca en posició prenominal en uns parlars i queda en posició postnominal en altres (mapa 17/1447):

<i>a meua/meva casa</i>	Be, Da, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Se, Ti, To
<i>a casa meua</i>	As, Fa, Fl, Pa, Ri, Vi

2.1.5.2 Possessius àtons

Els possessius àtons només acostumen a utilitzar-se davant dels noms de parentiu,²²⁶ però encara amb gran vitalitat.

²²⁴ Segurament és per això que s'acaba d'explicar que Navarro (2000b: 28) dona com a exclusives del parlar de la Serra d'Almos "les formes més modernes *meva*, *teva*, *seva*". Aquí, el veïnatge amb el Priorat deu ser la causa que explica aquest desplaçament (les localitats prioratines veïnes de Darmós i la Serra presenten alternança *meua/meva*, tal com indica Navarro 2000a: 30).

²²⁵ Cf. capítol 1.1.4 de l'apartat de fonètica.

²²⁶ I amb un ús lexicalitzat en l'expressió "en ma vida".

En general, les formes masculines del pronom s'articulen amb velar tancada, però el tancament no és sistemàtic:²²⁷ [mun], [tun], [sun].

Les formes del plural presenten una variabilitat molt gran. Per al masculí, a totes les localitats la forma del possessiu és *mons, tons, sons* (amb tancament de la vocal); es tracta de formes analògiques creades a partir del singular.²²⁸

Per al femení plural, es desconeixen els possessius àtons *mes, tes, ses*. En els parlars d'Ascó, Ginestar, Miravet, Tivissa i Vinebre, es van recollir les formes *mas, tas*, segurament analògiques a les del femení singular (*mas germanes*, mapa 17/1323; *tas germanes*, mapa 17/1324). A la resta de localitats s'usen les mateixes formes tant per al singular com per al plural. És a dir, en el plural no hi ha coincidència en nombre amb el mot que precedeixen: *ma germanes, ta germanes, sa germanes*.

Encara és possible, també, que davant d'un nom masculí el pronom possessiu emprat sigui el femení: *ma germà* (la Palma), *ta germans* (Rasquera) (mapa 17/1325). Recasens (1985: 155)—en la seua investigació sobre els parlars del Camp de Tarragona— observa aquest mateix fenomen i s'entreté en aquest punt de morfologia a buscar-ne una explicació.²²⁹ A Faió, però, es va recollir l'opció inversa, això és, usar el possessiu masculí per a substantiu femení: *mun germana*.

En els parlars de Fl, Me i Mn la forma femenina pot afegir una nasal final, analògica al masculí *man, tan, san*, però aquesta consonant només apareix davant del substantiu *germana*.

És important assenyalar que quan el nom de parentiu és plural s'usa amb molta menys freqüència el possessiu àton, el qual es veu substituït pel tònic.²³⁰

Aquests usos anteriors del possessiu els recull també Pere Navarro (1996: 73) a Arnes, Bot, Corbera i Orta, si bé en el cas del plural femení no dona *ma, ta, sa* com a formes exclusives, sinó eventuals. No són substitucions estranyes tampoc en tortosí (Massip 1989:

²²⁷ Tal com explica Segura (2003: 123), “la forma *mon* té una forta tendència a tancar-se en *mun* per ser àtona, anar voltada de nasals i situada darrere una labial. A partir d'aquesta forma, s'ha pogut estendre, encara que no categòricament —de moment— a les altres formes”.

²²⁸ L'alveolar final del possessiu analògic plural es pot perdre assimilada per la prepalatal africada sonora del substantiu *germans* (substantiu que s'associava generalment al possessiu). En el parlar de Flix, però, es va recollir també la variant *mun*, sense alveolar, en el sintagma *mun cosins*.

²²⁹ L'explicació que dona és la següent:

Hem registrat un elevat percentatge de substitucions entre formes àtones de nombre i gènere diferent. Aquest fenomen és, més aviat, propi dels parlars del bloc occidental. Heus ací els casos recollits: *ma/ta/sa cosí, germà; mon/ton/son cosina, germana* i, amb menys freqüència, *ma/ta/sa cosins, germans; mon/ton/son* i, amb menys freqüència, *ma/ta/sa cosines, germanes*.

Badia (Gr.Hist.Cat., p. 221) creu que el percentatge elevat de formes àtones de masculí davant substantiu femení ha estat promogut per les dificultats que presentava l'articulació de la variant *ma* davant de substantius de gènere femení començats en vocal. Així, doncs, la variant de masculí, generada per dissimilació (*ma àvia > mon àvia*), s'hauria estès a altres formes de gènere femení com *cosina, germana*. Hauria afectat, fins i tot, els substantius de nombre plural i motivat les seqüències *mon germanes* (per reducció de *mon[s] [ʃ]ermanes) i, per analogia, *mon cosines*. El mateix fenomen articulatori ha possibilitat *mon[s] [ʃ]ermans > *mon germans*, *me[s] [ʃ]ermanes > *ma germanes* i, per analogia, *mon cosins, ma cosines*. Els casos d'inversió genèrica *ma germà, ma germans* han d'ésser explicats per analogia a partir de *ma germana, ma germanes*. (Recasens 1985: 155)

En els parlars de la Ribera aquest creuament només es produeix amb el possessiu femení, però no amb el masculí.

²³⁰ Aquest era comentari comú dels informants, que preferien usar els possessius tòncics plurals que els àtons. També assenyala la mateixa percepció Segura (2003: 122; “hem observat un clar augment de l'ús dels possessius tòncics en detriment dels àtons”).

54; Buj 1998: 59). Igualment, també recull un bon nombre de neutralitzacions Carme Plaza a la Conca de Barberà (1996: 153). Casanovas i Creus (1999: 96) també assenyalen aquest ús en lleidatà i apunten que, tot i no disposar de dades suficients per afirmar quin tipus de substantiu permeten aquesta alternança, es produeix amb molta freqüència amb noms de parentiu.

Quadre dels possessius àtons

	Formes dels possessius àtons											
	masc sg. 1a p.	masc. sg. 2a p.	masc. sg. 3a p.	fem. sg. 1a p.	fem. sg. 2a p.	fem. sg. 3a p.	masc. pl. 1a p.	masc. pl. 2a p.	masc. pl. 3a p.	fem. pl. 1a p.	fem. pl. 2a p.	fem. pl. 3a p.
As	mun	tun	sun	ma	ta	sa	muns	tuns	suns	mas	tas	sa
Be	mun	tun	sun	ma	ta	sa	muns	tuns	suns	ma	ta	sa
Da	mun	tun	sun	ma	ta	sa	muns	tuns	suns	ma	ta	sa
Fa	mun	tun	sun	ma mun	ta tun	sa sun	muns	tuns	suns	ma ²³¹ muns	ta	sa
Fl	mun	tun	sun	ma man	ta tan	sa san	muns mun ²³²	tuns	suns	ma	ta	sa
Ga	mun	tun	sun	ma	ta	sa	muns	tuns	suns	ma	ta	sa
Gi	mun	tun	sun	ma	ta	sa	muns	tuns	suns	mas	tas	sas
Me	mun	tun	sun	ma man	ta tan	sa san	muns	tuns	suns sus	ma man	ta tan	sa san
Mi	mun	tun	sun	ma	ta	sa	muns	tuns	suns	mas	tas ta	sa
Mn	mun	tun	sun	ma man	ta tan	sa san	muns	tuns	suns	ma	ta	sa
Pa	mun ma	tun ta	sun sa	ma	ta	sa	muns	tuns	suns	ma	ta	sa
Ra	mun ma	tun ta	sun sa	ma	ta	sa	muns ma	tuns ta	suns sa	ma	ta	sa
Ri	mun	tun	sun	ma	ta	sa	muns	tuns	suns	ma	ta	sa
Se	mun	tun	sun	ma	ta	sa	muns	tuns	suns	ma	ta	sa
Ti	mun	tun	sun	ma	ta	sa	muns	tuns	suns	mas	ta tas	sa
To	mun	tun	sun	ma	ta	sa	muns	tuns	suns	ma	ta	sa
Vi	mun	tun	sun	ma	ta	sa	muns	tuns	suns	mas	tas	sa

2.1.6 Numerals

2.1.6.1 Numerals cardinals

En els parlars de la Ribera d'Ebre hi ha una única forma del numeral *dos* per al masculí i per al femení, la qual s'articula amb la vocal velar semitancada —[dós]— i no semioberta, com s'articula en lleidatà, en ribagorçà i en pallarès. Només en el parlar de Faió la vocal és semioberta —[dós].²³³

Per al numeral *vuit* coexisteixen tres formes: la primera —[wít], a Gi, Ra— és la forma més acostada a l'etimologia i també la que es retroba en tortosí i valencià; la segona —[bújt], a As, Be, Da, Fa, Fl, Me, Mi, Pa, Ri, Se, Ti, To, Vi— presenta una pròtesi labial, i la tercera —[bwít],

²³¹ La segona forma només s'enregistra amb el nom de parentiu *germà* (i formes flexionades).

²³² Esporàdicament.

²³³ Cf. capítol 1.1.7 de fonètica.

Be, Da, Fa, Ga, Me, Mn, Mi, Ra, Se, Ti²³⁴ — manté l'accent a la palatal tancada, però afegeix la pròtesi labial (mapa 11/1087).

Els numerals *desset*, *devuit*, *denou* —que són els més acostats a la llengua antiga (Moll [1952]1991: 135)— són utilitzats en el parlar de Rasquera (sense la pròtesi labial en el cas de *devuit*, [dewít]). Les formes dissimilades *disset*, *divuit* i *dinou* s'usen, de manera exclusiva, a As, Pa, Da, Fl, Ri, Se i Ti. A la resta de localitats alternen les dos possibles formes d'aquests numerals (mapa 11/1088).²³⁵

2.1.6.2 Numerals ordinals

Els numerals ordinals *primer*, *segon* i *tercer* són presents a tota la comarca. Encara s'empren, especialment en les generacions més grans, els llatinismes *quart* i *quint* a totes les localitats. Pel que fa a *sext*, *sèptim* i *octau*, però, la variació ja és més gran:

<i>sext</i>	a tot arreu, llevat de Faió, on s'usa el castellanisme <i>sesto</i> (mapa 10/870) ²³⁶
<i>sèptim</i>	a tota la comarca, llevat de Darmós, on es va recollir <i>seté</i> (mapa 10/871)
<i>octau</i>	a As, Fl, Ga, Me, Mn, Pa, Ri, Vi, To, Ti; el castellanisme <i>octavo</i> a Fa, Mi, Ra i Se; <i>lo vuit</i> a Mi; <i>lo que fa vuit</i> a Gi; <i>vuité</i> a Da (mapa 10/872)

2.1.7 Interrogatius i relatius

El pronom interrogatiu *què* i el pronom relatiu *que* s'articulen [ke], amb vocal palatal semitancada, a tots els pobles de la comarca llevat de Ginestar, Miravet i Rasquera, on la forma usual és amb medial oberta —[ka] (mapa 17/1326):²³⁷

Ginestar	– [ka] és això? [ka] fa que el tenim? [ka] el faig este cabàs?
Miravet	– <i>figuera xumba d'aquelles</i> [ka] punxen
Rasquera	– <i>n'hi havia</i> [ka] patien molt

Els interrogatius *quin*, *quina*, *quins*, *quines*, que són generals a la comarca, no són usats, però, en el parlar de Faió, on —al seu lloc— es fa servir la forma de l'espanyol *qué*, invariable (mapa 17/1327):

<i>qué festa fan més?</i>
<i>qué planta és esta?</i>

Navarro (1996, I: 75) també recull la mateixa forma d'aquests interrogatius en funció adjectiva a la majoria de parlars de la Terra Alta (excepte els més orientals).

L'interrogatiu *on* acostuma a anar precedit de la preposició *a* —*aon*— en tots els parlars de la comarca.

²³⁴ En el parlar de Tivissa també és possible l'articulació del numeral amb velar inicial: [gwít].

²³⁵ En els parlars de Garcia i la Torre els informants indiquen que les formes de la llengua antiga eren usades abans, però que ara només les generacions més grans poden dir-les esporàdicament.

²³⁶ També en els parlars veïns de Favara i Maella, a la Terra Alta (Navarro 1996, I: 75). Pel que fa a les variants fonètiques de *sext*, són múltiples: la més general és [sekst], però s'articula sense la dental final a Be, Gi i Ti. A la Serra sí que s'articula la dental final, però la consonant anterior és una alveolar fricativa sorda [s], sense velar precedent, [sest]. Finalment, a Riba-roja, la vocal palatal s'articula semioberta, [sɛst].

²³⁷ Navarro (1996, I: 75) també recull aquesta articulació en alguns parlars de la Terra Alta.

La conjunció temporal *quan* acostuma a anar precedida per la preposició *a* a As, Fa, Fl i Ri (*a quan*) (mapa 17/1328). Els parlars veïns de la Terra Alta (Corbera, la Fatarella, Nonasp, la Pobra de Massalua i Vilalba) també presenten l'addició prepositiva (Navarro 1996, I: 81).

2.1.8 Indefinits

L'indefinit *altre*, *altra* presenta la conservació de la líquida lateral a a As, Da, Fa,²³⁸ Fl, Gi, Pa, Se, Ti, To, Vi; perd la lateral per dissimilació en els parlars de Be, Me, Mi i Ra; en canvi, a Ga, Mn, Ri es van recollir les dos solucions (mapa 16/1444).

Tal com s'ha indicat en l'apartat de fonètica (cf. 1.4.7.2), en els parlars que mantenen la líquida lateral, precedit de *un/una*, l'indefinit es pronuncia *antre/antra*.

En el cas de l'indefinit *prou*, es fan servir les formes declinades [prɔw] [prɔwtɛ] [prɔws] [prɔwtɛs] només a la Palma, tot i que conviuen amb la forma invariable (mapa 17/1329). Badia (1979: 60) indica que “el femení prouta no sembla pas que aparegui a la llengua antiga, la qual cosa fa creure que es tracta més tost d'una formació analògica recent”; sobre l'adscripció geogràfica, el situa dins de l'àmbit nord-occidental però sense especificar una àrea determinada. Veny (1998: 96) l'ubica al Segrià (que per ell és la comarca on és aplicable el terme “lleidata”, i per extensió “potser també a les comarques veïnes”). Casanovas i Creus (1999: 98) limiten l'extensió del fenomen a la zona urbana de Lleida i la seua àrea d'influència més propera. Sistac (1993: 160) recull les formes flexionades en alguns parlars ribagorçans, tot i que hi ha vacil·lacions entre aquestes formes i la invariable.

L'indefinit *ningú* alterna amb la variant dissimilada *dingú* (o *dengú*) —vigent en occidental, valencià i mallorquí (DCVB, VII: 758)— a tots els pobles de la comarca (especialment en les generacions més grans).

En el cas de l'indefinit *tota* seguit de l'adjectiu *sola*, la forma que adopta l'indefinit coincideix amb la del masculí —*tot sola*— a As, Be, Da, Ga, Gi, Mi, Mn, Ra, Se (especialment les generacions més grans), Ti. A la resta de poblacions l'adjectiu no va acompanyat de l'indefinit i, en cas que hi anés, s'usaria la forma femenina (*tota sola*) (mapa 17/1330). Navarro (1996, I: 75) també ho recull en alguns parlars de la Terra Alta.

2.1.9 Preposicions

La preposició *en* s'articula amb la vocal palatal semitancada en uns parlars i amb la vocal medial oberta en uns altres (mapa 17/1331):

[en] As, Be, Da, Fl, Ri, Ti

[an] Fa, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, To, Se, Vi

La preposició *a*, sobretot davant de demostratiu, d'indefinit o de pronom personal que comença per vocal, acostuma a articular-se amb una nasal antihlàtica /n/—*an*— en la majoria de parlars:

com ne diem an això? (As)

com li diuen an aquell? (Da, Ti)

jugàvem an això (Mn)

per an ells (Mi)

²³⁸ Quintana (1987: 170) hi recull la variant dissimilada *atre*. Amb tot, en aquest estudi no s'ha enregistrat en cap cas.

Podria ser una articulació afavorida per la fonosintaxi (es pot tractar d'un recurs fonètic antihiàtic); Navarro (1996, I: 75) apunta que potser és el resultat de l'aglutinació de *a* i *en*.

En els parlars de Da, Gi, Me, Pa, Se i To, però, no s'enregistra aquest fenomen, sinó que en el mateix context la preposició *a* es veu substituïda per *amb* (mapa 17/1332):

això és per am[b] ells – Da, Gi, Me, Pa, Se, To
com ni diem, a[mb] això?

També en l'expressió “caure an terra” apareix aquesta nasal, però aquí podria tractar-se d'una confusió de preposicions: s'usa la preposició *en*, pronunciada [an], en lloc d'usar-se *a*, en els parlars de Fa, Fl, Ra, Vi (mapa 10/875).

Una de les característiques del tortosí i del valencià és la confusió entre les preposicions *amb* i *en*. Aquesta confusió ja es documenta des d'antic (Veny 1991: 165) i s'estén pel tortosí, el valencià i el ribagorçà. A la Ribera d'Ebre aquesta és una característica que varia en funció dels parlars. Les localitats en què no s'ha detectat la confusió de manera tan general són Darmós, la Palma i la Serra d'Almos; a la resta poden recollir-se molts usos de *en* per *amb* (com més al sud, més freqüent és la confusió):

As: *ho lligaven en un cordill; en una corriola; la corriola lligada en la corda; van en lo coll pelat*
 Be: *batíem en un matxo*
 Fa: *ha matat al fill en una destrat, salte en la soga*
 Fl: *agranàvem en una granera vella, ho deixen en la pellarofa*
 Gi: *portava rama en estos carros; en una rengla*
 Me: *mos vestíem en unes faixes*
 Mi: *anava en un depòsit; vaig anar en ells*
 Mn: *s'hi anava en un carro*
 Ra: *hi anava en mon pare*
 Ri: *estic passant la barca en la mula*
 To: *'nae en lo jou, això*
 Ti: *aquí anava en animal, este molí*
 Vi: *això ere quan anae en animal*

Pueyo i Casanovas i Creus també adverteixen la confusió en la pronúncia d'aquestes dos preposicions en lleidatà. Miquel Pueyo destacava en el seu treball (1976: 49) “el capteniment de *en*, que, si no es pronuncia /ám/, confontent-se sovint amb la preposició /ám/ (*amb*), confusió que s'estén al terreny de l'escriptura, és invariablement pronunciada /án/”.

Casanovas i Creus (1999: 104) també es refereixen a la distribució de les preposicions *en* i *amb* en lleidatà. La tendència general, segons elles, és la de pronunciar [am], però això no significa que sigui una manifestació absoluta de la substitució de *amb* per *en*. També assenyalen que en alguns casos aquesta pronúncia podria explicar-se pel context fònic contigu, però que no sempre és possible adduir una justificació des del punt de vista fonètic.

La preposició *per* és articulada [par] en els parlars de Flix i la Palma i [per] en la resta (mapa 17/1333):

p[a]r – Fl, Pa
p[e]r – As, Da, Fa, Ga, Gi, Me, Mn, Ri, Se, To, Vi

Aquesta preposició perd la ròtica final davant dels articles femenins. Així, *per + la* esdevé [ˈpela] o [ˈpala] i *per les* [ˈpeles] o [ˈpales].

El grup prepositiu *per a* s'aglutina i dóna *pa* a les localitats de Faió, Riberoja (mapa 17/1334):

pa caçar – Fa, Ri

per a caçar – As, Be, Da, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Se, Ti, To, Vi

En la combinació de la preposició *cap* amb els adverbis *aquí* i *allà*, la bilabial oclusiva sorda de la preposició s'articula aproximant —*cab aquí, cab allà*— a Fl, Fa, Ri, To (en els tres darrers parlars convivint amb altres articulacions). La preposició sofreix metàtesi (tot i que no sistemàticament) a As, Be, Fa i Ri —*pac aquí, pac allà*. Aquesta articulació és pròpia del tortosí i del valencià. Finalment, un cop produïda la metàtesi, és possible la pèrdua de l'element velar de la primera part —*pa'quí, pa'llà*— a As, Be, Da, Gi, Mi, Ra, Ri, Se, Ti, Vi. La combinació de la preposició i els adverbis es manté inalterada en els parlars de Ga, Me, Mn, Pa, Se —*cap aquí, cap allà*— (mapa 17/1307) i també es pot recollir aquesta solució a Da, To, Vi.²³⁹

Alcover, en referència a la solució amb metàtesi (DCVB, 2: 949), assenyalava que en algunes comarques valencianes s'ha perdut la noció de la identitat etimològica del *cap* preposició amb el *cap* substantiu, i s'ha produït una metàtesi, convertint-se *cap a* en *pac a* (“paca aci”, “paca allà”).

Totes les solucions enregistrades en la nostra zona d'estudi apareixen recollides també a la Terra Alta per Navarro (1996, II: 129), tot i que la forma més general és la que presenta metàtesi.

La preposició catalana *fins* conviu a totes les localitats amb la forma castellana *hasta*.

La preposició *enta* és desconeguda a la Ribera d'Ebre, malgrat que Quintana (1987: 171) assenyalava que “s'usa a tota la comarca del Baix Cinca i a la Llitera i la Ribagorça, i també en alguns punts del Segrià i la Ribera d'Ebre” (però no indica en quins parlars concrets de la comarca es pot trobar).

2.1.10 Conjuncions

La conjunció causal o final “*perquè*” s'articula aguda; ara bé, la vocal final és una palatal semitancada i no semioberta a tots els pobles llevat de Ginestar. Pel que fa a la vocal pretònica s'articula com a palatal en la majoria de parlars; en els altres s'articula medial (mapa 17/1335):

p[e]rqu[é] As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Me, Mn, Mi, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi

p[a]rqu[é] Da, Pa, Ri, Se, Ti

p[e]rqu[é] Gi

Per expressar la conseqüència alternen quatre conjuncions: *doncs*, *pues*, *pos* i *pus* (mapa 17/1309):

²³⁹ Exemples d'alguns parlars recollits espontàniament durant la conversa són els següents:

Be: va *anar pa París*, *'nant pa Miravet*; *vaig pa casa*

Gi: *anar pal tros*; *d'aquí pa dins*, *pa'quí*, *pa'llà*

Mi: *pal tros*; *los demás pa atrás*; *pa dalt*; *ho prenies per anar pa'l tros*; *ho aspenies pa dins*

Ra: *te ho portava pa'llí an te feies tu la pedra*

Ti: *anàvem cap al tros*, *anàvem pal tros*, *pa'llí*

To: *marxaven cap a un altre*, *cap a l'era*

Vi: *pa'llà*; *pa'llí*

<i>doncs</i>	Da, Ga, Gi, Me, Mn, Pa, Se, Ti
<i>pues</i>	tots els parlars
<i>pos</i>	As, Be, Fa, Fl, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Se, Vi
<i>pus</i>	As, Be, Fa, Fl, Ga, Me, Mn, Pa, Ri, To, Vi

La forma *pus* s'ha considerat, segons els autors, castellanisme, aragonesisme o la supervivència de la forma medieval *puix*.²⁴⁰ També en el cas de *pos*, conjunció consecutiva que posseeix l'aragonès (Nagore 1989: 298), podria tractar-se d'un aragonesisme. De totes, la conjunció menys usada és *doncs*.

La conjunció adversativa *però* pot presentar una accentuació plana —*pero*— o una accentuació aguda —*peró*, *poró*, *porò*. En el cas de la forma amb accentuació oxítona, en alguns parlars la vocal àtona s'assimila a la tònica —*poró*—; en uns altres, també es produïx l'assimilació, encara que la vocal tònica s'articula semioberta i no pas semitancada —*porò*. En un mateix parlar poden conviure diferents variants; la distribució de totes elles, a la Ribera, és la següent (mapa 17/1310):

<i>peró</i> – Ra
<i>porò</i> – Da, Ga, Gi, Mn, Ri, Se, Ti, To
<i>poró</i> – Be, Pa, Ri
<i>pero</i> – As, Be, Fa, Fl, Ga, Me, Mi, Mn, Pa, Ri, To, Vi

La conjunció temporal *quan* va precedida de la preposició *a* a As, Fa, Fl i Ri (mapa 17/1328).

2.1.11 Adverbis

2.1.11.1 Adverbis de manera

L'adverbi de manera *com* s'articula amb vocal velar semioberta en uns parlars de la comarca i amb velar semitancada en altres.²⁴¹

L'adverbi *també* és possible sentir-lo articulat [tam'be] o [ta'me], indistintament. Aquesta darrera forma és enregistrada per Alcover a Sort, el Pont de Suert, la Llitera, Fraga i el País Valencià; Joan Veny (1984: 133) considera la solució *tamé*, o bé influència castellana o bé que procedeix de l'assimilació i simplificació del grup consonàntic –MB–.

La forma *així* és la més emprada en el parlars de la comarca, tot i que també s'enregistren les formes analògiques amb la flexió dels substantius *aixins*, a la Palma, *aixintes* a Ginestar i Tivissa i *aixina* a Flix.

Algunes locucions adverbials de manera que s'han recollit són:

- *a la cama coixa (anar)* – Ra; *a peu coix* a Fa, Ga, Vi; *al peu coix* a Ri; *de xinquet* a Fl; *amb lo peu xing-xeng* a Pa; *a peu ronxo* a To; *a pota coixa* a As, Ti, Se; *a pota ranca* a As i

²⁴⁰ Coromines (1980, VI: 861) creu que *pus*, forma que localitza a Almatret (el Segrià), és una variant arcaica procedent del *puix* medieval. Navarro (1996, I: 80), que enregistra *pus* en molts pobles de la Terra Alta, argumenta que “el fet que l'aragonès posseeixi les formes *pos* i *pus* com a consecutives, ens fa pensar en uns probables aragonesismes”.

²⁴¹ Per als comentaris sobre aquesta articulació i la distribució per localitats, vegeu l'apartat 1.1.7 del capítol de fonètica (vocalisme tònic).

- Ga; a la *xinxancla* a Me; a la *pota ranca* a Mn; a la *pota coixa* a Be; amb *peu coixet* a Mi; a *cama coixa* a Da, Gi, Se (mapa 10/861)
- *al braç (portar algú)*²⁴² – As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Se, Vi; *al braçat* a Se, Ti, To; *al coll* a Mn i Pa (mapa 10/864)
 - *al coll (portar algú)*²⁴³ –As, Ga, Me, Ra, Ri; *al costat* a Fl; *al cuixarró* a Pa; *al sarró* a Vi; *al sarro* a To; a *l'esquena* a Mn i Gi; a la *sarrona* a Be, Da, Mi, Se, Ti; a la *garganta*: Fa (mapa 10/991)
 - *a coll-i-bè (portar algú)*²⁴⁴ – Ri (però també *al tintirolilo*); *al coll* a Be, Fa, Fl, Gi, Mi, To, Vi; a *cavall de sinyoreta* a Pa; a *cavall* a As, Fa, To; a *collbebè* a Me; a la *canastra* a Ra; a *coll-sarró* a Da i Se; a la *torreta* a Ti; *als hombros* a Da, Ga, To, Vi; a la *sarrona* a Mn (mapa 10/865)
 - *de cara (caure)* – As, Be, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Ti, To, Vi; *de morros* a To, Se; *pa davant* a Mi; *de panxa* a Da (mapa 10/876)
 - *d'esquena (caure)* – a tot arreu
 - *a gates (anar)*²⁴⁵ – a Be, Fa, Fl, Mn, Pa, Ri, Ti, Vi; *a arrossegons* a As, Ri, Vi; a *ginollons* a As, Gi, Ri; a *gatameus* a Be, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Se, To; a *gatameu* a Da, Ga, Ti (mapa 10/860)
 - *a poc a poc* – Be, Fa, Gi, Mi, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi; convivint amb *espacio* a Fa; *poc a poc* a As, Da, Fl, Ga, Me, Mn (mapa 17/1294)

2.1.11.2 Adverbis de quantitat

L'adverbi *gaire* s'articula amb una metàtesi de la líquida bategant —*gàrie*— a As, Fa, Fl, Me, Pa, Ri, To, Vi (mapa 17/1336). Es flexiona en gènere i en nombre: *gària*, *gàries*.

L'adverbi *només* de vegades és articulat [do'mes], amb dissimilació de la primera nasal a Be, Gi, Mi, Mn, Pa, Ra, To. A Ginestar, però, la vocal tònica és una palatal semioberta: [do'mes] (mapa 17/1337). En el parlar de Benissanet les generacions més grans coneixen, també, la forma *sumés*, tot i que els informants la consideraven ja obsoleta.

L'adverbi de quantitat *menys* és desconegut a la comarca; al seu lloc, en tots els parlars, es fa servir el castellanisme *menos*. També és general a la comarca l'adverbi *més*, articulat amb vocal palatal semioberta a Ginestar.

L'adverbi *gens*, en l'expressió *no n'hi ha gens*, és substituït pel pronom *res* a Faió —*no nyà res*— (mapa 11/961). En el parlar de la Palma una expressió sinònima de *gens* és *ni gota*.

2.1.11.3 Adverbis de lloc

Els adverbis *sobre* i *sota* també són desconeguts a la Ribera d'Ebre i, al seu lloc, s'empren *damunt* i *davall*, amb variacions en la vocal àtona:²⁴⁶

²⁴² Portar algú en braços.

²⁴³ Portar algú a l'esquena.

²⁴⁴ Portar algú als múscles.

²⁴⁵ Caminar de quatre grapes.

²⁴⁶ Sobre el tractament de la vocal pretònica, cf. 1.2.1.7 del capítol de fonètica.

demunt – Mn, Be, Ti, To, Se, Da; *damunt* a Fa, Ri, Fl, Pa, Vi, As, Ga, Gi, Me, Mi, Ra, To (mapa 11/953)

devall – Be, Fl, Me, Mn, Gi, Ra, Ti, Da, Se; *davall* a Be, Fa, Ri, Pa, Vi, To, As, Ga, Gi²⁴⁷ i Mi (mapa 11/954)

L'adverbi *radere* (i la variant *enradere*) —amb metàtesi consonàntica— conviu amb *destràs* a la majoria de localitats. Tot i això, en els parlars de Miravet, Benissanet, Ginestar i Rasquera només es va recollir l'adverbi *destràs*. A Faió, Riba-roja i Ascó també es va recollir la forma *arrere* —precedida del substantiu *anys* en els tres parlars, és a dir, en l'expressió *anys arrere*—, formada a partir d'*enrere*, amb obertura de la vocal inicial del segment *en-* i la posterior pèrdua de la nasal; a la Serra, a banda de *radere*, també es va recollir *darrere* (mapa 17/1338):

<i>radere</i>	As, Da, Fa, Fl, Ga, Me, Mn, Pa, Ri, Se, Ti, To, Vi
<i>destràs</i>	As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi
<i>darrere</i>	Se

Els adverbis *aquí* i *allí* o *allà* només assenyalen dos graus de locació.

L'adverbi *lluny* s'articula amb la palatal final en alguns parlars de la comarca i amb nasal alveolar en altres (mapa 17/1339).²⁴⁸

<i>llun</i>	As, Be, Fa, Fl, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Vi
<i>lluny</i>	Da, Ga, Pa, Se, Ti, To, Vi

L'adverbi *dintre* conviu amb les formes *dins* i *dadins*. Només s'ha recollit *dintre* a Da, Fa i Ri i, convivint amb *dins*, a Me, Pa i Vi; en el parlar de Faió també es va recollir la variant *dadins*, formada o bé per l'adverbi i l'aglutinació de la preposició (i obertura de la vocal àtona) o bé amb una pròtesi sil·làbica (mapa 17/1340):

<i>dins</i>	As, Be, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Se, Ti, To, Vi
<i>dintre</i>	Da, Fa, Me, Pa, Ri, Vi
<i>dadins</i>	Fa

El seu oposat, *fora*, s'articula també amb una pròtesi sil·làbica (o l'aglutinació de la preposició *dè*) —*defora*— a As, Be, Fa, Fl —*difora*—, Ga, Gi, Me i Ri. A la Torre i Vinebre es van recollir les dos solucions (a l'última localitat, la variant amb pròtesi s'articula *difora*) (mapa 17/1341):

<i>fora</i>	Da, Mi, Mn, Pa, Ra, Se, Ti, To, Vi
<i>defora</i>	As, Be, Fa, Ga, Gi, Me, Ri, To
<i>difora</i>	Fl, Vi

Indicant direcció, l'adverbi *endavant* apareix amb diferents variants (mapa 17/1342):

<i>[a]nvant</i>	As, Me, Pa, Ti
<i>avant</i>	As, Be, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Se, Ti, Vi
<i>[a]nd[e]vant</i>	Be, Da, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Se
<i>[a]ndavant</i>	Fl, Ga, Pa, Ri, To, Vi
<i>a davant</i>	Fa

²⁴⁷ Cot i Izquierdo (2003: 196) assenyalen la convivència de les preposicions *baix* i *davall* en el parlar de Ginestar, però en aquesta investigació el primer terme no ha sigut recollit.

²⁴⁸ Cf. capítol 1.3.5.1 de fonètica.

2.1.11.4 Adverbis de temps

2.1.11.4.1 Adverbis temporals que indiquen temps passat

Alguns dels adverbis temporals que s'usen a la Ribera d'Ebre per assenyalar temps pretèrit són:

- allavons* o bé *llavons* o *llevons*, són formes que es flexionen analògicament als substantius que presenten *ns* en el plural. En el parlar de Tivissa s'usa també la variant *llavontes*, producte del mateix *llavons*, però interpretat *llavonts*, el qual genera la forma femenina analògica *llavontes* (DCVB). En els parlars de Flix i la Palma s'ha recollit també l'adverbi *encabat* en el sentit de *llavors*: *les xiques no en portàem de pantalons, encabat* (mapa 17/1343).
- abans* i *después* per assenyalar temps anterior s'usa en tots els parlars l'adverbi *abans*. Com a sinònims seus, s'han recollit *después* a As, Mn, Pa, Ri, Ti, To; *antes* a As, Be, Fa, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, To i *ans* a Be, Fl (mapa 17/1344)
- después-ahir* a As, Fa, Ra, Se i Ti; convivint amb *abans d'ahir* a As, Be, Ga, Mn, Mi, Pa, Ri; *después d'ahir* a Fl; convivint amb *antes d'ahir* a As, Da, Gi i Vi; aquestes dos darreres formes, juntament amb *passat ahir*, a Me; *despós-ahir* a To (mapa 6/648).²⁴⁹
- vegada* es recullen també, com a sinònims, *camí* a Fa, Mi, Ra, Ri; *viatge* a Ra, Fa, Me, Gi i Ti; *cop* a Ra, i *volta* a Vi (mapa 17/1345)
- primer* aquest adverbi presenta l'aglutinació de la preposició *en* —*en primer*, pron. [ampri'me]— a Rasquera i Ginestar (mapa 17/1346)²⁵⁰

2.1.11.4.2 Adverbis temporals que indiquen temps present

Algunes formes adverbials emprades per indicar temps present són:

- ara* general a tota la comarca
- enguany* es manté amb una forta vitalitat a tota la comarca. Segons Veny (1960: 27) és vigent en rossellonès, occidental, valencià i balear.
- avui* a tots els parlars del Pas de l'Ase en amunt; a Darmós convivint amb *ahuí*, que és la solució de la resta de parlars; a Benissanet no perd l'aproximant intervocàlica però la vocal tònica és la palatal tancada i el diftong s'articula creixent —[a'βwi]—; a les localitats del sud del Pas de l'Ase [a'wi] (mapa 7/612)
- encara* a As, Be, Da, Fa, Mn, Pa, Ri, Se i To també es va recollir *encà* (mapa 17/1347)

²⁴⁹ L'adverbi *después-ahir*, com indica M. Àngels Massip (1989: 56), és molt general en català, menys en barceloní i a les comarques dels voltants. L'autora assenyala que *después*, que en català antic era *despuix* (DE EX POSTIUS), perd la *i* probablement per dissimilació amb la *i* d'*ahir*.

²⁵⁰ El DCVB recull aquesta forma a Menorca, però la qualifica d'antiga.

2.1.11.4.3 Adverbis temporals que indiquen temps futur

Per assenyalar esdeveniments que encara s'han de produir, alguns dels adverbis recollits a la comarca són:

<i>encabat</i>	mai no s'usa la forma <i>després</i> ; en tot cas, es pot emprar el castellanisme
<i>después</i>	castellanisme localitzat a tot arreu per indicar temps futur — <i>després</i> —
<i>aviat</i>	és l'adverbi més usat a la comarca i l'exclusiu en els parlars centrals i orientals. En els parlars nord i sud-occidentals apareix també la forma <i>prompte</i> (mapa 17/1293). ²⁵¹
<i>pr[on]te</i>	Be, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Ti
<i>pr[ɔn]te</i>	As, Fa, Fl
<i>aviat</i>	As, Da, Ga, Pa, Se, To, Vi; convivint amb la primera forma a Be, Gi, Me, Mi, Mn, Ra i Ti

També es conserva encara —només en les generacions més grans i en tots els parlars— el castellanisme *alego* (aviat).

despus-demà forma recollida a As, Da, Fa, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Ti, Vi; *demà-passat* a Da, Ri; *passat demà* a Be, Ga, Me, Mn, Pa, Se, Ti, To, Vi; *después-demà* a Be, Fl, Vi (mapa 6/647)

l'endemà en els parlars de la comarca s'han recollit quatre formes més, a banda de la forma més general al domini, per indicar el dia després: *l'undemà*, *en sundemà*, *enselundemà* i *anundemà*. *L'endemà* apareix amb una obertura de la vocal inicial pretònica, pròpia del dialecte occidental —[an]demà. La forma *l'undemà* fa pensar en un cas de dissimilació vocàlica.²⁵² La variant *anundemà* presenta una assimilació consonàntica de la líquida de l'article a la nasal de l'adverbi (en els parlars de Ginestar, Miravet i la Torre la nasal alveolar assimilada també pot convertir-se en una bilabial nasal) (mapa 17/1348):

<i>ansundemà</i>	Be, Pa, Ra
<i>a l'undemà</i>	Da, Fa, Fl, Ga, Pa, Ri, Se, Ti
<i>anundemà</i>	As, Be, Fa, Fl, Gi, Mi, Me, Mn, Ra, Ri, To, Vi
<i>amundemà</i>	Gi, Mi, To
<i>a l'[a]ndemà</i>	Be, Gi, Me, Mi, Ri, Ti, Vi
<i>anselundemà</i>	Pa, Se

²⁵¹ En els parlars de la Palma i Darmós aquest adverbi ha quedat fossilitzat en l'expressió “*tan prompte...*”, la qual cosa podria fer pensar en un ús general en generacions anteriors. Tot i això, sembla que l'ús de l'expressió no és el mateix: en els parlars de la Palma i la Serra d'Almos està restringit únicament a l'estructura “adv + subjuntiu” en expressions temporals (*tan prompte arribi avisa'm*), però no es troba mai en l'estructura “adv + indicatiu” (*tan prompte havia passat ho desfeies*), que és molt usual en el parlar de Darmós.

²⁵² Massip (1989: 56) afirma que en tortosí la forma és *en sundemà* i dóna la interpretació de Coromines: l'autor interpreta la forma menorquina *en soldemà* com *en su(s) lo demà* o *en so (IPSUM) lo demà*. En la variant valenciana, algueresa i mallorquina *el/lo sendemà* també hi ha l'aglutinació de l'antic article vulgar *s'*, provinent del llatí IPSE. En el parlar de la Palma es recull, a més a més, la forma *enselundemà* [*anselundema*], a partir de la qual es podria interpretar que la forma originària és *en ser l'undemà* i que la pronúncia espontània, més ràpida, ha convertit en *enselundemà* primer, amb simple pèrdua de la vibrant final de l'infinitiu, i *ensundemà*, després, amb una síncope.

2.1.11.5 Locucions

Algunes locucions adverbials de quantitat recollides en els parlars de la comarca, i que funcionen com a sinònimes (amb el significat de *molt*), són (mapa 17/1349):

<i>a munts</i>	As, Be, Da, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi
<i>un munt</i>	Fa
<i>per flares i capellans</i>	To
<i>a discreció</i>	Gi
<i>a cabassos</i>	As, Be, Da, Ga, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Ti
<i>a manta</i>	Da, Mi, Pa
<i>a dojo</i>	Pa

Una altra de les locucions adverbials recollida a la Ribera d'Ebre, amb el sentit de “a canvi de”, és la següent (mapa 17/1350):

<i>a barató</i> ²⁵³	Da, Ga, Me, Mn, Pa, Se, To
<i>a barata</i>	Be, Fa, Fl, Gi — <i>a la barata</i> —, Mi, Ra — <i>a la barata</i> —, Ri, Vi
<i>a barata de</i>	As, Vi
<i>a baratar</i>	Mi, Ra, Ti
<i>al canvi</i>	Mi

Una locució verbal amb força rendiment en els parlars riberencs, per indicar la conclusió d'una conversa, d'un tema o la no idoneïtat d'encetar-lo, és l'expressió *deixar-ho anar*, amb les variants que tot seguit s'indiquen (mapa 17/1351):

<i>dixa-ho anar</i>	As, Be, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Ti, To, Vi
<i>deixa-ho anar</i>	Da, Se
<i>deixa-ho estar</i>	Pa

²⁵³ Té el significat de “a canvi de”. Massip (1989: 56) recull l'adverbi *barata*, amb el mateix significat.

2.1.12 Interjeccions

Considerant les onomatopeies com a interjeccions, tal com ha vingut considerant la gramàtica tradicional, algunes de les que es fan servir en els parlars de la Ribera d'Ebre són les següents:

Veü del gat	<i>m[ɛ]u</i> —As, Be, Da, Ga, Pa, Ri, Ti, Vi—; <i>miau</i> —Fa, Fl, Me, Mi, Ra—; <i>mau</i> —Mn, To—; <i>mi[ɛ]u</i> —Gi, Se (mapa 4/495)
Veü del gos	<i>bup-bup</i> —Be, Fl, Mn, Pa, Ra, Ti, To—; <i>gu-gu</i> —Fa, Me—; <i>nyau-nyau</i> —As, Da, Ga, Gi, Mi, Se, Vi—; <i>guau-guau</i> —Ri (mapa 4/496)
Veü del gall	<i>quiquiriquí</i> —a tots els parlars de la comarca
Veü de la gallina	<i>ca-ca-ca</i> —Mi, Mn, Pa, Se, To—; <i>quequerequè</i> —Vi—; <i>cò-cò-cò</i> —Be, Da, Fa, Ga, Gi, Me, Ra, Ri, Ti—; <i>xòc-xòcòc</i> —As—; <i>cloc-cloc</i> —Fl (mapa 17/1352)
Veü de l'ovella i la cabra	<i>bèeeeeee</i> —a tots els parlars
Veü de la vaca	<i>muuuuu!</i> —a tots els parlars
Manera de cridar el gat	<i>mix...</i> —Be, Da, Fl, Ga, Gi, Me, Pa, Ra, Ri, Se, Vi—; <i>bs-bs-bs</i> —Be, Ga, Mn, Pa, Ri, Ti—; <i>mixina</i> —Fa—; <i>mix-mixeta</i> —As, To—; <i>mixin</i> —As, Mi, Mn—; <i>minino</i> —Se (mapa 17/1353)
Manera de cridar el gos	<i>gs-gs-gs-gs</i> —Gi, Pa, Se—; <i>tè</i> —As, Da, Fl, Ga, Ri, Vi—; <i>pel nom</i> —Be, Fa, Ga, Me, Mi, Mn, Ra, Se, To—; <i>vine</i> —Fl, Ga, Ri, Ti (mapa 17/1354)
Manera de cridar la gallina	<i>tita-tita</i> —a tots els parlars
Manera de dir al ruc que camini	<i>arri</i> —a tots els parlars
Manera de dir al ruc que s'aturi	<i>ooooohhhhhh!</i> —Be, Fa, Fl, Gi, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Ti, To—; <i>sooo</i> —As, Fl—; <i>txòoo</i> —Da, Ga, Me, Se, Ti—; <i>apare't</i> —Me (mapa 4/501)
Manera de dir al ruc que reculi	<i>tras!</i> —a tot arreu
Manera de dir al ruc que giri a la dreta	<i>o-llà!</i> —Fa, Fl, Pa, Ra, Ri—; <i>lla-ó</i> —Vi, To, Ga, Me, Mi, Da, Ti—; <i>llà</i> —As, Be, Gi—; <i>llà-o-llà</i> —Se—; <i>ó-llà-ó</i> —Mn— (mapa 4/502)
Manera de dir al ruc que giri a l'esquerra	<i>oixque</i> —As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Mi, Mn, Ra, Se, Ti, To—; <i>uinici!</i> —Pa—; <i>vinici</i> —Ri—; <i>ueixque</i> —Vi—; <i>uesque</i> —Me (mapa 4/503)

Per altra banda, alguns mots que expressen afectivitat o confiança per part del parlant i que funcionen també com a interjeccions, són els següents (mapes 17/1355 i 17/1356, respectivament):

Vocatiu per cridar algú:	<i>x[ɛ]iç</i> ²⁵⁴	Be, Da, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Se, Ti, To, Vi
	<i>x[é]iç</i>	As, Fa, Fl, Ri
	<i>x[é]ç</i>	Be, Mn
	<i>[é]iç</i>	Fa

Vocatiu per cridar el germà/germana

o el cosí/cosina

mano/mana Be, Da, Ga, Me, Mi, Mn, Ri, Se, Ti, Vi

Tot i que aquest vocatiu ha sigut recollit en la majoria de parlars (és desconegut a As, Fa, Fl, Pa, Ra, Ri, To), no s'usa igual en tots: a Móra d'Ebre es fa servir com a sinònim de "noi/noia" i s'adreça a qualsevol interlocutor; té ple rendiment. A Benissanet, tot i que no és tan general com a Móra, s'usa per cridar a persones amb les quals es té un cert parentiu. A Ginestar i Tivissa tampoc no té el mateix rendiment que a Móra d'Ebre, però s'usa per adreçar-se a qualsevol interlocutor. A Móra la Nova és un vocatiu que es feia servir antigament per a noms de parentiu però que actualment ha caigut en desús. El mateix es va recollir a Miravet i a Garcia. A Riba-roja s'usava abans i només per adreçar-se als germans, igual com a Darmós i a la Serra. A Vinebre, finalment, era un vocatiu només per cridar el gran d'un parent de prop i actualment està pràcticament en desús.

²⁵⁴ En el parlar de la Palma és una interjecció desconeguda.

2.2 MORFOLOGIA VERBAL²⁵⁵

2.2.1 Infinitiu

Algun infinitiu del segon grup presenta una velar analògica amb el subjuntiu:

- calguer* a totes les poblacions, convivint amb *caldre*
- haguer*²⁵⁶ a totes les poblacions, convivint amb *haver*
- poguer* a totes les poblacions
- sapiguer* a totes les poblacions llevat de Faió²⁵⁷ (mapa 17/1357)
- tinguer*²⁵⁸ a totes les poblacions
- valguer*²⁵⁹ a Benissanet i Flix (alternant amb *valdre*, forma general a la comarca mapa 17/1358)
- volguer* a totes les poblacions

Aquests set infinitius anteriors provenen d'un infinitiu llatí en -RE (excepte *tenir*, que prové de TEN|RE). Molts dels infinitius d'aquest grup tenen un doblat, en relació a si mantenen la tonicitat o si perden l'accent per analogia amb infinitius en -RE. En els set casos, s'ha mantingut l'infinitiu amb accent a la desinència, però s'ha afegit una velar analògica amb aquelles formes del verb que la presenten, com ara el subjuntiu.

En uns altres casos, en canvi, s'usen les formes rizotòniques procedents de l'infinitiu en -RE: *cabre*, *doldre*. Pel que fa al verb *cabre*, aquesta forma conviu amb la variant velaritzada *capiguer*.

En els parlars de la Ribera també s'empren els infinitius analògics *tindre* i *vindre*, que —com explica Pere Navarro (1996, I: 83)— són creats damunt de les formes dissimilades dels futurs i de les formes rizotòniques amb /i/ de la primera persona del singular del present d'indicatiu.

En els parlars de Faió i Riba-roja s'ha produït una convergència formal entre els verbs *omplir* i *complir*, de tal manera que l'infinitiu del primer verb s'articula, també, [kum'pli]. La coincidència formal no es produeix només en l'infinitiu, sinó en tota la conjugació (mapa 17/1359).²⁶⁰

²⁵⁵ Per a qüestions d'ús dels temps verbals, cf. el capítol de sintaxi. S'hi troben referenciats l'ús de *deure* amb valor de probabilitat i el futur amb valor d'imperatiu.

²⁵⁶ Aquesta forma velaritzada és general a la comarca, però només apareix amb la perífrasi d'obligació (*haguer de* + infinitiu). Cf. 4.7 de sintaxi.

²⁵⁷ A Ginestar la vocal palatal tònica s'articula semioberta: *sapigu[ɛ]r*.

La forma sense velar analògica també és l'única forma recollida en les poblacions administrativament aragoneses de Favara i Maella, a la Terra Alta (Navarro 1996, I: 83).

²⁵⁸ Aquesta forma, que conviu amb *tindre*, només apareix en la perífrasi d'obligació *tinguer de*, en expressions del tipus *ho vai tinguer de fer*. Moll (AORLL V) només recull la forma amb velar analògica del gerundi, *tinguent*, però no la infinitiva. Per a una explicació més detallada sobre perífrasis, cf. 4.7 del capítol de sintaxi.

²⁵⁹ Només s'usa en temps perfet perifràstic: *anar* + *inf.*, p.ex. *no va valguer res*.

²⁶⁰ A *La flexió verbal en els dialectes catalans* (AORLL), tot i que es va enquestar Riba-roja, el verb *omplir* apareix buit, sense informació; en les observacions relatives als verbs, però, s'explica que el verb inexistent era substituït pel verb *complir* en aquesta localitat i també a Boí, la Torre de Cabdella, Bonansa, el Pont de Suert, Balaguer, Lleida, Fraga i la Granadella (la consulta d'aquesta obra s'ha fet en la versió informàtica, en CD-ROM, realitzada per Ma. Pilar Perea. Sempre que se citi aquesta obra, si no hi ha indicació de pàgina, es farà referència a la versió informatitzada *Compleció i ordenació de «La flexió verbal en els dialectes catalans» d'A. M. Alcover i F. de B. Moll*, Palma: Govern de les Illes Balears, Departament d'Educació, 2001).

2.2.2 Gerundi

Igual com ocorre amb els infinitius anteriors del segon grup, també en el cas del gerundi es pot incorporar la velar analògica. S'afegeix en tots els parlars en els verbs *poder* i *voler* —*puguent*, *vulguent*.

En altres verbs s'incorpora la velar en alguns parlars, mentre que en altres no:

<i>caiguent</i>	a Da, Pa, Se; <i>caient</i> a Be, Ga, Gi, Me, Mn, Pa, Ra, Ri, Ti, Vi (mapa 17/1360)
<i>sapiguent</i>	a As, Be, Da, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>sabent</i> a Fa, Ri, Ti; <i>sapient</i> a Ra (mapa 17/1361)
<i>siguent</i>	As, Da, Fa, Ga, Mi, Mn, Pa, Se, Ti, To, Vi; <i>sent</i> a As, Be, Fa, Fl, Gi, Me, Pa, Ra, Ri, Ti, To, Vi (mapa 17/1362)
<i>tinguent</i>	en tots els parlars i convivint amb <i>tenint</i> ; <i>tinint</i> a Fl, Ri (mapa 17/1363)

En els parlars de Darmós i la Serra d'Almos la velar analògica apareix en molts altres verbs:²⁶¹

<i>creguent</i>	Da, Se (mapa 17/1364)
<i>diguent</i>	Da, Se (mapa 17/1365)
<i>riguent</i>	Da, Se (mapa 17/1366)
<i>traguent</i>	Se, Da (convivint amb <i>traient</i> ; mapa 17/1367)

En alguns parlars de la comarca es recullen les formes sense semiconsonant antihàtica dels gerundis *creent* i *veent*:

<i>creent</i>	-As, Be, Fl, Ga, Pa, Ri (mapa 17/1364)
<i>veent</i>	-As, Fa, Gi, Ra, Ri (mapa 17/1368)

2.2.3 Participi

També apareix amb velar analògica el participi del verb *saber*: *sapigut*.

En algun verb del tercer grup es conserva el participi etimològic: *complit* —articulat amb [u]— *omplit*, *obrit*:

<i>cobrit</i> ²⁶²	Fa, Fl, Ga, Mn, Se, Ti i Vi; <i>c[u]bert</i> a As, Be, Da, Ga, Gi, Me, Mi, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi (mapa 14/1230)
<i>complit</i> ²⁶³	As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mn, Pa, Ra, Ri, Ti, Vi; <i>complet</i> a la Torre; les dos formes a la Serra (mapa 17/1369)
<i>obrit</i>	To; <i>[awrit]</i> a Fa, Mn, Pa, Vi; <i>[awβert]</i> a As, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Pa, Ri, Se, Ti; <i>[awβrit]</i> a Be, Mi i Ra (mapa 17/1370)
<i>oferit</i>	Fl, Ga, Be, Mi, Mn, Ra, Se, Ti; <i>oferit</i> a To i Da; <i>[awfe'rit]</i> a As, Fa, Gi, Me, Ri, Pa i Vi (mapa 14/1229)
<i>omplit</i>	Da, Me, Mi, Se, To; <i>[kum'plit]</i> a Fa i Ri; <i>[awm'plit]</i> a Fl, Ga, Mn, Pa, Ti; <i>[awm'plert]</i> a Gi i Pa; <i>[am'plit]</i> a Be, Ra, Vi; <i>[om'plert]</i> a As, Da i Se (mapa 17/1370)

²⁶¹ Per a una explicació completa, cf. el capítol del present d'indicatiu.

²⁶² A tot arreu la vocal àtona s'articula com a velar tancada.

²⁶³ A tot arreu la vocal àtona s'articula com a velar tancada.

El participi del verb *ser*, en els parlars de la Ribera, pren una doble forma en funció de les poblacions:

sét Fa, Pa, Ri, To; *sigut*²⁶⁴ a la resta (mapa 17/1311)

Segons explica Navarro (1996, I: 84-85), la forma *sét*, que ell localitza a Favara i Nonasp (Terra Alta), està formada analògicament sobre l'infinitiu. La forma *sigut*, en canvi, la més usada a la Terra Alta, està creada per analogia damunt del present de subjuntiu. El participi *sét* es troba molt estès tant en el català oriental continental com en l'occidental i també és propi de l'eivissenc (DCVB, IX: 882).

Les formes del participi dels verbs del II grup que tenen com a morfema d'infinitiu *-àixer*, *-éixer* presenten la variació següent:

aparegut As, Be, Da, Fa, Ga, Me, Mi, Mn, Pa, Se, Vi; *apareixut* a Gi, Ra, i Ti; *aparescut* a Ri, To (mapa 17/1372)
crescut As, Da, Pa, Se, To; *creixut* a Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To; *creixcut* a As, Vi (mapa 17/1373)
merescut Be, Da, Pa, Ga, Mi, Mn, Se, Ri, Ti, To; *mereixut* a Be, Da, Fl, Gi, Me, Ra, To; *mereixcut* a As, Fa, Vi (mapa 17/1374)
nascut Da, Gi, Me, Mn, Pa, Se; *naixut* a Be, Da, Fa, Fl, Ga, Me, Mi, Mn, Ri, Se, Ti, To; *naixcut* a As i Vi (mapa 17/1375)

El verb *riure* presenta dos formes de participi diferents, *rist* i *rigut*, la primera de les quals acostava els parlars que la conserven al valencià: *rist* (o *enrist*, amb pròtesi sil·làbica) a Riba-roja i Faió respectivament;²⁶⁵ *rigut* a la resta (*enrigut* a Darmós) (mapa 17/1376).

El participi del verb *córrer* és *corgut* a Ascó i Vinebre, forma creada analògicament damunt de les persones 2a i 3a del present d'indicatiu (mapa 17/1377).²⁶⁶ A la resta de localitats, la forma del participi és *corregut*.

2.2.4 Present d'indicatiu

2.2.4.1 Primera persona del singular

La primera persona del singular del present d'indicatiu dels verbs de la primera conjugació, i també de molts de la tercera, pren com a desinència la vocal morfològica /o/.²⁶⁷ Aquest és un tret qualitativament important, que inclou els parlars de la Ribera d'Ebre dins del català nord-occidental i els separa dels parlars valencians: *canto*, *dormo*, *patixo/pateixo*.

El morfema *-o* apareix en els verbs del I grup, en els del III i en els del II que presenten un lexema acabat en prepalatal fricativa, sorda o sonora, o en líquida vibrant. L'ús d'aquest morfema "en els verbs del II i del III grups també separa aquests parlars del valencià, el qual presenta, normalment, a la 2a i 3a conjugacions el morfema zero" (Navarro 1996, I: 85).

²⁶⁴ La vocal àtona, per dissimilació, s'articula com a palatal semitancada a Fl, Vi, Ga, Me, Mn, Gi, Ra i Se.

²⁶⁵ Alcover i Moll no recullen aquesta forma, sinó la més general, a *La flexió verbal en els dialectes catalans*.

²⁶⁶ Cf. apartat 2.2.4.2 d'aquest mateix capítol. L'única localitat on Alcover i Moll (AORLL) van recollir aquesta forma va ser Bonansa.

²⁶⁷ Es deixa ara de banda el debat teòric que se centra a valorar si aquesta *-o* és un morfema de mode-temps, com defensa Mascaró (1991), o és un morfema de nombre-persona, com diu Viaplana (1986). S'utilitzarà, seguint Veny, el terme *desinència*, de vegades alternant amb el terme *morfema*, però considerant-los sinònims, si bé en un sentit estricte no ho són (Mascaró 1991: 196).

Quan, per motius d'etimologia, apareixen en el segon grup infinitius amb una prepalatal fricativa sorda /ʃ/ en el radical, la 1a persona del singular del present d'indicatiu d'aquests verbs no conserva el grup consonàntic etimològic, sinó que s'articula amb una prepalatal fricativa sorda /ʃ/ analògica amb la de les persones 2a, 3a del singular i 3a del plural del mateix temps verbal, en les quals aquesta prepalatal és etimològica: *neixo*, *creixo*. En els verbs *fregir* i *llegir*, però, no s'afegeix l'increment incoatiu a Be, Gi, Mi i Ra.²⁶⁸

flegeixo Da i Se; *fregixo* a As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Me, Mn, Pa, Ri, Ti, To, Vi; *fri[ʒ]o* a Be, Gi, Mi i Ra (mapa 17/1378)

llegeixo Da i Se; *llegixo* a As, Da, Fa, Fl, Ga, Me, Mi, Mn, Pa, Ri, Ti, To, Vi; *lli[ʒ]o* a Be, Gi, Mi i Ra; les dos últimes solucions a Me (mapa 17/1379)

El morfema de la primera persona del singular del verb *córrer* és diferent segons les poblacions de la comarca (mapa 17/1380); el pas de l'Ase en aquest cas marca una frontera clara entre les dos meitats de la comarca:

corro As, Fa, Fl, Gi, Me, Pa, Ri, Ti, To, Vi
*córrer*²⁶⁹ Be, Da, Ga, Mi, Mn, Ra, Se, Ti

També en alguns verbs del III grup —no incoatius— podem trobar dos morfemes diferents, segons els parlars: a la meitat nord el morfema és *-a*, la meitat sud presenta el propi del valencià i el tortosí *-ic*, format a partir de la vocal temàtica de l'infinitiu dels verbs del III grup —/i/— i l'afegiment d'una velar analògica (Navarro 2000b: 30). En les localitats que tenen el morfema *-o* es constata la tendència analògica a fer-los incoatius:

morir *morixo* a As, Fa, Fl, Pa, Ri, Vi; *moro* a As, Pa, To; *mòric* a Be, Da, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Se, Ti (mapa 17/1381)

obrir *aubrixo* o *aurixo* a Fa, Fl, Ri, Vi; *aurixco* a Vi;²⁷⁰ *obro* a To; les dos solucions a Pa, As; *òbric* a la resta de poblacions.²⁷¹ (mapa 17/1382)

omplir *aumplixo* a As, Pa, Vi; *omplo* a Pa, To; *amplixo* a Fl, To; *cumplixo* a Fa, Ri; *òmplic* a Be, Da, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Se, Ti (mapa 17/1383)

2.2.4.2 Segona persona del singular

En alguns parlars de la comarca, la segona persona del singular dels verbs *bullir*, *collir*, *dormir*, *morir*, *sentir* i *sortir* ofereix formes analògiques amb els verbs de la 1a conjugació, com *bulles*, *culles*, *dormes*, *sentes*, *surtes*. En el parlar de Faió apareix *jo sinto*, *tu sintes*, *ell sint*, *els sinten*, variants creades a partir d'altres formes del mateix verb que presenten /i/ tònica i que han assimilat l'àtona a la tònica, com ara l'infinitiu —*sentir* > *sintir*—; posteriorment s'ha conjugat el verb damunt de la forma assimilada —*sintir* > *sinto*.²⁷²

²⁶⁸ Tot i que el verb *rostir* no va ser enquestat, en els parlars de Ginestar i Miravet es va poder constatar que tampoc no afegeix l'increment incoatiu en el present d'indicatiu: *jo rusto*. Aquesta informació es va recollir en la conversa mantinguda amb els informants.

²⁶⁹ La forma amb velar en el morfema —*córrer*— presenta una vocal de suport /e/ i una velar analògica a altres verbs que la tenen etimològica.

²⁷⁰ Es tracta d'una forma híbrida, creada a partir de l'etimològica *aurisco* i l'analògica *aurixo*.

²⁷¹ Novament a les poblacions situades del Pas de l'Ase en avall.

²⁷² També en els parlars administrativament aragonesos de la Terra Alta (Favara, Maella i Nonasp) es recullen aquestes formes amb vocal palatal tancada (Navarro 1996, I: 87).

- bullir* *bulles* a Be, Da, Fa, Gi, Ra; *bulls* a la resta; les dos solucions a Se i Ti; *bullixes* a la Palma, Riba-roja (mapa 17/1384)
- collir* *culles* a Da, Gi, Ra; *culls* a la resta; les dos solucions a Be, Mi, Se, Ti (mapa 17/1385)
- dormir* *dormes* a Be, Da, Gi, Ra, Se; *dorms* a la resta; les dos solucions a Me, Mi i Ti; *dors* a la Torre i a Riba-roja, aquí convivint amb la forma més general (mapa 17/1386)
- sentir* *sentes* a Be, Da, Gi, Me, Mi, Ra, Se; *sents* a la resta; les dos solucions a Ga, Mn i Ti; *sintes* a Faió (mapa 17/1387)
- sortir* *surtes* a Be, Da, Fa, Gi, Me, Mn, Ra, Se; *surts* a la resta; a Ga, Mi i Ti les dos (mapa 17/1388)

A més a més, en alguns verbs del III grup —com ara *morir*, *obrir* i *omplir*—, la vocal morfeemàtica de les persones 2a, 3a del singular i 3a del plural és una /i/ en tots els parlars situats al sud del Pas de l’Ase; a les localitats situades al nord d’aquesta frontera natural la vocal morfeemàtica és una /e/ i, igual com succeïa en la primera persona del singular, es constata la tendència analògica a fer incoatiu aquests verbs. El morfema vocàlic /i/, tal com indica Navarro (1996, I: 87), és el propi del valencià i del tortosí i ell el recull en tots els parlars orientals de la Terra Alta, però només en aquells verbs que presenten un radical acabat en grup consonàntic més líquida:

- morir* *mores* a la Torre; *morixes* a Fa, Fl, Vi; les dos solucions a As i Pa; *morisses* a Ri; *moris* a la resta de localitats (mapa 17/1389)²⁷³
- obrir* *obris* a Be, Da, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Se, Ti; *obres* a la Torre; *aurixes* a Fa, Fl, Ri, i Vi; les dos formes a la Palma; *obres* i *aubrixes* a Ascó (mapa 17/1390)
- omplir* *omplis* a Be, Da, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Se, Ti; *omples* a To; *aumplixes* a As i Vi; les dos formes a la Palma; *amplixes* a Fl; *cumplixes* a Fa i Ri (mapa 17/1391)

Com a fet destacat, també s’ha de remarcar la caiguda de la consonant final del radical dels verbs *sortir* i *sentir* en aquells parlars que no presenten formes analògiques amb els verbs del I grup: *sen(t)s*, *sur(t)s*. Com que es tracta de formes verbals que presenten tres consonants, és lògic que en català no s’articuli la consonant intermèdia.

En el verb *saber* —*sa(p)s*— també es pot perdre l’oclusiva o bé pot modificar el punt d’articulació i pronunciar-se dental (*sats*).²⁷⁴

En els parlars de Vinebre i Ascó la 2a i la 3a persones del verb *córrer* són *cors*, *cor* respectivament; es tracta de les formes etimològiques, que no incorporen, per tant, la vocal palatal epentètica.

2.2.4.3 Tercera persona del singular

El morfema de 3a persona del singular dels verbs del I grup és /e/, procedent del morfema llatí –AT, a tots els parlars del nord de la comarca. L’àrea d’expansió d’aquest morfema va des del nord fins a una línia que s’estén per sota de Lluçena i Castelló, amb alguna excepció com

²⁷³ Per a un comentari més exhaustiu d’aquestes variants, cf. paràgraf següent.

²⁷⁴ En els dos primers casos s’explica per analogia amb els grups consonàntics –rt i –nt, que no conserven la dental. En el darrer cas la pèrdua de la bilabial oclusiva no és sistemàtica i depèn, segurament, del ritme d’elocució; també és possible que la bilabial modifiqui el punt d’articulació i passi a dental: *sats*.

Tortosa (Veny 1998: 94). En els parlars del sud la vocal morfològica és /a/. La isoglossa d'aquest tret transcorre horitzontalment pel Pas de l'Ase (mapa 17/1392).²⁷⁵

2.2.4.4 Primera i segona persones del plural

Els morfemes *-am*, *-au* de 1a i 2a persona del plural del present d'indicatiu i de l'imperatiu dels verbs del I grup es mantenen encara amb plena vitalitat en el parlar de Faió. Alternant en l'ús amb els morfemes analògics *-em*, *-eu*, es recullen també en els parlars de Flix i Riba-roja, però amb un rendiment molt baix, només en les generacions més grans. En el parlar de Móra d'Ebre només s'ha recollit en la 1a persona del plural i en l'informant de més edat, de manera esporàdica. En el verb *anar* sembla que ha quedat fossilitzada la terminació etimològica en els parlars de Rasquera i Miravet: *anam* (mapa 17/1393). En el parlar de Ginestar la vocal del morfema s'articula semioberta (*an[ɛ̃]m*, *an[ɛ̃]u*).

Aquests morfemes etimològics *-am*, *-au* es mantenen encara en balear i, en la primera persona del plural, en alguerès. També apareixen, tot i que esporàdicament, a la Terra Alta (Navarro 1996, I: 88), a l'Alta Llitera (Sistac 1993: 179) i a Beseit (Gimeno 1994: 143). Moll (AORLL) les recollia, a principis de segle XX, a Vilaller, Tremp, Tortosa, Sort, Riba-roja (enquesta de l'any 1918), Pradell de Sió, Organyà, Lleida, Llavorsí, la Pobla de Segur, la Granadella, Isavarre, Gandesa, Esterri d'Àneu, el Pont de Suert, Calaceit, Bonansa, Benavarri, Balaguer, Artesa de Segre, Alòs d'Àneu i en balear.

En les persones 1a i 2a del plural de verbs del tipus *caure*, *creure*, *veure*, la semiconsonant antihlàtica /j/ de vegades no és articulada, però això no és sistemàtic en cap dels parlars de la comarca.

En els parlars de Darmós i la Serra d'Almos les formes de 1a i 2a persona del plural dels verbs del II grup acabats en *-ure* i del verb *dir* presenten una velar antihlàtica en els morfemes, analògica a la primera persona del singular del mateix temps verbal —*nantros diguem*—, tal com ho fa bona part del valencià (mapa 17/1394). Alcover i Moll (AORLL) la recullen a Andorra, Castelló, Vilaller, Benassal, Alcalà de Xivert, Sagunt, Llíria, València, Sueca, Gandia, la Vall de Gallinera, Tàrbena, Cocentaina, Benigànim.

2.2.5 Imperfet d'indicatiu

El morfema de tercera persona del singular, com en el cas del present, és /e/ en els parlars de la meitat nord de la comarca i /a/ (amb les diverses realitzacions fonètiques) en els parlars de la meitat sud (mapa 17/1392).

Els morfemes d'aquest temps verbal dels verbs del I grup són *-ava/-avo*, *-aves-*, *-ave/-ava-*, *-àvem/-àvam*, *-àveu/-àvau*, *-aven*, però també són possibles les terminacions *-aa*, *-aes-*, *-ae/-aa*, *-àem*, *-àeu*, *-aen*.²⁷⁶

²⁷⁵ Tal com s'ha indicat en el capítol de fonètica (apartat 1.2.1.3), la realització fonètica de la vocal morfològica /a/ és [a] a Garcia, Miravet i Tivissa, [ɛ] a Móra d'Ebre, Móra la Nova, Benissanet i Ginestar i [a] a la resta.

²⁷⁶ Cal dir, en aquest sentit, que, en una elocució més ràpida i espontània, la solució majoritària és la que presenta la pèrdua de la labial *-v-*, tot i que conviuen les dos solucions.

En el parlar de Miravet, la desinència de primera persona del singular de l'imperfet d'indicatiu (i també la de l'imperfet de subjuntiu i la del condicional) és *-o*, morfema analògic a la primera persona del present d'indicatiu (mapa 17/1395): *anavo, donavo, veio, cosio, patio, sentio, tenio*. Tot i que aquesta és la desinència tradicional, es constata una tendència a substituir-la per la forma més general, en *-a*, en les generacions més joves.²⁷⁷ Navarro (2000a: 31) també la recull, al Priorat, al Masroig —tant en les generacions més grans com en les més joves— i, residualment, a Capçanes, els Guiamets i la Torre de Fontaubella.

Els morfemes dels verbs del II grup que presenten semiconsonant palatal antihiàtica —*creia, creies, creie/creia, créiem, créieu, creien*, p.ex.— també poden perdre la semiconsonant. Aquesta caiguda de labial i de semiconsonant palatal en la desinència de l'imperfet d'indicatiu la marca Romi Porredon (1992: 16) com a característica del català nord-occidental.

En alguns verbs del segon grup (2a conjugació, que Moll ([1952]1991: 155) anomena de *tipus fort*), en alguns parlars de la comarca no es manté l'accentuació etimològica de l'imperfet d'indicatiu de la llengua antiga, sinó que s'ha produït un desplaçament d'accent cap al lexema. Com a regla general, el valencià i el tortosí conserven sempre les formes febles etimològiques, mentre que el lleidatà no les ha mantingut:

<i>caure</i>	<i>caïa</i> a Fa, Fl, Ri; <i>queïa</i> a Da, Ga, Me, Pa, Ra, Se, To; les dos solucions a As, Be, Gi, Mi, Mn, Ti, Vi (mapa 17/1396)
<i>creure</i>	<i>creïa</i> a Be, Fa, Fl, Ri, Vi; <i>creia</i> a Da, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, ²⁷⁸ Pa, Ra, Se, To; les dos solucions a As, Ti (mapa 17/1397)
<i>dir</i>	<i>dïa</i> a As, Be, Fa, Fl, Ga, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, To; <i>deïa</i> a la Palma; les dos solucions a Da, Gi, Se, Ti i Vi (mapa 17/1398)
<i>riure</i>	<i>ria</i> a As, Da, Fl, Ga, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, To; convivint amb <i>reïa</i> a Be i Fa; convivint amb <i>reia</i> a Se, Ti i Vi; només <i>reia</i> a Gi i Pa (mapa 17/1399)
<i>treure</i>	<i>traïa</i> a Fa; <i>treïa</i> a As, Be, Da, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, ²⁷⁹ Pa, Ra, Se, To, Vi; les dos formes a As, Fl, Ri i Ti (mapa 17/1400)
<i>veure</i>	<i>veïa</i> a Riba-roja; <i>veïa</i> ²⁸⁰ a Da, Fa, Ga, Me, Mi, Mn, Pa, Se, Ti To, Vi; les dos formes a As, Be, Fl, Gi, Ra (mapa 17/1401)

En alguns parlars de la comarca, en uns altres verbs del II grup, com ara *beure, moure* i *ploure*, es produeix també un desplaçament d'accent cap al lexema, fenomen que també s'enregistra en lleidatà (Creus 1997: 158-159):

<i>beie, moie, ploie/beia, moia, ploia</i> a Da, Pa, Se, Ti, To; <i>bevie, movie, plovie/bevia, movia, plovia</i> a la resta; les dos solucions a Vinebre (mapa 17/1406) ²⁸¹
--

²⁷⁷ Durant la tasca de recollida de dades i treball de camp, quan s'interrogava els informants sobre la morfologia verbal, les formes que apareixien en més casos eren les formes en *-a*; dins de la conversa, en canvi, era la desinència *-o* la prioritària. Malgrat això, s'ha observat que es tracta d'una forma estigmatitzada i els parlants tendeixen a substituir-la, sobretot davant d'un interlocutor forani. Segurament, doncs, una anàlisi sociolingüística revelaria que factors com l'edat, el nivell sociocultural i el grau de familiaritat establert amb l'interlocutor tenen molt a veure amb el manteniment o la substitució d'aquesta articulació.

²⁷⁸ Els informants indicaven que les formes amb accentuació etimològica “les dien abans los vells”.

²⁷⁹ Segons els informants, la forma etimològica és una forma antiga, actualment en total desús.

²⁸⁰ Amb pèrdua possible de la semiconsonant palatal.

²⁸¹ En el parlar de Riba-roja, juntament amb la variant amb bilabial aproximant, també es va recollir la forma sense bilabial, però amb accent a la vocal palatal tancada: *plöie*.

També és important de comentar l'evolució que han tingut, exclusivament en el parlar de la Palma, els verbs de la segona conjugació del tipus que Moll anomena *feble* ([1952]1991: 155). Així com en la major part del domini lingüístic els ha afectat l'analogia i han adoptat les desinències de la tercera conjugació (catalana), en el parlar de la Palma aquestes formes verbals presenten la conservació de la vocal temàtica llatina i el desenvolupament, en alguns casos, d'una antihíatica (mapa 17/1402): *bateia, correia, creixeia, naixeia*. En el parlar de la Torre, tot i que quan es va enquestar el paradigma verbal complet no es van recollir formes amb desplaçament d'accent, en la conversa semidirigida que es duia amb els informants, en dos casos van aparèixer variants amb accent al radical: *venéiam* i *batéam*.²⁸²

Ramon Arqués i Arrufat (BDNO, I: 65-66) recollia moltes de les formes que apareixen en els exemples anteriors, en el seu treball sobre el parlar de les Borges d'Urgell i pobles veïns de la Plana. Assenyala, per exemple, com a formes de la segona conjugació de l'imperfet d'indicatiu *temeya, bateya, coneixeya, moleya, preneya*. Així mateix, assenyala que els verbs MOURE, COURE i PLOURE tenen com a formes de l'imperfet d'indicatiu *moia, coia, ploie*.²⁸³ També assenyala la variant *moleie* Esperança Solans (1990: 212), en un estudi sobre la morfosintaxi de la parla nord-occidental, especialment centrat a Lleida. Moll (AORLL I) també enregistrarà aquestes formes amb semiconsonant palatal antihíatica a Lleida i la Granadella (les Garrigues) en tots els verbs que s'han assenyalat més amunt, excepte en el cas de *batre*. La menció d'aquestes formes en aquests articles indica que són pròpies del català nord-occidental o que, si més no, es retroben en altres zones de parla nord-occidental.

També és exclusiva del parlar de la Palma, en el conjunt de parlars riberencs, l'articulació com a palatal semioberta [ɛ] de la vocal àtona de la desinència de les persones primera i segona del plural d'aquest temps verbal (i també del condicional);²⁸⁴ en el parlar de la Torre de l'Espanyol, en canvi, la vocal àtona s'articula com a medial oberta (mapa 17/1403):²⁸⁵

la Palma	<i>donàv[ɛ]m, donàv[ɛ]u; batéi[ɛ]m, batéi[ɛ]u; dormí[ɛ]m, dormí[ɛ]u</i>
la Torre	<i>donàv[a]m, donàv[a]u; baté[a]m, baté[a]u; dormí[a]m, dormí[a]u</i>
la resta	<i>donàv[e]m, donàv[e]u; batí[e]m, batí[e]u; dormí[e]m, dormí[e]u</i>

2.2.6 Futur

El futur, i també el condicional, es formen afegint a l'infinitiu les desinències del present i de l'imperfet d'indicatiu del verb *haver*, respectivament (igual que a la resta del domini lingüístic): *donaré, sabràs, dormirà, donarem, sabreu, dormiran, donaria, sabries, dormiria/dormirie, donariem, sabríeu, dormirien*.²⁸⁶

En el parlar de Ginestar la vocal tònica de les desinències de 1a i 2a persona del plural s'articula com a palatal semioberta: *donar[ɛ]m, donar[ɛ]u* (*donar[é]m, donar[é]u* a la resta; mapa 17/1404).

²⁸² Atès que aquestes formes només han aparegut de manera molt esporàdica i en un informant, no apareixen reflectides en els quadros verbals, perquè s'ha constatat que són molt més generals les variants sense desplaçament d'accent, però sí que s'ha introduït al mapa.

²⁸³ Aquest article, reproduït al *Bulletí de Dialectologia Nord-Occidental* I, aparegué publicat per primera vegada al *Bulletí del Diccionari de la Llengua Catalana* el 1910.

²⁸⁴ Articulació pròpia dels parlars lleidatans (Creus 1997).

²⁸⁵ També a la Poble de Massaluca (Terra Alta) es recull el morfema amb medial àtona, tant en l'imperfet d'indicatiu com en el de subjuntiu (Navarro 1996, I: 98 i s.).

²⁸⁶ Per a la informació del condicional, cf. apartat següent.

2.2.7 Condicional

El morfema de tercera persona del singular, igual com en el cas del present i de l'imperfet d'indicatiu, és /e/ en els parlars de la meitat nord de la comarca i /a/²⁸⁷ en els parlars de la meitat sud (mapa 17/1392).

En el parlar de Miravet, com a morfema de primera persona del singular pot articular-se una *-a*, i no una *-a*, per analogia amb el present d'indicatiu i l'imperfet d'indicatiu: *jo donario*. Tot i això, l'articulació amb velar no és l'exclusiva (mapa 17/1405).²⁸⁸

Tal com s'ha indicat més amunt, la vocal àtona de la desinència de les persones 1a i 2a persona del plural d'aquest temps verbal s'articula palatal semioberta [ɛ] en el parlar de la Palma i medial oberta [a] en el parlar de la Torre de l'Espanyol; a la resta de parlars és una palatal semitancada [e]:

la Palma	<i>donarí[ɛ]m, donarí[ɛ]u; batri[ɛ]m, batri[ɛ]u; dormirí[ɛ]m, dormirí[ɛ]u</i>
la Torre	<i>donarí[a]m, donarí[a]u; batri[a]m, batri[a]u; dormirí[a]m, dormirí[a]u</i>
la resta	<i>donarí[e]m, donarí[e]u; batri[e]m, batri[e]u; dormirí[e]m, dormirí[e]u</i>

2.2.8 Present de subjuntiu

2.2.8.1 Primera persona del singular

A la Ribera d'Ebre, el morfema de primera persona del singular del present de subjuntiu dels verbs del I grup presenta cinc variants diferents: *-a*, *-e*, *-i*, *-ia*, *-ic* (mapa 17/1407).²⁸⁹

<i>-a (dóna)</i>	a As, Fa, Fl, Pa, Ri, To, Vi
<i>-e (done)</i>	a Mi
<i>-i (doni)</i>	a Be, Da, Ga, Me, Mn, Se, Ti
<i>-ia (dónia)</i>	a Gi, Ra ²⁹⁰
<i>-ic (dónic)</i>	a Da ²⁹¹

La desinència /a/, que és etimològica en els verbs del II i III grup, es va estendre —per analogia— als verbs del I grup en bona part del català nord-occidental, de tal manera que s'ha convertit en el morfema desinencial de la primera persona del singular del present de subjuntiu. Segons Badia i Margarit ([1951]1984: 309), tot el català occidental i el balear han conservat l'antiga *-a* desinencial, especialment en els verbs amb arrel velaritzada, etimològica o analògica: 1- diga, 2- digues, 3- digue.²⁹²

²⁸⁷ Amb les diverses realitzacions fonètiques de la vocal final, que ja s'han assenyalat en el capítol 1.2.1.3 de fonètica.

²⁸⁸ Navarro (2000a: 33) també l'enregistra a les localitats prioratines del Masroig, Capçanes, els Guiamets i la Torre de Fontaubella.

²⁸⁹ Variació també assenyalada per Navarro (2000b: 31).

²⁹⁰ En el parlar de Rasquera les formes amb *-ia* alternen amb les formes amb *-a*. Novament, un estudi sociolingüístic segurament donaria llum sobre els motius i els contextos d'aquest canvi.

²⁹¹ Aquesta desinència és substituïda, en molts casos, per la desinència en *-i*. Moll (AORLL) localitza les formes amb velar final a Campmany, Rocabrúna, Camprodon, Sant Joan de les Abadesses i Olot.

²⁹² Gulsoy (1976: 32) dóna la variant *-a* per a la II i III conjugació i no la considera per a la I; tampoc no ho fa Moll ([1952]1991: ■311-319), però aquesta forma amb *-a* per a la persona 1 del present de subjuntiu es troba en diversos parlars del català nord-occidental. Sí que l'assenyala, en canvi, Pérez Saldanya (1998: 164-165), i explica que aquest sistema ha introduït analògicament una *-a* (realitzada com a [a], com a [a] o com a [ɛ],

La desinència /e/ és l'extensió analògica de la vocal de suport que, en un primer moment, va adherir-se als verbs de radical acabat en consonant + líquida, per facilitar la pronúncia (Moll [1952]1991: 153).

Com que en català oriental les vocals palatals àtones i la medial es confonen, hi hagué la tendència a tancar la /e/ per evitar confusió amb la /a/ del present d'indicatiu; d'aquí resultaren les formes en /i/, generalitzades avui en català oriental i força introduïdes en part del català occidental (Moll [1952]1991: 153).

Part del català occidental va desenvolupar en la 2a i 3a persones de les tres classes de verbs una desinència /o/ (*cantos, canto*), deguda a la necessitat de distingir aquestes dos persones de subjuntiu de les respectives d'indicatiu (*cantes, cante*). En alguns parlars posteriorment es va estendre la mateixa desinència a la primera persona del singular (Moll AORLL, II: 84; Gimeno 1994: 161). En cap dels parlars de la Ribera d'Ebre que presenten aquesta desinència verbal, però, no s'ha recollit en la 1a persona.²⁹³

segons els parlars) en la primera persona del subjuntiu dels verbs de la primera conjugació. Afegeix que la influència de les formes en *-a* de les altres conjugacions sobre les de la primera no és un fet insòlit en les llengües romàniques, com ho demostra que la desinència *-a* aparegui en bona part de l'italià septentrional (com ara en llombard) i, dins el retoromànic, en engadinès.

Per tal d'analitzar l'evolució de les desinències del subjuntiu present en els diversos geolectes catalans, és necessari separar les formes rizotòniques (les formes de les persones 1a, 2a, 3a del singular i 3a del plural) de les formes arizotòniques (1a i 2a persones del plural). En el primer cas existeix una forta diversitat geolectal, que es justifica, en bona mesura, per la necessitat de mantindre diferenciats els presents d'indicatiu i de subjuntiu; en el segon cas, en canvi, les formes de subjuntiu, les d'indicatiu i les d'imperatiu han acabat convergint (Pérez Saldanya 1998: 147). Tot i això, es poden assenyalar algunes diferències geolectals en les persones 1a i 2a del plural segons els parlars.

Atès que l'objectiu d'aquest estudi no és tant aportar informació diacrònica com dibuixar la realitat sincrònica d'una part del domini lingüístic (malgrat que un aspecte i altre no són completament indestruïbles), no s'ocuparà de repassar els estudis teòrics que sobre aquest temps verbal han anat emergint. Per a una anàlisi molt més detallada i aprofundida de l'evolució de les marques de present de subjuntiu en els diferents geolectes catalans, podeu consultar el capítol 9 —“Les desinències del present de subjuntiu”, pàgs. 147-168— de l'estudi de Manuel Pérez Saldanya (1998). També són interessants les aportacions de Gulsoy (1976), Coromines (1971), Allières (1963-68) i Gimeno (1992).

²⁹³ Els primers exemples de subjuntiu en *-o* es troben als *Sermons* de Sant Vicent Ferrer, i s'ha pensat que la seua presència a l'obra del sant valencià fóra deguda a la intervenció d'un escrivà del territori occidental o del nord de Maestrat (Moll 1952: 313). Gulsoy (1976: 35) considera que es tracta més aviat de la segona possibilitat, perquè la *-o* apareix en les quatre persones i també en el present d'indicatiu i, per tant, va d'acord amb el sistema d'Alcalà de Xivert i no pas de parlars de més al nord del domini lingüístic, que no presenten *-o* en la persona 1 del subjuntiu present (tot i això adverteix que Coromines assenyala que el subjuntiu en *-o* no era estrany al segle XV en terres valencianes). En aquest text, la *-o* apareix només en la 1a conjugació i alterna amb les formes en *-e*. Gulsoy també troba un exemple de subjuntiu en *-o* en la 2a conjugació en un text de la segona meitat del XVI, procedent d'Urgell (*Teatre profà*). Això demostra que aquesta desinència ja s'havia propagat a la resta de conjugacions al segle XVI. Coromines (1971: 205) considera que aquesta terminació es va produir en els verbs tipus *mostre, compre*, amb una assimilació vocàlica de l'àtona a la tònica: *ó - e → ó - o (mostre → mostro)* i després, per analogia, s'hauria estès a d'altres verbs de la 1a conjugació. En aquest procés (encara segons Coromines) hi haurien ajudat també les formes com *menyspreu, confiu*, la semivocal velar de les quals hauria passat a donar *menyspreo, confio*. Coromines considera el problema de la *-o* de l'indicatiu i de la *-o* del subjuntiu resultat del mateix fenomen fonètic. Jacques Allières (1963-68: 261) arriba a les mateixes conclusions que Coromines, tot i que només ofereix judicis hipotètics, perquè no s'ha basat en documents antics ni ha consultat el treball d'aquest autor. Per a ell, aquesta desinència “semble représenter la fixation d'une variante du vocalisme de soutien facilitée par un vocalisme vélaire tonique dans la pénultième...”. Quant a l'èxit de la *-o-* com a distintiu del subjuntiu, l'atribueix a la seua poca freqüència en el sistema del català occidental.

Pel que fa a la desinència acabada en velar (*córric*), que s'ha enregistrat en el parlar de Darmós en alguns verbs com *donar* o *córrer*, s'explica per analogia als verbs que presenten velar, etimològica primer i analògica després, en el present d'indicatiu. Cal advertir, però, que aquesta desinència apareix de manera esporàdica, sempre juntament amb la desinència *-i*. Navarro (2000b: 31) la dóna com l'única recollida a Darmós.

Segons Moll ([1952]1991: 154), en els verbs de les classes II i III era freqüent des del segle XVI un tipus de subjuntiu a partir del grup vocàlic *-/ia/* (*séntia*). No s'hi veu clar si aquesta combinació és el resultat mixt i vacil·lant del conflicte entre les formes antigues en *a* i les modernes en *i*, o si és imitació analògica del subjuntiu d'uns pocs verbs que tenien per pròpia etimologia el grup *-ia* (*càpia*, *càpies*, *càpia*, *capiam*, *capiau*, *càpien* i *sàpia*, *sàpies*, *sàpia*, *sapiam*, *sapiau*, *sàpien*) i que van ser un paradigma que va servir de model als altres verbs en aquest aspecte de la flexió. Aquestes formes en *-/ia/* s'han conservat en els parlars de Ginestar i Rasquera, en els quals posteriorment s'han estès analògicament cap a la resta de verbs. Tot i això, aquest morfema és substituït en molts casos pel morfema */e/* en el parlar de Rasquera i pel morfema */i/* en el parlar de Ginestar.

Entre les dos vocals d'aquest grup (seguint encara Moll) es va desenvolupar un so velar que en part és un element antihiàtic i en part pot ser analògic de les formes guturalitzades com *duga*, *crega*. Així, el resultat va ser *càpiga*, *càpigues*, *càpiga*, *capiguem*, *capiguen*, *càpiguen* i *sàpiga*, *sàpigues*, *sàpiga*, *sapiguem*, *sapiguen*, *sàpiguen*. Per analogia amb aquestes formes, s'ha desenvolupat en alguns parlars un nou paradigma de present de subjuntiu a partir del grup *-[ig]-*, que abasta tots els verbs.²⁹⁴

En el parlar de Faió també es conserva, en el verb *saber*, el subjuntiu */ia/*, però la consonant final del lexema és una bilabial aproximant sonora, segurament per analogia al radical de l'infinitiu, del gerundi i del participi —*saber*, *sabent*, *sabut*—: *sàbia*, *sàbios*, *sàbio*, *sàbion*.

A la Ribera d'Ebre, igual com en part del tortosí, es recullen moltes formes amb increment velar, en els parlars del sud del Pas de l'Ase, exceptuant Garcia, Darmós i la Serra, i en les localitats d'Ascó i Vinebre, al nord (mapa 17/1408).²⁹⁵ En tots els parlars que enregistren formes velars també és possible que, esporàdicament, apareguin formes sense l'increment.

Els exemples dels *Sermons* de Sant Vicent Ferrer corroboren la tesi que postula l'assimilació vocàlica amb la tònica en verbs concrets com a primera etapa de l'aparició del subjuntiu en *-o* (per a una anàlisi més aprofundida de la variable morfosintàctica del subjuntiu en alguns parlars nord-occidentals, es pot consultar Cubells 2002).

²⁹⁴ Malgrat el que s'acaba d'explicar, en els parlars de Ginestar i Rasquera el morfema */ia/* pot incorporar l'element velar antihiàtic.

²⁹⁵ Alguns exemples, com a mostra:

donar – *dónigue* a Miravet, juntament amb la forma sense incrementar; *dongui* a Ga, Mn, Da i Ti

marxar – *màrxiga* a Me, Be, Mi, Gi, Ti

batre – *bàtiga* a Vinebre i Benissanet

córrer – *córriga* a As, Mn, Ti; *córrigue* a Mi (juntament amb *corre*)

creure – *créguiga* a Benissanet

dir – *díguigue* a Benissanet

nèixer – *nàixiga* a Ascó (juntament amb *naixca*); *nàixigue* a Benissanet (juntament amb *naixi*)

riure – *ríguigue* a Benissanet

bullir – *búlliga* a Be, Ti; *búlligue* a Miravet (convivint amb *bulle*); *bullga* a As, Vi; *búllia* a Gi, Ra

collir – *cúlliga* a Gi, Ti (aquí també *culli*); *cúlligue* a Benissanet; *cullga* a As i Vi

cosir – *cúsiga* a Mn, Be, Ti; *cúsigue* a Miravet (també *cuse*); *cusga* a As i Vi

dormir – *dòrmiga* a As, Mn (convivint amb *dormi*), Be, Ti, Gi (convivint amb *dòrmia*); *dòrmigue* a Miravet

fregir – *fregíxiga* a Benissanet

En els verbs del II grup que presenten prepalatal fricativa sorda en el lexema i en els verbs incoatius del III grup, la 1a persona del singular del present de subjuntiu (i també la 2a, 3a del singular i 3a del plural) no manté el grup consonàntic etimològic (*crezca, patisca*), sinó que s'articula una prepalatal sorda /ʃ/, analògica a les mateixes persones de l'indicatiu (*creixa/creixi/creixe/creixia; patixa/patixi/patixi/patixia/pateixi*).²⁹⁶ En el parlar de Vinebre, i segons els verbs també en el parlar d'Ascó, apareix, però, una forma híbrida entre la forma analògica i l'etimològica; aquesta forma híbrida s'ha estès també a verbs que no són etimològicament incoatius (mapa 17/1409):

<i>créixer</i>	<i>creixca</i> a As (tb. <i>creixa</i>), Vi
<i>néixer</i>	<i>naixca</i> a As, Vi
<i>complir</i>	<i>complxca</i> a As, Vi
<i>cosir</i>	<i>cosixca</i> a As, Vi (tb. <i>cuzga</i>) ²⁹⁷
<i>fregir</i>	<i>fregixca</i> a As, Vi
<i>llegir</i>	<i>llegixca</i> a As, Vi
<i>morir</i>	<i>morixca</i> a As, Vi
<i>omplir</i>	<i>aumplxca</i> a As, Vi
<i>patir</i>	<i>patixca</i> a As, Vi

També en els parlars d'Ascó i Vinebre, les persones 1a, 2a, 3a del singular i 3a del plural del present de subjuntiu dels verbs *bullir* i *cullir* perden la vocal palatal però conserven la velar antihiàtica generada posteriorment:

<i>bullir</i>	<i>bullga</i> a As, Vi
<i>collir</i>	<i>cullga</i> a As, Vi

Aquestes formes verbals generen les de l'imperfet, les quals també perden la vocal palatal però conserven la consonant velar: *bullgués, cullgués*.

2.2.8.2 Segona i tercera persones del singular i tercera del plural

Les persones 2a, 3a del singular i 3a del plural del present de subjuntiu presenten, en les tres conjugacions, quatre tipus de morfemes vocàlics (mapa 17/1410):

<i>-e</i> (<i>dónes, done, donen</i>)	a As, Mi, ²⁹⁸ Ri
<i>-o</i> (<i>donos, dono, donon</i>)	a As, Fa, Fl, To, Vi
<i>-i</i> (<i>donis, doni, donin</i>)	a Be, Da, Ga, Me, Mn, Pa, Se, Ti
<i>-ie/ia</i> (<i>dónies, dónia, dónien</i>)	a Gi i Ra

Per tot el català nord-occidental, des d'Andorra fins a Alcalà de Xivert (encara que amb discontinuïtat), el morfema de les persones 2a, 3a del singular i 3a del plural és *-o*. No obstant

fugir – *fúgiga* a As i Ti (aquí juntament amb *fugi*)

llegir – *llegíxigue* a Benissanet

morir – *mòriga* a As, Mn; *mòrigue* a Be, Mi

obrir – *òbriga* a As, Me, Mn, Ti; *òbrigue* a Mi

omplir – *òmpliga* a As, Mn i Ti (en els dos últims també *ompli*); *òmpligue* a Miravet

sentir – *séntiga* a Tivissa (juntament amb *senti*)

sortir – *súrtiga* a Vinebre (i també *surta*) i a Benissanet (aquí juntament amb *surti*)

²⁹⁶ La distribució morfemàtica per poblacions ja s'ha indicat al principi d'aquest apartat. Sobre l'increment incoatiu, cf. apartat 2.2.11.

²⁹⁷ A la resta de localitats no es recullen formes incoatives analògiques.

²⁹⁸ En aquest verb, alternant amb les formes amb increment velar a Miravet.

això, a la comarca de la Ribera d'Ebre només s'ha recollit aquest subjuntiu en cinc dels disset parlars.

En el parlar d'Ascó el morfema *-o* conviu amb el morfema *-e*, que ha anat guanyant terreny (fins i tot un mateix informant, en una mateixa forma verbal, pot alternar el subjuntiu en *-o* i el subjuntiu en *-e*); en el parlar de Vinebre també les formes amb *-o* van sent substituïdes per les formes en *-e*, encara que no són les majoritàries. En general, a totes localitats que conserven el subjuntiu en *-o*, es constata una tendència a substituir-lo pel morfema *-e*,²⁹⁹ propi dels parlars occidentals, llevat de la Torre, on se substitueix pel morfema *-i*.

Els morfemes en *-e*, segons Navarro (2000b: 32) generals en la llengua antiga i actualment propis del català occidental (llevat del lleidatà), presenten continuïtat geogràfica amb la comarca veïna de la Terra Alta i amb la del Baix Ebre (Navarro 1996, I: 90); els morfemes en *-o* també presenten continuïtat geogràfica amb els parlars de les comarques veïnes de la Terra Alta, el Segrià i les Garrigues, però no, ja, amb el Priorat ni el Baix Ebre (Navarro 1996, I: 90; 2000a: 33; 2000b: 32; Cubells i Satorra 2000: 22); els morfemes en *-i* presenten continuïtat amb els parlars veïns del Priorat i del Baix Camp; els morfemes en *-ia* conformen un illot lingüístic, amb continuïtat amb els parlars de Benifallet, el Perelló i l'Ametlla de Mar, totes tres localitats de la comarca veïna del Baix Ebre (Castellà 2003: 85).

2.2.8.3 Primera i segona persones del plural

De morfemes de 1a i 2a persona del plural, a la comarca de la Ribera d'Ebre n'apareixen tres tipus diferents (mapa 17/1411):

- em, -eu, -im, -iu [tònics]* (*donem, doneu; caiguem, caiguen; bullim, bulliu*) a tota la comarca, excepte Faió, Flix i Riba-roja
- éssem, -ésseu, -íssem, -ísseu* (*donéssem, donésseu; caiguéssem, caiguésseu; bullíssem, bullísseu*) a Faió, Flix, Riba-roja, Vinebre i Benissanet
- im, -iu [àtons]* (*dónim, doniu; càiguim, càiguiu; búllim, búlliu*) a Tivissa

Els morfemes tòncics *-em, -eu* dels verbs del I grup són etimològics i generals arreu del domini lingüístic;³⁰⁰ els morfemes dels verbs del II i III grup (*-em, -eu; -im, -iu*, respectivament) són conseqüència de la influència de les desinències de l'indicatiu (Moll [1952]1991: 153).

Els morfemes àtons *-im, -iu* que apareixen en el parlar de Tivissa no han estat documentats encara enlloc més del domini lingüístic.³⁰¹ Es tracta de morfemes creats per analogia amb la resta de persones del mateix temps i mode (Navarro 2000b: 32).

²⁹⁹ En els parlars lleidatans que mantenen el subjuntiu en *-o*, en canvi, aquest morfema se substitueix pel morfema propi dels parlars orientals, *-i* (Cubells 2002).

³⁰⁰ En el parlar de Ginestar la vocal tònica del morfema s'articula com a palatal semioberta [ɛ]: *-[ém], -[éw]*.

³⁰¹ Els assenyalava per primera vegada Navarro (2000b: 32), el qual considera que la seua aparició ha de ser relativament recent, atès que els iaïos paterns i el pare de l'autor, que són fills de Tivissa, l'any 1947 es van traslladar a Cambrils i ell mai no els ha sentit emprar aquestes formes de 1a i 2a persones del plural del present de subjuntiu. Com a molt, doncs —conclou—, aquests morfemes poden haver aparegut des de fa una cinquantena d'anys. El mateix autor afegeix que s'han estès ràpidament a totes les generacions. Malgrat això, eren formes que apareixien espontàniament durant la conversa, però no acostumaven a ser donades com a resposta directa en l'interrogatori sobre el paradigma verbal. Un exemple recollit durant la conversa és el següent: *això no vol dir que naltros ho díguim*. Cot i Izquierdo (2003: 192) tampoc no els han documentat.

Els morfemes *-éssem*, *-ésseu* s'han creat analògicament amb els de les mateixes persones de l'imperfet de subjuntiu. Aquesta és una de les característiques genuïnes dels parlars de transició entre el nord-occidental i el valencià. Veny (1998: 105), en referència a aquest fenomen, el considera una "característica sobressortint del tortosí"; Gimeno (1991: 179) afegeix que "els manuals de dialectologia catalana ens informen d'un fenomen lingüístic curiós que es dona en tortosí: la coincidència de les persones 4 i 5 del SP amb les de l'IS", i en el seu treball de 1994 (p.164) assenyalava que "el fenomen, però, ultrapassa els límits estrictament administratius de les "províncies" i penetra cap a Migdia fins a arribar a Alcalà de Xivert, límit més meridional on es registra. Aquest és un dels trets característics del tortosí comú o general". Navarro i Pradilla (1999: 64) també posen èmfasi en aquesta característica, qualificant-la de "tret particular que no es dona enlloc més del domini lingüístic". A la comarca de la Ribera d'Ebre, però, aquesta isoglossa discontinua només abraça totalment tres dels disset parlars i parcialment dos més. Tot i tractar-se d'un tret qualificat d'exclusiu del subdialecte tortosí, ha estat recollit també per Cubells i Satorra (2000: 24) a les localitats veïnes de Mequinensa (Baix Cinca; també assenyalat per Moret 1994: 49), Almatret, Maials i Llardecans (Segrià) i la Granadella i Bovera (Garrigues).

En els parlars de Vinebre i Benissanet aquests morfemes presenten alternança amb els morfemes *-em*, *-eu/-im*, *iu*. Encara que no és segur que es tracti de substitució d'unes formes per les altres, el que sí s'ha constatat és que els morfemes *-éssem*, *-ésseu* tenen un rendiment molt menor.³⁰²

En els verbs del II i III grup que presenten un increment velar en les persones 1a, 2a, 3a del singular i 3a del plural, aquesta velar també pot aparèixer en les altres persones verbals en tots els parlars de la comarca llevat de Faió, Flix, la Palma, la Torre, Garcia, Darmós i la Serra (a Riba-roja molt esporàdicament).³⁰³

En els parlars de Ginestar i Tivissa, però, generalment l'increment velar apareix en totes les persones verbals excepte en la 1a i la 2a persona del plural.

En els verbs del III grup que presenten prepalatal fricativa sorda en el lexema i en els verbs incoatiu, en el parlar de Vinebre, tal com s'ha exposat més amunt, apareix una forma híbrida

³⁰² En el cas de Vinebre, Massanell (2003: 222, nota 1) només recull la confusió en una ocasió; pel que fa a Benissanet, Cot (1998: 62) i Navarro (2000b: 32) també assenyalen la convivència de les dos formes.

³⁰³ Per exemple:

batre – *batiguem*, *batigueu* a Vi i Be
córrer – *corguem*, *corgueu* a Vinebre; *corriguem*, *corrigueu* a As, Mn, Be i Mi
créixer – *creixiguem*, *creixigueu* a Be i Mi
néixer – *naixiguem*, *naixigueu* a Ascó
bullir – *bulliguéssim*, *bulliguéssiu* a Benissanet (també *bullim*, *bulliu*); *bulliguem*, *bulligueu* a Mi
collir – *cullguem*, *cullgueu* a Vinebre; *colliguem*, *colligueu* a Benissanet
complir – *compliguem*, *compligueu* a Vi, As i Be
cosir – *cosiguéssim*, *cosiguéssiu* a Riba-roja; *cosiguem*, *cosigueu* a Benissanet (també *cosim*, *cosiu*)
dormir – *dormiguem*, *dormigueu* a Vi, As, Mn, Be, Mi (a les tres darreres alternant amb *dormim*, *dormiu*)
fregir – *fregiguem*, *fregigueu* a Vi, As i Mn
fugir – *fugiguem*, *fugigueu* a Mn
llegir – *llegiguem*, *llegigueu* a Vi i Be
morir – *moriguéssim*, *moriguéssiu* a Riba-roja; *moriguem*, *morigueu* a Vi, As, Mn, Be, Mi
obrir – *auriguéssim*, *auriguéssiu* a Riba-roja; *obriguem*, *obrigueu* a As, Me
omplir – *ompliguem*, *ompligueu* a Vi, As, Be, Mi, Ti (en els tres darrers convivint amb *omplim*, *ompliu*)
patir – *patiguem*, *patigueu* a Vi i Mn
sentir – *sentiguem*, *sentigueu* a Mn, Gi i Ti (a tot arreu juntament amb *sentim*, *sentiu*)
sortir – *sortiguéssim*, *sortiguéssiu* a Riba-roja; *sortiguem*, *sortigueu* a Vi, Mn

procedent de la forma anàlogica i l'etimològica en les persones 1a, 2a, 3a del singular i 3a del plural; la 1a i la 2a persones del plural, en canvi, presenten increment velar. Aquesta forma també pot aparèixer en verbs que es fan incoatiu analògicament:

fregisca, fregiscos, fregisco, fregiguem, fregigueu, fregíscon,
llegixca, llegixcos, llegixco, llegiguem, llegigueu, llegíscon;
morixca, morixcos, morixco, moriguéssem, moriguésseu, moríxcon,
aumplexca, aumplexcos, aumplexco, aumpliguem, aumpligueu, aumplíxcon,
patixca, patixcos, patixco, patiguem, patigueu, patíxcon

En el verb *creïxer* (II grup), en canvi, la forma híbrida apareix en totes les persones verbals; les mateixes formes es recullen en el parlar d'Ascó:

creixca, creixcos, creixco, creixquem, creixqueu, creíxcon

2.2.8.4 Tercera persona del plural

En el parlar de Benissanet, encara que de manera molt esporàdica, és possible que el morfema de 3a persona del plural del present de subjuntiu presenti confusió amb el mateix de la 3a persona del plural de l'imperfet de subjuntiu: *vol que ells cantessen*. Aquesta coincidència ha estat assenyalada, prèviament a aquest estudi, per Cot (1998: 63).

2.2.9 Imperfet de subjuntiu

2.2.9.1 Primera persona del singular

La 1a persona de l'imperfet de subjuntiu presenta tres morfemes diferents a la Ribera (mapa 17/1412):

- és (*donés*) al sud de la comarca: Be, Da, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra,³⁰⁴ Se, Ti
- essa (*donessa*) en els parlars del nord del Pas de l'Ase i, esporàdicament, a Ginestar i Tivissa
- esso (*donesso*) a Miravet

En els parlars del nord, el morfema de primera persona del singular pren la vocal morfemàtica /a/, articulada segons les diverses realitzacions fonètiques de la medial final, per analogia amb la primera persona del singular del present de subjuntiu.

En el parlar de Miravet, igual com s'esdevé amb l'imperfet d'indicatiu i el condicional, també en el subjuntiu el morfema de temps pot prendre una vocal morfemàtica /o/, anàloga amb la 1a persona del present d'indicatiu. Aquest morfema, però, tendeix a ser substituït per –és.³⁰⁵

En el parlar de Tivissa es va constatar l'ús del morfema –essa, al costat del més general en els parlars del sud de la comarca; tot i tindre un rendiment molt menor, apareixia en la conversa de manera espontània i fins i tot en les respostes de la conjugació verbal. Malgrat aquesta presència constatable, però, no apareix enregistrat en cap dels treballs que fan referència a la comarca. També es va recollir, molt esporàdicament, a Ginestar.

³⁰⁴ Esporàdicament, en el parlar de Rasquera pot aparèixer una forma amb semiconsonant palatal anàloga al morfema de present de subjuntiu: *matiniesses, pesiés*.

³⁰⁵ Moll (AORLL) recull aquesta forma en alguns parlars del català occidental: la Torre de Cabdella, la Pobra de Segur i Tamarit de Llitera.

2.2.9.2 Tercera persona del singular

La tercera persona del singular d'aquest temps verbal, les formes del qual procedeixen del plusquamperfet de subjuntiu llatí, presenta el morfema zero a totes les poblacions de la comarca: *donés*.

2.2.9.3 Segona persona del singular i tercera del plural

La vocal morfemàtica de les persones 2a del singular i 3a del plural és /e/: *donesses, donessen*, tot i que en alguns parlars aquests morfemes són pràcticament substituïts per les formes en /i/, sobretot en les generacions més joves, però també, ja, en els grups d'edat que s'han enquestat (mapa 17/1413):

<i>donesses, donessen</i>	tots els parlars
<i>donessis, donessin</i>	Be, Da, ³⁰⁶ Mn, Pa, Se, Ti

Els parlars on els morfemes en /i/ estan més introduïts són Darmós, la Serra d'Almos i Tivissa.

2.2.9.4 Primera i segona persones del plural

Les vocals àtones de la desinència de les persones 1a i 2a del plural són quatre:

[e] (<i>donéss[e]m, donéss[e]u</i>)	a tota la comarca, excepte la Palma i la Torre
[ɛ] ³⁰⁷ (<i>donéss[ɛ]m, donéss[ɛ]u</i>)	a la Palma
[a] ³⁰⁸ (<i>donéss[a]m, donéss[a]u</i>)	a la Torre
[i] ³⁰⁹ (<i>donéss[i]m, donéss[i]u</i>)	a Be, Da, Mn, Se, Ti

2.2.9.5 Increment velar

En l'imperfet de subjuntiu, l'aparició d'un increment velar és molt més sistemàtica pel que fa a poblacions que en el present del mateix mode i afecta totes les persones verbals d'aquest temps (mapa 17/1414):

Increment velar	As, Be, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ti, To, Vi;
No increment	Da, Fa, Fl, Pa, Se

De manera no sistemàtica, però força general, també els verbs del I i II grup es veuen afectats per l'increment velar en els parlars de As, Be, Me, Mi, Mn, Ra.³¹⁰

³⁰⁶ Navarro (2000b: 33) recull a Darmós només els morfemes en /i/.

³⁰⁷ Moll (AORLL I: 85) recull aquesta articulació a Artesa de Segre, Balaguer, Bellpuig, Lleida i la Granadella. Esperança Solans (1990: 212) també destaca l'ús habitual de l'imperfet de subjuntiu amb [ɛ] en la primera persona, la qual, a més, s'estén a la primera i segona persona del plural. Dins de la Ribera d'Ebre, el parlar de la Palma és l'únic que presenta aquesta articulació, però és present, també, en el parlar de les localitats veïnes de Bovera, a les Garrigues, i la Bisbal de Falset, al Priorat (Cubells 1998: 59; Navarro 1997). També esmenten aquesta articulació Casanovas i Creus (1999: 103) en lleidatà.

³⁰⁸ Moll (AORLL) no recull aquesta variant en cap de les localitats enquestades.

³⁰⁹ De manera molt esporàdica pot aparèixer, en algun altre parlar, la vocal morfemàtica /i/, però no pas amb un rendiment tan alt com el que presenta en aquests pobles.

³¹⁰ Ra: *entrigués, cremigués, quedigués, perdigués, s'encomanigués*
Mi: *toquigués, interrompigués, tornigués*

En el parlar de Riba-roja, l'increment velar apareix només en els verbs següents: *collir*, *cosir*, *llegir*, *morir* i *sortir* (*colligués*, *cosigués*, *llegigués*, *morigués*, *sortigués*).

Per analogia amb les formes del present de subjuntiu, els parlars de Faió i Rasquera presenten les formes *sabiés* (> *sàbio*) i *cusiés* (> *cúsia*), respectivament.

2.2.10 Imperatiu

Les formes de la 2a persona de l'imperatiu d'alguns verbs, en els parlars de la Ribera d'Ebre són formes molt acostades a les del valencià i, a diferència del que ocorre en altres parlars, no es pren com a base la corresponent del present de subjuntiu:³¹¹

- dir* *dis* a tots els pobles, llevat de Ginestar i Darmós, on la forma és *digues*. A la Torre es van recollir les dos variants (mapa 17/1415)
- estar* *estàs-te* a Fl, Ga, Pa, To, Vi; *estigue't* a Be, Da, Me, Mi, Mn, Ra, Se; les dos formes a As, Fa, Gi, Ri, Ti (mapa 17/1416)
- fregir* *frig* a Benissanet i Ginestar; *fregix* a la resta; *fregeix* i *fregix* a Da i Se (mapa 17/1417)
- llegir* *llig* a Be, Mi i Ra; *llig i llegix* a Gi i Me; *llegix* a la resta; *llegeix* i *llegix* a Da i Se (mapa 17/1418)
- tindre* *t[é]* a Fa, Gi, Pa; *t[é]* a Da, Ga, Pa, Ti; *tí* a tots els parlars (mapa 17/1419)

2.2.11 Verbs incoatius

L'increment incoatiu d'alguns verbs del III grup és el propi dels parlars occidentals –*SC*– a tots els pobles, llevat de Darmós i la Serra d'Almos. En aquestes dos localitats les formes amb l'increment incoatiu –*SC*– conviuen amb les formes amb l'increment –*SC*–, propi del bloc oriental (mapa 17/1420).³¹² Cal assenyalar, però, que l'articulació de la vocal tònica és [e], seguint la tendència dels parlars occidentals. Quintana (1987: 172) i Navarro (2000b: 34) recullen, en el parlar de Faió, la variant etimològica *patisco*, però en aquesta recerca no ha estat recollida.

L'infix incoatiu apareix en les persones 1a, 2a, 3a del singular i 3a del plural del present d'indicatiu i de subjuntiu, però no es troba en les persones 1a i 2a del plural: *partixo/parteixo*, *partixes/parteixes*, *partix/parteix*, *partixen/parteixen*, però *partim*, *partiu*.

En els verbs *fregir* i *llegir*, tal com s'ha indicat en analitzar el present d'indicatiu, ni les formes de present d'indicatiu ni les de present de subjuntiu presenten l'increment incoatiu en els parlars següents:

As: *pergués*, *partigués*

Me: *marxigués*

Mn: *asmunyigués*, *sortigués*

Be: *perdigués*

³¹¹ En combinació amb pronom feble enclíctic, en alguns parlars de la comarca la vocal final medial és substituïda per una palatal semitancada: *dixa*, però *dixe'l*. Cf. apartat 2.1.3.2 d'aquest mateix capítol.

³¹² Navarro (2000b: 34), però, a Darmós només hi recull les formes amb l'increment incoatiu propi del bloc oriental del català.

fregir *fri*[3]o a Be (tb. *fregixo*), Gi, Mi i Ra

llegir *lli*[3]o a Be, Gi, Mi i Ra; esporàdicament a Me

En tots els parlars, en el verb *llegir* és possible el tancament de la vocal palatal pretònica inicial provocat per la influència de la vocal tònica i de la consonant palatal inicial: [ʎejʒiʃo] o [ʎiʒiʃo]. En els parlars de Flix i Riba-roja, a més, la prepalatal fricativa sorda intervocàlica pot veure modificat el punt d'articulació i esdevindre alveolar: [ʎejʒiso] o [ʎiʒiso].

2.2.12 Alguns verbs irregulars

2.2.12.1 Verb *anar*

El morfema de primera persona del singular del present d'indicatiu del verb *anar* és zero en els parlars del nord de la comarca (el lexema acaba en semivocal [j]), una prepalatal africada sorda [tʃ] en els de la meitat sud i presenta velar analògica [k] en el parlar de Faió, la qual s'ha afegit a la forma amb iod:

vai a As, Fl, Pa, Ri, To, Vi; *vaig* a As, Be, Da, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Se, Ti, To, Vi; *vaic* a Fa (mapa 17/1421)

Les persones 1a i 2a del plural del present d'indicatiu (i també moltes de les persones de la resta de temps verbals) poden presentar afèresi de la vocal inicial en tots els parlars: *'nem*, *'neu*, *'nessen*, *'nat*, etc. També en aquestes mateixes persones verbals les desinències són les etimològiques *-am*, *-au* a Faió, Riba-roja, Flix, Móra d'Ebre, Miravet i Rasquera. En el primer cas (Faió), a més, són les desinències exclusives en tots els verbs del I grup; en els parlars de Flix i Riba-roja apareixen molt esporàdicament i, pel que fa a Riba-roja, tal com s'ha indicat més amunt (cf. 2.4.4), sembla que hagin quedat lexicalitzades en aquest verb (mapa 17/1393).

El present de subjuntiu agafa una velar aproximant sonora (analògica) precedida d'una iod: *vaiga*. La primera persona del singular del present d'indicatiu, que acaba en una iod —*vai*—, ha servit de model a partir del qual s'ha creat la forma analògica *vaiga*.

2.2.12.2 Verb *fer*

Igual com en el verb *anar*, també en aquest cas el morfema de primera persona del singular del present d'indicatiu presenta diferents variants:

fai a Fl, Pa, Ri, Vi; *faig* a Be, Da, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Se, Ti; les dos solucions a As i To (mapa 17/1312); *faic* i *faig* a Faió

En el present de subjuntiu apareixen dos formes diferents, una d'etimològica, amb alveolar fricativa sorda, i una altra d'analògica, amb velar aproximant sonora:

faiga a As, Fa, Fl, Pa, Ri, To, Vi; *faigui* a Ga; *faci* a Da, Me, Mn, Se; *faigui* i *faci* a Be i Ti; *fàcia* a Gi i Ra; *face* i *fàcigue* a Mi (mapa 17/1422)

En el parlar de Vinebre, la forma analògica afecta també les persones 1a i 2a del plural d'aquest temps verbal —*faiguem*, *faigueu*— i també totes les de l'imperfet de subjuntiu: *faiguessa*, *faiguesses*, *faigués*, *faiguéssim*, *faiguésseu*, *faiguéssin*.

2.2.12.3 Verb *haver*

A la comarca de la Ribera d'Ebre el present d'indicatiu pren la forma *hai* en la primera persona del singular i *ham*, *hau* en les persones 1a i 2a del plural, formes generals a quasi tot el català occidental i en tarragoní (Recasens 1985: 160).

Les persones 1a, 2a, 3a del singular i 3a del plural del present de subjuntiu presenten una velar analògica precedida d'una iod: *haiga/haigue/hàiguia*, *haiguis/haigues/haigos/hàigues*, *haigui/haigue/haigo/hàiguie*, *haiguin/haiguen/haigon/hàiguien*.³¹³ En les persones 1a i 2a del plural les formes són *haguem*, *hagueu* en tots els parlars excepte Tivissa, on es va recollir les analògiques *hàiguim*, *hàiguu*.

En l'imperfet de subjuntiu alternen dos variants: *haguessa*, a la majoria de parlars, i *havessa*, forma analògica creada damunt de l'infinitiu *haver*, que presenta l'afèresi de la vocal àtona inicial, a Faió, la Palma, Riba-roja (mapa 17/1423).

Finalment, en el condicional apareixen les variants de creació romànica (formades per la unió de l'infinitiu d'un verb amb les formes d'imperfet d'indicatiu de l'auxiliar HABERE), —*hauria*— en tots els parlars, però conviuen amb les formes procedents del plusquamperfet d'indicatiu llatí —*haguera*— (que només tenen vitalitat en generacions grans), a Ginestar, Móra la Nova, la Palma i la Torre (mapa 17/1424).³¹⁴

2.2.12.4 Verb *ser*

El participi del verb *ser* pot adoptar dos formes, *sigut* i *sét* (cf. 2.2.3):

sét Fa, Pa, Ri, To; *sigut*³¹⁵ a la resta (mapa 17/1311)

El gerundi pot adoptar-ne dos més, *sent* i *siguent* (cf. 2.2.2):

siguent As, Da, Fa, Ga, Mi, Mn, Pa, Se, Ti, To, Vi; *sent* a As, Be, Fa, Fl, Gi, Me, Pa, Ra, Ri, Ti, To, Vi (mapa 17/1362)

En l'imperatiu, les formes de segona persona del singular que apareixen enregistrades són quatre:

sés a Fl, Pa, Ri;³¹⁶ *sigues* a As, Be, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ri, Se, Ti, To, Vi; *siguis* a Da; *sies* a Gi, Ra; *sé* a Fa (mapa 17/1425)

En alguns parlars del nord del Pas de l'Ase —As, Fl, Pa, Ri, Vi—, en la tercera persona del singular del present d'indicatiu s'enregistraren dos formes: *és* i *é*³¹⁷ (*qui é?*) (mapa 17/1426)

La segona persona del singular de l'imperfet d'indicatiu adopta la forma *érets*, segurament

³¹³ Aquestes formes amb iod davant de la velar sonora presenten un paral·lelisme amb les persones del present de subjuntiu del mateix verb que té l'aragonès (Nagore 1989: 160). Passa el mateix amb el verb VEURE (201).

³¹⁴ Tant les formes de l'imperfet de subjuntiu *'vessa* com les del condicional *haguera* les recull Moll (AORLL, V: 51, 53) a Fraga i la Granadella. En el cas de la forma del condicional, també l'assenyala Pueyo (1976: 44) en lleidatà.

³¹⁵ La vocal àtona, per dissimilació, s'articula com a palatal semitancada a Fl, Ga, Gi, Me, Mn, Ra, Se i Vi.

³¹⁶ Moll (AORLL, V: 33) la localitza a Lleida i Riba-roja.

³¹⁷ Moll (AORLL, V: 32) localitza aquesta forma (amb articulació semitancada de la palatal) a Artesa de Segre, Tamarit de Llitera, Balaguer i Fraga (dins del català oriental, la recull a altres poblacions). Recasens (1985: 160) també assenyala aquest ús de *é* només a final de frase en alguns parlars del Camp de Tarragona.

analògica amb la segona del singular del present d'indicatiu, en tots els parlars. Moll (AORLL, V: 32) la recull també en zones properes a la zona investigada, com són Lleida, la Granadella i Gandesa.

Pel que fa al futur, alternen la forma amb tancament de la /e/ en [i] per assimilació, amb la forma sense assimilar, igual com en el condicional:³¹⁸ *siré / seré, siria / seria*.

En el condicional, a la majoria de parlars són vigents encara tant les formes creades a partir de l'afegiment a l'infinitiu de les desinències de l'imperfet d'indicatiu del verb *haver* —*seria*— com les formes procedents del plusquamperfet d'indicatiu llatí —*fóra*— (mapa 17/1427):

<i>seria, series, seria/serie, seríem, seríeu, serien</i>	a Fa, Pa, Ra, Ri, To, Vi
<i>siria, siries, siria/sirie, siríem, siríeu, sirien</i>	a As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Se, Ti
<i>fóra, fóres, fóra/fóre, fórem, fóreu, foren</i>	a Da, Gi, Pa, Ra, Ti

Finalment, l'imperfet de subjuntiu ofereix formes analògiques amb el present del mateix mode —*siguessa/sigués*— i formes procedents de l'imperfet de subjuntiu llatí —*fossa/fos*— (mapa 17/1428):

<i>siguessa/sigués...</i>	a As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi
<i>fossa/fos...</i>	a As, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Pa, Ri, Ra, Se, Ti, To, Vi

2.2.12.5 Verb *veure*

En la primera persona del singular del present d'indicatiu del verb *veure*, és possible en alguns parlars de la comarca l'articulació d'una velar oclusiva sorda —*vec*—, segurament per analogia amb la forma de la primera persona del singular del present d'indicatiu del verb *beure*; en altres el morfema presenta una prepalatal africada sorda final; en el parlar de la Palma també és possible que el morfema presenti una semivocal palatal, segurament per analogia amb altres verbs, com *anar* o *fer*, en el parlar de Faió presenta una velar final:

<i>veure</i>	<i>veic</i> a Faió; <i>vec</i> a As, Fl, Gi, Mi, Pa, Ri, To, Vi; <i>vei</i> a Pa; <i>veig</i> a Be, Da, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Se, Ti, To (mapa 17/1313)
--------------	---

En el parlar de la Palma el grau d'obertura de la vocal (semioberta en el cas de *veure* i semitancada en el cas de *beure*) distingeix les dos formes: [bɛk] / [bek]. El grau d'obertura de la vocal també permet diferenciar altres formes personals i no personals (com ara l'infinitiu i les persones 2a, 3a del singular i 3a del plural del present d'indicatiu):

<i>b[é]us // v[é]us</i>	<i>b[é]uen // v[é]uen</i>
<i>b[é]u // v[é]u</i>	<i>b[é]ure // v[é]ure</i>

En el parlar de Ginestar, en canvi, la vocal s'articula semioberta tant en un verb com en l'altre.

³¹⁸ Per a l'explicació del tancament de la vocal àtona, cf. l'apartat 1.2.1.5 de fonètica.

2.3 Verbs del I grup³¹⁹

2.3.1 Verb ANAR

	Infinitiu	Gerundi	Participi
As	(a)'na	(a)'nan	(a)'nat
Be	(a)'na	(a)'nan	(a)'nat
Da	(a)'na	(a)'nan	(a)'nat
Fa	(a)'na	(a)'nan	(a)'nat
Fl	(a)'na	(a)'nan	(a)'nat
Ga	(a)'na	(a)'nan	(a)'nat
Gi	(a)'na	(a)'nan	(a)'nat
Me	(a)'na	(a)'nan	(a)'nat
Mi	(a)'na	(a)'nan	(a)'nat
Mn	(a)'na	(a)'nan	(a)'nat
Pa	(a)'na	(a)'nan	(a)'nat
Ra	(a)'na	(a)'nan	(a)'nat
Ri	(a)'na	(a)'nan	(a)'nat
Se	(a)'na	(a)'nan	(a)'nat
Ti	(a)'na	(a)'nan	(a)'nat
To	(a)'na	(a)'nan	(a)'nat
Vi	(a)'na	(a)'nan	(a)'nat

³¹⁹ Es presenta la transcripció fonètica de totes les formes verbals. Tot i això s'han aplicat les llicències següents:

a) S'inclouen entre parèntesis aquells sons que poden elidir-se segons elocució.

b) En els parlars que conserven la labiodental fricativa sonora [v] o que poden articular la vocal medial final velaritzada s'han transcrit a les taules aquests sons, sistemàticament, tot i que cal tindre en compte que el seu rendiment varia enormement en funció dels parlants i d'altres condicionants. Convé tindre presents, doncs, les indicacions que apareixen en els apartats pertinents.

c) En aquelles formes verbals que poden segregat iod es transcriu la iod, però cal tindre present que el context articulatori pot afavorir la presència o l'absència d'aquest so semivocàlic. Cf. capítol 1.3.3.2 de fonètica.

d) Si en algun parlar esporàdicament s'ha recollit alguna altra variant d'una persona d'un temps verbal, no s'inclou a la taula però sí que es comenta a l'apartat pertinent del capítol de morfologia.

Imperatiu

	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'bes	'bajɣe	(a)'nem	(a)'new	'bajɣen
Be	'ves	'vajɣi	(a)'nem	(a)'new	'vajɣin
Da	'ves	'vajɣi	(a)'nem	(a)'new	'vajɣin
Fa	'bes	'bajɣo	(a)'nam	(a)'naw	'bajɣon
Fl	'bes	'bajɣo	(a)'nem (a)'nam	(a)'new (a)'naw	'bajɣon
Ga	'ves	'vajɣi	(a)'nem	(a)'new	'vajɣin
Gi	'ves	'vajɣi	(a)'nem	(a)'new	'vajɣin
Me	'ves	'vajɣi	(a)'nem (a)'nam	(a)'new	'vajɣin
Mi	'ves	'vajɣe	(a)'nem (a)'nam	(a)'new (a)'naw	'vajɣen
Mn	'ves	'vajɣi	(a)'nem	(a)'new	'vajɣin
Pa	'bes	'vajɣi	(a)'nem	(a)'new	'bajɣin
Ra	'ves	'vajɣe	(a)'nem (a)'nam	(a)'new (a)'naw	'vajɣen
Ri	'ves	'vajɣe	(a)'nem (a)'nam	(a)'new	'vajɣen
Se	'ves	'vajɣi	(a)'nem	(a)'new	'vajɣin
Ti	'ves	'vajɣi	(a)'nem	(a)'new	'vajɣin
To	'bes	'bajɣo	(a)'nem	(a)'new	'bajɣon
Vi	'bes	'bajɣo	(a)'nem	(a)'new	'bajɣon

Present d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'baj 'batʃ	'bas	'ba	(a)'nem	(a)'new	'ban
Be	'vatʃ	'vas	'va	(a)'nem	(a)'new	'van
Da	'vatʃ	'vas	'va	(a)'nem	(a)'new	'van
Fa	'batʃ	'bas	'ba	(a)'nam	(a)'naw	'ban
Fl	'baj 'batʃ	'bas	'ba	(a)'nem (a)'nam	(a)'new (a)'naw	'ban
Ga	'vatʃ	'vas	'va	(a)'nem	(a)'new	'van
Gi	'vatʃ	'vas	'va	(a)'nem	(a)'new	'van
Me	'vatʃ	'vas	'va	(a)'nem (a)'nam	(a)'new	'van
Mi	'vatʃ	'vas	'va	(a)'nem (a)'nam	(a)'new	'van
Mn	'vatʃ	'vas	'va	(a)'nem	(a)'new	'van
Pa	'baj	'bas	'ba	(a)'nem	(a)'new	'ban
Ra	'vatʃ	'vas	'va	(a)'nem (a)'nam	(a)'new	'van
Ri	'vaj	'vas	'va	(a)'nem (a)'nam	(a)'new	'van
Se	'vatʃ	'vas	'va	(a)'nem	(a)'new	'van
Ti	'vatʃ	'vas	'va	(a)'nem	(a)'new	'van
To	'baj 'batʃ	'bas	'ba	(a)'nem	(a)'new	'ban
Vi	'baj 'batʃ	'bas	'ba	(a)'nem	(a)'new	'ban

Imperfet d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	(a)'na(β)a	(a)'na(β)es	(a)'na(β)e	(a)'na(β)em	(a)'na(β)ew	(a)'na(β)en
Be	(a)'na(v)ε	(a)'na(v)es	(a)'na(v)ε	(a)'na(v)em	(a)'na(v)ew	(a)'na(v)en
Da	(a)'na(v)a	(a)'na(v)es	(a)'na(v)a	(a)'na(v)em	(a)'na(v)ew	(a)'na(v)en
Fa	(a)'na(β)ą	(a)'na(β)es	(a)'na(β)e	(a)'na(β)em	(a)'na(β)ew	(a)'na(β)en
Fl	(a)'na(β)a	(a)'na(β)es	(a)'na(β)e	(a)'na(β)em	(a)'na(β)ew	(a)'na(β)en
Ga	(a)'na(v)ą	(a)'na(v)es	(a)'na(v)ą	(a)'na(v)em	(a)'na(v)ew	(a)'na(v)en
Gi	(a)'na(v)ε	(a)'na(v)es	(a)'na(v)ε	(a)'na(v)em	(a)'na(v)ew	(a)'na(v)en
Me	(a)'na(v)ε	(a)'na(v)es	(a)'na(v)ε	(a)'na(v)em	(a)'na(v)ew	(a)'na(v)en
Mi	(a)'na(v)o	(a)'na(v)es	(a)'na(v)ą	(a)'na(v)em	(a)'na(v)ew	(a)'na(v)en
Mn	(a)'na(v)ε	(a)'na(v)es	(a)'na(v)ε	(a)'na(v)em	(a)'na(v)ew	(a)'na(v)en
Pa	(a)'na(β)ε	(a)'na(β)es	(a)'na(β)e	(a)'na(β)εm	(a)'na(β)εw	(a)'na(β)en
Ra	(a)'na(v)a	(a)'na(v)es	(a)'na(v)a	(a)'na(v)em	(a)'na(v)ew	(a)'na(v)en
Ri	(a)'na(v)a	(a)'na(v)es	(a)'na(v)e	(a)'na(v)em	(a)'na(v)ew	(a)'na(v)en
Se	(a)'na(v)a	(a)'na(v)es	(a)'na(v)a	(a)'na(v)em	(a)'na(v)ew	(a)'na(v)en
Ti	(a)'na(v)ą	(a)'na(v)es	(a)'na(v)ą	(a)'na(v)em	(a)'na(v)ew	(a)'na(v)en
To	(a)'na(β)a	(a)'na(β)es	(a)'na(β)e	(a)'na(β)am	(a)'na(β)aw	(a)'na(β)en
Vi	(a)'na(β)a	(a)'na(β)es	(a)'na(β)e	(a)'na(β)em	(a)'na(β)ew	(a)'na(β)en

Futur d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	(a)ni're	(a)ni'ras	(a)ni'ra	(a)ni'rem	(a)ni'rew	(a)ni'ran
Be	(a)ni're	(a)ni'ras	(a)ni'ra	(a)ni'rem	(a)ni'rew	(a)ni'ran
Da	(a)ni're	(a)ni'ras	(a)ni'ra	(a)ni'rem	(a)ni'rew	(a)ni'ran
Fa	(a)ni're	(a)ni'ras	(a)ni'ra	(a)ni'rem	(a)ni'rew	(a)ni'ran
Fl	(a)ni're	(a)ni'ras	(a)ni'ra	(a)ni'rem	(a)ni'rew	(a)ni'ran
Ga	(a)ni're	(a)ni'ras	(a)ni'ra	(a)ni'rem	(a)ni'rew	(a)ni'ran
Gi	(a)ni're	(a)ni'ras	(a)ni'ra	(a)ni'rem	(a)ni'rew	(a)ni'ran
Me	(a)ni're	(a)ni'ras	(a)ni'ra	(a)ni'rem	(a)ni'rew	(a)ni'ran
Mi	(a)ni're	(a)ni'ras	(a)ni'ra	(a)ni'rem	(a)ni'rew	(a)ni'ran
Mn	(a)ni're	(a)ni'ras	(a)ni'ra	(a)ni'rem	(a)ni'rew	(a)ni'ran
Pa	(a)ni're	(a)ni'ras	(a)ni'ra	(a)ni'rem	(a)ni'rew	(a)ni'ran
Ra	(a)ni're	(a)ni'ras	(a)ni'ra	(a)ni'rem	(a)ni'rew	(a)ni'ran
Ri	(a)ni're	(a)ni'ras	(a)ni'ra	(a)ni'rem	(a)ni'rew	(a)ni'ran
Se	(a)ni're	(a)ni'ras	(a)ni'ra	(a)ni'rem	(a)ni'rew	(a)ni'ran
Ti	(a)ni're	(a)ni'ras	(a)ni'ra	(a)ni'rem	(a)ni'rew	(a)ni'ran
To	(a)ni're	(a)ni'ras	(a)ni'ra	(a)ni'rem	(a)ni'rew	(a)ni'ran
Vi	(a)ni're	(a)ni'ras	(a)ni'ra	(a)ni'rem	(a)ni'rew	(a)ni'ran

Condicional

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	(a)n'ria	(a)n'ries	(a)n'rie	(a)n'riem	(a)n'riew	(a)n'rien
Be	(a)n'rie	(a)n'ries	(a)n'rie	(a)n'riem	(a)n'riew	(a)n'rien
Da	(a)n'ria	(a)n'ries	(a)n'ria	(a)n'riem	(a)n'riew	(a)n'rien
Fa	(a)n'ria	(a)n'ries	(a)n'rie	(a)n'riem	(a)n'riew	(a)n'rien
Fl	(a)n'ria	(a)n'ries	(a)n'rie	(a)n'riem	(a)n'riew	(a)n'rien
Ga	(a)n'ria	(a)n'ries	(a)n'ria	(a)n'riem	(a)n'riew	(a)n'rien
Gi	(a)n'rie	(a)n'ries	(a)n'rie	(a)n'riem	(a)n'riew	(a)n'rien
Me	(a)n'rie	(a)n'ries	(a)n'rie	(a)n'riem	(a)n'riew	(a)n'rien
Mi	(a)n'rio	(a)n'ries	(a)n'ria	(a)n'riem	(a)n'riew	(a)n'rien
Mn	(a)n'rie	(a)n'ries	(a)n'rie	(a)n'riem	(a)n'riew	(a)n'rien
Pa	(a)n'rie	(a)n'ries	(a)n'rie	(a)n'riem	(a)n'riew	(a)n'rien
Ra	(a)n'ria	(a)n'ries	(a)n'ria	(a)n'riem	(a)n'riew	(a)n'rien
Ri	(a)n'ria	(a)n'ries	(a)n'rie	(a)n'riem	(a)n'riew	(a)n'rien
Se	(a)n'ria	(a)n'ries	(a)n'ria	(a)n'riem	(a)n'riew	(a)n'rien
Ti	(a)n'ria	(a)n'ries	(a)n'ria	(a)n'riem	(a)n'riew	(a)n'rien
To	(a)n'ria	(a)n'ries	(a)n'rie	(a)n'riam	(a)n'riaw	(a)n'rien
Vi	(a)n'ria	(a)n'ries	(a)n'rie	(a)n'riem	(a)n'riew	(a)n'rien

Present de subjuntiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'bajya	'bajyes 'bajyos	'bajye 'bajyo	(a)'nem	(a)'new	'bajyen 'bajyon
Be	'vajyi	'vajyis	'vajyi	(a)'nesem	(a)'nesew	'vajyin
Da	'vajyi	'vajyis	'vajyi	(a)'nem	(a)'new	'vajyin
Fa	'bajya	'bajyos	'bajyo	(a)'nesem	(a)'nesew	'bajyon
Fl	'bajya	'bajyos	'bajyo	(a)'nesem	(a)'nesew	'bajyon
Ga	'vajyi	'vajyis	'vajyi	(a)'nem	(a)'new	'vajyin
Gi	'vajyje 'vajyi	'vajyis	'vajyje 'vajyi	(a)'nem	(a)'new	'vajyin
Me	'vajyi	'vajyis	'vajyi	(a)'nem	(a)'new	'vajyin
Mi	'vajye	'vajyes	'vajye	(a)'nem	(a)'new	'vajyen
Mn	'vajyi	'vajyis	'vajyi	(a)'nem	(a)'new	'vajyin
Pa	'bajya	'bajyis	'bajyi	(a)'nem	(a)'new	'bajyin
Ra	'vajyja 'vajya	'vajyes	'vajyja 'vajya	(a)'nem	(a)'new	'vajyen
Ri	'vajya	'vajyes	'vajye	(a)'nesem	(a)'nesew	'vajyen
Se	'vajyi	'vajyis	'vajyi	(a)'nem	(a)'new	'vajyin
Ti	'vajyi	'vajyis	'vajyi	(a)'nem	(a)'new	'vajyin
To	'bajya	'bjyos	'bajyo	(a)'nem	(a)'new	'bajyon
Vi	'bajya	'bajyos 'bajyes	'bajyo	(a)'nesem ³²⁰ (a)'nem	(a)'nesew (a)'new	'bajyon

³²⁰ Mar Massanell (2003: 222, nota 1) només recull la confusió en una ocasió.

Imperfet de subjuntiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	(a)'nesa	(a)'neses	(a)'nes	(a)'nesem	(a)'nesew	(a)'nesen
Be	(a)'nes ani'yes	(a)'neses (a)'nésis	(a)'nes	(a)'nesem (a)'nesim	(a)'nesew (a)'nesiw	(a)'nesen (a)'nesin
Da	(a)'nes	(a)'neses (a)'nesis	(a)'nes	(a)'nesem (a)'nesim	(a)'nesew (a)'nesiw	(a)'nesen (a)'nesin
Fa	(a)'nesa	(a)'neses	(a)'nes	(a)'nesem	(a)'nesew	(a)'nesen
Fl	(a)'nesa	(a)'neses	(a)'nes	(a)'nesem	(a)'nesew	(a)'nesen
Ga	(a)'nes	(a)'neses	(a)'nes	(a)'nesem	(a)'nesew	(a)'nesen
Gi	(a)'nes	(a)'neses	(a)'nes	(a)'nesem	(a)'nesew	(a)'nesen
Me	(a)'nes	(a)'neses	(a)'nes	(a)'nesem	(a)'nesew	(a)'nesen
Mi	(a)'neso (a)'nes	(a)'neses	(a)'nes	(a)'nesem	(a)'nesew	(a)'nesen
Mn	(a)'nes	(a)'neses (a)'nesis	(a)'nes	(a)'nesem (a)'nesim	(a)'nesew (a)'nesiw	(a)'nesen (a)'nesin
Pa	(a)'nesε	(a)'neses (a)'nesis	(a)'nes	(a)'nesem	(a)'nesew	(a)'nesen (a)'nesin
Ra	ani'yes (a)'nes	ani'yeses (a)'neses	ani'yes (a)'nes	(a)'nesem	(a)'nesew	(a)'nesen
Ri	(a)'nesa	(a)'neses	(a)'nes	(a)'nesem	(a)'nesew	(a)'nesen
Se	(a)'nes	(a)'neses (a)'nesis	(a)'nes	(a)'nesem (a)'nesim	(a)'nesew (a)'nesiw	(a)'nesen (a)'nesin
Ti	(a)'nes	(a)'neses (a)'nesis	(a)'nes	(a)'nesem (a)'nesim	(a)'nesew (a)'nesiw	(a)'nseen (a)'nesin
To	(a)'nesa	(a)'neses	(a)'nes	(a)'nesam	(a)'nesaw	(a)'nesen
Vi	(a)'nesa	(a)'neses	(a)'nes ani'yes	(a)'nesem ani'yesem	(a)'nesew	(a)'nesen

2.3.2 Verb DONAR

	Infinitiu	Gerundi	Participi
As	do'na	do'nan	do'nat
Be	do'na	do'nan	do'nat
Da	do'na	do'nan	do'nat
Fa	do'na	do'nan	do'nat
Fl	do'na	do'nan	do'nat
Ga	do'na	do'nan	do'nat
Gi	do'na	do'nan	do'nat
Me	do'na	do'nan	do'nat
Mi	do'na	do'nan	do'nat
Mn	do'na	do'nan	do'nat
Pa	do'na	do'nan	do'nat
Ra	do'na	do'nan	do'nat
Ri	do'na	do'nan	do'nat
Se	do'na	do'nan	do'nat
Ti	do'na	do'nan	do'nat
To	do'na	do'nan	do'nat
Vi	do'na	do'nan	do'nat

Imperatiu

	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'dona	'dono 'done	do'nem	do'new	'donon 'donen
Be	'done	'doni	do'nem	do'new	'donin
Da	'dona	'doni	do'nem	do'new	'donin
Fa	'doṇa	'dono	do'nam	do'naw	'donon
Fl	'dona	'dono	do'nem	do'new	'donon
Ga	'doṇa	'doni	do'nem	do'new	'donin
Gi	'done	'donje	do'nem	do'new	'donjen
Me	'done	'doni	do'nem	do'new	'donin
Mi	'doṇa	'done 'doniye	do'nem	do'new	'donen 'doniye
Mn	'done	'doṅgi	do'nem	do'new	'donin
Pa	'done	'doni	do'nem	do'new	'donin
Ra	'dona	'donja	do'nem	do'new	'donjen
Ri	'dona	'done	do'nem	do'new	'donen
Se	'dona	'doni	do'nem	do'new	'donin
Ti	'doṇa	'doni	do'nem	do'new	'donin
To	'dona	'dono	do'nem	do'new	'donon
Vi	'dona	'dono	do'nem	do'new	'donon

Present d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'dono	'dones	'done	do'nem	do'new	'donen
Be	'dono	'dones	'done	do'nem	do'new	'donen
Da	'dono	'dones	'dona	do'nem	do'new	'donen
Fa	'dono	'dones	'done	do'nam	do'naw	'donen
Fl	'dono	'dones	'done	do'nem do'nam	do'new do'naw	'donen
Ga	'dono	'dones	'donə	do'nem	do'new	'donen
Gi	'dono	'dones	'done	do'nem	do'new	'donen
Me	'dono	'dones	'done	do'nem	do'new	'donen
Mi	'dono	'dones	'donə	do'nem	do'new	'donen
Mn	'dono	'dones	'done	do'nem	do'new	'donen
Pa	'dono	'dones	'done	do'nem	do'new	'donen
Ra	'dono	'dones	'dona	do'nem	do'new	'donen
Ri	'dono	'dones	'done	do'nem	do'new	'donen
Se	'dono	'dones	'dona	do'nem	do'new	'donen
Ti	'dono	'dones	'donə	do'nem	do'new	'donen
To	'dono	'dones	'done	do'nem	do'new	'donen
Vi	'dono	'dones	'done	do'nem	do'new	'donen

Imperfet d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	do'na(β)a	do'na(β)es	do'na(β)e	do'na(β)em	do'na(β)ew	do'na(β)en
Be	do'na(v)ε	do'na(v)es	do'na(v)ε	do'na(v)em	do'na(v)ew	do'na(v)en
Da	do'na(v)a	do'na(v)es	do'na(v)a	do'na(v)em	do'na(v)ew	do'na(v)en
Fa	do'na(β)ə	do'na(β)es	do'na(β)e	do'na(β)em	do'na(β)ew	do'na(β)en
Fl	do'na(β)a	do'na(β)es	do'na(β)e	do'na(β)em	do'na(β)ew	do'na(β)en
Ga	do'na(v)ə	do'na(v)es	do'na(v)ə	do'na(v)em	do'na(v)ew	do'na(v)en
Gi	do'na(v)ε	do'na(v)es	do'na(v)ε	do'na(v)em	do'na(v)ew	do'na(v)en
Me	do'na(v)ε	do'na(v)es	do'na(v)ε	do'na(v)em	do'na(v)ew	do'na(v)en
Mi	do'navao	do'naves	do'nava	do'navem	do'navev	do'naven
Mn	do'na(v)ε	do'na(v)es	do'na(v)ε	do'na(v)em	do'na(v)ew	do'na(v)en
Pa	do'na(β)ε	do'na(β)es	do'na(β)e	do'na(β)em	do'na(β)ew	do'na(β)en
Ra	do'na(v)a	do'na(v)es	do'na(v)a	do'na(v)em	do'na(v)ew	do'na(v)en
Ri	do'na(v)a	do'na(v)es	do'na(v)e	do'na(v)em	do'na(v)ew	do'na(v)en
Se	do'na(v)a	do'na(v)es	do'na(v)a	do'na(v)em	do'na(v)ew	do'na(v)en
Ti	do'na(v)ə	do'na(v)es	do'na(v)ə	do'na(v)em	do'na(v)ew	do'na(v)en
To	do'na(β)a	do'na(β)es	do'na(β)e	do'na(β)am	do'na(β)aw	do'na(β)en
Vi	do'na(β)a	do'na(β)es	do'na(β)e	do'na(β)em	do'na(β)ew	do'na(β)en

Futur d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	donare	donaras	donara	donarem	donarew	donaran
Be	donare	donaras	donara	donarem	donarew	donaran
Da	donare	donaras	donara	donarem	donarew	donaran
Fa	donare	donaras	donara	donarem	donarew	donaran
Fl	donare	donaras	donara	donarem	donarew	donaran
Ga	donare	donaras	donara	donarem	donarew	donaran
Gi	donare	donaras	donara	donarem	donarew	donaran
Me	donare	donaras	donara	donarem	donarew	donaran
Mi	donare	donaras	donara	donarem	donarew	donaran
Mn	donare	donaras	donara	donarem	donarew	donaran
Pa	donare	donaras	donara	donarem	donarew	donaran
Ra	donare	donaras	donara	donarem	donarew	donaran
Ri	donare	donaras	donara	donarem	donarew	donaran
Se	donare	donaras	donara	donarem	donarew	donaran
Ti	donare	donaras	donara	donarem	donarew	donaran
To	donare	donaras	donara	donarem	donarew	donaran
Vi	donare	donaras	donara	donarem	donarew	donaran

Condicional

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	donaria	donaries	donarie	donariem	donariew	donarien
Be	donarie	donaries	donarie	donariem	donariew	donarien
Da	donaria	donaries	donaria	donariem	donariew	donarien
Fa	donarià	donaries	donarie	donariem	donariew	donarien
Fl	donaria	donaries	donarie	donariem	donariew	donarien
Ga	donarià	donaries	donarià	donariem	donariew	donarien
Gi	donarie	donaries	donarie	donariem	donariew	donarien
Me	donarie	donaries	donarie	donariem	donariew	donarien
Mi	donarià donario	donaries	donarià	donariem	donariew	donarien
Mn	donarie	donaries	donarie	donariem	donariew	donarien
Pa	donarie	donaries	donarie	donariem	donariew	donarien
Ra	donaria	donaries	donaria	donariem	donariew	donarien
Ri	donaria	donaries	donarie	donariem	donariew	donarien
Se	donaria	donaries	donaria	donariem	donariew	donarien
Ti	donarià	donaries	donarià	donariem	donariew	donarien
To	donaria	donaries	donarie	donariam	donariaw	donarien
Vi	donaria	donaries	donarie	donariem	donariew	donarien

Present de subjuntiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'dona	'donos 'dones	'dono 'done	do'nem	do'new	'donon 'donen
Be	'doni	'donis	'doni	do'nem do'nesim do'nesem	do'new do'nesiw do'nesew	'donin
Da	'doni 'donik	'donis	'doni	do'nem	do'new	'donin
Fa	'doᅇa	'donos	'dono	do'nesem	do'nesew	'donon
Fl	'dona	'donos	'dono	do'nesem	do'nesew	'donon
Ga	'doni	'donis	'doni	do'nem	do'new	'donin
Gi	'donje	'donjes	'donje	do'nem	do'new	'donjen
Me	'doni	'donis	'doni	do'nem	do'new	'donin
Mi	'done 'doniye	'dones 'doniyes	'done 'doniye	do'nem	do'new	'donen 'doniyen
Mn	'doni	'donis	'doni	do'nem	do'new	'donin
Pa	'done	'donis	'doni	do'nem	do'new	'donin
Ra	'donja	'donjes	'donja	do'nem	do'new	'donjen
Ri	'dona	'dones	'done	do'nesem	do'nesew	'donen
Se	'doni	'donis	'doni	do'nem	do'new	'donin
Ti	'doni	'donis	'doni	do'nem 'donim	do'new 'doniw	'donin
To	'dona	'donos	'dono	do'nem	do'new	'donon
Vi	'dona	'donos	'dono	do'nesem do'nem	do'nesew do'new	'donon

Imperfet de subjuntiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	do'nesa	do'neses	do'nes	do'nesem	do'nesew	do'nesen
Be	do'nes	do'neses	do'nes	do'nesem do'nesim	do'nesew do'nesiw	do'nesen do'nesin
Da	do'nes	do'neses do'nesis	do'nes	do'nesem do'nesim	do'nesew do'nesiw	do'nesen do'nesin
Fa	do'nesa	do'neses	do'nes	do'nesem	do'nesew	do'nesen
Fl	do'nesa	do'neses	do'nes	do'nesem	do'nesew	do'nesen
Ga	do'nes	do'neses	do'nes	do'nesem	do'nesew	do'nesen
Gi	do'nes	do'neses	do'nes	do'nesem do'nesim	do'nesew do'nesiw	do'nesen
Me	do'nes	do'neses	do'nes	do'nesem	do'nesew	do'nesen
Mi	do'nes do'neso	do'neses	do'nes	do'nesem	do'nesew	do'nesen
Mn	do'nes	do'neses do'nesis	do'nes	do'nesem do'nesim	do'nesew do'nesiw	do'nesen do'nesin
Pa	do'nese	do'neses do'nesis	do'nes	do'nesem	do'nesew	do'nesen do'nesin
Ra	do'nes	do'neses	do'nes	do'nesem	do'nesew	do'nesen
Ri	do'nesa	do'neses	do'nes	do'nesem	do'nesew	do'nesen
Se	do'nes	do'neses do'nesis	do'nes	do'nesem do'nesim	do'nesew do'nesiw	do'nesen do'nesin
Ti	do'nes do'nesa	do'neses do'nesis	do'nes	do'nesem do'nesim	do'nesew do'nesiw	do'nesen do'nesin
To	do'nesa	do'neses	do'nes	do'nesam	do'nesaw	do'nesen
Vi	do'nesa	do'neses	do'nes	do'nesem	do'nesew	do'nesen

2.3.3 Verb ESTAR

	Infinitiu	Gerundi	Participi
As	as'ta	as'tan	as'tat
Be	as'ta	as'tan	as'tat
Da	as'ta	as'tan	as'tat
Fa	as'ta	as'tan	as'tat
Fl	as'ta	as'tan	as'tat
Ga	as'ta	as'tan	as'tat
Gi	as'ta	as'tan	as'tat
Me	as'ta	as'tan	as'tat
Mi	as'ta	as'tan	as'tat
Mn	as'ta	as'tan	as'tat
Pa	as'ta	as'tan	as'tat
Ra	as'ta	as'tan	as'tat
Ri	as'ta	as'tan	as'tat
Se	as'ta	as'tan	as'tat
Ti	as'ta	as'tan	as'tat
To	as'ta	as'tan	as'tat
Vi	as'ta	as'tan	as'tat

Imperatiu

	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	as'taste as'tiyet	as'tiyo as'tiye	asti'yem	asti'yew	as'tiyon as'tiyen
Be	as'tiyet	as'tiyi	asti'yem	astew as'tiyew	as'tiyin
Da	as'tiyet	as'tiyi	asti'yem	as'tiyew	as'tiyin
Fa	as'tiyet as'taste	as'tiyo	asti'yem	astaw	as'tiyon
Fl	as'taste	as'tiyo	asti'yem	astew	as'tiyon
Ga	as'taste	as'tiyi	asti'yem	astew	as'tiyin
Gi	as'tiyet as'taste	as'tiyje	asti'yem	as'tiyew astew	as'tiyjen
Me	as'tiyet	as'tiyi	asti'yem	as'tiyew	as'tiyin
Mi	as'tiyet	as'tiye	as'tiyem	asti'yew	as'tiyin
Mn	as'tiyet	as'tiyi	as'tiyem	asti'yew	as'tiyin
Pa	as'taste	as'tiyi	as'tem	astew	as'tiyin
Ra	as'tiyet	as'tiyja	asti'yem	asti'yew	as'tiyjen
Ri	as'taste as'tiyet	as'tiye	asti'yem	asti'yew	as'tiyen
Se	as'tiyet	as'tiyi	asti'yem	asti'yew	as'tiyin
Ti	as'tiyet	as'tiyi	asti'yem	asti'yew	as'tiyin
To	as'taste	as'tiyo	asti'yem	asti'yew	as'tiyon
Vi	as'taste	as'tiyo	asti'yem	astew	as'tiyon

Present d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	as'tik	as'tas	as'ta	as'tem	as'tew	as'tan
Be	as'tik	as'tas	as'ta	as'tem	as'tew	as'tan
Da	as'tik	as'tas	as'ta	as'tem	as'tew	as'tan
Fa	as'tik	as'tas	as'ta	as'tam	as'taw	as'tan
Fl	as'tik	as'tas	as'ta	as'tem	as'tew	as'tan
Ga	as'tik	as'tas	as'ta	as'tem	as'tew	as'tan
Gi	as'tik	as'tas	as'ta	as'tem	as'tew	as'tan
Me	as'tik	as'tas	as'ta	as'tem	as'tew	as'tan
Mi	as'tik	as'tas	as'ta	as'tem	as'tew	as'tan
Mn	as'tik	as'tas	as'ta	as'tem	as'tew	as'tan
Pa	as'tik	as'tas	as'ta	as'tem	as'tew	as'tan
Ra	as'tik	as'tas	as'ta	as'tem	as'tew	as'tan
Ri	as'tik	as'tas	as'ta	as'tem	as'tew	as'tan
Se	as'tik	as'tas	as'ta	as'tem	as'tew	as'tan
Ti	as'tik	as'tas	as'ta	as'tem	as'tew	as'tan
To	as'tik	as'tas	as'ta	as'tem	as'tew	as'tan
Vi	as'tik	as'tas	as'ta	as'tem	as'tew	as'tan

Imperfet d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	as'ta(β)a	as'ta(β)es	as'ta(β)e	as'ta(β)em	as'ta(β)ew	as'ta(β)en
Be	as'ta(v)ε	as'ta(v)es	as'ta(v)e	as'ta(v)em	as'ta(v)ew	as'ta(v)en
Da	as'ta(v)a	as'ta(v)es	as'ta(v)e	as'ta(v)em	as'ta(v)ew	as'ta(v)en
Fa	as'ta(β)ą	as'ta(β)es	as'ta(β)e	as'ta(β)em	as'ta(β)ew	as'ta(β)en
Fl	as'ta(β)a	as'ta(β)es	as'ta(β)e	as'ta(β)em	as'ta(β)ew	as'ta(β)en
Ga	as'ta(v)ą	as'ta(v)es	as'ta(v)a	as'ta(v)em	as'ta(v)ew	as'ta(v)en
Gi	as'ta(v)ε	as'ta(v)es	as'ta(v)ε	as'ta(v)em	as'ta(v)ew	as'ta(v)en
Me	as'ta(v)ε	as'ta(v)es	as'ta(v)ε	as'ta(v)em	as'ta(v)ew	as'ta(v)en
Mi	as'tavo	as'ta(v)es	as'ta(v)ą	as'ta(v)em	as'ta(v)ew	as'ta(v)en
Mn	as'ta(v)ε	as'ta(v)es	as'ta(v)ε	as'ta(v)em	as'ta(v)ew	as'ta(v)en
Pa	as'ta(β)ε	as'ta(β)es	as'ta(β)e	as'ta(β)em	as'ta(β)ew	as'ta(β)en
Ra	as'ta(v)a	as'ta(v)es	as'ta(v)e	as'ta(v)em	as'ta(v)ew	as'ta(v)en
Ri	as'ta(v)a	as'ta(v)es	as'ta(v)e	as'ta(v)em	as'ta(v)ew	as'ta(v)en
Se	as'ta(v)a	as'ta(v)es	as'ta(v)a	as'ta(v)em	as'ta(v)ew	as'ta(v)en
Ti	as'ta(v)ą	as'ta(v)es	as'ta(v)ą	as'ta(v)em	as'ta(v)ew	as'ta(v)en
To	as'ta(β)a	as'ta(β)es	as'ta(β)e	as'ta(β)am	as'ta(β)aw	as'ta(β)en
Vi	as'ta(β)a	as'ta(β)es	as'ta(β)e	as'ta(β)em	as'ta(β)ew	as'ta(β)en

Futur d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	as'tare as'tire	asta'ras asti'ras	asta'ra asti'ra	asta'rem asti'rem	asta'rew asti'rew	asta'ran asti'ran
Be	as'tare as'tire	asta'ras asti'ras	asta'ra asti'ra	asta'ra asti'rem	asta'rem asti'rew	asta'ran asti'ran
Da	as'tare	asta'ras	asta'ra	asta'rem	asta'rew	asta'ran
Fa	as'tare as'tire	asta'ras asti'ras	asta'ra asti'ra	asta'rem asti'rem	asta'rew asti'rew	asta'ran asti'ran
Fl	as'tare as'tire	asta'ras asti'ras	asta'ra asti'ra	asta'rem asti'rem	asta'rew asti'rew	asta'ran asti'ran
Ga	as'tare	asta'ras	asta'ra	asta'rem	asta'rew	asta'ran
Gi	as'tire as'tare	asti'ras asta'ras	asti'ra asta'ra	asti'rem asta'rem	asti'rew asta'rew	asti'ran asta'ran
Me	as'tire	asti'ras	asti'ra	asti'rem	asti'rew	asti'ran
Mi	as'tire	asti'ras	asti'ra	asti'rem	asti'rew	asti'ran
Mn	as'tare	asta'ras	asta'ra	asta'rem	asta'rew	asta'ran
Pa	as'tare	asta'ras	asta'ra	asta'rem	asta'rew	asta'ran
Ra	as'tare	asta'ras	asta'ra	asta'rem	asta'rew	asta'ran
Ri	as'tire	asti'ras	asti'ra	asti'rem	asti'rew	asti'ran
Se	as'tare	asta'ras	asta'ra	asta'rem	asta'rew	asta'ran
Ti	as'tire	asti'ras	asti'ra	asti'rem	asti'rew	asti'ran
To	as'tare	asta'ras	asta'ra	asta'rem	asta'rew	asta'ran
Vi	as'tire	asti'ras	asti'ra	asti'rem	asti'rew	asti'ran

Condicional

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	astaria asti'ria	astaries asti'ries	astarie asti'rie	astariem asti'riem	astariew asti'riew	astarien asti'rien
Be	asti'rie	asti'ries	asti'rie	asti'riem	asti'riew	asti'rien
Da	astaria	astaries	astaria	astariem	astariew	astarien
Fa	astarià	astaries	astarie	astariem	astariew	astarien
Fl	asti'ria	asti'ries	asti'rie	asti'riem	asti'riew	asti'rien
Ga	astarià	astaries	astarià	astariem	astariew	astarien
Gi	astarie	astaries	astarie	astariem	astariew	astarien
Me	asti'rie	asti'ries	asti'rie	asti'riem	asti'riew	asti'rien
Mi	astario	astaries	astarià	astariem	astariew	astarien
Mn	astarie	astaries	astarie	astariem	astariew	astarien
Pa	astaria	astaries	astarie	astariem	astariew	astarien
Ra	astaria	astaries	astaria	astariem	astariew	astarien
Ri	asti'ria	asti'ries	asti'rie	asti'riem	asti'riew	asti'rien
Se	astaria	astaries	astaria	astariem	astariew	astarien
Ti	astarià	asti'ries	astarià	asti'riem	asti'riew	asti'rien
To	astaria	astaries	astaria	astariem	astariew	astarien
Vi	asti'ria	asti'ries	asti'ria	asti'riem	asti'riew	asti'rien

Present de subjuntiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	as'tiya	as'tiyos as'tiyes	as'tiyo as'tiye	asti'yem	asti'yew	as'tiyon as'tiyen
Be	as'tiyi	as'tiyis	as'tiyi	as'tem asti'yesem	as'tew asti'yesew	as'tiyin
Da	as'tiyi	as'tiyis	as'tiyi	asti'yem	asti'yew	as'tiyin
Fa	as'tiya	as'tiyos	as'tiyo	as'tesem	as'tesew	as'tiyon
Fl	as'tiya	as'tiyos	as'tiyo	asti'yesem	asti'yesew	as'tiyon
Ga	as'tiyi	as'tiyis	as'tiyi	as'tem	as'tew	as'tiyin
Gi	as'tiyje	as'tiyjes	as'tiyje	asti'yem	asti'yew	as'tiyjen
Me	as'tiyi	as'tiyis	as'tiyi	asti'yem	asti'yew	as'tiyin
Mi	as'tiye	as'tiyes	as'tiye	asti'yem	asti'yew	as'tiyen
Mn	as'tiyi	as'tiyis	as'tiyi	asti'yem	asti'yew	as'tiyin
Pa	as'tiye	as'tiyes	as'tiye	asti'yem as'tem	asti'yew as'tew	as'tiyin
Ra	as'tiyja	as'tiyjes	as'tiyja	asti'yem	asti'yew	as'tiyjen
Ri	as'tiya	as'tiyes	as'tiye	asti'yesem	asti'yesew	as'tiyen
Se	as'tiyi	as'tiyis	as'tiyi	asti'yem as'tem	asti'yew as'tew	as'tiyin
Ti	as'tiyi	as'tiyis	as'tiyi	as'tiyim asti'yem	as'tiyiw asti'yew	as'tiyin
To	as'tiya	as'tiyos	as'tiyo	asti'yem	asti'yew	as'tiyon
Vi	as'tiya	as'tiyos as'tiyes	as'tiyo as'tiye	asti'yem asti'yesem	asti'yew asti'yesew	as'tiyon as'tiyen

Imperfet de subjuntiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	asti'yesa	asti'yeses	asti'yes	asti'yesem	asti'yesew	asti'yesen
Be	asti'yes	asti'yesis asti'yeses	asti'yes	as'tesem as'tesim asti'yesem asti'yesim	as'tesew as'tesiw asti'yesew asti'yesiw	as'tesen as'tesin asti'yesen asti'yesin
Da	asti'yes	as'teses as'tesis	as'tes	as'tesem as'tesim	as'tesew as'tesiw	as'tesen as'tesin
Fa	as'tesa asti'yesa	as'teses asti'yeses	as'tes asti'yes	as'tesem asti'yesem	as'tesew asti'yesew	as'tesen asti'yesen
Fl	asti'yesa	asti'yeses	asti'yes	asti'yesem	asti'yesew	asti'yesen
Ga	as'tes	as'teses	as'tes	as'tesem	as'tesew	as'tesen
Gi	as'tes	as'teses	as'tes	as'tesem	as'tesew	as'tesen
Me	asti'yes	asti'yeses	asti'yes	asti'yesem	asti'yesew	asti'yesen
Mi	asti'yeso	asti'yeses	asti'yes	asti'yesem	asti'yesew	asti'yesen
Mn	asti'yes	asti'yeses asti'yesis	asti'yes	asti'yesem asti'yesim	asti'yesew asti'yesiw	as'tesen asti'yesin
Pa	asti'yesa as'tese	asti'yeses asti'yesis as'teses as'tesis	asti'yes as'tes	as'tesem asti'yesem	as'tesew asti'yesew	as'tesen as'tesin asti'yesen asti'yesin
Ra	asti'yes	asti'yeses	asti'yes	asti'yesem	asti'yesew	asti'yesen
Ri	asti'yesa	asti'yeses	asti'yes	as'tesem	as'tesew	as'tesen
Se	asti'yes as'tes	asti'yesis as'tesis	asti'yes as'tes	asti'yesim as'tesim	asti'yesiw as'tesiw	asti'yesin as'tesin
Ti	as'tesa as'tes	as'teses as'tesis asti'yeses asti'yesis	as'tes asti'yes	as'tesem as'tesim asti'yesem asti'yesim	as'tesew as'tesiw asti'yesew asti'yesiw	as'tesen as'tesin asti'yesen asti'yesin
To	asti'yesa	asti'yeses	asti'yes	asti'yesem	asti'yesew	asti'yesen
Vi	asti'yesa	asti'yeses	asti'yes	asti'yesem	asti'yesew	asti'yesen

2.4 Verbs del II grup

2.4.1 Verb BATRE

	Infinitiu	Gerundi	Participi
As	'batre	ba'ten	ba'tut
Be	'batre	ba'ten	ba'tut
Da	'batre	ba'ten	ba'tut
Fa	'batre	ba'ten	ba'tut
Fl	'batre	ba'ten	ba'tut
Ga	'batre	ba'ten	ba'tut
Gi	'batre	ba'ten	ba'tut
Me	'batre	ba'ten	ba'tut
Mi	'batre	ba'ten	ba'tut
Mn	'batre	ba'ten	ba'tut
Pa	'batre	ba'ten	ba'tut
Ra	'batre	ba'ten	ba'tut
Ri	'batre	ba'ten	ba'tut
Se	'batre	ba'ten	ba'tut
Ti	'batre	ba'ten	ba'tut
To	'batre	ba'ten	ba'tut
Vi	'batre	ba'ten	ba'tut

Imperatiu

	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'bat	'bato	bati'yem	bati'yew	'baton 'batiyon
Be	'bat	'batiye	bati'yem	ba'tew	'batiyen
Da	'bat	'bati	ba'tem	ba'tew	'batin
Fa	'bat	'bati	ba'tesem	ba'tew	'batin
Fl	'bat	'bato	ba'tesem ba'tem	ba'tew	'baton
Ga	'bat	'bati	ba'tem	ba'tew	'batin
Gi	'bat	'batiye	ba'tem	ba'tew	'batiyen
Me	'bat	'bati	ba'tem	ba'tew	'batin
Mi	'bat	'batiye	bati'yem	ba'tew	'batiyen
Mn	'bat	'bati	ba'tem	ba'tew	'batin
Pa	'bat	báti	ba'tem	ba'tew	'batin
Ra	'bat	'batja	ba'tem	ba'tew	'batjen
Ri	'bat	'bate	ba'tesem	ba'tew	'baten
Se	'bat	'bati	ba'tem	ba'tew	'batin
Ti	'bat	'bati	ba'tem 'batim	ba'tew	'batin
To	'bat	'bati	ba'tem	ba'tew	'batin
Vi	'bat	'batiyo	bati'yem	ba'tew	'batiyon

Present d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'bato	'bats	'bat	ba'tem	ba'tew	'baten
Be	'bato	'bates	'bat	ba'tem	ba'tew	'baten
Da	'bato	'bates	'bat	ba'tem	ba'tew	'baten
Fa	'bato	'bates	'bat	ba'tem	ba'tew	'baten
Fl	'bato	'bates	'bat	ba'tem	ba'tew	'baten
Ga	'bato	'bats	'bat	ba'tem	ba'tew	'baten
Gi	'bato	'bates	'bat	ba'tem	ba'tew	'baten
Me	'bato	'bats	'bat	ba'tem	ba'tew	'baten
Mi	'bato	'bats	'bat	ba'tem	ba'tew	'baten
Mn	'bato	'bats	'bat	ba'tem	ba'tew	'baten
Pa	'bato	'bats	'bat	ba'tem	ba'tew	'baten
Ra	'bato	'bates	'bat	ba'tem	ba'tew	'baten
Ri	'bato	'bats	'bat	ba'tem	ba'tew	'baten
Se	'bato	'bats 'bates	'bat	ba'tem	ba'tew	'baten
Ti	'bato	'bats 'bates	'bat	ba'tem	ba'tew	'baten
To	'bato	'bats	'bat	ba'tem	ba'tew	'baten
Vi	'bato	'bats	'bat	ba'tem	ba'tew	'baten

Imperfet d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	ba'tia	ba'ties	ba'tie	ba'tiem	ba'tiew	ba'tien
Be	ba'tie	ba'ties	ba'tie	ba'tiem	ba'tiew	ba'tien
Da	ba'tia	ba'ties	ba'tia	ba'tiem	ba'tiew	ba'tien
Fa	ba'tià	ba'ties	ba'tie	ba'tiem	ba'tiew	ba'tien
Fl	ba'tia	ba'ties	ba'tie	ba'tiem	ba'tiew	ba'tien
Ga	ba'tià	ba'ties	ba'tià	ba'tiem	ba'tiew	ba'tien
Gi	ba'tie	ba'ties	ba'tie	ba'tiem	ba'tiew	ba'tien
Me	ba'tie	ba'ties	ba'tie	ba'tiem	ba'tiew	ba'tien
Mi	ba'tio	ba'ties	ba'tià	ba'tiem	ba'tiew	ba'tien
Mn	ba'te	ba'ties	ba'tie	ba'tiem	ba'tiew	ba'tien
Pa	ba'teje	ba'tejes	ba'teje	ba'tejem	ba'tejew	ba'tejen
Ra	ba'tia	ba'ties	ba'tia	ba'tiem	ba'tiew	ba'tien
Ri	ba'tia	ba'ties	ba'tie	ba'tiem	ba'tiew	ba'tien
Se	ba'tia	ba'ties	ba'tia	ba'tiem	ba'tiew	ba'tien
Ti	ba'tià	ba'ties	ba'tià	ba'tiem	ba'tiew	ba'tien
To	ba'tia	ba'ties	ba'tie	ba'tiam	ba'tiaw	ba'tien
Vi	ba'tia	ba'ties	ba'tie	ba'tiem	ba'tiew	ba'tien

Futur d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	ba'tre	ba'tras	ba'tra	ba'trem	ba'trew	ba'tran
Be	ba'tre	ba'tras	ba'tra	ba'trem	ba'trew	ba'tran
Da	ba'tre	ba'tras	ba'tra	ba'trem	ba'trew	ba'tran
Fa	ba'tre	ba'tras	ba'tra	ba'trem	ba'trew	ba'tran
Fl	ba'tre	ba'tras	ba'tra	ba'trem	ba'trew	ba'tran
Ga	ba'tre	ba'tras	ba'tra	ba'trem	ba'trew	ba'tran
Gi	ba'tre	ba'tras	ba'tra	ba'trem	ba'trew	ba'tran
Me	ba'tre	ba'tras	ba'tra	ba'trem	ba'trew	ba'tran
Mi	ba'tre	ba'tras	ba'tra	ba'trem	ba'trew	ba'tran
Mn	ba'tre	ba'tras	ba'tra	ba'trem	ba'trew	ba'tran
Pa	ba'tre	ba'tras	ba'tra	ba'trem	ba'trew	ba'tran
Ra	ba'tre	ba'tras	ba'tra	ba'trem	ba'trew	ba'tran
Ri	ba'tre	ba'tras	ba'tra	ba'trem	ba'trew	ba'tran
Se	ba'tre	ba'tras	ba'tra	ba'trem	ba'trew	ba'tran
Ti	ba'tre	ba'tras	ba'tra	ba'trem	ba'trew	ba'tran
To	ba'tre	ba'tras	ba'tra	ba'trem	ba'trew	ba'tran
Vi	ba'tre	ba'tras	ba'tra	ba'trem	ba'trew	ba'tran

Condicional

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	ba'tria	ba'tries	ba'trie	ba'triem	ba'triew	ba'trien
Be	ba'trie	ba'tries	ba'trie	ba'triem	ba'triew	ba'trien
Da	ba'tria	ba'tries	ba'tria	ba'triem	ba'triew	ba'trien
Fa	ba'trià	ba'tries	ba'trie	ba'triem	ba'triew	ba'trien
Fl	ba'tria	ba'tries	ba'trie	ba'triem	ba'triew	ba'trien
Ga	ba'trià	ba'tries	ba'trià	ba'triem	ba'triew	ba'trien
Gi	ba'trie	ba'tries	ba'trie	ba'triem	ba'triew	ba'trien
Me	ba'trie	ba'tries	ba'trie	ba'triem	ba'triew	ba'trien
Mi	ba'trio	ba'tries	ba'trià	ba'triem	ba'triew	ba'trien
Mn	ba'trie	ba'tries	ba'trie	ba'triem	ba'triew	ba'trien
Pa	ba'trie	ba'tries	ba'trie	ba'triem	ba'triew	ba'trien
Ra	ba'tria	ba'tries	ba'tria	ba'triem	ba'triew	ba'trien
Ri	ba'tria	ba'tries	ba'trie	ba'triem	ba'triew	ba'trien
Se	ba'tria	ba'tries	ba'tria	ba'triem	ba'triew	ba'trien
Ti	ba'trià	ba'tries	ba'trià	ba'triem	ba'triew	ba'trien
To	ba'tria	ba'tries	ba'trie	ba'triam	ba'triaw	ba'trien
Vi	ba'tria	ba'tries	ba'trie	ba'triem	ba'triew	ba'trien

Present de subjuntiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'batiya	'batiyos 'batos 'batiyes	'batiyo 'batiye	bati'yem	bati'yew	'batiyon 'batiyen
Be	'batiye	'batiyes	'batiye	bati'yem bati'yesem bati'yesim	bati'yew bati'yesew bati'yesiw	'batiyen bati'yesen bati'yesin
Da	'bati	'batis	'bati	ba'tem	ba'tew	'batin
Fa	'bata	'batos	'bato	ba'tesem	ba'tesew	'baton
Fl	'bata	'batos	'bato	ba'tesem	ba'tesew	'baton
Ga	'bati	'batis	'bati	ba'tem	ba'tew	'batin
Gi	'batje 'batiye	'batjes 'batiyes	'batje 'batiye	ba'tem	ba'tew	'batjen 'batiyen
Me	'bati	'batis	'bati	ba'tem	ba'tew	'batin
Mi	'batiye	'batiyes	'batiye	bati'yem	bati'yew	'batiyen
Mn	'bati	'batis	'bati	ba'tem	ba'tew	'batin
Pa	'bate	'batis	'bati	ba'tem	ba'tew	'batin
Ra	'batja	'batjes	'batja	ba'tem	ba'tew	'batjen
Ri	'bata	'bates	'bate	ba'tesem	ba'tesew	'baten
Se	'bati	'batis	'bati	ba'tem	ba'tew	'batin
Ti	'bati	'batis	'bati	ba'tem 'batim	ba'tew 'batiw	'batin
To	'bata	'batos	'bato	ba'tem	ba'tew	'baton
Vi	'batiya	'batiyos 'batiyes	'batiyo 'batiye	bati'yem	bati'yew	'batiyon 'batiyen

Imperfet de subjuntiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	bati'yesa	bati'yeses	bati'yes	bati'yesem	bati'yesew	bati'yesen
Be	bati'yes	bati'yeses bati'yesis	bati'yes	bati'yesem bati'yesim	bati'yesew bati'yesiw	bati'yesen bati'yesin
Da	ba'tes	ba'tesis ba'teses	ba'tes	ba'tesim ba'tesem	ba'tesiw ba'tesew	ba'tesin ba'tesen
Fa	ba'tesa	ba'teses	ba'tes	ba'tesem	ba'tesew	ba'tesen
Fl	ba'tesa	ba'teses	ba'tes	ba'tesem	ba'tesew	ba'tesen
Ga	ba'tes	ba'teses	ba'tes	ba'tesem	ba'tesew	ba'tesen
Gi	bati'yes	bati'yeses	bati'yes	bati'yesem	bati'yesew	bati'yesen
Me	bati'yes	bati'yeses	bati'yes	bati'yesem	bati'yesew	bati'yesen
Mi	bati'yes	bati'yeses	bati'yes	bati'yesem	bati'yesew	bati'yesen
Mn	bati'yes	bati'yeses bati'yesis	bati'yes	bati'yesem bati'yesim	bati'yesew bati'yesiw	bati'yesen bati'yesin
Pa	ba'tese	ba'teses ba'tesis	ba'tes	ba'tesem	ba'tesew	ba'tesen ba'tesin
Ra	bati'yes	bati'yeses	bati'yes	ba'tesem	ba'tesew	ba'tesen bati'yesen
Ri	ba'tesa	ba'teses	ba'tes	ba'tesem	ba'tesew	ba'tesen
Se	ba'tes	ba'teses ba'tesis	ba'tes	ba'tesem ba'tesim	ba'tesew ba'tesiw	ba'tesen ba'tesin
Ti	bati'yes	bati'yeses bati'yesis	bati'yes	ba'tesim bati'yesim	ba'tesiw bati'yesiw	ba'tesin bati'yesin
To	ba'tesa bati'yesa	ba'teses bati'yeses	ba'tes bati'yes	ba'tesam bati'yesam	ba'tesaw bati'yesaw	ba'tesen bati'yesen
Vi	bati'yesa	bati'yeses	bati'yes	bati'yesem	bati'yesew	bati'yesen

2.4.2 Verb CAURE

	Infinitiu	Gerundi	Participi
As	'kawre	ka'jen	kaj'ɣut
Be	'kawre	ka'jen	kaj'ɣut
Da	'kawre	kaj'ɣen	kaj'ɣut
Fa	'kawre	ka'jen	kaj'ɣut
Fl	'kawre	ka'jen	kaj'ɣut
Ga	'kawre	ka'jen	kaj'ɣut
Gi	'kawre	ka'jen	kaj'ɣut
Me	'kawre	ka'jen	kaj'ɣut
Mi	'kawre	ka'jen	kaj'ɣut
Mn	'kawre	ka'jen	kaj'ɣut
Pa	'kawre	ka'jen kaj'ɣen	kaj'ɣut
Ra	'kawre	ka'jen	kaj'ɣut
Ri	'kawre	ka'jen	kaj'ɣut
Se	'kawre	kaj'ɣen	kaj'ɣut
Ti	'kawre	ka'jen	kaj'ɣut
To	'kawre	ka'jen	kaj'ɣut
Vi	'kawre	ka'jen	kaj'ɣut

Imperatiu

	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'kaw	'kajyo 'kajye	kaj'ɣem	ka'(j)ew	'kajyon 'kajɣen
Be	'kaw	'kajyi	kaj'ɣesem kaj'ɣem	ka'(j)ew	'kajyin
Da	'kaw	'kajyi	kaj'ɣem	kaj'ɣew	'kajyin
Fa	'kaw	'kajyo	kaj'ɣesem	ka'(j)ew	'kajyon
Fl	'kaw	'kajyo	kaj'ɣesem	ka'(j)ew	'kajyon
Ga	'kaw	'kajyi	kaj'ɣem	ka'(j)ew	'kajyin
Gi	'kaw	'kajɣje	kaj'ɣem	ka'ew	'kajɣjen
Me	'kaw	'kajyi	kaj'ɣem	ka'(j)ew	'kajyin
Mi	'kaw	'kajye	kaj'ɣem	ka'(j)ew	'kajɣen
Mn	'kaw	'kajyi	kaj'ɣem	ka'(j)ew	'kajyin
Pa	'kaw	'kajyi	kaj'ɣem	ka'(j)ew	'kajyin
Ra	'kaw	'kajɣja	kaj'ɣem	ka'(j)ew	'kajɣjen
Ri	'kaw	'kajye	kaj'ɣesem	ka'(j)ew	'kajɣen
Se	'kaw	'kajyi	kaj'ɣem	kaj'ɣew	'kajyin
Ti	'kaw	'kajyi	kaj'ɣem 'kajɣim	ka'(j)ew	'kajyin
To	'kaw	'kajyo	kaj'ɣem	ka'(j)ew	'kajyon
Vi	'kaw	'kajye 'kajyo	kaj'ɣem	ka'(j)ew	'kajɣen 'kajyon

Present d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'kajk	'kaws	'kaw	ka'jem	ka'jew	'kawen
Be	'kajk	'kaws	'kaw	ka'(j)em	ka'(j)ew	'kawen
Da	'kajk	'kaws	'kaw	kaj'ɣem	kaj'ɣew	'kawen
Fa	'kajk	'kaws	'kaw	ka'jem	ka'jew	'kawen
Fl	'kajk	'kaws	'kaw	ka'jem	ka'jew	'kawen
Ga	'kajk	'kaws	'kaw	ka'(j)em	ka'(j)ew	'kawen
Gi	'kajk	'kaws	'kaw	ka'jem	ka'jew	'kawen
Me	'kajk	'kaws	'kaw	ka'(j)em	ka'(j)ew	'kawen
Mi	'kajk	'kaws	'kaw	ka'(j)em	ka'(j)ew	'kawen
Mn	'kajk	'kaws	'kaw	ka'(j)em	ka'(j)ew	'kawen
Pa	'kajk	'kaws	'kaw	ka'jem	ka'jew	'kawen
Ra	'kajk	'kaws	'kaw	ka'(j)em	ka'(j)ew	'kawen
Ri	'kajk	'kaws	'kaw	ka'jem	ka'jew	'kawen
Se	'kajk	'kaws	'kaw	kaj'ɣem	kaj'ɣew	'kawen
Ti	'kajk	'kaws	'kaw	ka'(j)em	ka'(j)ew	'kawen
To	'kajk	'kaws	'kaw	ka'jem	ka'jew	'kawen
Vi	'kajk	'kaws	'kaw	ka'jem	ka'jew	'kawen

Imperfet d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	ka'ia 'keja	ka'ies 'kejes	ka'ie 'keje	ka'iew 'kejem	ka'iew 'kejew	ka'ien 'kejen
Be	'keje ka'ie	'kejes ka'ies	'keje ka'ie	ka'iem 'kejem	ka'iew 'kejew	ka'ien 'kejen
Da	'ke(j)a	'ke(j)es	'ke(j)a	'ke(j)em	'ke(j)ew	'ke(j)en
Fa	ka'ia	ka'ies	ka'ie	ka'iew	ka'iew	ka'ien
Fl	ka'ia	ka'ies	ka'ie	ka'iew	ka'iew	ka'ien
Ga	'ke(j)a	'ke(j)es	'ke(j)a	'ke(j)em	'ke(j)ew	'ke(j)en
Gi	'ke(j)ε ka'ie	'ke(j)es ka'ies	'ke(j)ε ka'ie	'ke(j)em ka'iem	'ke(j)ew ka'iew	'ke(j)en ka'ien
Me	'keje	'kejes	'keje	'kejem	'kejew	'kejen
Mi	'ke(j)o ka'io	'ke(j)es ka'ies	'ke(j)a ka'ia	'ke(j)em ka'iem	'ke(j)ew ka'iew	'ke(j)en ka'ien
Mn	'keje ka'ie	'kejes ka'ies	'keje ka'ie	'kejem ka'iem	'kejew ka'iew	'kejen ka'ien
Pa	'keje	'kejes	'keje	'kejem	'kejew	'kejen
Ra	'ke(j)a	'ke(j)es	'ke(j)a	'ke(j)em	'ke(j)ew	'ke(j)en
Ri	ka'ia	ka'ies	ka'ie	ka'iew	ka'iew	ka'ien
Se	'ke(j)a	'ke(j)es	'ke(j)a	'ke(j)em	'ke(j)ew	'ke(j)en
Ti	'ke(j)a ka'ia	'ke(j)es ka'ies	'ke(j)a ka'ia	'ke(j)em ka'iem	'ke(j)ew ka'iew	'ke(j)en ka'ien
To	'keja	'kejes	'keje	'kejam	'kejaw	'kejen
Vi	ka'ia 'keja	ka'ies 'kejes	ka'ie 'keje	ka'iew 'kejem	ka'iew 'kejew	ka'ien 'kejen

Futur d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	kaw're	kaw'ras	kaw'ra	kaw'rem	kaw'rew	kaw'ran
Be	kaw're	kaw'ras	kaw'ra	kaw'rem	kaw'rew	kaw'ran
Da	kaw're	kaw'ras	kaw'ra	kaw'rem	kaw'rew	kaw'ran
Fa	kaw're	kaw'ras	kaw'ra	kaw'rem	kaw'rew	kaw'ran
Fl	kaw're	kaw'ras	kaw'ra	kaw'rem	kaw'rew	kaw'ran
Ga	kaw're	kaw'ras	kaw'ra	kaw'rem	kaw'rew	kaw'ran
Gi	kaw're	kaw'ras	kaw'ra	kaw'rem	kaw'rew	kaw'ran
Me	kaw're	kaw'ras	kaw'ra	kaw'rem	kaw'rew	kaw'ran
Mi	kaw're	kaw'ras	kaw'ra	kaw'rem	kaw'rew	kaw'ran
Mn	kaw're	kaw'ras	kaw'ra	kaw'rem	kaw'rew	kaw'ran
Pa	kaw're	kaw'ras	kaw'ra	kaw'rem	kaw'rew	kaw'ran
Ra	kaw're	kaw'ras	kaw'ra	kaw'rem	kaw'rew	kaw'ran
Ri	kaw're	kaw'ras	kaw'ra	kaw'rem	kaw'rew	kaw'ran
Se	kaw're	kaw'ras	kaw'ra	kaw'rem	kaw'rew	kaw'ran
Ti	kaw're	kaw'ras	kaw'ra	kaw'rem	kaw'rew	kaw'ran
To	kaw're	kaw'ras	kaw'ra	kaw'rem	kaw'rew	kaw'ran
Vi	kaw're	kaw'ras	kaw'ra	kaw'rem	kaw'rew	kaw'ran

Condicional

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	kaw'ria	kaw'ries	kaw'rie	kaw'riem	kaw'riew	kaw'rien
Be	kaw'rie	kaw'ries	kaw'rie	kaw'riem	kaw'riew	kaw'rien
Da	kaw'ria	kaw'ries	kaw'ria	kaw'riem	kaw'riew	kaw'rien
Fa	kaw'rià	kaw'ries	kaw'rie	kaw'riem	kaw'riew	kaw'rien
Fl	kaw'ria	kaw'ries	kaw'rie	kaw'riem	kaw'riew	kaw'rien
Ga	kaw'rià	kaw'ries	kaw'rià	kaw'riem	kaw'riew	kaw'rien
Gi	kaw'rie	kaw'ries	kaw'rie	kaw'riem	kaw'riew	kaw'rien
Me	kaw'rie	kaw'ries	kaw'rie	kaw'riem	kaw'riew	kaw'rien
Mi	kaw'rio	kaw'ries	kaw'rià	kaw'riem	kaw'riew	kaw'rien
Mn	kaw'rie	kaw'ries	kaw'rie	kaw'riem	kaw'riew	kaw'rien
Pa	kaw'rie	kaw'ries	kaw'rie	kaw'riem	kaw'riew	kaw'rien
Ra	kaw'ria	kaw'ries	kaw'ria	kaw'riem	kaw'riew	kaw'rien
Ri	kaw'ria	kaw'ries	kaw'rie	kaw'riem	kaw'riew	kaw'rien
Se	kaw'ria	kaw'ries	kaw'ria	kaw'riem	kaw'riew	kaw'rien
Ti	kaw'rià	kaw'ries	kaw'rià	kaw'riem	kaw'riew	kaw'rien
To	kaw'ria	kaw'ries	kaw'rie	kaw'riam	kaw'riaw	kaw'rien
Vi	kaw'ria	kaw'ries	kaw'rie	kaw'riem	kaw'riew	kaw'rien

Present de subjuntiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'kajɣa	'kajɣos 'kajɣes	'kaiɣo 'kajɣe	kaj'ɣem	kaj'ɣew	'kajɣon 'kajɣen
Be	'kajɣi	'kajɣis	'kajɣi	kaj'ɣem kaj'ɣesem kaj'ɣesim	kaj'ɣew kaj'ɣesew kaj'ɣesiw	'kajɣin kaj'ɣesen kaj'ɣesin
Da	'kajɣi	'kajɣis	'kajɣi	kaj'ɣem	kaj'ɣew	'kajɣin
Fa	'kajɣa	'kajɣos	'kaiɣo	kaj'ɣesem	kaj'ɣesew	'kajɣon
Fl	'kajɣa	'kajɣos	'kajɣo	kaj'ɣesem	kaj'ɣesew	'kajɣon
Ga	'kajɣi	'kajɣis	'kajɣi	kaj'ɣem	kaj'ɣew	'kajɣin
Gi	'kajɣje	'kajɣjes	'kajɣje	kaj'ɣem	kaj'ɣew	'kajɣjen
Me	'kajɣi	'kajɣis	'kajɣi	kaj'ɣem	kaj'ɣew	'kajɣin
Mi	'kajɣe	'kajɣes	'kajɣe	kaj'ɣem	kaj'ɣew	'kajɣen
Mn	'kajɣi	'kajɣis	'kajɣi	kaj'ɣem	kaj'ɣew	'kajɣin
Pa	'kajɣe	'kajɣis	'kajɣi	kaj'ɣem	kaj'ɣew	'kajɣin
Ra	'kajɣja	'kajɣjes	'kajɣja	kaj'ɣem	kaj'ɣew	'kajɣjen
Ri	'kajɣa	'kajɣes	'kajɣe	kaj'ɣesem	kaj'ɣesew	'kajɣen
Se	'kajɣi	'kajɣis	'kajɣi	kaj'ɣem	kaj'ɣew	'kajɣin
Ti	'kajɣi	'kajɣis	'kajɣi	kaj'ɣem 'kajɣim	kaj'ɣew 'kajɣiw	'kajɣin
To	'kajɣa	'kajɣos	'kajɣo	kaj'ɣem	kaj'ɣew	'kajɣon
Vi	'kajɣa	'kajɣos	'kajɣo	kaj'ɣem kaj'ɣesem	kaj'ɣew kaj'ɣesew	'kajɣon

Imperfet de subjuntiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	kaj'yesa	kaj'yeses	kaj'yes	kaj'yesem	kaj'yesew	kaj'yesen
Be	kaj'yes	kaj'yeses kaj'yesis	kaj'yes	kaj'yesem kaj'yesim	kaj'yesew kaj'yesiw	kaj'yesen kaj'yesin
Da	kaj'yes	kaj'yesis kaj'yeses	kaj'yes	kaj'yesim kaj'yesem	kaj'yesiw kaj'yesew	kaj'yesin kaj'yesen
Fa	kaj'yesa	kaj'yeses	kaj'yes	kaj'yesem	kaj'yesew	kaj'yesen
Fl	kaj'yesa	kaj'yeses	kaj'yes	kaj'yesem	kaj'yesew	kaj'yesen
Ga	kaj'yes	kaj'yeses	kaj'yes	kaj'yesem	kaj'yesew	kaj'yesen
Gi	kaj'yes	kaj'yeses	kaj'yes	kaj'yesem	kaj'yesew	kaj'yesen
Me	kaj'yes	kaj'yeses	kaj'yes	kaj'yesem	kaj'yesew	kaj'yesen
Mi	kaj'yeso	kaj'yeses	kaj'yes	kaj'yesem	kaj'yesew	kaj'yesen
Mn	kaj'yes	kaj'yeses kaj'yesis	kaj'yes	kaj'yesem kaj'yesim	kaj'yesew kaj'yesiw	kaj'yesen kaj'yesin
Pa	kaj'yesε	kaj'yeses kaj'yesis	kaj'yes	kaj'yesεm	kaj'yesεw	kaj'yesen kaj'yesin
Ra	kaj'yes	kaj'yeses	kaj'yes	kaj'yesem	kaj'yesew	kaj'yesen
Ri	kaj'yesa	kaj'yeses	kaj'yes	kaj'yesem	kaj'yesew	kaj'yesen
Se	kaj'yes	kaj'yesis kaj'yeses	kaj'yes	kaj'yesim kaj'yesem	kaj'yesiw kaj'yesew	kaj'yesin kaj'yesen
Ti	kaj'yesa kaj'yes	kaj'yeses kaj'yesis	kaj'yes	kaj'yesem kaj'yesim	kaj'yesew kaj'yesiw	kaj'yesen kaj'yesin
To	kaj'yesa	kaj'yeses	kaj'yes	kaj'yesam	kaj'yesaw	kaj'yesen
Vi	kaj'yesa	kaj'yeses	kaj'yes	kaj'yesem	kaj'yesew	kaj'yesen

2.4.3 Verb CÓRRER

	Infinitiu	Gerundi	Participi
As	'kore	ko'ren	kor'γut
Be	'kore	ko'ren	kore'γut
Da	'kore	ko'ren	kore'γut
Fa	'kore	ko'ren	kore'γut
Fl	'kore	ko'ren	kore'γut
Ga	'kore	ko'ren	kore'γut
Gi	'kore	ko'ren	kore'γut
Me	'kore	ko'ren	kore'γut
Mi	'kore	ko'ren	kore'γut
Mn	'kore	ko'ren	kore'γut
Pa	'kore	ko'ren	kore'γut
Ra	'kore	ko'ren	kore'γut
Ri	'kore	ko'ren	kore'γut
Se	'kore	ko'ren	kore'γut
Ti	'kore	ko'ren	kore'γut
To	'kore	ko'ren	kore'γut
Vi	'kore	ko'ren	kor'γut

Imperatiu

	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'kor	'kor(i)ye	kori'yem	ko'rew	'kor(i)yen
Be	'kore	'koriye	kori'yem	ko'rew	'koriyen
Da	'kore	'kori	ko'rem	ko'rew	'koriyen
Fa	'kore	'koro	ko'resem	ko'rew	'koron
Fl	'kore	'koro	ko'resem	ko'rew	'koron
Ga	'kore	'kori	ko'rem	ko'rew	'korin
Gi	'kore	'kori 'korje	ko'rem	ko'rew	'korin 'korjen
Me	'kore	'kori	ko'rem	ko'rew	'korin
Mi	'kore	'koriye 'kore	kori'yem	ko'rew	'koren
Mn	'kore	'koriye	ko'rem kori'yem	ko'rew	'koriyen
Pa	'kore	'kori	ko'rem	ko'rew	'korin
Ra	'kore	'korja	ko'rem	ko'rew	'korjen
Ri	'kore	'kore	ko'resem	ko'rew	'koren
Se	'kore	'kori	ko'rem	ko'rew	'korin
Ti	'kore	'koriya	ko'rem 'korim	ko'rew	'koriyen
To	'kore	'koro	ko'rem	ko'rew	'koron
Vi	'kor	'koryo	kor'yem	ko'rew	'koryon

Present d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'koro	'kors	'kor	ko'rem	ko'rew	'koren
Be	'korek	'kores	'kore	ko'rem	ko'rew	'koren
Da	'korek	'kores	'kore	ko'rem	ko'rew	'koren
Fa	'koro	'kores	'kore	ko'rem	ko'rew	'koren
Fl	'koro	'kores	'kore	ko'rem	ko'rew	'koren
Ga	'korek	'kores	'kore	ko'rem	ko'rew	'koren
Gi	'koro	'kores	'kore	ko'rem	ko'rew	'koren
Me	'koro	'kores	'kore	ko'rem	ko'rew	'koren
Mi	'korek	'kores	'kore	ko'rem	ko'rew	'koren
Mn	'korek	'kores	'kore	ko'rem	ko'rew	'koren
Pa	'koro	'kores	'kore	ko'rem	ko'rew	'koren
Ra	'korek	'kores	'kore	ko'rem	ko'rew	'koren
Ri	'koro	'kores	'kore	ko'rem	ko'rew	'koren
Se	'korek	'kores	'kore	ko'rem	ko'rew	'koren
Ti	'korek 'koro	'kores	'kore	ko'rem	ko'rew	'koren
To	'koro	'kores	'kore	ko'rem	ko'rew	'koren
Vi	'koro	'kors	'kor	ko'rem	ko'rew	'koren

Imperfet d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	ko'ria	ko'ries	ko'rie	ko'riem	ko'riew	ko'rien
Be	ko'rie	ko'ries	ko'rie	ko'riem	ko'riew	ko'rien
Da	ko'ria	ko'ries	ko'ria	ko'riem	ko'riew	ko'rien
Fa	ko'rià	ko'ries	ko'rie	ko'riem	ko'riew	ko'rien
Fl	ko'ria	ko'ries	ko'rie	ko'riem	ko'riew	ko'rien
Ga	ko'rià	ko'ries	ko'rià	ko'riem	ko'riew	ko'rien
Gi	ko'rie	ko'ries	ko'rie	ko'riem	ko'riew	ko'rien
Me	ko'rie	ko'ries	ko'rie	ko'riem	ko'riew	ko'rien
Mi	ko'rio	ko'ries	ko'rià	ko'riem	ko'riew	ko'rien
Mn	ko'rie	ko'ries	ko'rie	ko'riem	ko'riew	ko'rien
Pa	ko'reje	ko'rejes	ko'reje	ko'rejem	ko'rejew	ko'rejen
Ra	ko'ria	ko'ries	ko'ria	ko'riem	ko'riew	ko'rien
Ri	ko'ria	ko'ries	ko'rie	ko'riem	ko'riew	ko'rien
Se	ko'ria	ko'ries	ko'ria	ko'riem	ko'riew	ko'rien
Ti	ko'rià	ko'ries	ko'rià	ko'riem	ko'riew	ko'rien
To	ko'ria	ko'ries	ko'rie	ko'riam	ko'riaw	ko'rien
Vi	ko'ria	ko'ries	ko'rie	ko'riem	ko'riew	ko'rien

Futur d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	kore're	kore'ras	kore'ra	kore'rem	kore'rew	kore'ran
Be	kore're	kore'ras	kore'ra	kore'rem	kore'rew	kore'ran
1Da	kore're	kore'ras	kore'ra	kore'rem	kore'rew	kore'ran
Fa	kore're	kore'ras	kore'ra	kore'rem	kore'rew	kore'ran
Fl	kore're	kore'ras	kore'ra	kore'rem	kore'rew	kore'ran
Ga	kore're	kore'ras	kore'ra	kore'rem	kore'rew	kore'ran
Gi	kore're	kore'ras	kore'ra	kore'rem	kore'rew	kore'ran
Me	kore're	kore'ras	kore'ra	kore'rem	kore'rew	kore'ran
Mi	kore're	kore'ras	kore'ra	kore'rem	kore'rew	kore'ra
Mn	kore're	kore'ras	kore'ra	kore'rem	kore'rew	kore'ran
Pa	kore're	kore'ras	kore'ra	kore'rem	kore'rew	kore'ran
Ra	kore're	kore'ras	kore'ra	kore'rem	kore'rew	kore'ran
Ri	kore're	kore'ras	kore'ra	kore'rem	kore'rew	kore'ran
Se	kore're	kore'ras	kore'ra	kore'rem	kore'rew	kore'ran
Ti	kore're	kore'ras	kore'ra	kore'rem	kore'rew	kore'ran
To	kore're	kore'ras	kore'ra	kore'rem	kore'rew	kore'ran
Vi	kore're	kore'ras	kore'ra	kore'rem	kore'rew	kore'ran

Condicional

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	kore'ria	kore'ries	kore'rie	kore'riem	kore'riew	kore'rien
Be	kore'rie	kore'ries	kore'rie	kore'riem	kore'riew	kore'rien
Da	kore'ria	kore'ries	kore'ria	kore'riem	kore'riew	kore'rien
Fa	kore'rià	kore'ries	kore'rie	kore'riem	kore'riew	kore'rien
Fl	kore'ria	kore'ries	kore'rie	kore'riem	kore'riew	kore'rien
Ga	kore'rià	kore'ries	kore'rià	kore'riem	kore'riew	kore'rien
Gi	kore'rie	kore'ries	kore'rie	kore'riem	kore'riew	kore'rien
Me	kore'rie	kore'ries	kore'rie	kore'riem	kore'riew	kore'rien
Mi	kore'rio	kore'ries	kore'rià	kore'riem	kore'riew	kore'rien
Mn	kore'rie	kore'ries	kore'rie	kore'riem	kore'riew	kore'rien
Pa	kore'rie	kore'ries	kore'rie	kore'riem	kore'riew	kore'rien
Ra	kore'ria	kore'ries	kore'ria	kore'riem	kore'riew	kore'rien
Ri	kore'ria	kore'ries	kore'rie	kore'riem	kore'riew	kore'rien
Se	kore'ria	kore'ries	kore'ria	kore'riem	kore'riew	kore'rien
Ti	kore'rià	kore'ries	kore'rià	kore'riem	kore'riew	kore'rien
To	kore'ria	kore'ries	kore'rie	kore'riem	kore'riew	kore'rien
Vi	kore'ria	kore'ries	kore'rie	kore'riem	kore'riew	kore'rien

Present de subjuntiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'kor(i)ya	'kor(i)yes 'kor(i)γos	'kor(i)ye 'kor(i)γo	kor(i)'yem	kor(i)'yew	'kor(i)yen 'kor(i)yon
Be	'koriye	'koriyes	'koriye	kori'yem kori'yesem kori'yesim	kori'yew kori'yesew kori'yesiw	'koriyen kori'yesen kori'yesin
Da	'korik 'kori	'koris	'kori	k'o'em	k'o'rew	'korin
Fa	'kora	'koros	'koro	k'o'ese'm	k'o'ese'w	'koron
Fl	'kora	'koros	'koro	k'o'ese'm	k'o'ese'w	'koron
Ga	'kori	'koris	'kori	k'o'em	k'o'rew	'korin
Gi	'korje 'kori	'korjes 'koris	'korje 'kori	k'o'em	k'o'rew	'korjen 'korin
Me	'kori	'koris	'kori	k'o'em	k'o'rew	'korin
Mi	'koriye 'kore	'koriyes 'kores	'koriye 'kore	kori'yem	kori'yew	'koriyen 'koren
Mn	'koriye	'koriyes	'koriye	k'o'em kori'yem	k'o'rew kori'yew	'koriyen
Pa	'kore	'koris	'kori	k'o'em	k'o'rew	'korin
Ra	'korja	'korjes	'korja	k'o'em	k'o'rew	'korjen
Ri	'kora	'kores	'kore	k'o'ese'm	k'o'ese'w	'koren
Se	'kori	'koris	'kori	k'o'em	k'o'rew	'korin
Ti	'koriya	'koriyes	'koriya	k'o'em	k'o'rew	'koriyen
To	'kora	'koros	'koro	k'o'em	k'o'rew	'koron
Vi	'korya	'koryos	'koryo	kor'yem	kor'yew	'koryon

Imperfet de subjuntiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	kor(e)'yesa	kor(e)'yeses	kor(e)'yes	kor(e)'yesem	kor(e)'yesew	kor(e)'yesen
Be	kori'yes	kori'yeses kori'yesis	kori'yes	kori'yesem kori'yesim	kori'yesew kori'yewiw	kori'yesen kori'yenin
Da	kore'yes	kore'yeses kore'yesis	kore'yes	kore'yesem kore'yesim	kore'yesew kore'yewiw	kore'yesen kore'yenin
Fa	k'oresa	k'oreses	k'ores	k'oresem	k'oresew	k'oresen
Fl	k'oresa	k'oreses	k'ores	k'oresem	k'oresew	k'oresen
Ga	kore'yes	kore'yeses	kore'yes	kore'yesem	kore'yesew	kore'yesen
Gi	kore'yes	kore'yeses	kore'yes	kore'yesem	kore'yesew	kore'yesen
Me	kori'yes	kori'yeses	kori'yes	kori'yesem	kori'yesew	kori'yesen
Mi	kori'yes kori'yeso	kori'yeses	kori'yes	kori'yesem	kori'yesew	kori'yesen
Mn	kori'yes	kori'yeses	kori'yes	kori'yesem	kori'yesew	kori'yesen
Pa	k'orese	k'oreses k'oresis	k'ores	k'oresem	k'oresew	k'oresen k'oresin
Ra	kori'(γ)es	kori'(γ)eses	kori'(γ)es	kori'(γ)esem	kori'(γ)esew	kori'(γ)esen
Ri	k'oresa	k'oreses	k'ores	k'oresem	k'oresew	k'oresen
Se	k'ores	k'oreses k'oresis	k'ores	k'oresem k'oresim	k'oresew k'oresiw	k'oresen k'oresin
Ti	kore'yes	kore'yeses kore'yesis	kore'yes	kore'yesem kore'yesim	kore'yesew kore'yewiw	kore'yesen kore'yenin
To	kore'yesa	kore'yeses	kore'yes	kore'yesam	kore'yesaw	kore'yesen
Vi	kor'yesa	kor'yeses	kor'yes	kor'yesem	kor'yesew	kor'yesen

2.4.4 Verb CRÉIXER

	Infinitiu	Gerundi	Participi
As	'krejfe	krej'fen	krej'fkut kres'kut
Be	'krejfe	krej'fen	krej'fut
Da	'krejfe	krej'fen	krej'fut kres'kut
Fa	'krejfe	krej'fen	krej'fut
Fl	'krejfe	krej'fen	krej'fut
Ga	'krejfe	krej'fen	krej'fut
Gi	'krejfe	krej'fen	krej'fut
Me	'krejfe	krej'fen	krej'fut
Mi	'krejfe	krej'fen	krej'fut
Mn	'krejfe	krej'fen	krej'fut
Pa	'krejfe	krej'fen	krej'fut kres'kut
Ra	'krejfe	krej'fen	krej'fut
Ri	'krejfe	krej'fen	krej'fut
Se	'krejfe	krej'fen	krej'fut kres'kut
Ti	'krejfe	krej'fen	krej'fut
To	'krejfe	krej'fen	kres'kyt
Vi	'krejfe	krej'fen	krej'fkut

Imperatiu

	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'krejʃ	'krejʃko	krejʃ'kem	krejʃ'few	'krejʃkon
Be	'krejʃ	'krejʃi	krejʃ'i'yem	krejʃ'few	'krejʃin
Da	'krejʃ	'krejʃi	krejʃ'em	krejʃ'few	'krejʃin
Fa	'krejʃ	'krejʃo	krejʃ'esem	krejʃ'few	'krejʃon
Fl	'krejʃ	'krejʃo	krejʃ'esem	krejʃ'few	'krejʃen
Ga	'krejʃ	'krejʃi	krejʃ'em	krejʃ'few	'krejʃin
Gi	'krejʃ	'krejʃje	krejʃ'em	krejʃ'few	'krejʃjen
Me	'krejʃ	'krejʃi	krejʃ'em	krejʃ'few	'krejʃin
Mi	'krejʃ	'krejʃe	krejʃ'em krejʃ'i'yem	krejʃ'few	'krejʃen
Mn	'krejʃ	'krejʃi	krejʃ'em	krejʃ'few	'krejʃin
Pa	'krejʃ	'krejʃi	krejʃ'em	krejʃ'few	'krejʃin
Ra	'krejʃ	'krejʃja	krejʃ'em	krejʃ'few	'krejʃjen
Ri	'krejʃ	'krejʃe	krejʃ'esem	krejʃ'few	'krejʃen
Se	'krejʃ	'krejʃi	krejʃ'em	krejʃ'few	'krejʃin
Ti	'krejʃ	'krejʃi	krejʃ'em	krejʃ'few	'krejʃin
To	'krejʃ	'krejʃo	krejʃ'em	krejʃ'few	'krejʃon
Vi	'krejʃ	'krejʃko	krejʃ'kem	krejʃ'few	'krejʃkon

Present d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'krejfo	'krejfes	'krejff	krej'fem	krej'few	'krejfen
Be	'krejfo	'krejfes	'krejff	krej'fem	krej'few	'krejfen
Da	'krejfo	'krejfes	'krejff	krej'fem	krej'few	'krejfen
Fa	'krejfo	'krejfes	'krejff	krej'fem	krej'few	'krejfen
Fl	'krejfo	'krejfes	'krejff	krej'fem	krej'few	'krejfen
Ga	'krejfo	'krejfes	'krejff	krej'fem	krej'few	'krejfen
Gi	'krejfo	'krejfes	'krejff	krej'fem	krej'few	'krejfen
Me	'krejfo	'krejfes	'krejff	krej'fem	krej'few	'krejfen
Mi	'krejfo	'krejfes	'krejff	krej'fem	krej'few	'krejfen
Mn	'krejfo	'krejfes	'krejff	krej'fem	krej'few	'krejfen
Pa	'krejfo	'krejfes	'krejff	krej'fem	krej'few	'krejfen
Ra	'krejfo	'krejfes	'krejff	krej'fem	krej'few	'krejfen
Ri	'krejfo	'krejfes	'krejff	krej'fem	krej'few	'krejfen
Se	'krejfo	'krejfes	'krejff	krej'fem	krej'few	'krejfen
Ti	'krejfo	'krejfes	'krejff	krej'fem	krej'few	'krejfen
To	'krejfo	'krejfes	'krejff	krej'fem	krej'few	'krejfen
Vi	'krejfo	'krejfes	'krejff	krej'fem	krej'few	'krejfen

Imperfet d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	krej'fia	krej'fies	krej'fie	krej'fiem	krej'fiew	krej'fien
Be	krej'fie	krej'fies	krej'fie	krej'fiem	krej'fiew	krej'fien
Da	krej'fia	krej'fies	krej'fia	krej'fiem	krej'fiew	krej'fien
Fa	krej'fià	krej'fies	krej'fie	krej'fiem	krej'fiew	krej'fien
Fl	krej'fia	krej'fies	krej'fie	krej'fiem	krej'fiew	krej'fien
Ga	krej'fià	krej'fies	krej'fià	krej'fiem	krej'fiew	krej'fien
Gi	krej'fie	krej'fies	krej'fie	krej'fiem	krej'fiew	krej'fien
Me	krej'fie	krej'fies	krej'fie	krej'fiem	krej'fiew	krej'fien
Mi	krej'fio	krej'fies	krej'fià	krej'fiem	krej'fiew	krej'fien
Mn	krej'fie	krej'fies	krej'fie	krej'fiem	krej'fiew	krej'fien
Pa	krej'feje	krej'fejes	krej'feje	krej'fejem	krej'fejew	krej'fejen
Ra	krej'fia	krej'fies	krej'fia	krej'fiem	krej'fiew	krej'fien
Ri	krej'fia	krej'fies	krej'fie	krej'fiem	krej'fiew	krej'fien
Se	krej'fia	krej'fies	krej'fia	krej'fiem	krej'fiew	krej'fien
Ti	krej'fià	krej'fies	krej'fià	krej'fiem	krej'fiew	krej'fien
To	krej'fia	krej'fies	krej'fie	krej'fiem	krej'fiew	krej'fien
Vi	krej'fia	krej'fies	krej'fie	krej'fiem	krej'fiew	krej'fien

Futur d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	krejfe're	krejfe'ras	krejfe'ra	krejfe'rem	krejfe'rew	krejfe'ran
Be	krejfe're	krejfe'ras	krejfe'ra	krejfe'rem	krejfe'rew	krejfe'ran
Da	krejfe're	krejfe'ras	krejfe'ra	krejfe'rem	krejfe'rew	krejfe'ran
Fa	krejfe're	krejfe'ras	krejfe'ra	krejfe'rem	krejfe'rew	krejfe'ran
Fl	krejfe're	krejfe'ras	krejfe'ra	krejfe'rem	krejfe'rew	krejfe'ran
Ga	krejfe're	krejfe'ras	krejfe'ra	krejfe'rem	krejfe'rew	krejfe'ran
Gi	krejfe're	krejfe'ras	krejfe'ra	krejfe'rem	krejfe'rew	krejfe'ran
Me	krejfe're	krejfe'ras	krejfe'ra	krejfe'rem	krejfe'rew	krejfe'ran
Mi	krejfe're	krejfe'ras	krejfe'ra	krejfe'rem	krejfe'rew	krejfe'ran
Mn	krejfe're	krejfe'ras	krejfe'ra	krejfe'rem	krejfe'rew	krejfe'ran
Pa	krejfe're	krejfe'ras	krejfe'ra	krejfe'rem	krejfe'rew	krejfe'ran
Ra	krejfe're	krejfe'ras	krejfe'ra	krejfe'rem	krejfe'rew	krejfe'ran
Ri	krejfe're	krejfe'ras	krejfe'ra	krejfe'rem	krejfe'rew	krejfe'ran
Se	krejfe're	krejfe'ras	krejfe'ra	krejfe'rem	krejfe'rew	krejfe'ran
Ti	krejfe're	krejfe'ras	krejfe'ra	krejfe'rem	krejfe'rew	krejfe'ran
To	krejfe're	krejfe'ras	krejfe'ra	krejfe'rem	krejfe'rew	krejfe'ran
Vi	krejfe're	krejfe'ras	krejfe'ra	krejfe'rem	krejfe'rew	krejfe'ran

Condicional

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	krejfe'ria	krejfe'ries	krejfe'rie	krejfe'riem	krejfe'riew	krejfe'rien
Be	krejfe'rie	krejfe'ries	krejfe'rie	krejfe'riem	krejfe'riew	krejfe'rien
Da	krejfe'ria	krejfe'ries	krejfe'ria	krejfe'riem	krejfe'riew	krejfe'rien
Fa	krejfe'ria	krejfe'ries	krejfe'rie	krejfe'riem	krejfe'riew	krejfe'rien
Fl	krejfe'ria	krejfe'ries	krejfe'rie	krejfe'riem	krejfe'riew	krejfe'rien
Ga	krejfe'ria	krejfe'ries	krejfe'ria	krejfe'riem	krejfe'riew	krejfe'rien
Gi	krejfe'rie	krejfe'ries	krejfe'rie	krejfe'riem	krejfe'riew	krejfe'rien
Me	krejfe'rie	krejfe'ries	krejfe'rie	krejfe'riem	krejfe'riew	krejfe'rien
Mi	krejfe'rio	krejfe'ries	krejfe'ria	krejfe'riem	krejfe'riew	krejfe'rien
Mn	krejfe'rie	krejfe'ries	krejfe'rie	krejfe'riem	krejfe'riew	krejfe'rien
Pa	krejfe'rie	krejfe'ries	krejfe'rie	krejfe'riem	krejfe'riew	krejfe'rien
Ra	krejfe'ria	krejfe'ries	krejfe'ria	krejfe'riem	krejfe'riew	krejfe'rien
Ri	krejfe'ria	krejfe'ries	krejfe'rie	krejfe'riem	krejfe'riew	krejfe'rien
Se	krejfe'ria	krejfe'ries	krejfe'ria	krejfe'riem	krejfe'riew	krejfe'rien
Ti	krejfe'ria	krejfe'ries	krejfe'ria	krejfe'riem	krejfe'riew	krejfe'rien
To	krejfe'ria	krejfe'ries	krejfe'rie	krejfe'riam	krejfe'riaw	krejfe'rien
Vi	krejfe'ria	krejfe'ries	krejfe'rie	krejfe'riem	krejfe'riew	krejfe'rien

Present de subjuntiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'krejʃka	'krejʃkos	'krejʃko	krejʃk'em	krejʃk'ew	'krejʃkon
Be	'krejʃiʏε 'krejʃi	'krejʃiʏes 'krejʃis	'krejʃiʏε 'krejʃi	krejʃi'ʏem krejʃi'ʏesem krejʃi'ʏesim	krejʃi'ʏew krejʃi'ʏesew krejʃi'ʏesiw	'krejʃiʏen 'krejʃin krejʃi'ʏesen krejʃi'ʏesin
Da	'krejʃi	'krejʃis	'krejʃi	krejʃf'em	krejʃf'ew	'krejʃfin
Fa	'krejʃa	'krejʃos	'krejʃo	krejʃf'esem	krejʃf'esew	'krejʃfon
Fl	'krejʃa	'krejʃos	'krejʃo	krejʃf'esem	krejʃf'esew	'krejʃfen
Ga	'krejʃi	'krejʃis	'krejʃi	krejʃf'em	krejʃf'ew	'krejʃfin
Gi	'krejʃjε	'krejʃjes	'krejʃjε	krejʃf'em	krejʃf'ew	'krejʃfin
Me	'krejʃi	'krejʃis	'krejʃi	krejʃf'em	krejʃf'ew	'krejʃfin
Mi	'krejʃe	'krejʃes	'krejʃe	krejʃf'em krejʃi'ʏem	krejʃf'ew krejʃi'ʏew	'krejʃfen
Mn	'krejʃi	'krejʃis	'krejʃi	krejʃf'em	krejʃf'ew	'krejʃfin
Pa	'krejʃε	'krejʃis	'krejʃi	krejʃf'em	krejʃf'ew	'krejʃfin
Ra	'krejʃja	'krejʃjes	'krejʃja	krejʃf'em	krejʃf'ew	'krejʃjen
Ri	'krejʃa	'krejʃes	'krejʃe	krejʃf'esem	krejʃf'esew	'krejʃfen
Se	'krejʃi	'krejʃis	'krejʃi	krejʃf'em	krejʃf'ew	'krejʃfin
Ti	'krejʃi	'krejʃis	'krejʃi	krejʃf'em	krejʃf'ew	'krejʃfin
To	'krejʃa	'krejʃos	'krejʃo	krejʃf'em	krejʃf'ew	'krejʃfon
Vi	'krejʃka	'krejʃkos	'krejʃko	krejʃk'em	krejʃk'ew	'krejʃkon

Imperfet de subjuntiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	krejʃkesa krejʃesa	krejʃkeses krejʃeses	krejʃkes krejʃes	krejʃkesem krejʃesem	krejʃkesew krejʃesew	krejʃkesen krejʃesen
Be	krejʃiʃes	krejʃiʃeses krejʃiʃesis	krejʃiʃes	krejʃiʃesem krejʃiʃesim	krejʃiʃesew krejʃiʃesiw	krejʃiʃesen krejʃiʃesin
Da	krejʃes	krejʃeses krejʃesis	krejʃes	krejʃesem krejʃesim	krejʃesew krejʃesiw	krejʃesen krejʃesin
Fa	krejʃesa	krejʃeses	krejʃes	krejʃesem	krejʃesew	krejʃesen
Fl	krejʃesa	krejʃeses	krejʃes	krejʃesem	krejʃesew	krejʃesen
Ga	krejʃes	krejʃeses	krejʃes	krejʃesem	krejʃesew	krejʃesen
Gi	krejʃes	krejʃeses	krejʃes	krejʃesem	krejʃesew	krejʃesen
Me	krejʃes	krejʃeses	krejʃes	krejʃesem	krejʃesew	krejʃesen
Mi	krejʃes krejʃiʃes	krejʃeses krejʃiʃeses	krejʃes krejʃiʃes	krejʃesem krejʃiʃesem	krejʃesew krejʃiʃesew	krejʃesen krejʃiʃesen
Mn	krejʃes krejʃiʃes	krejʃeses krejʃesis krejʃiʃeses krejʃiʃesis	krejʃes krejʃiʃes	krejʃesem krejʃesim krejʃiʃesem krejʃiʃesim	krejʃesew krejʃesiw krejʃiʃesew krejʃiʃesiw	krejʃesen krejʃesin krejʃiʃesen krejʃiʃesin
Pa	krejʃese	krejʃeses	krejʃes	krejʃesem	krejʃesew	krejʃesen
Ra	krejʃes	krejʃeses	krejʃes	krejʃesem	krejʃesew	krejʃesen
Ri	krejʃesa	krejʃeses	krejʃes	krejʃesem	krejʃesew	krejʃesen
Se	krejʃes	krejʃesis krejʃeses	krejʃes	krejʃesim krejʃesem	krejʃesiw krejʃesew	krejʃesin krejʃesen
Ti	krejʃesa krejʃes	krejʃesis krejʃeses	krejʃes	krejʃesim krejʃesem	krejʃesiw krejʃesew	krejʃesin krejʃesen
To	krejʃesa	krejʃeses	krejʃes	krejʃesam	krejʃesaw	krejʃesen
Vi	krejʃkesa	krejʃkeses	krejʃkes	krejʃkesem	krejʃkesew	krejʃkesen

2.4.5 Verb CREURE

	Infinitiu	Gerundi	Participi
As	'krewre	kre'en	kre'γut
Be	'krewre	kre'jen	kre'γut
Da	'krewre	kre'γen	kre'γut
Fa	'krewre	kre'jen	kre'γut
Fl	'krewre	kre'en	kre'γut
Ga	'krewre	kre'en	kre'γut
Gi	'krewre	kre'jen	kre'γut
Me	'krewre	kre'jen	kre'γut
Mi	'krewre	kre'jen	kre'γut
Mn	'krewre	kre'jen	kre'γut
Pa	'krewre	kre'jen	kre'γut
Ra	'krewre	kre'jen	kre'γut
Ri	'krewre	kre'en	kre'γut
Se	'krewre	kre'γen	kre'γut
Ti	'krewre	kre'jen	kre'γut
To	'krewre	kre'jen	kre'γut
Vi	'krewre	kre'jen	kre'γut

Imperatiu

	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'krew	'kreγe 'kreγo	kre'γem	kre'(j)ew	'kreγen 'kreγon
Be	'krew	'kreγiγe	kre'γem	kre'jew	'kreγiγen
Da	'krew	'kreγi	kre'γem	kre'γew	'kreγin
Fa	'krew	'kreγo	kre'γesem	kre'jew	'kreγon
Fl	'krew	'kreγo	kre'γesem	kre'jew	'kreγon
Ga	'krew	'kreγi	kre'γem	kre'jew	'kreγin
Gi	'krew	'kreγje 'kreγi	kre'γem	kre'jew	'kreγjen 'kreγen
Me	'krew	'kreγi	kre'γem	kre'jew	'kreγin
Mi	'krew	'kreγe	kre'γem	kre'jew	'kreγen
Mn	'krew	'kreγi	kre'γem	kre'jew	'kreγin
Pa	'krew	'kreγi	kre'γem	kre'jew	'kreγin
Ra	'krew	'kreγe 'kreγja	kre'γem	kre'jew	'kreγen 'kreγjen
Ri	'krew	'kreγe	kre'γesem	kre'jew	'kreγen
Se	'krew	'kreγi	kre'γem	kre'γew	'kreγin
Ti	'krew	'kreγi	kre'γem	kre'jew	'kreγin
To	'krew	'kreγo	kre'γem	kre'jew	'kreγon
Vi	'krew	'kreγo	kre'γem	kre'jew	'kreγon

Present d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'krek	'krews	'krew	kre'jem	kre'jew	'krewen
Be	'krek	'krews	'krew	kre'jem	kre'jew	'krewen
Da	'krek	'krews	'krew	kre'yem	kre'yew	'krewen
Fa	'krek	'krews	'krew	kre'jem	kre'jew	'krewen
Fl	'krek	'krews	'krew	kre'jem	kre'jew	'krewen
Ga	'krek	'krews	'krew	kre'jem	kre'jew	'krewen
Gi	'krək	'krɛws	'krɛw	kre'jem	kre'jew	'krɛwen
Me	'krek	'krews	'krew	kre'jem	kre'jew	'krewen
Mi	'krek	'krews	'krew	kre'jem	kre'jew	'krewen
Mn	'krek	'krews	'krew	kre'jem	kre'jew	'krewen
Pa	'krek	'krews	'krew	kre'jem	kre'jew	'krewen
Ra	'krek	'krews	'krew	kre'jem	kre'jew	'krewen
Ri	'krek	'krews	'krew	kre'jem	kre'jew	'krewen
Se	'krek	'krews	'krew	kre'yem	kre'yew	'krewen
Ti	'krek	'krews	'krew	kre'jem	kre'jew	'krewen
To	'krek	'krews	'krew	kre'jem	kre'jew	'krewen
Vi	'krek	'krews	'krew	kre'jem	kre'jew	'krewen

Imperfet d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'kre(j)a kre'ia	'kre(j)es kre'ies	'kre(j)e kre'ie	'kre(j)em kre'iem	'kre(j)ew kre'iew	'kre(j)en kre'ien
Be	kre'ie	kre'ies	kre'ie	kre'iem	kre'iew	kre'ien
Da	'kre(j)a	'kre(j)es	'kre(j)a	'kre(j)em	'kre(j)ew	'kre(j)en
Fa	kre'ia	kre'ies	kre'ie	kre'iem	kre'iew	kre'ien
Fl	kre'ia	kre'ies	kre'ie	kre'iem	kre'iew	kre'ien
Ga	'kre(j)a	'kre(j)es	'kre(j)a	'kre(j)em	'kre(j)ew	'kre(j)en
Gi	'krɛ(j)ɛ	'krɛ(j)es	'krɛ(j)ɛ	'krɛ(j)em	'krɛ(j)ew	'krɛ(j)en
Me	'kre(j)ɛ	'kre(j)es	'kre(j)ɛ	'kre(j)em	'kre(j)ew	'kre(j)en
Mi	'kre(j)a	'kre(j)es	'kre(j)a	'kre(j)em	'kre(j)ew	'kre(j)en
Mn	'kre(j)ɛ	'kre(j)es	'kre(j)ɛ	'kre(j)em	'kre(j)ew	'kre(j)en
Pa	'kre(j)ɛ	'kre(j)es	'kre(j)e	'kre(j)em	'kre(j)ew	'kre(j)en
Ra	'kre(j)a	'kre(j)es	'kre(j)a	'kre(j)em	'kre(j)ew	'kre(j)en
Ri	kre'ia	kre'ies	kre'ie	kre'iem	kre'iew	kre'ien
Se	'kre(j)a	'kre(j)es	'kre(j)a	'kre(j)em	'kre(j)ew	'kre(j)en
Ti	'kre(j)a kre'ia	'kre(j)es kre'ies	'kre(j)a kre'ia	'kre(j)em kre'iem	'kre(j)ew kre'iew	'kre(j)en kre'ien
To	'kre(j)a	'kre(j)es	'kre(j)e	'kre(j)am	'kre(j)aw	'kre(j)en
Vi	kre'ia	kre'ies	kre'ie	kre'iem	kre'iew	kre'ien

Futur d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	krew're	krew'ras	krew'ra	krew'rem	krew'rew	krew'ran
Be	krew're	krew'ras	krew'ra	krew'rem	krew'rew	krew'ran
Da	krew're	krew'ras	krew'ra	krew'rem	krew'rew	krew'ran
Fa	krew're	krew'ras	krew'ra	krew'rem	krew'rew	krew'ran
Fl	krew're	krew'ras	krew'ra	krew'rem	krew'rew	krew'ran
Ga	krew're	krew'ras	krew'ra	krew'rem	krew'rew	krew'ran
Gi	krew're	krew'ras	krew'ra	krew'rem	krew'rew	krew'ran
Me	krew're	krew'ras	krew'ra	krew'rem	krew'rew	krew'ran
Mi	krew're	krew'ras	krew'ra	krew'rem	krew'rew	krew'ran
Mn	krew're	krew'ras	krew'ra	krew'rem	krew'rew	krew'ran
Pa	krew're	krew'ras	krew'ra	krew'rem	krew'rew	krew'ran
Ra	krew're	krew'ras	krew'ra	krew'rem	krew'rew	krew'ran
Ri	krew're	krew'ras	krew'ra	krew'rem	krew'rew	krew'ran
Se	krew're	krew'ras	krew'ra	krew'rem	krew'rew	krew'ran
Ti	krew're	krew'ras	krew'ra	krew'rem	krew'rew	krew'ran
To	krew're	krew'ras	krew'ra	krew'rem	krew'rew	krew'ran
Vi	krew're	krew'ras	krew'ra	krew'rem	krew'rew	krew'ran

Condicional

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	krew'ria	krew'ries	krew'rie	krew'riem	krew'riew	krew'rien
Be	krew'rie	krew'ries	krew'rie	krew'riem	krew'riew	krew'rien
Da	krew'ria	krew'ries	krew'ria	krew'riem	krew'riew	krew'rien
Fa	krew'rià	krew'ries	krew'rie	krew'riem	krew'riew	krew'rien
Fl	krew'ria	krew'ries	krew'rie	krew'riem	krew'riew	krew'rien
Ga	krew'rià	krew'ries	krew'rià	krew'riem	krew'riew	krew'rien
Gi	krew'rie	krew'ries	krew'rie	krew'riem	krew'riew	krew'rien
Me	krew'rie	krew'ries	krew'rie	krew'riem	krew'riew	krew'rien
Mi	krew'rio	krew'ries	krew'rià	krew'riem	krew'riew	krew'rien
Mn	krew'rie	krew'ries	krew'rie	krew'riem	krew'riew	krew'rien
Pa	krew'rie	krew'ries	krew'rie	krew'riem	krew'riew	krew'rien
Ra	krew'ria	krew'ries	krew'ria	krew'riem	krew'riew	krew'rien
Ri	krew'ria	krew'ries	krew'rie	krew'riem	krew'riew	krew'rien
Se	krew'ria	krew'ries	krew'ria	krew'riem	krew'riew	krew'rien
Ti	krew'rià	krew'ries	krew'rià	krew'riem	krew'riew	krew'rien
To	krew'ria	krew'ries	krew'rie	krew'riam	krew'riaw	krew'rien
Vi	krew'ria	krew'ries	krew'rie	krew'riem	krew'riew	krew'rien

Present de subjuntiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'kreɣa	'kreɣes 'kreɣos	'kreɣe 'kreɣo	kre'ɣem	kre'ɣew	'kreɣen 'kreɣon
Be	'kreɣiɛ	'kreɣiɣes	'kreɣiɣe	kre'ɣem kre'ɣesem kre'ɣesim	kre'ɣew kre'ɣesew kre'ɣesiw	'kreɣiɣen kreɣi'ɣesen kreɣi'ɣesin
Da	'kreɣi	'kreɣis	'kreɣi	kre'ɣem	kre'ɣew	'kreɣin
Fa	'kreɣa	'kreɣos	'kreɣo	kre'ɣesem	kre'ɣesew	'kreɣon
Fl	'kreɣa	'kreɣos	'kreɣo	kre'ɣesem	kre'ɣesew	'kreɣon
Ga	'kreɣi	'kreɣis	'kreɣi	kre'ɣem	kre'ɣew	'kreɣin
Gi	'kreɣje 'kreɣi	'kreɣjes 'kreɣis	'kreɣje 'kreɣi	kre'ɣem	kre'ɣew	'kreɣjen 'kreɣin
Me	'kreɣi	'kreɣis	'kreɣi	kre'ɣem	kre'ɣew	'kreɣin
Mi	'kreɣe	'kreɣes	'kreɣe	kre'ɣem	kre'ɣew	'kreɣen
Mn	'kreɣi	'kreɣis	'kreɣi	kre'ɣem	kre'ɣew	'kreɣin
Pa	'kreɣe	'kreɣis	'kreɣi	kre'ɣem	kre'ɣew	'kreɣin
Ra	'kreɣja 'kreɣa	'kreɣjes 'kreɣes	'kreɣje 'kreɣe	kre'ɣem	kre'ɣew	'kreɣjen 'kreɣen
Ri	'kreɣa	'kreɣes	'kreɣe	kre'ɣesem	kre'ɣesew	'kreɣen
Se	'kreɣi	'kreɣis	'kreɣi	kre'ɣem	kre'ɣew	'kreɣin
Ti	'kreɣi	'kreɣis	'kreɣi	kre'ɣem	kre'ɣew	'kreɣin
To	'kreɣa	'kreɣos	'kreɣo	kre'ɣem	kre'ɣew	'kreɣon
Vi	'kreɣa	'kreɣos	'kreɣo	kre'ɣem	kre'ɣew	'kreɣon

Imperfet de subjuntiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	kre'yesa	kre'yeses	kre'yes	kre'yesem	kre'yesew	kre'yesen
Be	kre'yi'yes	kre'yi'yeses kre'yi'yesis	kre'yi'yes	kre'yi'yesem kre'yi'yesim	kre'yi'yesew kre'yi'yesiw	kre'yi'yesen kre'yi'yesin
Da	kre'yes	kre'yesis kre'yeses	kre'yes	kre'yesim kre'yesem	kre'yesiw kre'yesew	kre'yesin kre'yesen
Fa	kre'yesa	kre'yeses	kre'yes	kre'yesem	kre'yesew	kre'yesen
Fl	kre'yesa	kre'yeses	kre'yes	kre'yesem	kre'yesew	kre'yesen
Ga	kre'yes	kre'yeses	kre'yes	kre'yesem	kre'yesew	kre'yesen
Gi	kre'yes	kre'yeses	kre'yes	kre'yesem	kre'yesew	kre'yesen
Me	kre'yes	kre'yeses	kre'yes	kre'yesem	kre'yesew	kre'yesen
Mi	kre'yeso kre'yi'yeso	kre'yeses kre'yi'yeses	kre'yes kre'yi'yes	kre'yesem kre'yi'yesem	kre'yesew kre'yi'yesew	kre'yesen kre'yi'yesen
Mn	kre'yes	kre'yeses kre'yesis	kre'yes	kre'yesem kre'yesim	kre'yesew kre'yesiw	kre'yesen kre'yesin
Pa	kre'yesε	kre'yeses kre'yesis	kre'yes	kre'yesem	kre'yesew	kre'yesen kre'yesin
Ra	kre'yes	kre'yeses	kre'yes	kre'yesem	kre'yesew	kre'yesen
Ri	kre'yesa	kre'yeses	kre'yes	kre'yesem	kre'yesew	kre'yesen
Se	kre'yes	kre'yesis kre'yeses	kre'yes	kre'yesim kre'yesem	kre'yesiw kre'yesew	kre'yesin kre'yesen
Ti	kre'yes	kre'yesis kre'yeses	kre'yes	kre'yesim kre'yesem	kre'yesiw kre'yesew	kre'yesin kre'yesen
To	kre'yesa	kre'yeses	kre'yes	kre'yesam	kre'yesaw	kre'yesen
Vi	kre'j'yesa	kre'j'e'yeses	kre'j'yes	kre'j'yesem	kre'j'yesew	kre'j'yesen

2.12.2.6 Verb DIR

	Infinitiu	Gerundi	Participi
As	'di	d'en	'dit
Be	'di	d'en	'dit
Da	'di	d'yen	'dit
Fa	'di	d'en	'dit
Fl	'di	d'en	'dit
Ga	'di	d'en	'dit
Gi	'di	d'en	'dit
Me	'di	d'en	'dit
Mi	'di	d'en	'dit
Mn	'di	d'en	'dit
Pa	'di	d'en	'dit
Ra	'di	d'en	'dit
Ri	'di	d'en	'dit
Se	'di	d'yen	'dit
Ti	'di	d'en	'dit
To	'di	d'en	'dit
Vi	'di	d'en	'dit

Imperatiu

	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'dis	'diyo 'diye	d'yem	d'ew	'diyon 'diyen
Be	'dis	'diyi	d'yem d'yesem d'yesim	d'ew	'diyin
Da	'dis 'diyes	'diyi	d'yem	d'yew	'diyin
Fa	'dis	'diyo	d'yesem	d'ew	'diyon
Fl	'dis	'diyo	d'yesem	d'ew	'diyon
Ga	'dis	'diyi	d'yem	d'ew	'diyin
Gi	'diyes	'diyje	d'yem	d'ew	'diyjen
Me	'dis	'diyi	d'yem	d'ew	'diyin
Mi	'dis	'diye	d'yem	d'ew	'diyen
Mn	'dis	'diyi	d'yem	d'ew	'diyin
Pa	'dis	'diyi	d'yem	d'ew	'diyin
Ra	'dis	'diyja 'diya	d'yem	d'ew	'diyjen 'diyen
Ri	'dis	'diye	d'yesem	d'ew	'diyen
Se	'dis	'diyi	d'yem	d'yew	'diyin
Ti	'dis	'diyi	d'yem	d'ew	'diyin
To	'diyes 'dis	'diyo	d'yem	d'ew	'diyon
Vi	'dis	'diyo 'diye	d'yem d'yesem	d'ew	'diyon 'diyen

Present d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'dik	'diws	'diw	d'i'em	d'i'ew	'diwen
Be	'dik	'diws	'diw	d'i'em	d'i'ew	'diwen
Da	'dik	'diws	'diw	d'i'yem	d'i'yew	'diwen
Fa	'dik	'diws	'diw	d'i'em	d'i'ew	'diwen
Fl	'dik	'diws	'diw	d'i'em	d'i'ew	'diwen
Ga	'dik	'diws	'diw	d'i'em	d'i'ew	'diwen
Gi	'dik	'diws	'diw	d'i'em	d'i'ew	'diwen
Me	'dik	'diws	'diw	d'i'em	d'i'ew	'diwen
Mi	'dik	'diws	'diw	d'i'em	d'i'ew	'diwen
Mn	'dik	'diws	'diw	d'i'em	d'i'ew	'diwen
Pa	'dik	'diws	'diw	d'i'em	d'i'ew	'diwen
Ra	'dik	'diws	'diw	d'i'em	d'i'ew	'diwen
Ri	'dik	'diws	'diw	d'i'em	d'i'ew	'diwen
Se	'dik	'diws	'diw	d'i'yem	d'i'yew	'diwen
Ti	'dik	'diws	'diw	d'i'em	d'i'ew	'diwen
To	'dik	'diws	'diw	d'i'em	d'i'ew	'diwen
Vi	'dik	'diws	'diw	d'i'em	d'i'ew	'diwen

Imperfet d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'dia	'dies	'die	'diem	'diew	'dien
Be	'diε	'dies	'diε	'diem	'diew	'dien
Da	'de(j)a 'dia	'de(j)es 'dies	'de(j)a 'dia	'de(j)em 'diem	'de(j)ew 'diew	'de(j)en 'dien
Fa	'di̱	'dies	'die	'diem	'diew	'dien
Fl	'dia	'dies	'die	'diem	'diew	'dien
Ga	'di̱	'dies	'di̱	'diem	'diew	'dien
Gi	'de(j)ε 'diε	'de(j)es 'dies	'de(j)ε 'diε	'de(j)em 'diem	'de(j)ew 'diew	'de(j)en 'dien
Me	'diε	'dies	'diε	'diem	'diew	'dien
Mi	'dio	'dies	'di̱	'diem	'diew	'dien
Mn	'diε	'dies	'diε	'diem	'diew	'dien
Pa	'de(j)ε	'de(j)es	'de(j)e	'de(j)em	'de(j)ew	'de(j)en
Ra	'dia	'dies	'dia	'diem	'diew	'dien
Ri	'dia	'dies	'die	'diem	'diew	'dien
Se	'de(j)a 'dia	'de(j)es 'dies	'de(j)a 'dia	'de(j)em 'diem	'de(j)ew 'diew	'de(j)en 'dien
Ti	'de(j)̱ 'di̱	'de(j)es 'dies	'de(j)̱ 'di̱	'de(j)em 'diem	'de(j)ew 'diew	'de(j)en 'dien
To	'dia	'dies	'die	'dīam	'diaw	'dien
Vi	'deja 'dia	'dejes 'dies	'deje 'die	'dejem 'diem	'dejew 'diew	'dejen 'dien

Futur d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	dìre	dìras	dìra	dìrem	dìrew	dìran
Be	dìre	dìras	dìra	dìrem	dìrew	dìran
Da	dìre	dìras	dìra	dìrem	dìrew	dìran
Fa	dìre	dìras	dìra	dìrem	dìrew	dìran
Fl	dìre	dìras	dìra	dìrem	dìrew	dìran
Ga	dìre	dìras	dìra	dìrem	dìrew	dìran
Gi	dìre	dìras	dìra	dìrem	dìrew	dìran
Me	dìre	dìras	dìra	dìrem	dìrew	dìran
Mi	dìre	dìras	dìra	dìrem	dìrew	dìran
Mn	dìre	dìras	dìra	dìrem	dìrew	dìran
Pa	dìre	dìras	dìra	dìrem	dìrew	dìran
Ra	dìre	dìras	dìra	dìrem	dìrew	dìran
Ri	dìre	dìras	dìra	dìrem	dìrew	dìran
Se	dìre	dìras	dìra	dìrem	dìrew	dìran
Ti	dìre	dìras	dìra	dìrem	dìrew	dìran
To	dìre	dìras	dìra	dìrem	dìrew	dìran
Vi	dìre	dìras	dìra	dìrem	dìrew	dìran

Condicional

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	dìria	dìries	dìrie	dìriem	dìriew	dìrien
Be	dìrie	dìries	dìrie	dìriem	dìriew	dìrien
Da	dìria	dìries	dìria	dìriem	dìriew	dìrien
Fa	dìrià	dìries	dìrie	dìriem	dìriew	dìrien
Fl	dìria	dìries	dìrie	dìriem	dìriew	dìrien
Ga	dìrià	dìries	dìrià	dìriem	dìriew	dìrien
Gi	dìrie	dìries	dìrie	dìriem	dìriew	dìrien
Me	dìrie	dìries	dìrie	dìriem	dìriew	dìrien
Mi	dìrio	dìries	dìrià	dìriem	dìriew	dìrien
Mn	dìrie	dìries	dìrie	dìriem	dìriew	dìrien
Pa	dìrie	dìries	dìrie	dìriem	dìriew	dìrien
Ra	dìria	dìries	dìria	dìriem	dìriew	dìrien
Ri	dìria	dìries	dìrie	dìriem	dìriew	dìrien
Se	dìria	dìries	dìria	dìriem	dìriew	dìrien
Ti	dìrià	dìries	dìrià	dìriem	dìriew	dìrien
To	dìria	dìries	dìrie	dìriam	dìriaw	dìrien
Vi	dìria	dìries	dìrie	dìriem	dìriew	dìrien

Present de subjuntiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'diya	'diyos 'diyes	'diyo 'diye	di'yem	di'yew	'diyon 'diyen
Be	'diyi 'diyiye	'diyis 'diyises	'diyi 'diyiye	di'yem di'yesem di'yesim	di'yew di'yesew di'yesiw	'diyin di'yesen di'yesin
Da	'diyi	'diyis	'diyi	di'yem	di'yew	'diyin
Fa	'diya	'diyos	'diyo	di'yesem	di'yesew	'diyon
Fl	'diya	'diyos	'diyo	di'yesem	di'yesew	'diyon
Ga	'diyi	'diyis	'diyi	di'yem	di'yew	'diyin
Gi	'diyje	'diyjes	'diyje	di'yem	di'yew	'diyjen
Me	'diyi	'diyis	'diyi	di'yem	di'yew	'diyin
Mi	'diye	'diyes	'diye	di'yem	di'yew	'diyen
Mn	'diyi	'diyis	'diyi	di'yem	di'yew	'diyin
Pa	'diye	'diyis	'diyi	di'yem	di'yew	'diyin
Ra	'diya	'diyes	'diya	di'yem	di'yew	'diyen
Ri	'diya	'diyes	'diye	di'yesem	di'yesew	'diyen
Se	'diyi	'diyis	'diyi	di'yem	di'yew	'diyin
Ti	'diyi	'diyis	'diyi	di'yem	di'yew	'diyin
To	'diya	'diyos	'diyo	di'yem	di'yew	'diyon
Vi	'diya	'diyos 'diyes	'diyo 'diye	di'yem di'yesem	di'yew di'yesew	'diyon 'diyen

Imperfet de subjuntiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	di'yesa	di'yeses	di'yes	di'yesem	di'yesew	di'yesen
Be	di'yes	di'yeses di'yesis	di'yes	di'yesem di'yesim	di'yesew di'yesiw	di'yesen di'yesin
Da	di'yes	di'yesis di'yeses	di'yes	di'yesim di'yesem	di'yesiw di'yesew	di'yesin di'yesen
Fa	di'yesa	di'yeses	di'yes	di'yesem	di'yesew	di'yesen
Fl	di'yesa	di'yeses	di'yes	di'yesem	di'yesew	di'yesen
Ga	di'yes	di'yeses	di'yes	di'yesem	di'yesew	di'yesen
Gi	di'yes	di'yeses	di'yes	di'yesem	di'yesew	di'yesen
Me	di'yes	di'yeses	di'yes	di'yesem	di'yesew	di'yesen
Mi	di'yeso	di'yeses	di'yes	di'yesem	di'yesew	di'yesen
Mn	di'yesa	di'yeses di'yesis	di'yes	di'yesem di'yesim	di'yesew di'yesiw	di'yesen di'yesin
Pa	di'yesε	di'yeses di'yesis	di'yes	di'yesem	di'yesew	di'yesen di'yesin
Ra	di'yes	di'yeses	di'yes	di'yesem	di'yesew	di'yesen
Ri	di'yesa	di'yeses	di'yes	di'yesem	di'yesew	di'yesen
Se	di'yes	di'yesis di'yeses	di'yes	di'yesim di'yesem	di'yesiw di'yesew	di'yesin di'yesen
Ti	di'yes di'yesa	di'yeses di'yesis	di'yes	di'yesem di'yesim	di'yesew di'yesiw	di'yesen di'yesin
To	di'yesa	di'yeses	di'yes	di'yesam	di'yesaw	di'yesen
Vi	di'yesa	di'yeses	di'yes	di'yesem	di'yesew	di'yesen

2.4.7 Verb FER

	Infinitiu	Gerundi	Participi
As	'fe	'fen	'fet
Be	'fe	'fen	'fet
Da	'fe	'fen	'fet
Fa	'fe	'fen	'fet
Fl	'fe	'fen	'fet
Ga	'fe	'fen	'fet
Gi	'fe	'fen	'fet
Me	'fe	'fen	'fet
Mi	'fe	'fen	'fet
Mn	'fe	'fen	'fet
Pa	'fe	'fen	'fet
Ra	'fe	'fen	'fet
Ri	'fe	'fen	'fet
Se	'fe	'fen	'fet
Ti	'fe	'fen	'fet
To	'fe	'fen	'fet
Vi	'fe	'fen	'fet

Imperatiu

	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'fes	'fajyo 'fajye	'fem 'faj'em	'few	'fajyon 'faj'en
Be	'fes	'fajyi 'fasi	'fem 'fesem	'few 'fesew	'fajyin 'fasin
Da	'fes	'fasi	'fem	'few	'fasin
Fa	'fes	'faiyo	'fesem	'few	'fajyon
Fl	'fes	'fajyo	'fesem	'few	'fajyon
Ga	'fes	'fajyi	'fem	'few	'fajyin
Gi	'fes	'fasje	'fem	'few	'fasjen
Me	'fes	'fasi	'fem	'few	'fasin
Mi	'fes	'fase 'fasiye	'fem	'few	'fasen 'fasi'en
Mn	'fes	'fasi	'fem	'few	'fasin
Pa	'fes	'fajyi	'fem	'few	'fajyin
Ra	'fes	'fasja	'fem	'few	'fasjen
Ri	'fes	'fajye	'fesem	'few	'faj'en
Se	'fes	'fasi	'fem	'few	'fasin
Ti	'fes	'fasi 'fajyi	'fem	'few	'fasin 'fajyin
To	'fes	'fajyo	'fem	'few	'fajyon
Vi	'fes	'fajyo	'faj'em	'few	'fajyon

Present d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'faj 'fatj	'fas	'fa	'fem	'few	'fan
Be	'fatj	'fas	'fa	'fem	'few	'fan
Da	'fatj	'fas	'fa	'fem	'few	'fan
Fa	'fatj 'fajk	'fas	'fa	'fem	'few	'fan
Fl	'faj	'fas	'fa	'fem	'few	'fan
Ga	'fatj	'fas	'fa	'fem	'few	'fan
Gi	'fatj	'fas	'fa	'fem	'few	'fan
Me	'fatj	'fas	'fa	'fem	'few	'fan
Mi	'fatj	'fas	'fa	'fem	'few	'fan
Mn	'fatj	'fas	'fa	'fem	'few	'fan
Pa	'faj	'fas	'fa	'fem	'few	'fan
Ra	'fatj	'fas	'fa	'fem	'few	'fan
Ri	'faj	'fas	'fa	'fem	'few	'fan
Se	'fatj	'fas	'fa	'fem	'few	'fan
Ti	'fatj	'fas	'fa	'fem	'few	'fan
To	'faj 'fatj	'fas	'fa	'fem	'few	'fan
Vi	'faj	'fas	'fa	'fem	'few	'fan

Imperfet d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'fe(j)a	'fe(j)es	'fe(j)e	'fe(j)em	'fe(j)ew	'fe(j)en
Be	'fe(j)ε	'fe(j)es	'fe(j)ε	'fe(j)em	'fe(j)ew	'fe(j)en
Da	'fe(j)a	'fe(j)es	'fe(j)a	'fe(j)em	'fe(j)ew	'fe(j)en
Fa	'fe(j)ə	'fe(j)es	'fe(j)e	'fe(j)em	'fe(j)ew	'fe(j)en
Fl	'fe(j)a	'fe(j)es	'fe(j)e	'fe(j)em	'fe(j)ew	'fe(j)en
Ga	'fe(j)ə	'fe(j)es	'fe(j)ə	'fe(j)em	'fe(j)ew	'fe(j)en
Gi	'fe(j)ε	'fe(j)es	'fe(j)ε	'fe(j)em	'fe(j)ew	'fe(j)en
Me	'fe(j)ε	'fe(j)es	'fe(j)ε	'fe(j)em	'fe(j)ew	'fe(j)en
Mi	'fe(j)o	'fe(j)es	'fe(j)ə	'fe(j)em	'fe(j)ew	'fe(j)en
Mn	'fe(j)ε	'fe(j)es	'fe(j)ε	'fe(j)em	'fe(j)ew	'fe(j)en
Pa	'fe(j)ε	'fe(j)es	'fe(j)e	'fe(j)εm	'fe(j)εw	'fe(j)en
Ra	'fe(j)a	'fe(j)es	'fe(j)a	'fe(j)em	'fe(j)ew	'fe(j)en
Ri	'fe(j)a	'fe(j)es	'fe(j)e	'fe(j)em	'fe(j)ew	'fe(j)en
Se	'fe(j)a	'fe(j)es	'fe(j)a	'fe(j)em	'fe(j)ew	'fe(j)en
Ti	'fe(j)ə	'fe(j)es	'fe(j)ə	'fe(j)em	'fe(j)ew	'fe(j)en
To	'fe(j)a	'fe(j)es	'fe(j)e	'fe(j)am	'fe(j)aw	'fe(j)en
Vi	'fe(j)a	'fe(j)es	'fe(j)e	'fe(j)em	'fe(j)ew	'fe(j)en

Futur d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	fa're	fa'ras	fa'ra	fa'rem	fa'rew	fa'ran
Be	fa're	fa'ras	fa'ra	fa'rem	fa'rew	fa'ran
Da	fa're	fa'ras	fa'ra	fa'rem	fa'rew	fa'ran
Fa	fa're	fa'ras	fa'ra	fa'rem	fa'rew	fa'ran
Fl	fa're	fa'ras	fa'ra	fa'rem	fa'rew	fa'ran
Ga	fa're	fa'ras	fa'ra	fa'rem	fa'rew	fa'ran
Gi	fa're	fa'ras	fa'ra	fa'rem	fa'rew	fa'ran
Me	fa're	fa'ras	fa'ra	fa'rem	fa'rew	fa'ran
Mi	fa're	fa'ras	fa'ra	fa'rem	fa'rew	fa'ran
Mn	fa're	fa'ras	fa'ra	fa'rem	fa'rew	fa'ran
Pa	fa're	fa'ras	fa'ra	fa'rem	fa'rew	fa'ran
Ra	fa're	fa'ras	fa'ra	fa'rem	fa'rew	fa'ran
Ri	fa're	fa'ras	fa'ra	fa'rem	fa'rew	fa'ran
Se	fa're	fa'ras	fa'ra	fa'rem	fa'rew	fa'ran
Ti	fa're	fa'ras	fa'ra	fa'rem	fa'rew	fa'ran
To	fa're	fa'ras	fa'ra	fa'rem	fa'rew	fa'ran
Vi	fa're	fa'ras	fa'ra	fa'rem	fa'rew	fa'ran

Condicional

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	fa'ria	fa'ries	fa'rie	fa'riem	fa'riew	fa'rien
Be	fa'rie	fa'ries	fa'rie	fa'riem	fa'riew	fa'rien
Da	fa'ria	fa'ries	fa'ria	fa'riem	fa'riew	fa'rien
Fa	fa'ria	fa'ries	fa'rie	fa'riem	fa'riew	fa'rien
Fl	fa'ria	fa'ries	fa'rie	fa'riem	fa'riew	fa'rien
Ga	fa'ria	fa'ries	fa'ria	fa'riem	fa'riew	fa'rien
Gi	fa'rie	fa'ries	fa'rie	fa'riem	fa'riew	fa'rien
Me	fa'rie	fa'ries	fa'rie	fa'riem	fa'riew	fa'rien
Mi	fa'rio	fa'ries	fa'ria	fa'riem	fa'riew	fa'rien
Mn	fa'rie	fa'ries	fa'rie	fa'riem	fa'riew	fa'rien
Pa	fa'rie	fa'ries	fa'rie	fa'riem	fa'riew	fa'rien
Ra	fa'ria	fa'ries	fa'ria	fa'riem	fa'riew	fa'rien
Ri	fa'ria	fa'ries	fa'rie	fa'riem	fa'riew	fa'rien
Se	fa'ria	fa'ries	fa'ria	fa'riem	fa'riew	fa'rien
Ti	fa'ria	fa'ries	fa'ria	fa'riem	fa'riew	fa'rien
To	fa'ria	fa'ries	fa'rie	fa'riam	fa'riaw	fa'rien
Vi	fa'ria	fa'ries	fa'rie	fa'riem	fa'riew	fa'rien

Present de subjuntiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'fajya	'fajyos 'fajyes	'fajyo 'fajye	'fem faj'yem	'few 'faj'yew	'fajyon 'fajyen
Be	'fasi 'fajyi	'fasis 'fajyis	'fasi 'fajyi	'fem 'fesem 'fesim	'few 'fesew 'fesiw	'fasin 'faiyin 'fesen 'fesin
Da	'fasi	'fasis	'fasi	'fem	'few	'fasin
Fa	'fajya	'fajyos	'fajyo	'fesem	'fesew	'fajyon
Fl	'fajya	'fajyos	'fajyo	'fesem	'fesew	'fajyon
Ga	'fajyje 'fajyi	'fajyjes 'fajyis	'fajyje 'fajyi	'fem	'few	'fajyen 'fajyin
Gi	'fasje	'fasjes	'fasje	'fem	'few	'fasjen
Me	'fasi	'fasis	'fasi	'fem	'few	'fasin
Mi	'fase 'fasiye	'fases 'fasiyes	'fase 'fasiye	'fem	'few	'fasen 'fasiyen
Mn	'fasi	'fasis	'fasi	'fem	'few	'fasin
Pa	'faiye	'fajyis	'fajyi	'fem	'few	'fajyin
Ra	'fasja	'fasjes	'fasja	'fem	'few	'fasjen
Ri	'fajya	'fajyes	'fajye	'fesem	'fesew	'fajyen
Se	'fasi	'fasis	'fasi	'fem	'few	'fasin
Ti	'fasi 'fajyi	'fasis 'faiyis	'fasi 'fajyi	'fem	'few	'fasin 'faiyin
To	'fajya	'fajyos	'fajyo	'fem	'few	'fajyon
Vi	'fajya	'fajyos	'fajyo	faj'yem	faj'yew	'fajyon

Imperfet de subjuntiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'fesa	'feses	'fes	'fesem	'feseu	'fesen
Be	'fes	'feses 'fesis	'fes	'fesem 'fesim	'feseu 'fesiw	'fesen 'fessin
Da	'fes	'fesis 'feses	'fes	'fesim 'fesem	'fesiw 'feseu	'fessin 'fesen
Fa	'fesa	'feses	'fes	'fesem	'feseu	'fesen
Fl	'fesa	'feses	'fes	'fesem	'feseu	'fesen
Ga	'fes	'feses	'fes	'fesem	'feseu	'fesen
Gi	'fesa 'fes	'feses	'fes	'fesem	'feseu	'fesen
Me	'fes	'feses	'fes	'fesem	'feseu	'fesen
Mi	'feso	'feses	'fes	'fesem	'feseu	'fesen
Mn	'fes	'fesis 'feses	'fes	'fesim 'fesem	'fesiw 'feseu	'fessin 'fesen
Pa	'fese	'feses 'fesis	'fes	'feseu	'feseu	'fesen 'fessin
Ra	'fes	'feses	'fes	'fesem	'feseu	'fesen
Ri	'fesa	'feses	'fes	'fesem	'feseu	'fesen
Se	'fes	'fesis 'feses	'fes	'fesim 'fesem	'fesiw 'feseu	'fessin 'fesen
Ti	'fesa 'fes	'fesis 'feses	'fes	'fesim 'fesem	'fesiw 'feseu	'fessin 'fesen
To	'fesa	'feses	'fes	'fesam	'fesaw	'fesen
Vi	faj'yesa	faj'yeses	faj'yes	faj'yesem	faj'yesew	faj'yesen

2.4.8 Verb HAVER

	Infinitiu		Gerundi		Participi
As	a'βε	a'γε	a'βen	a'γen	a'γut
Be	a've	a'γε	a'ven	a'γen	a'γut
Da	a've	a'γε	a'ven	a'γen	a'γut
Fa	a'βε	a'γε	a'βen	a'γen	a'γut
Fl	a'βε	a'γε	a'βen	a'γen	a'γut
Ga	a've	a'γε	a'ven	a'γen	a'γut
Gi	a've	a'γε	a'ven	a'γen	a'γut
Me	a've	a'γε	a'ven	a'γen	a'γut
Mi	a've	a'γε	a'ven	a'γen	a'γut
Mn	a've	a'γε	a'ven	a'γen	a'γut
Pa	a'βε	a'γε	a'βen	a'γen	a'γut
Ra	a've	a'γε	a'ven	a'γen	a'γut
Ri	a've	a'γε	a'ven	a'γen	a'γut
Se	a've	a'γε	a'ven	a'γen	a'γut
Ti	a've	a'γε	a'ven	a'γen	a'γut
To	a'βε	a'γε	a'βen	a'γen	a'γut
Vi	a'βε	a'γε	a'βen	a'γen	a'γut

Imperatiu

	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'ajɣes 'ajɣos	'ajɣe 'ajɣo	a'γem	a'γew	'ajɣen 'ajɣon
Be	'ajɣis	'ajɣi	a'γem a'γesem	a'γew a'γesew	'ajɣin
Da	'ajɣis	'ajɣi	a'γem	a'γew	'ajɣin
Fa	'ajɣos	'ajɣo	a'γesem	a'γesew	'ajɣon
Fl	'ajɣos	'ajɣo	a'γesem	a'γesew	'ajɣon
Ga	'ajɣis	'ajɣi	a'γem	a'γew	'ajɣin
Gi	'ajɣjes	'ajɣje	a'γem	a'γew	'ajɣjen
Me	'ajɣis	'ajɣi	a'γem	a'γew	'ajɣin
Mi	'ajɣes	'ajɣe	a'γem	a'γew	'ajɣen
Mn	'ajɣis	'ajɣi	a'γem	a'γew	'ajɣin
Pa	'ajɣis	'ajɣi	a'γem	a'γew	'ajɣin
Ra	'ajɣjes	'ajɣja	a'γem	a'γew	'ajɣjen
Ri	'ajɣos	'ajɣo	a'γesem	a'γesew	'ajɣon
Se	'ajɣis	'ajɣi	a'γem	a'γew	'ajɣin
Ti	'ajɣis	'ajɣi	'ajɣim	'ajɣiw	'ajɣin
To	'ajɣos	'ajɣo	a'γem	a'γew	'ajɣon
Vi	'ajɣos	'ajɣo	a'γem a'γesem	a'γew a'γesew	'ajɣon

Present d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'aj	'as	'a	'am	'aw	'an
Be	'aj	'as	'a	'am	'aw	'an
Da	'aj	'as	'a	'am	'aw	'an
Fa	'aj	'as	'a	'am	'aw	'an
Fl	'aj	'as	'a	'am	'aw	'an
Ga	'aj	'as	'a	'am	'aw	'an
Gi	'aj	'as	'a	'am	'aw	'an
Me	'aj	'as	'a	'am	'aw	'an
Mi	'aj	'as	'a	'am	'aw	'an
Mn	'aj	'as	'a	'am	'aw	'an
Pa	'aj	'as	'a	'am	'aw	'an
Ra	'aj	'as	'a	'am	'aw	'an
Ri	'aj	'as	'a	'am	'aw	'an
Se	'aj	'as	'a	'am	'aw	'an
Ti	'aj	'as	'a	'am	'aw	'an
To	'aj	'as	'a	'am	'aw	'an
Vi	'aj	'as	'a	'am	'aw	'an

Imperfet d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	(a)'βia	(a)'βies	(a)'βie	(a)'βiem	(a)'βiew	(a)'βien
Be	(a)'vie	(a)'vies	(a)'viε	(a)'viem	(a)'view	(a)'vien
Da	(a)'via	(a)'vies	(a)'via	(a)'viem	(a)'view	(a)'vien
Fa	(a)'βiã	(a)'βies	(a)'βie	(a)'βiem	(a)'βiew	(a)'βien
Fl	(a)'βia	(a)'βies	(a)'βie	(a)'βiem	(a)'βiew	(a)'βien
Ga	(a)'viã	(a)'vies	(a)'viã	(a)'viem	(a)'view	(a)'vien
Gi	(a)'vie	(a)'vies	(a)'viε	(a)'viem	(a)'view	(a)'vien
Me	(a)'viε	(a)'vies	(a)'viε	(a)'viem	(a)'view	(a)'vien
Mi	(a)'vio (a)'viã	(a)'vies	(a)'viã	(a)'viem	(a)'view	(a)'vien
Mn	(a)'viε	(a)'vies	(a)'viε	(a)'viem	(a)'view	(a)'vien
Pa	(a)'βiε	(a)'βies	(a)'βie	(a)'βiem	(a)'βiew	(a)'βien
Ra	(a)'via	(a)'vies	(a)'via	(a)'viem	(a)'view	(a)'vien
Ri	(a)'via	(a)'vies	(a)'vie	(a)'viem	(a)'view	(a)'vien
Se	(a)'via	(a)'vies	(a)'via	(a)'viem	(a)'view	(a)'vien
Ti	(a)'viã	(a)'vies	(a)'viã	(a)'viem	(a)'view	(a)'vien
To	(a)'βia	(a)'βies	(a)'βie	(a)'βiam	(a)'βiaw	(a)'βien
Vi	(a)'βia	(a)'βies	(a)'βie	(a)'βiem	(a)'βiew	(a)'βien

Futur d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	aw're	aw'ras	aw'ra	aw'rem	aw'rew	aw'ran
Be	aw're	aw'ras	aw'ra	aw'rem	aw'rew	aw'ran
Da	aw're	aw'ras	aw'ra	aw'rem	aw'rew	aw'ran
Fa	aw're	aw'ras	aw'ra	aw'rem	aw'rew	aw'ran
Fl	aw're	aw'ras	aw'ra	aw'rem	aw'rew	aw'ran
Ga	aw're	aw'ras	aw'ra	aw'rem	aw'rew	aw'ran
Gi	aw're	aw'ras	aw'ra	aw'rem	aw'rew	aw'ran
Me	aw're	aw'ras	aw'ra	aw'rem	aw'rew	aw'ran
Mi	aw're	aw'ras	aw'ra	aw'rem	aw'rew	aw'ran
Mn	aw're	aw'ras	aw'ra	aw'rem	aw'rew	aw'ran
Pa	aw're	aw'ras	aw'ra	aw'rem	aw'rew	aw'ran
Ra	aw're	aw'ras	aw'ra	aw'rem	aw'rew	aw'ran
Ri	aw're	aw'ras	aw'ra	aw'rem	aw'rew	aw'ran
Se	aw're	aw'ras	aw'ra	aw'rem	aw'rew	aw'ran
Ti	aw're	aw'ras	aw'ra	aw'rem	aw'rew	aw'ran
To	aw're	aw'ras	aw'ra	aw'rem	aw'rew	aw'ran
Vi	aw're	aw'ras	aw'ra	aw'rem	aw'rew	aw'ran

Condicional

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	aw'ria	aw'ries	aw'rie	aw'riem	aw'riew	aw'rien
Be	aw'rie	aw'ries	aw'rie	aw'riem	aw'riew	aw'rien
Da	aw'ria	aw'ries	aw'ria	aw'riem	aw'riew	aw'rien
Fa	aw'rià	aw'ries	aw'rie	aw'riem	aw'riew	aw'rien
Fl	aw'ria	aw'ries	aw'rie	aw'riem	aw'riew	aw'rien
Ga	aw'rià	aw'ries	aw'rià	aw'riem	aw'riew	aw'rien
Gi	aw'rie	aw'ries	aw'rie	aw'riem	aw'riew	aw'rien
Me	aw'rie	aw'ries	aw'rie	aw'riem	aw'riew	aw'rien
Mi	aw'rio	aw'ries	aw'rià	aw'riem	aw'riew	aw'rien
Mn	aw'rie	aw'ries	aw'rie	aw'riem	aw'riew	aw'rien
Pa	aw'rie	aw'ries	aw'rie	aw'riem	aw'riew	aw'rien
Ra	aw'ria	aw'ries	aw'ria	aw'riem	aw'riew	aw'rien
Ri	aw'ria	aw'ries	aw'rie	aw'riem	aw'riew	aw'rien
Se	aw'ria	aw'ries	aw'ria	aw'riem	aw'riew	aw'rien
Ti	aw'rià	aw'ries	aw'rià	aw'riem	aw'riew	aw'rien
To	aw'ria	aw'ries	aw'rie	aw'riam	aw'riaw	aw'rien
Vi	aw'ria	aw'ries	aw'rie	aw'riem	aw'riew	aw'rien

Present de subjuntiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'ajya	'ajyes 'ajyos	'ajye 'ajyo	a'yem	a'yew	'ajyen 'ajyon
Be	'ajyi	'ajyis	'ajyi	a'yem a'yesem	a'yew a'yesew	'ajyin a'yesen
Da	'ajyi	'ajyis	'ajyi	a'yem	a'yew	'ajyin
Fa	'ajya	'ajyos	'ajyo	a'yesem	a'yesew	'ajyon
Fl	'ajya	'ajyos	'ajyo	a'yesem	a'yesew	'ajyon
Ga	'ajyi	'ajyis	'ajyi	a'yem	a'yew	'ajyin
Gi	'ajyje	'ajyjes	'ajyje	a'yem	a'yew	'ajyjen
Me	'ajyi	'ajyis	'ajyi	a'yem	a'yew	'ajyin
Mi	'ajye	'ajyes	'ajye	a'yem	a'yew	'ajyen
Mn	'ajyi	'ajyis	'ajyi	a'yem	a'yew	'ajyin
Pa	'ajye	'ajyis	'ajyi	a'yem	a'yew	'ajyin
Ra	'ajyja	'ajyjes	'ajyja	a'yem	a'yew	'ajyjen
Ri	'ajya	'ajyos	'ajyo	a'yesem	a'yesew	'ajyon
Se	'ajyi	'ajyis	'ajyi	a'yem	a'yew	'ajyin
Ti	'ajyi	'ajyis	'ajyi	'ajyim	'ajyiw	'ajyin
To	'ajya	'ajyos	'ajyo	a'yem	a'yew	'ajyon
Vi	'ajya	'ajyos	'ajyo	a'yem a'yesem	a'yew a'yesew	'ajyon

Imperfet de subjuntiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	a'yesa	a'yeses	a'yes	a'yesem	a'yesew	a'yesen
Be	a'yes	a'yeses a'yesis	a'yes	a'yesem a'yesim	a'yesew a'yesiw	a'yesen a'yesin
Da	a'yes	a'yeses a'yesis	a'yes	a'yesem a'yesim	a'yesew a'yesiw	a'yesen a'yesin
Fa	a'yesa 'besa	a'yeses 'beses	a'yes 'bes	a'yesem 'besem	a'yesew 'besew	a'yesen 'besen
Fl	a'yesa	a'yeses	a'yes	a'yesem	a'yesew	a'yesen
Ga	a'yes	a'yeses	a'yes	a'yesem	a'yesew	a'yesen
Gi	a'yes a'yesε	a'yeses	a'yes	a'yesem	a'yesew	a'yesen
Me	a'yes	a'yeses	a'yes	a'yesem	a'yesew	a'yesen
Mi	a'yeso	a'yeses	a'yes	a'yesem	a'yesew	a'yesen
Mn	a'yes	a'yeses a'yesis	a'yes	a'yesem a'yesim	a'yesew a'yesiw	a'yesen a'yesin
Pa	a'yesε 'bese	a'yeses a'yesis 'beses 'besis	a'yes 'bes	a'yesem 'besem	a'yesew 'besew	a'yesen a'yesin 'besen 'besin
Ra	a'yes	a'yeses	a'yes	a'yesem	a'yesew	a'yesen
Ri	a'yesa	a'yeses	a'yes	a'yesem	a'yesew	a'yesen
Se	a'yes	a'yesis a'yeses	a'yes	a'yesim a'yesem	a'yesiw a'yesew	a'yesin a'yesen
Ti	a'yes a'yesa	a'yeses a'yesis	a'yes	a'yesem a'yesim	a'yesew a'yesiw	a'yesen a'yesin
To	a'yesa	a'yeses	a'yes	a'yesam	a'yesaw	a'yesen
Vi	a'yesa	a'yeses	a'yes	a'yesem	a'yesew	a'yesen

2.4.9 Verb NÈIXER

	Infinitiu	Gerundi	Participi
As	'najfe	naj'fen	naj'f'kut
Be	'najfe	naj'fen	naj'fut
Da	'najfe 'nejfe	naj'fen	naj'fut nas'kut
Fa	'najfe	naj'fen	naj'fut
Fl	'najfe	naj'fen	naj'fut
Ga	'najfe	naj'fen	naj'fut
Gi	'najfe	naj'fen	nas'kut
Me	'najfe	naj'fen	naj'fut nas'kut
Mi	'najfe	naj'fen	naj'fut
Mn	'najfe	naj'fen	naj'fut nas'kut
Pa	'nejfe	naj'fen nej'fen	nas'kut
Ra	'najfe	naj'fen	naj'fut
Ri	'najfe	naj'fen	naj'fut
Se	'najfe	naj'fen	naj'fut nas'kut
Ti	'nejfe	naj'fen	naj'fut
To	'nejfe	naj'fen	naj'fut
Vi	'najfe	naj'fen	naj'f'kut

Imperatiu

	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'najf	'najfke	najfi'yem	naj'few	'najfken
Be	'najf	'najfi	naj'fem	naj'few	'najfin
Da	'nejf	'nejfi 'najfi	naj'fem	naj'few	'nejfin 'najfin
Fa	'najf	'najfo	naj'fesem	naj'few	'najfon
Fl	'najf	'najfo	naj'fesem	naj'few	'najfon
Ga	'najf	'najfi	naj'fem	naj'few	'najfin
Gi	nájf	'najfje	naj'fem	naj'few	'najfjen
Me	'najf	'najfi	naj'fem	naj'few	'najfin
Mi	'najf	'najfe	naj'fem	naj'few	'najfen
Mn	'najf	'najfi	naj'fem	naj'few	'najfin
Pa	néjf	'nejfi	naj'fem	naj'few	'nejfin
Ra	'najf	'najfja	naj'fem	naj'few	'najfjn
Ri	nájf	'najfe	naj'fesem	naj'few	'najfen
Se	'nejf	'najfi	naj'fem	naj'few	'najfin
Ti	'nejf	'nejfi	naj'fem	naj'few	'nejfin
To	'najf	'najfo	naj'fem	naj'few	'najfon
Vi	nájf	'najfko	naj'fem	naj'few	'najfkon

Present d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'najfo	'najfes	'najf	naj'fem	naj'few	'najfen
Be	'najfo	'najfes	'najf	naj'fem	naj'few	'najfen
Da	'nejfo	'nejfes 'najfes	'nejf 'najf	nej'fem naj'fem	nej'few naj'few	'nejfen 'najfen
Fa	'najfo	'najfes	'najf	naj'fem	naj'few	'najfen
Fl	'najfo	'najfes	'najf	naj'fem	naj'few	'najfen
Ga	'najfo 'nejfo	'najfes 'nejfes	'najf 'nejf	naj'fem	naj'few	'najfen 'nejfen
Gi	'najfo	'najfes	'najf	naj'fem	naj'few	'najfen
Me	'najfo	'najfes	'najf	naj'fem	naj'few	'najfen
Mi	'najfo	'najfes	'najf	naj'fem	naj'few	'najfen
Mn	'najfo	'najfes	'najf	naj'fem	naj'few	'najfen
Pa	'nejfo	'nejfes	'nejf	naj'fem nej'fem	naj'few nej'few	'nejfen
Ra	'najfo	'najfes	'najf	naj'fem	naj'few	'najfen
Ri	'najfo	'najfes	'najf	naj'fem	naj'few	'najfen
Se	'najfo	'najfes	'najf	naï'fem	naj'few	'najfen
Ti	'nejfo 'najfo	'nejfes 'najfes	'nejf 'najf	nej'fem naï'fem	nej'few naj'few	'nejfen 'najfen
To	'najfo 'nejfo	'najfes 'nejfes	'najf 'nejf	naj'fem	naj'few	'najfen 'nejfen
Vi	'najfo	'najfes	'najf	naj'fem	naj'few	'najfen

Imperfet d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	naj'fia	naj'fies	naj'fie	naj'fiem	naj'fiew	naj'fien
Be	naj'fie	naj'fies	naj'fie	naj'fiem	naj'fiew	naj'fien
Da	naj'fia	naj'fies	naj'fia	naj'fiem	naj'fiew	naj'fien
Fa	naj'fià	naj'fies	naj'fie	naj'fiem	naj'fiew	naj'fien
Fl	naj'fia	naj'fies	naj'fie	naj'fiem	naj'fiew	naj'fien
Ga	naj'fià	naj'fies	naj'fià	naj'fiem	naj'fiew	naj'fien
Gi	naj'fie	naj'fies	naj'fie	naj'fiem	naj'fiew	naj'fien
Me	naj'fie	naj'fies	naj'fie	naj'fiem	naj'fiew	naj'fien
Mi	naj'fio	naj'fies	naj'fià	naj'fiem	naj'fiew	naj'fien
Mn	naj'fie	naj'fies	naj'fie	naj'fiem	naj'fiew	naj'fien
Pa	naj'feje	naj'fejes	naj'feje	naj'fejem	naj'fejew	naj'fejen
Ra	naj'fia	naj'fies	naj'fia	naj'fiem	naj'fiew	naj'fien
Ri	naj'fia	naj'fies	naj'fie	naj'fiem	naj'fiew	naj'fien
Se	naj'fia	naj'fies	naj'fia	naj'fiem	naj'fiew	naj'fien
Ti	naj'fià	naj'fies	naj'fià	naj'fiem	naj'fiew	naj'fien
To	naj'fia	naj'fies	naj'fie	naj'fiam	naj'fiaw	naj'fien
Vi	naj'fia	naj'fies	naj'fie	naj'fiem	naj'fiew	naj'fien

Futur d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	najfe're	najfe'ras	najfe'ra	najfe'rem	najfe'rew	najfe'ran
Be	najfe're	najfe'ras	najfe'ra	najfe'rem	najfe'rew	najfe'ran
Da	nejfa're	nejfa'ras	nejfa'ra	nejfa'rem	nejfa'rew	najfe'ran
Fa	najfe're	najfe'ras	najfe'ra	najfe'rem	najfe'rew	najfe'ran
Fl	najfe're	najfe'ras	najfe'ra	najfe'rem	najfe'rew	najfe'ran
Ga	najfe're	najfe'ras	najfe'ra	najfe'rem	najfe'rew	najfe'ran
Gi	najfe're	najfe'ras	najfe'ra	najfe'rem	najfe'rew	najfe'ran
Me	najfe're	najfe'ras	najfe'ra	najfe'rem	najfe'rew	najfe'ran
Mi	najfe're	najfe'ras	najfe'ra	najfe'rem	najfe'rew	najfe'ran
Mn	najfe're	najfe'ras	najfe'ra	najfe'rem	najfe'rew	najfe'ran
Pa	najfe're	najfe'ras	najfe'ra	najfe'rem	najfe'rew	najfe'ran
Ra	najfe're	najfe'ras	najfe'ra	najfe'rem	najfe'rew	najfe'ran
Ri	najfe're	najfe'ras	najfe'ra	najfe'rem	najfe'rew	najfe'ran
Se	najfe're	najfe'ras	najfe'ra	najfe'rem	najfe'rew	najfe'ran
Ti	najfe're	najfe'ras	najfe'ra	najfe'rem	najfe'rew	najfe'ran
To	najfe're	najfe'ras	najfe'ra	najfe'rem	najfe'rew	najfe'ran
Vi	najfe're	najfe'ras	najfe'ra	najfe'rem	najfe'rew	najfe'ran

Condicional

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	najfe'ria	najfe'ries	najfe'rie	najfe'riem	najfe'riew	najfe'rien
Be	najfe'rie	najfe'ries	najfe'rie	najfe'riem	najfe'riew	najfe'rien
Da	najfe'ria	najfe'ries	najfe'ria	najfe'riem	najfe'riew	najfe'rien
Fa	najfe'rià	najfe'ries	najfe'rie	najfe'riem	najfe'riew	najfe'rien
Fl	najfe'ria	najfe'ries	najfe'rie	najfe'riem	najfe'riew	najfe'rien
Ga	najfe'rià	najfe'ries	najfe'rià	najfe'riem	najfe'riew	najfe'rien
Gi	najfe'rie	najfe'ries	najfe'rie	najfe'riem	najfe'riew	najfe'rien
Me	najfe'rie	najfe'ries	najfe'rie	najfe'riem	najfe'riew	najfe'rien
Mi	najfe'rio	najfe'ries	najfe'rià	najfe'riem	najfe'riew	najfe'rien
Mn	najfe'rie	najfe'ries	najfe'rie	najfe'riem	najfe'riew	najfe'rien
Pa	najfe'rie	najfe'ries	najfe'rie	najfe'riem	najfe'riew	najfe'rien
Ra	najfe'ria	najfe'ries	najfe'ria	najfe'riem	najfe'riew	najfe'rien
Ri	najfe'ria	najfe'ries	najfe'rie	najfe'riem	najfe'riew	najfe'rien
Se	najfe'ria	najfe'ries	najfe'ria	najfe'riem	najfe'riew	najfe'rien
Ti	najfe'rià	najfe'ries	najfe'rià	najfe'riem	najfe'riew	najfe'rien
To	najfe'ria	najfe'ries	najfe'rie	najfe'riam	najfe'riaw	najfe'rien
Vi	najfe'ria	najfe'ries	najfe'rie	najfe'riem	najfe'riew	najfe'rien

Present de subjuntiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'najfka	'najfkes 'najfkos	'najfke 'najfko	najfi'ɣem	najfi'ɣew	'najfken 'najfkon
Be	'najfiɣe 'najfi	'najfiɣes 'najfis	'najfiɣe 'najfi	naj'fem naj'fesem naj'fesim	naj'few naj'fesew naj'fesiw	'najfiɣen 'najfin
Da	'nejfi 'najfi	'nejfis 'najfi	'nejfi 'najfi	naj'fem	naj'few	'nejfin 'najfin
Fa	'najfa	'najfos	'najfo	naj'fesem	naj'fesew	'najfon
Fl	'najfa	'najfos	'najfo	naj'fesem	naj'fesew	'najfon
Ga	'najfi	'najfis	'najfi	naj'fem	naj'few	'najfin
Gi	'najfje	'najfjes	'najfje	naj'fɛm	naj'fɛw	'najfjen
Me	'najfi	'najfis	'najfi	naj'fem	naj'few	'najfin
Mi	'najfe	'najfes	'najfe	naj'fem	naj'few	'najfen
Mn	'najfi	'najfis	'najfi	naj'fem	naj'few	'najfin
Pa	'nejfe	'nejfis	'nejfi	naj'fem	naj'few	'nejfin
Ra	'najfja	'najfjes	'najfja	naj'fem	naj'few	'najfjn
Ri	'najfe	'najfes	'najfe	naj'fesem	naj'fesew	'najfen
Se	'najfi	'najfis	'najfi	naj'fem	naj'few	'najfin
Ti	'nejfi	'nejfis	'nejfi	naj'fem	naj'few	'nejfin
To	'najfa	'najfos	'najfo	naj'fem	naj'few	'najfon
Vi	'najfka	'najfkos	'najfko	naj'fem naj'fesem	naj'few naj'fesew	'najfkon

Imperfet de subjuntiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	najfi'yesa najf'kesa	najfi'yees najf'keses	najfi'yes najf'kes	najfi'yesem najf'kesem	najfi'yesew najf'kesew	najfi'yesen najf'kesen
Be	naj'fes najfi'yés	naj'fesés naj'fesis najfi'yees najfi'yesis	naj'fes najfi'yés	naj'fesem naj'fesim najfi'yesem najfi'yesim	naj'fesew naj'fesiw najfi'yesew najfi'yewsiw	naj'fesen naj'fésin najfi'yésen najfi'yésin
Da	naj'fes	naj'fesés naj'fesis	naj'fes	naj'fesem naj'fesim	naj'fesew naj'fesiw	naj'fesen naj'fésin
Fa	naj'fesa	naj'fesés	naj'fes	naj'fesem	naj'fesew	naj'fesen
Fl	naj'fesa	naj'fesés	naj'fes	naj'fesem	naj'fesew	naj'fesen
Ga	naj'fes najfi'yés	naj'fesés najfi'yees	naj'fes najfi'yés	naj'fesem najfi'yesem	naj'fesew najfi'yesew	naj'fesen najfi'yésen
Gi	naj'fes najfi'yés	naj'fesés najfi'yees	naj'fes najfi'yés	naj'fesem najfi'yesem	naj'fesew najfi'yesew	naj'fesen najfi'yésen
Me	naj'fes	naj'fesés	naj'fes	naj'fesem	naj'fesew	naj'fesen
Mi	naj'feso najfi'yeso	naj'fesés najfi'yees	naj'fes najfi'yés	naj'fesem najfi'yesem	naj'fesew najfi'yesew	naj'fesen najfi'yésen
Mn	nas'kes najfi'yés	nas'kesés nas'kesis najfi'yees najfi'yesis	nas'kes najfi'yés	nas'kesem nas'kesim najfi'yesem najfi'yesim	nas'kesew nas'kesiw najfi'yesew najfi'yewsiw	nas'kesen nas'kesin najfi'yésen najfi'yésin
Pa	naj'fesa	naj'fesés naj'fesis	naj'fes	naj'fesem	naj'fesew	naj'fesen naj'fésin
Ra	naj'fes najfi'yés	naj'fesés najfi'yees	naj'fes najfi'yés	naj'fesem najfi'yesem	naj'fesew najfi'yesew	naj'fesen najfi'yésen
Ri	naj'fesa	naj'fesés	naj'fes	naj'fesem	naj'fesew	naj'fesen
Se	naj'fes	naj'fesés naj'fesis	naj'fes	naj'fesem naj'fesim	naj'fesew naj'fesiw	naj'fesen naj'fésin
Ti	naj'fes	naj'fesés naj'fesis	naj'fes	naj'fesem naj'fesim	naj'fesew naj'fesiw	naj'fesen naj'fésin
To	naj'fesa	naj'fesés	naj'fes	naj'fesam	naj'fesaw	naj'fesen
Vi	najf'kesa	najf'keses	najf'kes	najf'kesem	najf'kesew	najf'kesen

2.4.10 Verb PODER³²¹

	Infinitiu	Gerundi	Participi
As	pu'ye	pu'yen	po'γut
Be	pu'ye	pu'yen	po'γut
Da	pu'ye	pu'yen	po'γut
Fa	pu'ye	pu'yen	po'γut
Fl	pu'ye	pu'yen	pu'γut
Ga	pu'ye	pu'yen	pu'γut
Gi	pu'ye	pu'yen	pu'γut
Me	pu'ye	pu'yen	pu'γut
Mi	pu'ye	pu'yen	po'γut
Mn	pu'ye	pu'yen	pu'γut
Pa	pu'ye	pu'yen	pu'γut
Ra	pu'ye	pu'yen	po'γut
Ri	pu'ye	pu'yen	pu'γut
Se	pu'ye	pu'yen	pu'γut
Ti	pu'ye	pu'yen	pu'γut
To	pu'ye	pu'yen	po'γut
Vi	pu'ye	pu'yen	po'γut

Imperatiu

	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'puγes	'puγo 'puγe	pu'γem	po'dew	'puγon 'puγen
Be	'puγes	'puγi	pu'γem pu'γesem	po'dew	'puγin
Da	'puγes	'puγi	pu'γem	po'dew	'puγin
Fa	'puγes	'puγo	pu'γesem	po'dew	'puγon
Fl	'puγes	'puγo	pu'γesem	po'dew	'puγon
Ga	'puγes	'puγi	pu'γem	po'dew	'puγin
Gi	'puγes	'puγje	pu'γem	po'dew	'puγjen
Me	'puγes	'puγi	pu'γem	po'dew	'puγin
Mi	'puγes	'puγe	pu'γem	po'dew	'puγen
Mn	'puγes	'puγi	pu'γem	po'dew	'puγin
Pa	'puγis	'puγi	pu'γem	po'dew	'puγin
Ra	'puγes	'puγja	pu'γem	po'dew	'puγjen
Ri	'puγes	'puγe	pu'γesem	po'dew	'puγen
Se	'puγes	'puγi	pu'γem	po'dew	'puγin
Ti	'puγes	'puγi	'puγim	po'dew	'puγin
To	'puγes	'puγo	pu'γem	po'dew	'puγon
Vi	'pət 'puγes	'puγo 'puγe	pu'γem pu'γesem	po'dew	'puγon 'puγen

³²¹ En totes les localitats, quan la vocal del lexema és àtona, és possible el tancament. A les taules, però, només s'indica una d'aquestes dos formes, la recollida en primer lloc.

Present d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'puk	'pɔts	'pɔt	poðem	poðew	'pɔden
Be	'puk	'pɔts	'pɔt	poðem	poðew	'pɔden
Da	'puk	'pɔts	'pɔt	poðem	poðew	'pɔden
Fa	'puk	'pɔts	'pɔt	poðem	poðew	'pɔden
Fl	'puk	'pɔts	'pɔt	poðem	poðew	'pɔden
Ga	'puk	'pɔts	'pɔt	poðem	poðew	'pɔden
Gi	'puk	'pɔts	'pɔt	poðem	poðew	'pɔden
Me	'puk	'pɔts	'pɔt	poðem	poðew	'pɔden
Mi	'puk	'pɔts	'pɔt	poðem	poðew	'pɔden
Mn	'puk	'pɔts	'pɔt	poðem	poðew	'pɔden
Pa	'puk	'pɔts	'pɔt	poðem	poðew	'pɔden
Ra	'puk	'pɔts	'pɔt	poðem	poðew	'pɔden
Ri	'puk	'pɔts	'pɔt	poðem	poðew	'pɔden
Se	'puk	'pɔts	'pɔt	poðem	poðew	'pɔden
Ti	'puk	'pɔts	'pɔt	poðem	poðew	'pɔden
To	'puk	'pɔts	'pɔt	poðem	poðew	'pɔden
Vi	'puk	'pɔts	'pɔt	poðem	poðew	'pɔden

Imperfet d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	pu'dia	pu'dies	pu'die	pu'diem	pu'diew	pu'dien
Be	pu'die	pu'dies	pu'die	pu'diem	pu'diew	pu'dien
Da	po'dia	po'dies	po'dia	po'diem	po'diew	po'dien
Fa	po'dia	po'dies	po'die	po'diem	po'diew	po'dien
Fl	pu'dia	pu'dies	pu'die	pu'diem	pu'diew	pu'dien
Ga	po'dia	po'dies	po'dia	po'diem	po'diew	po'dien
Gi	po'die	po'dies	po'die	po'diem	po'diew	po'dien
Me	po'die	po'dies	po'die	po'diem	po'diew	po'dien
Mi	po'dio	po'dies	po'dia	po'diem	po'diew	po'dien
Mn	po'die	po'dies	po'die	po'diem	po'diew	po'den
Pa	pu'die	pu'dies	pu'die	pu'diem	pu'diew	pu'dien
Ra	po'dia	po'dies	po'dia	po'diem	po'diew	po'dien
Ri	po'dia	po'dies	po'die	po'diem	po'diew	po'dien
Se	po'dia	po'dies	po'dia	po'diem	po'diew	po'dien
Ti	po'dia	po'dies	po'dia	po'diem	po'diew	po'dien
To	pu'dia	pu'dies	pu'die	pu'diam	pu'diaw	pu'dien
Vi	po'dia	po'dies	po'die	po'diem	po'diew	po'dien

Futur d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	po'dre	po'dras	po'dra	po'drem	po'drew	po'dran
Be	po'dre	po'dras	po'dra	po'drem	po'drew	po'dran
Da	po'dre	po'dras	po'dra	po'drem	po'drew	po'dran
Fa	po'dre	po'dras	po'dra	po'drem	po'drew	po'dran
Fl	po'dre	po'dras	po'dra	po'drem	po'drew	po'dran
Ga	po'dre	po'dras	po'dra	po'drem	po'drew	po'dran
Gi	po'dre	po'dras	po'dra	po'drem	po'drew	po'dran
Me	po'dre	po'dras	po'dra	po'drem	po'drew	po'dran
Mi	po'dre	po'dras	po'dra	po'drem	po'drew	po'dran
Mn	po'dre	po'dras	po'dra	po'drem	po'drew	po'dran
Pa	po'dre	po'dras	po'dra	po'drem	po'drew	po'dran
Ra	po'dre	po'dras	po'dra	po'drem	po'drew	po'dran
Ri	po'dre	po'dras	po'dra	po'drem	po'drew	po'dran
Se	po'dre	po'dras	po'dra	po'drem	po'drew	po'dran
Ti	po'dre	po'dras	po'dra	po'drem	po'drew	po'dran
To	po'dre	po'dras	po'dra	po'drem	po'drew	po'dran
Vi	po'dre	po'dras	po'dra	po'drem	po'drew	po'dran

Condicional

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	pu'dria	pu'dries	pu'drie	pu'driem	pu'driew	pu'drien
Be	pu'drie	pu'dries	pu'drie	pu'driem	pu'driew	pu'drien
Da	po'dria	po'dries	po'dria	po'driem	po'driew	po'drien
Fa	po'dria	po'dries	po'drie	po'driem	po'driew	po'drien
Fl	pu'dria	pu'dries	pu'drie	pu'driem	pu'driew	pu'drien
Ga	po'dria	po'dries	po'dria	po'driem	po'driew	po'drien
Gi	po'drie	po'dries	po'drie	po'driem	po'driew	po'drien
Me	po'drie	po'dries	po'drie	po'driem	po'driew	po'drien
Mi	po'drio	po'dries	po'dria	po'driem	po'driew	po'drien
Mn	po'drie	po'dries	po'drie	po'driem	po'driew	po'drien
Pa	pu'drie	pu'dries	pu'drie	pu'driem	pu'driew	pu'drien
Ra	po'dria	po'dries	po'dria	po'driem	po'driew	po'drien
Ri	po'dria	po'dries	po'drie	po'driem	po'driew	po'drien
Se	po'dria	po'dries	po'dria	po'driem	po'driew	po'drien
Ti	po'dria	po'dries	po'dria	po'driem	po'driew	po'drien
To	po'dria	po'dries	po'drie	po'driam	po'driaw	po'drien
Vi	po'dria	po'dries	po'drie	po'driem	po'driew	po'drien

Present de subjuntiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'puɣa	'puɣos 'puɣes	'puɣo 'puɣe	pu'ɣem	pu'ɣew	'puɣon 'puɣen
Be	'puɣi	'puɣis	'puɣi	pu'ɣem pu'ɣesem	pu'ɣew pu'ɣesew	'puɣin
Da	'puɣi	'puɣis	'puɣi	pu'ɣem	pu'ɣew	'puɣin
Fa	'puɣa	'puɣos	'puɣo	pu'ɣesem	pu'ɣesew	'puɣon
Fl	'puɣa	'puɣos	'puɣo	pu'ɣesem	pu'ɣesew	'puɣon
Ga	'puɣi	'puɣis	'puɣi	pu'ɣem	pu'ɣew	'puɣin
Gi	'puɣje	'puɣjes	'puɣje	pu'ɣem	pu'ɣew	'puɣjen
Me	'puɣi	'puɣis	'puɣi	pu'ɣem	pu'ɣew	'puɣin
Mi	'puɣe	'puɣes	'puɣe	pu'ɣem	pu'ɣew	'puɣen
Mn	'puɣi	'puɣis	'puɣi	pu'ɣem	pu'ɣew	'puɣin
Pa	'puɣe	'puɣis	'puɣi	pu'ɣem	pu'ɣew	'puɣin
Ra	'puɣja	'puɣjes	'puɣje	pu'ɣem	pu'ɣew	'puɣjen
Ri	'puɣa	'puɣes	'puɣe	pu'ɣesem	pu'ɣesew	'puɣen
Se	'puɣi	'puɣis	'puɣi	pu'ɣem	pu'ɣew	'puɣin
Ti	'puɣi	'puɣis	'puɣi	'puɣim	'puɣiw	'puɣin
To	'puɣa	'puɣos	'puɣo	pu'ɣem	pu'ɣew	'puɣon
Vi	'puɣa	'puɣos 'puɣes	'puɣo 'puɣe	pu'ɣem pu'ɣesem	pu'ɣew pu'ɣesew	'puɣon 'puɣen

Imperfet de subjuntiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	pu'yesa	pu'yeses	pu'yes	pu'yesem	pu'yesew	pu'yesen
Be	pu'yes	pu'yeses pu'yesis	pu'yes	pu'yesem pu'yesim	pu'yesew pu'yesiw	pu'yesen pu'yesin
Da	pu'yes	pu'yesis pu'yeses	pu'yes	pu'yesim pu'yesem	pu'yesiw pu'yesew	pu'yesin pu'yesen
Fa	pu'yesa	pu'yeses	pu'yes	pu'yesem	pu'yesew	pu'yesen
Fl	pu'yesa	pu'yeses	pu'yes	pu'yesem	pu'yesew	pu'yesen
Ga	pu'yes	pu'yeses	pu'yes	pu'yesem	pu'yesew	pu'yesen
Gi	pu'yes pu'yesse	pu'yeses	pu'yes	pu'yesem	pu'yesew	pu'yesen
Me	pu'yes	pu'yeses	pu'yes	pu'yesem	pu'yesew	pu'yesen
Mi	pu'yeso	pu'yeses	pu'yes	pu'yesem	pu'yesew	pu'yesen
Mn	pu'yes	pu'yeses pu'yesis	pu'yes	pu'yesem pu'yesim	pu'yesew pu'yesiw	pu'yesen pu'yesin
Pa	pu'yesse	pu'yeses pu'yesis	pu'yes	pu'yesem	pu'yesew	pu'yesen pu'yesin
Ra	pu'yes	pu'yeses	pu'yes	pu'yesem	pu'yesew	pu'yesen
Ri	pu'yesa	pu'yeses	pu'yes	pu'yesem	pu'yesew	pu'yesen
Se	pu'yes	pu'yesis pu'yeses	pu'yes	pu'yesim pu'yesem	pu'yesiw pu'yesew	pu'yesin pu'yesen
Ti	pu'yes pu'yesa	pu'yeses pu'yesis	pu'yes	pu'yesem pu'yesim	pu'yesew pu'yesiw	pu'yesen pu'yesin
To	pu'yesa	pu'yeses	pu'yes	pu'yesam	pu'yesaw	pu'yesen
Vi	pu'yesa	pu'yeses	pu'yes	pu'yesem	pu'yesew	pu'yesen

2.4.11 Verb RIURE

	Infinitiu	Gerundi	Participi
As	'riwre	ri'en	ri'γut
Be	'riwre	ri'en	ri'γut
Da	'riwre	ri'γen	anri'γut
Fa	'riwre	ri'en	an'rist
Fl	'riwre	ri'en	ri'γut
Ga	'riwre	ri'en	ri'γut
Gi	'riwre	ri'en	ri'γut
Me	'riwre	ri'en	ri'γut
Mi	'riwre	ri'en	ri'γut
Mn	'riwre	ri'en	ri'γut
Pa	'riwre	ri'en	ri'γut
Ra	'riwre	ri'en	ri'γut
Ri	'riwre	ri'en	'rist
Se	'riwre	ri'γen	ri'γut
Ti	'riwre	ri'en	ri'γut
To	'riwre	ri'en	ri'γut
Vi	'riwre	ri'en	ri'γut

Imperatiu

	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'riw	'riγe 'riγo	ri'γem	ri'ew	'riγen 'riγon
Be	'riw	'riγiγe	ri'γem	ri'ew	'riγiγen
Da	'riw	'riγi	ri'γem	ri'γew	'riγin
Fa	'riw	'riγo	ri'γesem	ri'ew	'riγon
Fl	'riw	'riγo	ri'γesem	ri'ew	'riγon
Ga	'riw	'riγi	ri'γem	ri'ew	'riγin
Gi	'riw	'riγje	ri'γem	ri'ew	'riγjen
Me	'riw	'riγi	ri'γem	ri'ew	'riγin
Mi	'riw	'riγe	ri'γem	ri'ew	'riγen
Mn	'riw	'riγi	ri'γem	ri'ew	'riγin
Pa	'riw	'riγi	ri'γem	ri'ew	'riγin
Ra	'riw	'riγja	ri'γem	ri'ew	'riγjen
Ri	'riw	'riγe	ri'γesem	ri'ew	'riγen
Se	'riw	'riγi	ri'γem	ri'γew	'riγin
Ti	'riw	'riγi	'riγim	ri'ew	'riγin
To	'riw	'riγo	ri'γem	ri'ew	'riγon
Vi	'riw	'riγo	ri'γem	ri'ew	'riγon

Present d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'rik	'riws	'riw	ri'em	ri'ew	'riwen
Be	'rik	'riws	'riw	ri'em	ri'ew	'riwen
Da	'rik	'riws	'riw	ri'yem	ri'yew	'riwen
Fa	'rik	'riws	'riw	ri'em	ri'ew	'riwen
Fl	'rik	'riws	'riw	ri'em	ri'ew	'riwen
Ga	'rik	'riws	'riw	ri'em	ri'ew	'riwen
Gi	'rik	'riws	'riw	ri'em	ri'ew	'riwen
Me	'rik	'riws	'riw	ri'em	ri'ew	'riwen
Mi	'rik	'riws	'riw	ri'em	ri'ew	'riwen
Mn	'rik	'riws	'riw	ri'em	ri'ew	'riwen
Pa	'rik	'riws	'riw	ri'em	ri'ew	'riwen
Ra	'rik	'riws	'riw	ri'em	ri'ew	'riwen
Ri	'rik	'riws	'riw	ri'em	ri'ew	'riwen
Se	'rik	'riws	'riw	ri'yem	ri'yew	'riwen
Ti	'rik	'riws	'riw	ri'em	ri'ew	'riwen
To	'rik	'riws	'riw	ri'em	ri'ew	'riwen
Vi	'rik	'riws	'riw	ri'em	ri'ew	'riwen

Imperfet d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'ria	'ries	'rie	'riem	'riew	'rien
Be	re'ie 'rie	re'ies 'ries	re'ie 'rie	re'iem 'riem	re'iew 'riew	re'ien 'rien
Da	'ria	'ries	'ria	'riem	'riew	'rien
Fa	'rià re'ia	'ries re'ies	'rie re'ie	'riem re'iem	'riew re'iew	'rien re'ien
Fl	'ria	'ries	'rie	'riem	'riew	'rien
Ga	'rià	'ries	'rià	'riem	'riew	'rien
Gi	'reje	'rejes	'reje	'rejem	'rejew	'rejen
Me	'rie	'ries	'rie	'riem	'riew	'rien
Mi	'rio	'ries	'rià	'riem	'riew	'rien
Mn	'rie	'ries	'rie	'riem	'riew	'rien
Pa	'reje	'rejes	'reje	'rejem	'rejew	'rejen
Ra	'ria	'ries	'ria	'riem	'riew	'rien
Ri	'ria	'ries	'rie	'riem	'riew	'rien
Se	'ria 'reja	'rees 'ries	'rea 'ria	'rejem 'riem	'rejew 'riew	'rejen 'rien
Ti	'rià 'reja	'ries 'rejes	'rià 'reja	'riem 'rejem	'riew 'rejew	'rien 'rejen
To	'ria	'ries	'rie	'riam	'riaw	'rien
Vi	'ria 'reja	'ries 'rejes	'rie 'reje	'riem 'rejem	'riew 'rejew	'rien 'rejen

Futur d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	riw're	riw'ras	riw'ra	riw'rem	riw'rew	riw'ran
Be	riw're	riw'ras	riw'ra	riw'rem	riw'rew	riw'ran
Da	riw're	riw'ras	riw'ra	riw'rem	riw'rew	riw'ran
Fa	riw're	riw'ras	riw'ra	riw'rem	riw'rew	riw'ran
Fl	riw're	riw'ras	riw'ra	riw'rem	riw'rew	riw'ran
Ga	riw're	riw'ras	riw'ra	riw'rem	riw'rew	riw'ran
Gi	riw're	riw'ras	riw'ra	riw'rem	riw'rew	riw'ran
Me	riw're	riw'ras	riw'ra	riw'rem	riw'rew	riw'ran
Mi	riw're	riw'ras	riw'ra	riw'rem	riw'rew	riw'ran
Mn	riw're	riw'ras	riw'ra	riw'rem	riw'rew	riw'ran
Pa	riw're	riw'ras	riw'ra	riw'rem	riw'rew	riw'ran
Ra	riw're	riw'ras	riw'ra	riw'rem	riw'rew	riw'ran
Ri	riw're	riw'ras	riw'ra	riw'rem	riw'rew	riw'ran
Se	riw're	riw'ras	riw'ra	riw'rem	riw'rew	riw'ran
Ti	riw're	riw'ras	riw'ra	riw'rem	riw'rew	riw'ran
To	riw're	riw'ras	riw'ra	riw'rem	riw'rew	riw'ran
Vi	riw're	riw'ras	riw'ra	riw'rem	riw'rew	riw'ran

Condicional

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	riw'ria	riw'ries	riw'rie	riw'riem	riw'riew	riw'rien
Be	riw'rie	riw'ries	riw'rie	riw'riem	riw'riew	riw'rien
Da	riw'ria	riw'ries	riw'ria	riw'riem	riw'riew	riw'rien
Fa	riw'rià	riw'ries	riw'rie	riw'riem	riw'riew	riw'rien
Fl	riw'ria	riw'ries	riw'rie	riw'riem	riw'riew	riw'rien
Ga	riw'rià	riw'ries	riw'rià	riw'riem	riw'riew	riw'rien
Gi	riw'rie	riw'ries	riw'rie	riw'riem	riw'riew	riw'rien
Me	riw'rie	riw'ries	riw'rie	riw'riem	riw'riew	riw'rien
Mi	riw'rio	riw'ries	riw'rià	riw'riem	riw'riew	riw'rien
Mn	riw'rie	riw'ries	riw'rie	riw'riem	riw'riew	riw'rien
Pa	riw'rie	riw'ries	riw'rie	riw'riem	riw'riew	riw'rien
Ra	riw'ria	riw'ries	riw'ria	riw'riem	riw'riew	riw'rien
Ri	riw'ria	riw'ries	riw'rie	riw'riem	riw'riew	riw'rien
Se	riw'ria	riw'ries	riw'ria	riw'riem	riw'riew	riw'rien
Ti	riw'rià	riw'ries	riw'rià	riw'riem	riw'riew	riw'rien
To	riw'ria	riw'ries	riw'rie	riw'riam	riw'riaw	riw'rien
Vi	riw'ria	riw'ries	riw'rie	riw'riem	riw'riew	riw'rien

Present de subjuntiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'riya	'riyes 'riyos	'riye 'riyo	r'i'yem	r'i'yew	'riyen 'riyon
Be	'riyiye	'riyiyes	'riyiye	r'i'yem r'i'yesem	r'i'yew r'i'yesew	'riyiyen r'i'yesen
Da	'riyi	'riyis	'riyi	r'i'yem	r'i'yew	'riyin
Fa	'riya	'riyos	'riyo	r'i'yesem	r'i'yesew	'riyon
Fl	'riya	'riyos	'riyo	r'i'yesem	r'i'yesew	'riyon
Ga	'riyi	'riyis	'riyi	r'i'yem	r'i'yew	'riyin
Gi	'riyje	'riyjes	'riyje	r'i'yem	r'i'yew	'riyjen
Me	'riyi	'riyis	'riyi	r'i'yem	r'i'yew	'riyin
Mi	'riye	'riyes	'riye	r'i'yem	r'i'yew	'riyen
Mn	'riyi	'riyis	'riyi	r'i'yem	r'i'yew	'riyin
Pa	'riye	'riyis	'riyi	r'i'yem	r'i'yew	'riyin
Ra	'riyja	'riyjes	'riyja	r'i'yem	r'i'yew	'riyjen
Ri	'riya	'riyes	'riye	r'i'yesem	r'i'yesew	'riyen
Se	'riyi	'riyis	'riyi	r'i'yem	r'i'yew	'riyin
Ti	'riyi	'riyis	'riyi	'riyim	'riyiw	'riyin
To	'riya	'riyos	'riyo	r'i'yem	r'i'yew	'riyon
Vi	'riya	'riyos 'riyes	'riyo 'riye	r'i'yem	r'i'yew	'riyon 'riyen

Imperfet de subjuntiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	ri'yesa	ri'yeses	ri'yes	ri'yesem	ri'yesew	ri'yesen
Be	ri'yes	ri'yeses ri'yesis	ri'yes	ri'yesem ri'yesim	ri'yesew ri'yesiw	ri'yesen ri'yesin
Da	ri'yesa	ri'yesis ri'yeses	ri'yes	ri'yesim ri'yesem	ri'yesiw ri'yesew	ri'yesin ri'yesen
Fa	ri'yesa	ri'yeses	ri'yes	ri'yesem	ri'yesew	ri'yesen
Fl	ri'yesa	ri'yeses	ri'yes	ri'yesem	ri'yesew	ri'yesen
Ga	ri'yes	ri'yeses	ri'yes	ri'yesem	ri'yesew	ri'yesen
Gi	ri'yes ri'yesa	ri'yeses	ri'yes	ri'yesem	ri'yesew	ri'yesen
Me	ri'yes	ri'yeses	ri'yes	ri'yesem	ri'yesew	ri'yesen
Mi	ri'yes	ri'yeses	ri'yes	ri'yesem	ri'yesew	ri'yesen
Mn	ri'yes	ri'yeses ri'yesis	ri'yes	ri'yesem ri'yesim	ri'yesew ri'yesiw	ri'yesen ri'yesin
Pa	ri'yesε	ri'yeses ri'yesis	ri'yes	ri'yesem	ri'yesew	ri'yesen ri'yesin
Ra	ri'yes	ri'yeses	ri'yes	ri'yesem	ri'yesew	ri'yesen
Ri	ri'yesa	ri'yeses	ri'yes	ri'yesem	ri'yesew	ri'yesen
Se	ri'yes	ri'yesis ri'yeses	ri'yes	ri'yesim ri'yesem	ri'yesiw ri'yesew	ri'yesin ri'yesen
Ti	ri'yes ri'yesa	ri'yesis ri'yeses	ri'yes	ri'yesim ri'yesem	ri'yesiw ri'yesew	ri'yesin ri'yesen
To	ri'yesa	ri'yeses	ri'yes	ri'yesam	ri'yesaw	ri'yesen
Vi	ri'yesa	ri'yeses	ri'yes	ri'yesem	ri'yesew	ri'yesen

2.4.12 Verb SABER

	Infinitiu	Gerundi	Participi
As	sapi'ye	sapi'yen	sapi'yut
Be	sapi'ye	sapi'yen	sapi'yut
Da	sapi'ye	sapi'yen	sape'yut
Fa	sa'βε	sa'βen	sa'βut
Fl	sapi'ye	sapi'yen	sapi'yut
Ga	sapi'ye	sapi'yen	sapi'yut
Gi	sapi'yε	sapi'yen	sapi'yut
Me	sapi'ye	sapi'yen	sapi'yut
Mi	sapi'ye	sapi'yen	sapi'yut
Mn	sapi'ye	sapi'yen	sape'yut
Pa	sapi'ye	sapi'yen	sapi'yut
Ra	sapi'ye	sapi'en	sapi'yut
Ri	sapi'ye	sa'βen sapi'yen	sapi'yut
Se	sapi'ye	sapi'yen	sapi'yut
Ti	sapi'ye	sapi'yen sa'βen	sapi'yut
To	sapi'ye	sapi'yen	sapi'yut
Vi	sapi'ye	sapi'yen	sapi'yut

Imperatiu

	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'sapiyes	'sapiye 'sapiyo	sapi'yem	sapi'yew	'sapiyen 'sapiyon
Be	'sapiyes	'sapiye	sapi'yem	sapi'yew	'sapiyen
Da	'sapiyes	'sapiya	sapi'yem	sapi'yew	'sapiyin
Fa	'sapiyes	'saβjo	sa'βesem	sapi'yew	'saβjon
Fl	'sapiyes	'sapiyo	sapi'yesem	sapi'yew	'sapiyon
Ga	'sapiyes	'sapiya	sapi'yem	sapi'yew	'sapiyen
Gi	'sapjes	'sapje 'sapiyε	sapi'yem	sapi'yew	'sapjen 'sapiyen
Me	'sapiyes	'sapiyi	sapi'yem	sapi'yew	'sapiyin
Mi	'sapiyes	'sapiye	sapi'yem	sapi'yew	'sapiyen
Mn	'sapiyes	'sapiyi	sapi'yem	sapi'yew	'sapiyin
Pa	'sapiyis	'sapiyi	sapi'yem	sapi'yew	'sapiyin
Ra	'sapjes	'sapja	sapi'yem	sapi'yew	'sapjen
Ri	'sapiyes	'sapiye	sapi'yesem	sapi'yew	'sapiyen
Se	'sapiyes	'sapiyi	sapi'yem	sapi'yew	'sapiyin
Ti	'sapiyes	'sapiye	sapi'yem	sapi'yew	'sapiyen
To	'sapiyes	'sapiyo	sapi'yem	sapi'yew	'sapiyon
Vi	'sapiyes	'sapiye 'sapiyo	sapi'yem sapi'yesem	sapi'yew	'sapiyen 'sapiyon

Present d'indicatiu

	1a sg	2a sg		3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'se	'sa(p)s	'sa(t)s	'sap	sa'βem	sa'βew	'saβen
Be	'se	'sa(p)s	'sa(t)s	'sap	sa'βem	sa'βew	'saβen
Da	'se	'sa(p)s	'sa(t)s	'sap	sa'βem	sa'βew	'saβen
Fa	'se	'sa(p)s	'sa(t)s	'sap	sa'βem	sa'βew	'saβen
Fl	'se	'sa(p)s	'sa(t)s	'sap	sa'βem	sa'βew	'saβen
Ga	'se	'sa(p)s	'sa(t)s	'sap	sa'βem	sa'βew	'saβen
Gi	'se	'sa(p)s	'sa(t)s	'sap	sa'βem	sa'βew	'saβen
Me	'se	'sa(p)s	'sa(t)s	'sap	sa'βem	sa'βew	'saβen
Mi	'se	'sa(p)s	'sa(t)s	'sap	sa'βem	sa'βew	'saβen
Mn	'se	'sa(p)s	'sa(t)s	'sap	sa'βem	sa'βew	'saβen
Pa	'se	'sa(p)s	'sa(t)s	'sap	sa'βem	sa'βew	'saβen
Ra	'se	'sa(p)s	'sa(t)s	'sap	sa'βem	sa'βew	'saβen
Ri	'se	'sa(p)s	'sa(t)s	'sap	sa'βem	sa'βew	'saβen
Se	'se	'sa(p)s	'sa(t)s	'sap	sa'βem	sa'βew	'saβen
Ti	'se	'sa(p)s	'sa(t)s	'sap	sa'βem	sa'βew	'saβen
To	'se	'sa(p)s	'sa(t)s	'sap	sa'βem	sa'βew	'saβen
Vi	'se	'sa(p)s	'sa(t)s	'sap	sa'βem	sa'βew	'saβen

Imperfet d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	sa'βia	sa'βies	sa'βie	sa'βiem	sa'βiew	sa'βien
Be	sa'βie	sa'βies	sa'βie	sa'βiem	sa'βiew	sa'βien
Da	sa'βia	sa'βies	sa'βia	sa'βiem	sa'βiew	sa'βien
Fa	sa'βià	sa'βies	sa'βie	sa'βiem	sa'βiew	sa'βien
Fl	sa'βia	sa'βies	sa'βie	sa'βiem	sa'βiew	sa'βien
Ga	sa'βià	sa'βies	sa'βià	sa'βiem	sa'βiew	sa'βien
Gi	sa'βie	sa'βies	sa'βie	sa'βiem	sa'βiew	sa'βien
Me	sa'βie	sa'βies	sa'βie	sa'βiem	sa'βiew	sa'βien
Mi	sa'βio	sa'βies	sa'βià	sa'βiem	sa'βiew	sa'βien
Mn	sa'βie	sa'βies	sa'βie	sa'βiem	sa'βiew	sa'βien
Pa	sa'βie	sa'βies	sa'βie	sa'βiem	sa'βiew	sa'βien
Ra	sa'βia	sa'βies	sa'βia	sa'βiem	sa'βiew	sa'βien
Ri	sa'βia	sa'βes	sa'βie	sa'βiem	sa'βiew	sa'βien
Se	sa'βia	sa'βies	sa'βia	sa'βiem	sa'βiew	sa'βien
Ti	sa'βià	sa'βies	sa'βià	sa'βiem	sa'βiew	sa'βien
To	sa'βia	sa'βies	sa'βie	sa'βiam	sa'βiaw	sa'βien
Vi	sa'βia	sa'βies	sa'βie	sa'βiem	sa'βiew	sa'βien

Futur d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	sa'βre	sa'βras	sa'βra	sa'βrem	sa'βrew	sa'βran
Be	sa'βre	sa'βras	sa'βra	sa'βrem	sa'βrew	sa'βran
Da	sa'βre	sa'βras	sa'βra	sa'βrem	sa'βrew	sa'βran
Fa	sa'βre	sa'βras	sa'βra	sa'βrem	sa'βrew	sa'βran
Fl	sa'βre	sa'βras	sa'βra	sa'βrem	sa'βrew	sa'βran
Ga	sa'βre	sa'βras	sa'βra	sa'βrem	sa'βrew	sa'βran
Gi	sa'βre	sa'βras	sa'βra	sa'βrem	sa'βrew	sa'βran
Me	sa'βre	sa'βras	sa'βra	sa'βrem	sa'βrew	sa'βran
Mi	sa'βre	sa'βras	sa'βra	sa'βrem	sa'βrew	sa'βran
Mn	sa'βre	sa'βras	sa'βra	sa'βrem	sa'βrew	sa'βran
Pa	sa'βre	sa'βras	sa'βra	sa'βrem	sa'βrew	sa'βran
Ra	sa'βre	sa'βras	sa'βra	sa'βrem	sa'βrew	sa'βran
Ri	sa'βre	sa'βras	sa'βra	sa'βrem	sa'βrew	sa'βran
Se	sa'βre	sa'βras	sa'βra	sa'βrem	sa'βrew	sa'βran
Ti	sa'βre	sa'βras	sa'βra	sa'βrem	sa'βrew	sa'βran
To	sa'βre	sa'βras	sa'βra	sa'βrem	sa'βrew	sa'βran
Vi	sa'βre	sa'βras	sa'βra	sa'βrem	sa'βrew	sa'βran

Condicional

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	sa'βria	sa'βries	sa'βrie	sa'βriem	sa'βriew	sa'βrien
Be	sa'βrie	sa'βries	sa'βrie	sa'βriem	sa'βriew	sa'βrien
Da	sa'βria	sa'βries	sa'βria	sa'βriem	sa'βriew	sa'βrien
Fa	sa'βrià	sa'βries	sa'βrie	sa'βriem	sa'βriew	sa'βrien
Fl	sa'βria	sa'βries	sa'βrie	sa'βriem	sa'βriew	sa'βrien
Ga	sa'βrià	sa'βries	sa'βrià	sa'βriem	sa'βriew	sa'βrien
Gi	sa'βrie	sa'βries	sa'βrie	sa'βriem	sa'βriew	sa'βrien
Me	sa'βrie	sa'βries	sa'βrie	sa'βriem	sa'βriew	sa'βrien
Mi	sa'βrio	sa'βries	sa'βrià	sa'βriem	sa'βriew	sa'βrien
Mn	sa'βrie	sa'βries	sa'βrie	sa'βriem	sa'βriew	sa'βrien
Pa	sa'βrie	sa'βries	sa'βrie	sa'βriem	sa'βriew	sa'βrien
Ra	sa'βria	sa'βries	sa'βria	sa'βriem	sa'βriew	sa'βrien
Ri	sa'βria	sa'βries	sa'βrie	sa'βriem	sa'βriew	sa'βrien
Se	sa'βria	sa'βries	sa'βria	sa'βriem	sa'βriew	sa'βrien
Ti	sa'βrià	sa'βries	sa'βrià	sa'βriem	sa'βriew	sa'βrien
To	sa'βria	sa'βries	sa'βrie	sa'βriam	sa'βriaw	sa'βrien
Vi	sa'βria	sa'βries	sa'βrie	sa'βriem	sa'βriew	sa'βrien

Present de subjuntiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'sapiya	'sapiyes 'sapiyos	'sapiye 'sapiyo	sapi'yem	sapi'yew	'sapiyen 'sapiyon
Be	'sapiye	'sapiyes	'sapiye	sapi'yem	sapi'yew	'sapiyen
Da	'sapiya	'sapiyes	'sapiya	sapi'yem	sapi'yew	'sapiyin
Fa	'saβja	'saβjos	'saβjo	sa'βesem	sa'βesew	'saβjon
Fl	'sapiya	'sapiyos	'sapiyo	sapi'yesem	sapi'yesew	'sapiyon
Ga	'sapiya	'sapiyes	'sapiya	sapi'yem	sapi'yew	'sapiyen
Gi	'sapje 'sapiye	'sapjes 'sapiyes	'sapje 'sapiye	sapi'yem	sapi'yew	'sapjen 'sapiyen
Me	'sapiyi	'sapiyis	'sapiyi	sapi'yem	sapi'yew	'sapiyin
Mi	'sapiye	'sapiyes	'sapiye	sapi'yem	sapi'yew	'sapiyen
Mn	'sapiyi	'sapiyis	'sapiyi	sapi'yem	sapi'yew	'sapiyin
Pa	'sapiye	'sapiyis	'sapiyi	sapi'yem	sapi'yew	'sapiyin
Ra	'sapja	'sapjes	'sapja	sapi'yem	sapi'yew	'sapjen
Ri	'sapiya	'sapiyes	'sapiye	sapi'yesem	sapi'yesew	'sapiyen
Se	'sapiyi	'sapiyis	'sapiyi	sapi'yem	sapi'yew	'sapiyin
Ti	'sapiya	'sapiyes	'sapiye	sapi'yem	sapi'yew	'sapiyen
To	'sapiya	'sapiyos	'sapiyo	sapi'yem	sapi'yew	'sapiyon
Vi	'sapiya	'sapiyes 'sapiyos	'sapiye 'sapiyo	sapi'yem sapi'yesem	sapi'yew sapi'yesew	'sapiyen 'sapiyon

Imperfet de subjuntiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	sapí'yesa	sapí'yeses	sapí'yes	sapí'yesem	sapí'yesew	sapí'yesen
Be	sapí'yes	sapí'yeses sapí'yesis	sapí'yes	sapí'yesem sapí'yesim	sapí'yesew sapí'yesiw	sapí'yesen sapí'yesin
Da	sapí'yes	sapí'yesis sapí'yeses	sapí'yes	sapí'yesim sapí'yesem	sapí'yesiw sapí'yesew	sapí'yesin sapí'yesen
Fa	sa'βjesa	sa'βjeses	sa'βjes	sa'βjesem	sa'βjesew	sa'βjesen
Fl	sapí'yesa	sapí'yeses	sapí'yes	sapí'yesem	sapí'yesew	sapí'yesen
Ga	sapí'yes	sapí'yeses	sapí'yes	sapí'yesem	sapí'yesew	sapí'yesen
Gi	sapí'yes	sapí'yeses	sapí'yes	sapí'yesem	sapí'yesew	sapí'yesen
Me	sapí'yes	sapí'yeses	sapí'yes	sapí'yesem	sapí'yesew	sapí'yesen
Mi	sapí'yeso	sapí'yeses	sapí'yes	sapí'yesem	sapí'yesew	sapí'yesen
Mn	sapí'yes	sapí'yeses sapí'yesis	sapí'yes	sapí'yesem sapí'yesim	sapí'yesew sapí'yesiw	sapí'yesen sapí'yesin
Pa	sapí'yesε	sapí'yeses sapí'yesis	sapí'yes	sapí'yesεm	sapí'yesεw	sapí'yesen sapí'yesin
Ra	sapí'yes	sapí'yeses	sapí'yes	sapí'yesem	sapí'yesew	sapí'yesen
Ri	sapí'yesa	sapí'yeses	sapí'yes	sapí'yesem	sapí'yesew	sapí'yesen
Se	sapí'yes	sapí'yesis sapí'yeses	sapí'yes	sapí'yesim sapí'yesem	sapí'yesiw sapí'yesew	sapí'yesin sapí'yesen
Ti	sapí'yes	sapí'yeses sapí'yesis	sapí'yes	sapí'yesem sapí'yesim	sapí'yesew sapí'yesiw	sapí'yesen sapí'yesin
To	sapí'yesa	sapí'yeses	sapí'yes	sapí'yesam	sapí'yesaw	sapí'yesen
Vi	sapí'yesa	sapí'yeses	sapí'yes	sapí'yesem	sapí'yesew	sapí'yesen

2.4.13 Verb SER

	Infinitiu	Gerundi	Participi
As	'se	'sen	si'γut
Be	'se	'sen	si'γut
Da	'se	si'γen	si'γut
Fa	'se	'sen	'set
Fl	'se	'sen	se'γut
Ga	'se	si'γen	se'γut
Gi	'se	'sen	se'γut
Me	'se	'sen	se'γut
Mi	'se	si'γen	si'γut
Mn	'se	si'γen	si'γut
Pa	'se	'sen	'set si'γut
Ra	'se	'sen	se'γut
Ri	'se	'sen	'set
Se	'se	si'γen	se'γut
Ti	'se	'sen	si'γut
To	'se	'sen	si'γut 'set
Vi	'se	'sen si'γen	se'γut

Imperatiu

	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'siγes	'siγe 'siγo	si'γem	si'γew	'siγen 'siγon
Be	'siγes	'siγi	si'γem	si'γew	'siγin
Da	'siγis	'siγi	si'γem	si'γew	'siγin
Fa	'se	'siγo	si'γesem	si'γew	'siγon
Fl	'ses	'siγo	si'γesem	si'γew	'siγon
Ga	'siγes	'siγi	si'γem	si'γew	'siγin
Gi	'sies	'siγje 'siγi	si'γem	si'γew	'siγjen 'siγin
Me	'siγes	'siγi	si'γem	si'γew	'siγin
Mi	'siγes	'siγe	si'γem	si'γew	'siγen
Mn	'siγes	'siγi	si'γem	si'γew	'siγin
Pa	'ses	'siγi	si'γem	si'γew	'siγin
Ra	'sies	'siγa 'sia	si'γem si'em	si'γew	'siγen 'sien
Ri	'siγes 'ses	'siγe	si'γesem	si'γew	'siγen
Se	'siγes	'siγi	si'γem	si'γew	'siγin
Ti	'siγes	'siγi	si'γem 'siγim	si'γew	'siγin
To	'siγes	'siγo	si'γem	si'γew	'siγon
Vi	'siγes	'siγo	si'γesem si'γem	si'γew	'siγon

Present d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'sok	'ets	'es	'som	'sow	'son
Be	'sok	'ets	'es	'som	'sow	'son
Da	'sok	'ets	'es	'som	'sow	'son
Fa	'sok	'ets	'es	'som	'sow	'son
Fl	'sok	'ets	'es	'som	'sow	'son
Ga	'sok	'ets	'es	'som	'sow	'son
Gi	'sok	'ets	'es	'som	'sow	'son
Me	'sok	'ets	'es	'som	'sow	'son
Mi	'sok	'ets	'es	'som	'sow	'son
Mn	'sok	'ets	'es	'som	'sow	'son
Pa	'sok	'ets	'es	'som	'sow	'son
Ra	'sok	'ets	'es	'som	'sow	'son
Ri	'sok	'ets	'es	'som	'sow	'son
Se	'sok	'ets	'es	'som	'sow	'son
Ti	'sok	'ets	'es	'som	'sow	'son
To	'sok	'ets	'es	'som	'sow	'son
Vi	'sok	'ets	'es	'som	'sow	'son

Imperfet d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'era	'erets	'ere	'erem	'erew	'eren
Be	'erε	'erets	'erε	'erem	'erew	'eren
Da	'era	'erets	'era	'erem	'erew	'eren
Fa	'erə	'erets	'ere	'erem	'erew	'eren
Fl	'era	'erets	'ere	'erem	'erew	'eren
Ga	'erə	'erets	'erə	'erem	'erew	'eren
Gi	'erε	'erets	'erε	'erem	'erew	'eren
Me	'erε	'erets	'erε	'erem	'erew	'eren
Mi	'erə	'erets	'erə	'erem	'erew	'eren
Mn	'erε	'erets	'erε	'erem	'erew	'eren
Pa	'erε	'erets	'ere	'erεm	'erεw	'eren
Ra	'era	'erets	'era	'erem	'erew	'eren
Ri	'era	'erets	'ere	'erem	'erew	'eren
Se	'era	'erets	'era	'erem	'erew	'eren
Ti	'erə	'erets	'erə	'erem	'erew	'eren
To	'era	'erets	'ere	'eram	'eraw	'eren
Vi	'era	'erets	'ere	'erem	'erew	'eren

Futur d'indicatiu

	1a sg		2a sg		3a sg		1a pl		2a pl		3a pl	
As	se're	si're	se'ras	si'ras	se'ra	si'ra	se'rem	si'rem	se'rew	si'rew	se'ran	si'ran
Be	se're	si're	se'ras	si'ras	se'ra	si'ra	se'rem	si'rem	se'rew	si'rew	se'ran	si'ran
Da	si're	se're	si'ras	se'ras	si'ra	se'ra	si'rem	se'rem	si'rew	se'rew	si'ran	se'ran
Fa	se're	si're	se'ras	si'ras	se'ra	si'ra	se'rem	si'rem	se'rew	si'rew	se'ran	si'ran
Fl	se're	si're	se'ras	si'ras	se'ra	si'ra	se'rem	si'rem	se'rew	si'rew	se'ran	si'ran
Ga	se're	si're	se'ras	si'ras	se'ra	si'ra	se'rem	si'rem	se'rew	si'rew	se'ran	si'ran
Gi	se're	si're	se'ras	si'ras	se'ra	si'ra	se'rem	si'rem	se'rew	si'rew	se'ran	si'ran
Me	se're	si're	se'ras	si'ras	se'ra	si'ra	se'rem	si'rem	se'rew	si'rew	se'ran	si'ran
Mi	se're	si're	se'ras	si'ras	se'ra	si'ra	se'rem	si'rem	se'rew	si'rew	se'ran	si'ran
Mn	se're	si're	se'ras	si'ras	se'ra	si'ra	se'rem	si'rem	se'rew	si'rew	se'ran	si'ran
Pa	se're	si're	se'ras	si'ras	se'ra	si'ra	se'rem	si'rem	se'rew	si'rew	se'ran	si'ran
Ra	se're	si're	se'ras	si'ras	se'ra	si'ra	se'rem	si'rem	se'rew	si'rew	se'ran	si'ran
Ri	se're	si're	se'ras	si'ras	se'ra	si'ra	se'rem	si'rem	se'rew	si'rew	se'ran	si'ran
Se	se're	si're	se'ras	si'ras	se'ra	si'ra	se'rem	si'rem	se'rew	si'rew	se'ran	si'ran
Ti	se're	si're	se'ras	si'ras	se'ra	si'ra	se'rem	si'rem	se'rew	si'rew	se'ran	si'ran
To	se're	si're	se'ras	si'ras	se'ra	si'ra	se'rem	si'rem	se'rew	si'rew	se'ran	si'ran
Vi	se're	si're	se'ras	si'ras	se'ra	si'ra	se'rem	si'rem	se'rew	si'rew	se'ran	si'ran

Condicional

	1a sg		2a sg		3a sg		1a pl		2a pl		3a pl	
As	se'ria	si'ria	se'ries	si'ries	se'rie	si'rie	se'riem	si'riem	se'riew	si'riew	se'rien	si'rien
Be	se'rie	si'rie	se'ries	si'ries	se'rie	si'rie	se'riem	si'riem	se'riew	si'riew	se'rien	si'rien
Da	se'ria	si'ria	se'ries	si'ries	se'ria	si'ria	se'riem	si'riem	se'riew	si'riew	se'rien	si'rien
		'fora		'fores		'fora		'forem		'forew		'foren
Fa	se'rià	si'rià	se'ries	si'ries	se'rie	si'rie	se'riem	si'riem	se'riew	si'riew	se'rien	si'rien
Fl	se'ria	si'ria	se'ries	si'ries	se'rie	si'rie	se'riem	si'riem	se'riew	si'riew	se'rien	si'rien
Ga	se'rià	si'rià	se'ries	si'ries	se'rià	si'rià	se'riem	si'riem	se'riew	si'riew	se'rien	si'rien
Gi	se'rie	si'rie	se'ries	si'ries	se'rie	si'rie	se'riem	si'riem	se'riew	si'riew	se'rien	si'rien
		'fore		'fores		'fore		'forem		'forew		'foren
Me	se'rie	si'rie	se'ries	si'ries	se'rie	si'rie	se'riem	si'riem	se'riew	si'riew	se'rien	si'rien
Mi	se'rio	si'rio	se'ries	si'ries	se'rià	si'rià	se'riem	si'riem	se'riew	si'riew	se'rien	si'rien
Mn	se'rie	si'rie	se'ries	si'ries	se'rie	si'rie	se'riem	si'riem	se'riew	si'riew	se'rien	si'rien
Pa	se'rie	si'rie	se'ries	si'ries	se'rie	si'rie	se'riem	si'riem	se'riew	si'riew	se'rien	si'rien
		'fore		'forets		'fore		'forem		'forew		'foren
Ra	se'ria	si'ria	se'ries	si'ries	se'ria	si'ria	se'riem	si'riem	se'riew	si'riew	se'rien	si'rien
		'fora		'fores		'fora		'forem		'forew		'foren
Ri	se'ria	si'ria	se'ries	si'ries	se'rie	si'rie	se'riem	si'riem	se'riew	si'riew	se'rien	si'rien
Se	se'ria	si'ria	se'ries	si'ries	se'ria	si'ria	se'riem	si'riem	se'riew	si'riew	se'rien	si'rien
Ti	se'rià	si'rià	se'ries	si'ries	se'rià	si'rià	se'riem	si'riem	se'riew	si'riew	se'rien	si'rien
		'forà		'fores		'forà		'forem		'forew		'foren
To	se'ria	si'ria	se'ries	si'ries	se'rie	si'rie	se'riam	si'riam	se'riaw	si'riaw	se'rien	si'rien
Vi	se'ria	si'ria	se'ries	si'ries	se'rie	si'rie	se'riem	si'riem	se'riew	si'riew	se'rien	si'rien

Present de subjuntiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'siya	'siyes 'siyos	'siye 'siyo	si'yem	si'yew	'siyen 'siyon
Be	'siyi	'siyis	'siyi	si'yem	si'yew	'siyin
Da	'siyi	'siyis	'siyi	si'yem	si'yew	'siyin
Fa	'siya	'siyos	'siyo	si'yese	si'yese	'siyon
Fl	'siya	'siyos	'siyo	si'yese	si'yese	'siyon
Ga	'siyi	'siyis	'siyi	si'yem	si'yew	'siyin
Gi	'siyje 'siyi	'siyjes 'siyis	'siyje 'siyi	si'yem	si'yew	'siyjen 'siyin
Me	'siyi	'siyis	'siyi	si'yem	si'yew	'siyin
Mi	'siye	'siyes	'siye	si'yem	si'yew	'siyen
Mn	'siyi	'siyis	'siyi	si'yem	si'yew	'siyin
Pa	'siye	'siyis	'siyi	si'yem	si'yew	'siyin
Ra	'siya 'sia	'siyes 'sies	'siya 'sia	si'yem si'em	si'yew si'ew	'siyen 'sien
Ri	'siya	'siyes	'siye	si'yese	si'yese	'siyen
Se	'siyi	'siyis	'siyi	si'yem	si'yew	'siyin
Ti	'siyi	'siyis	'siyi	si'yem 'siyim	si'yew 'siyiw	'siyin
To	'siya	'siyos	'siyo	si'yem	si'yew	'siyon
Vi	'siya	'siyos	'siyo	si'yese si'yem	si'yese si'yew	'siyon

Imperfet de subjuntiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	si'yesa 'fosa	si'yeses 'foses	si'yes 'fos	si'yesem 'fosem	si'yesew 'fosew	si'yesen 'fosen
Be	si'yes	si'yesis si'yeses	si'yes	si'yesim si'yesem	si'yesiw si'yesew	si'yesin si'yesen
Da	si'yes 'fos	si'yesis si'yeses 'fosis 'foses	si'yes 'fos	si'yesim si'yesem 'fosim 'fosem	si'yesiw si'yesew 'fosiw 'fosew	si'yesin si'yesen 'fosin 'fosen
Fa	si'yesa 'fosa	si'yeses 'foses	si'yes 'fos	si'yesem 'fosem	si'yesew 'fosew	si'yesen 'fosen
Fl	si'yesa 'fosa	si'yeses 'foses	si'yes 'fos	si'yesem 'fosem	si'yesew 'fosew	si'yesen 'fosen
Ga	si'yes 'fos	si'yeses 'foses	si'yes 'fos	si'yesem 'fosem	si'yesew 'fosew	si'yesen 'fosen
Gi	si'yes 'fos	si'yeses 'foses	si'yes 'fos	si'yesem 'fosem	si'yesew 'fosew	si'yesen 'fosen
Me	'fos	'foses	'fos si'yes	'fosem	'fosew	'fosen
Mi	si'yeso	si'yeses	si'yes	si'yesem	si'yesew	si'yesen
Mn	si'yes	si'yesis si'yeses	si'yes	si'yesim si'yesem	si'yesiw si'yesew	si'yesin si'yesen
Pa	'fose	'foses 'fosis	'fos	'fosem	'fosew	'fosen 'fosin
Ra	si'yes 'fos	si'yeses 'foses	si'yes 'fos	si'yesem 'fosem	si'yesew 'fosew	si'yesen 'fosen
Ri	si'yesa 'fosa	si'yeses 'foses	si'yes 'fos	si'yesem 'fosem	si'yesew 'fosew	si'yesen 'fosen
Se	si'yes 'fos	si'yesis si'yeses 'fosis 'foses	si'yes 'fos	si'yesim si'yesem 'fosim 'fosem	si'yesiw si'yesew 'fosiw 'fosew	si'yesin si'yesen 'fosin 'fosen
Ti	si'yes 'fos	si'yesis si'yeses 'fosis 'foses	si'yes 'fos	si'yesim si'yesem 'fosim 'fosem	si'yesiw si'yesew 'fosiw 'fosew	si'yesin si'yesen 'fosin 'fosen
To	'fosa si'yesa	'foses si'yeses	'fos si'yes	'fosam si'yesam	'fosaw si'yesaw	'fosen si'yesen
Vi	'fosa	'foses si'yeses	'fos	'fosem	'fosew	'fosen

2.4.14 Verb TREURE

	Infinitiu	Gerundi	Participi
As	'trawre	tra'(j)en	'tret
Be	'trawre	tra'(j)en	'tret
Da	'trawre 'trewre	tra'jen tra'yen	'tret
Fa	'trawre	tra'(j)en	'tret
Fl	'trawre	tra'(j)en	'tret
Ga	'trawre 'trewre	tra'(j)en	'tret
Gi	'trewre 'trawre	tra'(j)en	'tret
Me	'trawre	tra'(j)en	'tret
Mi	'trawre 'trewre	tra'(j)en	'tret
Mn	'trawre	tra'(j)en	'tret
Pa	'trewre	tre'(j)en	'tret
Ra	'trawre	tra'en	'tret
Ri	'trawre	tra'en	'tret
Se	'trawre 'trewre	tra'yen	'tret
Ti	'trawre 'trewre	tra'(j)en	'tret
To	'trawre	tra'(j)en	'tret
Vi	'trawre	tra'(j)en	'tret

Imperatiu

	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'traw	'trayo 'traye	tra'yem	trajew	'trayon 'trayen
Be	'traw	'trayi	tra'yem	tra'ew	'trayin
Da	'trew	'treyi	tra'yem	tra'yew	'treyin
Fa	'traw	'trayo	tra'yese	trajew	'trayon
Fl	'traw	'trayo	tra'yese	trajew	'trayon
Ga	'trew	'trayi	trajem	trajew	'trayin
Gi	'traw	'trayi	trajem	tra'ew	'trayin
Me	'traw	'trayi	tra'yem	trajew	'trayin
Mi	'traw	'traye	tra'yem	trajew	'trayen
Mn	'traw	'trayi	tra'yem	trajew	'trayin
Pa	'trew	'treyi	tre'yem	trejew	'treyin
Ra	'traw	'traya	tra'yem	trajew	'trayen
Ri	'traw	'traye	tra'yese	trajew	'trayen
Se	'trew	'trayi 'treyi	tra'yem tre'yem	tra'yew	'trayin 'treyin
Ti	'trew 'traw	'treyi 'trayi	tre'yem tra'yem	trejew trajew	'treyin 'trayin
To	'traw 'trew	'trayo	tra'yem	trajew	'trayon
Vi	'traw	'trayo	tra'(j)yem tra'yese	trajew	'tra(j)yon

Present d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'trak	'traws	'traw	tra'jem	tra'jew	'trawen
Be	'trak	'traws	'traw	tra'em	tra'ew	'trawen
Da	'trak 'trek	'traws 'trews	'traw 'trew	tra'yem	tra'yew	'trawen 'trewen
Fa	'trak	'traws	'traw	tra'jem	tra'jew	'trawen
Fl	'trak	'traws	'traw	tra'jem	tra'jew	'trawen
Ga	'trak 'trek	'traws 'trews	'traw 'trew	tra'jem tre'jem	tra'jew tre'jew	'trawen 'trewen
Gi	'trak 'trek	'traws 'trews	'traw 'trew	tra'jem tre'jem	tra'jew tre'jew	'trawen 'trewen
Me	'trak	'traws	'traw	tra'jem	tra'jew	'trawen
Mi	'trak 'trek	'traws 'trews	'traw 'trew	tra'(j)em tre'(j)em	tra'(j)ew tre'(j)ew	'trawen 'trewen
Mn	'trak	'traws	'traw	tra'jem	tra'jew	'trawen
Pa	'trek	'trews	'trew	tre'jem	tre'jew	'trewen
Ra	'trak	'traws	'traw	tra'jem	tra'jew	'trawen
Ri	'trak	'traws	'traw	tra'(j)em	tra'(j)ew	'trawen
Se	'trak 'trek	'traws 'trews	'traw 'trew	tra'yem	tra'yew	'trawen 'trewen
Ti	'trek 'trak	'trews 'traws	'trew 'traw	tre'jem tra'jem	tre'jew tra'jew	'trewen 'trawen
To	'trak	'traws	'traw	tra'jem	tra'jew	'trawen
Vi	'trak	'traws	'traw	tra'jem	tra'jew	'trawen

Imperfet d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'treja tra'ia	'trejes tra'ies	'treje tra'ie	'trejem tra'iem	'trejew tra'iew	'trejen tra'ien
Be	'tree	'trejes	'tree	'trejem	'trejew	'trejen
Da	'treja	'trejes	'treja	'trejem	'trejew	'trejen
Fa	tra'ia	tra'ies	tra'ie	tra'iem	tra'iew	tra'ien
Fl	'treja tra'ia	'trejes tra'ies	'treja tra'ie	'trejem tra'iem	'trejew tra'iew	'trejen tra'ien
Ga	'tre(j)a	'trejes	'treja	'trejem	'trejew	'trejen
Gi	'treje	'trejes	'treje	'trejem	'trejew	'trejen
Me	'treje	'trejes	'treje	'trejem	'trejew	'trejen
Mi	'trejo	'trejes	'treja	'trejem	'trejew	'trejen
Mn	'treje	'trejes	'treje	'trejem	'trejew	'trejen
Pa	'treje	'trejes	'treje	'trejem	'trejew	'trejen
Ra	'trea	'trees	'trea	'treem	'treew	'treen
Ri	'trea tra'ia	'treies tra'ies	'treje tra'ie	'trejem tra'iem	'trejew tra'iew	'trejen tra'ien
Se	'trea	'trees	'trea	'treem	'treew	'treen
Ti	'treja tra'ia	'trejes tra'ies	'treja tra'ia	'trejem tra'iem	'trejew tra'iew	'treien tra'ien
To	'treja	'trejes	'treje	'trejam	'trejaw	'trejen
Vi	'treja	'trejes	'treje	'trejem	'trejew	'trejen

Futur d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	traw're	traw'ras	traw'ra	traw'rem	traw'rew	traw'ran
Be	traw're	traw'ras	traw'ra	traw'rem	traw'rew	traw'ran
Da	traw're	traw'ras	traw'ra	traw'rem	traw'rew	traw'ran
	trew're	trew'ras	trew'ra	trew'rem	trew'rew	trew'ran
Fa	traw're	traw'ras	traw'ra	traw'rem	traw'rew	traw'ran
Fl	traw're	traw'ras	traw'ra	traw'rem	traw'rew	traw'ran
Ga	traw're	traw'ras	traw'ra	traw'rem	traw'rew	traw'ran
	trew're	trew'ras	trew'ra	trew'rem	trew'rew	trew'ran
Gi	trew're	trew'ras	trew'ra	trew'rem	trew'rew	trew'ran
	traw're	traw'ras	traw'ra	traw'rem	traw'rew	traw'ran
Me	traw're	traw'ras	traw'ra	traw'rem	traw'rew	traw'ran
Mi	traw're	traw'ras	traw'ra	traw'rem	traw'rew	traw'ran
	trew're	trew'ras	trew'ra	trew'rem	trew'rew	trew'ran
Mn	traw're	traw'ras	traw'ra	traw'rem	traw'rew	traw'ran
Pa	trew're	trew'ras	trew'ra	trew'rem	trew'rew	trew'ran
Ra	traw're	traw'ras	traw'ra	traw'rem	traw'rew	traw'ran
Ri	traw're	traw'ras	traw'ra	traw'rem	traw'rew	traw'ran
Se	traw're	traw'ras	traw'ra	traw'rem	traw'rew	traw'ran
	trew're	trew'ras	trew'ra	trew'rem	trew'rew	trew'ran
Ti	trew're	trew'ras	trew'ra	trew'rem	trew'rew	trew'ran
	traw're	traw'ras	traw'ra	traw'rem	traw'rew	traw'ran
To	traw're	traw'ras	traw'ra	traw'rem	traw'rew	traw'ran
Vi	traw're	traw'ras	traw'ra	traw'rem	traw'rew	traw'ran

Condicional

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	traw'ria	traw'ries	traw'rie	traw'riem	traw'riew	traw'rien
Be	traw'rie	traw'ries	traw'rie	traw'riem	traw'riew	traw'rien
Da	traw'ria	traw'ries	traw'ria	traw'riem	traw'riew	traw'rien
	trew'ria	trew'ries	trew'ria	trew'riem	trew'riew	trew'rien
Fa	traw'rià	traw'ries	traw'rie	traw'riem	traw'riew	traw'rien
Fl	traw'ria	traw'ries	traw'rie	traw'riem	traw'riew	traw'rien
Ga	traw'rià	traw'ries	traw'rià	traw'riem	traw'riew	traw'rien
Gi	traw'rie	traw'ries	traw'rie	traw'riem	traw'riew	traw'rien
	trew'rie	trew'ries	trew'rie	trew'riem	trew'riew	trew'rien
Me	traw'rie	traw'ries	traw'rie	traw'riem	traw'riew	traw'rien
Mi	traw'rio	traw'ries	traw'rià	traw'riem	traw'riew	traw'rien
Mn	traw'rie	traw'ries	traw'rie	traw'riem	traw'riew	traw'rien
Pa	trew'rie	trew'ries	trew'rie	trew'riem	trew'riew	trew'rien
Ra	traw'ria	traw'ries	traw'ria	traw'riem	traw'riew	traw'rien
Ri	traw'ria	traw'ries	traw'rie	traw'riem	traw'riew	traw'rien
Se	traw'ria	traw'ries	traw'ria	traw'riem	traw'riew	traw'rien
	trew'ria	trew'ries	trew'ria	trew'riem	trew'riew	trew'rien
Ti	traw'rià	traw'ries	traw'rià	traw'riem	traw'riew	traw'rien
	trew'rià	trew'ries	trew'rià	trew'riem	trew'riew	trew'rien
To	traw'ria	traw'ries	traw'rie	traw'riem	traw'riew	traw'rien
Vi	traw'ria	traw'ries	traw'rie	traw'riem	traw'riew	traw'rien

Present de subjuntiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'traya	'trayos 'trayes	'trayo 'traye	tra'yem	tra'yew	'trayon 'trayen
Be	'trayi	'trayis	'trayi	tra'yem	tra'yew	'trayin
Da	'treyi	'treysis	'treyi	tra'yem	tra'yew	'treyin
Fa	'traya	'trayos	'trayo	tra'yese	tra'yese	'trayon
Fl	'traya	'trayos	'trayo	tra'yese	tra'yese	'trayon
Ga	'trayi 'treyi	'trayis 'treysis	'trayi 'treyi	tra'yem tre'yem	tra'yew tre'yew	'trayin 'treyin
Gi	'trayje 'trayi 'treyi	'trayjes 'trayis 'treysis	'trayje 'trayi 'treyi	tra'yem tre'yem	tra'yew tre'yew	'trayjen 'trayin 'treyin
Me	'trayi	'trayis	'trayi	tra'yem	tra'yew	'trayin
Mi	'traye	'trayes	'traye	tra'yem	tra'yew	'trayen
Mn	'trayi	'trayis	'trayi	tra'yem	tra'yew	'trayin
Pa	'treye	'treysis	'treyi	tre'yem	tre'yew	'treyin
Ra	'trayja 'traya	'trayjes 'trayes	'trayja 'traya	tra'yem	tra'yew	'trayjen 'trayen
Ri	'traya	'trayes	'traye	tra'yese	tra'yese	'trayen
Se	'trayi 'treyi	'trayis 'treysis	'trayi 'treyi	tra'yem tre'yem	tra'yew tre'yew	'trayin 'treyin
Ti	'treyi 'trayi	'treysis 'trayis	'treyi 'trayi	tre'yem tra'yem	tre'yew tra'yew	'treyin 'trayin
To	'traya	'trayos	'trayo	tra'yem	tra'yew	'trayon
Vi	'traya	'trayos	'trayo	tra(j)'yem tra'yese	tra(j)'yew tra'yese	'tra(j)yon

Imperfet de subjuntiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	tra'yesa	tra'yeses	tra'yes	tra'yesem	tra'yesew	tra'yesen
Be	tra'yes	tra'yeses tra'yesis	tra'yes	tra'yesem tra'yesim	tra'yesew tra'yesiw	tra'yesen tra'yesin
Da	tra'yes	tra'yesis tra'yeses	tra'yes	tra'yesim tra'yesem	tra'yesiw tra'yesew	tra'yesin tra'yesen
Fa	tra'yesa	tra'yeses	tra'yes	tra'yesem	tra'yesew	tra'yesen
Fl	tra'yesa	tra'yeses	tra'yes	tra'yesem	tra'yesew	tra'yesen
Ga	tre'yes	tre'yeses	tre'yes	tre'yesem	tre'yesew	tre'yesen
Gi	tra'yes	tra'yeses	tra'yes	tra'yesem	tra'yesew	tra'yesen
Me	tra'yes	tra'yeses	tra'yes	tra'yesem	tra'yesew	tra'yesen
Mi	tra'yeso	tra'yeses	tra'yes	tra'yesem	tra'yesew	tra'yesen
Mn	tra'yes	tra'yeses tra'yesis	tra'yes	tra'yesem tra'yesim	tra'yesew tra'yesiw	tra'yesen tra'yesin
Pa	tre'yes	tre'yeses tre'yesis	tre'yes	tre'yesem	tre'yesew	tre'yesen tre'yesin
Ra	tra'yes	tra'yeses	tra'yes	tra'yesem	tra'yesew	tra'yesen
Ri	tra'yesa	tra'yeses	tra'yes	tra'yesem	tra'yesew	tra'yesen
Se	tra'yes	tra'yesis tra'yeses	tra'yes	tra'yesim tra'yesem	tra'yesiw tra'yesew	tra'yesin tra'yesen
Ti	tra'yes tre'yes	tra'yesis tra'yeses tre'yesis tra'yeses	tra'yes tre'yes	tra'yesim tra'yesem tre'yesim tra'yesem	tra'yesiw tra'yesew tre'yesiw tra'yesew	tra'yesin tra'yesen tre'yesin tra'yesen
To	tra'yesa	tra'yeses	tra'yes	tra'yesam	tra'yesaw	tra'yesen
Vi	traj'yesa	traj'yeses	traj'yes	traj'yesem	traj'yesew	traj'yesen

2.4.15 Verb VEURE

	Infinitiu	Gerundi	Participi
As	'bewre	be'en	'bis(t)
Be	'vewre	ve'jen	'vis(t)
Da	'vewre	ve'jen	'vis(t)
Fa	'bewre	be'en	'bis(t)
Fl	'bewre	be'jen	'bis(t)
Ga	'vewre	ve'jen	'vis(t)
Gi	'vewre	ve'en	'vis(t)
Me	'vewre	ve'jen	'vis(t)
Mi	'vewre	ve'jen	'vis(t)
Mn	'vewre	ve'jen	'vis(t)
Pa	'bewre	be'jen	'bis(t)
Ra	'vewre	ve'en	'vis(t)
Ri	'vewre	ve'en	'vis(t)
Se	'vewre	ve'jen	'vis(t)
Ti	'vewre	ve'jen	'vis(t)
To	'bewre	be'jen	'bis(t)
Vi	'bewre	be'jen	'bis(t)

Imperatiu

	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'bejɣes	'bejɣo 'bejɣe	bej'ɣem	be'jew	'bejɣon 'bejɣen
Be	'vejɣes	'bejɣi	bej'ɣem	ve'jew	'vejɣin
Da	'vejɣes	'vejɣi	vej'ɣem	ve'jew	'vejɣin
Fa	'bejɣes	'bejɣo	bej'ɣesem	be'jew	'bejɣon
Fl	'bejɣes	'bejɣo	bej'ɣesem	be'jew	'bejɣon
Ga	'vejɣes	'vejɣi	vej'ɣem	ve'jew	'vejɣin
Gi	'vejɣes	'bejɣjɛ	bej'ɣɛm	ve'jɛw	'vejɣjen
Me	'vejɣes	'bejɣi	bej'ɣem	ve'jew	'vejɣin
Mi	'vejɣes	'bejɣe	bej'ɣem	ve'jew	'vejɣen
Mn	'vejɣes	'bejɣi	bej'ɣem	ve'jew	'vejɣin
Pa	'bejɣis	'bejɣi	bej'ɣem	be'jew	'bejɣin
Ra	'vejɣes	'bejɣ(j)a	bej'ɣem	ve'jew	'vejɣ(j)en
Ri	'vejɣes	'bejɣe	bej'ɣesem	ve'jew	'vejɣe
Se	'vejɣes	'bejɣi	bej'ɣem	ve'jew	'vejɣin
Ti	'vejɣes	'bejɣi	bej'ɣem	ve'jew	'vejɣin
To	'bejɣes	'bejɣo	bej'ɣem	be'jew	'bejɣon
Vi	'bejɣes	'bejɣo	bej'ɣem bej'ɣesem	be'jew	'bejɣon

Present d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'bek	'bews	'bew	be'(j)em	be'(j)ew	'bewen
Be	'vetf	'vews	'vew	ve'(j)em	ve'(j)ew	'vewen
Da	'vetf	'vews	'vew	ve'(j)em	ve'(j)ew	'vewen
Fa	'bejk	'bews	'bew	be'(j)em	be'(j)ew	'bewen
Fl	'bek	'bews	'bew	be'(j)em	be'(j)ew	'bewen
Ga	'vetf	'vews	'vew	ve'(j)em	ve'(j)ew	'vewen
Gi	'vetf 'vek	'vews	'vew	ve'(j)em	ve'(j)ew	'vewen
Me	'vetf	'vews	'vew	ve'(j)em	ve'(j)ew	'vewen
Mi	'vetf 'vek	'vews	'vew	ve'(j)em	ve'(j)ew	'vewen
Mn	'vetf	'vews	'vew	ve'(j)em	ve'(j)ew	'vewen
Pa	'bek 'bej	'bews	'bew	be'(j)em	be'(j)ew	'bewen
Ra	'vetf	'vews	'vew	ve'(j)em	ve'(j)ew	'vewen
Ri	'vek	'vews	'vew	ve'(j)em	ve'(j)ew	'vewen
Se	'vetf	'vews	'vew	ve'(j)em	ve'(j)ew	'vewen
Ti	'vetf	'vews	'vew	ve'(j)em	ve'(j)ew	'vewen
To	'bek 'betf	'bews	'bew	be'(j)em	be'(j)ew	'bewen
Vi	'bek	'bews	'bew	be'(j)em	be'(j)ew	'bewen

Imperfet d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	be'ia 'be(j)a	be'ies 'be(j)es	be'ie 'be(j)e	be'iem 'be(j)em	be'iew 'be(j)ew	be'ien 'be(j)en
Be	'veje ve'ie	'vejes ve'ies	'veje ve'ie	've(j)em ve'iem	've(j)ew ve'iew	've(j)en ve'ien
Da	've(j)a	've(j)es	've(j)a	've(j)em	've(j)ew	've(j)en
Fa	'be(j)à	'be(j)es	'be(j)e	'be(j)em	'be(j)ew	'be(j)en
Fl	'be(j)a 'beia	'be(j)es be'ies	'be(j)e be'ie	'be(j)em be'iem	'be(j)ew be'iew	'be(j)en be'ien
Ga	've(j)à	've(j)es	've(j)à	've(j)em	've(j)ew	've(j)en
Gi	've(j)ε ve'ie	've(j)es ve'ies	've(j)ε ve'ie	've(j)em ve'iem	've(j)ew ve'iew	've(j)en ve'ien
Me	've(j)ε	've(j)es	've(j)ε	've(j)em	've(j)ew	've(j)en
Mi	ve(j)o 'veà	've(j)es	've(j)à	've(j)em	've(j)ew	've(j)en
Mn	've(j)ε	've(j)es	've(j)ε	've(j)em	've(j)ew	've(j)en
Pa	'be(j)ε	'be(j)es	'be(j)e	'be(j)em	'be(j)ew	'be(j)en
Ra	've(j)a ve'ia	've(j)es ve'ies	've(j)a ve'ia	've(j)em ve'iem	've(j)ew ve'iew	've(j)en ve'ien
Ri	ve'ia	ve'ies	ve'ie	ve'iem	ve'iew	ve'ien
Se	'vea	'vees	'vea	'veem	'veew	'veen
Ti	've(j)à ve'ia	've(j)es ve'ies	've(j)à ve'ia	've(j)em ve'iem	've(j)ew ve'iew	've(j)en ve'ien
To	'be(j)a	'be(j)es	'be(j)e	'be(j)am	'be(j)aw	'be(j)en
Vi	'be(j)a	'be(j)es	'be(j)e	'be(j)em	'be(j)ew	'be(j)en

Futur d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	bew're	bew'ras	bew'ra	bew'rem	bew'rew	bew'ran
Be	vew're	vew'ras	vew'ra	vew'rem	vew'rew	vew'ran
Da	vew're	vew'ras	vew'ra	vew'rem	vew'rew	vew'ran
Fa	bew're	bew'ras	bew'ra	bew'rem	bew'rew	bew'ran
Fl	bew're	bew'ras	bew'ra	bew'rem	bew'rew	bew'ran
Ga	vew're	vew'ras	vew'ra	vew'rem	vew'rew	vew'ran
Gi	vew're	vew'ras	vew'ra	vew'rem	vew'rew	vew'ran
Me	vew're	vew'ras	vew'ra	vew'rem	vew'rew	vew'ran
Mi	vew're	vew'ras	vew'ra	vew'rem	vew'rew	vew'ran
Mn	vew're	vew'ras	vew'ra	vew'rem	vew'rew	vew'ran
Pa	bew're	bew'ras	bew'ra	bew'rem	bew'rew	bew'ran
Ra	vew're	vew'ras	vew'ra	vew'rem	vew'rew	vew'ran
Ri	vew're	vew'ras	vew'ra	vew'rem	vew'rew	vew'ran
Se	vew're	vew'ras	vew'ra	vew'rem	vew'rew	vew'ran
Ti	vew're	vew'ras	vew'ra	vew'rem	vew'rew	vew'ran
To	bew're	bew'ras	bew'ra	bew'rem	bew'rew	bew'ran
Vi	bew're	bew'ras	bew'ra	bew'rem	bew'rew	bew'ran

Condicional

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	bew'ria	bew'ries	bew'rie	bew'riem	bew'riew	bew'rien
Be	vew'rie	vew'ries	vew'rie	vew'riem	vew'riew	vew'rien
Da	vew'ria	vew'ries	vew'ria	vew'riem	vew'riew	vew'rien
Fa	bew'rià	bew'ries	bew'rie	bew'riem	bew'riew	bew'rien
Fl	bew'ria	bew'ries	bew'rie	bew'riem	bew'riew	bew'rien
Ga	vew'rià	vew'ries	vew'rià	vew'riem	vew'riew	vew'rien
Gi	vew'rie	vew'ries	vew'rie	vew'riem	vew'riew	vew'rien
Me	vew'rie	vew'ries	vew'rie	vew'riem	vew'riew	vew'rien
Mi	vew'rio	vew'ries	vew'rià	vew'riem	vew'riew	vew'rien
Mn	vew'rie	vew'ries	vew'rie	vew'riem	vew'riew	vew'rien
Pa	bew'rie	bew'ries	bew'rie	bew'riem	bew'riew	bew'rien
Ra	vew'ria	vew'ries	vew'ria	vew'riem	vew'riew	vew'rien
Ri	vew'ria	vew'ries	vew'rie	vew'riem	vew'riew	vew'rien
Se	vew'ria	vew'ries	vew'ria	vew'riem	vew'riew	vew'rien
Ti	vew'rià	vew'ries	vew'rià	vew'riem	vew'riew	vew'rien
To	bew'ria	bew'ries	bew'rie	bew'riam	bew'riaw	bew'rien
Vi	bew'ria	bew'ries	bew'rie	bew'riem	bew'riew	bew'rien

Present de subjuntiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'bejʎa	'bejʎos 'bejʎes	'bejʎo 'bejʎe	bejʎem	bejʎew	'bejʎon 'bejʎen
Be	'vejʎi	'vejʎis	'vejʎi	vejʎem vejʎesem vejʎesim	vejʎew vejʎesew vejʎesiw	'vejʎin
Da	'vejʎi	'vejʎis	'vejʎi	vejʎem	vejʎew	'vejʎin
Fa	'bejʎa	'bejʎos	'bejʎo	bejʎesem	bejʎesew	'bejʎon
Fl	'bejʎa	'bejʎos	'bejʎo	bejʎesem	bejʎesew	'bejʎon
Ga	'vejʎi	'vejʎis	'vejʎi	vejʎem	vejʎew	'vejʎin
Gi	'vejʎje	'vejʎjes	'vejʎje	vejʎem	vejʎew	'vejʎjen
Me	'vejʎi	'vejʎis	'vejʎi	vejʎem	vejʎew	'vejʎin
Mi	'vejʎe	'vejʎes	'vejʎe	vejʎem	vejʎew	'vejʎen
Mn	'vejʎi	'vejʎis	'vejʎi	vejʎem	vejʎew	'vejʎin
Pa	'bejʎe	'bejʎis	'bejʎi	bejʎem	bejʎew	'bejʎin
Ra	'vejʎ(j)a	'vejʎ(j)es	'vejʎ(j)a	vejʎem	vejʎew	'vejʎ(j)en
Ri	'vejʎa	'vejʎe	'vejʎe	vejʎesem	vejʎesew	'vejʎe
Se	'vejʎi	'vejʎis	'vejʎi	vejʎem	vejʎew	'vejʎin
Ti	'vejʎi	'vejʎis	'vejʎi	vejʎem	vejʎew	'vejʎin
To	'bejʎa	'bejʎos	'bejʎo	bejʎem	bejʎew	'bejʎon
Vi	'bejʎa	'bejʎos	'bejʎo	bejʎem bejʎesem	bejʎew bejʎesew	'bejʎon

Imperfet de subjuntiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	bej'yesa	bej'yeses	bej'yes	bej'yesem	bej'yesew	bej'yesen
Be	vej'yes	vej'yeses vej'yesis	vej'yes	vej'yesem vej'yesim	vej'yesew vej'yesiw	vej'yesen vej'yesin
Da	vej'yes	vej'yeses vej'yesis	vej'yes	vej'yesem vej'yesim	vej'yesew vej'yesiw	vej'yesen vej'yesin
Fa	bej'yesa	bej'yeses	bej'yes	bej'yesem	bej'yesew	bej'yesen
Fl	bej'yesa	bej'yeses	bej'yes	bej'yesem	bej'yesew	bej'yesen
Ga	vej'yes	vej'yeses	vej'yes	vej'yesem	vej'yesew	vej'yesen
Gi	vej'yes	vej'yeses	vej'yes	vej'yesem	vej'yesew	vej'yesen
Me	vej'yes	vej'yeses	vej'yes	vej'yesem	vej'yesew	vej'yesen
Mi	vej'yes	vej'yeses	vej'yes	vej'yesem	vej'yesew	vej'yesen
Mn	vej'yes	vej'yeses vej'yesis	vej'yes	vej'yesem vej'yesim	vej'yesew vej'yesiw	vej'yesen vej'yesin
Pa	bej'yesa	bej'yeses bej'yesis	bej'yes	bej'yesem	bej'yesew	bej'yesen bej'yesin
Ra	vej'yes	vej'yeses	vej'yes	vej'yesem	vej'yesew	vej'yesen
Ri	vej'yesa	vej'yeses	vej'yes	vej'yesem	vej'yesew	vej'yesen
Se	vej'yes	vej'yeses vej'yesis	vej'yes	vej'yesem vej'yesim	vej'yesew vej'yesiw	vej'yesen vej'yesin
Ti	vej'yes	vej'yeses vej'yesis	vej'yes	vej'yesem vej'yesim	vej'yesew vej'yesiw	vej'yesen vej'yesin
To	bej'yesa	bej'yeses	bej'yes	bej'yesam	bej'yesaw	bej'yesen
Vi	bej'yesa	bej'yeses	bej'yes	bej'yesem	bej'yesew	bej'yesen

2.4.16 Verb VOLER

	Infinitiu	Gerundi	Participi
As	bul'ye	bul'yen	bul'γut
Be	vul'ye	vul'yen	vol'γut
Da	vul'ye	vul'yen	vol'γut
Fa	bul'ye	bul'yen	bul'γut
Fl	bul'ye	bul'yen	bul'γut
Ga	vul'ye	vul'yen	vul'γut
Gi	vul'ye	vul'yen	vol'γut
Me	vul'ye	vul'yen	vul'γut
Mi	vul'ye	vul'yen	vol'γut
Mn	vul'ye	vul'yen	vul'γut
Pa	bul'ye	bul'yen	bul'γut
Ra	vul'ye	vul'yen	vol'γut
Ri	vul'ye	vul'yen	vul'γut
Se	vul'ye	vul'yen	vol'γut
Ti	vul'ye	vul'yen	vul'γut
To	bul'ye	bul'yen	bul'γut
Vi	bul'ye	bul'yen	bul'γut

Imperatiu

	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'bulɣes	'bulɣo 'bulɣe	bul'ɣem	bul'ɣew	'bulɣon 'bulɣen
Be	'vulɣes	'vulɣi	vul'ɣem	vul'ɣew	'vulɣin
Da	'vulɣes	'vulɣi	vul'ɣem	vul'ɣew	'vulɣin
Fa	'bulɣes	'bulɣo	bul'ɣesem	bul'ɣew	'bulɣon
Fl	'bulɣes	'bulɣo	bul'ɣesem	bul'ɣew	'bulɣon
Ga	'vulɣes	'vulɣi	vul'ɣem	vul'ɣew	'vulɣin
Gi	'vulɣes	'vulɣje	vul'ɣem	vul'ɣew	'vulɣjen
Me	'vulɣes	'vulɣi	vul'ɣem	vul'ɣew	'vulɣin
Mi	'vulɣes	'vulɣe	vul'ɣem	vul'ɣew	'vulɣen
Mn	'vulɣes	'vulɣi	vul'ɣem	vul'ɣew	'vulɣin
Pa	'bulɣis	'bulɣi	bul'ɣem	bul'ɣew	'bulɣin
Ra	'vulɣes	'vulɣ(j)a	vul'ɣem	vul'ɣew	'vulɣ(j)en
Ri	'vulɣes	'vulɣe	vul'ɣem	vul'ɣew	'vulɣen
Se	'vulɣes	'vulɣi	vul'ɣem	vul'ɣew	'vulɣin
Ti	'vulɣes	'vulɣi	vul'ɣem	vul'ɣew	'vulɣin
To	'bulɣes	'bulɣo	bul'ɣem	bul'ɣew	'bulɣon
Vi	'bulɣes	'bulɣo	bul'ɣem	bul'ɣew	'bulɣon

Present d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'buɫ	'bɔls	'bɔl	bo'lem	bo'lew	'bɔlen
Be	'vuɫ	'vɔls	'vɔl	vo'lem	vo'lew	'vɔlen
Da	'vuɫ	'vɔls	'vɔl	vo'lem	vo'lew	'vɔlen
Fa	'buɫ	'bɔls	'bɔl	bo'lem	bo'lew	'bɔlen
Fl	'buɫ	'bɔls	'bɔl	bo'lem	bo'lew	'bɔlen
Ga	'vuɫ	'vɔls	'vɔl	vo'lem	vo'lew	'vɔlen
Gi	'vuɫ	'vɔls	'vɔl	vo'lem	vo'lew	'vɔlen
Me	'vuɫ	'vɔls	'vɔl	vo'lem	vo'lew	'vɔlen
Mi	'vuɫ	'vɔls	'vɔl	vo'lem	vo'lew	'vɔlen
Mn	'vuɫ	'vɔls	'vɔl	vo'lem	vo'lew	'vɔlen
Pa	'buj 'buɫ	'bɔls	'bɔl	bo'lem	bo'lew	'bɔlen
Ra	'vuɫ	'vɔls	'vɔl	vo'lem	vo'lew	'vɔlen
Ri	'vuj	'vɔls	'vɔl	vo'lem	vo'lew	'vɔlen
Se	'vuɫ	'vɔls	'vɔl	vo'lem	vo'lew	'vɔlen
Ti	'vuɫ	'vɔls	'vɔl	vo'lem	vo'lew	'vɔlen
To	'buɫ	'bɔls	'bɔl	bo'lem	bo'lew	'bɔlen
Vi	'buɫ	'bɔls	'bɔl	bo'lem	bo'lew	'bɔlen

Imperfet d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	bo'lia	bo'lies	bo'lie	bo'liem	bo'liew	bo'lien
Be	vo'liε	vo'lies	vo'liε	vo'liem	vo'liew	vo'lien
Da	vo'lia	vo'lies	vo'lia	vo'liem	vo'liew	vo'lien
Fa	bo'liɔ	bo'lies	bo'lie	bo'liem	bo'liew	bo'lien
Fl	bo'lia	bo'lies	bo'lie	bo'liem	bo'liew	bo'lien
Ga	vo'liɔ	vo'lies	vo'liɔ	vo'liem	vo'liew	vo'lien
Gi	vo'liε	vo'lies	vo'liε	vo'liem	vo'liew	vo'lien
Me	vo'liε	vo'lies	vo'liε	vo'liem	vo'liew	vo'lien
Mi	vo'lio	vo'lies	vo'liɔ	vo'liem	vo'liew	vo'lien
Mn	vo'liε	vo'lies	vo'liε	vo'liem	vo'liew	vo'lien
Pa	bu'liε	bu'lies	bu'lie	bu'liem	bu'liew	bu'lien
Ra	vo'lia	vo'lies	vo'lia	vo'liem	vo'liew	vo'lien
Ri	vo'lia	vo'lies	vo'lie	vo'liem	vo'liew	vo'lien
Se	vo'lia	vo'lies	vo'lia	vo'liem	vo'liew	vo'lien
Ti	vo'liɔ	vo'lies	vo'liɔ	vo'liem	vo'liew	vo'lien
To	bo'lia	bo'lies	bo'lie	bo'liam	bo'liaw	bo'lien
Vi	bo'lia	bo'lies	bo'lie	bo'liem	bo'liew	bo'lien

Futur d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	bol'dre	bol'dras	bol'dra	bol'drem	bol'drew	bol'dran
Be	vol'dre	vol'dras	vol'dra	vol'drem	vol'drew	vol'dran
Da	vol'dre	vol'dras	vol'dra	vol'drem	vol'drew	vol'dran
Fa	bol'dre	bol'dras	bol'dra	bol'drem	bol'drew	bol'dran
Fl	bol'dre	bol'dras	bol'dra	bol'drem	bol'drew	bol'dran
Ga	vol'dre	vol'dras	vol'dra	vol'drem	vol'drew	vol'dran
Gi	vol'dre	vol'dras	vol'dra	vol'drem	vol'drew	vol'dran
Me	vol'dre	vol'dras	vol'dra	vol'drem	vol'drew	vol'dran
Mi	vol'dre	vol'dras	vol'dra	vol'drem	vol'drew	vol'dran
Mn	vol'dre	vol'dras	vol'dra	vol'drem	vol'drew	vol'dran
Pa	bol'dre	bol'dras	bol'dra	bol'drem	bol'drew	bol'dran
Ra	vol'dre	vol'dras	vol'dra	vol'drem	vol'drew	vol'dran
Ri	vol'dre	vol'dras	vol'dra	vol'drem	vol'drew	vol'dran
Se	vol'dre	vol'dras	vol'dra	vol'drem	vol'drew	vol'dran
Ti	vol'dre	vol'dras	vol'dra	vol'drem	vol'drew	vol'dran
To	bol'dre	bol'dras	bol'dra	bol'drem	bol'drew	bol'dran
Vi	bol'dre	bol'dras	bol'dra	bol'drem	bol'drew	bol'dran

Condicional

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	bol'dria	bol'dries	bol'drie	bol'driem	bol'driew	bol'drien
Be	vol'drie	vol'dries	vol'drie	vol'driem	vol'driew	vol'drien
Da	vol'dria	vol'dries	vol'dria	vol'driem	vol'driew	vol'drien
Fa	bol'dria	bol'dries	bol'drie	bol'driem	bol'driew	bol'drien
Fl	bol'dria	bol'dries	bol'drie	bol'driem	bol'driew	bol'drien
Ga	vol'dria	vol'dries	vol'dria	vol'driem	vol'driew	vol'drien
Gi	vol'drie	vol'dries	vol'drie	vol'driem	vol'driew	vol'drien
Me	vol'drie	vol'dries	vol'drie	vol'driem	vol'driew	vol'drien
Mi	vol'drio	vol'dries	vol'dria	vol'driem	vol'driew	vol'drien
Mn	vol'drie	vol'dries	vol'drie	vol'driem	vol'driew	vol'drien
Pa	bul'drie	bul'dries	bul'drie	bul'driem	bul'driew	bul'drien
Ra	vol'dria	vol'dries	vol'dria	vol'driem	vol'driew	vol'drien
Ri	vol'dria	vol'dries	vol'drie	vol'driem	vol'driew	vol'drien
Se	vol'dria	vol'dries	vol'dria	vol'driem	vol'driew	vol'drien
Ti	vol'dria	vol'dries	vol'dria	vol'driem	vol'driew	vol'drien
To	bol'dria	bol'dries	bol'drie	bol'driam	bol'driaw	bol'drien
Vi	bol'dria	bol'dries	bol'drie	bol'driem	bol'driew	bol'drien

Present de subjuntiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'bulɣa	'bulɣos 'bulɣes	'bulɣo 'bulɣe	bul'ɣem	bul'ɣew	'bulɣon 'bulɣen
Be	'vulɣi	'vulɣis	'vulɣi	vul'ɣem vul'ɣesem vul'ɣesim	vul'ɣew vul'ɣesew vul'ɣesiw	'vulɣin
Da	'vulɣi	'vulɣis	'vulɣi	vul'ɣem	vul'ɣew	'vulɣin
Fa	'bulɣa	'bulɣos	'bulɣo	bul'ɣesem	bul'ɣesew	'bulɣon
Fl	'bulɣa	'bulɣos	'bulɣo	bul'ɣesem	bul'ɣesew	'bulɣon
Ga	'vulɣi	'vulɣis	'vulɣi	vul'ɣem	vul'ɣew	'vulɣin
Gi	'vulɣje	'vulɣjes	'vulɣje	vul'ɣem	vul'ɣew	'vulɣjen
Me	'vulɣi	'vulɣis	'vulɣi	vul'ɣem	vul'ɣew	'vulɣin
Mi	'vulɣe	'vulɣes	'vulɣe	vul'ɣem	vul'ɣew	'vulɣen
Mn	'vulɣi	'vulɣis	'vulɣi	vul'ɣem	vul'ɣew	'vulɣin
Pa	'bulɣe	'bulɣis	'bulɣi	bul'ɣem	bul'ɣew	'bulɣin
Ra	'vulɣ(j)a	'vulɣ(j)es	'vulɣ(j)a	vul'ɣem	vul'ɣew	'vulɣ(j)en
Ri	'vulɣa	'vulɣes	'vulɣe	vul'ɣesem	vul'ɣesew	'vulɣen
Se	'vulɣi	'vulɣis	'vulɣi	vul'ɣem	vul'ɣew	'vulɣin
Ti	'vulɣi	'vulɣis	'vulɣi	vul'ɣem	vul'ɣew	'vulɣin
To	'bulɣa	'bulɣos	'bulɣo	bul'ɣem	bul'ɣew	'bulɣon
Vi	'bulɣa	'bulɣos	'bulɣo	bul'ɣem bul'ɣesem	bul'ɣew bul'ɣesew	'bulɣon

Imperfet de subjuntiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	bul'yesa	bul'yeses	bul'yes	bul'yesem	bul'yesew	bul'yesen
Be	vul'yes	vul'yeses vul'yesis	vul'yes	vul'yesem vul'yesim	vul'yesew vul'yesiw	vul'yesen vul'yesin
Da	vul'yes	vul'yesis vul'yeses	vul'yes	vul'yesim vul'yesem	vul'yesiw vul'yesew	vul'yesin vul'yesen
Fa	bul'yesa	bul'yeses	bul'yes	bul'yesem	bul'yesew	bul'yesen
Fl	bul'yesa	bul'yeses	bul'yes	bul'yesem	bul'yesew	bul'yesen
Ga	vul'yes	vul'yeses	vul'yes	vul'yesem	vul'yesew	vul'yesen
Gi	vul'yes	vul'yeses	vul'yes	vul'yesem	vul'yesew	vul'yesen
Me	vul'yes	vul'yeses vul'yesis	vul'yes	vul'yesem vul'yesim	vul'yesew vul'yesiw	vul'yesen vul'yesin
Mi	vul'yeso	vul'yeses	vul'yes	vul'yesem	vul'yesew	vul'yesen
Mn	vul'yes	vul'yeses vul'yesis	vul'yes	vul'yesem vul'yesim	vul'yesew vul'yesiw	vul'yesen vul'yesin
Pa	bul'yesè	bul'yeses bul'yesis	bul'yes	bul'yesem	bul'yesew	bul'yesen
Ra	vul'yes	vul'yeses	vul'yes	vul'yesem	vul'yesew	vul'yesen
Ri	vul'yesa	vul'yeses	vul'yes	vul'yesem	vul'yesew	vul'yesen
Se	vul'yes	vul'yesis vul'yeses	vul'yes	vul'yesim vul'yesem	vul'yesiw vul'yesew	vul'yesin vul'yesen
Ti	vul'yes	vul'yesis vul'yeses	vul'yes	bul'yesim bul'yesem	vul'yesiw vul'yesew	vul'yesin vul'yesen
To	bul'yesa	bul'yeses	bul'yes	bul'yesem	bul'yesew	bul'yesen
Vi	bul'yesa	bul'yeses	bul'yes	bul'yesem	bul'yesew	bul'yesen

2.5 Verbs del III grup

2.5.1 Verb BULLIR

	Infinitiu	Gerundi	Participi
As	bu'xi	bu'xin	bu'xit
Be	bu'xi	bu'xin	bu'xit
Da	bu'xi	bu'xin	bu'xit
Fa	bu'xi	bu'xin	bu'xit
Fl	bo'xi	bu'xin	bo'xit
Ga	bu'xi	bu'xin	bu'xit
Gi	bo'xi	bu'xin	bu'xit
Me	bu'xi	bu'xin	bu'xit
Mi	bu'xi	bu'xin	bu'xit
Mn	bu'xi	bu'xin	bu'xit
Pa	bu'xi	bu'xin	bu'xit
Ra	bu'xi	bu'xin	bu'xit
Ri	bu'xi	bu'xin	bu'xit
Se	bu'xi	bu'xin	bu'xit
Ti	bu'xi	bu'xin	bu'xit
To	bu'xi	bu'xin	bu'xit
Vi	bo'xi	bu'xin	bu'xit

Imperatiu

	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'buł	'bułye 'bułyo	bu'xim	bu'xiw	'bułyen 'bułyon
Be	'buł	'bułiye	bułi'yessim bu'xim	bu'xiw	'bułiyen 'bułin
Da	'buł	'bułi	bu'xim	bu'xiw	'bułin
Fa	'buł	'buło	bu'xisem	bu'xiw	'bułon
Fl	'buł	'buło	bu'xisem	bu'xiw	'bułon
Ga	'buł	'bułi	bu'xim	bu'xiw	'bułin
Gi	'buł	'bułje 'bułiye	bu'xim	bu'xiw	'bułjen 'bułiyen
Me	'buł	'bułi	bu'xim	bu'xiw	'bułin
Mi	'buł	'bułe 'bułiye	bo'xim bułi'yem	bu'xiw	'bułen 'bułiyen
Mn	'buł	'bułi	bu'xim	bu'xiw	'bułin
Pa	'buł	'bułi	bu'xim	bu'xiw	'bułin
Ra	'buł	'bułja 'bułiya	bu'xim	bu'xiw	'bułjen 'bułiyen
Ri	bu'xił	bu'xiłe	bu'xisem	bu'xiw	bu'xiłen
Se	'buł	'bułi	bu'xim	bu'xiw	'bułin
Ti	'buł	'bułiya	bu'xim	bu'xiw	'bułiyen
To	'buł	'buło	bu'xim	bu'xiw	'bułon
Vi	'buł	'buło 'bułyo	bu'xim	bu'xiw	'bułon 'bułgon

Present d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'buʎo	'buʎtʃ	'buʎ	bo'ʎim	bo'ʎiw	'buʎen
Be	'buʎo	'buʎes	'buʎ	bu'ʎim	bu'ʎiw	'buʎen
Da	'buʎo	'buʎes	'buʎ	bu'ʎim	bu'ʎiw	'buʎen
Fa	'buʎo	'buʎes	'buʎ	bu'ʎim	bu'ʎiw	'buʎen
Fl	'buʎo	'buʎtʃ	'buʎ	bu'ʎim	bu'ʎiw	'buʎen
Ga	'buʎo	'buʎtʃ 'buʎes	'buʎ	bo'ʎim	bo'ʎiw	'buʎen
Gi	'buʎo	'buʎes	'buʎ	bo'ʎim	bo'ʎiw	'buʎen
Me	'buʎo	'buʎtʃ	'buʎ	bu'ʎim	bu'ʎiw	'buʎen
Mi	'buʎo	'buʎtʃ	'buʎ	bu'ʎim	bu'ʎiw	'buʎen
Mn	'buʎo	'buʎtʃ	'buʎ	bu'ʎim	bu'ʎiw	'buʎen
Pa	'buʎo bu'ʎifo	'buʎtʃ	'buʎ	bu'ʎim	bu'ʎiw	'buʎen bu'ʎifen
Ra	'buʎo	'buʎes	'buʎ	bu'ʎim	bu'ʎiw	'buʎen
Ri	'buʎo bu'ʎifo	'buʎtʃ bu'ʎifes	'buʎ bu'ʎif	bu'ʎim	bu'ʎiw	'buʎen bu'ʎifen
Se	'buʎo	'buʎtʃ 'buʎes	'buʎ	bu'ʎim	bu'ʎiw	'buʎen
Ti	'buʎo	'buʎtʃ 'buʎes	'buʎ	bu'ʎim	bu'ʎiw	'buʎen
To	'buʎo	'buʎtʃ	'buʎ	bu'ʎim	bu'ʎiw	'buʎen
Vi	'buʎo	'buʎtʃ	'buʎ	bo'ʎim	bo'ʎiw	'buʎen

Imperfet d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	bu'ʎia	bu'ʎies	bu'ʎie	bu'ʎiem	bu'ʎiew	bu'ʎien
Be	bu'ʎie	bu'ʎies	bu'ʎie	bu'ʎiem	bu'ʎiew	bu'ʎien
Da	bu'ʎia	bu'ʎies	bu'ʎia	bu'ʎiem	bu'ʎiew	bu'ʎien
Fa	bu'ʎia	bu'ʎies	bu'ʎie	bu'ʎiem	bu'ʎiew	bu'ʎien
Fl	bu'ʎia	bu'ʎies	bu'ʎie	bu'ʎiem	bu'ʎiew	bu'ʎien
Ga	bu'ʎia	bu'ʎies	bu'ʎia	bu'ʎiem	bu'ʎiew	bu'ʎien
Gi	bo'ʎie	bo'ʎies	bo'ʎie	bo'ʎiem	bo'ʎiew	bo'ʎien
Me	bu'ʎie	bu'ʎies	bu'ʎie	bu'ʎiem	bu'ʎiew	bu'ʎien
Mi	bu'ʎio	bu'ʎies	bu'ʎia	bu'ʎiem	bu'ʎiew	bu'ʎien
Mn	bu'ʎie	bu'ʎies	bu'ʎie	bu'ʎiem	bu'ʎiew	bu'ʎien
Pa	bu'ʎie	bu'ʎies	bu'ʎie	bu'ʎiem	bu'ʎiew	bu'ʎien
Ra	bu'ʎia	bu'ʎies	bu'ʎia	bu'ʎiem	bu'ʎiew	bu'ʎien
Ri	bu'ʎia	bu'ʎies	bu'ʎie	bu'ʎiem	bu'ʎiew	bu'ʎien
Se	bu'ʎia	bu'ʎies	bu'ʎia	bu'ʎiem	bu'ʎiew	bu'ʎien
Ti	bu'ʎia	bu'ʎies	bu'ʎia	bu'ʎiem	bu'ʎiew	bu'ʎien
To	bu'ʎia	bu'ʎies	bu'ʎie	bu'ʎiam	bu'ʎiaw	bu'ʎien
Vi	bu'ʎia	bu'ʎies	bu'ʎie	bu'ʎiem	bu'ʎiew	bu'ʎien

Futur d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	buɫi're	buɫi'ras	buɫi'ra	buɫi'rem	buɫi'rew	buɫi'ran
Be	buɫi're	buɫi'ras	buɫi'ra	buɫi'rem	buɫi'rew	buɫi'ran
Da	buɫi're	buɫi'ras	buɫi'ra	buɫi'rem	buɫi'rew	buɫi'ran
Fa	buɫi're	buɫi'ras	buɫi'ra	buɫi'rem	buɫi'rew	buɫi'ran
Fl	buɫi're	buɫi'ras	buɫi'ra	buɫi'rem	buɫi'rew	buɫi'ran
Ga	buɫi're	buɫi'ras	buɫi'ra	buɫi'rem	buɫi'rew	buɫi'ran
Gi	boɫi're	boɫi'ras	boɫi'ra	boɫi'rem	boɫi'rew	boɫi'ran
Me	buɫi're	buɫi'ras	buɫi'ra	buɫi'rem	buɫi'rew	buɫi'ran
Mi	buɫi're	buɫi'ras	buɫi'ra	buɫi'rem	buɫi'rew	buɫi'ran
Mn	buɫi're	buɫi'ras	buɫi'ra	buɫi'rem	buɫi'rew	buɫi'ran
Pa	buɫi're	buɫi'ras	buɫi'ra	buɫi'rem	buɫi'rew	buɫi'ran
Ra	buɫi're	buɫi'ras	buɫi'ra	buɫi'rem	buɫi'rew	buɫi'ran
Ri	buɫi're	buɫi'ras	buɫi'ra	buɫi'rem	buɫi'rew	buɫi'ran
Se	buɫi're	buɫi'ras	buɫi'ra	buɫi'rem	buɫi'rew	buɫi'ran
Ti	buɫi're	buɫi'ras	buɫi'ra	buɫi'rem	buɫi'rew	buɫi'ran
To	buɫi're	buɫi'ras	buɫi'ra	buɫi'rem	buɫi'rew	buɫi'ran
Vi	buɫi're	buɫi'ras	buɫi'ra	buɫi'rem	buɫi'rew	buɫi'ran

Condicional

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	buɫi'ria	buɫi'ries	buɫi'rie	buɫi'riem	buɫi'riew	buɫi'rien
Be	buɫi'rie	buɫi'ries	buɫi'rie	buɫi'riem	buɫi'riew	buɫi'rien
Da	buɫi'ria	buɫi'ries	buɫi'ria	buɫi'riem	buɫi'riew	buɫi'rien
Fa	buɫi'riɔ	buɫi'ries	buɫi'rie	buɫi'riem	buɫi'riew	buɫi'rien
Fl	buɫi'ria	buɫi'ries	buɫi'rie	buɫi'riem	buɫi'riew	buɫi'rien
Ga	buɫi'riɔ	buɫi'ries	buɫi'riɔ	buɫi'riem	buɫi'riew	buɫi'rien
Gi	boɫi'rie	boɫi'ries	boɫi'rie	boɫi'riem	boɫi'riew	boɫi'rien
Me	buɫi'rie	buɫi'ries	buɫi'rie	buɫi'riem	buɫi'riew	buɫi'rien
Mi	buɫi'rio	buɫi'ries	buɫi'riɔ	buɫi'riem	buɫi'riew	buɫi'rien
Mn	buɫi'rie	buɫi'ries	buɫi'rie	buɫi'riem	buɫi'riew	buɫi'rien
Pa	buɫi'rie	buɫi'ries	buɫi'rie	buɫi'riem	buɫi'riew	buɫi'rien
Ra	buɫi'ria	buɫi'ries	buɫi'ria	buɫi'riem	buɫi'riew	buɫi'rien
Ri	buɫi'ria	buɫi'ries	buɫi'rie	buɫi'riem	buɫi'riew	buɫi'rien
Se	buɫi'ria	buɫi'ries	buɫi'ria	buɫi'riem	buɫi'riew	buɫi'rien
Ti	buɫi'riɔ	buɫi'ries	buɫi'riɔ	buɫi'riem	buɫi'riew	buɫi'rien
To	buɫi'ria	buɫi'ries	buɫi'rie	buɫi'riam	buɫi'riaw	buɫi'rien
Vi	buɫi'ria	buɫi'ries	buɫi'rie	buɫi'riem	buɫi'riew	buɫi'rien

Present de subjuntiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'buλɣa	'buλɣes 'buλɣos	'buλɣe 'buλɣo	bu'λim	bu'liw	'buλɣen 'buλɣon
Be	'buλiɣe	'buλiɣes	'buλiɣe	buλi'ɣesim buλi'ɣesem bu'λim	buλi'ɣesiw buλi'ɣesew bu'liw	'buλiɣen 'buλin
Da	'buλi	'buλis	'buλi	bu'λim	bu'liw	'buλin
Fa	'buλa	'buλos	'buλo	bu'λisem	bu'λisew	'buλon
Fl	'buλa	'buλos	'buλo	bu'λisem	bu'λisew	'buλon
Ga	'buλi	'buλis	'buλi	bu'λim	bu'liw	'buλin
Gi	'buλje 'buλiɣe	'buλjes 'buλiɣes	'buλje 'buλiɣe	bu'λim	bu'liw	'buλjen 'buλiɣen
Me	'buλi	'buλis	'buλi	bu'λim	bu'liw	'buλin
Mi	'buλe 'buλiɣe	'buλes 'buλiɣes	'buλe 'buλiɣe	bo'λim buλi'ɣem	bo'liw buλi'ɣew	'buλen 'buλiɣen
Mn	'buλi	'buλis	'buλi	bu'λim	bu'liw	'buλin
Pa	'buλa	'buλis	'buλi	bu'λim	bu'liw	'buλin
Ra	'buλja 'buλiɣa	'buλjes 'buλiɣes	'buλja 'buλiɣa	bu'λim	bu'liw	'buλjen 'buλiɣen
Ri	bu'λija	bu'λijes	bu'λije	bu'λisem	bu'λisew	bu'λijen
Se	'buλi	'buλis	'buλi	bu'λim	bu'liw	'buλin
Ti	'buλiɣa	'buλiɣes	'buλiɣa	bu'λim	bu'liw	'buλiɣen
To	'buλa	'buλos	'buλo	bu'λim	bu'liw	'buλon
Vi	'buλa 'buλɣa	'buλos 'buλɣos	'buλo 'buλɣo	bu'λim bu'λisem	bu'liw bu'λisew	'buλon 'buλɣon

Imperfet de subjuntiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	bu'λ'yesa	bu'λ'yeses	bu'λ'yes	bu'λ'yesem	bu'λ'yesew	bu'λ'yesen
Be	bu'λi'yes	bu'λi'yesis bu'λi'yeses	bu'λi'yes	bu'λi'yesim bu'λi'yesem	bu'λi'yesiw bu'λi'yesew	bu'λi'yesin bu'λi'yesen
Da	bu'λis	bu'λisis bu'λises	bu'λis	bu'λisim bu'λisem	bu'λisiw bu'λisew	bu'λisin bu'λisen
Fa	bu'λifə bu'λisə	bu'λifes bu'λises	bu'λis bu'λis	bu'λifem bu'λisem	bu'λifew bu'λisew	bu'λifen bu'λisen
Fl	bu'λisa	bu'λises	bu'λis	bu'λisem	bu'λisew	bu'λisen
Ga	bu'λi'yes	bu'λi'yeses	bu'λi'yes	bu'λi'yesem	bu'λi'yesew	bu'λi'yesen
Gi	bu'λi'yes	bu'λi'yeses	bu'λi'yes	bu'λi'yesem	bu'λi'yesew	bu'λi'yesen
Me	bu'λi'yes	bu'λi'yeses	bu'λi'yes	bu'λi'yesem	bu'λi'yesew	bu'λi'yesen
Mi	bu'λi'yes	bu'λi'yeses	bu'λi'yes	bu'λi'yesem	bu'λi'yesew	bu'λi'yesen
Mn	bu'λi'yes	bu'λi'yeses bu'λi'yesis	bu'λi'yes	bu'λi'yesem bu'λi'yesim	bu'λi'yesew bu'λi'yesiw	bu'λi'yesen bu'λi'yesin
Pa	bu'λise	bu'λises bu'λisis	bu'λis	bu'λisem	bu'λisew	bu'λisen bu'λisin
Ra	bu'λi'yes	bu'λi'yeses	bu'λi'yes	bu'λi'yesem	bu'λi'yesew	bu'λi'yesen
Ri	bu'λisa	bu'λises	bu'λis	bu'λisem	bu'λisew	bu'λisen
Se	bu'λis	bu'λisis bu'λises	bu'λis	bu'λisim bu'λisem	bu'λisiw bu'λisew	bu'λisin bu'λisen
Ti	bu'λi'yes	bu'λi'yeses bu'λi'yesis	bu'λi'yes	bu'λi'yesem bu'λi'yesim	bu'λi'yesew bu'λi'yesiw	bu'λi'yesen bu'λi'yesin
To	bu'λi'yesa	bu'λi'yeses	bu'λi'yes	bu'λi'yesam	bu'λi'yesaw	bu'λi'yesen
Vi	bu'λ'yesa	bu'λ'yeses	bu'λ'yes	bu'λ'yesem	bu'λ'yesew	bu'λ'yesen

2.5.2 Verb COLLIR

	Infinitiu	Gerundi	Participi
As	ku'li	ku'lin	ku'lit
Be	ku'li	ku'lin	ku'lit
Da	ko'li	ku'lin	ku'lit
Fa	ku'li	ku'lin	ku'lit
Fl	ku'li	ku'lin	ku'lit
Ga	ku'li	ku'lin	ku'lit
Gi	ko'li	ku'lin	ku'lit
Me	ku'li	ku'lin	ku'lit
Mi	ku'li	ku'lin	ku'lit
Mn	ku'li	ku'lin	ku'lit
Pa	ku'li	ku'lin	ku'lit
Ra	ku'li	ku'lin	ku'lit
Ri	ku'li	ku'lin	ku'lit
Se	ku'li	ku'lin	ku'lit
Ti	ku'li	ku'lin	ku'lit
To	ku'li	ku'lin	ku'lit
Vi	ko'li	ko'lin	ko'lit

Imperatiu

	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'kuɫ	'kuɫɣo	kuɫ'ɣem	ku'liw	'kuɫɣon
Be	'kuɫ	'kuɫi	kuɫi'ɣem	ku'liw	'kuɫiɣen
Da	'kuɫ	'kuɫi	ku'ɫim	ku'liw	'kuɫin
Fa	'kuɫ	'kuɫo	ku'ɫisem	ku'liw	'kuɫon
Fl	'kuɫ	'kuɫo	ku'ɫisem	ku'liw	'kuɫɣon
Ga	'kuɫ	'kuɫi	ku'ɫim	ku'liw	'kuɫin
Gi	'kuɫ	'kuɫiɣe 'kuɫje	ku'ɫim	ku'liw	'kuɫiɣen 'kuɫjen
Me	'kuɫ	'kuɫi	ku'ɫim	ku'liw	'kuɫin
Mi	'kuɫ	'kuɫe 'kuɫiɣe	kuɫi'ɣem	ku'liw kuɫi'ɣew	'kuɫen 'kuɫiɣen
Mn	'kuɫ	'kuɫi	ku'ɫim	ku'liw	'kuɫin
Pa	'kuɫ	'kuɫi	ku'ɫim	ku'liw	'kuɫin
Ra	'kuɫ	'kuɫja	ku'ɫim	ku'liw	'kuɫjen
Ri	'kuɫ	'kuɫe	kuɫi'ɣesem	ku'liw	'kuɫen
Se	'kuɫ	'kuɫi	ku'ɫim	ku'liw	'kuɫin
Ti	'kuɫ	'kuɫi	ku'ɫim	ku'liw	'kuɫin
To	'kuɫ	'kuɫo	ku'ɫim	ku'liw	'kuɫon
Vi	'kuɫ	'kuɫɣo	kuɫ'ɣem	ko'liw	'kuɫɣon

Present d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'kuɫo	'kuɫtʃ	'kuɫ	ku'ɫim	ku'ɫiw	'kuɫen
Be	'kuɫo	'kuɫtʃ 'kuɫes	'kuɫ	ku'ɫim	ku'ɫiw	'kuɫen
Da	'kuɫo	'kuɫes	'kuɫ	ku'ɫim	ku'ɫiw	'kuɫen
Fa	'kuɫo	'kuɫtʃ	'kuɫ	ku'ɫim	ku'ɫiw	'kuɫen
Fl	'kuɫo	'kuɫtʃ	'kuɫ	ku'ɫim	ku'ɫiw	'kuɫen
Ga	'kuɫo	'kuɫtʃ	'kuɫ	ku'ɫim	ku'ɫiw	'kuɫen
Gi	'kuɫo	'kuɫes	'kuɫ	ku'ɫim	ku'ɫiw	'kuɫen
Me	'kuɫo	'kuɫtʃ	'kuɫ	ku'ɫim	ku'ɫiw	'kuɫen
Mi	'kuɫo	'kuɫtʃ 'kuɫes	'kuɫ	ku'ɫim	ku'ɫiw	'kuɫen
Mn	'kuɫo	'kuɫtʃ	'kuɫ	ku'ɫim	ku'ɫiw	'kuɫen
Pa	'kuɫo	'kuɫtʃ	'kuɫ	ku'ɫim	ku'ɫiw	'kuɫen
Ra	'kuɫo	'kuɫes	'kuɫ	ku'ɫim	ku'ɫiw	'kuɫen
Ri	'kuɫo	'kuɫtʃ	'kuɫ	ku'ɫim	ku'ɫiw	'kuɫen
Se	'kuɫo	'kuɫtʃ 'kuɫes	'kuɫ	ku'ɫim	ku'ɫiw	'kuɫen
Ti	'kuɫo	'kuɫtʃ 'kuɫes	'kuɫ	ku'ɫim	ku'ɫiw	'kuɫen
To	'kuɫo	'kuɫtʃ	'kuɫ	ku'ɫim	ku'ɫiw	'kuɫen
Vi	'kuɫo	'kuɫtʃ	'kuɫ	ko'ɫim	ko'ɫiw	'kuɫen

Imperfet d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	ku'ɫia	ku'ɫies	ku'ɫie	ku'ɫiem	ku'ɫiew	ku'ɫien
Be	ku'ɫie	ku'ɫies	ku'ɫie	ku'ɫiem	ku'ɫiew	ku'ɫien
Da	ku'ɫia	ku'ɫies	ku'ɫia	ku'ɫiem	ku'ɫiew	ku'ɫien
Fa	ku'ɫia	ku'ɫies	ku'ɫie	ku'ɫiem	ku'ɫiew	ku'ɫien
Fl	ku'ɫia	ku'ɫies	ku'ɫie	ku'ɫiem	ku'ɫiew	ku'ɫien
Ga	ku'ɫia	ku'ɫies	ku'ɫia	ku'ɫiem	ku'ɫiew	ku'ɫien
Gi	ko'ɫie	ku'ɫies	ko'ɫie	ku'ɫiem	ku'ɫiew	ku'ɫien
Me	ku'ɫie	ku'ɫies	ku'ɫie	ku'ɫiem	ku'ɫiew	ku'ɫien
Mi	ku'ɫio	ku'ɫies	ku'ɫia	ku'ɫiem	ku'ɫiew	ku'ɫien
Mn	ku'ɫie	ku'ɫies	ku'ɫie	ku'ɫiem	ku'ɫiew	ku'ɫien
Pa	ku'ɫie	ku'ɫies	ku'ɫie	ku'ɫiem	ku'ɫiew	ku'ɫien
Ra	ku'ɫia	ku'ɫies	ku'ɫia	ku'ɫiem	ku'ɫiew	ku'ɫien
Ri	ku'ɫia	ku'ɫies	ku'ɫie	ku'ɫiem	ku'ɫiew	ku'ɫien
Se	ku'ɫia	ku'ɫies	ku'ɫia	ku'ɫiem	ku'ɫiew	ku'ɫien
Ti	ku'ɫia	ku'ɫies	ku'ɫia	ku'ɫiem	ku'ɫiew	ku'ɫien
To	ku'ɫia	ku'ɫies	ku'ɫie	ku'ɫiam	ku'ɫiaw	ku'ɫien
Vi	ku'ɫia	ku'ɫies	ku'ɫie	ku'ɫiem	ku'ɫiew	ku'ɫien

Futur d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	kuɫi're	kuɫi'ras	kuɫi'ra	kuɫi'rem	kuɫi'rew	kuɫi'ran
Be	kuɫi're	kuɫi'ras	kuɫi'ra	kuɫi'rem	kuɫi'rew	kuɫi'ran
Da	kuɫi're	kuɫi'ras	kuɫi'ra	kuɫi'rem	kuɫi'rew	kuɫi'ran
Fa	kuɫi're	kuɫi'ras	kuɫi'ra	kuɫi'rem	kuɫi'rew	kuɫi'ran
Fl	kuɫi're	kuɫi'ras	kuɫi'ra	kuɫi'rem	kuɫi'rew	kuɫi'ran
Ga	kuɫi're	kuɫi'ras	kuɫi'ra	kuɫi'rem	kuɫi'rew	kuɫi'ran
Gi	kuɫi're	kuɫi'ras	kuɫi'ra	kuɫi'rem	kuɫi'rew	kuɫi'ran
Me	kuɫi're	kuɫi'ras	kuɫi'ra	kuɫi'rem	kuɫi'rew	kuɫi'ran
Mi	kuɫi're	kuɫi'ras	kuɫi'ra	kuɫi'rem	kuɫi'rew	kuɫi'ran
Mn	kuɫi're	kuɫi'ras	kuɫi'ra	kuɫi'rem	kuɫi'rew	kuɫi'ran
Pa	kuɫi're	kuɫi'ras	kuɫi'ra	kuɫi'rem	kuɫi'rew	kuɫi'ran
Ra	kuɫi're	kuɫi'ras	kuɫi'ra	kuɫi'rem	kuɫi'rew	kuɫi'ran
Ri	kuɫi're	kuɫi'ras	kuɫi'ra	kuɫi'rem	kuɫi'rew	kuɫi'ran
Se	kuɫi're	kuɫi'ras	kuɫi'ra	kuɫi'rem	kuɫi'rew	kuɫi'ran
Ti	kuɫi're	kuɫi'ras	kuɫi'ra	kuɫi'rem	kuɫi'rew	kuɫi'ran
To	kuɫi're	kuɫi'ras	kuɫi'ra	kuɫi'rem	kuɫi'rew	kuɫi'ran
Vi	kuɫi're	kuɫi'ras	kuɫi'ra	kuɫi'rem	kuɫi'rew	kuɫi'ran

Condicional

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	kuɫi'ria	kuɫi'ries	kuɫi'ria	kuɫi'riem	kuɫi'riew	kuɫi'rien
Be	kuɫi'rie	kuɫi'ries	kuɫi'rie	kuɫi'riem	kuɫi'riew	kuɫi'rien
Da	kuɫi'ria	kuɫi'ries	kuɫi'ria	kuɫi'riem	kuɫi'riew	kuɫi'rien
Fa	kuɫi'rią	kuɫi'ries	kuɫi'rie	kuɫi'riem	kuɫi'riew	kuɫi'rien
Fl	kuɫi'ria	kuɫi'ries	kuɫi'rie	kuɫi'riem	kuɫi'riew	kuɫi'rien
Ga	kuɫi'ria	kuɫi'ries	kuɫi'ria	kuɫi'riem	kuɫi'riew	kuɫi'rien
Gi	kuɫi'rie	kuɫi'ries	kuɫi'rie	kuɫi'riem	kuɫi'riew	kuɫi'rien
Me	kuɫi'rie	kuɫi'ries	kuɫi'rie	kuɫi'riem	kuɫi'riew	kuɫi'rien
Mi	kuɫi'rio	kuɫi'ries	kuɫi'rią	kuɫi'riem	kuɫi'riew	kuɫi'rien
Mn	kuɫi'rie	kuɫi'ries	kuɫi'rie	kuɫi'riem	kuɫi'riew	kuɫi'rien
Pa	kuɫi'rie	kuɫi'ries	kuɫi'rie	kuɫi'riem	kuɫi'riew	kuɫi'rien
Ra	kuɫi'ria	kuɫi'ries	kuɫi'ria	kuɫi'riem	kuɫi'riew	kuɫi'rien
Ri	kuɫi'ria	kuɫi'ries	kuɫi'rie	kuɫi'riem	kuɫi'riew	kuɫi'rien
Se	kuɫi'ria	kuɫi'ries	kuɫi'ria	kuɫi'riem	kuɫi'riew	kuɫi'rien
Ti	kuɫi'rią	kuɫi'ries	kuɫi'rią	kuɫi'riem	kuɫi'riew	kuɫi'rien
To	kuɫi'ria	kuɫi'ries	kuɫi'rie	kuɫi'riam	kuɫi'riaw	kuɫi'rien
Vi	kuɫi'ria	kuɫi'ries	kuɫi'rie	kuɫi'riem	kuɫi'riew	kuɫi'rien

Present de subjuntiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'kuɫɣa	'kuɫɣos	'kuɫɣo	kuɫ'ɣem	kuɫ'ɣew	'kuɫɣon
Be	'kuɫiɣe	'kuɫiɣes	'kuɫiɣe	kuɫi'ɣem kuɫi'ɣesem kuɫi'ɣesim	kuɫi'ɣew kuɫi'ɣesew kuɫi'ɣesiw	'kuɫiɣen
Da	'kuɫi	'kuɫis	'kuɫi	kuɫ'im	kuɫ'iw	'kuɫin
Fa	'kuɫa	'kuɫos	'kuɫo	kuɫ'isem	kuɫ'isew	'kuɫon
Fl	'kuɫa	'kuɫos	'kuɫo	kuɫ'isem	kuɫ'isew	'kuɫɣon
Ga	'kuɫi	'kuɫis	'kuɫi	kuɫ'im	kuɫ'iw	'kuɫin
Gi	'kuɫiɣe 'kuɫje	'kuɫiɣes 'kuɫjes	'kuɫiɣe 'kuɫje	kuɫ'im	kuɫ'iw	'kuɫiɣen 'kuɫjen
Me	'kuɫi	'kuɫis	'kuɫi	kuɫ'im	kuɫ'iw	'kuɫin
Mi	'kuɫe 'kuɫiɣe	'kuɫes 'kuɫiɣes	'kuɫe 'kuɫiɣe	kuɫi'ɣem	kuɫi'ɣew	'kuɫen 'kuɫiɣen
Mn	'kuɫi	'kuɫis	'kuɫi	kuɫ'im	kuɫ'iw	'kuɫin
Pa	'kuɫa	'kuɫis	'kuɫi	kuɫ'im	kuɫ'iw	'kuɫin
Ra	'kuɫja	'kuɫjes	'kuɫja	kuɫ'im	kuɫ'iw	'kuɫjen
Ri	'kuɫa	'kuɫes	'kuɫe	kuɫi'ɣesem	kuɫi'ɣesew	'kuɫen
Se	'kuɫi	'kuɫis	'kuɫi	kuɫ'im	kuɫ'iw	'kuɫin
Ti	'kuɫi 'kuɫiɣa	'kuɫis	'kuɫi	kuɫ'im	kuɫ'iw	'kuɫin
To	'kuɫa	'kuɫos	'kuɫo	kuɫ'im	kuɫ'iw	'kuɫon
Vi	'kuɫɣa	'kuɫɣos	'kuɫɣo	kuɫ'ɣem kuɫ'ɣesem	kuɫ'ɣew kuɫ'ɣesew	'kuɫɣon

Imperfet de subjuntiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	ku'li'yesa	ku'li'yeses	ku'li'yes	ku'li'yesem	ku'li'yesew	ku'li'yesen
Be	ku'li'yes	ku'li'yesis ku'li'yeses	ku'li'yes	ku'li'yesim ku'li'yesem	ku'li'yesiw ku'li'yesew	ku'li'yesin ku'li'yesen
Da	ku'lis	ku'lisés ku'lisís	ku'lis	ku'lisem ku'lisim	ku'lisew ku'lisiw	ku'lisen ku'lisin
Fa	ku'lisá	ku'lisés	ku'lis	ku'lisem	ku'lisew	ku'lisen
Fl	ku'lisá	ku'lisés	ku'lis	ku'lisem	ku'lisew	ku'lisen
Ga	ku'li'yes	ku'li'yeses	ku'li'yes	ku'li'yesem	ku'li'yesew	ku'li'yesen
Gi	ku'li'yes	ku'li'yeses	ku'li'yes	ku'li'yesem	ku'li'yesew	ku'li'yesen
Me	ku'li'yes	ku'li'yeses	ku'li'yes	ku'li'yesem	ku'li'yesew	ku'li'yesen
Mi	ku'li'yeso	ku'li'yeses	ku'li'yes	ku'li'yesem	ku'li'yesew	ku'li'yesen
Mn	ku'li'yes	ku'li'yesis ku'li'yeses	ku'li'yes	ku'li'yesim ku'li'yesem	ku'li'yesiw ku'li'yesew	ku'li'yesin ku'li'yesen
Pa	ku'lisé	ku'lisés ku'lisís	ku'lis	ku'lisem	ku'lisew	ku'lisen ku'lisin
Ra	ku'li'yes	ku'li'yeses	ku'li'yes	ku'li'yesem	ku'li'yesew	ku'li'yesen
Ri	ku'li'yesa	ku'li'yeses	ku'li'yes	ku'li'yesem	ku'li'yesew	ku'li'yesen
Se	ku'lis	ku'lisés ku'lisís	ku'lis	ku'lisem ku'lisim	ku'lisew ku'lisiw	ku'lisen ku'lisin
Ti	ku'li'yes ku'li'yesá	ku'li'yesis ku'li'yeses	ku'li'yes	ku'li'yesim ku'li'yesem	ku'li'yesiw ku'li'yesew	ku'li'yesin ku'li'yesen
To	ku'lisá	ku'lisés	ku'lis	ku'lisam	ku'lisaw	ku'lisen
Vi	ku'li'yesa	ku'li'yeses	ku'li'yes	ku'li'yesem	ku'li'yesew	ku'li'yesen

2.5.3 Verb COMPLIR

	Infinitiu	Gerundi	Participi
As	kum'pli	kum'plin	kum'plit
Be	kum'pli	kum'plin	kum'plit
Da	kum'pli	kum'plin	kum'plit
Fa	kum'pli	kum'plin	kum'plit
Fl	kum'pli	kum'plin	kum'plit
Ga	kum'pli	kum'plin	kum'plit
Gi	kum'pli	kum'plin	kum'plit
Me	kum'pli	kum'plin	kum'plit
Mi	kum'pli	kum'plin	kum'plit
Mn	kum'pli	kum'plin	kum'plit
Pa	kum'pli	kum'plin	kum'plit
Ra	kum'pli	kum'plin	kum'plit
Ri	kum'pli	kum'plin	kum'plit
Se	kum'pli	kum'plin	kum'plit kum'plert
Ti	kum'pli	kum'plin	kum'plit
To	kum'pli	kum'plin	kum'plert
Vi	kum'pli	kum'plin	kum'plit

Imperatiu

	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	kum'plif	kum'plifke	kumpli'yem	kum'pliw	kum'plifken
Be	kum'plif	kum'plifi	kumpli'yem	kum'pliw	kum'plifin
Da	kum'plif	kum'plifi kum'plejfi	kum'plim	kum'pliw	kum'plifin kum'plejfin
Fa	kum'plif	kum'plifo	kum'plisem	kum'pliw	kum'plifon
Fl	kum'plif	kum'plifo	kum'plisem	kum'pliw	kum'plifon
Ga	kum'plif	kum'plifi	kum'plim	kum'pliw	kum'plifin
Gi	kum'plif	kum'plifje	kum'plim	kum'pliw	kum'plifjen
Me	kum'plif	kum'plifi	kum'plim	kum'pliw	kum'plifin
Mi	kum'plif	kum'plife kum'plifiye	kum'plim kum'pliyem	kum'pliw	kum'plifin kum'plifiyen
Mn	kum'plif	kum'plifi	kum'plim	kum'pliw	kum'plifin
Pa	kum'plif	kum'plifi	kum'plim	kum'pliw	kum'plifin
Ra	kum'plif	kum'plifja	kum'plim	kum'pliw	kum'plifjen
Ri	kum'plif	kum'plife	kum'plim	kum'pliw	kum'plifin
Se	kum'plejf	kum'plejfi	kum'plim	kum'pliw	kum'plejfin
Ti	kum'plif	kum'plifi	kum'plim	kum'pliw	kum'plifin
To	kum'plif	kum'plifo	kum'plim	kum'pliw	kum'plifon
Vi	kum'plif	kum'plifko	kumpli'yem	kum'pliw	kum'plifkon

Present d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	kum'plifjo	kum'plifjes	kum'plifj	kum'plim	kum'pliw	kum'plifjen
Be	'kumplo	'kumples	kum'plifj	kum'plim	kum'pliw	kum'plifjen
Da	kum'plejfo kum'plifjo	kum'plejjes kum'plifjes	kum'plej kum'plifj	kum'plim	kum'pliw	kum'plejfen kum'plifjen
Fa	kum'plifjo	kum'plifjes	kum'plifj	kum'plim	kum'pliw	kum'plifjen
Fl	kum'plifjo	kum'plifjes	kum'plifj	kum'plim	kum'pliw	kum'plifjen
Ga	kum'plifjo	kum'plifjes	kum'plifj	kum'plim	kum'pliw	kum'plifjen
Gi	kum'plifjo	kum'plifjes	kum'plifj	kum'plim	kum'pliw	kum'plifjen
Me	kum'plifjo	kum'plifjes	kum'plifj	kum'plim	kum'pliw	kum'plifjen
Mi	kum'plifjo	kum'plifjes	kum'plifj	kum'plim	kum'pliw	kum'plifjen
Mn	kum'plifjo	kum'plifjes	kum'plifj	kum'plim	kum'pliw	kum'plifjen
Pa	kum'plifjo	kum'plifjes	kum'plifj	kum'plim	kum'pliw	kum'plifjen
Ra	'kumplo	'kumples	kum'plifj	kum'plim	kum'pliw	kum'plifjen
Ri	kum'plifjo	kum'plifjes	kum'plifj	kum'plim	kum'pliw	kum'plifjen
Se	kum'plejfo kum'plifjo	kum'plejjes kum'plifjes	kum'plej kum'plifj	kum'plim	kum'pliw	kum'plejfen kum'plifjen
Ti	kum'plifjo	kum'plifjes	kum'plifj	kum'plim	kum'pliw	kum'plifjen
To	kum'plifjo	kum'plifjes	kum'plifj	kum'plim	kum'pliw	kum'plifjen
Vi	kum'plifjo	kum'plifjes	kum'plifj	kum'plim	kum'pliw	kum'plifjen

Imperfet d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	kum'plia	kum'plies	kum'plie	kum'pliem	kum'pliew	kum'plien
Be	kum'plie	kum'plies	kum'plie	kum'pliem	kum'pliew	kum'plien
Da	kum'plia	kum'plies	kum'plia	kum'pliem	kum'pliew	kum'plien
Fa	kum'plia	kum'plies	kum'plie	kum'pliem	kum'pliew	kum'plien
Fl	kum'plia	kum'plies	kum'plie	kum'pliem	kum'pliew	kum'plien
Ga	kum'plia	kum'plies	kum'plia	kum'pliem	kum'pliew	kum'plien
Gi	kum'plie	kum'plies	kum'plie	kum'pliem	kum'pliew	kum'plien
Me	kum'plie	kum'plies	kum'plie	kum'pliem	kum'pliew	kum'plien
Mi	kum'plio	kum'plies	kum'plia	kum'pliem	kum'pliew	kum'plien
Mn	kum'plie	kum'plies	kum'plie	kum'pliem	kum'pliew	kum'plien
Pa	kum'plie	kum'plies	kum'plie	kum'pliem	kum'pliew	kum'plien
Ra	kum'plia	kum'plies	kum'plia	kum'pliem	kum'pliew	kum'plien
Ri	kum'plia	kum'plies	kum'plie	kum'pliem	kum'pliew	kum'plien
Se	kum'plia	kum'plies	kum'plia	kum'pliem	kum'pliew	kum'plien
Ti	kum'plia	kum'plies	kum'plia	kum'pliem	kum'pliew	kum'plien
To	kum'plia	kum'plies	kum'plie	kum'pliam	kum'pliw	kum'plien
Vi	kum'plia	kum'plies	kum'plie	kum'pliem	kum'pliew	kum'plien

Futur d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	kumpli're	kumpli'ras	kumpli'ra	kumpli'rem	kumpli'rew	kumpli'ran
Be	kumpli're	kumpli'ras	kumpli'ra	kumpli'rem	kumpli'rew	kumpli'ran
Da	kumpli're	kumpli'ras	kumpli'ra	kumpli'rem	kumpli'rew	kumpli'ran
Fa	kumpli're	kumpli'ras	kumpli'ra	kumpli'rem	kumpli'rew	kumpli'ran
Fl	kumpli're	kumpli'ras	kumpli'ra	kumpli'rem	kumpli'rew	kumpli'ran
Ga	kumpli're	kumpli'ras	kumpli'ra	kumpli'rem	kumpli'rew	kumpli'ran
Gi	kumpli're	kumpli'ras	kumpli'ra	kumpli'rem	kumpli'rew	kumpli'ran
Me	kumpli're	kumpli'ras	kumpli'ra	kumpli'rem	kumpli'rew	kumpli'ran
Mi	kumpli're	kumpli'ras	kumpli'ra	kumpli'rem	kumpli'rew	kumpli'ran
Mn	kumpli're	kumpli'ras	kumpli'ra	kumpli'rem	kumpli'rew	kumpli'ran
Pa	kumpli're	kumpli'ras	kumpli'ra	kumpli'rem	kumpli'rew	kumpli'ran
Ra	kumpli're	kumpli'ras	kumpli'ra	kumpli'rem	kumpli'rew	kumpli'ran
Ri	kumpli're	kumpli'ras	kumpli'ra	kumpli'rem	kumpli'rew	kumpli'ran
Se	kumpli're	kumpli'ras	kumpli'ra	kumpli'rem	kumpli'rew	kumpli'ran
Ti	kumpli're	kumpli'ras	kumpli'ra	kumpli'rem	kumpli'rew	kumpli'ran
To	kumpli're	kumpli'ras	kumpli'ra	kumpli'rem	kumpli'rew	kumpli'ran
Vi	kumpli're	kumpli'ras	kumpli'ra	kumpli'rem	kumpli'rew	kumpli'ran

Condicional

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	kumpli'ria	kumpli'ries	kumpli'rie	kumpli'riem	kumpli'riew	kumpli'rien
Be	kumpli'rie	kumpli'ries	kumpli'rie	kumpli'riem	kumpli'riew	kumpli'rien
Da	kumpli'ria	kumpli'ries	kumpli'ria	kumpli'riem	kumpli'riew	kumpli'rien
Fa	kumpli'rià	kumpli'ries	kumpli'rie	kumpli'riem	kumpli'riew	kumpli'rien
Fl	kumpli'ria	kumpli'ries	kumpli'rie	kumpli'riem	kumpli'riew	kumpli'rien
Ga	kumpli'rià	kumpli'ries	kumpli'rià	kumpli'riem	kumpli'riew	kumpli'rien
Gi	kumpli'rie	kumpli'ries	kumpli'rie	kumpli'riem	kumpli'riew	kumpli'rien
Me	kumpli'rie	kumpli'ries	kumpli'rie	kumpli'riem	kumpli'riew	kumpli'rien
Mi	kumpli'rio	kumpli'ries	kumpli'rià	kumpli'riem	kumpli'riew	kumpli'rien
Mn	kumpli'rie	kumpli'ries	kumpli'rie	kumpli'riem	kumpli'riew	kumpli'rien
Pa	kumpli'rie	kumpli'ries	kumpli'rie	kumpli'riem	kumpli'riew	kumpli'rien
Ra	kumpli'ria	kumpli'ries	kumpli'ria	kumpli'riem	kumpli'riew	kumpli'rien
Ri	kumpli'ria	kumpli'ries	kumpli'rie	kumpli'riem	kumpli'riew	kumpli'rien
Se	kumpli'ria	kumpli'ries	kumpli'ria	kumpli'riem	kumpli'riew	kumpli'rien
Ti	kumpli'rià	kumpli'ries	kumpli'rià	kumpli'riem	kumpli'riew	kumpli'rien
To	kumpli'ria	kumpli'ries	kumpli'rie	kumpli'riam	kumpli'riaw	kumpli'rien
Vi	kumpli'ria	kumpli'ries	kumpli'rie	kumpli'riem	kumpli'riew	kumpli'rien

Present de subjuntiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	kum'plifka	kum'plifkes kum'plifkos	kum'plifke kum'plifko	kumpli'yem	kumpli'yew	kum'plifken kum'plifkon
Be	kum'plifi	kum'plifis	kum'plifi	kumpli'yem kumpli'yesem kumpli'yesim	kumpli'yew kumpli'yesew kumpli'yesiw	kum'plifin
Da	kum'plifi kum'plejfi	kum'plifis kum'plejis	kum'plifi kum'plejfi	kum'plim	kum'pliw	kum'plifin kum'plejfin
Fa	kum'plifa	kum'plifos	kum'plifo	kum'plisem	kum'plisew	kum'plifon
Fl	kum'plifa	kum'plifos	kum'plifo	kum'plisem	kum'plisew	kum'plifon
Ga	kum'plifi	kum'plifis	kum'plifi	kum'plim	kum'pliw	kum'plifin
Gi	kum'plifje	kum'plifjes	kum'plifje	kum'plim	kum'pliw	kum'plifjen
Me	kum'plifi	kum'plifis	kum'plifi	kum'plim	kum'pliw	kum'plifin
Mi	kum'plife kum'plifiye	kum'plifes kum'plifiyes	kum'plife kum'plifiye	kum'plim kumpli'yem	kum'pliw kumpli'yew	kum'plifen kum'plifiyen
Mn	kum'plifi	kum'plifis	kum'plifi	kum'plim	kum'pliw	kum'plifin
Pa	kum'plifε	kum'plifis	kum'plifi	kum'plim	kum'pliw	kum'plifin
Ra	kum'plifja	kum'plifjes	kum'plifja	kum'plim	kum'pliw	kum'plifjen
Ri	kum'plifa	kum'plifes	kum'plife	kum'plim	kum'pliw	kum'plifen
Se	kum'plejfi kum'plifi	kum'plejis kum'plifis	kum'plejfi kum'plifi	kum'plim	kum'pliw	kum'plejfin kum'plifi
Ti	kum'plifi	kum'plifis	kum'plifi	kum'plim	kum'pliw	kum'plifin
To	kum'plifa	kum'plifos	kum'plifo	kum'plim	kum'pliw	kum'plifon
Vi	kum'plifka	kum'plifkos	kum'plifko	kumpli'yem kumpli'yesem	kumpli'yew kumpli'yesew	kum'plifkon

Imperfet de subjuntiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	kompli'yesa	kompli'yeses	kompli'yes	kompli'yesem	kompli'yesew	kompli'yesen
Be	kumpli'yesa	kumpli'yeses kumpli'yesis	kumpli'yes	kumpli'yesem kumpli'yesim	kumpli'yesew kumpli'yesiw	kumpli'yesen kumpli'yesin
Da	kum'plis	kum'plises kum'plisis	kum'plis	kum'plisem kum'plisim	kum'plisew kum'plisiw	kum'plisen kum'plisin
Fa	kum'plisa	kum'plises	kum'plis	kum'plisem	kum'plisew	kum'plisen
Fl	kum'plisa	kum'plises	kum'plis	kum'plisem	kum'plisew	kum'plisen
Ga	kumpli'yes	kumpli'yeses	kumpli'yes	kumpli'yesem	kumpli'yesew	kumpli'yesen
Gi	kumpli'yes	kumpli'yeses	kumpli'yes	kumpli'yesem	kumpli'yesew	kumpli'yesen
Me	kumpli'yes	kumpli'yeses	kumpli'yes	kumpli'yesem	kumpli'yesew	kumpli'yesen
Mi	kumpli'yeso	kumpli'yeses	kumpli'yes	kumpli'yesem	kumpli'yesew	kumpli'yesen
Mn	kumpli'yes	kumpli'yeses	kumpli'yes	kumpli'yesem	kumpli'yesew	kumpli'yesen
Pa	kum'plise	kum'plises kum'plisis	kum'plis	kum'plisem	kum'plisew	kum'plisen kum'plisin
Ra	kumpli'yes	kumpli'yeses	kumpli'yes	kumpli'yesem	kumpli'yesew	kumpli'yesen
Ri	kumpli'yesa	kumpli'yeses	kumpli'yes	kumpli'yesem	kumpli'yesew	kumpli'yesen
Se	kum'plisa	kum'plisis kum'plises	kum'plis	kum'plisim kum'plisem	kum'plisiw kum'plisew	kum'plisin kum'plisen
Ti	kumpli'yes	kumpli'yesis kumpli'yeses	kumpli'yes	kumpli'yesim kumpli'yesem	kumpli'yesiw kumpli'yesew	kumpli'yesin kumpli'yesen
To	kumpli'yesa	kumpli'yeses	kumpli'yes	kumpli'yesam	kumpli'yesaw	kumpli'yesen
Vi	kumpli'yesa	kumpli'yeses	kumpli'yes	kumpli'yesem	kumpli'yesew	kumpli'yesen

2.5.4 Verb COSIR

	Infinitiu	Gerundi	Participi
As	ku'zi	ko'zin	ku'zit
Be	ku'zi	ku'zin	ku'zit
Da	ku'zi	ku'zin	ku'zit
Fa	ku'zi	ku'zin	ku'zit
Fl	ko'zi	ko'zin	ku'zit
Ga	ku'zi	ku'zin	ku'zit
Gi	ko'zi	ku'zin	ku'zit
Me	ko'zi	ku'zin	ku'zit
Mi	ko'zi	ku'zin	ku'zit
Mn	ku'zi	ku'zin	ku'zit
Pa	ku'zi	ku'zin	ku'zit
Ra	ko'zi	ku'zin	ku'zit
Ri	ku'zi	ku'zin	ku'zit
Se	ku'zi	ku'zin	ku'zit
Ti	ko'zi	ko'zin	ko'zit
To	ku'zi	ku'zin	ku'zit
Vi	ko'zi	ko'zin	ko'zit

Imperatiu

	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'kus	'kuzye 'kuzyo	ku'zim	ku'ziw	'kuzyen 'kuzyon
Be	'kus	'kuziye	kuzi'yem ku'zim	ku'ziw	'kuziye 'kuzin
Da	'kus	'kuzi	ku'zim	ku'ziw	'kuzin
Fa	ku'zif	'kuzo	ku'zisem	ku'ziw	'kuzon
Fl	'kus	'kuzo	ku'zisem	ku'ziw	'kuzon
Ga	'kus	'kuzi	ku'zim	ku'ziw	'kuzin
Gi	'kus	'kuzje	ku'zim	ku'ziw	'kuzjen
Me	'kus	'kuzi	ku'zim	ku'ziw	'kuzin
Mi	'kus	'kuziye 'kuze	ku'zim	ku'ziw	'kuziye 'kuzen
Mn	'kus	'kuziye	kuzi'yem	ku'ziw	'kuziye
Pa	'kus	'kuzi	ku'zim	ku'ziw	'kuzin
Ra	'kus	'kuzja	ku'zim	ku'ziw	'kuzjen
Ri	'kus	'kuze	kuzi'yese	ku'ziw	'kuzen
Se	'kus	'kuzi	ku'zim	ku'ziw	'kuzin
Ti	'kus	'kuziya	ku'zim	ko'ziw	'kuziye
To	'kus	'kuzo	ku'zim	ku'ziw	'kuzon
Vi	'kus	'kuzyo ku'zifko	kuzi'yem	ko'ziw	'kuzyon ku'zifkon

Present d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'kuzo	'kuzes	'kus	ko'zim	ku'ziw	'kuzen
Be	'kuzo	'kuzes	'kuze 'kus	ku'zim	ku'ziw	'kuzen
Da	'kuzo	'kuzes	'kus	ku'zim	ku'ziw	'kuzen
Fa	'kuzo	'kuzes	'kus	ku'zim	ku'ziw	'kuzen
Fl	'kuzo	'kuzes	'kus	ku'zim	ku'ziw	'kuzen
Ga	'kuzo	'kuzes	'kus	ku'zim	ko'ziw	'kuzen
Gi	'kuzo	'kuzes	'kus	ku'zim	ku'ziw	'kuzen
Me	'kuzo	'kuzes	'kus	ku'zim	ku'ziw	'kuzen
Mi	'kuzo	'kuzes	'kus	ku'zim	ku'ziw	'kuzen
Mn	'kuzo	'kuzes	'kus	ku'zim	ku'ziw	'kuzen
Pa	'kuzo	'kuzes	'kus	ku'zim	ku'ziw	'kuzen
Ra	'kuzo	'kuzes	'kus	ko'zim	ku'ziw	'kuzen
Ri	'kuzo	'kuzes	'kus	ku'zim	ku'ziw	'kuzen
Se	'kuzo	'kuzes	'kus	ku'zim	ku'ziw	'kuzen
Ti	'kuzo	'kuzes	'kus	ko'zim	ko'ziw	'kuzen
To	'kuzo	'kuzes	'kus	ku'zim	ku'ziw	'kuzen
Vi	'kuzo ku'zifo	'kuzes ku'zifes	'kus ku'zif	ku'zim	ko'ziw	'kuzin ku'zifen

Imperfet d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	ko'zia	ko'zies	ku'zie	ko'ziem	ko'ziew	ku'zien
Be	ku'zie	ku'zies	ku'zie	ku'ziem	ku'ziew	ku'zien
Da	ku'zia	ku'zies	ku'zia	ku'ziem	ku'ziew	ku'zien
Fa	ku'zią	ku'zies	ku'zie	ku'ziem	ku'ziew	ku'zien
Fl	ku'zia	ku'zies	ku'zie	ku'ziem	ku'ziew	ku'zien
Ga	ku'zią	ku'zies	ku'zią	ku'ziem	ku'ziew	ku'zien
Gi	ku'zie	ku'zies	ku'zie	ku'ziem	ku'ziew	ku'zien
Me	ku'zie	ku'zies	ku'zie	ku'ziem	ku'ziew	ku'zien
Mi	ku'zio	ku'zies	ku'zią	ku'ziem	ku'ziew	ku'zien
Mn	ku'zie	ku'zies	ku'zie	ku'ziem	ku'ziew	ku'zien
Pa	ku'zie	ku'zies	ku'zie	ku'ziem	ku'ziew	ku'zien
Ra	ko'zia	ko'zies	ko'zia	ko'ziem	ko'ziew	ko'zien
Ri	ku'zia	ku'zies	ku'zie	ku'ziem	ku'ziew	ku'zien
Se	ku'zia	ku'zies	ku'zia	ku'ziem	ku'ziew	ku'zien
Ti	ko'zią	ko'zies	ko'zią	ko'ziem	ko'ziew	ko'zien
To	ku'zia	ku'zies	ku'zie	ku'ziam	ku'ziaw	ku'zien
Vi	ko'zia	ko'zies	ko'zie	ko'ziem	ko'ziew	ko'zien

Futur d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	kuzi're	kuzi'ras	kuzi'ra	kuzi'rem	kuzi'rew	kuzi'ran
Be	kuzi're	kuzi'ras	kuzi'ra	kuzi'rem	kuzi'rew	kuzi'ran
Da	kuzi're	kuzi'ras	kuzi'ra	kuzi'rem	kuzi'rew	kuzi'ran
Fa	kuzi're	kuzi'ras	kuzi'ra	kuzi'rem	kuzi'rew	kuzi'ran
Fl	kuzi're	kuzi'ras	kuzi'ra	kuzi'rem	kuzi'rew	kuzi'ran
Ga	kuzi're	kuzi'ras	kuzi'ra	kuzi'rem	kuzi'rew	kuzi'ran
Gi	kuzi're	kuzi'ras	kuzi'ra	kuzi'rem	kuzi'rew	kuzi'ran
Me	kuzi're	kuzi'ras	kuzi'ra	kuzi'rem	kuzi'rew	kuzi'ran
Mi	kuzi're	kuzi'ras	kuzi'ra	kuzi'rem	kuzi'rew	kuzi'ran
Mn	kuzi're	kuzi'ras	kuzi'ra	kuzi'rem	kuzi'rew	kuzi'ran
Pa	kuzi're	kuzi'ras	kuzi'ra	kuzi'rem	kuzi'rew	kuzi'ran
Ra	kozi're	kozi'ras	kozi'ra	kozi'rem	kozi'rew	kozi'ran
Ri	kuzi're	kuzi'ras	kuzi'ra	kuzi'rem	kuzi'rew	kuzi'ran
Se	kuzi're	kuzi'ras	kuzi'ra	kuzi'rem	kuzi'rew	kuzi'ran
Ti	kozi're	kozi'ras	kozi'ra	kozi'rem	kozi'rew	kozi'ran
To	kuzi're	kuzi'ras	kuzi'ra	kuzi'rem	kuzi'rew	kuzi'ran
Vi	kozi're	kozi'ras	kozi'ra	kozi'rem	kozi'rew	kozi'ran

Condicional

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	kuzi'ria	kuzi'ries	kuzi'rie	kuzi'riem	kuzi'riew	kuzi'rien
Be	kuzi'rie	kuzi'ries	kuzi'rie	kuzi'riem	kuzi'riew	kuzi'rien
Da	kuzi'ria	kuzi'ries	kuzi'ria	kuzi'riem	kuzi'riew	kuzi'rien
Fa	kuzi'rià	kuzi'ries	kuzi'rie	kuzi'riem	kuzi'riew	kuzi'rien
Fl	kuzi'ria	kuzi'ries	kuzi'rie	kuzi'riem	kuzi'riew	kuzi'rien
Ga	kuzi'rià	kuzi'ries	kuzi'rià	kuzi'riem	kuzi'riew	kuzi'rien
Gi	kuzi'rie	kuzi'ries	kuzi'rie	kuzi'riem	kuzi'riew	kuzi'rien
Me	kuzi'rie	kuzi'ries	kuzi'rie	kuzi'riem	kuzi'riew	kuzi'rien
Mi	kuzi'rio	kuzi'ries	kuzi'rià	kuzi'riem	kuzi'riew	kuzi'rien
Mn	kuzi'rie	kuzi'ries	kuzi'rie	kuzi'riem	kuzi'riew	kuzi'rien
Pa	kuzi'rie	kuzi'ries	kuzi'rie	kuzi'riem	kuzi'riew	kuzi'rien
Ra	kuzi'ria	kuzi'ries	kuzi'ria	kuzi'riem	kuzi'riew	kuzi'rien
Ri	kuzi'ria	kuzi'ries	kuzi'rie	kuzi'riem	kuzi'riew	kuzi'rien
Se	kuzi'ria	kuzi'ries	kuzi'ria	kuzi'riem	kuzi'riew	kuzi'rien
Ti	kuzi'rià	kuzi'ries	kuzi'rià	kuzi'riem	kuzi'riew	kuzi'rien
To	kuzi'ria	kuzi'ries	kuzi'rie	kuzi'riam	kuzi'riaw	kuzi'rien
Vi	kuzi'ria	kuzi'ries	kuzi'rie	kuzi'riem	kuzi'riew	kuzi'rien

Present de subjuntiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'kuzya	'kuzyes 'kuzyos	'kuzye 'kuzyo	ku'zim	ku'ziw	'kuzyen 'kuzyon
Be	'kuziyε	'kuziyes	'kuziyε	kuzi'yem ku'zim kuzi'yesem kuzi'yesim	kuzi'yew ku'ziw kuzi'yesew kuzi'yesiw	'kuziyen 'kuzin kuzi'yesen kuzi'yesin
Da	'kuzi	'kuzis	'kuzi	ku'zim	ku'ziw	'kuzin
Fa	'kuza	'kuzos	'kuzo	ku'zisem	ku'zisew	'kuzon
Fl	'kuzja	'kuzjes	'kuzja	ku'zisem	ku'zisew	'kuzon
Ga	'kuzi	'kuzis	'kuzi	ku'zim	ku'ziw	'kuzin
Gi	'kuzje	'kuzjes	'kuzje	ku'zim	ku'ziw	'kuzjen
Me	'kuzi	'kuzis	'kuzi	ku'zim	ku'ziw	'kuzin
Mi	'kuziye 'kuze	'kuziyes 'kuzes	'kuziye 'kuze	ku'zim	ku'ziw	'kuziyen 'kuzen
Mn	'kuziyε	'kuziyes	'kuziyε	kuzi'yem	kuzi'yew	'kuziyen
Pa	'kuze	'kuzis	'kuzi	ku'zim	ku'ziw	'kuzin
Ra	'kuzja	'kuzjes	'kuzja	ku'zim	ku'ziw	'kuzjen
Ri	'kuza	'kuzes	'kuze	kuzi'yesem	kuzi'yesew	'kuzen
Se	'kuzi	'kuzis	'kuzi	ku'zim	ku'ziw	'kuzin
Ti	'kuziya	'kuziyes	'kuziya	ku'zim	ku'ziw	'kuziyen
To	'kuza	'kuzos	'kuzo	ku'zim	ku'ziw	'kuzon
Vi	'kuzya ku'zi'fka	'kuzyos ku'zi'fkos	'kuzyo ku'zi'fko	kuzi'yem kuzi'yesem	kuzi'yew kuzi'yesew	'kuzyon ku'zi'fkon

Imperfet de subjuntiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	kuzi'yesa	kuzi'yeses	kuzi'yes	kuzi'yesem	kuzi'yesew	kuzi'yesen
Be	kuzi'yes	kuzi'yeses kuzi'yesis	kuzi'yes	kuzi'yesem kuzi'yesim	kuzi'yesew kuzi'yesiw	kuzi'yesen kuzi'yesin
Da	ku'zis	ku'zisis ku'zises	ku'zis	ku'zisim ku'zise	ku'zisiw ku'zisew	ku'zisin ku'zisen
Fa	ku'zisa	ku'zises	ku'zis	ku'zise	ku'zisew	ku'zisen
Fl	ku'zisa	ku'zises	ku'zis	ku'zise	ku'zisew	ku'zisen
Ga	kuzi'yes	kuzi'yeses	kuzi'yes	kuzi'yesem	kuzi'yesew	kuzi'yesen
Gi	kuzi'yes	kuzi'yeses	kuzi'yes	kuzi'yesem	kuzi'yesew	kuzi'yesen
Me	kuzi'yes	kuzi'yeses	kuzi'yes	kuzi'yesem	kuzi'yesew	kuzi'yesen
Mi	kuzi'yes	kuzi'yeses	kuzi'yes	kuzi'yesem	kuzi'yesew	kuzi'yesen
Mn	kuzi'yes	kuzi'yeses kuzi'yesis	kuzi'yes	kuzi'yesem kuzi'yesim	kuzi'yesew kuzi'yesiw	kuzi'yesen kuzi'yesin
Pa	ku'zise	ku'zises ku'zisis	ku'zis	ku'zise	ku'zisew	ku'zisen ku'zisin
Ra	kuzi'yes ku'zjes	kuzi'yeses ku'zjeses	kuzi'yes ku'zjes	kuzi'yesem ku'zjesem	kuzi'yesew ku'zjesew	kuzi'yesen ku'zjesen
Ri	kuzi'yesa	kuzi'yeses	kuzi'yes	kuzi'yesem	kuzi'yesew	kuzi'yesen
Se	ku'zis	ku'zises ku'zisis	ku'zis	ku'zise ku'zisim	ku'zisew ku'zisiw	ku'zisen ku'zisin
Ti	kuzi'yes	kuzi'yesis kuzi'yeses	kuzi'yes	kuzi'yesim kuzi'yesem	kuzi'yesiw kuzi'yesew	kuzi'yesin kuzi'yesen
To	kuzi'yesa	kuzi'yeses	kuzi'yes	kuzi'yesam	kuzi'yesaw	kuzi'yesen
Vi	kuzi'yesa	kuzi'yeses	kuzi'yes	kuzi'yesem	kozi'yesew	kuzi'yesen

2.5.5 Verb DORMIR

	Infinitiu	Gerundi	Participi
As	dor'mi	dor'min	dor'mit
Be	dor'mi	dor'min	dor'mit
Da	dor'mi	dor'min	dor'mit
Fa	dor'mi	dor'min	dor'mit
Fl	dor'mi	dor'min	dor'mit
Ga	dor'mi	dor'min	dor'mit
Gi	dor'mi	dor'min	dor'mit
Me	dor'mi	dor'min	dor'mit
Mi	dor'mi	dor'min	dor'mit
Mn	dor'mi	dor'min	dur'mit
Pa	dur'mi	dur'min	dur'mit
Ra	dor'mi	dor'min	dor'mit
Ri	dor'mi	dor'min	dor'mit
Se	dur'mi	dur'min	dur'mit
Ti	dor'mi	dor'min	dor'mit
To	dor'mi	dor'min	dor'mit
Vi	dor'mi	dor'min	dor'mit

Imperatiu

	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'dorm	'dormiye 'dormiyo	dormi'yem	dor'miw	'dormiyen 'dormiyon
Be	'dorm	'dormi	dor'mim dormi'yem	dor'miw	'dormin 'dormiyen
Da	'dorm	'dormi	dur'mim	dor'miw	'dormin
Fa	'dorm	'dormo	dor'misem	dor'miw	'dormon
Fl	'dorm	'dormo	dor'misem	dor'miw	'dormon
Ga	'dorm	'dormi	dor'mim	dor'miw	'dormin
Gi	'dorm	'dormje 'dormiye	dormim	dor'miw	'dormjen 'dormiyen
Me	'dorm	'dormi	dor'mim	dor'miw	'dormin
Mi	'dorm	'dormiye	dormim dormi'yem	dor'miw	'dormiyen
Mn	'dorm	'dormi 'dormiye	dor'mim dormi'yem	dor'miw	'dormin 'dormiyen
Pa	'dorm	'dormi	dur'mim	dur'miw	'dormin
Ra	'dorm	'dormja	dor'mim	dor'miw	'dormjen
Ri	'dorm	'dorme	dor'misem	dor'miw	'dormen
Se	'dorm	'dormi	dor'mim	dor'miw	'dormin
Ti	'dorm	'dormiya	dormim	dor'miw	'dormiyen
To	'dorm	'dormo	dormim	dor'miw	'dormon
Vi	'dorm	'dormo	dormi'yem	dor'miw	'dormon

Present d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'dərmo	'dərms	'dərɪm	dor'mim	dor'miw	'dərmen
Be	'dərmo	'dərɪmes	'dərɪm	dor'mim	dor'miw	'dərmen
Da	'dərmo	'dərɪmes	'dərɪm	dor'mim	dor'miw	'dərmen
Fa	'dərmo	'dərms	'dərɪm	dor'mim	dor'miw	'dərmen
Fl	'dərmo	'dərms	'dərɪm	dor'mim	dor'miw	'dərmen
Ga	'dərmo	'dərms	'dərɪm	dor'mim	dor'miw	'dərmen
Gi	'dərmo	'dərɪmes	'dərɪm	dor'mim	dor'miw	'dərmen
Me	'dərmo	'dərms 'dərɪmes	'dərɪm	dor'mim	dor'miw	'dərmen
Mi	'dərmo	'dərms 'dərɪmes	'dərɪm	dor'mim	dor'miw	'dərmen
Mn	'dərmo	'dərms	'dərɪm	dor'mim	dor'miw	'dərmen
Pa	'dərmo	'dərms	'dərɪm	dur'mim	dur'miw	'dərmen
Ra	'dərmo	'dərɪmes	'dərɪm	dor'mim	dor'miw	'dərmen
Ri	'dərmo	'dərms 'dərɪs	'dərɪm	dor'mim	dor'miw	'dərmen
Se	'dərmo	'dərɪmes	'dərɪm	dor'mim	dor'miw	'dərmen
Ti	'dərmo	'dərms 'dərɪmes	'dərɪm	dor'mim	dor'miw	'dərmen
To	'dərmo	'dərɪs	'dərɪm	dor'mim	dor'miw	'dərmen
Vi	'dərmo	'dərms	'dərɪm	dor'mim	dor'miw	'dərmen

Imperfet d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	dor'mia	dor'mies	dor'mie	dor'miem	dor'miew	dor'mien
Be	dor'mie	dor'mies	dor'mie	dor'miem	dor'miew	dor'mien
Da	dor'mia	dor'mies	dor'mia	dor'miem	dor'miew	dor'mien
Fa	dor'mià	dor'mies	dor'mie	dor'miem	dor'miew	dor'mien
Fl	dor'mia	dor'mies	dor'mie	dor'miem	dor'miew	dor'mien
Ga	dur'mià	dur'mies	dur'mià	dor'miem	dor'miew	dur'mien
Gi	dor'mie	dor'mies	dor'mie	dor'miem	dor'miew	dor'mien
Me	dor'mie	dor'mies	dor'mie	dor'miem	dor'miew	dor'mien
Mi	dor'mio	dor'mies	dor'mià	dor'miem	dor'miew	dor'mien
Mn	dur'mie	dur'mies	dur'mie	dur'miem	dur'miew	dur'mien
Pa	dur'mie	dur'mies	dur'mie	dur'miem	dur'miew	dur'mien
Ra	dor'mia	dor'mies	dor'mia	dor'miem	dor'miew	dor'mien
Ri	dor'mia	dor'mies	dor'mie	dor'miem	dor'miew	dor'mien
Se	dor'mia	dor'mies	dor'mia	dor'miem	dor'miew	dor'mien
Ti	dor'mià	dor'mies	dor'mià	dor'miem	dor'miew	dor'mien
To	dor'mia	dur'mies	dor'mie	dor'miam	dor'miaw	dor'mien
Vi	dor'mia	dor'mies	dor'mie	dor'miem	dor'miew	dor'mien

Futur d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	dormi're	dormi'ras	dormi'ra	dormi'rem	dormi'rew	dormi'ran
Be	dormi're	dormi'ras	dormi'ra	dormi'rem	dormi'rew	dormi'ran
Da	dormi're	dormi'ras	dormi'ra	dormi'rem	dormi'rew	dormi'ran
Fa	durmi're	dormi'ras	dormi'ra	dormi'rem	dormi'rew	dormi'ran
Fl	dormi're	dormi'ras	dormi'ra	dormi'rem	dormi'rew	dormi'ran
Ga	durmi're	durmi'ras	durmi'ra	durmi'rem	durmi'rew	durmi'ran
Gi	dormi're	dormi'ras	dormi'ra	dormi'rem	dormi'rew	dormi'ran
Me	dormi're	dormi'ras	dormi'ra	dormi'rem	dormi'rew	dormi'ran
Mi	dormi're	dormi'ras	dormi'ra	dormi'rem	dormi'rew	dormi'ran
Mn	durmi're	dormi'ras	dormi'ra	dormi'rem	dormi'rew	dormi'ran
Pa	durmi're	durmi'ras	durmi'ra	durmi'rem	durmi'rew	durmi'ran
Ra	dormi're	dormi'ras	dormi'ra	dormi'rem	dormi'rew	dormi'ran
Ri	durmi're	durmi'ras	durmi'ra	durmi'rem	durmi'rew	durmi'ran
Se	dormi're	dormi'ras	dormi'ra	dormi'rem	dormi'rew	dormi'ran
Ti	dormi're	dormi'ras	dormi'ra	dormi'rem	dormi'rew	dormi'ran
To	durmi're	durmi'ras	durmi'ra	durmi'rem	durmi'rew	durmi'ran
Vi	dormi're	dormi'ras	dormi'ra	dormi'rem	dormi'rew	dormi'ran

Condicional

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	dormi'ria	dormi'ries	dormi'rie	dormi'riem	dormi'riew	dormi'rien
Be	dormi'rie	dormi'ries	dormi'rie	dormi'riem	dormi'riew	dormi'rien
Da	dormi'ria	dormi'ries	dormi'ria	dormi'riem	dormi'riew	dormi'rien
Fa	durmi'rià	durmi'ries	durmi'rie	durmi'riem	durmi'riew	durmi'rien
Fl	dormi'ria	dormi'ries	dormi'rie	dormi'riem	dormi'riew	dormi'rien
Ga	durmi'rià	durmi'ries	durmi'rià	durmi'riem	durmi'riew	durmi'rien
Gi	dormi'rie	dormi'ries	dormi'rie	dormi'riem	dormi'riew	dormi'rien
Me	dormi'rie	dormi'ries	dormi'rie	dormi'riem	dormi'riew	dormi'rien
Mi	dormi'rio	dormi'ries	dormi'rià	dormi'riem	dormi'riew	dormi'rien
Mn	durmi'rie	durmi'ries	durmi'rie	durmi'riem	durmi'riew	durmi'rien
Pa	durmi'ria	durmi'ries	durmi'rie	durmi'riem	durmi'riew	durmi'rien
Ra	dormi'ria	dormi'ries	dormi'ria	dormi'riem	dormi'riew	dormi'rien
Ri	durmi'ria	durmi'ries	durmi'rie	durmi'riem	durmi'riew	durmi'rien
Se	dormi'ria	dormi'ries	dormi'ria	dormi'riem	dormi'riew	dormi'rien
Ti	dormi'rià	dormi'ries	dormi'rià	dormi'riem	dormi'riew	dormi'rien
To	durmi'ria	durmi'ries	durmi'rie	durmi'riam	durmi'riaw	durmi'rien
Vi	dormi'ria	dormi'ries	dormi'rie	dormi'riem	dormi'riew	dormi'rien

Present de subjuntiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'dərmiyə	'dərmiyəs 'dərmiyos	'dərmiyə 'dərmiyo	dormi'yem	dormi'yew	'dərmiyen 'dərmiyon
Be	'dərmiyə	'dərmiş 'dərmiyəs	'dərmi	dor'mim dormi'yem dormi'yesem dormi'yesim	dor'miw dormi'yew dormi'yesew dormi'yesiw	'dərmin 'dərmiyen
Da	'dərmi	'dərmiş	'dərmi	dor'mim	dor'miw	'dərmin
Fa	'dərma	'dərmos	'dərmo	dor'misem	dor'misew	'dərmon
Fl	'dərma	'dərmos	'dərmo	dor'misem	dor'misew	'dərmon
Ga	'dərmi	'dərmiş	'dərmi	dor'mim	dor'miw	'dərmin
Gi	'dərmiyə 'dərmiyə	'dərmiyəs 'dərmiyəs	'dərmiyə 'dərmiyə	dor'mim	dor'miw	'dərmiyen 'dərmiyen
Me	'dərmi	'dərmiş	'dərmi	dor'mim	dor'miw	'dərmin
Mi	'dərmiyə	'dərmiyəs	'dərmiyə	dor'mim dormi'yem	dor'miw dormi'yew	'dərmiyen
Mn	'dərmi 'dərmiyə	'dərmiş 'dərmiyəs	'dərmi 'dərmiyə	dor'mim dormi'yem	dor'miw dormi'yew	'dərmin 'dərmiyen
Pa	'dərme	'dərmiş	'dərmi	dur'mim	dur'miw	'dərmin
Ra	'dərmiya	'dərmiyəs	'dərmiya	dor'mim	dor'miw	'dərmiyen
Ri	'dərme dor'mifa	'dərmes dor'mifes	'dərme dor'mife	dor'misem	dor'misew	'dərmen dor'mifen
Se	'dərmi	'dərmiş	'dərmi	dor'mim	dor'miw	'dərmin
Ti	'dərmiyə	'dərmiyəs	'dərmiyə	dor'mim	dor'miw	'dərmiyen
To	'dərma	'dərmos	'dərmo	dor'mim	dor'miw	'dərmon
Vi	'dərma	'dərmos	'dərmo	dormi'yem dormi'yesem	dormi'yew dormi'yesew	'dərmon

Imperfet de subjuntiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	dormi'yesa	dormi'yeses	dormi'yes	dormi'yesem	dormi'yesew	dormi'yesen
Be	dormi'yes	dormi'yeses dormi'yesis	dormi'yes	dormi'yesem dormi'yesim	dormi'yesew dormi'yesiw	dormi'yesen dormi'yesin
Da	dur'mis	dur'mises dur'misis	dur'mis	dur'misem dur'misim	dur'misew dur'misiw	dur'misen dur'misin
Fa	dor'mişa	dor'mises	dor'mis	dor'misem	dor'misew	dor'misen
Fl	dor'misa	dor'mises	dor'mis	dor'misem	dor'misew	dor'misen
Ga	durmi'yes	durmi'yeses	durmi'yes	durmi'yesem	durmi'yesew	durmi'yesen
Gi	dormi'yes	dormi'yeses	dormi'yes	dormi'yesem	dormi'yesew	dormi'yesen
Me	dormi'yes	dormi'yeses	dormi'yes	dormi'yesem	dormi'yesew	dormi'yesen
Mi	dormi'yeso	dormi'yeses	dormi'yes	dormi'yesem	dormi'yesew	dormi'yesen
Mn	dormi'yes	dormi'yeses dormi'yesis	dormi'yes	dormi'yesem dormi'yesim	dormi'yesew dormi'yesiw	dormi'yesen dormi'yesin
Pa	dur'mise	dur'mises dur'misis	dur'mis	dur'misem	dur'misew	dur'misen dur'misin
Ra	dormi'yes	dormi'yeses	dormi'yes	dormi'yesem	dormi'yesew	dormi'yesen
Ri	dor'misa	dor'mises	dor'mis	dor'misem	dor'misew	dor'misen
Se	dur'mis	dur'mises dur'misis	dur'mis	dur'misem dur'misim	dur'misew dur'misiw	dur'misen dur'misin
Ti	dormi'yes	dormi'yesis dormi'yeses	dormi'yes	dormi'yesim dormi'yesem	dormi'yesiw dormi'yesew	dormi'yesin dormi'yesen
To	durmi'yesa	durmi'yeses	durmi'yes	durmi'yesam	durmi'yesaw	durmi'yesen
Vi	dormi'yesa	dormi'yeses	dormi'yes	dormi'yesem	dormi'yesew	dormi'yesen

2.5.6 Verb FREGIR

	Infinitiu	Gerundi	Participi
As	frej'zi	frej'zin	frej'zit
Be	frej'zi	frej'zin	frej'zit
Da	frej'zi	frej'zin	frej'zit
Fa	frej'zi	frej'zin	frej'zit
Fl	frej'zi	frej'zin	frej'zit
Ga	frej'zi	frej'zin	frej'zit
Gi	frej'zi	frej'zin	frej'zit
Me	frej'zi	frej'zin	frej'zit
Mi	frej'zi	frej'zin	frej'zit
Mn	frej'zi	frej'zin	frej'zit
Pa	frej'zi	frej'zin	frej'zit
Ra	frej'zi	frej'zin	frej'zit
Ri	frej'zi	frej'zin	frej'zit
Se	frej'zi	frej'zin	frej'zit
Ti	frej'zi	frej'zin	frej'zit
To	frej'zi	frej'zin	frej'zit
Vi	frej'zi	frej'zin	frej'zit

Imperatiu

	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	frej'ziʃ	frej'ziʃke frej'ziʃko	frej'zi'yem	frej'ziw	frej'ziʃken frej'ziʃkon
Be	'friʃ	frej'ziʃiye	frej'zim frej'zi'yese frej'zi'yese	frej'ziw	frej'ziʃiye
Da	frej'ziʃ	frej'zeʃfi frej'ziʃfi	frej'zim	frej'ziw	frej'zeʃfin frej'ziʃfin
Fa	frej'ziʃ	frej'ziʃo	frej'zisem	frej'ziw	frej'ziʃon
Fl	frej'ziʃ	frej'ziʃo	frej'zisem	frej'ziw	frej'ziʃon
Ga	frej'ziʃ	frej'ziʃfi	frej'zim	frej'ziw	frej'ziʃfin
Gi	'friʃ	'friʃje	frej'zim	frej'ziw	'friʃjen
Me	frej'ziʃ	frej'ziʃfi	frej'zim	frej'ziw	frej'ziʃfin
Mi	'friʃ	'friʃe	frej'zim	frej'ziw	'friʃjen
Mn	frej'ziʃ	frej'ziʃfi	frej'zi'yem	frej'ziw	frej'ziʃfin
Pa	frej'ziʃ	frej'ziʃfi	frej'zim	frej'ziw	frej'ziʃfin
Ra	frej'ziʃ 'friʃ	'friʃja	'friʃim	frej'ziw	'friʃjen
Ri	frej'ziʃ	frej'ziʃe	frej'zisem	frej'ziw	frej'ziʃfen
Se	frej'zeʃ frej'ziʃ	frej'zeʃfi frej'ziʃfi	frej'zim	frej'ziw	frej'zeʃfin frej'ziʃfin
Ti	frej'ziʃ	frej'ziʃfi	frej'zim	frej'ziw	frej'ziʃfin
To	frej'ziʃ	frej'ziʃo	frej'zim	frej'ziw	frej'ziʃon
Vi	frej'ziʃ	frej'ziʃko	frej'zi'yem	frej'ziw	frej'ziʃkon

Present d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	frej'ziʃo	frej'ziʃes	frej'ziʃ	frej'zim	frej'ziw	frej'ziʃen
Be	frej'ziʃo 'friʒo	frej'ziʃes 'friʒes	frej'ziʃ 'fritʃ	frej'zim	frej'ziw	frej'ziʃen 'friʒen
Da	frej'ziʃo frej'zejʃo	frej'ziʃes frej'zejʃes	frej'ziʃ frej'zejʃ	frej'zim	frej'ziw	frej'ziʃen frej'zejʃen
Fa	frej'ziʃo	frej'ziʃes	frej'ziʃ	frej'zim	frej'ziw	frej'ziʃen
Fl	frej'ziʃo	frej'ziʃes	frej'ziʃ	frej'zim	frej'ziw	frej'ziʃen
Ga	frej'ziʃo	frej'ziʃes	frej'ziʃ	frej'zim	frej'ziw	frej'ziʃen
Gi	'friʒo	'friʒes	'fritʃ	frej'zim	frej'ziw	'friʒen
Me	frej'ziʃo	frej'ziʃes	frej'ziʃ	frej'zim	frej'ziw	frej'ziʃen
Mi	'friʒo	'friʒes	'fritʃ	frej'zim	frej'ziw	'friʒen
Mn	frej'ziʃo	frej'ziʃes	frej'ziʃ	frej'zim	frej'ziw	frej'ziʃen
Pa	frej'ziʃo	frej'ziʃes	frej'ziʃ	frej'zim	frej'ziw	frej'ziʃen
Ra	'friʒo	'friʒes	'fritʃ	frej'zim	frej'ziw	'friʒen
Ri	frej'ziʃo	frej'ziʃes	frej'ziʃ	frej'zim	frej'ziw	frej'ziʃen
Se	frej'zejʃo frej'ziʃo	frej'zejʃes frej'ziʃes	frej'zejʃ frej'ziʃ	frej'zim	frej'ziw	frej'zejʃen frej'ziʃen
Ti	frej'ziʃo	frej'ziʃes	frej'ziʃ	frej'zim	frej'ziw	frej'ziʃen
To	frej'ziʃo	frej'ziʃes	frej'ziʃ	frej'zim	frej'ziw	frej'ziʃen
Vi	frej'ziʃo	frej'ziʃes	frej'ziʃ	frej'zim	frej'ziw	frej'ziʃen

Imperfet d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	frej'zia	frej'zies	frej'zie	frej'ziem	frej'ziew	frej'zien
Be	frej'zie	frej'zies	frej'zie	frej'ziem	frej'ziew	frej'zien
Da	frej'zia	frej'zies	frej'zia	frej'ziem	frej'ziew	frej'zien
Fa	frej'ziã	frej'zies	frej'zie	frej'ziem	frej'ziew	frej'zien
Fl	frej'zia	frej'zies	frej'zie	frej'ziem	frej'ziew	frej'zien
Ga	frej'ziã	frej'zies	frej'ziã	frej'ziem	frej'ziew	frej'zien
Gi	frej'zie	frej'zies	frej'zië	frej'ziem	frej'ziew	frej'zien
Me	frej'zie	frej'zies	frej'zië	frej'ziem	frej'ziew	frej'zien
Mi	frej'zio	frej'zies	frej'ziã	frej'ziem	frej'ziew	frej'zien
Mn	frej'zie	frej'zies	frej'zie	frej'ziem	frej'ziew	frej'zien
Pa	frej'zie	frej'zies	frej'zie	frej'ziem	frej'ziew	frej'zien
Ra	frej'zia	frej'zies	frej'zia	frej'ziem	frej'ziew	frej'zien
Ri	frej'zia	frej'zies	frej'zie	frej'ziem	frej'ziew	frej'zien
Se	frej'zia	frej'zies	frej'zia	frej'ziem	frej'ziew	frej'zien
Ti	frej'ziã	frej'zies	frej'ziã	frej'ziem	frej'ziew	frej'zien
To	frej'zia	frej'zies	frej'zie	frej'ziam	frej'ziew	frej'zien
Vi	frej'zia	frej'zies	frej'zie	frej'ziem	frej'ziew	frej'zien

Futur d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	frejzi're	frejzi'ras	frejzi'ra	frejzi'rem	frejzi'rew	frejzi'ran
Be	frejzi're	frejzi'ras	frejzi'ra	frejzi'rem	frejzi'rew	frejzi'ran
Da	frejzi're	frejzi'ras	frejzi'ra	frejzi'rem	frejzi'rew	frejzi'ran
Fa	frejzi're	frejzi'ras	frejzi'ra	frejzi'rem	frejzi'rew	frejzi'ran
Fl	frejzi're	frejzi'ras	frejzi'ra	frejzi'rem	frejzi'rew	frejzi'ran
Ga	frejzi're	frejzi'ras	frejzi'ra	frejzi'rem	frejzi'rew	frejzi'ran
Gi	frejzi're	frejzi'ras	frejzi'ra	frejzi'rem	frejzi'rew	frejzi'ran
Me	frejzi're	frejzi'ras	frejzi'ra	frejzi'rem	frejzi'rew	frejzi'ran
Mi	frejzi're	frejzi'ras	frejzi'ra	frejzi'rem	frejzi'rew	frejzi'ran
Mn	frejzi're	frejzi'ras	frejzi'ra	frejzi'rem	frejzi'rew	frejzi'ran
Pa	frejzi're	frejzi'ras	frejzi'ra	frejzi'rem	frejzi'rew	frejzi'ran
Ra	frejzi're	frejzi'ras	frejzi'ra	frejzi'rem	frejzi'rew	frejzi'ran
Ri	frejzi're	frejzi'ras	frejzi'ra	frejzi'rem	frejzi'rew	frejzi'ran
Se	frejzi're	frejzi'ras	frejzi'ra	frejzi'rem	frejzi'rew	frejzi'ran
Ti	frejzi're	frejzi'ras	frejzi'ra	frejzi'rem	frejzi'rew	frejzi'ran
To	frejzi're	frejzi'ras	frejzi'ra	frejzi'rem	frejzi'rew	frejzi'ran
Vi	frejzi're	frejzi'ras	frejzi'ra	frejzi'rem	frejzi'rew	frejzi'ran

Condicional

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	frejzi'ria	frejzi'ries	frejzi'rie	frejzi'riem	frejzi'riew	frejzi'rien
Be	frejzi'rie	frejzi'ries	frejzi'rie	frejzi'riem	frejzi'riew	frejzi'rien
Da	frejzi'ria	frejzi'ries	frejzi'ria	frejzi'riem	frejzi'riew	frejzi'rien
Fa	frejzi'ria	frejzi'ries	frejzi'rie	frejzi'riem	frejzi'riew	frejzi'rien
Fl	frejzi'ria	frejzi'ries	frejzi'rie	frejzi'riem	frejzi'riew	frejzi'rien
Ga	frejzi'ria	frejzi'ries	frejzi'ria	frejzi'riem	frejzi'riew	frejzi'rien
Gi	frejzi'rie	frejzi'ries	frejzi'rie	frejzi'riem	frejzi'riew	frejzi'rien
Me	frejzi'rie	frejzi'ries	frejzi'rie	frejzi'riem	frejzi'riew	frejzi'rien
Mi	frejzi'rio	frejzi'ries	frejzi'ria	frejzi'riem	frejzi'riew	frejzi'rien
Mn	frejzi'rie	frejzi'ries	frejzi'rie	frejzi'riem	frejzi'riew	frejzi'rien
Pa	frejzi'rie	frejzi'ries	frejzi'rie	frejzi'riem	frejzi'riew	frejzi'rien
Ra	frejzi'ria	frejzi'ries	frejzi'ria	frejzi'riem	frejzi'riew	frejzi'rien
Ri	frejzi'ria	frejzi'ries	frejzi'rie	frejzi'riem	frejzi'riew	frejzi'rien
Se	frejzi'ria	frejzi'ries	frejzi'ria	frejzi'riem	frejzi'riew	frejzi'rien
Ti	frejzi'ria	frejzi'ries	frejzi'ria	frejzi'riem	frejzi'riew	frejzi'rien
To	frejzi'ria	frejzi'ries	frejzi'rie	frejzi'riam	frejzi'riaw	frejzi'rien
Vi	frejzi'ria	frejzi'ries	frejzi'rie	frejzi'riem	frejzi'riew	frejzi'rien

Present de subjuntiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	frej'zi fka	frej'zi fkes frej'zi fkos	frej'zi fke frej'zi fko	frej'zi'yem	frej'zi'yew	frej'zi fken frej'zi fkon
Be	frej'zi fiyε	frej'zi fiyes	frej'zi fiyε	frej'zim frej'zi'yese frej'zi'yese	frej'ziw frej'zi'yese frej'zi'yese	frej'zi fiyen frej'zi'yese frej'zi'yese
Da	frej'zejfi frej'zi fi	frej'zejfis frej'zi fis	frej'zejfi frej'zi fi	frej'zim	frej'ziw	frej'zejfin frej'zi fin
Fa	frej'zi fa	frej'zi fos	frej'zi fo	frej'zise	frej'zise	frej'zi fon
Fl	frej'zi fa	frej'zi fos	frej'zi fo	frej'zise	frej'zise	frej'zi fon
Ga	frej'zi fi	frej'zi fis	frej'zi fi	frej'zim	frej'ziw	frej'zi fin
Gi	'frizje	'frizjes	'frizje	frej'zim	frej'ziw	'frizjen
Me	frej'zi fi	frej'zi fis	frej'zi fi	frej'zim	frej'ziw	frej'zi fin
Mi	'frize	'frizes	'frize	frej'zim	frej'ziw	'frizen
Mn	frej'zi fi	frej'zi fis	frej'zi fi	frej'zi'yem	frej'zi'yew	frej'zi fin
Pa	frej'zi fe	frej'zi fis	frej'zi fi	frej'zim	frej'ziw	frej'zi fin
Ra	'frizja	'frizjes	'frizja	frizim	friziw	'frizjen
Ri	frej'zi fa	frej'zi fes	frej'zi fe	frej'zise	frej'zise	frej'zi fen
Se	frej'zejfi frej'zi fi	frej'zejfis frej'zi fis	frej'zejfi frej'zi fi	frej'zim	frej'ziw	frej'zejfin frej'zi fin
Ti	frej'zi fi	frej'zi fis	frej'zi fi	frej'zim	frej'ziw	frej'zi fin
To	frej'zi fa	frej'zi fos	frej'zi fo	frej'zim	frej'ziw	frej'zi fon
Vi	frej'zi fka	frej'zi fkos	frej'zi fko	frej'zi'yem	frej'zi'yew	frej'zi fkon

Imperfet de subjuntiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	frejzi'yesa	frejzi'yeeses	frejzi'yes	frejzi'yesem	frejzi'yeseu	frejzi'yeesen
Be	frejzi'yes	frejzi'yeeses frejzi'yesis	frejzi'yes	frejzi'yesem frejzi'yesim	frejzi'yeseu frejzi'yesiw	frejzi'yeesen frejzi'yeesin
Da	frejzis	frejzises frejzisis	frejzis	frejziseu frejzisim	frejziseu frejzisiw	frejzisen frejzisin
Fa	frejzi'fa	frejzi'fes	frejzi'f	frejziseu	frejziseu	frejzi'fen
Fl	frejzisa	frejzises	frejzis	frejziseu	frejziseu	frejzisen
Ga	frejzi'yes	frejzi'yeeses	frejzi'yes	frejzi'yesem	frejzi'yeseu	frejzi'yeesen
Gi	frejzi'yes	frejzi'yeeses	frejzi'yes	frejzi'yesem	frejzi'yeseu	frejzi'yeesen
Me	frejzi'yes	frejzi'yeeses	frejzi'yes	frejzi'yesem	frejzi'yeseu	frejzi'yeesen
Mi	frejzi'yeso	frejzi'yeeses	frejzi'yes	frejzi'yesem	frejzi'yeseu	frejzi'yeesen
Mn	frejzi'yes	frejzi'yeeses frejzi'yesis	frejzi'yes	frejzi'yesem frejzi'yesim	frejzi'yeseu frejzi'yesiw	frejzi'yeesen frejzi'yeesin
Pa	frejzise	frejzises frejzisis	frejzis	frejziseu	frejziseu	frejzisen frejzisin
Ra	frejzi'yes	frejzi'yeeses	frejzi'yes	frejzi'yesem	frejzi'yeseu	frejzi'yeesen
Ri	frejzisa	frejzises	frejzis	frejziseu	frejziseu	frejzisen
Se	frejzis	frejzisis frejzises	frejzis	frejziseu frejziseu	frejzisiw frejziseu	frejzisen frejzisen
Ti	frejzi'yes	frejzi'yesis frejzi'yeeses	frejzi'yes	frejzi'yesim frejzi'yesem	frejzi'yesiw frejzi'yeseu	frejzi'yeesin frejzi'yeesen
To	frejzi'yesa	frejzi'yeeses	frejzi'yes	frejzi'yeseu	frejzi'yeseu	frejzi'yeesen
Vi	frejzi'yesa	frejzi'yeeses	frejzi'yes	frejzi'yesem	frejzi'yeseu	frejzi'yeesen

2.5.7 Verb FUGIR

	Infinitiu	Gerundi	Participi
As	fuj'zi	fuj'zin	fuj'zit
Be	fuj'zi	fuj'zin	fuj'zit
Da	fuj'zi	fuj'zin	fuj'zit
Fa	fuj'zi	fuj'zin	fuj'zit
Fl	fuj'zi	fuj'zin	fuj'zit
Ga	fuj'zi	fuj'zin	fuj'zit
Gi	fuj'zi	fuj'zin	fuj'zit
Me	fuj'zi	fuj'zin	fuj'zit
Mi	fuj'zi	fuj'zin	fuj'zit
Mn	fuj'zi	fuj'zin	fuj'zit
Pa	fuj'zi	fuj'zin	fuj'zit
Ra	fuj'zi	fuj'zin	fuj'zit
Ri	fuj'zi	fuj'zin	fuj'zit
Se	fuj'zi	fuj'zin	fuj'zit
Ti	fuj'zi	fu'dzin	fu'dzit
To	fuj'zi	fuj'zin	fuj'zit
Vi	fuj'zi	fuj'zin	fuj'zit

Imperatiu

	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'futʃ	'fujziʎe 'fujziʎo	fuj'zim	fuj'ziw	'fujziʎen 'fujziʎon
Be	'futʃ	'fujzi	fuj'zim fujzi'ʎesem fujzi'ʎesim	fuj'ziw	'fujzin
Da	'futʃ	'fujzi	fuj'zim	fuj'ziw	'fujzin
Fa	'futʃ	'fujzo	fuj'zisem	fuj'ziw	'fujzon
Fl	'futʃ	'fujzo	fuj'zisem	fuj'ziw	'fujzon
Ga	'futʃ	'fujzi	fuj'zim	fuj'ziw	'fujzin
Gi	'futʃ	'fujzi	fuj'zim	fuj'ziw	'fujzin
Me	'futʃ	'fujzi	fuj'zim	fuj'ziw	'fujzin
Mi	'futʃ	'fujze	fuj'zim	fuj'ziw	'fujzen
Mn	'futʃ	fuj'ziʃi	fujzi'ʎem	fuj'ziw	fuj'ziʃin
Pa	'futʃ	'fujzi	fuj'zim	fuj'ziw	'fujzin
Ra	'futʃ	'fudzja	fu'dzim	fuj'ziw	'fudzjen
Ri	'futʃ	'fujze	fuj'zisem	fuj'ziw	'fujzen
Se	'futʃ	'fujzi	fuj'zim	fuj'ziw	'fujzin
Ti	'futʃ	'fudziʎa	fu'dzim	fu'dziw	'fudziʎen
To	'futʃ	'fujzo	fuj'zim	fuj'ziw	'fujzon
Vi	'futʃ	'fujzo	fuj'zisem fuj'zim	fuj'ziw	'fujzon

Present d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'fuj3o	'fuj3es	'futʃ	fuj'zim	fuj'ziw	'fuj3en
Be	'fuj3o	'fuj3es	'futʃ	fuj'zim	fuj'ziw	'fuj3en
Da	'fuj3o	'fuj3es	'futʃ	fuj'zim	fuj'ziw	'fuj3en
Fa	'fuj3o	'fuj3es	'futʃ	fuj'zim	fuj'ziw	'fuj3en
Fl	'fuj3o	'fuj3es	'futʃ	fuj'zim	fuj'ziw	'fuj3en
Ga	'fuj3o	'fuj3es	'futʃ	fuj'zim	fuj'ziw	'fuj3en
Gi	'fuj3o	'fuj3es	'futʃ	fuj'zim	fuj'ziw	'fuj3en
Me	'fuj3o	'fuj3es	'futʃ	fuj'zim	fuj'ziw	'fuj3en
Mi	'fuj3o	'fuj3es	'futʃ	fuj'zim	fuj'ziw	'fuj3en
Mn	'fuj3o	'fuj3es	'futʃ	fuj'zim	fuj'ziw	'fuj3en
Pa	'fuj3o	'fuj3es	'futʃ	fuj'zim	fuj'ziw	'fuj3en
Ra	'fud3o	'fud3es	'futʃ	fu'dzim	fu'dziw	'fud3en
Ri	'fuj3o	'fuj3es	'futʃ	fuj'zim	fuj'ziw	'fuj3en
Se	'fuj3o	'fuj3es	'futʃ	fuj'zim	fuj'ziw	'fuj3en
Ti	'fud3o	'fud3es	'futʃ	fu'dzim	fuj'dziw	'fud3en
To	'fuj3o	'fuj3es	'futʃ	fuj'zim	fuj'ziw	'fuj3en
Vi	'fuj3o	'fuj3es	'futʃ	fuj'zim	fuj'ziw	'fuj3en

Imperfet d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	fuj'zia	fuj'zies	fuj'zie	fuj'ziem	fuj'ziew	fuj'zien
Be	fuj'ziε	fuj'zies	fuj'ziε	fuj'ziem	fuj'ziew	fuj'zien
Da	fuj'zia	fuj'zies	fuj'zia	fuj'ziem	fuj'ziew	fuj'zien
Fa	fuj'zią	fuj'zies	fuj'zie	fuj'ziem	fuj'ziew	fuj'zien
Fl	fuj'zia	fuj'zies	fuj'zie	fuj'ziem	fuj'ziew	fuj'zien
Ga	fuj'zią	fuj'zies	fuj'zią	fuj'ziem	fuj'ziew	fuj'zien
Gi	fuj'ziε	fuj'zies	fuj'ziε	fuj'ziem	fuj'ziew	fuj'zien
Me	fuj'ziε	fuj'zies	fuj'ziε	fuj'ziem	fuj'ziew	fuj'zien
Mi	fuj'zio	fuj'zies	fuj'zią	fuj'ziem	fuj'ziew	fuj'zien
Mn	fuj'ziε	fuj'zies	fuj'ziε	fuj'ziem	fuj'ziew	fuj'zien
Pa	fuj'ziε	fuj'zies	fuj'zie	fuj'ziem	fuj'ziew	fuj'zien
Ra	fu'dzia	fu'dzies	fu'dzia	fu'dziem	fu'dziew	fu'dzien
Ri	fuj'zia	fuj'zies	fuj'zie	fuj'ziem	fuj'ziew	fuj'zien
Se	fuj'zia	fuj'zies	fuj'zia	fuj'ziem	fuj'ziew	fuj'zien
Ti	fuj'zią fu'dzią	fuj'zies fu'dzies	fuj'zią fu'dzią	fuj'ziem fu'dziem	fuj'ziew fu'dziew	fuj'zien fu'dzien
To	fuj'zia	fuj'zies	fuj'zie	fuj'ziam	fuj'ziaw	fuj'zien
Vi	fuj'zia	fuj'zies	fuj'zie	fuj'ziem	fuj'ziew	fuj'zien

Futur d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	fujzi're	fujzi'ras	fujzi'ra	fujzi'rem	fujzi'rew	fujzi'ran
Be	fujzi're	fujzi'ras	fujzi'ra	fujzi'rem	fujzi'rew	fujzi'ran
Da	fujzi're	fujzi'ras	fujzi'ra	fujzi'rem	fujzi'rew	fujzi'ran
Fa	fujzi're	fujzi'ras	fujzi'ra	fujzi'rem	fujzi'rew	fujzi'ran
Fl	fujzi're	fujzi'ras	fujzi'ra	fujzi'rem	fujzi'rew	fujzi'ran
Ga	fujzi're	fujzi'ras	fujzi'ra	fujzi'rem	fujzi'rew	fujzi'ran
Gi	fujzi're	fujzi'ras	fujzi'ra	fujzi'rem	fujzi'rew	fujzi'ran
Me	fujzi're	fujzi'ras	fujzi'ra	fujzi'rem	fujzi'rew	fujzi'ran
Mi	fujzi're	fujzi'ras	fujzi'ra	fujzi'rem	fujzi'rew	fujzi'ran
Mn	fujzi're	fujzi'ras	fujzi'ra	fujzi'rem	fujzi'rew	fujzi'ran
Pa	fujzi're	fujzi'ras	fujzi'ra	fujzi'rem	fujzi'rew	fujzi'ran
Ra	fudzi're	fudzi'ras	fudzi'ra	fudzi'rem	fudzi'rew	fudzi'ran
Ri	fujzi're	fujzi'ras	fujzi'ra	fujzi'rem	fujzi'rew	fujzi'ran
Se	fujzi're	fujzi'ras	fujzi'ra	fujzi'rem	fujzi'rew	fujzi'ran
Ti	fudzi're	fudzi'ras	fudzi'ra	fudzi'rem	fudzi'rew	fudzi'ran
To	fujzi're	fujzi'ras	fujzi'ra	fujzi'rem	fujzi'rew	fujzi'ran
Vi	fujzi're	fujzi'ras	fujzi'ra	fujzi'rem	fujzi'rew	fujzi'ran

Condicional

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	fujzi'ria	fujzi'ries	fujzi'rie	fujzi'riem	fujzi'riew	fujzi'rien
Be	fujzi'rie	fujzi'ries	fujzi'rie	fujzi'riem	fujzi'riew	fujzi'rien
Da	fujzi'ria	fujzi'ries	fujzi'ria	fujzi'riem	fujzi'riew	fujzi'rien
Fa	fujzi'rià	fujzi'ries	fujzi'rie	fujzi'riem	fujzi'riew	fujzi'rien
Fl	fujzi'ria	fujzi'ries	fujzi'rie	fujzi'riem	fujzi'riew	fujzi'rien
Ga	fujzi'rià	fujzi'ries	fujzi'rià	fujzi'riem	fujzi'riew	fujzi'rien
Gi	fujzi'rie	fujzi'ries	fujzi'rie	fujzi'riem	fujzi'riew	fujzi'rien
Me	fujzi'rie	fujzi'ries	fujzi'rie	fujzi'riem	fujzi'riew	fujzi'rien
Mi	fujzi'rio	fujzi'ries	fujzi'rià	fujzi'riem	fujzi'riew	fujzi'rien
Mn	fujzi'rie	fujzi'ries	fujzi'rie	fujzi'riem	fujzi'riew	fujzi'rien
Pa	fujzi'rie	fujzi'ries	fujzi'rie	fujzi'riem	fujzi'riew	fujzi'rien
Ra	fudzi'ria	fudzi'ries	fudzi'ria	fudzi'riem	fudzi'riew	fudzi'rien
Ri	fujzi'ria	fujzi'ries	fujzi'rie	fujzi'riem	fujzi'riew	fujzi'rien
Se	fujzi'ria	fujzi'ries	fujzi'ria	fujzi'riem	fujzi'riew	fujzi'rien
Ti	fudzi'rià	fudzi'ries	fudzi'rià	fudzi'riem	fudzi'riew	fudzi'rien
To	fujzi'ria	fujzi'ries	fujzi'rie	fujzi'riam	fujzi'riaw	fujzi'rien
Vi	fujzi'ria	fujzi'ries	fujzi'rie	fujzi'riem	fujzi'riew	fujzi'rien

Present de subjuntiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'fujziɣa	'fujziɣes 'fujziɣos	'fujziɣe 'fujziɣo	fuj'zim	fuj'ziw	'fujziɣen 'fujziɣon
Be	'fujzi	'fujzis	'fujzi	fuj'zim fujzi'ɣesem fujzi'ɣesim	fuj'ziw fujzi'ɣesew fujzi'ɣesiw	'fujzin fujzi'ɣesen fujzi'ɣesin
Da	'fujzi	'fujzis	'fujzi	fuj'zim	fuj'ziw	'fujzin
Fa	'fujza	'fujzos	'fujzo	fuj'zisem	fuj'zisew	'fujzon
Fl	'fujza	'fujzos	'fujzo	fuj'zisem	fuj'zisew	'fujzon
Ga	'fujzi	'fujzis	'fujzi	fuj'zim	fuj'ziw	'fujzin
Gi	'fujzi	'fujzis	'fujzi	fuj'zim	fuj'ziw	'fujzin
Me	'fujzi	'fujzis	'fujzi	fuj'zim	fuj'ziw	'fujzin
Mi	'fujze	'fujzes	'fujze	fuj'zim	fuj'ziw	'fujzen
Mn	fuj'ziɟi	fuj'ziɟis	fuj'ziɟi	fujzi'ɣem	fujzi'ɣew	fuj'ziɟin
Pa	'fujza	'fujzis	'fujzi	fuj'zim	fuj'ziw	'fujzin
Ra	'fudzja	'fudzjes	'fudzja	fuj'dzim	fu'dziw	'fudzjen
Ri	'fujza	'fujzes	'fujze	fuj'zisem	fuj'zisew	'fujzen
Se	'fujzi	'fujzis	'fujzi	fuj'zim	fuj'ziw	'fujzin
Ti	'fudziɣa	'fudziɣes	'fudziɣa	fuj'dzim	fu'dziw	'fudziɣen
To	'fujza	'fujzos	'fujzo	fuj'zim	fuj'ziw	'fujzon
Vi	'fujza	'fujzos	'fujzo	fuj'zisem fuj'zim	fuj'zisew fuj'ziw	'fujzon

Imperfet de subjuntiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	fujzi'yesa	fujzi'yeeses	fujzi'yes	fujzi'yesem	fujzi'yesew	fujzi'yeesen
Be	fujzi'yesa	fujzi'yeeses fujzi'yesis	fujzi'yes	fujzi'yesem fujzi'yesim	fujzi'yesew fujzi'yewiw	fujzi'yeesen fujzi'yeesin
Da	fuj'zis	fuj'zises fuj'zisis	fuj'zis	fuj'zise fuj'ziseim	fuj'zisew fuj'ziseiw	fuj'zisen fuj'zisein
Fa	fujzi'yesa	fujzi'yeeses	fujzi'yes	fujzi'yesem	fujzi'yesew	fujzi'yeesen
Fl	fuj'zisa	fuj'zises	fuj'zis	fuj'ziseim	fuj'zisew	fuj'zisen
Ga	fujzi'yes	fujzi'yeeses	fujzi'yes	fujzi'yesem	fujzi'yesew	fujzi'yeesen
Gi	fuj'zis	fuj'zises	fuj'zis	fuj'ziseim	fuj'zisew	fuj'zisen
Me	fujzi'yes	fujzi'yeeses	fujzi'yes	fujzi'yesem	fujzi'yesew	fujzi'yeesen
Mi	fujzi'yes	fujzi'yeeses	fujzi'yes	fujzi'yesem	fujzi'yesew	fujzi'yeesen
Mn	fujzi'yes	fujzi'yeeses fujzi'yesis	fujzi'yes	fujzi'yesem fujzi'yesim	fujzi'yesew fujzi'yewiw	fujzi'yeesen fujzi'yeesin
Pa	fuj'zise	fuj'zises fuj'zisis	fuj'zis	fuj'ziseim	fuj'zisew	fuj'zisen fuj'zisein
Ra	fudzi'yes	fudzi'yeeses	fudzi'yes	fudzi'yesem	fudzi'yesew	fudzi'yeesen
Ri	fujzi'yesa	fujzi'yeeses	fujzi'yes	fujzi'yesem	fujzi'yesew	fujzi'yeesen
Se	fuj'zis	fuj'zises fuj'zisis	fuj'zis	fuj'ziseim fuj'ziseim	fuj'zisew fuj'ziseiw	fuj'zisen fuj'zisein
Ti	fud'zis fudzi'yesa	fudzi'yeeses fudzi'yesis	fudzi'yes	fudzi'yesem fudzi'yesim	fudzi'yesew fudzi'yewiw	fudzi'yeesen fudzi'yeesin
To	fujzi'yesa	fujzi'yeeses	fujzi'yes	fujzi'yesam	fujzi'yesaw	fujzi'yeesen
Vi	fujzi'yesa	fujzi'yeeses	fujzi'yes	fujzi'yesem	fujzi'yesew	fujzi'yeesen

2.5.8 Verb LLEGIR³²²

	Infinitiu	Gerundi	Participi
As	λεj'zi	λεj'zin	λεj'zit
Be	λεj'zi	λεj'zin	λεj'zit
Da	λεj'zi	λεj'zin	λεj'zit
Fa	λεj'zi	λεj'zin	λεj'zit
Fl	λεj'zi λi'zi	λεj'zin λi'zin	λεj'zit λi'zit
Ga	λεj'zi	λεj'zin	λεj'zit
Gi	λεj'zi	λεj'zin	λεj'zit
Me	λεj'zi	λεj'zin	λεj'zit
Mi	λεj'zi	λεj'zin	λεj'zit
Mn	λεj'zi	λεj'zin	λεj'zit
Pa	λεj'zi	λεj'zin	λεj'zit
Ra	λεj'zi	λεj'zin	λεj'zit
Ri	λεj'zi	λεj'zin	λεj'zit
Se	λεj'zi	λεj'zin	λεj'zit
Ti	λεj'zi	λεj'zin	λεj'zit
To	λεj'zi	λεj'zin	λεj'zit
Vi	λεj'zi	λεj'zin	λεj'zit

Imperatiu

	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	λεj'ziʃ	λεj'ziʃo λεj'ziʃe	λεj'zim	λεj'ziw	λεj'ziʃon
Be	'kitʃ	'kiʒiɣe	kiʒi'ɣem	kiʒiw	'kiʒiɣen
Da	λεj'ziʃ λεj'zejʃ	λεj'ziʃi λεj'zejʃi	λεj'zim	λεj'ziw	λεj'ziʃin λεj'zejʃin
Fa	λεj'ziʃ	λεj'ziʃo	λεj'zisem	λεj'ziw	λεj'ziʃon
Fl	λi'ziʃ	λi'ziʃo	λi'zisem	λεj'ziw	λi'ziʃon
Ga	λεj'ziʃ	λεj'ziʃi	λεj'zim	λεj'ziw	λεj'ziʃin
Gi	λi'ziʃ 'kitʃ	'kiʒje	λi'zim	λi'ziw	'kiʒjen
Me	'kitʃ	λεj'ziʃi	λεj'zim	λi'ziw	λεj'ziʃin
Mi	'kitʃ	'kiʒe	λεj'zi'ɣem	λεj'ziw	'kiʒen
Mn	λεj'ziʃ	λεj'ziʃi	λεj'zim	λεj'ziw	λεj'ziʃin
Pa	λεj'ziʃ	λεj'ziʃi	λεj'zim	λεj'ziw	λεj'ziʃin
Ra	'kitʃ	'kiʒja	λi'zim	λi'ziw	'kiʒjen
Ri	λεj'ziʃ	λεj'zise	λεj'zi'ɣesem	λεj'ziw	λεj'zisen
Se	λεj'ziʃ λεj'zejʃ	λεj'ziʃi λεj'zejʃi	λεj'zim	λεj'ziw	λεj'ziʃin λεj'zejʃin
Ti	λεj'ziʃ	λεj'ziʃi	λεj'zim	λεj'ziw	λεj'ziʃin
To	λεj'ziʃ	λεj'ziʃo	λεj'zim	λεj'ziw	λεj'ziʃon
Vi	λεj'ziʃ	λεj'ziʃko	λεj'zi'ɣem	λεj'ziw	λεj'ziʃkon

³²² En tots els parlars, en el verb *llegir* és possible el tancament de la vocal palatal pretònica inicial provocat per la influència de la vocal tònica i de la consonant palatal inicial: [λεj'ziʃo] o [λi'ziʃo], etc.

Present d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	Λej'ziʃo	Λej'ziʃes	Λej'ziʃ	Λej'zim	Λej'ziw	Λej'ziʃen
Be	'liʒo	'liʒes	'litʃ	li'zim	li'ziw	'liʒen
Da	Λej'ziʃo Λej'zejʃo	Λej'ziʃes Λej'zejʃes	Λej'ziʃ Λej'zejʃ	Λej'zim	Λej'ziw	Λej'ziʃen Λej'zejʃen
Fa	Λej'ziʃo	Λej'ziʃes	Λej'ziʃ	Λej'zim	Λej'ziw	Λej'ziʃen
Fl	li'ziʃo li'ziʒiso	li'ziʃes li'ziʒises	li'ziʃ li'ziʒis	li'zim	li'ziw	li'ziʃen li'ziʒisen
Ga	Λej'ziʃo	Λej'ziʃes	Λej'ziʃ	Λej'zim	Λej'ziw	Λej'ziʃen
Gi	'liʒo	'liʒes	'litʃ	Λej'zim	Λej'ziw	'liʒen
Me	Λej'ziʃo 'liʒo	Λej'ziʃes 'liʒes	Λej'ziʃ 'litʃ	Λej'zim	Λej'ziw	Λej'ziʃen 'liʒen
Mi	'liʒo	'liʒes	'litʃ	Λej'zim	Λej'ziw	'liʒen
Mn	Λej'ziʃo	Λej'ziʃes	Λej'ziʃ	Λej'zim	Λej'ziw	Λej'ziʃen
Pa	Λej'ziʃo	Λej'ziʃes	Λej'ziʃ	Λej'zim	Λej'ziw	Λej'ziʃen
Ra	'liʒo	'liʒes	'litʃ	Λej'zim	Λej'ziw	'liʒen
Ri	Λej'ziʒiso	Λej'ziʒises	Λej'ziʒis	Λej'zim	Λej'ziw	Λej'ziʒisen
Se	Λej'zejʃo Λej'ziʃo	Λej'zejʃes Λej'ziʃes	Λej'zejʃ Λej'ziʃ	Λej'zim	Λej'ziw	Λej'zejʃen Λej'ziʃen
Ti	Λej'ziʃo	Λej'ziʃes	Λej'ziʃ	Λej'zim	Λej'ziw	Λej'ziʃen
To	Λej'ziʃo	Λej'ziʃes	Λej'ziʃ	Λej'zim	Λej'ziw	Λej'ziʃen
Vi	Λej'ziʃo	Λej'ziʃes	Λej'ziʃ	Λej'zim	Λej'ziw	Λej'ziʃen

Imperfet d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	Λej'zia	Λej'zies	Λej'zie	Λej'ziem	Λej'ziew	Λej'zien
Be	Λej'zie	Λej'zies	Λej'zie	Λej'ziem	Λej'ziew	Λej'zien
Da	Λej'zia	Λej'zies	Λej'zia	Λej'ziem	Λej'ziew	Λej'zien
Fa	Λej'zià	Λej'zies	Λej'zie	Λej'ziem	Λej'ziew	Λej'zien
Fl	Λej'zia	Λej'zies	Λej'zie	Λej'ziem	Λej'ziew	Λej'zien
Ga	Λej'zià	Λej'zies	Λej'zià	Λej'ziem	Λej'ziew	Λej'zien
Gi	Λej'zie	Λej'zies	Λej'zie	Λej'ziem	Λej'ziew	Λej'zien
Me	Λej'zie	Λej'zies	Λej'zie	Λej'ziem	Λej'ziew	Λej'zien
Mi	Λej'zio	Λej'zies	Λej'zià	Λej'ziem	Λej'ziew	Λej'zien
Mn	Λej'zie	Λej'zies	Λej'zie	Λej'ziem	Λej'ziew	Λej'zien
Pa	Λej'zie	Λej'zies	Λej'zie	Λej'ziem	Λej'ziew	Λej'zien
Ra	Λej'zia	Λej'zies	Λej'zia	Λej'ziem	Λej'ziew	Λej'zien
Ri	Λej'zia	Λej'zies	Λej'zie	Λej'ziem	Λej'ziew	Λej'zien
Se	Λej'zia	Λej'zies	Λej'zia	Λej'ziem	Λej'ziew	Λej'zien
Ti	Λej'zià	Λej'zies	Λej'zià	Λej'ziem	Λej'ziew	Λej'zien
To	Λej'zia	Λej'zies	Λej'zie	Λej'ziam	Λej'ziaw	Λej'zien
Vi	Λej'zia	Λej'zies	Λej'zie	Λej'ziem	Λej'ziew	Λej'zien

Futur d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	λεjzi're	λεjzi'ras	λεjzi'ra	λεjzi'rem	λεjzi'rew	λεjzi'ran
Be	λεjzi're	λεjzi'ras	λεjzi'ra	λεjzi'rem	λεjzi'rew	λεjzi'ran
Da	λεjzi're	λεjzi'ras	λεjzi'ra	λεjzi'rem	λεjzi'rew	λεjzi'ran
Fa	λεjzi're	λεjzi'ras	λεjzi'ra	λεjzi'rem	λεjzi'rew	λεjzi'ran
Fl	λεjzi're	λεjzi'ras	λεjzi'ra	λεjzi'rem	λεjzi'rew	λεjzi'ran
Ga	λεjzi're	λεjzi'ras	λεjzi'ra	λεjzi'rem	λεjzi'rew	λεjzi'ran
Gi	λεjzi're	λεjzi'ras	λεjzi'ra	λεjzi'rem	λεjzi'rew	λεjzi'ran
Me	λεjzi're	λεjzi'ras	λεjzi'ra	λεjzi'rem	λεjzi'rew	λεjzi'ran
Mi	λεjzi're	λεjzi'ras	λεjzi'ra	λεjzi'rem	λεjzi'rew	λεjzi'ran
Mn	λεjzi're	λεjzi'ras	λεjzi'ra	λεjzi'rem	λεjzi'rew	λεjzi'ran
Pa	λεjzi're	λεjzi'ras	λεjzi'ra	λεjzi'rem	λεjzi'rew	λεjzi'ran
Ra	λεjzi're	λεjzi'ras	λεjzi'ra	λεjzi'rem	λεjzi'rew	λεjzi'ran
Ri	λεjzi're	λεjzi'ras	λεjzi'ra	λεjzi'rem	λεjzi'rew	λεjzi'ran
Se	λεjzi're	λεjzi'ras	λεjzi'ra	λεjzi'rem	λεjzi'rew	λεjzi'ran
Ti	λεjzi're	λεjzi'ras	λεjzi'ra	λεjzi'rem	λεjzi'rew	λεjzi'ran
To	λεjzi're	λεjzi'ras	λεjzi'ra	λεjzi'rem	λεjzi'rew	λεjzi'ran
Vi	λεjzi're	λεjzi'ras	λεjzi'ra	λεjzi'rem	λεjzi'rew	λεjzi'ran

Condicional

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	λεjzi'ria	λεjzi'ries	λεjzi'rie	λεjzi'riem	λεjzi'riew	λεjzi'rien
Be	λεjzi'rie	λεjzi'ries	λεjzi'rie	λεjzi'riem	λεjzi'riew	λεjzi'rien
Da	λεjzi'ria	λεjzi'ries	λεjzi'ria	λεjzi'riem	λεjzi'riew	λεjzi'rien
Fa	λεjzi'ria	λεjzi'ries	λεjzi'rie	λεjzi'riem	λεjzi'riew	λεjzi'rien
Fl	λεjzi'ria	λεjzi'ries	λεjzi'rie	λεjzi'riem	λεjzi'riew	λεjzi'rien
Ga	λεjzi'ria	λεjzi'ries	λεjzi'ria	λεjzi'riem	λεjzi'riew	λεjzi'rien
Gi	λεjzi'rie	λεjzi'ries	λεjzi'rie	λεjzi'riem	λεjzi'riew	λεjzi'rien
Me	λεjzi'rie	λεjzi'ries	λεjzi'rie	λεjzi'riem	λεjzi'riew	λεjzi'rien
Mi	λεjzi'rio	λεjzi'ries	λεjzi'ria	λεjzi'riem	λεjzi'riew	λεjzi'rien
Mn	λεjzi'rie	λεjzi'ries	λεjzi'rie	λεjzi'riem	λεjzi'riew	λεjzi'rien
Pa	λεjzi'rie	λεjzi'ries	λεjzi'rie	λεjzi'riem	λεjzi'riew	λεjzi'rien
Ra	λεjzi'ria	λεjzi'ries	λεjzi'ria	λεjzi'riem	λεjzi'riew	λεjzi'rien
Ri	λεjzi'ria	λεjzi'ries	λεjzi'rie	λεjzi'riem	λεjzi'riew	λεjzi'rien
Se	λεjzi'ria	λεjzi'ries	λεjzi'ria	λεjzi'riem	λεjzi'riew	λεjzi'rien
Ti	λεjzi'ria	λεjzi'ries	λεjzi'ria	λεjzi'riem	λεjzi'riew	λεjzi'rien
To	λεjzi'ria	λεjzi'ries	λεjzi'rie	λεjzi'riam	λεjzi'riaw	λεjzi'rien
Vi	λεjzi'ria	λεjzi'ries	λεjzi'rie	λεjzi'riem	λεjzi'riew	λεjzi'rien

Present de subjuntiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	Λεј'zi ǝ	Λεј'zi ǝs Λεј'zi ǝs	Λεј'zi ǝ Λεј'zi ǝ	Λεј'zim	Λεј'ziw	Λεј'zi ǝn Λεј'zi ǝn
Be	'kizjɛ	'kizjɛs	'kizjɛ	Λεј'zi'yem Λεј'zi'yese Λεј'zi'yese	Λεј'zi'yew Λεј'zi'yese Λεј'zi'yese	'kizjɛn Λεј'zi'yese Λεј'zi'yese
Da	Λεј'zejfi Λεј'zi ǝ	Λεј'zejfis Λεј'zi ǝs	Λεј'zejfi Λεј'zi ǝ	Λεј'zim	Λεј'ziw	Λεј'zejfin Λεј'zi ǝn
Fa	Λεј'zi ǝ	Λεј'zi ǝs	Λεј'zi ǝ	Λεј'zise	Λεј'zise	Λεј'zi ǝn
Fl	Λεј'zi ǝ	Λεј'zi ǝs	Λεј'zi ǝ	Λεј'zise	Λεј'zise	Λεј'zi ǝn
Ga	Λεј'zi ǝ	Λεј'zi ǝs	Λεј'zi ǝ	Λεј'zim	Λεј'ziw	Λεј'zi ǝn
Gi	'kizjɛ	'kizjɛs	'kizjɛ	Λεј'zim	Λεј'ziw	'kizjɛn
Me	Λεј'zi ǝ	Λεј'zi ǝs	Λεј'zi ǝ	Λεј'zim	Λεј'ziw	Λεј'zi ǝn
Mi	'kizjɛ	'kizjɛs	'kizjɛ	Λεј'zi'yem	Λεј'zi'yew	'kizjɛn
Mn	Λεј'zi ǝ	Λεј'zi ǝs	Λεј'zi ǝ	Λεј'zim	Λεј'ziw	Λεј'zi ǝn
Pa	Λεј'zi ǝ	Λεј'zi ǝs	Λεј'zi ǝ	Λεј'zim	Λεј'ziw	Λεј'zi ǝn
Ra	'kizjɛ	'kizjɛs	'kizjɛ	Λεј'zim	Λεј'ziw	'kizjɛn
Ri	Λεј'zisa	Λεј'zises	Λεј'zise	Λεј'zi'yese	Λεј'zi'yese	Λεј'zisen
Se	Λεј'zejfi	Λεј'zejfis	Λεј'zejfi	Λεј'zim	Λεј'ziw	Λεј'zejfin
Ti	Λεј'zi ǝ	Λεј'zi ǝs	Λεј'zi ǝ	Λεј'zim	Λεј'ziw	Λεј'zi ǝn
To	Λεј'zi ǝ	Λεј'zi ǝs	Λεј'zi ǝ	Λεј'zim	Λεј'ziw	Λεј'zi ǝn
Vi	Λεј'zi ǝka	Λεј'zi ǝkos	Λεј'zi ǝko	Λεј'zi'yem Λεј'zi'yese	Λεј'zi'yew Λεј'zi'yese	Λεј'zi ǝkon

Imperfet de subjuntiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	λεj'zisa	λεj'zises	λε'zís	λεj'ziseḿ	λε'zisew	λεj'zisen
Be	λεjzi'yes	λεjzi'yeeses λεjzi'yesis	λεjzi'yes	λεjzi'yesem λεjzi'yesim	λεjzi'yeseḿ λεjzi'yesiw	λεjzi'yesen λεjzi'yésin
Da	λεjzís	λεjzises λεjzísís	λεjzís	λεjziseḿ λεjzísím	λεjzisew λεjzísíw	λεjzisen λεjzísín
Fa	λεjzisa	λεjzises	λεjzís	λεjziseḿ	λεjzisew	λεjzisen
Fl	λεjzisa	λεjzises	λεjzís	λεjziseḿ	λεjzisew	λεjzisen
Ga	λεjzi'yes	λεjzi'yeeses	λεjzi'yes	λεjzi'yesem	λεjzi'yeseḿ	λεjzi'yesen
Gi	λεjzi'yes	λεjzi'yeeses	λεjzi'yes	λεjzi'yesem	λεjzi'yeseḿ	λεjzi'yesen
Me	λεjzi'yes	λεjzi'yeeses	λεjzi'yes	λεjzi'yesem	λεjzi'yeseḿ	λεjzi'yesen
Mi	λεjzi'yeso	λεjzi'yeeses	λεjzi'yes	λεjzi'yesem	λεjzi'yeseḿ	λεjzi'yesen
Mn	λεjzi'yes	λεjzi'yeeses λεjzi'yesis	λεjzi'yes	λεjzi'yesem λεjzi'yesim	λεjzi'yeseḿ λεjzi'yesiw	λεjzi'yesen λεjzi'yésin
Pa	λεjzise	λεjzises λεjzísís	λεjzís	λεjziseḿ	λεjzisew	λεjzisen λεjzísín
Ra	λεjzi'yes	λεjzi'yeeses	λεjzi'yes	λεjzi'yesem	λεjzi'yeseḿ	λεjzi'yesen
Ri	λεjzi'yesa	λεjzi'yeeses	λεjzi'yes	λεjzi'yesem	λεjzi'yeseḿ	λεjzi'yesen
Se	λεjzís	λεjzises λεjzísís	λεjzís	λεjziseḿ λεjzísím	λεjzisew λεjzísíw	λεjzisen λεjzísín
Ti	λεjzi'yes	λεjzi'yeeses λεjzi'yesis	λεjzi'yes	λεjzi'yesem λεjzi'yesim	λεjzi'yeseḿ λεjzi'yesiw	λεjzi'yesen λεjzi'yésin
To	λεjzisa	λεjzises	λεjzís	λεjzísam	λεjzísaw	λεjzisen
Vi	λεjzi'yesa	λεjzi'yeeses	λεjzi'yes	λεjzi'yesem	λεjzi'yeseḿ	λεjzi'yesen

2.12.2.9 Verb MORIR

	Infinitiu	Gerundi	Participi
As	mu'ri	mu'rin	'mørt
Be	mu'ri	mu'rin	'mørt
Da	mu'ri	mu'rin	'mørt
Fa	mo'ri	mu'rin	'mørt
Fl	mu'ri	mu'rin	'mørt
Ga	mu'ri	mu'rin	'mørt
Gi	mo'ri	mo'rin	'mørt
Me	mo'ri	mu'rin	'mørt
Mi	mo'ri	mo'rin	'mørt
Mn	mo'ri	mu'rin	'mørt
Pa	mu'ri	mu'rin	'mørt
Ra	mo'ri	mo'rin	'mørt
Ri	mo'ri	mu'rin	'mørt
Se	mo'ri	mu'rin	'mørt
Ti	mu'ri	mo'rin	'mørt
To	mo'ri	mo'rin	'mørt
Vi	mo'ri	mo'rin	'mørt

Imperatiu

	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'møre	'møriye	mori'yem	mo'riw	'møriyen
Be	'møri	'møri	muri'yem	mo'riw	'møriyen
Da	'møri	'møri	mu'rim	mu'riw	'mørin
Fa	mu'rifj	mu'rifjo	mu'risem	mu'riw	mu'rifjon
Fl	mu'rifj	mu'rifjo	mu'risem	mu'riw	mu'rifjon
Ga	'møri	'møri	mo'rim	mo'riw	'mørin
Gi	'møri	'møri	mu'rim	mo'riw	'mørin
Me	'møri	'møri	mo'rim	mo'riw	'mørin
Mi	'mør	'møriye	mori'yem	mo'riw	'møriyen
Mn	'møre 'møriye	'møri 'møriye	mu'rim muri'yem	mo'riw	'mørin
Pa	'møre mu'rifj	mu'rifji 'møri	mu'rim	mu'riw	mu'rifjin 'mørin
Ra	'møri	'mørja	mo'rim	mo'riw	'mørjen
Ri	mu'rifj	mo'rise	mori'yesem		mo'risen
Se	'møri	'møri	mo'rim	mu'riw	'mørin
Ti	'møri	'møri	mo'rim	mu'riw	'mørin
To	'møra	'møro	mu'rim	mu'riw	'møron
Vi	mo'rifj	mu'rifko	muri'yem	mo'riw	mu'rifkon

Present d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'məro mɔ'rifɔ	'mərəs mɔ'rifɛs	'mərə mɔ'rif	mɔ'rim	mɔ'riw	'mərən mɔ'rifɛn
Be	'mərɪk	'mərɪs	'mərɪ	mɔ'rim	mɔ'riw	'mərɪn
Da	'mərɪk	'mərɪs	'mərɪ	mɔ'rim	mɔ'riw	'mərɪn
Fa	mu'rifɔ	mu'rifɛs	mu'rif	mu'rim	mu'riw	mu'rifɛn
Fl	mu'rifɔ	mu'rifɛs	mu'rif	mu'rim	mu'riw	mu'rifɛn
Ga	'mərɪk	'mərɪs	'mərɪ	mɔ'rim	mɔ'riw	'mərɪn
Gi	'mərɪk	'mərɪs	'mərɪ	mɔ'rim	mɔ'riw	'mərɪn
Me	'mərɪk	'mərɪs	'mərɪ	mɔ'rim	mɔ'riw	'mərɪn
Mi	'mərɪk	'mərɪs	'mərɪ	mɔ'rim	mɔ'riw	'mərɪn
Mn	'mərɪk	'mərɪs	'mərɪ	mɔ'rim mu'rim	mɔ'riw	'mərɪn
Pa	'məro mu'rifɔ	'mərəs mu'rifɛs	'mərə mu'rif	mu'rim	mu'riw	'mərən mu'rifɛn
Ra	'mərɪk	'mərɪs	'mərɪ	mɔ'rim	mɔ'riw	'mərɪn
Ri	mɔ'rifɔ	mu'rifɛs	mu'ris	mɔ'rim	mɔ'riw	mu'rifɛn
Se	'mərɪk	'mərɪs	'mərɪ	mu'rim	mu'riw	'mərɪn
Ti	'mərɪk	'mərɪs	'mərɪ	mɔ'rim	mɔ'riw	'mərɪn
To	'məro	'mərəs	'mərə	mɔ'rim	mɔ'riw	'mərən
Vi	mɔ'rifɔ	mɔ'rifɛs	mɔ'rif	mɔ'rim	mɔ'riw	mɔ'rifɛn

Imperfet d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	mu'ria	mu'ries	mu'rie	mu'riem	mu'riew	mu'rien
Be	mu'rie	mu'ries	mu'rie	mu'riem	mu'riew	mu'rien
Da	mu'ria	mu'ries	mu'ria	mu'riem	mu'riew	mu'rien
Fa	mu'riə	mu'ries	mu'rie	mu'riem	mu'riew	mu'rien
Fl	mu'ria	mu'ries	mu'rie	mu'riem	mu'riew	mu'rien
Ga	mu'ria	mu'ries	mu'ria	mu'riem	mu'riew	mu'rien
Gi	mɔ'rie	mɔ'ries	mɔ'rie	mɔ'riem	mɔ'riew	mɔ'rien
Me	mu'rie	mu'ries	mu'rie	mu'riem	mu'riew	mu'rien
Mi	mu'rio	mu'ries	mu'riə	mu'riem	mu'riew	mu'rien
Mn	mu'rie	mu'ries	mu'rie	mu'riem	mu'riew	mu'rien
Pa	mu'rie	mu'ries	mu'rie	mu'riem	mu'riew	mu'rien
Ra	mɔ'ria	mɔ'ries	mɔ'ria	mɔ'riem	mɔ'riew	mɔ'rien
Ri	mu'ria	mu'ries	mu'rie	mu'riem	mu'riew	mu'rien
Se	mɔ'ria	mɔ'ries	mɔ'ria	mɔ'riem	mɔ'riew	mɔ'rien
Ti	mɔ'riə	mɔ'ries	mɔ'riə	mɔ'riem	mɔ'riew	mɔ'rien
To	mu'ria	mu'ries	mu'rie	mu'riam	mu'riaw	mu'rien
Vi	mu'ria	mu'ries	mu'rie	mu'riem	mu'riew	mu'rien

Futur d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	murire	muriras	murira	murirem	murirew	muriran
Be	murire	muriras	murira	murirem	murirew	muriran
Da	murire	muriras	murira	murirem	murirew	muriran
Fa	murire	muriras	murira	murirem	murirew	muriran
Fl	murire	muriras	murira	murirem	murirew	muriran
Ga	murire morire	muriras moriras	murira morira	murirem morirem	murirew morirew	muriran moriran
Gi	morire	moriras	morira	morirem	morirew	moriran
Me	morire	moriras	morira	morirem	morirew	moriran
Mi	morire	moriras	morira	morirem	morirew	moriran
Mn	morire	moriras	morira	morirem	morirew	moriran
Pa	murire	muriras	murira	murirem	murirew	muriran
Ra	morire	moriras	morira	morirem	morirew	moriran
Ri	morire	moriras	morira	morirem	morirew	moriran
Se	murire morire	muriras moriras	murira morira	murirem morirem	murirew morirew	muriran moriran
Ti	murire	muriras	murira	murirem	murirew	muriran
To	morire	moriras	morira	morirem	morirew	moriran
Vi	morire	moriras	morira	morirem	morirew	moriran

Condicional

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	moriria	moriries	moririe	moririam	moririew	moririen
Be	muririe	muriries	muririe	muririam	muririew	muririen
Da	muriria	muriries	muriria	muririam	muririew	muririen
Fa	muriria	muriries	muririe	muririam	muririew	muririen
Fl	muriria	muriries	muririe	muririam	muririew	muririen
Ga	muriria	muriries	muriria	muririam	muririew	muririen
Gi	moririe	moriries	moririe	moririam	moririew	moririen
Me	moririe	moriries	moririe	moririam	moririew	moririen
Mi	moririo	moriries	muriria	moririam	moririew	moririen
Mn	moririe	moriries	moririe	moririam	moririew	moririen
Pa	muririe	muriries	muririe	muririam	muririew	muririen
Ra	moriria	moriries	muriria	moririam	moririew	moririen
Ri	muriria	muriries	muririe	muririam	muririew	muririen
Se	moriria	moriries	muriria	moririam	moririew	moririen
Ti	muriria	muriries	muriria	muririam	muririew	muririen
To	moriria	moriries	moririe	moririam	moririew	muririen
Vi	moriria	moriries	moririe	moririam	moririew	muririen

Present de subjuntiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'məriya	'məriyes	'məriye	mori'yem	mori'yew	'məriyen
Be	'məriye 'məri	'məriyes 'məris	'məriye 'məri	muri'yem	muri'yew	'məriyen 'mərin
Da	'məri	'məris	'məri	mu'rim	mu'riw	'mərin
Fa	mu'rifə	mu'rifos	mu'rifo	mu'risem	mu'risew	mu'rifon
Fl	mu'rifə	mu'rifos	mu'rifo	mu'risem	mu'risew	mu'rifon
Ga	'məri	'məris	'məri	mo'rim	mo'riw	'mərin
Gi	'məri	'məris	'məri	mu'rim	mu'riw	'mərin
Me	'məri	'məris	'məri	mo'rim	mo'riw	'mərin
Mi	'məriye	'məriyes	'məriye	mori'yem	mori'yew	'məriyen
Mn	'məriye	'məris 'məriyes	'məri 'məriye	mu'rim muri'yem	mu'riw muri'yew	'mərin
Pa	mu'rifə 'mərə	mu'rifis 'məris	mu'riji 'məri	mu'rim	mu'riw	mu'rifin 'mərin
Ra	'mərja	'mərjes	'mərja	mo'rim	mo'riw	'mərjen
Ri	mo'rifə	mo'rifes	mo'rife	mori'yesem	mori'yesew	mo'rifen
Se	'məri	'məris	'məri	mo'rim	mo'riw	'mərin
Ti	'məri	'məris	'məri	mo'rim	mo'riw	'mərin
To	'məra	'məros	'məro	mu'rim	mu'riw	'məron
Vi	mu'rifka	mu'rifkos	mu'rifko	muri'yem	muri'yew	mu'rifkon

Imperfet de subjuntiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	mori'yesa	mori'yeses	mori'yes	mori'yesem	mori'yesew	mori'yesen
Be	muri'yes	muri'yeses muri'yesis	muri'yes	muri'yesem muri'yesim	muri'yesew muri'yesiw	muri'yesen muri'yesin
Da	muri'yes mu'ris	muri'yesis muri'yeses mu'rises mu'risis	muri'yes mu'ris	muri'yesem muri'yesim mu'risem mu'risim	muri'yesew muri'yesiw mu'risew mu'risiw	muri'yesen muri'yesin mu'risen mu'risin
Fa	mu'risa	mu'rises	mu'ris	mu'risem	mu'risew	mu'risen
Fl	mu'risa	mu'rises	mu'ris	mu'risem	mu'risew	mu'risen
Ga	muri'yes	muri'yeses	muri'yes	muri'yesem	muri'yesew	muri'yesen
Gi	muri'yes	muri'yeses muri'yesis	muri'yes	muri'yesem muri'yesim	muri'yesew muri'yesiw	muri'yesen muri'yesin
Me	muri'yes	muri'yeses	muri'yes	mori'yesem	mori'yesew	mori'yesen
Mi	mori'yes	mori'yeses	mori'yes	mori'yesem	mori'yesew	mori'yesen
Mn	muri'yes	muri'yeses muri'yesis	muri'yes	muri'yesem muri'yesim	muri'yesew muri'yesiw	muri'yesen muri'yesin
Pa	mu'rise	mu'rises mu'risis	mu'ris	mu'risem	mu'risew	mu'risen mu'risin
Ra	muri'yes	muri'yeses	muri'yes	muri'yesem	muri'yesew	muri'yesen
Ri	mori'yesa	mori'yeses	mori'yes	mori'yesem	mori'yesew	mori'yesen
Se	mo'ris	morises mo'risis	mo'ris	mo'risem mo'risim	mo'risew mo'risiw	mo'risen mo'risin
Ti	muri'yes	muri'yeses muri'yesis	muri'yes	muri'yesem muri'yesim	muri'yesew muri'yesiw	muri'yesen muri'yesin
To	muri'yesa	muri'yeses	muri'yes	muri'yesam	muri'yesaw	muri'yesen
Vi	mori'yesa	mori'yeses	mori'yes	mori'yesem	mori'yesew	mori'yesen

2.5.10 Verb OBRIR

	Infinitiu	Gerundi	Participi
As	aw'ri	aw'rin	aw'bert
Be	aw'ri	aw'βrin	aw'βrit
Da	aw'βri	aw'βrin	aw'bert
Fa	aw'βri	aw'rin	aw'rit aw'bert
Fl	aw'βri	aw'βrin	aw'bert
Ga	aw'βri	aw'βrin	aw'bert
Gi	aw'βri	aw'βrin	aw'bert
Me	aw'βri	aw'βrin	aw'bert
Mi	aw'βri	ae'βrin	aw'βrit
Mn	aw'βri	aw'βrin	aw'rit
Pa	aw'ri	aw'rin	aw'bert aw'rit
Ra	aw'βri	aw'βrin	aw'βrit
Ri	aw'ri	aw'ri'en aw'rin	aw'bert
Se	aw'ri	aw'βrin	aw'bert
Ti	aw'βri	aw'βrin	aw'bert
To	o'βri	o'βrin	o'βrit
Vi	aw'ri	aw'rin	aw'rit

Imperatiu

	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'əβre	'əβriye	aw'βrim oβri'yem	aw'riw	'əβriyen
Be	'əβri	'əβri	o'βrim	aw'βriw	'əβrin
Da	'əβri	'əβri	o'βrim	o'βriw	'əβrin
Fa	aw'βrif	aw'βrifo	aw'risem	aw'βriw	aw'βrifon
Fl	aw'rif	aw'rifo	aw'risem	aw'riw	aw'rifon
Ga	'əβri	'əβri	aw'βrim	aw'βriw	'əβrin
Gi	'əβri	'əβrije	o'βrim	aw'riw	'əβrijen
Me		'əβri 'əβriye	oβri'yem		'əβrin 'əβriyen
Mi	'əβri	'əβriye	o'βrim	aw'βriw	'əβriyen
Mn	'əβri	'əβriye	o'βrim	aw'βriw	'əβriyen
Pa	'əβre aw'rif	aw'rif 'əβri	aw'rim	aw'riw	aw'rifin 'əβrin
Ra	'əβri	'əβrija	aw'βrim	o'βriw	'əβrijen
Ri	aw'rif	aw'rije	aw'riem aw'riyesem	aw'riew	aw'rifen
Se	'əβri	'əβri	aw'βrim	aw'βriw	'əβrin
Ti	'əβri	'əβriya	aw'βrim	aw'βriw	'əβriyen
To	'əβre	'əβro	o'βrim	aw'βriw	'əβron
Vi	aw'rif	aw'rifo	aw'rim	aw'riw	aw'rifon

Present d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'əβro awβrifə	'əβres awβrifəs	'əβre awβrif	awβrim	awβriw	'əβren awβrifən
Be	'əβrik	'əβris	'əβri	awβrim	awβriw	'əβrin
Da	'əβrik	'əβris	'əβri	awβrim	awβriw	'əβrin
Fa	awβrifə	aw'rifəs	aw'rif	awβrim	awβriw	awβrifən
Fl	aw'rifə	aw'rifəs	aw'rif	aw'rim	aw'riw	aw'rifən
Ga	'əβrik	'əβris	'əβri	awβrim	awβriw	'əβrin
Gi	'əβrik	'əβris	'əβri	aw'rim	aw'riw	'əβrin
Me	'əβrik	'əβris	'əβri	awβrim	awβriw	'əβrin
Mi	'əβrik	'əβris	'əβri	awβrim	awβriw	'əβrin
Mn	'əβrik	'əβris	'əβri	oβrim	oβriw	'əβrin
Pa	'əβro aw'rifə	'əβres aw'rifəs	'əβre aw'rif	aw'rim	aw'riw	'əβren aw'rifən
Ra	'əβrik	'əβris	'əβri	awβrim	awβriw	'əβrin
Ri	aw'rifə	aw'rifəs	aw'rif	aw'rim	aw'riw	aw'rifən
Se	'əβrik	'əβris	'əβri	awβrim	awβriw	'əβrin
Ti	'əβrik	'əβris	'əβri	oβrim	oβriw	'əβrin
To	'əβro	'əβres	'əβre	oβrim	oβriw	'əβren
Vi	aw'rifə	aw'rifəs	aw'rif	aw'rim	aw'riw	aw'rifən

Imperfet d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	aw'ria	aw'ries	aw'rie	aw'riem	aw'riew	aw'rien
Be	awβrie	awβries	awβrie	awβriem	awβriew	awβrien
Da	oβria	oβries	oβria	oβriem	oβriew	oβrien
Fa	awβriə	awβries	awβrie	awβriem	awβriew	awβrien
Fl	aw'ria	aw'ries	aw'rie	aw'riem	aw'riew	aw'rien
Ga	awβriə	awβries	awβriə	awβriem	awβriew	awβrien
Gi	aw'(β)rie	aw'(β)ries	aw'(β)rie	aw'(β)riem	aw'(β)riew	aw'(β)rien
Me	awβrie	awβries	awβrie	awβriem	awβriew	awβrien
Mi	oβria	oβries	oβria	oβriem	oβriew	oβrien
Mn	awβrie	awβries	awβrie	awβriem	awβriew	awβrien
Pa	aw'rie	aw'ries	aw'rie	aw'riem	aw'riew	aw'rien
Ra	awβria	awβries	awβria	awβriem	awβriew	awβrien
Ri	aw'ria	aw'ries	aw'rie	aw'riem	aw'riew	aw'rien
Se	awβria	awβries	awβria	awβriem	awβriew	awβrien
Ti	oβriə	oβries	oβriə	oβriem	oβriew	oβrien
To	oβria	oβries	oβrie	oβriam	oβriaw	oβrien
Vi	aw'(β)ria	aw'(β)ries	aw'(β)rie	aw'(β)riem	aw'(β)riew	aw'(β)rien

Futur d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	awri're	awri'ras	awri'ra	awri'rem	awri'rew	awri'ran
Be	awβri're	awβri'ras	awβri'ra	awβri'rem	awβri'rew	awβri'ran
Da	oβri're	oβri'ras	oβri'ra	oβri'rem	oβri'rew	oβri'ran
Fa	awri're	awri'ras	awri'ra	awri'rem	awri'rew	awri'ran
Fl	awri're	awri'ras	awri'ra	awri'rem	awri'rew	awri'ran
Ga	awβri're	awβri'ras	awβri'ra	awβri'rem	awβri'rew	awβri'ran
Gi	awβri're	awβri'ras	awβri'ra	awβri'rem	awβri'rew	awβri'ran
Me	oβri're	oβri'ras	oβri'ra	oβri'rem	oβri'rew	oβri'ran
Mi	awβri're	awβri'ras	awβri'ra	awβri'rem	awβri'rew	awβri'ran
Mn	awβri're	awβri'ras	awβri'ra	awβri'rem	awβri'rew	awβri'ran
Pa	awri're	awri'ras	awri'ra	awri'rem	awri'rew	awri'ran
Ra	awβri're	awβri'ras	awβri'ra	awβri'rem	awβri'rew	awβri'ran
Ri	awri're	awri'ras	awri'ra	awri'rem	awri'rew	awri'ran
Se	awβri're	awβri'ras	awβri'ra	awβri'rem	awβri'rew	awβri'ran
Ti	oβri're	oβri'ras	oβri'ra	oβri'rem	oβri'rew	oβri'ran
To	oβri're	oβri'ras	oβri'ra	oβri'rem	oβri'rew	oβri'ran
Vi	awri're	awri'ras	awri'ra	awri'rem	awri'rew	awri'ran

Condicional

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	awri'ria	awri'ries	awri'rie	awri'riem	awri'riew	awri'rien
Be	awβri'rie	awβri'ries	awβri'rie	awβri'riem	awβri'riew	awβri'rien
Da	oβri'ria	oβri'ries	oβri'ria	oβri'riem	oβri'riew	oβri'rien
Fa	awri'rià	awri'ries	awri'rie	awri'riem	awri'riew	awri'rien
Fl	awri'ria	awri'ries	awri'rie	awri'riem	awri'riew	awri'rien
Ga	awβri'rià	awβri'ries	awβri'rià	awβri'riem	awβri'riew	awβri'rien
Gi	awri'rie	awri'ries	awri'rie	awri'riem	awri'riew	awri'rien
Me	awβri'ria	awβri'ries	awβri'rie	awβri'riem	awβri'riew	awβri'rien
Mi	awri'rio	awri'ries	awri'rià	awri'riem	awri'riew	awri'rien
Mn	awβri'rie	awβri'ries	awβri'rie	awβri'riem	awβri'riew	awβri'rien
Pa	awri'rie	awri'ries	awri'rie	awri'riem	awri'riew	awri'rien
Ra	awβri'ria	awβri'ries	awβri'ria	awβri'riem	awβri'riew	awβri'rien
Ri	awri'ria	awri'ries	awri'rie	awri'riem	awri'riew	awri'rien
Se	awβri'ria	awβri'ries	awβri'ria	awβri'riem	awβri'riew	awβri'rien
Ti	oβri'rià	oβri'ries	oβri'rià	oβri'riem	oβri'riew	oβri'rien
To	oβri'ria	oβri'ries	oβri'rie	oβri'riam	oβri'riaw	oβri'rien
Vi	awri'ria	awri'ries	awri'rie	awri'riem	awri'riew	awri'rien

Present de subjuntiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'əβriɣa	'əβriɣes	'əβriɣe	awβrim oβri'ɣem	awβriw oβri'ɣew	'əβriɣen
Be	'əβri	'əβris	'əβri	awβrim awβri'ɣesem awβri'ɣesim	awβriw awβri'ɣesew awβri'ɣesiw	'əβrin
Da	'əβrik	'əβris	'əβri	oβrim	oβriw	'əβrin
Fa	aw'riɣa	aw'riɣos	aw'riɣo	aw'risem	aw'risew	aw'riɣon
Fl	aw'riɣa	aw'riɣos	aw'riɣo	aw'risem	aw'risew	aw'riɣon
Ga	'əβri	'əβris	'əβri	awβrim	awβriw	'əβrin
Gi	'əβriɣe	'əβriɣes	'əβriɣe	oβrim	oβriw	'əβriɣen
Me	'əβri 'əβriɣe	'əβris 'əβriɣes	'əβri 'əβriɣe	oβri'ɣem	oβri'ɣew	'əβrin 'əβriɣen
Mi	'əβriɣe	'əβriɣes	'əβriɣe	oβrim	oβriw	'əβriɣen
Mn	'əβriɣe	'əβriɣe	'əβriɣe	oβrim	awβriw	'əβriɣen
Pa	aw'riɣe 'əβriɣe	aw'riɣis 'əβris	aw'riɣi 'əβri	aw'rim	aw'riw	aw'riɣin 'əβrin
Ra	'əβriɣa	'əβriɣes	'əβriɣa	awβrim	awβriw	'əβriɣen
Ri	aw'riɣa	aw'riɣes	aw'riɣe	aw'riem aw'ri'ɣesem	aw'riew aw'ri'ɣesew	aw'riɣen
Se	'əβri	'əβris	'əβri	awβrim	awβriw	'əβrin
Ti	'əβriɣa	'əβriɣes	'əβriɣa	awβrim	awβriw	'əβriɣen
To	'əβriɣa	'əβriɣos	'əβriɣo	oβrim	oβriw	'əβriɣon
Vi	aw'riɣa 'əβriɣa	aw'riɣos 'əβriɣos	aw'riɣo 'əβriɣo	aw'ri'ɣem aw'ri'ɣesem	aw'ri'ɣew aw'ri'ɣesew	aw'riɣon 'əβriɣon

Imperfet de subjuntiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	oβri'yesa	oβri'yeses	oβri'yes	oβri'yesem	oβri'yesew	oβri'yesen
Be	awβri'yes	awβri'yeses awβri'yesis	awβri'yes	awβri'yesem awβri'yesim	awβri'yesew awβri'yesiw	awβri'yesen awβri'yesin
Da	o'βris	o'βrises o'βrisis	o'βris	o'βrisem o'βrisim	o'βrisew o'βrisiw	o'βrisen o'βrisin
Fa	aw'risa	aw'rises	aw'ris	aw'risem	aw'risew	aw'risen
Fl	aw'risa	aw'rises	aw'ris	aw'risem	aw'risew	aw'risen
Ga	awβri'yes	awβri'yeses	awβri'yes	awβri'yesem	awβri'yesew	awβri'yesen
Gi	oβri'yes	oβri'yeses	oβri'yes	oβri'yesem	oβri'yesew	oβri'yesen
Me	oβri'yes	oβri'yeses	oβri'yes	oβri'yesem	oβri'yesew	oβri'yesen
Mi	awβri'yes	awβri'yeses	awβri'yes	awβri'yesem	awβri'yesew	awβri'yesen
Mn	awβri'yes	awβri'yeses awβri'yesis	awβri'yes	awβri'yesem awβri'yesim	awβri'yesew awβri'yesiw	awβri'yesen awβri'yesin
Pa	aw'rise	aw'rises aw'rises	aw'ris	aw'risem	aw'risew	aw'risen aw'risin
Ra	awβri'yes	awβri'yeses	awβri'yes	awβri'yesem	awβri'yesew	awβri'yesen
Ri	aw'risa	aw'rises	aw'ris	aw'risem	aw'risew	aw'risen
Se	awβris	awβrises awβrisis	awβris	awβrisem awβrisim	awβrisew awβrisiw	awβrisen awβrisin
Ti	oβri'yes oβri'yesa	oβri'yeses oβri'yesis	oβri'yes	oβri'yesem oβri'yesim	oβri'yesew oβri'yesiw	oβri'yesen oβri'yesin
To	awβri'yesa	oβri'yeses	awβri'yes	awβri'yesam	awβri'yesaw	awβri'yesen
Vi	awri'yesa	awri'yeses	awri'yes	awri'yesem	awri'yesew	awri'yesen

2.5.11 Verb OMPLIR

	Infinitiu	Gerundi	Participi
As	awm'pli	om'plin	om'plert
Be	awm'pli	am'plin	am'plit
Da	om'pli	om'plin	om'plert om'plit
Fa	kum'pli	kum'plin	kum'plit
Fl	awm'pli	awm'plin	awm'plit
Ga	awm'pli	awm'plin	awm'plit
Gi	awm'pli	awm'plin	awm'plert
Me	awm'pli	om'plin	om'plit
Mi	om'pli	om'plin	om'plit
Mn	awm'pli	awm'plin	awm'plit
Pa	awm'pli	awm'plin	awm'plit awm'plert
Ra	awm'pli	awm'plin	am'plit
Ri	kum'pli	kum'plin	kum'plit
Se	am'pli	om'plin	om'plit om'plert
Ti	awm'pli	awm'plin	awm'plit
To	om'pli	om'plin	om'plit
Vi	awm'pli	am'plin	am'plit

Imperatiu

	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'ɔmple	'ɔmpliye	awmpli'yem	om'pliw	'ɔmpliyen
Be	'ɔmpli	'ɔmpli 'ɔmpliye	om'plim ompli'yem	om'pliw	'ɔmplin 'ɔmpliyen
Da	'ɔmpli	'ɔmpli	om'plim	om'pliw	'ɔmplin
Fa	kum'plif	kum'plifo	kum'plisem	kum'pliw	kum'plifon
Fl	am'plif	am'plifo	am'plisem	am'pliw	am'plifon
Ga	'ɔmpli	'ɔmpli	om'plim	om'pliw	'ɔmplin
Gi	'ɔmpli	'ɔmplje	om'plim	om'pliw	'ɔmpljen
Me	'ɔmpli	'ɔmpli	om'plim	om'pliw	'ɔmplin
Mi	'ɔmpli	'ɔmpliye	om'plim ompli'yem	om'pliw	'ɔmpliyen
Mn	'ɔmpli	'ɔmpli	om'plim	om'pliw	'ɔmplin
Pa	awm'plif	awm'plifi	awm'plim	awm'pliw	awm'plifin
Ra	'ɔmpli	'ɔmplja	om'plim	om'pliw	'ɔmpljen
Ri	kum'plif	kum'plife	kum'plisem	kum'pliw	kum'plifen
Se	'ɔmpli	'ɔmpli	om'plim	om'pliw	'ɔmplin
Ti	'ɔmpli	'ɔmpli 'ɔmpliya	om'plim ompli'yem	om'pliw	'ɔmplin 'ɔmpliyen
To	am'plif	'ɔmplo	om'plim	ompli'yew	'ɔmplon
Vi	am'plif	awm'plifko	umpli'yem awm'plisem	am'pliw	awm'plifkon

Present d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	awm'plifɔ	awm'plifɛs	awm'plif	awm'plim	awm'pliw	awm'plifɛn
Be	'ɔmplik	'ɔmplis	'ɔmpli	awm'plim	awm'pliw	'ɔmplin
Da	'ɔmplik	'ɔmplis	'ɔmpli	om'plim	om'pliw	'ɔmplin
Fa	kum'plifɔ	kum'plifɛs	kum'plif	kum'plim	kum'pliw	kum'plifɛn
Fl	am'plifɔ	am'plifɛs	am'plif	am'plim	am'pliw	am'plifɛn
Ga	'ɔmplik	'ɔmplis	'ɔmpli	awm'plim	awm'pliw	'ɔmplin
Gi	'ɔmplik	'ɔmplis	'ɔmpli	awm'plim	awm'pliw	'ɔmplin
Me	'ɔmplik	'ɔmplis	'ɔmpli	awm'plim	awm'pliw	'ɔmplin
Mi	'ɔmplik	'ɔmplis	'ɔmpli	awm'plim	awm'pliw	'ɔmplin
Mn	'ɔmplik	'ɔmplis	'ɔmpli	awm'plim	awm'pliw	'ɔmplin
Pa	awm'plifɔ 'ɔmplo	awm'plifɛs 'ɔmples	awm'plif 'ɔmple	awm'plim	awm'pliw	awm'plifɛn 'ɔmplen
Ra	'ɔmplik	'ɔmplis	'ɔmpi	awm'plim	awm'pliw	'ɔmplin
Ri	kum'plifɔ	kum'plifɛs	kum'plif	kum'plim	kum'pliw	kum'plifɛn
Se	'ɔmplik	'ɔmplis	'ɔmpli	am'plim	am'pliw	'ɔmplin
Ti	'ɔmplik	'ɔmplis	'ɔmpli	owm'plim	owm'pliw	'ɔmplin
To	'ɔmplo	'ɔmples	'ɔmple	om'plim	om'pliw	'ɔmplen
Vi	awm'plifɔ	awm'plifɛs	awm'plif	awm'plim	awm'pliw	awm'plifɛn

Imperfet d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	am'plia	am'plies	am'plie	am'pliem	am'pliew	am'plien
Be	om'plie	om'plies	om'plie	om'pliem	om'pliew	om'plien
Da	om'plia	om'plies	om'plia	om'pliem	om'pliew	om'plien
Fa	kum'plia	kum'plies	kum'plie	kum'pliem	kum'pliew	kum'plien
Fl	am'plia	am'plies	am'plie	am'pliem	am'pliew	am'plien
Ga	om'plia	om'plies	om'plia	om'pliem	om'pliew	om'plien
Gi	awm'plie	awm'plies	awm'plie	awm'pliem	awm'pliew	awm'plien
Me	om'plie	om'plies	om'plie	om'pliem	om'pliew	om'plien
Mi	om'plio	om'plies	om'plia	om'pliem	om'pliew	om'plien
Mn	om'plie	om'plies	om'plie	om'pliem	om'pliew	om'plien
Pa	awm'plie	awm'plies	awm'plie	awm'pliem	awm'pliew	awm'plien
Ra	awm'plia	awm'plies	awm'plia	awm'pliem	awm'pliew	awm'plien
Ri	kum'plia	kum'plies	kum'plie	kum'pliem	kum'pliew	kum'plien
Se	om'plia	om'plies	om'plia	om'pliem	om'pliew	om'plien
Ti	om'plia	om'plies	om'plia	om'pliem	om'pliew	om'plien
To	om'plia	om'plies	om'plie	om'pliam	om'pliw	om'plien
Vi	awm'plia	awm'plies	awm'plie	awm'pliem	awm'pliew	awm'plien

Futur d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	ampli're	ampli'ras	ampli'ra	ampli'rem	ampli'rew	ampli'ran
Be	ompli're	ompli'ras	ompli'ra	ompli'rem	ompli'rew	ompli'ran
Da	ompli're	ompli'ras	ompli'ra	ompli'rem	ompli'rew	ompli'ran
Fa	kumpli're	kumpli'ras	kumpli'ra	kumpli'rem	kumpli'rew	kumpli'ran
Fl	awmpli're	awmpli'ras	awmpli'ra	awmpli'rem	awmpli'rew	awmpli'ran
Ga	umpli're	umpli'ras	umpli'ra	umpli'rem	umpli'rew	umpli'ran
Gi	awmpli're	awmpli'ras	awmpli'ra	awmpli'rem	awmpli'rew	awmpli'ran
Me	ompli're	ompli'ras	ompli'ra	ompli'rem	ompli'rew	ompli'ran
Mi	ompli're	ompli'ras	ompli'ra	ompli'rem	ompli'rew	ompli'ran
Mn	ompli're	ompli'ras	ompli'ra	ompli'rem	ompli'rew	ompli'ran
Pa	awmpli're	awmpli'ras	awmpli'ra	awmpli'rem	awmpli'rew	awmpli'ran
Ra	awmpli're	awmpli'ras	awmpli'ra	awmpli'rem	awmpli'rew	awmpli'ran
Ri	kumpli're	kumpli'ras	kumpli'ra	kumpli'rem	kumpli'rew	kumpli'ran
Se	ompli're	ompli'ras	ompli'ra	ompli'rem	ompli'rew	ompli'ran
Ti	ompli're	ompli'ras	ompli'ra	ompli'rem	ompli'rew	ompli'ran
To	ompli're	ompli'ras	ompli'ra	ompli'rem	ompli'rew	ompli'ran
Vi	awmpli're	awmpli'ras	awmpli'ra	awmpli'rem	awmpli'rew	awmpli'ran

Condicional

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	ampli'ria	ampli'ries	ampli'rie	ampli'riem	ampli'riew	ampli'rien
Be	ompli'rie	ompli'ries	ompli'rie	ompli'riem	ompli'riew	ompli'rien
Da	ompli'ria	ompli'ries	ompli'ria	ompli'riem	ompli'riew	ompli'rien
Fa	kumpli'ria	kumpli'ries	kumpli'rie	kumpli'riem	kumpli'riew	kumpli'rien
Fl	ampli'ria	ampli'ries	ampli'rie	ampli'riem	ampli'riew	ampli'rien
Ga	umpli'ria	umpli'ries	umpli'ria	umpli'riem	umpli'riew	umpli'rien
Gi	awmpli'rie	awmpli'ries	awmpli'rie	awmpli'riem	awmpli'riew	awmpli'rien
Me	ompli'rie	ompli'ries	ompli'rie	ompli'riem	ompli'riew	ompli'rien
Mi	ompli'rio	ompli'ries	ompli'ria	ompli'riem	ompli'riew	ompli'rien
Mn	ompli'rie	ompli'ries	ompli'rie	ompli'riem	ompli'riew	ompli'rien
Pa	awmpli'rie	awmpli'ries	awmpli'rie	awmpli'riem	awmpli'riew	awmpli'rien
Ra	ampli'ria	ampli'ries	ampli'ria	ampli'riem	ampli'riew	ampli'rien
Ri	kumpli'ria	kumpli'ries	kumpli'rie	kumpli'riem	kumpli'riew	kumpli'rien
Se	ompli'ria	ompli'ries	ompli'ria	ompli'riem	ompli'riew	ompli'rien
Ti	ompli'ria	ompli'ries	ompli'ria	ompli'riem	ompli'riew	ompli'rien
To	ampli'ria	ampli'ries	ampli'rie	ampli'riam	ampli'riaw	ampli'rien
Vi	awmpli'ria	awmpli'ries	awmpli'rie	awmpli'riem	awmpli'riew	awmpli'rien

Present de subjuntiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'òmpliγa	'òmpliγes	'òmpliγe	awmpli'γem	awmpli'γew	'òmpliγen
Be	'òmpli 'òmpliγe	'òmplis 'òmpliγes	'òmpli 'òmpliγe	om'plim ompli'γem ompli'γesem ompli'γesim	om'pliw ompli'γew ompli'γesem ompli'γesim	'òmplin 'òmpliγen ompli'γesen ompli'γesin
Da	'òmpli	'òmplis	'òmpli	om'plim	om'pliw	'òmplin
Fa	kum'plifα	kum'plifos	kum'plifɔ	kum'plisem	kum'plisew	kum'plifon
Fl	am'plifα	am'plifos	am'plifɔ	am'plisem	am'plisew	am'plifon
Ga	'òmpli	'òmplis	'òmpli	om'plim	om'pliw	'òmplin
Gi	'òmplje	'òmpljes	'òmplje	om'plim	om'pliw	'òmpljen
Me	'òmpli	'òmplis	'òmpli	om'plim	om'pliw	'òmplin
Mi	'òmpliγe	'òmpliγes	'òmpliγe	om'plim ompli'γem	om'pliw ompli'γew	'òmpliγen
Mn	'òmpli 'òmpliγe	'òmplis 'òmpliγes	'òmpli 'òmpliγe	om'plim	om'pliw	'òmplin 'òmpliγen
Pa	awm'plifε	awm'plifis	awm'plifi	awm'plim	awm'pliw	awm'plifin
Ra	'òmplja	'òmpljes	'òmplja	om'plim	om'pliw	'òmpljen
Ri	kum'plifα	kum'plifes	kum'plife	kum'plisem	kum'plisew	kum'plifen
Se	'òmpli	'òmplis	'òmpli	om'plim	om'pliw	'òmplin
Ti	'òmpli 'òmpliγα	'òmplis 'òmpliγes	'òmpli 'òmpliγα	om'plim ompli'γem	om'pliw ompli'γew	'òmplin 'òmpliγen
To	'òmpla	'òmplos	'òmplo	om'plim	om'pliw	'òmplon
Vi	awm'plifka	awm'plifkos	awm'plifko	umpli'γem	umpli'γew	awm'plifkon

Imperfet de subjuntiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	ompli'yesa	ompli'yeses	ompli'yes	ompli'yesem	ompli'yesew	ompli'yesen
Be	ompli'yes	ompli'yeses ompli'yesis	ompli'yes	ompli'yesem ompli'yesim	ompli'yesew ompli'yesiw	ompli'yesen ompli'yesin
Da	om'plis	om'plises om'plisis	om'plis	om'plisem om'plisim	om'plisew om'plisiw	om'plisen om'plisiw
Fa	kum'plisa	kum'plises	kum'plis	kum'plisem	kum'plisew	kum'plisen
Fl	am'plisa	am'plises	am'plis	am'plisem	am'plisew	am'plisen
Ga	umpli'yes	umpli'yeses	umpli'yes	umpli'yesem	umpli'yesew	umpli'yesen
Gi	ompli'yes	ompli'yeses	ompli'yes	ompli'yesem	ompli'yesew	ompli'yesen
Me	ompli'yes	ompli'yeses	ompli'yes	ompli'yesem	ompli'yesew	ompli'yesen
Mi	ompli'yes	ompli'yeses	ompli'yes	ompli'yesem	ompli'yesew	ompli'yesen
Mn	ompli'yes	ompli'yeses ompli'yesis	ompli'yes	ompli'yesem ompli'yesim	ompli'yesew ompli'yesiw	ompli'yesen ompli'yesin
Pa	awm'plise	awm'plises awm'plisis	awm'plis	awm'plisem	awm'plisew	awm'plisen awm'plisin
Ra	ompli'yes	ompli'yeses	ompli'yes	ompli'yesem	ompli'yesew	ompli'yesen
Ri	kum'plisa	kum'plises	kum'plis	kum'plisem	kum'plisew	kum'plisen
Se	om'plis	om'plises om'plisis	om'plis	om'plisem om'plisim	om'plisew om'plisiw	om'plisen om'plisin
Ti	ompli'yes	ompli'yeses ompli'yesis	ompli'yes	ompli'yesem ompli'yesim	ompli'yesew ompli'yesiw	ompli'yesen ompli'yesin
To	ampli'yesa	ampli'yeses	ampli'yes	ampli'yesam	ampli'yesaw	ampli'yesen
Vi	awmpli'yesa	awmpli'yeses	awmpli'yes	awmpli'yesem	awmpli'yesew	awmpli'yesen

2.5.12 Verb PATIR

	Infinitiu	Gerundi	Participi
As	pati	pa'tin	pa'tit
Be	pati	pa'tin	pa'tit
Da	pati	pa'tin	pa'tit
Fa	pati	pa'tin	pa'tit
Fl	pati	pa'tin	pa'tit
Ga	pati	pa'tin	pa'tit
Gi	pati	pa'tin	pa'tit
Me	pati	pa'tin	pa'tit
Mi	pati	pa'tin	pa'tit
Mn	pati	pa'tin	pa'tit
Pa	pati	pa'tin	pa'tit
Ra	pati	pa'tin	pa'tit
Ri	pati	pa'tin	pa'tit
Se	pati	pa'tin	pa'tit
Ti	pati	pa'tin	pa'tit
To	pati	pa'tin	pa'tit
Vi	pati	pa'tin	pa'tit

Imperatiu

	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	patif	patifko patifke	patim	patiw	patifkon patifken
Be	patif	patifi	patim	patiw	patifin
Da	patif patejf	patejf patif	patim	patiw	patejfin patifin
Fa	patif	patifo	patisem	patiw	patifon
Fl	patif	patifo	patisem	patiw	patifon
Ga	patif	patifi	patim	patiw	patifin
Gi	patif	patifje patifiye	patim	patiw	patifjen patifiyen
Me	patif	patifi	patim	patiw	patifin
Mi	patif	patife	pati'em	patiw	patifen
Mn	patif	patifi	pati'em	patiw	patifin
Pa	patif	patifi	patim	patiw	patifin
Ra	patif	patifja	patim	patiw	patifjen
Ri	patif	patife	patisem	patiw	patifen
Se	patejf	patejfi	patim	patiw	patejfin
Ti	patif	patifi	patim	patiw	patifin
To	patif	patifo	patim	patiw	patifon
Vi	patif	patifko	pati'em	patiw	patifkon

Present d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	pa'tifo	pa'tifes	pa'tiŋ	pa'tim	pa'tiw	pa'tifen
Be	pa'tifo	pa'tifes	pa'tiŋ	pa'tim	pa'tiw	pa'tifen
Da	pa'tifo pa'tejfo	pa'tifes pa'tejfes	pa'tiŋ pa'tejŋ	pa'tim	pa'tiw	pa'tifen pa'tejfen
Fa	pa'tifo	pa'tifes	pa'tiŋ	pa'tim	pa'tiw	pa'tifen
Fl	pa'tifo	pa'tifes	pa'tiŋ	pa'tim	pa'tiw	pa'tifen
Ga	pa'tifo	pa'tifes	pa'tiŋ	pa'tim	pa'tiw	pa'tifen
Gi	pa'tifo	pa'tifes	pa'tiŋ	pa'tim	pa'tiw	pa'tifen
Me	pa'tifo	pa'tifes	pa'tiŋ	pa'tim	pa'tiw	pa'tifen
Mi	pa'tifo	pa'tifes	pa'tiŋ	pa'tim	pa'tiw	pa'tifen
Mn	pa'tifo	pa'tifes	pa'tiŋ	pa'tim	pa'tiw	pa'tifen
Pa	pa'tifo	pa'tifes	pa'tiŋ	pa'tim	pa'tiw	pa'tifen
Ra	pa'tifo	pa'tifes	pa'tiŋ	pa'tim	pa'tiw	pa'tifen
Ri	pa'tifo	pa'tifes	pa'tiŋ	pa'tim	pa'tiw	pa'tifen
Se	pa'tifo pa'tejfo	pa'tifes pa'tejfes	pa'tiŋ pa'tejŋ	pa'tim	pa'tiw	pa'tifen pa'tejfen
Ti	pa'tifo	pa'tifes	pa'tiŋ	pa'tim	pa'tiw	pa'tifen
To	pa'tifo	pa'tifes	pa'tiŋ	pa'tim	pa'tiw	pa'tifen
Vi	pa'tifo	pa'tifes	pa'tiŋ	pa'tim	pa'tiw	pa'tifen

Imperfet d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	pa'tia	pa'ties	pa'tie	pa'tiem	pa'tiew	pa'tien
Be	pa'tie	pa'ties	pa'tie	pa'tiem	pa'tiew	pa'tien
Da	pa'tia	pa'ties	pa'tia	pa'tiem	pa'tiew	pa'tien
Fa	pa'tià	pa'ties	pa'tie	pa'tiem	pa'tiew	pa'tien
Fl	pa'tia	pa'ties	pa'tie	pa'tiem	pa'tiew	pa'tien
Ga	pa'tià	pa'ties	pa'tià	pa'tiem	pa'tiew	pa'tien
Gi	pa'tie	pa'ties	pa'tie	pa'tiem	pa'tiew	pa'tien
Me	pa'tie	pa'ties	pa'tie	pa'tiem	pa'tiew	pa'tien
Mi	pa'tio	pa'ties	pa'tià	pa'tiem	pa'tiew	pa'tien
Mn	pa'tie	pa'ties	pa'tie	pa'tiem	pa'tiew	pa'tien
Pa	pa'tie	pa'ties	pa'tie	pa'tiem	pa'tiew	pa'tien
Ra	pa'tia	pa'ties	pa'tia	pa'tiem	pa'tiew	pa'tien
Ri	pa'tia	pa'ties	pa'tie	pa'tiem	pa'tiew	pa'tien
Se	pa'tia	pa'ties	pa'tia	pa'tiem	pa'tiew	pa'tien
Ti	pa'tià	pa'ties	pa'tià	pa'tiem	pa'tiew	pa'tien
To	pa'tia	pa'ties	pa'tie	pa'tiam	pa'tiaw	pa'tien
Vi	pa'tia	pa'ties	pa'tie	pa'tiem	pa'tiew	pa'tien

Futur d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	pati're	pati'ras	pati'ra	pati'rem	pati'rew	pati'ran
Be	pati're	pati'ras	pati'ra	pati'rem	pati'rew	pati'ran
Da	pati're	pati'ras	pati'ra	pati'rem	pati'rew	pati'ran
Fa	pati're	pati'ras	pati'ra	pati'rem	pati'rew	pati'ran
Fl	pati're	pati'ras	pati'ra	pati'rem	pati'rew	pati'ran
Ga	pati're	pati'ras	pati'ra	pati'rem	pati'rew	pati'ran
Gi	pati're	pati'ras	pati'ra	pati'rem	pati'rew	pati'ran
Me	pati're	pati'ras	pati'ra	pati'rem	pati'rew	pati'ran
Mi	pati're	pati'ras	pati'ra	pati'rem	pati'rew	pati'ran
Mn	pati're	pati'ras	pati'ra	pati'rem	pati'rew	pati'ran
Pa	pati're	pati'ras	pati'ra	pati'rem	pati'rew	pati'ran
Ra	pati're	pati'ras	pati'ra	pati'rem	pati'rew	pati'ran
Ri	pati're	pati'ras	pati'ra	pati'rem	pati'rew	pati'ran
Se	pati're	pati'ras	pati'ra	pati'rem	pati'rew	pati'ran
Ti	pati're	pati'ras	pati'ra	pati'rem	pati'rew	pati'ran
To	pati're	pati'ras	pati'ra	pati'rem	pati'rew	pati'ran
Vi	pati're	pati'ras	pati'ra	pati'rem	pati'rew	pati'ran

Condicional

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	pati'ria	pati'ries	pati'ria	pati'riem	pati'riew	pati'rien
Be	pati'rie	pati'ries	pati'rie	pati'riem	pati'riew	pati'rien
Da	pati'ria	pati'ries	pati'ria	pati'riem	pati'riew	pati'rien
Fa	pati'rià	pati'ries	pati'rie	pati'riem	pati'riew	pati'rien
Fl	pati'ria	pati'ries	pati'rie	pati'riem	pati'riew	pati'rien
Ga	pati'rià	pati'ries	pati'rià	pati'riem	pati'riew	pati'rien
Gi	pati'rie	pati'ries	pati'rie	pati'riem	pati'riew	pati'rien
Me	pati'rie	pati'ries	pati'rie	pati'riem	pati'riew	pati'rien
Mi	pati'rio	pati'ries	pati'rià	pati'riem	pati'riew	pati'rien
Mn	pati'rie	pati'ries	pati'rie	pati'riem	pati'riew	pati'rien
Pa	pati'rie	pati'ries	pati'rie	pati'riem	pati'riew	pati'rien
Ra	pati'ria	pati'ries	pati'ria	pati'riem	pati'riew	pati'rien
Ri	pati'ria	pati'ries	pati'rie	pati'riem	pati'riew	pati'rien
Se	pati'ria	pati'ries	pati'ria	pati'riem	pati'riew	pati'rien
Ti	pati'rià	pati'ries	pati'rià	pati'riem	pati'riew	pati'rien
To	pati'ria	pati'ries	pati'rie	pati'riam	pati'riaw	pati'rien
Vi	pati'ria	pati'ries	pati'rie	pati'riem	pati'riew	pati'rien

Present de subjuntiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	pa'tijka	pa'tijkos pa'tijkes	pa'tijko pa'tijke	pa'tim	pa'tiw	pa'tijkon pa'tijken
Be	pa'tiji	pa'tijis	pa'tiji	pa'tim pati'yesem pati'yesim	pa'tiw pati'yesew pati'yesiw	pa'tijin pati'yesen pati'yesin
Da	pa'tejji pa'tiji	pa'tejjis pa'tijis	pa'tejj pa'tij	pa'tim	pa'tiw	pa'tejjin pa'tijin
Fa	pa'tija	pa'tijos	pa'tijo	pa'tisem	pa'tisew	pa'tifon
Fl	pa'tija	pa'tijos	pa'tijo	pa'tisem	pa'tisew	pa'tifon
Ga	pa'tiji	pa'tijis	pa'tiji	pa'tim	pa'tiw	pa'tijin
Gi	pa'tijje pa'tijje	pa'tijjes pa'tijjes	pa'tijje pa'tijje	pa'tim	pa'tiw	pa'tijjen pa'tijjen
Me	pa'tiji	pa'tijis	pa'tiji	pa'tim	pa'tiw	pa'tijin
Mi	pa'tife	pa'tifes	pa'tife	pati'yem	pati'yew	pa'tifen
Mn	pa'tiji	pa'tijis	pa'tiji	pati'yem	pati'yew	pa'tijin
Pa	pa'tife	pa'tifes	pa'tife	pa'tim	pa'tiw	pa'tijin
Ra	pa'tijja	pa'tijjes	pa'tijja	pa'tim	pa'tiw	pa'tijjen
Ri	pa'tija	pa'tijos	pa'tijo	pa'tisem	pa'tisew	pa'tifon
Se	pa'tejji	pa'tejjis	pa'tejji	pa'tim	pa'tiw	pa'tejjin
Ti	pa'tiji	pa'tijis	pa'tiji	pa'tim	pa'tiw	pa'tijin
To	pa'tija	pa'tijos	pa'tijo	pa'tim	pa'tiw	pa'tifon
Vi	pa'tijka	pa'tijkos	pa'tijko	pati'yem pati'yesem	pati'yew pati'yesew	pa'tijkon

Imperfet de subjuntiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	pati'yesa	pati'yeses	pati'yes	pati'yesem	pati'yesew	pati'yesen
Be	pati'yes	pati'yeses pati'yesis	pati'yes	pati'yesem pati'yesim	pati'yesew pati'yesiw	pati'yesen pati'yesin
Da	pa'tis	pa'tises pa'tisis	pa'tis	pa'tisim pa'tisem	pa'tisiw pa'tisew	pa'tisin pa'tisen
Fa	pa'tiça	pa'tises	pa'tis	pa'tisem	pa'tisew	pa'tisen
Fl	pa'tisa	pa'tises	pa'tis	pa'tisem	pa'tisew	pa'tisen
Ga	pati'yes	pati'yeses	pati'yes	pati'yesem	pati'yesew	pati'yesen
Gi	pati'yes	pati'yeses	pati'yes	pati'yesem	pati'yesew	pati'yesen
Me	pati'yes	pati'yeses	pati'yes	pati'yesem	pati'yesew	pati'yesen
Mi	pati'yeso	pati'yeses	pati'yes	pati'yesem	pati'yesew	pati'yesen
Mn	pati'yes	pati'yesis pati'yeses	pati'yes	pati'yesim pati'yesem	pati'yesiw pati'yesew	pati'yesin pati'yesen
Pa	pa'tise	pa'tisis pa'tises	pa'tis	pa'tisem	pa'tisew	pa'tisin pa'tisen
Ra	pati'yes	pati'yeses	pati'yes	pati'yesem	pati'yesew	pati'yesen
Ri	pa'tisa	pa'tises	pa'tis	pa'tisem	pa'tisew	pa'tisen
Se	pa'tis	pa'tisis pa'tises	pa'tis	pa'tisim pa'tisem	pa'tisiw pa'tisew	pa'tisin pa'tisen
Ti	pati'yes	pati'yeses pati'yesis	pati'yes	pati'yesem pati'yesim	pati'yesew pati'yesiw	pati'yesen pati'yesin
To	pati'yesa	pati'yeses	pati'yes	pati'yesam	pati'yesaw	pati'yesen
Vi	pati'yesa	pati'yeses	pati'yes	pati'yesem	pati'yesew	pati'yesen

2.5.13 Verb SENTIR

	Infinitiu	Gerundi	Participi
As	sen'ti	sen'tin	sen'tit
Be	sen'ti	sen'tin	sen'tit
Da	sen'ti	sen'tin	sen'tit
Fa	sen'ti	sen'tin	sen'tit
Fl	sen'ti	sen'tin	sen'tit
Ga	sen'ti	sen'tin	sen'tit
Gi	sen'ti	sen'tin	sen'tit
Me	sen'ti	sen'tin	sen'tit
Mi	sen'ti	sen'tin	sen'tit
Mn	sen'ti	sen'tin	sen'tit
Pa	sen'ti	sen'tin	sen'tit
Ra	sen'ti	sen'tin	sen'tit
Ri	sen'ti	sen'tin	sen'tit
Se	sen'ti	sen'tin	sen'tit
Ti	sen'ti	sen'tin	sen'tit
To	sen'ti	sen'tin	sen'tit
Vi	sen'ti	sen'tin	sen'tit

Imperatiu

	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'sen	'sentiye	senti'yem	sen'tiw	'sentiyen
Be	'sen	'senti	sen'tim sent'isem sen'tisim	sen'tiw	'sentin
Da	'sen	'senti	sen'tim	sen'tiw	'sentin
Fa	'sen	'sinto	sen'tisem	sen'tiw	'sinton
Fl	'sen	'sento	sen'tisem	sen'tiw	'senton
Ga	'sen	'senti	sen'tim	sen'tiw	'sentin
Gi	'sen	'sentje	sen'tim senti'yem	sen'tiw	'sentjen
Me	'sen	'senti	sen'tim	sen'tiw	'sentin
Mi	'sen	'sente	senti'yem	sen'tiw	'senten
Mn	'sen	'senti	sen'tim senti'yem	sen'tiw	'sentin
Pa	'sen	'senti	sen'tim	sen'tiw	'sentin
Ra	'sen	'sentja	sen'tim	sen'tiw	'sentjen
Ri	'sen	'sente	sen'tisem	sen'tiw	'senten
Se	'sen	'senti	sen'tim	sen'tiw	'sentin
Ti	'sen	senti sentiya	sen'tim senti'yem	sen'tiw	'sentin 'sentiyen
To	'sen	'sento	sen'tim	sen'tiw	'senton
Vi	'sen	'sento	sen'tim sent'isem	sen'tiw	'senton

Present d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'sento	'sens	'sen	sen'tim	sen'tiw	'senten
Be	'sento	'sentes	'sen	sen'tim	sen'tiw	'senten
Da	'sento	'sentes	'sen	sen'tim	sen'tiw	'senten
Fa	'sinto	'sintes	'sin	sin'tim	sin'tiw	'sinten
Fl	'sento	'sens	'sen	sen'tim	sen'tiw	'senten
Ga	'sento	'sens	'sen	sen'tim	sen'tiw	'senten
Gi	'sento	'sentes	'sen	sen'tim	sen'tiw	'senten
Me	'sento	'sens 'sentes	'sen	sen'tim	sen'tiw	'senten
Mi	'sento	'sens 'sentes	'sen	sen'tim	sen'tiw	'senten
Mn	'sento	'sens 'sentes	'sen	sen'tim	sen'tiw	'senten
Pa	'sento	'sens	'sen	sen'tim	sen'tiw	'senten
Ra	'sento	'sentes	'sen	sen'tim	sen'tiw	'senten
Ri	'sento	'sens	'sen	sen'tim	sen'tiw	'senten
Se	'sento	'sentes	'sen	sen'tim	sen'tiw	'senten
Ti	'sento	'sens 'sentes	'sen	sen'tim	sen'tiw	'senten
To	'sento	'sens	'sen	sen'tim	sen'tiw	'senten
Vi	'sento	'sens	'sen	sen'tim	sen'tiw	'senten

Imperfet d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	sen'tia	sen'ties	sen'tie	sen'tiem	sen'tiew	sen'tien
Be	sen'tie	sen'ties	sen'tie	sen'tiem	sen'tiew	sen'tien
Da	sen'tia	sen'ties	sen'tia	sen'tiem	sen'tiew	sen'tien
Fa	sen'tià	sen'ties	sen'tie	sen'tiem	sen'tiew	sen'tien
Fl	sen'tia	sen'ties	sen'tie	sen'tiem	sen'tiew	sen'tien
Ga	sen'tià	sen'ties	sen'tià	sen'tiem	sen'tiew	sen'tien
Gi	sen'tie	sen'ties	sen'tie	sen'tiem	sen'tiew	sen'tien
Me	sen'tie	sen'ties	sen'tie	sen'tiem	sen'tiew	sen'tien
Mi	sen'tio	sen'ties	sen'tià	sen'tiem	sen'tiew	sen'tien
Mn	sen'tie	sen'ties	sen'tie	sen'tiem	sen'tiew	sen'tien
Pa	sen'tie	sen'ties	sen'tie	sen'tiem	sen'tiew	sen'tien
Ra	sen'tia	sen'ties	sen'tia	sen'tiem	sen'tiew	sen'tien
Ri	sen'tia	sen'ties	sen'tie	sen'tiem	sen'tiew	sen'tien
Se	sen'tia	sen'ties	sen'tia	sen'tiem	sen'tiew	sen'tien
Ti	sen'tià	sen'ties	sen'tià	sen'tiem	sen'tiew	sen'tien
To	sen'tia	sen'ties	sen'tie	sen'tiam	sen'tiaw	sen'tien
Vi	sen'tia	sen'ties	sen'tie	sen'tiem	sen'tiew	sen'tien

Futur d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	sentirè	sentiras	sentira	sentirem	sentirew	sentiran
Be	sentirè	sentiras	sentira	sentirem	sentirew	sentiran
Da	sentirè	sentiras	sentira	sentirem	sentirew	sentiran
Fa	sentirè	sentiras	sentira	sentirem	sentirew	sentiran
Fl	sentirè	sentiras	sentira	sentirem	sentirew	sentiran
Ga	sentirè	sentiras	sentira	sentirem	sentirew	sentiran
Gi	sentirè	sentiras	sentira	sentirem	sentirew	sentiran
Me	sentirè	sentiras	sentira	sentirem	sentirew	sentiran
Mi	sentirè	sentiras	sentira	sentirem	sentirew	sentiran
Mn	sentirè	sentiras	sentira	sentirem	sentirew	sentiran
Pa	sentirè	sentiras	sentira	sentirem	sentirew	sentiran
Ra	sentirè	sentiras	sentira	sentirem	sentirew	sentiran
Ri	sentirè	sentiras	sentira	sentirem	sentirew	sentiran
Se	sentirè	sentiras	sentira	sentirem	sentirew	sentiran
Ti	sentirè	sentiras	sentira	sentirem	sentirew	sentiran
To	sentirè	sentiras	sentira	sentirem	sentirew	sentiran
Vi	sentirè	sentiras	sentira	sentirem	sentirew	sentiran

Condicional

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	sentiria	sentiries	sentirie	sentiriam	sentiriew	sentirien
Be	sentirie	sentiries	sentirie	sentiriam	sentiriew	sentirien
Da	sentiria	sentiries	sentiria	sentiriam	sentiriew	sentirien
Fa	sentiria	sentiries	sentirie	sentiriam	sentiriew	sentirien
Fl	sentiria	sentiries	sentirie	sentiriam	sentiriew	sentirien
Ga	sentiria	sentiries	sentiria	sentiriam	sentiriew	sentirien
Gi	sentirie	sentiries	sentirie	sentiriam	sentiriew	sentirien
Me	sentirie	sentiries	sentirie	sentiriam	sentiriew	sentirien
Mi	sentirio	sentiries	sentiria	sentiriam	sentiriew	sentirien
Mn	sentirie	sentiries	sentirie	sentiriam	sentiriew	sentirien
Pa	sentirie	sentiries	sentirie	sentiriam	sentiriew	sentirien
Ra	sentiria	sentiries	sentiria	sentiriam	sentiriew	sentirien
Ri	sentiria	sentiries	sentirie	sentiriam	sentiriew	sentirien
Se	sentiria	sentiries	sentiria	sentiriam	sentiriew	sentirien
Ti	sentiria	sentiries	sentiria	sentiriam	sentiriew	sentirien
To	sentiria	sentiries	sentirie	sentiriam	sentiriew	sentirien
Vi	sentiria	sentiries	sentirie	sentiriam	sentiriew	sentirien

Present de subjuntiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'sentiya	'sentiyes	'sentiye	senti'yem	senti'yew	'sentiyen
Be	'senti	'sentis	'senti	sen'tim sen'tisem sen'tisim	sen'tiw sen'tisew sen'tisiw	'sentin
Da	'senti	'sentis	'senti	sen'tim	sen'tiw	'sentin
Fa	'sinta	'sintos	'sinto	sen'tisem	sen'tisew	'sinton
Fl	'senta	'sentos	'sento	sen'tisem	sen'tisew	'senton
Ga	'senti	'sentis	'senti	sen'tim	sen'tiw	'sentin
Gi	'sentje	'sentjes	'sentje	sen'tim senti'yem	sen'tiw senti'yew	'sentjen
Me	'senti	'sentis	'senti	sen'tim	sen'tiw	'sentin
Mi	'sente	'sentes	'sente	senti'yem	senti'yew	'senten
Mn	'senti	'sentis	'senti	sen'tim senti'yem	sen'tiw senti'yew	'sentin
Pa	'senta	'sentis	'senti	sen'tim	sen'tiw	'sentin
Ra	'sentja	'sentjes	'sentja	sen'tim	sen'tiw	'sentjen
Ri	'senta	'sentes	'sente	sen'tisem	sen'tisew	'senten
Se	'senti	'sentis	'senti	sen'tim	sen'tiw	'sentin
Ti	'senti 'sentiya	'sentis 'sentiyes	'senti 'sentiya	sen'tim senti'yem	sen'tiw senti'yew	'sentin 'sentiyen
To	'senta	'sentos	'sento	sen'tim	sen'tiw	'senton
Vi	'senta	'sentos	'sento	sen'tim sen'tisem	sen'tiw sen'tisew	'senton

Imperfet de subjuntiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	senti'yesa	senti'yeses	senti'yes	senti'yesem	senti'yesew	senti'yesen
Be	senti'yes	senti'yeses senti'yesis	senti'yes	senti'yesem senti'yesim	senti'yesew senti'yesiw	senti'yesen senti'yesin
Da	sen'tis	sen'tises sen'tisis	sen'tis	sen'tisem sen'tisim	sen'tisew sen'tisiw	sen'tisen sen'tisin
Fa	sen'tişa	sen'tises	sen'tis	sen'tisem	sen'tisew	sen'tisen
Fl	sen'tisa	sen'tises	sen'tis	sen'tisem	sen'tisew	sen'tisen
Ga	senti'yes	senti'yeses	senti'yes	senti'yesem	senti'yesew	senti'yesen
Gi	senti'yes	senti'yeses	senti'yes	senti'yesem	senti'yesew	senti'yesen
Me	senti'yes	senti'yeses	senti'yes	senti'yesem	senti'yesew	senti'yesen
Mi						
Mn	senti'yes	senti'yeses senti'yesis	senti'yes	senti'yesem senti'yesim	senti'yesew senti'yesiw	senti'yesen senti'yesin
Pa	sen'tise	sen'tises sen'tisis	sen'tis	sen'tisem	sen'tisew	sen'tisen sen'tisin
Ra	senti'yes	senti'yeses	senti'yes	senti'yesem	senti'yesew	senti'yesen
Ri	sen'tisa	sen'tises	sen'tis	sen'tisem	sen'tisew	sen'tisen
Se	sen'tis	sen'tises sen'tisis	sen'tis	sen'tisem sen'tisim	sen'tisew sen'tisiw	sen'tisen sen'tisin
Ti	senti'yes	senti'yeses senti'yesis	senti'yes	senti'yesem senti'yesim	senti'yesew senti'yesiw	senti'yesen senti'yesin
To	senti'yesa	senti'yeses	senti'yes	senti'yesam	senti'yesaw	senti'yesen
Vi	senti'yesa	senti'yeses	senti'yes	senti'yesem	senti'yesew	senti'yesen

2.5.14 Verb SORTIR

	Infinitiu	Gerundi	Participi
As	sur'ti	sur'tin	sur'tit
Be	sort'i	sort'in	sort'it
Da	sur'ti	sur'tin	sur'tit
Fa	sur'ti	sur'tin	sur'tit
Fl	sort'i	sort'in	sort'it
Ga	sur'ti	sur'tin	sur'tit
Gi	sur'ti	sur'tin	sur'tit
Me	sur'ti	sort'in	sort'it
Mi	sur'ti	sur'tin	sur'tit
Mn	sur'ti	sur'tin	sur'tit
Pa	sur'ti	sur'tin	sur'tit
Ra	sort'i	sort'in	sort'it
Ri	sur'ti	sur'tin	sur'tit
Se	sur'ti	sur'tin	sur'tit
Ti	sur'ti	sur'tin	sur'tit
To	sur'ti	sur'tin	sur'tit
Vi	sort'i	sort'in	sort'it

Imperatiu

	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'sur(t)	'surtiyo 'surtiye	surti'yem	sur'tiw	'surtiyon 'surtiye
Be	'sur(t)	'surti 'surtiye	sort'im sorti'yesem sorti'yesim	sort'iw	'surtin 'surtiye
Da	'sur(t)	'surti	sur'tim	sur'tiw	'surtin
Fa	'sur(t)	'surto	sur'tisem	sur'tiw	'surton
Fl	'sur(t)	'surto	sur'tisem	sur'tiw	'surton
Ga	'sur(t)	'surti	sur'tim	sort'iw	'surtin
Gi	'sur(t)	'surtje	sur'tim	sur'tiw	'surtjen
Me	'sur(t)	'surti	sur'tim	sur'tiw	'surtin
Mi	'sur(t)	'surtiye	surti'yem	sur'tiw	'surtiye
Mn	'sur(t)	'surti	sur'tim surti'yem	sur'tiw	'surtin
Pa	'sur(t)	'surti	sur'tim	sur'tiw	'surtin
Ra	'sur(t)	'surtja	sur'tim	sur'tiw	'surtjen
Ri	'sur(t)	'surte	surti'yesem	sur'tiw	'surten
Se	'sur(t)	'surti	sur'tim	sur'tiw	'surtin
Ti	'sur(t)	'surtiya	sur'tim surti'yem	sur'tiw	'surtiye
To	'sur(t)	'surtiyo	surti'yem	sur'tiw	'surtiyon
Vi	'sur(t)	'surtiyo 'surtiye	sorti'yem sorti'yesem	sort'iw	'surtiyon 'surtiye

Present d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'surto	'surs	'sur(t)	sur'tim	sur'tiw	'surten
Be	'surto	'surtes	'sur(t)	sur'tim	sur'tiw	'surten
Da	'surto	'surtes	'sur(t)	sur'tim	sur'tiw	'surten
Fa	'surto	'surtes	'sur(t)	sur'tim	sur'tiw	'surten
Fl	'surto	'surs	'sur(t)	sur'tim	sur'tiw	'surten
Ga	'surto	'surs 'surtes	'sur(t)	sortim	sortiw	'surten
Gi	'surto	'surtes	'sur(t)	sur'tim	sur'tiw	'surten
Me	'surto	'surtes	'sur(t)	sur'tim	sur'tiw	'surten
Mi	'surto	'surtes 'surs	'sur(t)	sur'tim	sur'tiw	'surten
Mn	'surto	'surtes	'sur(t)	sur'tim	sur'tiw	'surten
Pa	'surto	'surs	'sur(t)	sur'tim	sur'tiw	'surten
Ra	'surto	'surtes	'sur(t)	sur'tim	sur'tiw	'surten
Ri	'surto	'surs	'sur(t)	sur'tim	sur'tiw	'surten
Se	'surto	'surtes	'sur(t)	sur'tim	sur'tiw	'surten
Ti	'surto	'surtes 'surs	'sur(t)	sur'tim	sur'tiw	'surten
To	'surto	'surs	'sur(t)	sur'tim	sur'tiw	'surten
Vi	'surto	'surs	'sur(t)	sortim	sortiw	'surten

Imperfet d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	sur'tia	sur'ties	sur'tie	sur'tiem	sur'tiew	sur'tien
Be	sur'tie	sur'ties	sur'tie	sur'tiem	sur'tiew	sur'tien
Da	sur'tia	sur'ties	sur'tia	sur'tiem	sur'tiew	sur'tien
Fa	sortià	sorties	sortie	sortiem	sortiew	sortien
Fl	sortia	sorties	sortie	sortiem	sortiew	sortien
Ga	sur'tià	sur'ties	sur'tià	sur'tiem	sur'tiew	sur'tien
Gi	sortie	sorties	sortie	sortiem	sortiew	sortien
Me	sur'tie	sur'ties	sur'tie	sur'tiem	sur'tiew	sur'tien
Mi	sortio	sorties	sortià	sortiem	sortiew	sortien
Mn	sur'tie	sur'ties	sur'tie	sur'tiem	sur'tiew	sur'tien
Pa	sur'tie	sur'ties	sur'tie	sur'tiem	sur'tiew	sur'tien
Ra	sortia	sorties	sortia	sortiem	sortiew	sortien
Ri	sur'tia	sur'ties	sur'tie	sur'tiem	sur'tiew	sur'tien
Se	sur'tia	sur'ties	sur'tia	sur'tiem	sur'tiew	sur'tien
Ti	sur'tià	sur'ties	sur'tià	sur'tiem	sur'tiew	sur'tien
To	sur'tia	sur'ties	sur'tie	sur'tiam	sur'tiaw	sur'tien
Vi	sortia	sorties	sortie	sortiem	sortiew	sortien

Futur d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	surti're	surti'ras	surti'ra	surti'rem	surti'rew	surti'ran
Be	surti're	surti'ras	surti'ra	surti'rem	surti'rew	surti'ran
Da	surti're	surti'ras	surti'ra	surti'rem	surti'rew	surti'ran
Fa	sorti're	sorti'ras	sorti'ra	sorti'rem	sorti'rew	sorti'ran
Fl	sorti're	sorti'ras	sorti'ra	sorti'rem	sorti'rew	sorti'ran
Ga	surti're	surti'ras	surti'ra	surti'rem	surti'rew	surti'ran
Gi	surti're	surti'ras	surti'ra	surti'rem	surti'rew	surti'ran
Me	surti're	surti'ras	surti'ra	surti'rem	surti'rew	surti'ran
Mi	sorti're	sorti'ras	sorti'ra	sorti'rem	sorti'rew	sorti'ran
Mn	surti're	surti'ras	surti'ra	surti'rem	surti'rew	surti'ran
Pa	surti're	surti'ras	surti'ra	surti'rem	surti'rew	surti'ran
Ra	sorti're	sorti'ras	sorti'ra	sorti'rem	sorti'rew	sorti'ran
Ri	surti're	surti'ras	surti'ra	surti'rem	surti'rew	surti'ran
Se	surti're	surti'ras	surti'ra	surti'rem	surti'rew	surti'ran
Ti	surti're	sorti'ras	sorti'ra	surti'rem	surti'rew	sorti'ran
To	surti're	surti'ras	surti'ra	surti'rem	surti'rew	surti'ran
Vi	sorti're	sorti'ras	sorti'ra	sorti'rem	sorti'rew	sorti'ran

Condicional

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	surti'ria	surti'ries	surti'rie	surti'riem	surti'riew	surti'rien
Be	surti'rie	surti'ries	surti're	surti'riem	surti'riew	surti'rien
Da	surti'ria	surti'ries	surti'ria	surti'riem	surti'riew	surti'rien
Fa	sorti'ria	sorti'ries	sorti'rie	sorti'riem	sorti'riew	sorti'rien
Fl	sorti'ria	sorti'ries	sorti'rie	sorti'riem	sorti'riew	sorti'rien
Ga	surti'rià	surti'ries	surti'rià	surti'riem	surti'riew	surti'rien
Gi	surti'rie	surti'ries	surti'rie	surti'riem	surti'riew	surti'rien
Me	surti'rie	surti'ries	surti'rie	surti'riem	surti'riew	surti'rien
Mi	sorti'ria	sorti'ries	sorti'rie	sorti'riem	sorti'riew	sorti'rien
Mn	surti'rie	surti'ries	surti'rie	surti'riem	surti'riew	surti'rien
Pa	surti'rie	surti'ries	surti'rie	surti'riem	surti'riew	surti'rien
Ra	sorti'ria	sorti'ries	sorti'ria	sorti'riem	sorti'riew	sorti'rien
Ri	surti'ria	surti'ries	surti'rie	surti'riem	surti'riew	surti'rien
Se	surti'ria	surti'ries	surti'ria	surti'riem	surti'riew	surti'rien
Ti	surti'rià	surti'ries	surti'rià	surti'riem	surti'riew	surti'rien
To	surti'ria	surti'ries	surti'rie	surti'riam	surti'riaw	surti'rien
Vi	sorti'ria	sorti'ries	sorti'rie	sorti'riem	sorti'riew	sorti'rien

Present de subjuntiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'surtiya	'surtiyos 'surtiyes	'surtiyo 'surtiye	surti'yem	surti'yew	'surtiyon 'surtiyen
Be	'surti 'surtiye	'surtis 'surtiyes	'surti 'surtiye	sortim sorti'yesem sorti'yesim	sur'tiw sorti'yesew sorti'yesiw	'surtin 'surtiyen
Da	'surti	'surtis	'surti	sur'tim	sur'tiw	'surtin
Fa	'surta	'surtos	'surto	sur'tisem	sur'tisew	'surton
Fl	'surta	'surtos	'surto	sur'tisem	sur'tisew	'surton
Ga	'surti	'surtis	'surti	sur'tim	sur'tiw	'surtin
Gi	'surtje	'surtjes	'surtje	sur'tim	sur'tiw	'surtjen
Me	'surti	'surtis	'surti	sur'tim	sur'tiw	'surtin
Mi	'surtiye	'surtiyes	'surtiye	surti'yem	surti'yew	'surtiyen
Mn	'surti	'surtis	'surti	sur'tim surti'yem	sur'tiw surti'yew	'surtin
Pa	'surte	'surtis	'surti	sur'tim	sur'tiw	'surtin
Ra	'surtja	'surtjes	'surtja	sur'tim	sur'tiw	'surtjen
Ri	'surta	'surtos	'surto	surti'yesem	surti'yesew	'surten
Se	'surti	'surtis	'surti	sur'tim	sur'tiw	'surtin
Ti	'surtiya	'surtiyes	'surtiya	sur'tim surti'yem	sur'tiw surti'yew	'surtiyen
To	'surtiya	'surtiyos	'surtiyo	surti'yem	surti'yew	'surtiyon
Vi	'surtiya	'surtiyos 'surtiyes	'surtiyo 'surtiye	sorti'yem sorti'yesem	sorti'yew sorti'yesew	'surtiyon 'surtiyen

Imperfet de subjuntiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	surti'yesa	surti'yeses	surti'yes	surti'yesem	surti'yesew	surti'yesen
Be	surti'yes	surti'yeses surti'yesis	surti'yes	surti'yesem surti'yesim	surti'yesew surti'yesiw	surti'yesen surti'yesin
Da	sur'tis	sur'tises sur'tisis	sur'tis	sur'tisem sur'tisim	sur'tisew sur'tisiw	sur'tisen sur'tisin
Fa	sur'tiça	sur'tises	sur'tis	sur'tisem	sur'tisew	sur'tisen
Fl	sur'tisa	sur'tises	sur'tis	sur'tisem	sur'tisew	sur'tisen
Ga	surti'yes	surti'yeses	surti'yes	surti'yesem	surti'yesew	surti'yesen
Gi	surti'yes	surti'yeses	surti'yes	surti'yesem	surti'yesew	surti'yesen
Me	surti'yes	surti'yeses	surti'yes	surti'yesem	surti'yesew	surti'yesen
Mi	surti'yes	surti'yeses	surti'yes	surti'yesem	surti'yesew	surti'yesen
Mn	surti'yes	surti'yeses surti'yesis	surti'yes	surti'yesem surti'yesim	surti'yesew surti'yesiw	surti'yesen surti'yesin
Pa	sur'tise	sur'tises sur'tisis	sur'tis	sur'tisem	sur'tisew	sur'tisen sur'tisin
Ra	surti'yes	surti'yeses	surti'yes	surti'yesem	surti'yesew	surti'yesen
Ri	surti'yesa	surti'yeses	surti'yes	surti'yesem	surti'yesew	surti'yesen
Se	sur'tis	sur'tises sur'tisis	sur'tis	sur'tisem sur'tisim	sur'tisew sur'tisiw	sur'tisen sur'tisin
Ti	surti'yes	surti'yeses surti'yesis	surti'yes	surti'yesem surti'yesim	surti'yesew surti'yesiw	surti'yesen surti'yesin
To	surti'yesa	surti'yeses	surti'yes	surti'yesam	surti'yesaw	surti'yesen
Vi	surti'yesa	surti'yeses	surti'yes	surti'yesem	surti'yesew	surti'yesen

2.5.15 Verb TENIR

	Infinitiu	Gerundi	Participi
As	'tindre tin'ge ³²²	te'nin tin'gen	tin'gut
Be	'tindre tin'ge	te'nin tin'gen	ter'gut
Da	'tindre tin'ge	te'nin tin'gen	tin'gut
Fa	'tindre tin'ge	te'nin tin'gen	tin'gut
Fl	'tindre tin'ge	ti'nin tin'gen	tin'gut
Ga	'tindre tin'ge	te'nin tin'gen	tin'gut
Gi	'tindre tin'ge	te'nin tin'gen	ter'gut
Me	'tindre tin'ge	te'nin tin'gen	tin'gut
Mi	'tindre tin'ge	te'nin tin'gen	tin'gut
Mn	'tindre tin'ge	te'nin tin'gen	tin'gut
Pa	'tindre tin'ge	te'nin tin'gen	tin'gut
Ra	'tindre tin'ge	te'nin tin'gen	tin'gut
Ri	'tindre tin'ge	ti'nin tin'gen	tin'gut
Se	'tindre tin'ge	te'nin tin'gen	tin'gut
Ti	'tindre tin'ge	te'nin tin'gen	tin'gut
To	'tindre tin'ge	te'nin tin'gen	tin'gut
Vi	'tindre tin'ge	te'nin tin'gen	tin'gut

Imperatiu

	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'ti	'tingo tin'ge	tin'gem	te'niw	'tingon tin'gen
Be	'ti	'tingi	tin'gem tin'gesem tin'gesim	ti'niw	'tingin
Da	'te 'ti	'tingi	tin'gem	te'niw	'tingin
Fa	'te 'ti	'tingo	tin'gesem	te'niw	'tingon
Fl	'ti	'tingo	tin'gesem	ti'niw	'tingon
Ga	'te 'ti	'tingi	tin'gem	te'niw	'tingin
Gi	'te 'ti	'tingje	tin'gem	te'niw	'tingjen
Me	'ti	'tingi	tin'gem	te'niw	'tingin
Mi	'ti	'tinge	tin'gem	ti'niw	'tingen
Mn	'ti 'te	'tingi	tin'gem	te'niw	'tingin
Pa	'te 'ti 'te	'tingi	tin'gem	te'niw	'tingin
Ra	'ti	'tingja	tin'gem	ti'niw	'tingjen
Ri	'ti	'tinge	tin'gesem	ti'niw	'tingen
Se	'ti	'tingi	tin'gem	te'niw	'tingin
Ti	'te 'ti	'tingi	'tingim tin'gem	ti'niw	'tingin
To	'ti	'tingo	tin'gem	te'niw	'tingon
Vi	'ti	'tingo	tin'gem tin'gesem	te'niw	'tingon

³²² Sobre l'ús de la forma amb velar analògica, cf. capítol 3.7 de sintaxi.

Present d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'tiŋ	'tens	'te	te'nim	te'niw	'tenen
Be	'tiŋk	'tens	'te	te'nim	te'niw	'tenen
Da	'tiŋk	'tens	'te	te'nim	te'niw	'tenen
Fa	'tiŋ	'tens	'te	te'nim	te'niw	'tenen
Fl	'tiŋ	'tens	'te	te'nim	te'niw	'tenen
Ga	'tiŋk	'tens	'te	te'nim	te'niw	'tenen
Gi	'tiŋk	'tens	'te	te'nim	te'niw	'tenen
Me	'tiŋk	'tens	'te	te'nim	te'niw	'tenen
Mi	'tiŋ	'tens	'te	te'nim	te'niw	'tenen
Mn	'tiŋk	'tens	'te	te'nim	te'niw	'tenen
Pa	'tiŋ	'tens	'te	te'nim	te'niw	'tenen
Ra	'tiŋk	'tens	'te	te'nim	te'niw	'tenen
Ri	'tiŋ	'tens	'te	te'nim	te'niw	'tenen
Se	'tiŋk	'tens	'te	te'nim	te'niw	'tenen
Ti	'tiŋk	'tens	'te	te'nim	te'niw	'tenen
To	'tiŋ	'tens	'te	te'nim	te'niw	'tenen
Vi	'tiŋ	'tens	'te	te'nim	te'niw	'tenen

Imperfet d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	te'nia	te'nies	te'nie	te'niem	te'niew	te'nien
Be	te'niε	te'nies	te'niε	te'niem	te'niew	te'nien
Da	te'nia	te'nies	te'nia	te'niem	te'niew	te'nien
Fa	te'nią	te'nies	te'nie	te'niem	te'niew	te'nien
Fl	te'nia	te'nies	te'nie	te'niem	te'niew	te'nien
Ga	te'nią	te'nies	te'nią	te'niem	te'niew	te'nien
Gi	te'niε	te'nies	te'niε	te'niem	te'niew	te'nien
Me	te'niε	te'nies	te'niε	te'niem	te'niew	te'nien
Mi	te'nio	te'nies	te'nią	te'niem	te'niew	te'nien
Mn	te'niε	te'nies	te'niε	te'niem	te'niew	te'nien
Pa	te'niε	te'nies	te'nie	te'niem	te'niew	te'nien
Ra	te'nia	te'nies	te'nia	te'niem	te'niew	te'nien
Ri	te'nia	te'nies	te'nie	te'niem	te'niew	te'nien
Se	te'nia	te'nies	te'nia	te'niem	te'niew	te'nien
Ti	te'nią	te'nies	te'nią	te'niem	te'niew	te'nien
To	te'nia	te'nies	te'nie	te'niam	te'niaw	te'nien
Vi	te'nia	te'nies	te'nie	te'niem	te'niew	te'nien

Futur d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	tin'dre	tin'dras	tin'dra	tin'drem	tin'drew	tin'dran
Be	tin'dre	tin'dras	tin'dra	tin'drem	tin'drew	tin'dran
Da	tin'dre	tin'dras	tin'dra	tin'drem	tin'drew	tin'dran
Fa	tin'dre	tin'dras	tin'dra	tin'drem	tin'drew	tin'dran
Fl	tin'dre	tin'dras	tin'dra	tin'drem	tin'drew	tin'dran
Ga	tin'dre	tin'dras	tin'dra	tin'drem	tin'drew	tin'dran
Gi	tin'dre	tin'dras	tin'dra	tin'drem	tin'drew	tin'dran
Me	tin'dre	tin'dras	tin'dra	tin'drem	tin'drew	tin'dran
Mi	tin'dre	tin'dras	tin'dra	tin'drem	tin'drew	tin'dran
Mn	tin'dre	tin'dras	tin'dra	tin'drem	tin'drew	tin'dran
Pa	tin'dre	tin'dras	tin'dra	tin'drem	tin'drew	tin'dran
Ra	tin'dre	tin'dras	tin'dra	tin'drem	tin'drew	tin'dran
Ri	tin'dre	tin'dras	tin'dra	tin'drem	tin'drew	tin'dran
Se	tin'dre	tin'dras	tin'dra	tin'drem	tin'drew	tin'dran
Ti	tin'dre	tin'dras	tin'dra	tin'drem	tin'drew	tin'dran
To	tin'dre	tin'dras	tin'dra	tin'drem	tin'drew	tin'dran
Vi	tin'dre	tin'dras	tin'dra	tin'drem	tin'drew	tin'dran

Condicional

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	tin'dria	tin'dries	tin'drie	tin'driem	tin'driew	tin'drien
Be	tin'drie	tin'dries	tin'drie	tin'driem	tin'driew	tin'drien
Da	tin'dria	tin'dries	tin'dria	tin'driem	tin'driew	tin'drien
Fa	tin'dria	tin'dries	tin'drie	tin'driem	tin'driew	tin'drien
Fl	tin'dria	tin'dries	tin'drie	tin'driem	tin'driew	tin'drien
Ga	tin'dria	tin'dries	tin'dria	tin'driem	tin'driew	tin'drien
Gi	tin'drie	tin'dries	tin'drie	tin'driem	tin'driew	tin'drien
Me	tin'drie	tin'dries	tin'drie	tin'driem	tin'driew	tin'drien
Mi	tin'drio	tin'dries	tin'dria	tin'driem	tin'driew	tin'drien
Mn	tin'drie	tin'dries	tin'drie	tin'driem	tin'driew	tin'drien
Pa	tin'drie	tin'dries	tin'drie	tin'driem	tin'driew	tin'drien
Ra	tin'dria	tin'dries	tin'dria	tin'driem	tin'driew	tin'drien
Ri	tin'dria	tin'dries	tin'drie	tin'driem	tin'driew	tin'drien
Se	tin'dria	tin'dries	tin'dria	tin'driem	tin'driew	tin'drien
Ti	tin'dria	tin'dries	tin'dria	tin'driem	tin'driew	tin'drien
To	tin'dria	tin'dries	tin'drie	tin'driam	tin'driaw	tin'drien
Vi	tin'dria	tin'dries	tin'drie	tin'driem	tin'driew	tin'drien

Present de subjuntiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'tinga	'tingos 'tinges	'tingo 'tinge	tin'gem	tin'gew	'tingon 'tingen
Be	'tingi	'tingis	'tingi	tin'gem tin'gesem tin'gesim	tin'gew tin'gesew tin'gesiw	'tingin tin'gesen tin'gesin
Da	'tingi	'tingis	'tingi	tin'gem	tin'gew	'tingin
Fa	'tinga	'tingos	'tingo	tin'gesem	tin'gesew	'tingon
Fl	'tinga	'tingos	'tingo	tin'gesem	tin'gesew	'tingon
Ga	'tingi	'tingis	'tingi	tin'gem	tin'gew	'tingin
Gi	'tingje	'tingjes	'tingje	tin'gem	tin'gew	'tingjen
Me	'tingi	'tingis	'tingi	tin'gem	tin'gew	'tingin
Mi	'tinge	'tinges	'tinge	tin'gem	tin'gew	'tingen
Mn	'tingi	'tingis	'tingi	tin'gem	tin'gew	'tingin
Pa	'tingε	'tingis	'tingi	tin'gem	tin'gew	'tingin
Ra	'tingja	'tingjes	'tingja	tin'gem	tin'gew	'tingjen
Ri	'tinga	'tinges	'tinge	tin'gesem	tin'gesew	'tingen
Se	'tingi	'tingis	'tingi	tin'gem	tin'gew	'tingin
Ti	'tingi	'tingis	'tingi	'tingim tin'gem	'tingiw tin'gew	'tingin
To	'tinga	'tingos	'tingo	tin'gem	tin'gew	'tingon
Vi	'tinga	'tingos	'tingo	tin'gem tin'gesem	tin'gew tin'gesew	'tingon

Imperfet de subjuntiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	tiŋ'gesa	tiŋ'geses	tiŋ'ges	tiŋ'gesem	tiŋ'gesew	tiŋ'gesen
Be	tiŋ'ges	tiŋ'geses tiŋ'gesis	tiŋ'ges	tiŋ'gesem tiŋ'gesim	tiŋ'gesew tiŋ'gesiw	tiŋ'gesen tiŋ'gesin
Da	tiŋ'ges	tiŋ'geses tiŋ'gesis	tiŋ'ges	tiŋ'gesem tiŋ'gesim	tiŋ'gesew tiŋ'gesiw	tiŋ'gesen tiŋ'gesin
Fa	tiŋ'gesa	tiŋ'geses	tiŋ'ges	tiŋ'gesem	tiŋ'gesew	tiŋ'gesen
Fl	tiŋ'gesa	tiŋ'geses	tiŋ'ges	tiŋ'gesem	tiŋ'gesew	tiŋ'gesen
Ga	tiŋ'ges	tiŋ'geses	tiŋ'ges	tiŋ'gesem	tiŋ'gesew	tiŋ'gesen
Gi	tiŋ'ges	tiŋ'geses	tiŋ'ges	tiŋ'gesem	tiŋ'gesew	tiŋ'gesen
Me	tiŋ'ges	tiŋ'geses	tiŋ'ges	tiŋ'gesem	tiŋ'gesew	tiŋ'gesen
Mi	tiŋ'ges	tiŋ'geses	tiŋ'ges	tiŋ'gesem	tiŋ'gesew	tiŋ'gesen
Mn	tiŋ'ges	tiŋ'geses tiŋ'gesis	tiŋ'ges	tiŋ'gesem tiŋ'gesim	tiŋ'gesew tiŋ'gesiw	tiŋ'gesen tiŋ'gesin
Pa	tiŋ'gese	tiŋ'geses tiŋ'gesis	tiŋ'ges	tiŋ'gese m	tiŋ'gese w	tiŋ'gesen tiŋ'gesin
Ra	tiŋ'ges	tiŋ'geses	tiŋ'ges	tiŋ'gesem	tiŋ'gesew	tiŋ'gesen
Ri	tiŋ'gesa	tiŋ'geses	tiŋ'ges	tiŋ'gesem	tiŋ'gesew	tiŋ'gesen
Se	tiŋ'ges	tiŋ'geses tiŋ'gesis	tiŋ'ges	tiŋ'gesem tiŋ'gesim	tiŋ'gesew tiŋ'gesiw	tiŋ'gesen tiŋ'gesin
Ti	tiŋ'ges	tiŋ'geses tiŋ'gesis	tiŋ'ges	tiŋ'gesem tiŋ'gesim	tiŋ'gesew tiŋ'gesiw	tiŋ'gesen tiŋ'gesin
To	tiŋ'gesa	tiŋ'geses	tiŋ'ges	tiŋ'gesam	tiŋ'gesaw	tiŋ'gesen
Vi	tiŋ'gesa	tiŋ'geses	tiŋ'ges	tiŋ'gesem	tiŋ'gesew	tiŋ'gesen

2.5.16 Verb VENIR

	Infinitiu	Gerundi	Participi
As	'bindre	be'nin biŋ'gen	biŋ'gut
Be	'vindre	vi'nin viŋ'gen	viŋ'gut
Da	'vindre	ve'nin viŋ'gen	viŋ'gut
Fa	'bindre	be'nin biŋ'gen	biŋ'gut
Fl	'bindre	be'nin biŋ'gen	biŋ'gut
Ga	'vindre	ve'nin viŋ'gen	viŋ'gut
Gi	'vindre	ve'nin viŋ'gen	viŋ'gut
Me	'vindre	ve'nin vi'nin viŋ'gen	viŋ'gut
Mi	'vindre	ve'nin viŋ'gen	viŋ'gut
Mn	'vindre	ve'nin viŋ'gen	viŋ'gut
Pa	'bindre	be'nin bi'nin biŋ'gen	biŋ'gut
Ra	'vindre	ve'nin viŋ'gen	viŋ'gut
Ri	'vindre	vi'nin viŋ'gen	viŋ'gut
Se	'vindre	viŋ'gen	viŋ'gut
Ti	'vindre	vi'nin viŋ'gen	viŋ'gut
To	'bindre	be'nin biŋ'gen	biŋ'gut
Vi	'bindre	bi'nin biŋ'gen	biŋ'gut

Imperatiu

	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'bine	'biŋgo 'biŋge	biŋ'gem	be'niw	'biŋgon 'biŋgen
Be	'bine	'viŋgi	viŋ'gem viŋ'gesem viŋ'gesim	vi'niw	'viŋgin
Da	'vine	'viŋgi	viŋ'gem	vi'niw	'viŋgin
Fa	'bine	'biŋgo	biŋ'gesem	be'niw	'biŋgon
Fl	'bine	'biŋgo	biŋ'gesem	be'niw	'biŋgon
Ga	'vine	'viŋgi	viŋ'gem	ve'niw	'viŋgin
Gi	'vine	'viŋgje	viŋ'gem	ve'niw	'viŋgjen
Me	'vine	'viŋgi	viŋ'gem	vi'niw	'viŋgin
Mi	'vine	'viŋge	viŋ'gem	vi'niw	'viŋgen
Mn	'vine	'viŋgi	viŋ'gem	ve'niw	'viŋgin
Pa	'bine	'biŋgi	biŋ'gem	be'niw	'biŋgin
Ra	'vine	'viŋgja	viŋ'gem	vi'niw	'viŋgjen
Ri	'bine	'viŋge	viŋ'gesem	ve'niw	'viŋgen
Se	'vine	'viŋgi	viŋ'gem	ve'niw	'viŋgin
Ti	'bine	'viŋgi	viŋ'gem	vi'niw	'viŋgin
To	'bine	'biŋgo	biŋ'gem	be'niw	'biŋgon
Vi	'bine	'biŋgo	biŋ'gem biŋ'gesem	bi'niw	'biŋgon

Present d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'biŋk	'bens	'be	be'nim	be'niw	'benen
Be	'viŋ	'vens	've	ve'nim	ve'niw	'venen
Da	'viŋk	'vens	've	ve'nim	ve'niw	'venen
Fa	'biŋ	'bens	'be	be'nim	be'niw	'benen
Fl	'biŋk	'bens	'be	be'nim	be'niw	'benen
Ga	'viŋk	'vens	've	ve'nim	ve'niw	'venen
Gi	'viŋ	'vens	've	ve'nim	ve'niw	'venen
Me	'viŋk	'vens	've	ve'nim	ve'niw	'venen
Mi	'viŋk	'vens	've	ve'nim	ve'niw	'venen
Mn	'viŋk	'vens	've	ve'nim	ve'niw	'venen
Pa	'biŋ	'bens	'be	be'nim	be'niw	'benen
Ra	'viŋk	'vens	've	ve'nim	ve'niw	'venen
Ri	'viŋk	'vens	've	ve'nim	ve'niw	'venen
Se	'viŋk	'vens	've	ve'nim	ve'niw	'venen
Ti	'viŋk	'vens	've	ve'nim	ve'niw	'venen
To	'biŋ	'bens	'be	be'nim	be'niw	'benen
Vi	'biŋk	'bens	'be	be'nim	be'niw	'benen

Imperfet d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	be'nia	be'nies	be'nie	be'niem	be'niew	be'nien
Be	ve'niε	ve'nies	ve'niε	ve'niem	ve'niew	ve'nien
Da	ve'nia	ve'nies	ve'nia	ve'niem	ve'niew	ve'nien
Fa	be'nią	be'nies	be'nie	be'niem	be'niew	be'nien
Fl	be'nia	be'nies	be'nie	be'niem	be'niew	be'nien
Ga	ve'nią	ve'nies	ve'nią	ve'niem	ve'niew	ve'nien
Gi	ve'niε	ve'nies	ve'niε	ve'niem	ve'niew	ve'nien
Me	ve'niε	ve'nies	ve'niε	ve'niem	ve'niew	ve'nien
Mi	ve'nio	ve'nies	ve'nią	ve'niem	ve'niew	ve'nien
Mn	ve'niε	ve'nies	ve'niε	ve'niem	ve'niew	ve'nien
Pa	be'nie	be'nies	be'nie	be'niem	be'niew	be'nien
Ra	ve'nia	ve'nies	ve'nia	ve'niem	ve'niew	ve'nien
Ri	ve'nia	ve'nies	ve'nie	ve'niem	ve'niew	ve'nien
Se	ve'nia	ve'nies	ve'nia	ve'niem	ve'niew	ve'nien
Ti	ve'nią	ve'nies	ve'nią	ve'niem	ve'niew	ve'nien
To	be'nia	be'nies	be'nie	be'niam	be'niaw	be'nien
Vi	be'nia	be'nies	be'nie	be'niem	be'niew	be'nien

Futur d'indicatiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	bin'dre	bin'dras	bin'dra	bin'drem	bin'drew	bin'dran
Be	vin'dre	vin'dras	vin'dra	vin'drem	vin'drew	vin'dran
Da	vin'dre	vin'dras	vin'dra	vin'drem	vin'drew	vin'dran
Fa	bin'dre	bin'dras	bin'dra	bin'drem	bin'drew	bin'dran
Fl	bin'dre	bin'dras	bin'dra	bin'drem	bin'drew	bin'dran
Ga	vin'dre	vin'dras	vin'dra	vin'drem	vin'drew	vin'dran
Gi	vin'dre	vin'dras	vin'dra	vin'drem	vin'drew	vin'dran
Me	vin'dre	vin'dras	vin'dra	vin'drem	vin'drew	vin'dran
Mi	vin'dre	vin'dras	vin'dra	vin'drem	vin'drew	vin'dran
Mn	vin'dre	vin'dras	vin'dra	vin'drem	vin'drew	vin'dran
Pa	bin'dre	bin'dras	bin'dra	bin'drem	bin'drew	bin'dran
Ra	vin'dre	vin'dras	vin'dra	vin'drem	vin'drew	vin'dran
Ri	vin'dre	vin'dras	vin'dra	vin'drem	vin'drew	vin'dran
Se	vin'dre	vin'dras	vin'dra	vin'drem	vin'drew	vin'dran
Ti	vin'dre	vin'dras	vin'dra	vin'drem	vin'drew	vin'dran
To	bin'dre	bin'dras	bin'dra	bin'drem	bin'drew	bin'dran
Vi	bin'dre	bin'dras	bin'dra	bin'drem	bin'drew	bin'dran

Condicional

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	bin'dria	bin'dries	bin'drie	bin'driem	bin'driew	bin'drien
Be	vin'drie	vin'dries	vin'drie	vin'driem	vin'driew	vin'drien
Da	vin'dria	vin'dries	vin'dria	vin'driem	vin'driew	vin'drien
Fa	bin'dria	bin'dries	bin'drie	bin'driem	bin'driew	bin'drien
Fl	bin'dria	bin'dries	bin'drie	bin'driem	bin'driew	bin'drien
Ga	vin'dria	vin'dries	vin'dria	vin'driem	vin'driew	vin'drien
Gi	vin'drie	vin'dries	vin'drie	vin'driem	vin'driew	vin'drien
Me	vin'drie	vin'dries	vin'drie	vin'driem	vin'driew	vin'drien
Mi	vin'drio	vin'dries	vin'dria	vin'driem	vin'driew	vin'drien
Mn	vin'drie	vin'dries	vin'drie	vin'driem	vin'driew	vin'drien
Pa	bin'drie	bin'dries	bin'drie	bin'driem	bin'driew	bin'drien
Ra	vin'dria	vin'dries	vin'dria	vin'driem	vin'driew	vin'drien
Ri	vin'dria	vin'dries	vin'drie	vin'driem	vin'driew	vin'drien
Se	vin'dria	vin'dries	vin'dria	vin'driem	vin'driew	vin'drien
Ti	vin'dria	vin'dries	vin'dria	vin'driem	vin'driew	vin'drien
To	bin'dria	bin'dries	bin'drie	bin'driam	bin'driaw	bin'drien
Vi	bin'dria	bin'dries	bin'drie	bin'driem	bin'driew	bin'drien

Present de subjuntiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	'binga	'bingos 'binges	'bingo 'binge	biŋgem	biŋgew	'bingon 'bingen
Be	'vingi	'vingis	'vingi	biŋgem biŋgesem biŋgesim	viŋgew viŋgesew viŋgesiw	'vingin
Da	'vingi	'vingis	'vingi	viŋgem	viŋgew	'vingin
Fa	'binga	'bingos	'bingo	biŋgesem	biŋgesew	'bingon
Fl	'binga	'bingos	'bingo	biŋgesem	biŋgesew	'bingon
Ga	'vingi	'vingis	'vingi	viŋgem	viŋgew	'vingin
Gi	'vingje	'vingjes	'vingje	viŋgem	viŋgew	'vingjen
Me	'vingi	'vingis	'vingi	viŋgem	viŋgew	'vingin
Mi	'vinge	'vinges	'vinge	viŋgem	viŋgew	'vingen
Mn	'vingi	'vingis	'vingi	viŋgem	viŋgew	'vingin
Pa	'binge	'bingis	'bingi	biŋgem	biŋgew	'bingin
Ra	'vingja	'vingjes	'vingja	viŋgem	viŋgew	'vingjen
Ri	'vinga	'binges	'vinge	biŋgesem	viŋgesew	'vingen
Se	'vingi	'vingis	'vingi	viŋgem	viŋgew	'vingin
Ti	'vingi	'bingis	'vingi	'bingim biŋgem	'vingiw viŋgew	'vingin
To	'binga	'bingos	'bingo	biŋgem	biŋgew	'bingon
Vi	'binga	'bingos	'bingo	biŋgem biŋgesem	biŋgew biŋgesew	'bingon

Imperfet de subjuntiu

	1a sg	2a sg	3a sg	1a pl	2a pl	3a pl
As	biŋgesa	biŋgeses	biŋges	biŋgesem	biŋgesew	biŋgesen
Be	viŋges	viŋgeses viŋgesis	viŋges	viŋgesem viŋgesim	viŋgesew viŋgesiw	viŋgesen viŋgesin
Da	viŋges	viŋgeses viŋgesis	viŋges	viŋgesem viŋgesim	viŋgesew viŋgesiw	viŋgesen viŋgesin
Fa	biŋgesa	biŋgeses	biŋges	biŋgesem	biŋgesew	biŋgesen
Fl	biŋgesa	biŋgeses	biŋges	biŋgesem	biŋgesew	biŋgesen
Ga	viŋges	viŋgeses	viŋges	viŋgesem	viŋgesew	viŋgesen
Gi	viŋges	viŋgeses	viŋges	viŋgesem	viŋgesew	viŋgesen
Me	viŋges	viŋgeses	viŋges	viŋgesem	viŋgesew	viŋgesen
Mi	viŋges	viŋgeses	viŋges	viŋgesem	viŋgesew	viŋgesen
Mn	viŋges	viŋgeses viŋgesis	viŋges	viŋgesem viŋgesim	viŋgesew viŋgesiw	viŋgesen viŋgesin
Pa	biŋgese	biŋgeses biŋgesis	biŋges	biŋgesem	biŋgesew	biŋgesen biŋgesin
Ra	viŋges	viŋgeses	viŋges	viŋgesem	viŋgesew	viŋgesen
Ri	biŋgesa	viŋgeses	viŋges	viŋgesem	viŋgesew	viŋgesen
Se	viŋges	viŋgeses viŋgesis	viŋges	viŋgesem viŋgesim	viŋgesew viŋgesiw	viŋgesen viŋgesin
Ti	viŋges	viŋgeses viŋgesis	viŋges	viŋgesem viŋgesim	viŋgesew viŋgesiw	viŋgesen viŋgesin
To	biŋgesa	biŋgeses	biŋges	biŋgesam	biŋgesaw	biŋgesen
Vi	biŋgesa	biŋgeses	biŋges	biŋgesem	biŋgesew	biŋgesen

3. SINTAXI

En tots els estudis de dialectologia, siguin estudis monogràfics sobre algun parlar concret, siguin estudis geolingüístics de zones més àmplies, un dels apartats que es tendeix a ometre és el capítol de sintaxi. Per suplir aquest dèficit, sovint es denomina el nivell morfològic, de manera gènérica, *Morfologia i sintaxi*, o bé s'opta per una etiqueta més general, *Morfosintaxi*. En poques ocasions, però, s'hi analitzen fenòmens estrictament sintàctics.

Gemma Rigau (1998: 63), en un article a la revista *Caplletra*, fa la següent reflexió a propòsit dels estudis de sintaxi dialectal:

Com és característic de les llengües vives, la llengua catalana ofereix variació dialectal. En alguns casos, aquesta variació —principalment si és de caràcter sintàctic— és considerada pels gramàtics o pels mateixos usuaris un vulgarisme, una desviació de la llengua culta o de la llengua estàndard. Altres vegades, en canvi, s'interpreta com un signe de riquesa expressiva. Es tracta, doncs, d'una qüestió que pot provocar la polèmica o que pot causar fortes vacil·lacions en els parlants amb inquietuds gramàtics. Per tant, és convenient i saludable que reflexionem sobre el valor de la diversitat dialectal, per tal de conèixer-la bé i així poder valorar-la adequadament.

Certament, l'estudi de la sintaxi dialectal no ha preocupat gaire els estudiosos de la variació lingüística. Potser perquè és un apartat complex, potser perquè és aquell en què, aparentment, hi ha menys diferències, el cert és que la sintaxi ha estat, sempre, la gran abandonada de la dialectologia. De fet, el mateix Joan Veny (1986: 58) afirma a la *Introducció a la dialectologia catalana* que “si els qüestionaris geolingüístics són pobres en la secció sintàctica, no obeeix només a la dificultat de fer ressortir les construccions pertinents d'una manera més o menys espontània sinó al fet evident que la fragmentació sintàctica d'una llengua no és tan forta com la d'altres sectors”. També Gemma Rigau (1997: 179) assenyala aquesta mancança (tot i que la relativitza). És també per això que aquells que s'inicien en la investigació dialectològica es troben més aviat òrfens a l'hora d'intentar desenvolupar una anàlisi en aquest sentit.

Malgrat els esculls, però, s'ha volgut deixar constància d'algunes qüestions sintàctiques que afecten de manera força general els parlars de la Ribera d'Ebre. La tria dels fenòmens que s'han tingut en compte és, certament, personal i aleatòria fins a un cert punt; per tant, es podrien haver inclòs altres característiques sintàctiques tant o més interessants que les que s'assenyalen. S'ha optat per comentar les que vénen tot seguit perquè són fenòmens que han preocupat els estudiosos de la sintaxi catalana, perquè són trets sobre els quals s'ha estudiat poc, o perquè són qüestions que han cridat l'atenció en el moment de la recollida del material. Cal tindre en compte en tot moment, però, que aquest apartat pretén ser només un mostrari i que, per tant, es fa una descripció lingüística general dels fenòmens; és evident que tots els subapartats que s'inclouen s'haurien d'abordar des del terreny de la variació sintàctica i aprofundir-hi molt més.

3.1 JO COM A COMPLEMENT OBLICU

És una característica general de tot el domini lingüístic, i pròpia del nivell col·loquial de la llengua —encara que no sistemàticament—, l'ús del pronom personal fort de primera persona del singular en funció de complement amb verbs del tipus *agradar*. En aquests verbs, que solen portar el subjecte posposat i el pronom complement preposat, a causa d'aquesta estructura sintàctica que en resulta, el pronom és sentit com a subjecte i, per tant, pot aparèixer en forma forta (ex. *jo m'agrade molt, tot això*). Aquest fenomen, que és general de la llengua, es produeix en tots els parlars de la Ribera d'Ebre de manera sistemàtica:

jo m'agraden molt aquestes coses
jo m'agradria sapigué'l parlar bé, el català

Un fenomen semblant, però que no afecta tot el domini lingüístic, és l'ús del pronom fort de primera persona del singular com a complement oblicu d'altres menes de verbs. El pronom personal *jo* manté la forma forta quan fa funció de complement i va precedit de preposició (mapa 17/1308):³²⁴

se'n riuen de jo: As, Fa, Fl, Pa, Vi
se'n riuen de mi: Be, Da, Ga, Me, Mn, Mi, Gi, Ra, Ri, Se, Ti, To

De tots, el parlar que presenta aquest tret de manera general i sistemàtica (si més no en les generacions enquestades) és Faió.

Aquest ús de *jo* com a complement es troba en altres zones del català nord-occidental. Ramon Sistac (1998: 69), per exemple, el localitza a les valls d'Àneu i el dona com una de les principals característiques sintàctiques del parlar aneuenc. També Ginebra, Navarro i Pradilla (1995: 28) l'assenyalen en ribagorçà. Galan i Moret (1995) també localitzen aquest ús de *jo* en el parlar de Fraga. És un tret, per tant, comú als subdialectes ribagorçà, pallarès i lleidatà, però que no es troba en tortosí. També es retroba, dins del català oriental, en balear. Badia ([1951]1984: 305), a més, afirma que el pronom *jo* en funcions de datiu es troba també en rossellonès i valencià.

3.2 CONCORDANÇA DEL COMPLEMENT N AMB VERBS ESDEVENIMENTALS I EQUIPARABLES

Una de les qüestions que més literatura ha generat en sintaxi catalana és la teorització sobre l'ordre dels mots en català i la concordança entre el subjecte i el predicat en segons quins tipus de verbs. Joan Solà, que ha tractat a bastament aquesta qüestió, considera que en enunciats expositius el subjecte habitualment se situa davant del verb; aquesta regla general, però, compta amb algunes excepcions, una de les quals és especialment oportuna de tractar aquí: les construccions esdevenimentals, trencant amb la regla general, duen el subjecte posposat.³²⁵ Per Solà (1990: 95) són construccions esdevenimentals les que compleixen les tres condicions següents:³²⁶

1. No expressen una acció voluntària (sinó un esdeveniment).
2. El subjecte és un sintagma nominal indeterminat, tot i que en casos concrets pot ser també determinat; el verb (principal) hi concorda en unes llengües o dialectes i no hi concorda en d'altres.

³²⁴ Aquesta característica és general en el parlar col·loquial i en la generació que s'ha enquestat; ara bé, en generacions més joves que han estat escolaritzades en català és un tret que presenta variabilitat; segurament un estudi amb un enfocament sociolingüístic revelaria que es troba ja en clar retrocés.

³²⁵ “Des de fa uns quants anys comencen a ser conegudes una mica les construccions anomenades “esdevenimentals” perquè descriuen *esdeveniments* i no pas accions amb agents voluntaris i responsables” (Solà 1982: 179).

³²⁶ Bel (GCC, 2: 1143) en diu, del conjunt format pels inacusatius, els esdevenimentals i les construccions amb *se*, *verbs presentacionals* i indica que, en el català nord-occidental, els SNs sense determinant d'aquests verbs no concorden en nombre amb el verb (sí que ho fan en persona, perquè —de fet— aquest fenomen només afecta les terceres persones).

3. El subjecte d'aquestes construccions va habitualment posposat.³²⁷

Les construccions esdevenimentals són les següents:

- I. les que duen el verb *haver-hi*
- II. les passives pronominals
- III. les que duen altres verbs com ara:
 - a) *passar, arribar, vindre, caldre*, etc.
 - b) *semblar, ocórrer (-se), acudir-se, convenir, agradar, fer gràcia /mal/por*, etc.

En aquest tipus de construccions, en alguns dialectes catalans o en la llengua col·loquial general (depèn del tipus de construcció), es tendeix a no mantindre la concordança entre el subjecte i el verb.³²⁸ Aquest argument, concordat o no —que, com s'acaba d'assenyalar, és considerat per alguns sintactistes un complement— Joan Solà (1973, II: 12) l'ha batejat com a “complement N”³²⁹ precisament per la dificultat d'establir-ne clarament la naturalesa funcional. En els parlars analitzats es troben exemples dels tres tipus de construccions esdevenimentals que ressenya Joan Solà.

Per una banda, doncs, es recullen exemples del que s'ha anomenat “construccions de subjecte indeterminat” (les del tipus II de més amunt). En origen es tracta de construccions passives pronominals. En aquestes construccions, l'element pronominal, originàriament reflexiu, ha deixat de funcionar com a pronom i s'ha convertit en la marca superficial d'un *agent indeterminat* (Solà 1982: 172). Com que duen el subjecte posposat, s'ha interpretat aquest sintagma com un complement, fins al punt que ha arribat a perdre la concordança amb el verb (Gili Gaya [1943]1961: 128); el procés sofert per aquestes construccions seria —teòricament— el següent:

1. A l'estiu aubercocs són collits.
2. A l'estiu aubercocs se cullen.
3. A l'estiu se cullen aubercocs.
4. A l'estiu se cull aubercocs.

Aquest fenomen no s'enregistra, de manera general, en tots els parlars de la Ribera d'Ebre; només s'ha recollit a Ascó, Faió, la Palma, Riba-roja i la Torre. De tots, el parlar de la Palma és el que presenta aquest tret més sistemàticament. Alguns dels exemples que s'han recollit en la conversa amb els informants són els següents (mapa 17/1429):

- después se portave unes borrasses de roba* (Pa)
mira, s'escape gotes (As)
ara aquí s'ha fet batejos de 400 i 500 persones; llavons se'n tenie molts de crios (Fa)
se fa carreres (To)
abans se feie menos olives (Ri)

Per una altra banda, es recullen també exemples de construccions esdevenimentals del tipus I i IIIa. En el cas del verb *haver-hi*, Fabra considerava que aquest verb no concordava i que, per

³²⁷ No és ara el moment ni el lloc adequats per encetar una discussió teòrica sobre l'estructura oracional d'aquestes construccions, però és interessant de comentar que Gemma Rigau (1997, 1999), com altres autors, no considera que els arguments d'aquestes frases siguin elements en nominatiu, sinó que els tracta d'objectes directes en acusatiu, tot i concordar amb el verb en determinades varietats dialectals.

³²⁸ Romi Porredon (1992: 16) dóna la no concordança de subjecte / verb en casos com: *ja no cal més històries* com una de les característiques del català nord-occidental.

³²⁹ “Quan en una proposició només hi ha un actant [un complement regit] explícit, amb certa mena de verbs no és fàcil de saber si es tracta de N1 o bé de N2. El representaré per N”.

tant, la concordança era un error que calia corregir, tot i que insinuava que potser algun dia caldria admetre-la (Solà 1994: 21). Joan Solà (1973, II: 15) localitza aquestes construccions en lleidatà,³³⁰ especialment al Segrià i a l'Urgell, però es retroben, també, a les Garrigues, al Priorat i a la Ribera d'Ebre (Cubells 1998: 62).³³¹ Aquest tipus de construcció sintàctica es podria considerar pròpia del nord-occidental. De fet, el mateix Solà ja estén el fenomen a tot el català nord-occidental en un treball posterior (1994: 21-26).³³² Helena Alonso i Jordi Suïls (1998) ressegueixen el camí de la isoglossa d'aquest tret sintàctic i conclouen que el traçat que separa la varietat caracteritzada per la no concordança dels inacusatius amb SN indeterminat coincideix amb el dialecte nord-occidental.

A la Ribera d'Ebre s'ha enregistrat discontinuament (mapa 17/1430):

a) Manca de concordança

<i>hi ha cotxes</i>	As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Mi, Pa, Se, Ti, To, Ri, Vi
<i>d'hòmens n'hi ha molts</i>	As, Be, Fa, Ga, Gi, Me, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, To
<i>ja no queda gaires/massa animals</i>	As, Fa, Fl, Pa, Ri, To, Vi

b) Concordança

<i>hi han cotxes</i>	As, Be, Da, Fa, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Se, Ti, Vi
<i>d'hòmens n'hi han molts</i>	Gi, Me, Mn, Ra
<i>ja no queden gaires/massa animals</i>	Be, Da, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Se, Vi

En els parlars de Rasquera i Tivissa, a banda de produir-se la concordança entre el verb i el complement, quan aquest complement és un substantiu singular el verb pot presentar un plural anòmal (mapa 17/1431):

<i>baix hi han un home</i>	Ra, Ti ³³³
<i>baix hi ha un home</i>	resta de parlars

Uns altres verbs amb els quals la concordança amb el subjecte no es produeix són els verbs SER i SEMBLAR, fins i tot quan aquests verbs fan la funció de simple còpula entre subjecte i atribut. Aquest fenomen, que sembla que no està controlat pels gramàtics,³³⁴ ha estat recollit només en el parlar de la Palma. En la primera frase, es podria considerar que el verb té un caràcter esdevenimental i, per això, l'afecta la manca de concordança (frase 1).³³⁵ Aquesta

³³⁰ Els exemples que dona són molt semblants als recollits en els parlars riberencs; són els següents:

aquí hi falta més braços, aquest any caldrà més jornalers, en aquest poble es cull moltes pomes, aquí hi ve molts turistes, perquè hi passa molts cotxes.

³³¹ De fet, el comportament del francès és similar: *Il est arrivé deux hommes*, però apareix l'expletiu *il*. En català es pot postular la presència d'una categoria buida, que formarà amb l'argument intern una cadena argumental, o sigui, un argument únic (Ramos 1992: 120).

³³² L'autor, en aquest treball, a banda de fer consideracions normatives, assenyala, també, que a les Illes tampoc no es produeix la concordança entre subjecte i verb i que en valencià el subjecte només concorda quan és plural. Com a conclusió, fa notar que la manca de concordança s'està afeblint allà on era genuïna i apunta que potser s'hauria de deixar la concordança com a normativament lliure i esperar que la pràctica decidís.

³³³ Un altre exemple recollit en el parlar de Tivissa, en aquest cas amb el nom en femení, és el següent: *a Llaberia hi han una associació de veïns que s'ha creat fa poc.*

³³⁴ La GCC (2002, II: 1144) dedica un apartat a comentar la concordança amb els verbs copulatius, però no es refereix al cas que es presenta aquí, en què el subjecte i l'atribut són plurals i, en canvi, el verb s'usa en singular.

³³⁵ Ginebra, Navarro i Pradilla (1995: 34) detecten, en el capítol de sintaxi, un ús arcaïtzant en ribagorçà del verb SER en expressions com ara *del poble no n'hi era més que la meitat* o com ara *també n'hi era [moixons*

característica, però, s'ha estès després –segurament per contaminació– a d'altres construccions on el verb només té la funció de còpula (frases 2 i 3):

a cada rama havies de canviar les borrasses, perquè ere unes borrassetes de roba petitetes... Ni necessitaves moltes!
curiells ere espinacs de secà.
les gavelles ere muntets, espigues i palla.
això de la foto?... Semble colls

Es tracta d'un tipus de construcció diferent a les comentades més amunt, però que s'hi relaciona molt estretament.³³⁶ És possible que la no concordança en un cas faciliti la no concordança en altres casos i que els tres fenòmens enforteixin el manteniment d'aquestes estructures. Com que totes aquestes construccions (especialment les esdevenimentals) són assimilables, no resulta estrany pensar que les unes i les altres puguin reforçar aquest ús.

3.3 LA CONCORDANÇA DEL PARTICIPI

A la majoria d'indrets del domini lingüístic, la llengua parlada ha abandonat la concordança entre el participi i el SN complement i als altres la presenta en retrocés (Solà 1973, II: 85).³³⁷ Alcover (1908c: 372), però, demostra que la concordança entre el participi i el “terme d'acció” era general en català fins a principis de segle, a totes les regions del domini i tant si el participi anava situat davant del complement com si anava darrere. Afegeix en aquell article que aquest és un punt de discrepància entre la sintaxi catalana i la castellana. A la *Gramàtica del català contemporani* (2: 1135), Aurora Bel explica:

Els fets descriptius entorn de la concordança són força complexos. En principi, s'observa en els dialectes orientals i en el valencià i la fan optativament, ja que no la realitzen ni tots els parlants ni molts d'ells són sistemàtics en el seu ús. D'acord amb alguns autors (Solà 1973: 85, Badia 1994: 683-686), es tracta d'una realitat en retrocés clar, però el cert és que no es disposa d'estudis que avalin la manca de vitalitat del fenomen entre els parlants. Així, recentment Saragossà (2000) es mostra refractari a admetre sense discussió que la concordança del participi sigui cada cop més una qüestió residual. Té una presència força vital en els parlars baleàrics i també, segons Saragossà, en el valencià, si bé en aquest darrer la concordança amb el clític *en* no s'efectua.³³⁸

En aquest sentit, cal comentar que, en els parlars de la Ribera, la concordança del participi amb el complement directe només es troba en alguns parlars i no de manera sistemàtica (mapa 17/1616):

d'aquests i d'aquells]. Segurament en aquestes frases també es pot percebre un matís esdevenimental del verb SER.

³³⁶ Analitzant els exemples recollits, es pot concloure que la no concordança en oracions atributives es produeix només amb les que Ramos (1992: 169) anomena *identificatives* o *equatives* (construccions que s'utilitzen típicament per identificar el referent d'una expressió amb el referent d'una altra), però, en canvi, no amb les *classificadoras* o *adscriptives* (són aquelles que serveixen per assignar al referent de l'expressió de subjecte una certa propietat; p.ex. *aquesta coca és bona*). +

³³⁷ La gramàtica normativa es limita a recomanar-la quan el participi de passat d'un temps compost duu el seu complement directe anteposat i representat per *el, la, els, les, en*, o quan, en les circumstàncies anteriors, el pronom no és CD d'aquest participi, sinó subjecte de la subordinada d'infinitiu o complement directe de la subordinada d'infinitiu si el verb principal (el participi) és un dels sis següents: *poder, voler, saber, fer, gosar* i *haver de*.

³³⁸ I afegeix: “És de remarcar el fet que, en tots els parlars que fan la concordança, s'observen reticències en la concordança del masculí plural, apunt destacat des d'antic [...]. Pel que fa al baleàric, la possibilitat de fer la concordança s'amplia a altres persones i contextos”

- *No l'hai vist mai*: Be, Fl, Gi, Mn, Pa, Ra, Ri, To, Vi
- *No l'hai vista mai*: As,³³⁹ Da, Fa, Ga, Me, Mi, Ti, Se, Vi

3.4 LA CONCORDANÇA DELS NOMS COL·LECTIUS AMB EL VERB

Una altra característica sintàctica general arreu del domini lingüístic és la consideració de substantius col·lectius, com ara *gent* o *canalla*, com a substantius plurals i, per això, el verb apareix en plural. Tot i això, la manca de concordança conviu amb la concordança entre els dos elements. És el que es coneix com a *concordança ad sensum* (GCC, 2: 1140) o concordança pel sentit i sembla que és el contingut interpretatiu d'aquests mots el que ocasiona la concordança en plural. Aquest fenomen, doncs, que presenta variabilitat en els diversos dialectes catalans, en els parlars de la Ribera es realitza generalment amb concordança pel sentit, és a dir, en plural:³⁴⁰

- al bo de l'istiu, pus la gent se dediquen més aviat a llimpiar* (Pa)
- per Setmana Santa la canalla se vestien més que ara* (Pa)
- la gent astaen més ben preparats que ara* (To)
- aquí la gent no se hi tiraen davall de l'aigua* (Ri)
- hi havia molta gent que en venien* (Me)
- hi van la gent; ara si en porte d'estes la gent les compre molt; la gent que tenen cotxe* (Fa)
- se quedaen molt, la gent, al difora* (Fl)
- de quan la gent s'han fet rics ja no es va tant al tros* (Ga)
- ventaven les campanes perquè la gent corguessen* (Vi)

Fins i tot en noms que ja no es considerarien col·lectius es produeix la concordança *ad sensum*.

- lo Carnaval, acabada la guerra, lo Règim de Franco el van prohibir* (Pa)

3.5 L'EXCLAMATIU QUANTITATIU *QUANT* EN ORACIONS QUE NO SÓN NI INTERROGATIVES NI EXCLAMATIVES

Com se sap, el quantitatiu *quant* és propi d'oracions interrogatives o exclamatives. Però en alguns parlars de la comarca el trobem, amb sentit intensiu o ponderatiu, en oracions que no són ni interrogatives ni exclamatives. En altres aquesta construcció és inexistent (Be, Da, Fl, Mi, Mn, Pa, Se, To). Segons Brucart i Rigau (GCC, 2: 1571), l'exclamatiu quantitatiu *quant* pondera la quantitat d'entitats o matèria expressada pel nom. No assenyalen la possibilitat que pugui trobar-se en oracions assertives.

³³⁹ Un altre exemple recollit és el següent: *Naltres, moltes coses d'estes ja no els ham vistes*.

³⁴⁰ Gili Gaya ([1943]1961: 30), que també assenyalava la concordança de sentit en castellà, a causa de la idea de pluralitat que inclou el substantiu, també adverteix que "el espíritu vacila a menudo entre la concordancia gramatical y la del sentido: por esto abundan los ejemplos de ambas en los textos literarios de todas las épocas. Pero hay circunstancias que favorecen una u otra. La indeterminación o heterogeneidad de los individuos que entran en la denominación colectiva favorece la idea de pluralidad, y por tanto la concordancia de sentido (*gente, multitud, pueblo*): *acudieron a la ciudad multitud de gente*. Por el contrario, la homogeneidad o determinación de los componentes fortalece el carácter unitario del colectivo y la concordancia gramatical. Así, resultaría chocante decir: *El enjambre con la humareda se dispersan* o *Habiendo llegado el regimiento a deshora, no se les pudo proporcionar alojamiento*, porque los colectivos *enjambre* y *regimiento* se componen de individuos muy determinados y homogéneos. Por la misma razón sería muy extraña la concordancia: *El rebaño, con la sequía y la falta de pastos, perecían*. Pruébese en cambio a sustituir los colectivos de estos tres ejemplos por *gente, muchedumbre*, etc., y la concordancia en plural parecerá más admisible". Segurament la percepció de Gili Gaya també seria aplicable al català, perquè en tots els casos la concordança amb el substantiu *ramat* s'ha fet en singular: *El ramat pastura*.

El repartiment per poblacions d'aquest ús és el següent (mapa 17/1433):

fa quant temps que no l'hai vist

As, Be,³⁴¹ Fa, Ga, Gi, Me, Mi, Mn,¹⁴ Ra, Ri, Ti, Vi

fa molt temps que no l'hai vist

Be, Da, Fl, Mi, Mn, Pa, Se, To

va fer quantes fotografies (Ri)

n'hi ha quantes de parelles així; a l'iglésia fan quantes coses (Fa)

quants anys hi vam anar! (Vi)

En el parlar de Rasquera, a més, és possible que, en algunes construccions, entre el *quant* i el substantiu hi aparegui la partícula pseudopartitiva “de”: *fa quant de temps, que no l'hai vist*. Es tracta d'una partícula que, com han indicat els gramàtics, podem trobar en sintagmes nominals modificats per quantificadors, com ara entre el quantitatiu *molt* i el substantiu que complementa (*molt de fred / molt fred*). Es tracta d'un cas de variació que no ha estat, però, estudiat amb detall.

3.6 EL VERB *FER* USAT AMB DOBLE ACUSATIU

En molts parlars riberencs, la construcció verbal *fer-ne de* es converteix, en oracions interrogatives (directes o indirectes), en una construcció de doble acusatiu, del tipus *anomenar, considerar, jutjar* (mapa 17/1434).³⁴² Tot i que aquesta estructura verbal de doble acusatiu no és estranya en català (ex. *considerar algú alguna cosa*), el cert és que normalment es troba en verbs de pensament. Es tracta, doncs, d'un ús singular que no ha estat mai documentat en cap dels treballs lingüístics precedents. Aquest fet comporta que se'n desconeixi l'abast (és exclusiu de la comarca?, podria tractar-se d'un tret sintàctic propi del subdialecte tortosí?, es retroba en lleidatà?):

que el faig l'ou?

Be, Fl, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Ti, Vi

que en faig de l'ou?

As, Da, Fa, Ga, Pa, Se, To

3.7 PERÍFRASIS VERBALS

3.7.1 La perífrasi d'obligació

Per expressar obligació, en els parlars de la Ribera d'Ebre és habitual d'usar dos perífrasis verbals diferents: *haver/haguer de + infinitiu* i *tindre/tinguer de + infinitiu* (també *caldre + infinitiu*, però amb molt poc rendiment). Les formes infinitives velaritzades (*haguer* i *tinguer*), però, presenten una constricció morfosintàctica: només s'usen en pretèrit perfet, per expressar una obligació pretèrita. Per tant, l'estructura usada és *anar* (aux.) + *tinguer/haguer de + infinitiu*. *ho vaig/vai tinguer/haguer de fer*.³⁴³ Aquesta perífrasi és usada per tots els parlars de la comarca.

3.7.2 La perífrasi de probabilitat amb temps perifràstic

Segons les gramàtiques catalanes, la perífrasi de probabilitat formada amb el verb *deure* no té pretèrit perfet perifràstic, i és per això que es forma amb l'auxiliar en imperfet d'indicatiu (*devia sortir*) o en perfet simple (*degué sortir*), temps certament poc usat en la llengua col·loquial.³⁴⁴ El

³⁴¹ És una estructura usada per la gent gran, però ja no per les generacions joves.

³⁴² El debat teòric sobre aquesta classe de verbs se centra, sobretot, en la consideració dels complements. Alguns autors defensen que es tracta d'un doble acusatiu mentre que d'altres els consideren un acusatiu més un predicatiu (p. ex. Aurora Bel a la GCC,2: 1120).

³⁴³ Com ja s'ha indicat en el capítol 2.1 de morfologia verbal, la forma *tinguer* apareix com a resultat de l'analogia amb el subjuntiu.

³⁴⁴ Badia (1995: 613) indica que “interessa de remarcar que la per. “*deure + infinitiu*” ofereix un rudiment de conjugació: 1) usada en pres. d'ind., té valor de present: *deuen ser les dotze* ‘(ara) segurament són les dotze’,

que s'observa en la majoria de parlars de la Ribera d'Ebre és l'ús d'una construcció que es podria anomenar *perifràstica*, i que potser respon a un intent de regularització de la perífrasi de probabilitat: *ho va digué/diguer fer*. El resultat final és, doncs, una seqüència, que es pot explicar mitjançant dos hipòtesis:

a) Podria tractar-se d'una seqüència verbal híbrida composta per l'auxiliar *anar*, propi del perfet perifràstic, més l'auxiliar de probabilitat en pretèrit perfet (*digué*, amb tancament de la vocal pretònica, com a conseqüència d'una dissimilació): *ho va digué fer*. Tot i que cap estudi avala aquesta explicació, perquè és un fenomen que no ha estat assenyalat prèviament, en un primer moment va semblar més plausible la consideració de *digué* com a variant del pretèrit perfet *degué* que no pas pensar en un hipotètic infinitiu *diguer* i, per tant, en una estructura d'auxiliar + infinitiu + infinitiu (em referiré a aquesta possibilitat, que conforma la segona hipòtesi, tot seguit). De tota manera, si se seguia aquesta primera hipòtesi calia acceptar una anomalia en la construcció: el fet que totes les formes del perfet de *deure* es redueixen sempre a la tercera persona del singular, *digué* (*ell ho va digué entendre malament*, però també *ells ho van digué entendre malament* i no pas **ells ho van digueren entendre malament*). Tot i això, la generalització de la tercera persona del singular del perfet —*digué*— podria atribuir-se al fet que és aquesta la més usada i també al fet que la reducció a una única forma queda afavorida estructuralment perquè el primer auxiliar (*vaig, vas, va...*) ja porta els morfemes de persona. La reflexió lingüística sobre aquest tret, però, i la comparació amb altres estructures similars recollides en els mateixos parlars, va conduir a una segona hipòtesi.

b) Podria tractar-se de la combinació de l'auxiliar *anar* més l'auxiliar de probabilitat en infinitiu —*ho va diguer fer*—, estructura composta, amb dos auxiliars, gens estranya en la llengua en altres perífrasis (p.ex. *va haver de cantar, ha d'haver cantat*). Si *diguer* fos infinitiu, es justificaria que mantingui sempre la forma (objecció que s'ha fet a la primera hipòtesi), es tractaria d'un

mentre que 2) usada en pret. imp. d'ind., té valor de passat: *devien ser les dotze* '(en aquell moment) segurament eren les dotze''.

També Beltran i Panisello (2002: 579) remarquen que “quan el verb auxiliar expressa una acció de *pretèrit perfet* s'usa exclusivament la forma *simple* del verb (no pas la *perifràstica*), segons podem veure en el tercer dels exemples del segon grup d'ací damunt [*Hi degueren posar poc ciment*]”.

Gavarró i Laca (GCC, 3: 2717) també indiquen que el verb *deure* no pot ser seleccionat per cap auxiliar, contràriament al que trobem en els exemples que s'indiquen en aquest apartat: “Els modals epistèmics no poden ser seleccionats per cap auxiliar. De fet, això ja es desprèn del fet apuntat a l'apartat *b* més amunt, que els modals epistèmics no poden aparèixer en forma no finita. Les alternatives benformades de les oracions de (178a, b) són (178a', b'), sense la coaparició d'auxiliars i modals epistèmics o amb alteracions en l'ordre de paraules. Els exemples següents són de Picallo (1985: 229).

(178)	a	*En Pere havia degut tastar el pastís
	a'	Segurament en Pere havia tastat el pastís / En Pere devia haver tastat el pastís
	b	*La Núria va <u>deure parlar amb tu</u> [el subratllat és meu]
	b'	La Núria degué parlar amb tu
	c	³ El tren ha degut sortir a les quatre

Tanmateix (178c) és, per a molts parlants, gramatical, en contrast amb la resta del paradigma.”

En alguns parlars de la Ribera d'Ebre, però, sembla que sí que és possible la selecció del verb modal per part d'un auxiliar i també l'ús en passat simple. De fet, la frase subratllada de la citació anterior equivaldria a una frase possible com “La Núria va digué parlar amb tu”.

temps perifràstic, més usual en la llengua, i, a més a més, podria explicar la forma recollida a Móra d'Ebre, certament singular, *va degur cantar*, que podria tractar-se d'un infinitiu velar (també s'han recollit en aquests parlars *calguer*, *sapiguer*, *tinguer*) i analògic al participi *degut*. Finalment, pot donar suport a la hipòtesi *b*) el fet que també és usual a la Ribera d'Ebre la perífrasi d'obligació formada amb l'auxiliar *anar* + els infinitius velaritzats *tinguer* o *haguer de* + infinitiu.

Pel que fa a la distribució d'aquesta estructura perifràstica de probabilitat per parlars, l'única localitat on no s'usa és la Palma d'Ebre, que construeix la perífrasi amb el verb *deure* en imperfet d'indicatiu: *ho devia dir* (sí que s'hi usa, però, la perífrasi d'obligació *tinguer de*):

ho vaig digué/diguer dir (Da, Fl, Ti)

ho vaig degú/degur dir (Me)

se va digué/diguer casar (Ri, To)

ho vam digué/diguer fer (As, Be, Gi, Mi, Mn,

van digué/diguer fer cap al mar (Mn)

Ga, Ra, Se, Vi)

A Faió es va recollir amb la preposició *de* entre els dos darrers components de la perífrasi, però indicava igualment probabilitat i no obligació, com podria semblar: *ho vaig digué de fer*. De fet, com es comenta en l'apartat següent, en alguns parlars de la comarca no és gens estrany d'usar l'auxiliar *deure* acompanyat de la preposició *de* per expressar probabilitat.

3.8 L'AUXILIAR PREPOSICIONAL DEURE DE AMB VALOR DE PROBABILITAT

Per expressar probabilitat en temps passat o present, en els parlars de Faió, Rasquera i Ribarroja s'usa l'auxiliar *deure* acompanyat de la preposició *de*. Segons Gili Gaya ([1943]1961: 113) en castellà la perífrasi de probabilitat era *deber de*, amb la preposició.³⁴⁵ En aquest cas, doncs, hi hauria coincidència amb el castellà antic i el normatiu actual.

Això deu de ser un mas. Ri, Fa

Devien fer un altre soroll/seroll: resta de parlars

Devien de tindre un altre sonido. Fa

Algo es devia de dir, clar. Ra

3.9 EL FUTUR AMB VALOR D'IMPERATIU

Tal com assenyala Pérez Saldanya (GCC, 3: 2638), el futur pot assolir en contextos adequats un cert matís imperatiu (p.ex. *Diràs a la mare que me n'he hagut d'anar, d'acord?*, l'exemple és seu). Per un procés de gramaticalització progressiva, aquest matís pot arribar a convertir-se en el valor bàsic. Aquesta gramaticalització, de fet, s'ha consumat, com indica el mateix autor, en alguns parlars del domini lingüístic, on el futur pot usar-se en oracions clarament imperatives.

³⁴⁵ "La frase verbal *deber de* significa suposición, conjetura o creencia. *Debe de estar en casa* equivale a *supongo que está en casa*; *Debían de ser las diez* significa *supongo que eran las diez*. En la lengua clásica se encuentran ya ejemplos de confusión entre *deber de* y *deber*; y en la actualidad la confusión es frecuentísima, sobre todo en la conversación corriente. En la lengua literaria, la presión de la gramáticas, y sobre todo la de la ACADEMIA, mantiene algo más clara la diferencia entre *deber de* (suposición) y *deber* (obligación). *Deben de volver* y *deben volver* significan *supongo, creo que vuelven* y *tienen obligación de volver*, respectivamente. El verbo *deber* en su acepción propia de "hallarse obligado", "tener obligación", no es auxiliar; *deber + infinitivo* no es, por consiguiente, una frase verbal de las que estamos estudiando, en el uso que los gramáticos tienen por correcto. En cambio *deber de + infinitivo* altera el sentido propio del verbo *deber* y lo convierte, por lo tanto, en auxiliar." (Gili Gaya [1943]1961: 113)

El futur amb valor imperatiu, detectat per primera vegada per Josep Vallverdú (1976: 8) dins el català occidental i a les comarques que s'estenen més al sud de Balaguer, és viu encara en totes les localitats enquestades (almenys en les generacions més grans):³⁴⁶

Baixaràs lo pot de l'armari.

Pensaràs-hi, eh?

Portaràs-me el sucre, quan puguis

Aquest futur com a imperatiu és usat encara a les comarques del Segrià, les Garrigues, el Pallars, el Priorat i la Terra Alta (Cubells i Satorra 2000: 9; Navarro 1992: 40). Joan Veny (1998: 95) destaca de la construcció la postposició dels pronoms complements, explicable —segons ell— per un creuament semanticosintàctic amb l'imperatiu.

³⁴⁶ Com indica Pérez Saldanya, en aquestes oracions, el verb s'anteposa als clítics pronominals a causa del caràcter focal propi del valor imperatiu que assoleix el futur.

4. LÈXIC

La presentació del lèxic segueix una ordenació per camps semàntics, a partir dels temes en què es troba dividit el vocabulari en el qüestionari. En cada camp semàntic, en primer lloc s'ha inclòs un apartat en què apareix l'inventari de variants lèxiques. L'entrada de les variants és la més general de totes les recollides o, en cas de profusió onomasiològica, una de les enregistrades. En cada variant s'indiquen les localitats on va ser enregistrada. Després apareix una llista de noms que no presenten variació a la comarca. En alguns casos s'inclou una llista de termes que presenten diferents variants de tipus fonètic, però no lèxic. Aquestes diferents variants s'hauran analitzat en l'apartat fonètic pertinent. Finalment, apareix l'anàlisi i el comentari d'alguns mots.

Les entrades no s'han transcrit fonèticament; només s'ha inclòs la transcripció fonètica d'aquells sons que ho requerien perquè presentaven algun dubte. En alguns casos la solució lèxica requerida ha estat impossible d'obtenir; al mapa apareix el terme del parlar en qüestió en blanc. Les entrades apareixen en la seua forma singular, llevat d'aquells casos en què només s'usa el plural o en què la forma plural és la més habitual (s'ha consultat el DCVB per comprovar-ho).

Les dades per als comentaris d'aquells mots que són compartits amb tot el català occidental, amb el nord-occidental, amb el valencià, amb el lleidatà o amb el tortosí o que presenten alguns paral·lelismes amb altres dialectes catalans s'han obtingut a partir, principalment, dels treballs d'Alcover-Moll (DCVB), de Veny (1959-60), de Coromines (DECat), de Griera (ALC), de Navarro (1996), de Massip (1989), de Plaza (1996), de Gimeno (1997), de Turull (1990) i de Sistac (1993).

En l'últim capítol d'aquest apartat apareix la llista de totes les entrades, ordenades alfabèticament, seguides del número d'apartat d'aquest estudi on es poden localitzar.

4.1 INVENTARI DE LES VARIANTS LÈXIQUES

4.1.1 El camp i els cultius

<i>anar al jornal</i>	<i>anar al jornal</i> : As, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Pa, Ra, Se, To, Vi; <i>anar a jornal</i> : Be, Mn, Mi, Ri, Ti (mapa 1/3)
<i>a preu fet</i>	<i>a preu fet</i> : Ga, Pa; <i>a estall</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mn, Mi, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi (mapa 1/4)
<i>pagès</i>	<i>pag[é]s</i> : Gi; <i>pag[é]s</i> : la resta de localitats (mapa 1/2)
<i>erm</i>	<i>erm</i> : a totes les localitats llevat de Faió; <i>ermo</i> : Faió ³²⁵ (mapa 1/6)
<i>garriga</i>	<i>garriga</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ri, Ti, To, Vi; <i>malesa</i> : Gi, Ra, Ti; <i>bosc</i> : Pa, Ra; <i>erm</i> : Pa; <i>botjar</i> : Se (mapa 1/7)
<i>guaret</i>	<i>guaret</i> : As, Fa, ³²⁶ Fl, Ga, Mi, Pa, Ri, Vi; <i>goret</i> : To; <i>dixar descansar</i> : Be, Da, Gi, Me, Mn, Se, Ti; <i>en blanc</i> : Ra (mapa 1/8)

³²⁵ L'ALEANR (vol. I, m.11) també recull la mateixa variant a Faió. En el parlar de la Granadella, a les Garrigues (Cubells i Gibert 2004: 269), també s'ha enregistrat.

<i>cabana</i>	<i>cabana</i> : As, Be, Fa, Fl, Ga, Gi, Mi, Pa, Ri, To, Vi; <i>cabanya</i> : Da, Me; <i>barraca</i> : Ra (mapa 1/9) ³²⁷
<i>marge</i> (de pedra)	<i>marge</i> : As, Be, Da, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Se, Ti, To, Vi; <i>margi</i> : Mi; <i>espona</i> : Fa, Fl, Pa, Ri (mapa 1/10)
<i>bordó</i> (de terra)	<i>bordó</i> : Be, Fa, Fl, Ri, Vi, To; <i>marge</i> : Pa; <i>cavalló</i> : As, Ri; <i>camada</i> : Da, Ga, Gi, Me, Mn, Se, Ti; <i>ribàs</i> : Mi; <i>parada</i> : Ra (mapa 1/11)
<i>feixa</i>	<i>feixa</i> : Da, Fa, Fl, Gi, Me, Mn, Pa, Ra, Ri, Ti, To, Vi; <i>faixa</i> : As, Be, Ga, Mi; <i>rogle</i> : Se ³²⁸ (mapa 1/13)
<i>pórca</i>	<i>pórca</i> : As, Fa, Fl, Ga, Gi, Mn, Ra, Ri, Ti; <i>pólca</i> : Me, Pa, To; <i>cantil</i> : Vi; <i>banc</i> : Be, Mi, Se (mapa 1/14)
<i>hort</i>	<i>hort</i> : Da, Fa, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, To, Vi; <i>sénia</i> : Be, Da, Fa, Fl, Gi, Me, Mn, Ri, Vi ³²⁹ (mapa 1/15)
<i>aixada ampla</i>	<i>aixada ampla</i> : Gi, Ra, Ti; <i>aixada de la bellota</i> : Gi; <i>aixada de boca redona</i> : Ti; <i>xapo</i> : Mn; <i>càvic ample</i> : Me; <i>càvec</i> : Ga; <i>aixada</i> : As, ³³⁰ Be, Da, Fa, Ga, Me, Mi, To, Vi; <i>aixat</i> : Fa, Fl, Pa, Ri; <i>càvic</i> : Se (mapa 1/16)
<i>arrabassar</i>	<i>arrabassar</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Pa, Ra, Ri, To, Vi; <i>desraelar</i> : Gi; <i>arrençar</i> : Be, Da, Fl, Ga, Me, Pa, To, Vi (mapa 1/17)
<i>xapo</i>	<i>xapo</i> : Be, Da, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>aixada ampla</i> : Fa, Gi; <i>aixada</i> : As, Be, Vi; <i>càvic</i> : Me (mapa 1/18) ³³¹

³²⁶ L'ALEANR (vol.I, m.32) recull a Faió *guaret vell* i, en nota, explica que per fer referència a la terra recién llaurada, se'n diu *guaret nou*. En aquesta investigació no s'ha recollit la distinció que indica l'ALEANR.

³²⁷ En les localitats de Tivissa, Móra la Nova i la Serra d'Almos es va assenyalar que aquesta construcció no és pròpia del terme. A la Torre, el que distingeix el mas de la cabana és que la cabana és de planta baixa.

³²⁸ Segons els informants, el terme *feixa* no es fa servir.

³²⁹ Pel que fa als parlars que distingeixen entre *sénia* i *hort*, o als que utilitzen el substantiu *sénia*, cal fer les precisions següents per poblacions:

Benissanet → la *sénia* és una finca amb pou i caseta per viure-hi; el terme *hort* no es fa servir.

Darmós → tot i que actualment, segons els informants, ja no queda quasi cap *sénia* al terme, el substantiu es fa servir per designar aquell terreny amb pou i tancat on es conreaven verdures i hortalisses. Avui en dia se'n diu *hort*.

Faió i Riba-roja → la *sénia* té pou i, en canvi, l'*hort* no (a Faió actualment ja no hi ha *sénies*).

Flix → *sénia* i *hort* són termes sinònims.

Garcia → tot i que actualment no n'hi ha, ha quedat com a nom d'una partida.

Ginestar → la *sénia* és un tros de terra gran, amb pou; l'*hort* és de secà.

Móra d'Ebre → la *sénia* designa un *hort* a la vora del riu, amb pou; l'*hort* seria al secà.

Móra la Nova → la *sénia* és un *hort* gran, amb pou, situat a la vora del riu; l'*hort* no té pou.

Vinebre → la *sénia* és una partida de la vora del riu; l'*hort* pot ser tant a la vora del riu com lluny.

La resta de localitats —As, Mi, Pa, Ra, Se, Ti, To, Vi— no tenen *sénies*.

³³⁰ L'ALPI (m. 22) recull, però, *aixat*, tot i que a les localitats del voltant d'Ascó hi assenyala *aixada*.

³³¹ Un dels informants de Benissanet explicava que *xapo* no és el nom amb què es coneix l'eina al poble, però que recentment s'està introduint.

<i>càvec</i>	<i>càvic</i> : As, Da, Fl, Pa, Ra; <i>càvic de punta</i> : Me, Mn, Se, Ti; <i>aixada de cavar vinya</i> : Be, Gi; <i>aixada de mi[3]a boca</i> : Be; <i>aixada escarpellera</i> : Mi; <i>aixada camperola</i> : Ga; <i>aixada de punta</i> : To, Vi; <i>pic</i> : Fl; <i>aixat de punta</i> : Fa, Ri (mapa 1/19)
<i>aixada amb escarpell</i> ³³²	<i>picotxa</i> : Pa; <i>aixada de galló</i> : Fa; <i>aixada</i> : Fl, Ri; <i>càvic</i> : Ga; <i>aclotador</i> : Me; <i>xapo</i> : Mn; <i>clotador</i> : Be; <i>aixada de mi[3]a boca</i> : Be, Gi; <i>aixada en escarpell</i> : Mi; <i>aixada ampleta</i> : Ra; <i>xapo d'escarpell</i> : Ti; <i>llaona</i> : Da, Se; <i>aixadet</i> : As; <i>aixada per fer clots</i> : Vi; <i>aixadeta</i> : To ³³³ (mapa 1/20)
<i>xapolina</i>	<i>xapolina</i> : Ga; <i>aixadella</i> : Be, Da, Fa, Ga, Gi, Mi, Se, To, Ti; <i>aixadellet</i> : As; <i>aixadó</i> : Pa, Vi; <i>aixartell</i> : Me, Mn; <i>aixot, caviquet</i> : Ri (mapa 1/21)
<i>palafanga</i>	<i>pala</i> : Be, Da, Fa, Ga, Mi, Mn, Ra, Ti, Vi; <i>pala d'engangar</i> : Ri; <i>pala fanguera</i> : Fl; <i>pala de punxa</i> : Pa; <i>pala de fangar</i> : As; <i>pala de punta</i> : Gi, Me, Se, Ti (mapa 1/22)
<i>cànter</i> ³³⁴	<i>cànter</i> : Be, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Ra, Ri; <i>càntir</i> : As, Da, Ga, Me, Mn, Pa, Ra, Se, Ti, To, Vi; <i>cànter comuner</i> : Gi (mapa 1/23)
<i>cove</i>	<i>covi</i> : Fa, Fl, Mi, Pa, Ri, To; <i>cove</i> : As, Be, Da, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Se, Ti, To, Vi (mapa 1/24)
<i>cavafems</i> ³³⁵	<i>cavafems</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mn, Pa, Ri, Se, To, Vi; <i>arpiots</i> : Ri; <i>rascle</i> : Fl, Mi, Ra; <i>aspiocs</i> : Me, Ti (mapa 1/25)
<i>cove femeter</i> ³³⁶	<i>cabàs</i> : Be, Da, Fa, Ga, Gi, Mi, Mn, Ra, Ti, To; <i>covi</i> : Fa, Ri; <i>covi femeter</i> : Pa; <i>catró</i> : As; <i>cove</i> : Be, Da, Me; <i>paner</i> : Se; <i>cartró de fem</i> : Fl; <i>cartó</i> : Vi (mapa 1/26)
<i>abonar</i>	<i>abonar</i> : Fa, Ga, Mi, Mn, Ti; <i>escampar fem</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Pa, Ra, Se, Ti, To, Vi; <i>afemar</i> : Fa, Gi, Mi, Pa, Ri, Ti (mapa 1/27)
<i>formiguer</i>	<i>formiguer</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Se, Ti, To, Vi; <i>forriquer</i> : Pa, Ri (mapa 1/28)
<i>aixada estreta</i>	<i>aixada estreta</i> : Da, Ga, Se, To; <i>aixada de galló</i> : Fa; <i>aixada d'arrabassar</i> : Gi, Ra, Ri; <i>aixada</i> : Fl, Pa; <i>pica</i> : Fl; <i>aixadell</i> : Vi; <i>aixada de gangalla</i> : As; <i>aixada de punta</i> : Me, Mn, Se, Ti; <i>aixada escarpellera</i> : Be, Mi; <i>aixada estreta d'arrabassar</i> : Ti (mapa 1/29)
<i>pic de dos puntes</i>	<i>pic de dos puntes</i> : Be, Da; <i>piqueta</i> : Fa; <i>escoda</i> : Fl, Pa, Ri, Ti; <i>picot</i> : Da, To; <i>pic</i> : As, Ga, Gi, Mi, Ra, Se; <i>aixada</i> : Mn (mapa 1/30)
<i>pic</i>	<i>pic</i> : Be, Da, Fl, Ga, Mi, Ra, Se, Ti, Vi; <i>picot</i> : Fa, Ri, To; <i>picotxa</i> : Me, Mn, Pa; <i>aixada</i> : Mn; <i>piotxa</i> : Gi; <i>picossa</i> : As (mapa 1/31)

³³² Aixada per fer clots que duu una espècie de destrall al darrere.

³³³ Els informants asseguraven que és una eina que no es fa servir. A Flix, Ascó i Vinebre també coincidien a afirmar que no era una eina usada en aquella zona.

³³⁴ Per tragar els fems més líquids.

³³⁵ Per cavar fems.

³³⁶ Per tragar els fems més sòlids.

<i>aixadó</i> ³³⁷	<i>picoleta</i> : Fa, Fl, Ri; <i>tallantó</i> : Be, Me, Mn, Pa, Se, Ra, To, Vi; <i>aixadó</i> : Ga, Ti; <i>martelleta</i> : Be; <i>martellina</i> : Gi; <i>aixartell</i> : Da; <i>aixadelló</i> : Se; <i>aixadellet</i> : As; <i>aixadella, cavet</i> : Mi (mapa 1/32)
<i>aixada de fer brossa</i>	<i>aixada</i> : Fa, Fl, Ra, Ri; <i>aixartell</i> : Pa; <i>magall</i> : Vi; <i>cassut</i> : To; <i>aixadell</i> : As; <i>aixada ampla</i> : Me; <i>aixada de raure</i> : Da, Gi, Me, Ra, Se, Ti; <i>aixada de boca</i> : Mn; <i>aixada cassuda</i> : Be, Ga; <i>aixada de mi[3]a boca</i> : Mi (mapa 1/33)
<i>àrpiés</i>	<i>cavafem</i> : As, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Mn, Ri, Se, To, Vi; <i>aspiocs</i> : Ti; <i>aspiocs de tres puntes</i> : Me; <i>rascle</i> : Me, Ra; <i>cavanfalsos</i> : Be; <i>aspiot</i> : Mi; <i>rampill de tres punxes</i> : Pa (mapa 1/34)
<i>aixada de dos puntes</i>	<i>aixat de dos puntes</i> : Ri; <i>aixada de punxó</i> : Fa; <i>càvic de dos puntes</i> : Me, Ra; <i>càvic cavador</i> : Me; <i>càvic de cavar vinya</i> : Mi, Mn (mapa 1/35) ³³⁸
<i>arpiots</i>	<i>arpiots</i> : As, Be, Fa, Fl, Mi, Ri; <i>arpiocs</i> : Pa, Vi; <i>aspiocs</i> : Da, Ga, Gi, Me, Mn, Pa, Ra, Se, Ti, To; <i>aspiocs de dos puntes</i> : Me; <i>graupes</i> : Se (mapa 1/36)
<i>ull</i> (de l'aixat)	<i>ull</i> : As, Be, Fa, Fl, Ga, Me, Mi, Mn, Ri, To, Vi; <i>ullal</i> : Da, Gi, Pa, Ra, Se, Ti (mapa 1/37)
<i>tascó</i>	<i>tascó</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Ra, To, Vi; <i>falca</i> : As, Be, Fl, Me, Mn, Pa, Ri, To, Vi; <i>fita</i> : Ti; <i>tatxa</i> : Se (mapa 1/38)
<i>tallant</i>	<i>tallant</i> : Fa, Pa, Ra, To, Vi; <i>acerat</i> : Fl, Gi, Me, Mn, Ri; <i>tall</i> : As, Be, Fl, Se, Ti, To; <i>fulla</i> : Ga, Mi; <i>punta</i> : Da (mapa 1/39)
<i>post d'aplanar</i>	<i>post d'apostar</i> : Pa; <i>taula de ganxos</i> : Fa; ³³⁹ <i>taula d'ataular</i> : As, Fl, Ri; <i>taula d'estaular</i> : Be, Vi; <i>post d'estaular</i> : Be, Mi, To; <i>post d'esplanar</i> : Ga, Ti; <i>post</i> : Me; <i>post d'espostar</i> : Mn; <i>post d'empostar</i> : Gi, Ra; <i>post d'esplanar</i> : Da; <i>post de resplanar</i> : Da, Se (mapa 1/40)
<i>esterrossador</i>	<i>estarrossador</i> : Fa, Vi; <i>massa de xafar</i> : Gi, Ti; <i>massa de xafar tarrossos</i> : Fa; <i>masseta de trencar tarrossos</i> : Ri; <i>massa</i> : As, Be, Da, Fl, Ga, Me, Mn, Mi, Mn, Ra, Se, To; <i>estorrossador</i> : Pa; <i>masseta</i> : Gi, Ti (mapa 1/41)
<i>esterrossar</i>	<i>estarrossar</i> : As, Fa, Fl, Ga, Gi, Se, To, Vi; <i>trencar tarrossos</i> : Ri; <i>estorrossar</i> : Pa; <i>xafar tarrossos</i> : Be, Me, Ra; <i>asclar tarrossos</i> : Mi; <i>resplanar</i> : Da; <i>destarrossar</i> : Ti (mapa 1/42)
<i>terròs</i>	<i>tarròs</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>torròs</i> : Pa (mapa 1/43)
<i>cordell</i>	<i>cordell</i> . ³⁴⁰ As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Ti, To, Vi; <i>cordill</i> : Be, Ga, Pa (mapa 1/44)
<i>estaca</i>	<i>estaca</i> : Be, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Pa, Se, Ti, To, Vi; <i>estaca de plantar</i> : Ri; <i>plantador</i> : As; <i>estaca de sembrar</i> : Mn; <i>punxó</i> : Da, Mi, Ra (mapa 1/45)

³³⁷ Magall petit, aixadell.

³³⁸ A la resta de pobles aquesta eina no era usada.

³³⁹ L'ALEANR (I, mapa 36) també recull aquesta solució.

³⁴⁰ Coromines (DECat, 2: 932) indica que el duplicat *cordill/cordell* sembla que ha de ser vell i que la primera forma és la pròpia del Principat. En els parlars de Benissanet i Garcia, la variant *cordill*, segons indiquen els informants, ha sigut introduïda més recentment.

<i>maneta</i> (de la dalla)	<i>maneta</i> : As, Da, Fa, Fl, Ga, Mn, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>empunyadura</i> : Fa, Ra; <i>agafadero</i> : Me; <i>agafador</i> : Be, <i>mans</i> : Mi, Pa; <i>mànic</i> : Gi (mapa 1/46)
<i>soquet</i>	<i>soquet</i> : Da, Fl, Ga, Me, Mi, Se, Ti; <i>soqueta</i> : As, Be, Fa, Gi, Ra, Ri; <i>esclopet</i> : Pa, To, Vi; <i>esclop</i> : Mn (mapa 1/47)
<i>escarpell</i>	<i>escarpell</i> : As, Be, Da, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>destral</i> : Fa (mapa 1/48)
<i>barral</i>	<i>barral</i> : Fl, Pa; <i>buiol</i> : As, Be, Da, Fa, Ga, Gi, Ri, Se, Vi; <i>barril</i> : Me, Ra; <i>barrilet</i> : Mi; <i>pitxell de fusta</i> : Me, Ti; <i>bassiol</i> : Mn; <i>bujol</i> : To (mapa 1/49)
<i>podall llarg</i>	<i>podall amb/en mànic llarg</i> : Fa, Fl, Ri, Pa; <i>tallantó</i> : Me, Vi; <i>podall dels esbarzers</i> : To; <i>podall</i> : As, Gi, Mn, Se, Ti; <i>esbrossador</i> : Ga; <i>desbrossador</i> : Me; <i>falçó de traure esbrazers</i> : Be; <i>falç ll[é]rga</i> : Mi; <i>falçó en mànic llarg</i> : Gi; <i>tallant</i> : Ra; <i>falcó en mànic llarg</i> : Da (mapa 1/50)
<i>rascle</i>	<i>rascle</i> : Be, Da, Fl, Ga, Me, Mi, Mn, Ra, Ti, To, Vi; <i>rastilla</i> : Ri; ³⁴¹ <i>rasclat</i> : As, Fa, Gi, Pa; <i>riscle</i> : Se, To (mapa 1/51)
<i>martell</i> (de fer marge)	<i>martell de pena</i> : Fa; <i>picoleta de punta</i> : Ri; <i>picoleta</i> : Fl, Pa; <i>piquet</i> : Ga, To; <i>pic</i> : Da, Me, Vi; <i>picolet</i> : Mn; <i>martell de fer màrgens</i> : Be, Ti; <i>picota</i> : Mi, <i>martell</i> : Gi; <i>pic de margenador</i> : Gi; <i>pic de fer marge</i> : Se (mapa 1/52)
<i>tiràs</i>	<i>tiràs</i> : To; <i>estiràs</i> : As, Fa, Fl, Pa, Ri, Vi; <i>ròssec</i> : Be, Ga; <i>ròssic</i> : Da, Gi, Me, Mi, Ra, Se, Ti; <i>arrossegador</i> : Mn (mapa 1/53)
<i>baiard</i>	<i>baiard</i> : As, Fa, Fl, Me, Mn; <i>beard</i> : Ga, Ri, Se, Vi; <i>civera</i> : Be, Gi, Ra; <i>peanya de pedra</i> : Da, Pa, Ti; <i>camilla de pedra</i> : Da, Mi, Ti; <i>pariuela</i> : Fa (mapa 1/54)
<i>xurrac</i>	<i>xurrac</i> : As, Fl, Ga, Pa, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>surrac</i> : Be, Me, Mi, Mn; <i>surrac de mà</i> : Fa; <i>surraquet</i> : Gi, Ra; <i>surraquet de mà</i> : Gi; <i>xorrac</i> : Da (mapa 1/55)
<i>estisores de podar</i>	<i>estisores de podar</i> : Be, Da, Fa, Fl, Ga, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>estisores de podall</i> : As; <i>estisores de mà</i> : Gi (mapa 1/56)
<i>podall</i>	<i>podall</i> : Fa, Ga, Pa, Ri, Se, Ti, To; <i>falçó</i> : As, Be, Fl, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Vi; <i>podadora</i> : Be; <i>falcó</i> : Da, Mn (mapa 1/57)
<i>collar</i> (de l'animal)	<i>collar</i> : a totes les localitats, llevat de Benissanet; <i>collera</i> : Be, Fa, Fl (mapa 1/58) ³⁴²
<i>aladre</i>	<i>aladre</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Me, Mn, Ra, Ri, Vi; <i>pollegana</i> : Fa, Fl, Ga, Mn; <i>pulligana</i> : Pa; <i>pollagana</i> : Da, Gi, Me, Mi, Ra, To; <i>aladre romà</i> : Se; <i>xiruga</i> : Ti; ³⁴³ <i>bravant</i> : To (mapa 1/59) ³⁴⁴

³⁴¹ Tant Coromines (DECat, 7: 117) com Alcover (DCVB) com a variant de *rascle* recullen només *rastell*.

³⁴² El collar anava lligat dalt; el que era lligat baix es deia *feltre* a totes les poblacions.

³⁴³ Segons el DCVB, la *xaruga* és un aladre de ferro, amb pala lateral, que servia per al conreu de l'arròs i altres que requerien enfondir molt; Alcover recull el terme a Tortosa i al País Valencià. Els informants indiquen que l'aladre és de forcat i la xiruga té una barra sola.

³⁴⁴ Segons els informants, la diferència entre l'aladre i la pollagana és que la pollagana és un aladre de forcat. Aquest tipus d'aladre és el que s'usava majoritàriament en aquestes terres.

El DCVB indica l'etimologia de la forma *aladre*, provinent del llatí ARATRU. La forma més acostada a l'etimologia és *aradre*. Aquesta forma va seguir dos evolucions diferents: en català occidental, la dissimilació va produir el canvi de la primera *r* en *l* i en va resultar *aladre*; en català oriental la dissimilació va determinar

<i>camatimó</i> (de l'aladre)	<i>camatimó</i> : As, Fa, Ga; <i>cavatimó</i> : Ri; <i>barra</i> : Fl, Ra; <i>vara</i> : Be, Gi, Mi, Mn, Pa, Vi; <i>forcall</i> : To; <i>tirant</i> : Me; <i>forcat</i> : Da, Se, Ti (mapa 1/60)
<i>cameta</i> (de l'aladre)	<i>cameta</i> : As, Be, Da, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>corba</i> : Fa; <i>[x]olba</i> : Ri (mapa 1/61)
<i>orelles</i> (de l'aladre)	<i>ales</i> : Fa, Ti; <i>tascó</i> : Da, Fa, Gi, Mn, Se; <i>falca</i> : Ri; <i>aurelles</i> : Fl, Ga, Pa, Se, To; <i>pales</i> : Vi; <i>aurelles</i> : Be; <i>tascons</i> : Me, Mi, Ra (mapa 1/62) ³⁴⁵
<i>malguaret</i>	<i>mal guaret</i> : Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mn; <i>poc guaret</i> : Be, Da, Fa, Vi; <i>mal llaurat</i> : As, Me, Mi, Ri, To; <i>embrollat</i> : Ra; <i>poc voret</i> : Ti; <i>poc goret</i> : Pa (mapa 1/63)
<i>suriaca</i>	<i>lo totxet</i> : Fa; <i>la verdasca</i> : Fa, Fl, Ri; <i>la suriaca</i> : Fa, Fl, Ri; <i>lo suriac</i> : As, Ga, Mn, Pa, To, Vi; <i>lo verduc</i> : Vi; <i>lo surriac</i> : Be, Da, Gi, Me, Ra —s[o]rriac—, Se, Ti; <i>la verduga</i> : Mi, Ra (mapa 1/64)
<i>llobada</i> ³⁴⁶	<i>les llobades</i> : Be, Fl, Mn, Ri, Ti; <i>la llobada</i> : As, Da, Ga, Me, Mi, Pa —llobada—, Ra, Se, To, Vi; <i>tortera</i> : Mn; <i>un call</i> : Fa (mapa 1/65)
<i>cavalló</i>	<i>cavalló</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Gi, Me, Mn, Pa, Ri; To, Vi; <i>crestall</i> : Da, Fl, Ga, Gi, Mi, Ra, Se, Ti (mapa 1/66)
<i>rompre</i>	<i>rompre</i> : As, Be, Da, Fa, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>solcar</i> : Fl; <i>emprimar</i> : Pa (mapa 1/67)
<i>mantornar</i>	<i>mantornar</i> : As, Fa, Fl, Pa, Ri, To, Vi; <i>girar</i> : Be, Da, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Se, Ti; <i>fer guaret</i> : Ra (mapa 1/68)
<i>tercejar</i>	<i>tercejar</i> : As, Fa, Fl, Ga, Me, Mn, Pa, Ri, Ti, To, Vi; <i>passar el planet</i> : Da; <i>terçar</i> : Se (mapa 1/69) ³⁴⁷
<i>espantall</i>	<i>l'espantapàjaros</i> : Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ri, Se, Ti, Vi; <i>rafel</i> : Fa; ³⁴⁸ <i>ninot</i> : As, Fl, Ra, To; <i>espantamoixons</i> : Ga; <i>bavarota</i> : Ra (mapa 1/70)
<i>dallar</i>	<i>dallar</i> : Fa, Gi, Ra, Vi; <i>segar</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To (mapa 1/71)
<i>costella</i> (de la dalla)	<i>costella</i> : Gi, To; <i>nyirvi</i> : Fa; <i>nervi</i> : As, Be, Fl, Ga, Me, Pa, Ri, Se, Ti, Vi; <i>nyervi</i> : Da, Mn, Ra (mapa 1/72)
<i>pontet</i> (de la dalla)	<i>pontet</i> : Be, Fl, Gi, Mi, To; <i>pua</i> : Ga, Ri; <i>tensor</i> : Me; <i>bòlic</i> : Mn, Se, Ti; <i>bòlit</i> : Da; <i>vergonya</i> : Pa; <i>totxo</i> : As; <i>varilles</i> : Fa; <i>separador</i> : Vi; <i>cordell</i> : Ra (mapa 1/73)
<i>rampill</i> (de la dalla)	<i>rampill</i> : As, Da, Fa, Fl, Ga, Me, Mn, Pa, Ra, Se, Ti; <i>rascle</i> : Be, Ri; <i>rampí</i> : Gi, Mi, To, Vi; <i>rampiu</i> : Be; <i>rampic</i> : Gi; <i>bargantí</i> : Ti ³⁴⁹ (mapa 1/74)

la pèrdua de la segona *r* i en va resultar la forma *arade*, que es va confondre amb els substantius femenins en *-ada*.

³⁴⁵ A Ascó ha estat impossible recollir una resposta fiable.

³⁴⁶ Alcover (DCVB) recull exclusivament la variant en singular i la dona com a general arreu del domini. Remt a Griera (BDC, XI: 100) per explicar l'evolució del terme: la forma originària era *llobada*, derivada de *llom*, forma que, per la pèrdua de la *m* i la conservació de la *b* del llatí LUMBU, ha esdevingut *llobada*. Segons Alcover, aquest procés fonètic és estrany, completament en desacord amb l'evolució normal dels sons; es podria admetre un canvi així per equivalència acústica, que fos esporàdic, merament dialectal, però no amb una extensió tan gran com la que representa l'àrea de difusió de la forma *llobada*.

³⁴⁷ En les poblacions que estan en blanc no es feien tres passades amb l'aladre.

³⁴⁸ Però l'ALEANR hi recull *ninot*.

<i>pua</i>	<i>pua</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mn, Pa, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>puga</i> : Mi, Ra (mapa 1/75) ³⁵⁰
<i>corbella</i>	<i>corbella</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>falçó</i> : Pa (mapa 1/76)
<i>cabells</i> (de panís)	<i>cabells</i> : Gi, Me, Vi; <i>pèl</i> : Fa, Fl, Mi, Se; <i>cabellera</i> : Be, Da, Ga, Me, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To; <i>panellots</i> : As; <i>bigots</i> : Gi (mapa 1/77)
<i>panollot</i>	<i>lo suro</i> : Fa; <i>lo notari</i> : Fl, Ri; <i>lo panollot</i> : Da, Fl, Ga, Mn, To, Se, Ti; <i>lo cor</i> : As, Da, Ra; <i>l'ànima</i> : Be, Gi, Me, Mi; <i>la carlota</i> : Pa (mapa 1/78)
<i>blat</i>	<i>blat</i> : As, Be, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>seixa</i> : Da, Se (mapa 1/79)
<i>pellofà</i> (del blat)	<i>pellofà</i> : To; ³⁵¹ <i>parallofà</i> : Fa, Ra; <i>pellierofà</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ri, Ti, Vi; <i>capull</i> : Fl; <i>capell</i> : Se (mapa 1/80)
<i>neular-se</i> (el blat)	<i>neulâ's</i> : Pa; <i>fallâ's</i> : Fa, Fl; <i>afllamâ's</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To; <i>quedar begut</i> : Vi; <i>esvelâ's</i> : Ga; <i>escaldâ's</i> : Me; <i>agostâ's</i> : Mn; <i>esbromâ's</i> : Be (mapa 1/81)
<i>civada</i>	<i>civada</i> : As, Da, Ga, Gi, Mn, Pa, Se, Ti, To, Vi; <i>avena</i> : Be, Fa, Fl, Me, Mi, Ra, Ri (mapa 1/82)
<i>sègol</i>	<i>sèguel</i> : Pa; ³⁵² <i>mitadenc</i> : ³⁵³ Fl, Ri, To; <i>centeno</i> : As, Be, Da, Fa, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Se, Ti, Vi (mapa 1/83)
<i>manat</i>	<i>menat</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Gi, Me, Mi, Pa, To, Vi; <i>grapat</i> : Da, Fa, Gi, Mi; <i>manada</i> : Ri; <i>manoll</i> : Fl, Ga, Pa, Ra, Se, Ti; <i>menall</i> : Mn (mapa 1/84)
<i>lligadura de la garba</i>	<i>vencill</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Me, Mn, Pa, Ri, Se, To; ³⁵⁴ <i>llata</i> : ³⁵⁵ As, Pa, Vi; <i>cordell</i> : Ga, Gi, Ti, Vi; <i>cobris</i> : Be; <i>coblís</i> : ³⁵⁶ Mi, Ra, Ti (mapa 1/85)

³⁴⁹ Aquesta forma, recollida a Tivissa —*bergantí*,— l'assenyala Vilà (1991: 68 i 250) en els pobles del sud del Baix Camp que ella enquesta; de fet, allà les variants *rampi/bergantí* permeten marcar una isolexa que discorre horitzontalment per la comarca.

³⁵⁰ La variant *puga* presenta una consonant velar antihiàtica.

³⁵¹ L'ALDT recull *palla de panallot* a To; *pallot* a Me, i *panollot* a Ra.

³⁵² Segons el DCVB es diu a Sopeira, Pont de Suert, Sort, Vilaller, Senterada, Pobla de Segur, Lleida, Massalcoreig i les Borges Blanques. En el DECat (7: 737 *sègol*) es troben les tres variants de S CALE: *segla*, *sèguel* i *sègol* i s'hi indica que «les tres variants es justifiquen segons la fonètica històrica, car en català la A posttònica interna sovint es conserva (*escàlem*, *galàpet*), però altres cops es perd (*dissabte* i davant *-l* la *e* sol tornar-se *o* (*escàndel*>*ol*). [...] La forma *sèguel* la tinc sobretot a l'Urgellet, Pallars i Ribagorça [...] però deu arribar a les Garrigues, Baix Cinca i Priorat car Arqués nota *sègel* a les Borges BDLC, VI, 37)». Cubells i Gibert (2004: 271) també la recullen a la Granadella i Satorra (2000: 116) al Vilosell, totes dos localitats garriguenques.

³⁵³ Tot i que en els parlars de Flix, Riba-roja i la Torre es va recollir aquest significat com a sinònim de *sègol*, en els parlars d'Ascó i la Palma pren el significat de barreja de cereals. Al DCVB només apareix aquesta segona accepció i, curiosament, la il·lustra amb un refrany riberenc: «Al Ginestar es cull la xeixa, | al Masroig lo blat tendral, | a Garcia el mitadenc | i als Masos la flor real» (cançó pop., ap. Butll. C. Exc. Cat., XI, 136). També la situa al Pla d'Urgell i a la Segarra; és una forma pròpia del català occidental. L'ALDT (m.239) també recull a la Torre *mitadenc*.

³⁵⁴ El *vencill* és un lligam que es feia d'un manat del mateix cereal, o d'espart, i que servia per lligar les garbes.

³⁵⁵ La *llata* és un lligam fet d'espart entrellaçat de més o menys un metre de llargada, que es fa servir per lligar les garbes. Quan es deslliguen les garbes a l'era per escampar l'erada a l'hora de batre, es recullen les llates, i

<i>rostoll</i>	<i>rostoll</i> : Be, Da, Fa, Ga, Me, Mn, Ra, Ti; <i>rastoll</i> : As, Fl, Gi, Mi, Pa, Se, To, Vi; <i>rastollar</i> : Ri (mapa 1/86)
<i>garbejar</i>	<i>garbejar</i> : As, Be, Da, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, ³⁵⁷ Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>carrejar</i> : Fa (mapa 1/87)
<i>batre</i>	<i>batre</i> : a tots els pobles, llevat de Faió; <i>trillar</i> : Fa ³⁵⁸ (mapa 1/88)
<i>forca</i>	<i>forca</i> : a totes les localitats, llevat de Faió; <i>forcó</i> : Fa (mapa 1/89)
<i>trill</i>	<i>trill</i> : a tot arreu ³⁵⁹
<i>diable</i> ³⁶⁰	<i>diable</i> : As, Fa, Fl, Ga, Pa, Ri, Vi; <i>trill</i> : Da, Ga, Me, Mn, Se, Ti; <i>rodet</i> : Me, Mn, To; <i>redolí</i> : Be, Mi, Ra, Ti; <i>caixa</i> : Gi (mapa 1/90)
<i>rodet</i> ³⁶¹	<i>rodet</i> : As, Be, Da, Fa, Ga, Mi, Pa, Ri, Se, Vi; <i>curró</i> : Fl, Ti, To; <i>redolí</i> : Me, Mn, Ra, Ti; <i>redolí de pedra</i> : Gi (mapa 1/91)
<i>rampill</i>	<i>rampill</i> : As, Da, Fl, Ga, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti; <i>rascle</i> : Fa; <i>rampí</i> : Gi, Mi, To, Vi; <i>bargantí</i> : Me, Ti; <i>rampiu</i> : Be; <i>rasclat</i> : Gi, Ti (mapa 1/92)
<i>rampillar</i>	<i>rasclar</i> : Fa; <i>passar el rampill</i> : As, Ri, Se; <i>rampillar</i> : Be, Da, Fl, Ga, Gi, Mi, Pa, To, Vi; <i>rampillejar</i> : Mn; <i>passar el bargantí</i> : Me, Ti (mapa 1/93)
<i>ramàs</i>	<i>ramàs</i> : Be, Da, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Se; <i>romàs</i> : Ti; <i>granera</i> : Ga; <i>respall</i> : As, Fa, Pa, To, Vi; <i>raspall d'agranar</i> : Ri; <i>raspall</i> : Fl (mapa 1/94)
<i>escombrar</i> (l'era)	<i>escombrar</i> : Pa; <i>agranar</i> : tota la resta de parlars; <i>garnar</i> : Ra (mapa 1/95)
<i>triança</i>	<i>forca</i> : Fa; <i>triança</i> : As, Fl, Pa, Ri, To, Vi; <i>trienca</i> : Ga, Me; <i>trillenca</i> : Be, Me, Mi, Mn, Ra, Se, Ti; <i>tienca</i> : Da (mapa 1/96)
<i>forcó</i>	<i>forcó</i> : Be, Gi, Pa, Ri, To; <i>pua</i> : As, Da, Fa, Fl, Ga, Me, Mn, Ra, Se, Ti, Vi; <i>puga</i> : Mi, Ra (mapa 1/97)
<i>ventar</i> (el gra)	<i>ventar</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>palejar</i> : Fa, Ra; <i>ventejar</i> : Ti (mapa 1/98)
<i>erer</i>	<i>erer</i> [aré]: As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>griva</i> : Me; <i>porgador</i> : Me, Mi (mapa 1/99)

entortelligant-les en elles mateixes se'n fa menats de 10 i es guarden fins l'any que ve. Abans de tornar-les a fer servir, després d'un any guardades i resseques, s'han de mullar. La humitat permet que la fibra vegetal de l'espart recuperi l'elasticitat i així no es trencaran a l'hora de tornar-les a fer servir.

³⁵⁶ El coblís és una corda prima d'espart.

³⁵⁷ En aquest parlar *garbejar* és tragar les garbes amb l'animal; si es feia amb el carro era *carrejar*.

³⁵⁸ El DCVB recull *trillar* a la Ribagorça, la Llitera, Fraga i Lliria.

³⁵⁹ Les diverses fotografies que apareixien en els àlbums confonien els informants. Malgrat això, en totes les localitats s'indicava que el trill de la fotografia que se'ls ensenyava (que consistia en una fusta plana i trapezoidal que duu pedres o tallants clavats al davall, els quals serveixen per anar tallant el blat) era un trill de l'Aragó.

³⁶⁰ Espècie de trill, usat a la comarca, que estava format per una fusta rectangular que duia al davall uns corrons de pedra amb tallants que anaven trinxant el blat. Qui conduïa l'animal es posava damunt de la fusta i el feia voltar per l'era. Molt sovint, també la canalla pujava damunt del diable i mentrestant s'anava cantant.

³⁶¹ Peça cilíndrica o troncocònica que, rodolant per l'era arrossegada per l'animal i conduïda per un o dos hòmens, servia per esclafar les espigues i separar el gra de la palla. Després de l'última tanda de diable (normalment), es passava el rodet per trinxar la palla i d'aquesta manera era més digerible per als animals.

<i>erar</i>	<i>erar</i> : As, Fl, Gi, Ri, Se, Ti, To; <i>ererar</i> [arerá]: Fa, Pa, Ra, Vi; <i>porgar</i> : Be, Ga, Me, Mi, Mn; <i>passar l'erar</i> : Da (mapa 1/100)
<i>bol</i> ³⁶²	<i>bolló</i> : Fl, Pa; <i>grapissos</i> : Fa, Ri; ³⁶³ <i>volvegó</i> : Fa, Pa, Vi; <i>pallús</i> : As, Be, Da, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Se, Ti, To (mapa 1/101)
<i>erer de forat mitjà</i>	<i>criva</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Mn, Ri, To; <i>porgadora</i> : Ga; <i>griva</i> : Gi, Me, Mi, Ra, Ti; <i>griveta</i> : Se; <i>juller</i> : Pa (mapa 1/102)
<i>fer net/fer lloca</i>	<i>fer net/___</i> : Fa; <i>fer net/fer lloca</i> : Da, Fl, Me, Mi, Mn, Ri, Se, Ti; <i>fer net/fer capot</i> : Pa, To; <i>fer llímpio/fer lloca</i> : Be, Mi, Ra; <i>fer net/fer porra</i> : Mn (mapa 1/103)
<i>tavella</i>	<i>tavella</i> : Da, Fa, Fl, Mn, Pa, Ra, Se, Ti, To, Vi; <i>baina</i> : Be, Gi, Me, Mi, Pa; <i>banya</i> : As, Ga, Se, To; <i>bajoca</i> : Gi, Me (mapa 1/104)
<i>esbajocar</i>	<i>esbajocar</i> : Be, To; <i>desbajocar</i> : Fa, Ri; <i>desgranar</i> : As, Da, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Se, Ti, Vi; <i>batre</i> : Ri (mapa 1/105)
<i>veça</i>	<i>v[é]ça</i> : Fa, Fl, Pa, Ri, To, Vi; <i>v[é]ça</i> : Be, Da, Ga, Mi, Mn, Ti; <i>barbilló</i> : Be, Da, Gi, Ra, Se, Ti; <i>mentiró</i> : As, Me (mapa 1/106)
<i>fesol</i>	<i>ff[í]sol</i> : Fl, Ri; <i>fesol</i> : resta de parlars (mapa 1/107)
<i>albarda</i>	<i>aubarda</i> : Be, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ti; <i>aubardó</i> : As, Da, Pa —tb. <i>auberdó</i> —, Ri, Se, Ti, To, Vi (mapa 1/108)
<i>tafarra</i>	<i>la tafarra</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>la retranca</i> : Vi, Me, Mi; <i>la coera</i> : Mn (mapa 1/109)
<i>pitral</i>	<i>lo pitral</i> : As, Be, Fa, ³⁶⁴ Fl, Ga, Gi, Mi, Pa, Ra, Ri, Ti, To, Vi; <i>la pitrera</i> : Da, Me, Mn, Se, Ti (mapa 1/110)
<i>civader</i>	<i>lo civader</i> : As, Da, Ga, Gi, Me, Mn, Se, Ti; <i>la civadera</i> : Fl, Pa, Ri, To, Vi; <i>lo murrió</i> : Me; <i>lo morral</i> : Be, Gi, Mi, Ra; <i>lo boçal</i> : Fa (mapa 1/111)
<i>bast</i>	<i>aubarda</i> : Fa; <i>bastet</i> : As, Ri; <i>xalma</i> : Pa, Ri —[j]alma—; <i>bast</i> : Fl, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, To, Vi; <i>aubardó</i> : Da, Ga, Se, Ti (mapa 1/112)
<i>argadells</i>	<i>argadells</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ti, To, Vi; <i>asgadells</i> : Ri; <i>asgradells</i> : Se (mapa 1/113)
<i>cornaló (de la sària)</i>	<i>cornaló</i> : As, Be, Da, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra — <i>corn[e]lló</i> —, Se, Ti, To, Vi; <i>cabulló</i> : Fa; <i>cuarneró</i> : Ri (mapa 1/114)
<i>escaleta</i>	<i>les escaletes</i> —[a]scaletes—: As, Da, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>l'escaleta</i> —[a]scaleta—: Be, Fa, Mn (mapa 1/115)
<i>barana (del carro)</i>	<i>barana</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mn, Pa, Ra, Se, Ti, To, Vi; <i>l'escalada</i> —[a]scalada—: Pa, Ri; <i>l'escala</i> —[a]scala—: Mi (mapa 1/116)

³⁶² Pellofa amb aresta que cobreix el gra i els cereals i que queda després de la batuda.

³⁶³ Aquesta solució, *grapissos*, és la més general en els parlars veïns de la Terra Alta (Navarro 1996, I: 204). Pel que fa a la diferència entre *bolló* i *volvegó*, segons els informants de la Palma, el *bolló* és el rebuig resultant de ventar el cóc, palla petita i terra, que es fa servir per impermeabilitzar el barret del paller. El *volvegó*, en canvi, és el rebuig de porgar el gra quan ja s'ha ventat el cóc, terra fina i pallusset petit que també s'aprofita per impermeabilitzar el paller. En altres parlars, es consideren sinònims.

³⁶⁴ L'ALEANR (vol.II, m.170) hi recull, però, *pitrera*.

<i>contratirant</i>	<i>contratirant</i> : Fa, Fl, Pa, Ri —contr[e]tirant, en els dos darrers parlars—, To; <i>mntant</i> : As —m[o]ntant—, Be —m[o]ntant—, Gi, Mn —m[o]ntant—, Ra —m[o]ntant—, Da, Me, Mi, Se, Ti, Vi —m[o]ntant— (mapa 1/117)
<i>capçal</i> (del carro)	<i>lo recapçalet</i> : Fa; <i>lo cabeçal</i> : Da, Ri; <i>lo capçalet</i> : Be, Fl, Gi —capçal[ɛ]t—, Mn, Pa, Ti, Vi; <i>la telera</i> : To; <i>lo capçal</i> : As, Me, Se; <i>la capçalera</i> : Ga; <i>la taula</i> : Mi; <i>lo travesser</i> : Ra (mapa 1/118)
<i>estaca</i> (del carro)	<i>les estagues</i> —[a]stagues—: Fa; <i>les vares</i> : Ri; <i>les estaquilles</i> —[a]staquilles—: Be, Fl, Gi, Me, Mi, Mn, Ti; <i>les barretes</i> : Pa; <i>los palillos</i> : As, To, Vi; <i>les baranilles</i> : Ga, Me; <i>les varilles</i> : Da, Ra, Se (mapa 1/119)
<i>fusell</i> (del carro)	<i>fusillo</i> : As, ³⁶⁵ Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi —f[o]zillo—, Me, Mn, Ra, Ri, Se, To, ³⁶⁶ Vi; <i>fuell</i> : Mi, Pa, Ti (mapa 1/120)
<i>descans</i>	<i>lo descans</i> : As, Da, Fa, ³⁶⁷ Fl, Ga, Gi, Me, Mn, Pa, Ri, Se, Ti, To, Vi —tb. descanso—; <i>lo mosso</i> : Be, Da —los mossos—, Gi, Mi, Ra, Ti (mapa 1/121)
<i>escala</i> (del carro)	<i>l'escala</i> —[a]scala—: As, Fa, ³⁶⁸ Pa, Mi, Ra; <i>l'escalada</i> —[a]scalada—: As, Da, Ga, Gi, Me, Mn, To, Vi; <i>l'escaleta</i> —[a]scaleta: Be, Se; <i>les cuixeres</i> : Ti; <i>los clavillots</i> : Ri (mapa 1/122)
<i>llanda</i> (de la roda)	<i>llanda</i> : Gi, Ra; <i>llàntia</i> : Fa, Ga, Mi, Vi; <i>llanta</i> : As, Be, Da, Gi, Me, Ri, Se, Ti, To; <i>cércol</i> : As, Fl, Mn, To; <i>ciércol</i> : Pa (mapa 1/123)
<i>corba</i> (de la roda)	<i>les corbes</i> —c[u]rbes—: Da, Ga, Mn, Se, Ti, To; <i>les pinasses</i> : Pa, Ri; <i>lo cercol</i> : As, Fl, Vi; <i>les pines</i> : Be, Gi, Me, Mi, Ra (mapa 1/124) ³⁶⁹
<i>ralls</i> (de la roda)	<i>raios</i> : As, Be, Da, Fa, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Se, To, Vi; <i>ralls</i> : Fl, Pa, Ti (mapa 1/125)
<i>xabeta</i> (de la roda)	<i>la xabeta</i> : Be, Da, Fa, Mn, Pa, Se, Ti, Vi; <i>la xebeta</i> : As, Fl, Ga, Gi, Mi, Ra, Ri, To (mapa 1/126)
<i>fre</i>	<i>lo freno</i> : As, Fa, Ga, Ra, To, Vi; <i>la màquina</i> : Ga, Me, Mi, Pa, Ri; <i>lo topo del freno</i> : Da, Fl, Gi, Me, Mn, Pa, Se, Ti; <i>lo soc</i> : Be, Mi (mapa 1/127)
<i>fanal</i>	<i>lo fanal</i> : Da, Ga, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Se, Ti, To, Vi; <i>lo farol</i> : Fa; <i>lo llum</i> : As, Ri; <i>lo candil</i> : Fl; <i>lo fanal[ɛ]t</i> : Gi; <i>la llanterna</i> : Ti (mapa 1/128)
<i>tartana</i>	<i>tartana</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>carro en toldo</i> : Fa (mapa 1/129)
<i>toldo</i>	<i>lo toldo</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Ti, To, Vi —t[ó]ldo—, Pa, Se —t[ó]ldo—; <i>cuberta</i> : Ri; <i>arquillada</i> : Vi (mapa 1/130)
<i>galera</i>	<i>galera</i> : Fa, Mn; <i>carreta</i> : Gi, Ra, Ti, Vi; <i>carro en toldo</i> : Be, Me, Mn (mapa 1/131) ³⁷⁰

³⁶⁵ L'ALPI (m.75) recull, en canvi, *fusell* a Ascó.

³⁶⁶ L'ALDT hi recull *fuell*.

³⁶⁷ Segons l'ALEANR (vol. II, m. 159) també els *mossos*.

³⁶⁸ L'ALEANR (vol. II, m.149) hi recull l'*escalada*.

³⁶⁹ En el parlar de Faió no ha estat possible obtenir una resposta fiable.

³⁷⁰ A la resta de pobles és desconegut.

- ariendes* *les ariendes*: As, Fa, Fl, Me, Mn, Pa, To, Vi; *les riendes*: Be, Da, Ga, Gi, Mi, Ra, Se; *les arriendes*: Ti (mapa 1/132)
- enganxar* (l'animal al carro) *enganxar* —[a]nganxar: As, Be, Da, Fa, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ri, Se, Ti, To, Vi; *aganxar*: Fl, Pa, Ra (mapa 1/133)
- desenganxar* (l'animal del carro) *desenganxar* —des[a]nganxar—: As, Da, Fa, Gi, Me, Mi, Mn, Ri, Se, To; *desganxar*: Be, Fl, Ga, Pa, Ti; *desaganxar*: Ra (mapa 1/134)

LLISTA DE NOMS COMUNS

Són solucions compartides per tots els parlars de la comarca:

<i>anar al defora</i>	<i>garbera</i>
<i>anar al tros</i>	<i>era</i>
<i>antera</i> ³⁷¹	<i>boixa</i> ³⁷²
<i>arroplegar</i>	<i>aresta</i>
<i>arrossegar</i>	<i>llegum</i>
<i>aufals</i>	<i>ordi</i>
<i>bancal</i>	<i>matxo i mula</i>
<i>birbar</i> ³⁷³	<i>fava - favera</i>
<i>bosses (del carro)</i>	<i>vara / vares (del carro)</i> ³⁷⁴
<i>bóta</i>	<i>pésol</i>
<i>carretell</i>	<i>fulla de la dalla</i>
<i>destral</i>	<i>guixa - guixera</i> ³⁷⁵
<i>esteva de l'aladre</i>	<i>rellla de l'aladre</i>
<i>falç</i>	<i>cavalló (deu garbes)</i>
<i>feltre</i>	<i>cingla</i> ³⁷⁶
<i>fem</i>	<i>tractor</i>
<i>fesoler/fesolera</i>	<i>pesoler/pesolera</i>
<i>fita</i>	<i>escampar l'erada</i>
<i>jou</i>	<i>panís</i>
<i>llaurar</i>	<i>carro</i>
<i>llavor</i>	<i>panolla (de panís)</i>
<i>mànic</i>	<i>cigró - cigronera</i>
<i>mas</i>	<i>deslligar</i>
<i>masover</i>	<i>nus</i>
<i>masses</i>	<i>bajoca - bajoquera</i>
<i>pala</i>	<i>sedàs</i>

³⁷¹ Tros de terra que queda sense llaurar, en arribar a la partió, perquè l'animal o el tractor hi gira i després llaura de través.

³⁷² Peça de fusta que va ficada dins de la cuba del carro i abruga el cap del fusell.

³⁷³ Treure les males herbes de l'hort.

³⁷⁴ Les dos barres on va junyit l'animal que estira el carro.

Per a aquesta entrada i la resta de termes que apareixen a LLISTA DE NOMS COMUNS amb doble forma separada per una barra, consulteu el capítol de fonètica.

³⁷⁵ En els tres casos és possible que en totes les poblacions es designi el nom de la planta amb el de la llegum.

³⁷⁶ Cinta per subjectar l'albarda.

pedra d'esmolar
plantar
propietari/amo
rodera
*secà*³⁷⁷
segar
sembrar
solc
tascons
tombar o girar (el blat)
*volant*³⁷⁸
botó (de la roda del carro)

gavella
espiga
lligar
mànic de la dalla
pala de l'era
garba
carretó
roda
asclar
cossetxada o màquina de segar
*xurrac de dos mans*³⁷⁹

MOSTRA DE SOLUCIONS COMPARTIDES AMB VARIACIÓ FONÈTICA³⁸⁰

*carabassa /carbassa*³⁸¹
*doble*³⁸³
*lletilla/gentilla*³⁸⁴
*perpal*³⁸⁶
*redable*³⁸⁸
*sària/sàrria*³⁸⁹

*carmull*³⁸²
lletillera/gentillera
*mitger*³⁸⁵
*quartera/cortera*³⁸⁷
riendes/ariendes/arriendes
*sarió/sarrió*³⁹⁰

³⁷⁷ En el parlar de Riba-roja tot el terreny que és de secà es diu *mont*.

³⁷⁸ Tipus de falç.

³⁷⁹ També *surrac*. Vegeu el capítol 1.3.4.3 de fonètica.

³⁸⁰ Cada variant es troba analitzada amb més detall a l'apartat de fonètica.

³⁸¹ Amb pèrdua de la vocal pretònica —*carbassa*— a Da, Fa, Ra, Se.

³⁸² *Caramull* a Fa, Ri, Fl, Pa, Me i Mn; *carmull* a Vi, As, Da, Gi, Mi, Ra, Se, Ti; *garmull* a Be; *acarmull* a Ga i To.

³⁸³ Mesura del blat.

³⁸⁴ *Llentilles* només a la Torre.

³⁸⁵ Amb prepalatal fricativa —*mi[ʒ]er*— en tots els parlars, llevat de Ga, Mn, Da, Se, Ti, que s'articula amb prepalatal africada —*mi[dʒ]er*.

³⁸⁶ *P[ɑ]rpal* a Da, Pa, Se, Ti.

³⁸⁷ A la Palma i la Torre amb monoftongació del diftong.

³⁸⁸ *Rodable* a Ascó i Darmós.

³⁸⁹ *Sàrria* a As, Be, Da, Gi, Mi, Ra, Se i Ti; *sària* a As, Fa, Ri, Fl, Mn, Pa, To i Vi; a Ga i Me es van recollir les dos articulacions. Segons Coromines (DECat, 7: 698), “és un fet conegut que modernament els parlars occidentals tenen tendència a canviar tota *-r̄i-* en *-ri-*”.

³⁹⁰ *Sarrió* a As, Be, Da, Gi, Me, Ra, i Ti; *sarió* a Fl, Ga, Mn, Pa, Ra, Ri, To, Vi.

ANÀLISI I COMENTARI D'ALGUNS MOTS

El fet que la Ribera d'Ebre estigui ubicada dins del bloc occidental del català permet localitzar-hi mots que són propis d'aquesta àrea dialectal, com ara *aladre*,³⁹¹ *tafarra*,³⁹² (banda de cuir, cànem, etc, que subjecta la sella per darrere, passant per davall de la cua de l'animal), *panís*, *mantornar* o *girar*,³⁹³ *redable* (tiràs de l'era; *r[ò]dable* a Ascó i Darmós).³⁹⁴

Dins del bloc occidental, la Ribera d'Ebre està situada geogràficament a cavall entre el català nord-occidental i el català valencià i és per això que recull termes lèxics dels dos dialectes. Així, *entera* (tros de terra que queda sense llaurar en arribar a la partió) inclou la Ribera dins del nord-occidental, mentre que *anar a estall* (en tots els parlars llevat de la Palma; aquí *anar a preu fet*), *avena* (a Be, Fa, Fl, Me, Mi, Ra, Ri; a la resta *civada*), *cornalons* (bosses als costats que fa la sària; *cabullons* a Faió; *quarnerons* a Riba-roja)³⁹⁵ *mossos* (els descansos del carro —terme més general arreu del domini lingüístic—, anomenats així en els parlars de més al sud de la comarca: Be, Da, Gi, Mi, Ra, Ti), *fesol*, *bajoca* (a la Palma ja en plena regressió) els engloba en el valencià.

En alguns casos, la profusió lèxica d'aquesta comarca és sorprenent; aquesta proliferació de variants lèxiques es troba, sobretot, en els noms de les eines per treballar la terra.³⁹⁶

*aixada amb escarpell*³⁹⁷ 15 variants:³⁹⁸ *aixada de galló*, *aixada*, *càvic*, (*a*)*clotador*, *xapo*, *aixada de mi[3]a boca*, *aixada en escarpell*, *aixada ampleta*, *xapo d'escarpell*, *llaona*, *picotxa*, *aixada per fer clots*, *aixadeta*, *aixadet*

³⁹¹ L'aladre de forcat s'anomenava *pollegana* i és el que s'usava en la majoria de pobles de la comarca. Alcover (DCVB, 8: 724) localitza aquesta forma a Lleida, el Camp de Tarragona, el Priorat, Gandesa, Tortosa i Morella i recull també les variants formals que es poden trobar a la Ribera: *pollegana* a Fa, Fl, Ga, Mn, To; *pulligana* a la Palma (segons Alcover variant vulgar recollida a Tortosa i Morella, però sense tancament de la vocal velar); *pollagana* a Da, Gi, Me, Ra i *pollagana de fusta* a Mi. A Tivissa es va recollir un altre terme lèxic, *xiruga*, ja comentat anteriorment.

³⁹² *Tafarra* a As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To; però també *retranca*, a Be, Me, Mi, Vi i *coera* a Mn. *Coera*, en canvi, apareix recollit a Esterri d'Àneu i en menorquí i mallorquí.

Segons Alcover (DCVB, 9: 448), dins del català occidental, *retranca* es retroba a Gandesa, Tortosa, el Maestrat, Castelló i València.

³⁹³ Consisteix a fer la segona passada amb l'aladre abans de llaurar. El primer terme es recull a tots els parlars del nord del Pas de l'Ase; el segon a tots els parlars situats al sud del Pas de l'Ase. *Girar*, segons Alcover (DCVB, 6: 297), és propi també d'Olot, Tortosa, València, Altea i Eivissa. Alcover matisa que en altres indrets (Xàtiva, Gandia, Mallorca, Menorca) es diu *girar* la primera llaurada d'un camp.

Pel que fa a la designació recollida a Rasquera —*fer guaret*—, en el DCVB només apareix fent referència a la primera llaurada d'un camp abans de sembrar-se, però no a la segona.

³⁹⁴ Alcover (DCVB, 9: 251) recull el terme a Massalcoreig, Gandesa, Tortosa, Maestrat i Artana).

³⁹⁵ No recollit per Alcover.

³⁹⁶ També assenyala la gran variació dialectal en els noms de les eines del camp a la comarca del Baix Camp Núria Vilà, en el seu valuós *Estudi del vocabulari de les eines agrícoles a la comarca del Baix Camp* (per a la referència bibliogràfica, cf. apartat 5 d'aquest estudi).

³⁹⁷ Per saber la distribució de cada terme per municipis consulteu la llista inicial d'aquest mateix apartat.

³⁹⁸ Amb l'accepció que apareix en el DCVB —destral de llenyataire— és desconeguda en els parlars de la Ribera d'Ebre. Segons la definició que en donen els informants, es tracta d'una eina usada per fer clots, la qual duu un escarpell que es fa servir sovint per anar tallant les arrels que van sortint. De totes les variants recollides a la Ribera, només una —*aixada amb escarpell*— apareix també en el treball de Vilà (1991: 22).

La forma *llaona*, que es troba recollida al DCVB, remet a *llogona* o *llegona* i apareix definida com "aixada de ferro molt ample, gairebé quadrat, que té una dolla o canó de ferro on encaixa el mànec". En els parlars de la Ribera que l'usen, però, no es tracta d'aquesta eina, sinó que el significat serveix per designar l'aixada de fer clots. Es tracta, però, d'un terme lèxic només recollit en tortosí i valencià.

<i>martell</i> (de fer marge)	11 variants: <i>martell de pena, picoleta de punta, picoleta, piquets, pic, picolets, martells de fer màrgens, picota, martell, pic de margenador, pic de fer marge</i>
<i>podall llarg</i>	11 variants: <i>podall amb/en mànec llarg, tallantó, podall dels esbarzers, podall, esbrossador, desbrossador, falçó de traure esbrazers, falç ll[é]r[ga], falçó en mànec llarg, tallant, falçó en mànec llarg</i>
<i>aixada de fer brossa</i>	10 variants: <i>aixada, aixartell, magall, cassut, aixadell, aixada ampla, aixada de raure, aixada de boca, aixada cassuda, aixada de mi[3]a boca</i>
<i>aixada estreta</i>	10 variants: <i>aixada estreta, aixada de galló, aixada d'arrabassar, aixada, pica, aixadell, aixada de gangalla, aixada de punta, aixada escarpellera, aixada estreta d'arrabassar</i>
<i>aixadó</i>	10 variants: <i>picoleta, tallantó, aixadó, martelleta, martellina, aixartell, aixadelló, aixadellet, aixadella, cavet</i>
<i>aixada ampla</i>	9 variants: <i>aixada ampla, aixada de la bellota, aixada de boca redona, xapo, càvic ample, càvec, aixada, aixat, càvic</i>
<i>càvec</i>	9 variants: <i>càvic, càvic de punta, aixada de cavar vinya, aixada de mi[3]a boca, aixada escarpellera, aixada camperola, aixada de punta, pic, aixat de punta</i>
<i>xapolina</i>	7 variants: ³⁹⁹ <i>xapolina, aixadella, aixadellet, aixadó, aixartell, aixot, caviquet</i>
<i>palafanga</i>	6 variants: <i>pala, pala d'enfangar, pala fanguera, pala de punxa, pala de fangar, pala de punta</i>
<i>àrpiets</i>	7 variants: <i>cavafem, aspiocs, aspiocs de tres puntes, rascle, cavanfalsos, aspiot, rampill de tres punxes</i>
<i>pic de dos puntes</i>	6 variants: <i>pic de dos puntes, piqueta, escoda, picot, pic, aixada</i>
<i>pic</i>	6 variants: <i>pic, picot, picotxa, aixada, piotxa, picossa</i>
<i>aixada de dos puntes</i>	5 variants: <i>aixat de dos puntes, aixada de punxó, càvic de dos puntes, càvic cavadador, càvic de cavar vinya</i>
<i>arpiots</i>	5 variants: <i>arpiots, arpiocs, aspiocs, aspiocs de dos puntes, graupes⁴⁰⁰</i>
<i>soqueta</i>	4 variants: <i>soquet, soqueta, esclonet, esclon</i>
<i>rascle</i>	4 variants: ⁴⁰¹ <i>rascle, rastilla, rasclat, riscle</i>

En alguns casos els parlars extrems es desmarquen de la resta i adopten solucions pròpies; per exemple en el parlar de Faió es recullen els termes *ermo* (camp sense conrear; *erm* a la resta),⁴⁰² *carrejar* (*garbejar*), *forcó* (*forca* a la resta), *trillar* (*batre* a la resta; recollit per Alcover (DCVB, 10: 525) a la Ribagorça, la Llitera, Fraga i Llúria). També en el parlar de la Palma es

³⁹⁹ Totes les formes recollides a la comarca han estat assenyalades també per Vilà (1991: 23) en els parlars del Baix Camp que ella estudia.

⁴⁰⁰ Alcover (DCVB) dona la forma *grupes* com a sinònims d'*arpiots*, localitzat al Camp de Tarragona i al Priorat; Vilà (1991: 115) també el recull al Baix Camp. No és estrany, doncs, que aquesta sigui la forma usada per designar els *arpiots* a la Serra d'Almos, atès que és una de les poblacions més properes al Priorat.

⁴⁰¹ La variant *riscle*, recollida a la Serra, l'assenyala Alcover (DCVB) a Falset. Explica l'etimologia a partir de *rascle*, deformat per analogia de *riscla*.

⁴⁰² Es podria pensar en un possible castellanisme o aragonesisme, perquè Coromines recull *yermo* a l'Alt Aragó.

poden trobar variants que divergeixen de la resta de parlars: *séquel* (*centeno*), *escombrar* (*agranar* a la resta). Igualment, a Darmós i la Serra d'Almos es va recollir el mot *seixa* per referir-se al blat. Alcover (DCVB, 10: 924) indica que la *xeixa* (*seixa* en català occidental) és el blat de bona qualitat, que fa la farina blanca i més saborosa que la del blat ordinari, però en aquests dos parlars aquest significat s'usa indistintament per als dos significats (*blat* i *seixa*). En el parlar de Tivissa, en canvi, i contràriament a l'explicació que en fa Alcover, la *seixa* és la barreja de blat i ordi, el que en altres parlars es denomina *mitadenc*, *mescla* o *barreja*.

En altres casos, el Pas de l'Ase marca una frontera clara entre els parlars del nord de la comarca i els del sud: *mantornar* / *girar*, *respall* / *ramàs*, *triança* (*forca* a Faió) / *trienca*, *trillenca*, *tienca*, *tiràs*, *estiràs* / *ròssec*, *ròssic*.

Igual com en la resta de parlars catalans, també a la Ribera d'Ebre l'influx del castellà ha possibilitat la introducció de termes lèxics d'aquesta llengua. Les parts del carro, per exemple, presenten un nombre prou elevat de castellanismes (igual com en parlars veïns de la Terra Alta, Navarro 1996, I: 206): *xaveta* (del carro), *topo* (*botó* de la roda; *botó* a As, Da, Fa, Fl, Ga, Me, Mi, Mn, Pa, Se, Ti, To, Vi); *cuixera* a Gi, *raio* (*raig* de la roda; *ralls* a Fl, Pa, Ti), *riendes*/*ariendes*/*arriendes* (*regnes*), *cabeçal* (telera del carro a Darmós i Riba-roja, a la resta *capçal*), *freno* (o *topo del freno*), *fusillo* (*fusell* del carro; *fuell* a Mi, Pa, Ti).⁴⁰³ Altres castellanismes encara vius són *cossetxada*, *cabanya* (*cabana* a Darmós i Móra d'Ebre), *espantapàjaros* (Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ri, Se, Ti, Vi), *centeno* (As, Be, Da, Fa, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Se, Ti).

4.1.2 Indústries relacionades amb l'agricultura

4.1.2.1 La vinya

<i>mallol</i>	<i>mallol</i> : As, Da, Ga, Gi, Mi, Mn, ⁴⁰⁴ Pa, Ra, Se, Ti, To, Vi; <i>maiol</i> : Fl; <i>manyol</i> : Be, Me; <i>renou</i> : Ri (mapa 2/149) En els parlars de Faió i Riba-roja és un mot desconegut.
<i>el tronc</i>	<i>tronc</i> : As, Fl, Ga, Me, Mn; <i>soca</i> : Be, Da, Fa, Gi, Me, Mi, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi (mapa 2/150)
<i>un sarment</i>	<i>un sarment</i> : As, Be, ⁴⁰⁵ Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Mn, Pa, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>una verga</i> : Ri; <i>una sarment</i> : Me; <i>un serment</i> : Mi, Ra (mapa 2/151)
<i>un capficat</i>	<i>robat</i> : Fa; <i>emburxonat</i> —[a]mburxonat—: Ri; <i>abocat</i> : Fa, Fl, Gi, Mi, Ra; <i>capsurtat</i> : Vi; <i>arrailat</i> : As; <i>murgó</i> : Be, Ga; <i>cappare</i> : Me; <i>capadre</i> : Pa; <i>amuronat</i> : Mn; <i>amurxonat</i> : To; <i>colgat</i> : Da, Se, Ti (mapa 2/152)
<i>pàmpol</i>	<i>pàmpol</i> : Me, Mn, Se; <i>pampa</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Pa, Ra, Ri, Ti, To, Vi (mapa 2/153)
<i>espampolar</i>	<i>despampar</i> : Fa, Ra; <i>espampar</i> : As, Be, Fl, Ga, Gi, Pa, Ri, Vi; <i>esmagencar</i> : To; <i>desbrotimar</i> : Me; <i>espampolar</i> : Me, Mi, Mn; <i>esbrotimar</i> : Se; <i>espollimar</i> : Da, Se, Ti (mapa 2/154)

⁴⁰³ En aquest cas, tal com indica Navarro (1996, I: 206), la gran similitud estructural entre l'espanyol i l'aragonès no permet identificar amb exactitud com a procedent d'aquesta llengua aquesta forma.

⁴⁰⁴ Es deia *mallol* al cep quan era bord i calia empeltar-lo.

⁴⁰⁵ També és habitual la forma més col·loquial *braços*.

<i>els fils</i> (de la vinya)	<i>fils</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Se, Ti, To, Vi; <i>banyes</i> : Ri; <i>cavallets</i> : Fl, Mi (mapa 2/155)
<i>parral</i>	<i>parral</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Se, To, Vi; <i>parra</i> : Pa, Ti (mapa 2/156)
<i>puntal</i>	<i>estaca</i> : As, Fl, Ga, Gi, Mn, Ra; <i>puntal</i> : Be, Fa, Me, Mi, Ri, Se, Ti, To; <i>guia</i> : Da, Vi (mapa 2/157)
<i>macabeu</i> (classe de raïm)	<i>macabeu</i> : Be, Da, Ga, Gi, Me, Mn, Pa, Se, Ti; <i>macameu</i> : As, Fa, Fl, Mi, Ra, Ri, To (mapa 2/158)
<i>garnatxa</i> (classe de raïm)	<i>garnatxa</i> : Gi, Ri; <i>granatxa</i> : la resta (mapa 2/159)
<i>un carroll</i>	<i>carroll</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>rebotet</i> : Ga; <i>corroll</i> : Gi, Ra; <i>rebrostim</i> : Pa ⁴⁰⁶ (mapa 2/160)
<i>rapa</i>	<i>rapa</i> : As, Be, Da, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>barrosca</i> : Pa; <i>raspa</i> : Pa; <i>barrusca</i> : Fa (mapa 2/161)
<i>esfarfalat</i>	<i>clar</i> : Fa; <i>esfargalat</i> : Be, Da, Ga, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>esgarrillat</i> : Fl; <i>esfarfalat</i> : As, Me, Pa; <i>desgranat</i> : Me, Ra; <i>esfargallat</i> : Gi; <i>mal granat</i> : Se; <i>esfarfallat</i> : Pa; <i>escarrat</i> : Mi (mapa 2/162)
<i>pinyol</i>	<i>lo granilló</i> : Fa, Fl, Pa, Ra, Vi; <i>lo pinyol</i> : As, Be, Da, Ga, Me, Mi, Pa, Ri, Se, To; <i>lo gra</i> : Gi, Mi, Mn, Ti (mapa 2/163)
<i>la verema</i>	<i>verema</i> : Da, Ga, Mn, Ti; <i>vrema</i> : As, Da, Fa, Fl, Mn, Pa, Ri, To, Vi; <i>verma</i> : Be, Gi, Me, Mi, Ra, Se (mapa 2/164)
<i>veremar</i>	<i>vermar</i> : As, Be, Da, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Se, Ti, To, Vi; <i>vremar</i> : Fa, Fl, Ri (mapa 2/165)
<i>veremador</i>	<i>vermador</i> : As, Be, Da, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Se, Ti, To, Vi; <i>vremador</i> : Fa, Fl, Ri (mapa 2/166)
<i>remolc</i>	<i>remolque</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Me, Ri, Vi —r[a]molque—; <i>remolc</i> : Ga, Gi, Mn, Pa, Se, To —rem[ó]lc—, Ti; <i>carreta</i> : Ra (mapa 2/167)
<i>encarrollar</i>	<i>recórrer els carrolls</i> : Fa; <i>escarrollar</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>escorrollar</i> : Gi, Ra (mapa 2/169) ⁴⁰⁷
<i>podall</i>	<i>falcó</i> : Fa, Me, Mi, Mn, Vi; <i>podall</i> : Fl, Gi, Pa, Ri, Ti, To; <i>podadora</i> : As, Be, Se; <i>falcó amb escarpell</i> : Ga; <i>falcó</i> : Da, Ra (mapa 2/170)
<i>cornalera</i>	<i>cornalera</i> : As, Be, Da, Fa, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Se, Ti, To; <i>cuarnalera</i> : Ri; <i>ansa</i> : Fl, Mi, Vi (mapa 2/171)
<i>el cimaler</i>	<i>cimaler</i> : Be, Da, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Se, Ti, To, Vi; <i>barres</i> : As, Fa, Fl, Ri (mapa 2/173)
<i>el cistell veremador</i>	<i>lo cistell</i> : As, Be, Fa, Me, Mi, Pa, Ri, To; <i>lo cister vremador</i> : Fl; <i>lo cistell de vermar</i> : Da, Ga, Mn, Se, Ti, Vi; <i>cistell vermador</i> : Gi, Ra (mapa 2/174)

⁴⁰⁶ Només aplicat als carrolls que queden al cep.

⁴⁰⁷ En el parlar de la Palma dels carrolls que quedaven penjats, més petits que la resta, se'n deia *rebrostims*. Normalment es deixaven i no es passaven a collir, perquè la vinya va ser una activitat molt secundària.

<i>pisar</i>	<i>pisar</i> : As, Fa, Fl, Pa, Ri, To, Vi; <i>piar</i> : Da, Ga, Se; <i>trepitjar</i> — <i>tr[a]pitjar</i> —: Be, Gi, Me, Mi, Mn, Ti; <i>xafar</i> : Ra (mapa 2/175)
<i>cove</i>	<i>covaneta</i> : Fa, Fl; <i>coveneta</i> : Ri; <i>covi</i> : Mi, Pa, To, Vi; <i>cove</i> : As, Be, Da, Ga, Gi, Me, Mn, Ra, Se, Ti (mapa 2/176)
<i>coSSI</i>	<i>coSSI</i> : As, Fa, Fl, Ri, Ti, To; <i>cubeta</i> : Fa; <i>coSSIol</i> : Be, Da, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Se — <i>c[u]SSIol</i> —, Ti, Vi (mapa 2/177)
<i>fermentar</i>	<i>fermentar</i> : As, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Se, Ti, To, Vi; <i>bullir</i> : Be, Da, Fl, Gi, Mi, Mn, Ra, Ri (mapa 2/178)
<i>trafegar el vi</i>	<i>tresbalsar</i> : Da, Fa, Fl, Gi, Mi, Ra, To; <i>trescolar</i> : As, Ga, Mn, Ri, Se, To, Vi; <i>trasbalsar</i> : Be, Me, To; <i>trascolar</i> : Be, Pa, Ti (mapa 2/179)
<i>cèrcol</i>	<i>cércol</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>ciércol</i> : Pa; <i>cèrcol</i> : Ga, Gi (mapa 2/180)
<i>vi tèrbol</i>	<i>vi brut</i> : Fa; <i>vi túrbio</i> : Fa; <i>vi tèrbol</i> : As, Be, Da, Fl, Ga, Gi — <i>t[é]rbol</i> —, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi (mapa 2/181)
<i>vi picat</i>	<i>vi agrís</i> : Fa; <i>vi picat</i> : As, Be, Da, Fa, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>vi apuntat</i> : Fl, Pa, Ra; <i>vi acidat</i> : Da (mapa 2/182)

A banda de les solucions *borratxo*, per designar la persona que ha begut molt alcohol, i *borratxera*, també s'han recollit una gran quantitat d'eufemismes, que s'indiquen en el quadre següent:

	borratxo	borratxera		borratxo	borratxera
As	anar begut	merla	Mn	anar envalat anar picat anar balabela	trompa turca merla
Be	anar gat portar el tiro portar un ciego	merla mona bufa	Pa	anar mec anar begut anar torrat	merda trompa
Da	anar tocat anar calent	trompa merla	Ra	anar alegre anar content anar madrvat	merla xufa
Fa	anar piny[é]ru anar alegre	merlussa trompa	Ri	anar alegre	merla
Fl	anar begut anar mamat	merla	Se	anar bufat anar trompa anar col·locat	trompa pet
Ga	anar trompa anar envalat	merla	Ti	anar alegre anar begut	trompa merla
Gi	anar alegre anar tocat se li han fet los peus redons	xufa trompa	To	anar begut anar engatinat	mona
Me	anar tocat	merla	Vi	anar begut	mona
Mi	anar miau anar content anar alegre	mona merla			

4.1.2.2 L'olivera

<i>oliver</i>	<i>oliver</i> : tota la comarca llevat de Móra d'Ebre; <i>olivera</i> : Me (mapa 2/183)
<i>bord</i>	<i>bordís</i> : As, Fa, Me, Mn, Ra, To; <i>bord</i> : Be, Da, Fl, Ga, Gi, Mi, Pa, Ri, Ti, To, Vi; <i>bordissot</i> : Se; <i>bordisc</i> : Mi (mapa 2/184)
<i>ombra</i>	<i>ombra</i> —[ó]mbra—: Da, Ti; —[s]mbra—: As, Pa, Ri, Vi; <i>sombra</i> —s[ó]mbra—: Be, Fa, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Se, Ti, To; —s[s]mbra—: Fl, Pa (mapa 2/185)
<i>arrels</i>	<i>les rails</i> : As, Be, Fa, Fl, Me, Mi, Mn, Ri, Vi; <i>les rael</i> : Da, Gi, Pa; <i>les arrails</i> : Ga, To; <i>les arrael</i> : Da, Ra; <i>los arrels</i> : Se, Ti; <i>la cabellera</i> : Ti (mapa 2/186)
<i>el tronc</i>	<i>tronc</i> : tots els parlars llevat de Ginestar; <i>soca</i> : Gi, Me (mapa 2/187)
<i>la soca</i>	<i>rabassa</i> : Gi; <i>soca</i> : la resta de pobles; les dos solucions: Be, Mn ⁴⁰⁸ (mapa 2/188)
<i>l'escorça</i>	<i>la pell</i> : Fa; <i>la carrotxa</i> : Fa, Fl, Ga, Me; <i>la cr[ó]sta</i> : Ri; <i>l'esc[ó]rça</i> : Pa; <i>l'esc[ó]rça</i> : As, Vi; <i>l'esc[ó]rtxa</i> : To; <i>l'escarr[ó]txa</i> : Be, Da, Gi, Mi, Mn, Ra, Se, Ti; <i>la pela</i> : Ra (mapa 2/189)
<i>branca</i>	<i>rama</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>branca</i> : Gi, Mi (mapa 2/190)
<i>esqueixar</i>	<i>arrencar</i> : As, Fa, Mn; <i>esquixar</i> : Fl, Pa, Ri, To; <i>trencar</i> : Ga, Gi, Ra, Ti, To; <i>escopar</i> : Me, Pa; <i>esgallar</i> : Be, ⁴⁰⁹ <i>esclopar</i> : Be, Gi, Mi; <i>esqueixar</i> : Da; <i>esquinzar</i> : Se (mapa 2/191)
<i>escapçar</i>	<i>espodaçar</i> : Fa; <i>cotar</i> : Me, Ri; <i>espuntar</i> : As, Fl, Ga, Pa, Ti; <i>escapçar</i> : Pa, Se, Ti, To, Vi; <i>traure els pollancs</i> : To; <i>(ar)redonir</i> : Me, Mn; <i>espollissar</i> : Be, Mi; <i>aclarir</i> : Da, Gi, Ra (mapa 2/192)
<i>buscall</i>	<i>rama</i> : Fa; <i>llenya prima</i> : Fa; <i>secall</i> : Ri; <i>buscall</i> : As, Be, Da, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi (mapa 2/193)
<i>brot</i>	<i>brot</i> : Da, Fa, Gi, Pa, Ri, Se, Ti, Vi; <i>pollís</i> : Fa; <i>brosta</i> : Be, Fl, Mi, Pa; <i>rebrotim</i> : Ga, Me, Mn, Vi; <i>pollanc</i> : As, Gi, Ra, Se, Ti, Ti (mapa 2/194)
<i>brotar</i>	<i>brostar</i> : Be, Fa, Fl, Mi, Pa, Ri; <i>brotar</i> : Da, Ga, Gi, Mi, Ra, Se, Ti, To, Vi; <i>traure brosta</i> : Me; <i>treure rebrotims</i> : Mn; <i>mesar</i> : As, Be; <i>sortir els pollancs</i> : Se (mapa 2/195)
<i>borró</i>	<i>grifó</i> : As, Be, Fl, Ga, Me, Mi, Pa, Ra, Ri, Vi; <i>borró</i> : As, Be, Da, Fa, Mn, Se, Ti, To, Vi; <i>botó</i> : Fa (mapa 2/196)
<i>borronar</i>	<i>borronar</i> : As, Da, Fa, Gi, Mn, Se, Ti, To; <i>grifonar</i> : Be, Fl, Ga, Me, Mi, Pa, Ra, Ri, Vi; <i>botonar</i> : Fa; <i>aborronar</i> : Gi (mapa 2/197)
<i>collir olives</i>	<i>anar a l'auliva</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Pa, Se, Ti, To; <i>anar a collir</i> : Ri; <i>anar a fer aulives</i> : Be, Da, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Se, Ti; <i>anar a collir aulives</i> : As, Pa, To, Vi; <i>anar als aulives</i> : Mi (mapa 2/198)

⁴⁰⁸ La *rabassa*, en aquest parlar, són les arrels de baix.

⁴⁰⁹ Si és per naturalesa, *esclopar*.

<i>bastó</i>	<i>ganxo</i> : As, Fa, Fl, Ri, To, Vi; <i>canya</i> : Ri; <i>bastó</i> : As, Be, Da, Ga, Me, Mn, Ti; <i>barres</i> : Mi; <i>totxo</i> : As, Fa, Fl, Gi, Mi, Mn, Ri, Ti; <i>verduga</i> : Ra, Ti (mapa 2/200) ⁴¹⁰
<i>el cavall</i>	<i>escala de tres peus</i> : Be, Da, Fa, Ga, Mi, Se; <i>escala de peu</i> : Ri; <i>banc</i> : Fl, Pa, To; <i>cavallet</i> : Ra, Ti, Vi; <i>escala</i> : As, Gi, Me, Mn (mapa 2/201) ⁴¹¹
<i>la pinta</i>	<i>rasqueta</i> : Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Ra; <i>collidros d'aulives</i> : Fa; <i>sarpeta</i> : Gi, Pa, Ri, To; <i>màquina</i> : Pa; <i>raspeta</i> : As, Vi; <i>rasqueta</i> : Mn; <i>pinta</i> : Be, Da, Ti; <i>raspa</i> : Mi; <i>escarrador</i> : Se (mapa 2/202)
<i>escarrar</i>	<i>escarrar</i> : Be, Da, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Se, Ti; <i>collir</i> : As, Fa, Fl, Pa, Ri, To, Vi (mapa 2/203)
<i>el porgador</i>	<i>tirador</i> : Pa; <i>porgador</i> : a la resta de localitats (mapa 2/204)
<i>la gronsa</i> (del molí)	<i>gronsa</i> : As, Be, Fa, Ga, Gi, Me, Mi, Pa, To; <i>tolva</i> : Fl, Mn, Ri, Vi; <i>gruansa</i> : Da, Se, Ti (mapa 2/206)
<i>la sotana</i> (del molí)	<i>sotamola</i> —s[ɔ]/t[ɛ]/mola—: Pa; <i>sotana</i> : As, Be, Da, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Se, To, Vi; <i>pedra</i> : Fa ⁴¹² (mapa 2/207)
<i>la mola</i> (del molí)	<i>lo roll</i> : As, Be, Fa, Fl, Ga, Mi, Ra, Ri; <i>lo rull</i> : Ri; <i>la curra</i> : Pa, To, Vi; <i>lo rodillo</i> : Mn; <i>lo rodet</i> : Da, Gi, Ti; <i>lo curro</i> : Me; <i>lo curró</i> : Se (mapa 2/208)
<i>trabassar l'oli</i>	<i>tresbassar</i> : Da, Fa, Gi, Ra, Se; <i>trescolar</i> : Gi, Ri, To, Vi; <i>trabassar</i> : Fl; <i>decantar</i> : As, Pa; <i>trabassar</i> : Be, Ga, Me; <i>trascolar</i> : Be, Ti; <i>trabassar</i> : Mn, Mi (mapa 2/210)
<i>bassa</i>	<i>pila</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Me, Mi, Pa, Ri, To, Vi; <i>bassa</i> : Mn; <i>basseta</i> : Gi, Se, Ti; <i>pica</i> : Ra (mapa 2/211)
<i>la llegidora</i>	<i>plat</i> : Fa, Ga, Me, Ri, To; <i>paella</i> : Da, Gi, Me, Pa, Se, Ti; <i>llegidora</i> : Be; <i>plegador</i> : To; <i>pala</i> : As; <i>rasa</i> : Mi; <i>llanceta</i> : Ra; <i>espumadera</i> : Fl; <i>casseta</i> : Vi (mapa 2/213)
<i>cassol</i>	<i>casso</i> : As, Fa, Fl, Ga, Me, Pa, Ri, Ti, Vi; <i>cassol</i> : Mn; <i>cadap</i> : Gi, Ra; <i>cassó</i> : Da, Se; <i>mesureta</i> : To; <i>cubet</i> : Mi; <i>c[u]llidora</i> : Be (mapa 2/214)
<i>barral</i>	<i>buiol</i> : Fa, Ri; <i>barral</i> : As, Be, Da, Fl, Ga, Gi, Me, Mn, Pa, Se, Ti, To, Vi; <i>poal</i> : Ga; <i>barril</i> : Mi, Ra (mapa 2/215)
<i>gerra</i>	<i>tenalla</i> : Fa; <i>gerra</i> : la resta de parlars (mapa 2/216)
<i>càntir</i> (d'oli, mesura)	<i>càntir</i> : Da, Mn, Pa, Se, Ti, Vi; <i>cànter</i> : la resta (mapa 2/217)
<i>clotxa</i>	<i>clotxa</i> : As, Be, Fa, Fl, Gi, Me, Mi, Mn, Ri, Vi; <i>lo cantó amb l'aningada</i> : Ga; <i>lo cantó</i> : Ra; <i>un cantó de pa</i> : Da, Se, Ti (mapa 2/218) ⁴¹³

⁴¹⁰ A la localitat de la Palma no es fa servir.

⁴¹¹ En la majoria de localitats de la comarca no s'usa per collir olives, sinó per a la fruita. Només a la Palma es fa servir per a les olives. La resta de pobles fan servir escala, tot i que actualment el banc es comença a fer servir també per collir olives.

⁴¹² Segons l'ALEANR (vol. II, m. 233), a Faió *mola* i *solera*, però *pedra* i *sotana* són variants usals en altres parlars de l'Aragó.

⁴¹³ A la Palma i a la Torre no se'n fa.

LLISTA DE NOMS COMUNS

<i>cofi</i>	<i>collita</i>
<i>molí</i>	<i>oli verge/vergi</i>
<i>sansa</i>	<i>oliasses</i>
<i>morca</i>	

4.1.2.3 El blat

<i>el molí</i> (de blat)	<i>molí</i> : As, Be, Fa, Fl, Ga, Me, Mi, Mn, Pa, Ri, Ti, To, Vi; <i>molí de gra</i> : Gi; <i>molí de blat</i> : Da, Ra, Se (mapa 2/219)
<i>el lliurador</i>	<i>lo llaurador</i> : Se; ⁴¹⁴ <i>lo plegador</i> : To; <i>lo lliurador</i> : la resta de pobles (mapa 2/220)
<i>cerndre</i>	<i>cerndre</i> : As, Be, Fa, Fl, Ga — <i>c[é]ndre</i> —, Mi, Ra; <i>cernar</i> : Da, Mn, Mi, Ri, To, Vi; <i>passar farina</i> : Pa; <i>cèrner</i> : As, Gi; <i>cernir</i> : Me (mapa 2/221)
<i>l'escaleta</i>	<i>l'escaleta</i> : As, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Se, Ti, To; <i>les escaletes</i> : Be, Ri, Vi; <i>l'escalonet</i> : Me (mapa 2/222)
<i>el llevat</i>	<i>rent</i> : Fa, Pa, Ti, To; <i>llevat</i> : As, Be, Da, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi (mapa 2/223)
<i>la rasadora</i>	<i>la rasqueta</i> : Be, Da, Ga, Me; <i>la creixidera</i> : As, Fa, Fl, Pa, Ri, To, Vi; <i>la rasca</i> : Mi; <i>lo tallant</i> : Gi, Mn, Ra; <i>la raedora</i> : Ra; <i>la rasadora</i> : Se; <i>la llevadora</i> : Ti (mapa 2/224)
<i>el forner</i>	<i>fornar</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Ti, Vi; <i>pastisser</i> : Gi, Pa, Ri, Se, To (mapa 2/225)
<i>la pala</i>	<i>pala d'enfornar</i> : Fl; <i>pala</i> : la resta (mapa 2/226)
<i>escombra</i> (del forn)	<i>granera</i> : As, Be, Da, Fa, Ga, Me, Mi, Ri; <i>escombra</i> : Da, Fl, Ga, To; <i>granereta</i> : Vi; <i>escombreta</i> : Mn, Se; <i>garnera</i> : Mi, Ra; <i>ramàs</i> : Gi; <i>granera del forn</i> : Ti; <i>botja</i> : Pa (mapa 2/227)
<i>escombrar</i> (el forn)	<i>agranar</i> : Be, Da, Fa, Ga, Gi, Mi, Mn, Ra, Ri, Ti, Vi; <i>escombrar</i> : As, Da, Fl, Ga, Pa, Se, To (mapa 2/228)
<i>molles</i> (de pa)	<i>molles</i> : As, Be, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>engrunes</i> : Mn, Ti; <i>miques</i> : Mi; <i>molletes</i> : Da; <i>migranyes</i> : Ti (mapa 2/230)
<i>pa besat</i>	<i>pa besat</i> : As, Be, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ri, Se, To, Vi; <i>bessons</i> : Da, Me, Ri, Se; <i>pa apegat</i> : Ra, Ti (mapa 2/231)
<i>un crostó</i>	<i>crostó</i> : Fa, Fl, Gi, Me, Pa, Ri, Se; <i>cantó</i> : As, Da, Ga, Gi, Mn, Ra, Ti, To, Vi; <i>punta</i> : Be, Gi, Mi, Mn, Ti; <i>banya</i> : Be, Gi; <i>mamelles</i> : Ti (mapa 2/232)
<i>pa sec</i>	<i>pa sec</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi — <i>s[é]c</i> —, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>pa dur</i> : Be — <i>du[r]</i> —, Mi — <i>du[rt]</i> —, Da (mapa 2/233)
<i>pa tou</i>	<i>pa blan</i> : Ra, Se; <i>pa tou</i> : tots els pobles de la comarca (mapa 2/234) ⁴¹⁵

⁴¹⁴ Vilà (1991: 117) també recull aquesta forma al Baix Camp.

<i>pa rodó</i>	<i>pa redó</i> : As, Fl, Ga, Pa, Ri; <i>pa de quilo</i> : Fl, Ga, Me, Mn, Pa, To, Vi; <i>pa de pagés</i> : As, Ga, Mi; <i>pa</i> : Be, Da, Fa, Gi, Ra, Se, Ti (mapa 2/236)
<i>llengüet</i>	<i>xusco</i> : Ra; <i>llengüet</i> : la resta de parlars; <i>tallat</i> : As (mapa 1/267)
<i>pa integral</i>	<i>pa de règim</i> : As, Da, Fa, Ra, Ti; <i>pa integral</i> : Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Pa, Ri, Ti, To; <i>pa de segó</i> : Vi; <i>pa negre</i> : Mn; <i>pa moreno</i> : Be, Da, Se (mapa 1/268)

LLISTA DE NOMS COMUNS

<i>crosta del pa</i>	<i>barra</i>
<i>pa florit</i>	<i>pa</i>
<i>farina</i>	<i>pa ullat</i>
<i>el segó</i>	<i>sola</i> (<i>solera</i> a Flix i Móra d'Ebre)
<i>la pastera</i>	<i>rosegó</i>
<i>el sedàs</i>	<i>molla</i>
<i>pastar</i>	<i>llescar</i>
<i>el forn</i>	<i>llesca</i>
<i>pastar</i>	

ANÀLISI I COMENTARI D'ALGUNS MOTS

En aquest camp semàntic, les diverses variants lèxiques tornen a posar en evidència aquesta situació fronterera de la comarca de la Ribera d'Ebre entre els dialectes nord-occidental i valencià. Així, en la majoria de parlars es troben paral·lelismes amb el valencià, com ara *raïl* o *arraïl* (a As, Be, Fa, Fl, Ga, Me, Mi, Mn, Ri, To, Vi; *raels*, *arraels* o *arrels* a la Palma i en els parlars sud-orientals: Da, Se, Ti, Gi, Ra), *mostra* (flor de l'oliver), i també amb el nord-occidental, com *pampes* (fulla del cep; només *pàmpols* a Me, Mn, Se). Només a Faió continua aquest dialecte amb el mot *tenalla* (*gerra* a la resta), terme compartit amb els parlars veïns aragonesos de la Terra Alta (Navarro 1996, I: 211). Igualment, només es recull en els parlars de Faió i la Palma el terme *barrusca*, per designar el raïm despullat de grans (a la Palma amb velar semitancada, *barr[ó]sca*, i convivint amb *raspa*). Es tracta novament d'un paral·lelisme amb el català nord-occidental. A la resta de poblacions i en tortosí i valencià la forma usada és *rapa*. També seria tortosina la variant *carroll* (*carràs* seria la forma més general).

El parlar de la Palma també presenta altres variants lèxiques que divergeixen de la resta de parlars de la comarca: per designar el cep que s'enfila es fa servir el mot *parra* (igual com a Tivissa), però a la resta de localitats la forma usada és *parraç*, el receptacle que servia per separar les olives de les fulles i les rametes es diu aquí *tirador*, mentre que a la resta de la comarca el nom que presenta és *porgador*,⁴¹⁶ igualment, la mola de davall, fixa, d'un molí s'anomena *sotamola* (igual com a l'Urgell, la Conca de Barberà i el Camp de Tarragona, segons Alcover) però a la resta de parlars es diu *sotana* (terme recollit per Alcover a Gandesa, Ascó, tota la ribera de l'Ebre i Menorca).

⁴¹⁵ Per a l'articulació de la vocal tònica de *tou*, cf. capítol 1.1.7 de fonètica.

A Ginestar l'adjectiu *blan* no és desconegut, però només s'aplica a la terra del tros, quan ha acabat de ploure.

⁴¹⁶ Vilà (1991: 39) recull a les localitats de Prades i la Selva del Camp (Baix Camp) la forma *triador*, per *porgador*. Aquesta variant té a veure amb la funció de l'eina: triar les olives de les fulles i rametes. Com que les olives es tiraven des de dal cap baix, és possible que la variant *tirador*, recollida a la Palma, sigui un híbrid de les dos. El DCVB la recull a Massalcoreig; també es pot localitzar a la localitat garriguena de la Granadella (Cubells i Gibert 2004: 272).

Igual com en el camp semàntic anterior, novament el Pas de l'Ase es presenta com una frontera natural entre els parlars del nord de la comarca i els del sud: trobem *pisar* (per trepitjar el raïm) a As, Fa, Fl, Pa, Ri, To i Vi, però *tr[a]pitjar* en els parlars del sud, llevat de Ga, Da i Se, on diuen *piar* (igual com a la comarca veïna del Priorat, segons Alcover 8: 559), i Ra, on la forma usada és *xafar*; *collir les olives* és com es diu aquesta feina en tots els parlars del nord, mentre que en els parlars del sud el verb emprat és *escarrar* (terme propi del subdialecte tortosí).

També en aquest camp semàntic en molts casos apareix una proliferació de variants lèxiques per referir-se a un mateix significat; de totes, algunes són pròpies de parlars nord-occidentals, altres de parlars valencians i altres no apareixen recollides en els grans diccionaris catalans. Per exemple, per designar l'acció d'arrencar una rama d'un arbre amb violència es fa servir el mot *esclopar* a Benissanet, Ginestar i Miravet, terme recollit també per Alcover (5: 262) a Castelló i Tírig, i *escopar* a Móra d'Ebre, aquesta variant no documentada.

Per designar el sarment d'un cep que es colga a terra i es torna a fer sortir perquè neixi un cep nou es recullen a la comarca onze variants lèxiques diferents —*robat*, *embugonat*, *abocat*, *capsurtat*, *arrailat*, *murgó*, *cappare*, *amuronat*, *amorgonat*, *colgat*, *capadre*—, de les quals dos no apareixen recollides en els materials lexicogràfics consultats (o no hi apareixen amb aquest sentit): *capurtat* (Vinebre) i *cappare* (Móra d'Ebre). La variant *colgat* de Darmós, la Serra i Tivissa, és pròpia del català oriental (DCVB, 3: 268). Finalment, la forma *cappare* apareix recollida per Alcover (DCVB) en català oriental i en mallorquí per referir-se a la branca o brot principal d'una planta, però no apareix amb aquest sentit.

La cassa per plegar l'oli dels cofins rep el nom de *cadap*, variant tortosina, en els parlars més sud-occidentals (Ginestar i Rasquera). El brot que surt de la soca de l'oliver es diu *pollís* a Faió, forma també tortosina, i valenciana, segons Alcover (8: 727). Igualment, serien tortosins el terme *roll* (As, Be, Fa, Fl, Ga, Ra) que es fa servir per anomenar la mola del molí (el mots *curro* i *curra*, recollits a Móra d'Ebre i la Palma, respectivament, són formes lleidatanes també compartides amb el tarragoní), els termes *colí* (esportí), *sansa* (pinyolada de les olives) i *bordís* (oliver bord; recollit a As, Fa, Me, Ra, To; *bordissot* a Se; *bord* a Da, Fl, Ga, Gi, Pa, Ti, To, Vi). Finalment, seria també tortosí l'adjectiu *blan*, recollit a Rasquera i la Serra d'Almos. En canvi, *buiol*, que és el mot usat en la majoria de parlars del nord i l'est de la comarca (As, Be, Da, Fa, Ga, Gi, Ri, Se) per designar el recipient de fusta que es feia servir per beure al tros, és la forma emprada al Penedès, al Camp de Tarragona i a la comarca veïna del Priorat (DCVB, 2: 727).

L'eina semblant a un rasclat de mà, amb quatre o sis pues, que serveix per collir olives, té nou noms diferents a la Ribera d'Ebre: *rasqueta* a Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Ra; *collidor d'aulives* a Fa; *sarpeta* a Gi, Pa, Ri, To; *màquina* a Pa; *raspeta* a As, Vi; *rasqueta* a Mn; *pinta* a Be, Da, Ti; *raspa* a Mi; *escarrador* a Se. D'aquests, *pinta* i *raspa* són formes més acostades al lleidatà i *rasqueta*, *raspeta*, *rasqueta*, *sarpeta* i *llanceta* són variants no recollides per Alcover amb aquest sentit.⁴¹⁷

Seria exclusiu de la zona i de la comarca veïna del Priorat el terme *gruansa* (gronsa del molí), que apareix a Darmós, la Serra i Tivissa (a la resta es recull la forma *gronsa*, pròpia de tot l'occidental; a As, Fl, Mn i Ri es va recollir el castellanisme *tolva*).⁴¹⁸

⁴¹⁷ *Raspeta*, però, és un diminitiu de *raspa*, per tant, pot entendre's que no aparegui recollida.

⁴¹⁸ El DCVB recull la variant *guansa*, articulada amb diftong creixent —[gwánsa]— a Esterrí d'À., Pont de S., Tamarit de la L., Sort, Tremp, Balaguer, Artesa, però no n'explica l'evolució fonètica. Potser un pas previ a aquest estadi recollit per Alcover seria *gruansa*, amb articulació diftongada de la vocal tònica. Segons Coromines (BDC, XIX: 32), la forma *gronsa* s'usa sobretot en terres de Lleida i, en canvi, la variant *tramuja* seria la dominant a la resta de Catalunya.

El menjar típic d'anar al tros, consistent en un cantó de pa abuidat i ple de tomata escalivada, alls, cebes, una arengada i un raig d'oli, té noms diferents segons el parlar. El més conegut i estès és *clotxa*, terme amb el qual actualment es fa propaganda d'aquesta menja típica, però en molts parlars de la comarca mai no s'ha dit així:⁴¹⁹

clotxa: As, Be, Fa, Fl, Gi, Me, Mi, Mn, Ri, Vi; *lo cantó amb l'aningada*: Ga; *lo cantó*: Ra; *un cantó de pa*: Da, Pa, Se, Ti

Altres variants lèxiques no documentades amb el sentit que se'ls dona a la Ribera són les següents:

- L'eina que es fa servir per treure l'oli que sura damunt de l'aigua: *plegador*,⁴²⁰ *paella*, *pala*, *rasa*, *casseta*.
- L'eina per desenganxar la pasta de la pastera de pa: *rasqueta*, *rasca*, *llevadora*. *Raedora* seria la forma pròpiament valenciana; *rasadora* una forma més aviat oriental; *creixidera* i *tallant* formes també valencianes i tortosines.

També s'han introduït a la comarca elements lèxics de l'espanyol, com ara *cossetxadora* (recol·lectora), *sombra*, *vi túrbio* (tèrbol; Fa), *carreta* (Ra) i *remolque* (remolc; As, Be, Da, Fa, Fl, Me, Vi), *tolva* (As, Fl, Mn, Ri, Vi).

Finalment, cal comentar el manteniment o la substitució, segons els parlars, del terme lèxic propi de tot el català occidental *granera*, en aquest cas per referir-se a l'estri que es feia servir per netejar el forn, localitzat en els parlars de Be, Da, Fa, Me, Mi, Ri, Vi, Ti, Mi i Ti (en aquests dos darrers articulat amb metàtesi progressiva de la ròtica, *garnera*). En els altres pobles les variants recollides són *escombra* a Da, Fl, To; *escombrall* a As; *escombreta* a Mn, i *ramàs* a Gi.

4.1.3 Els vegetals

4.1.3.1 Les verdures

<i>escarola</i>	<i>esquerola</i> —[a]squerola—: Fa, Ga, Mn, Ri, Se, Ti, To; <i>esquirola</i> —[a]squirola—: As, Fa, Pa; <i>endivia</i> —[a]ndivia—: As, Be, Da, Fl, Gi, Me, Mi, Ra, Se, Ti, To, ⁴²¹ Vi; (mapa 3/240)
<i>l'ull</i> (del bròquil)	<i>pinya</i> : As, Da, Fa, Fl, Ga, Me, Pa, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>ull</i> : Me; <i>ullet</i> : Gi, Mi, Mn; <i>capullo</i> : Be; <i>cabdell</i> : Ra (mapa 3/241)
<i>bròquil</i>	<i>bròquil</i> : As, Fa, Fl, Ga, Mn, Pa, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>bròcul</i> : Be, Da, Gi, Me, Mi, Ra (mapa 3/242)
<i>coralet</i>	<i>coralet</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi —coral[ε]t—, Me, Mn, Pa, Ra, Ti, To, Vi; <i>coral</i> : Ri; <i>colaret</i> : Be, Gi —colar[ε]t—, Mi, Se (mapa 3/244)
<i>pebre</i>	Vegeu el capítol 3.5 de fonètica (mapa 3/245)

⁴¹⁹ Curiosament, però, Alcover (DCVB, 3: 223) només recull aquest mot en el Camp de Tarragona.

⁴²⁰ Alcover recull *plegadora*, en femení i amb aquest sentit, a la Segarra i Tortosa (DCVB, 8: 663).

⁴²¹ En els parlars de Tivissa i la Torre *endivia* és una forma usada antigament; actualment en desús.

<i>coent</i>	<i>coent</i> : Fa, Mi, Vi; <i>piquent</i> : Da, Mi, Pa, Se, To; <i>picant</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Ti (mapa 3/246)
<i>pebrot</i>	<i>primentó</i> : As, Fa, Fl, Pa, ⁴²² Ri, To, Vi; <i>pebrot</i> : Pa; <i>previna</i> : Be, Da, Ga, Gi, Mi, Se, Ti; <i>preventó</i> : Me, Ra; <i>priventó</i> : Be, Me, Mi (mapa 3/248)
<i>pebroter</i>	<i>primentonera</i> : As, Fa, Fl, Ri, To, Vi; <i>pebroter</i> : Pa; <i>primentoner</i> : Pa, To; <i>prever</i> : Da, Ga, Se; <i>preventonera</i> : Me, Ra; <i>priventonera</i> : Me, Mn; <i>previntonera</i> : Be; <i>previnera</i> : Gi, Mi, Ti (mapa 3/249)
<i>tomata</i>	<i>tomata</i> : As, Be, Fa, Fl, Pa, Ri, To, Vi; <i>tomaca</i> : Da, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Se, Ti (mapa 3/250)
<i>tomatera</i>	<i>tomatera</i> : As, Be, Fa, Fl, Pa, Ri, To, Vi; <i>tomaquera</i> : Da, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Se, Ti (mapa 3/251)
<i>verós</i>	<i>verós</i> : tots els parlars; <i>esverdegat</i> : Ri; <i>verdós</i> : Fl; <i>verdinós</i> : Me; <i>colorat</i> : Ra (mapa 3/252)
<i>tomató</i>	<i>tomató de penjar</i> : Fa; <i>tomató</i> : As, Ri; <i>tomata de penjar</i> : Fl, To, Vi; <i>tomata de pom</i> : Fl; <i>tomatí</i> : Pa; <i>tomaquí</i> : Ga; <i>tomaca de penjar</i> : Da, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Se, Ti (mapa 3/253)
<i>albergínia</i>	<i>aubergina</i> : Fa, Pa; <i>auberginya</i> : As, Fl, Ga, Ri, To, Vi; <i>albergínia</i> : Be, Da, Me, Mi, Mn, Ra, Se, Ti, To; <i>albergénia</i> : Gi (mapa 3/258)
<i>morat, morada</i>	<i>morat, morada</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ri, Se, Vi; <i>lila</i> : Pa, Ti, To; <i>lilós, lilosa</i> : Pa; <i>negrís, negrissa</i> : Ra (mapa 3/259)
<i>alberginiera</i>	<i>alberginera</i> : Da, Fa, Mn, Pa; <i>alberginyera</i> : As, Fl, Ga, Ri, To, Vi; <i>alberginiera</i> : Be, Me, Mi, Ra, Se, Ti; <i>albergeniera</i> : Gi (mapa 3/260)
<i>cabeça (d'alls)</i>	<i>cabeça</i> : Da, Fa, Mi, Mn, Pa, Ra, Se, Ti; <i>caboça</i> : As, Be, Fl, Ga, Me, Pa, Ri, To, Vi (mapa 3/261)
<i>forc</i>	<i>braç</i> : As, Fa, Fl, Pa, Ri, To; <i>carràs</i> : To; <i>forc</i> : Be, Da, Ga, Gi, Me, Mi, Ra, ⁴²³ Se, Ti; <i>rasta</i> : Mn; <i>carràs</i> : Vi (mapa 3/262)
<i>escalunya</i>	<i>[a]scalunya</i> : As, Da, Fa, Fl, Ga, Mn, Pa, Ri, Se, To, Vi; <i>[a]scarunya</i> : Ga, Gi, Mi, Ra; <i>[a]squerunya</i> : Me; <i>cascorunya</i> : Be; <i>corunya, colunya</i> : Ti (mapa 3/263)
<i>ceballot</i>	<i>ceballot</i> : Da, Fa, Fl, Ga, Pa, Ra, Se, Ti, To, Vi; <i>cebolot</i> : As, Be, Fl, Gi, Me, Mi, Mn, Ri (mapa 3/264)
<i>porro</i>	<i>puerro</i> : As, Fa; <i>porro</i> : As, Da, Fl, Ga, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>all porro</i> : Be, Gi (mapa 3/265)
<i>gra (d'all)</i>	<i>dent</i> [fem.]: Pa, Vi; <i>gra</i> : resta de parlars (mapa 3/277)
<i>pastanaga</i>	<i>pastanaga</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Se, Ti, To, Vi; <i>safanòria</i> : Da, Mi, Ri (mapa 3/266)
<i>safranòria</i> ⁴²⁴	<i>safranòria</i> : As, Be, Da, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Se, Ti, To, Vi; <i>safanòria</i> : Fa, Fl, Ri (mapa 3/267)

⁴²² Terme lèxic emprat només per les generacions més grans i encara esporàdicament.

⁴²³ En els parlars de Ginestar i Rasquera també es va recollir el terme *cama* per fer referència a mig forc d'alls.

<i>xirivia</i>	<i>xuruvia</i> : As, Be, Fa, Pa, Ri, To; <i>xurivia</i> : Fl, Me; <i>xorovia</i> : As, Ga, Gi, Ra, Vi; <i>xoravia</i> : Da, Mi, Mn; <i>xorvia</i> : Se; <i>xorivia</i> : Ti (mapa 3/268)
<i>rave</i>	Vegeu el capítol 1.2.1.5 de fonètica (mapa 3/269)
<i>ravaneta</i>	<i>ravaneta</i> : Fa; <i>ravenet</i> : As, Be, Da, Gi, Mi, Ra, Ri, Se, Vi; <i>ravineta</i> : Pa; <i>raveneta</i> : Ga; <i>ravanet</i> : Gi, Me, Mn, Ti; <i>ravinet</i> : Fl; <i>rave</i> : To (mapa 3/270)
<i>patata</i>	<i>pataca</i> : As, Be, Fa, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ti; <i>trumfo</i> : Fl, Ga, Ri, To, Vi; <i>trumfa</i> : Da, Pa, ⁴²⁵ Se, Ti (mapa 3/274)
<i>patatera</i>	<i>pataquera</i> : As, Be, Fa, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ti; <i>trumfera</i> : Da, Fi, Ga, Pa, Ri, Se, Ti, To, Vi (mapa 3/275)
<i>peladura</i>	<i>pell</i> : Be, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Pa, Ri, To, Vi; <i>peladura</i> : As, Da, Mn, Ti, Vi; <i>pellerofa</i> : Mn; <i>pela</i> : Ra, Se (mapa 3/276)

LLISTA DE NOMS COMUNS

<i>moniato</i>	<i>moniatera</i>
<i>ceba</i>	<i>espinac</i>
<i>enciam</i>	<i>col</i>
<i>carxofa</i>	<i>carxofera</i>
<i>julivert</i>	<i>àpit</i> ⁴²⁶
<i>madura</i>	<i>pepino</i>
<i>all</i>	<i>bleda</i>
<i>nap</i>	<i>remolatxa</i>

MOSTRA DE SOLUCIONS COMPARTIDES AMB VARIACIÓ FONÈTICA

*carabassa/carbassa*⁴²⁷
carabassó/carbassó
*tronxo*⁴²⁸

4.1.3.2 Plantes, arbustos, bolets

<i>esbarzer</i>	<i>romiguera</i> : Fa; ⁴²⁹ <i>esbarzer</i> : As, Da, Fl, Ga, Mn, Ri, Se, To; <i>abaltre</i> : Pa; <i>aubarzer</i> : Vi; <i>esbrazer</i> : Be, Gi, Me, ⁴³⁰ Mi, Mn, Ra, Ti (mapa 3/278)
<i>vesc</i> (planta)	<i>visc</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Se, Ti, Vi; <i>butzoga</i> : Pa; <i>viscons</i> : As, To (mapa 3/280)

⁴²⁴ La diferència entre la pastanaga i la safranòria és que la primera és de color carabassa mentre que la segona és morada. Tot i això, és possible que algun parlant es refereixi a la pastanaga amb el nom de la safranòria (però no a l'inrevés).

⁴²⁵ Terme pràcticament obsolet en l'actualitat.

⁴²⁶ Amb l'èptesi consonàntica de la dental en tots els parlars.

⁴²⁷ Vegeu l'apartat 1.2.1.4 de fonètica.

⁴²⁸ Vegeu l'apartat 1.1.10 de fonètica.

⁴²⁹ Buj (2001: 55) recull les variants *romiguera* i *rominguera*, amb nasal adventícia, al Montsià. L'ALEANR (vol. III, m.301) també assenyala *romiguera* a Calaceit i Vallderoures.

⁴³⁰ Molts informants donaven com a resposta a aquest arbust el mot *escambruner*.

<i>vesc</i> (pega)	<i>visc</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>vesc</i> : Pa (mapa 3/239)
<i>heura</i>	<i>heura</i> : Da, Ga, Pa, Se, Ti, To; <i>hiedra</i> : Be, Fa, Fl, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Vi; <i>hedra</i> : ⁴³¹ As (mapa 3/281)
<i>enramadora</i>	<i>[a]nredadera</i> : As, Fa, Fl, Ga, Gi, Ri, Se, To, Vi; <i>[a]nramadera</i> : Be, Da, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ti (mapa 3/282)
<i>colitxos</i>	<i>corils</i> : Fa, To; <i>colilles</i> : Ri; <i>curils</i> : As, Fl; <i>curiells</i> : Pa; <i>colitxos</i> : Be, Da, Ga, Mn, Se, Vi; <i>colitxols</i> : Me; <i>coritxos</i> : Gi, Mi, Ra, Ti (mapa 3/283)
<i>plantatge</i>	<i>herbafam</i> : ⁴³² To; <i>plantatge</i> : a la resta de parlars (mapa 3/284)
<i>ginebró</i>	<i>bola de ginebre</i> : As, Fa, Ga, Ra; <i>ginebró</i> : Be, Da, Gi, Pa, Ri, Se, Ti, Vi; <i>boleta de ginebre</i> : Fl, Me, Mi, To (mapa 3/285)
<i>roser silvestre</i>	<i>roser bord</i> : As, Be, Fa, Fl, Mi, Mn, Se, Ti, To; <i>roser silvestre</i> : Be, Me, Ri; <i>gavarrera</i> : Da, Ga, Gi, Pa, Ra, Se, Vi; <i>roser bordenc</i> : Mi (mapa 3/286)
<i>flor del card</i>	<i>carxofa</i> : As, Fa, Ri, Ti; <i>flor</i> : Be, Da, Fi, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ti, To; <i>estrelletes</i> : To; <i>corola</i> : Ga; <i>corona de la flor</i> : Be; <i>herbacol</i> : Vi (mapa 3/287)
<i>ortiga</i>	<i>ortiga</i> : As, Be, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Ti, To; <i>artiga</i> : Vi; <i>moros</i> : Da; <i>picamoros</i> : Se; ⁴³³ <i>picacames</i> : ⁴³⁴ To (mapa 3/288)
<i>lletsó</i>	<i>llicsió</i> : Fa, Fl, Ri; <i>llicsó</i> : Mi, Ra; <i>llicsó</i> : resta de parlars (mapa 3/289)
<i>canyella</i>	Vegeu el capítol 2.5 de fonètica (mapa 3/290)
<i>alfàbrega</i>	<i>aufàdiga</i> : Fa, To, Vi; <i>aufàbia</i> : Ra, Ri; <i>aufàdia</i> : As, Fl, Pa; <i>aufàbiga</i> : Be, Da, Ga, Gi, Me, Mn, Mi, Se, Ti (mapa 3/291)
<i>espígol</i>	<i>lavanda</i> : Fa; <i>[a]spígol</i> : As, Gi, Pa, Ra, Ri, Se, To, Vi; <i>respígol</i> : Be, Da, Fl, Me; <i>raspígol</i> : Mi, Vi; <i>rospígol</i> : Ga, Mn, Ti (mapa 3/292)
<i>sajolida</i>	<i>saj[u]llisa</i> : Fa; <i>sajolida</i> — <i>saj[u]llida</i> —: Be, Ri, Se; — <i>saj[o]llida</i> —: As, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra; <i>sajolia</i> : Fl; <i>sadolitja</i> : Pa, To; <i>sesolitja</i> : Vi; <i>sejolida</i> : Da, Ti (mapa 3/293) ⁴³⁵

⁴³¹ Apareix assenyalat per Masclans (1954: 124) a l'obra *Els noms vulgars de les plantes a les terres catalans i s'indica que es tracta d'un sinònim d'heura* usat a Cardó, Alfarràs i Horta, a València, al Rosselló, a la Vall del Flamissell i a la Vall del Bòsia, al Pallars Jussà.

⁴³² Segons Jordi Bartolomé, biòleg i professor ajudant de la Universitat Autònoma de Barcelona, els dos noms fan referència a la mateixa planta, del gènere *Plantago*, el qual inclou diverses espècies que s'assemblen (informació facilitada personalment a l'autora d'aquest estudi). Masclans (1954: 136 i 178) dona el nom científic de les dos variants, cosa que permet concloure que es tracta de plantes del mateix gènere però de diferents espècies: *plantatge* → *Plantago major*; *herbafam* → *Plantago albicans*. Pel que fa al segon nom, el localitza a Cardó. Segons Alcover (DCVB), la variant *herbafam*, que ell també atribueix al gènere *Plantago albicans*, es troba en català oriental i en eivissenc.

⁴³³ Aquesta variant de la Serra d'Almos es retroba en els parlars veïns de Capçanes, els Guiamets, Marçà, el Masroig, Porrera i Pradell (Reñé 1998b: 5).

⁴³⁴ Com assenyala Masclans (1954: 20), “dins de la nomenclatura vegetal vernacla, a voltes una metàfora afortunada s'aprofita insistentment fins a produir veritables gèneres populars. [...] També, de les virtuts guaridores, els efectes mortals, les forces de natura màgica que la planta serva ocultes, un sentit pietós de l'obra eixida de les mans de Déu, susciten la cristal·lització de petits agrupaments genèrics d'un sabor popular sempre captivador.”

<i>sàlvia</i>	<i>sàlvia</i> : Be, Da, Fa, Ga, Gi, Se; <i>sàjua</i> : Ri; <i>sauja</i> : Fl, Ri; <i>sàuvia</i> : As, Da, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ti, To, Vi (mapa 3/294)
<i>esparnellat</i>	<i>[a]sparnellat</i> : As, Be, Fl, Me, Mi, To; <i>[a]sparnellac</i> : Fa, Mn, Ri, Se; <i>asparnellat</i> : Pa, Vi; <i>[a]sparnellà</i> : Da, Ga, Ti; <i>[a]spernellà</i> : Vi; <i>[a]sparnellà</i> : Gi; <i>[a]sparrallat</i> : Ra; <i>botja pudenta</i> : Fl (mapa 3/296)
<i>falguera</i>	<i>falguera</i> . ⁴³⁶ Be, Ga, Gi, Mn, Pa, Ri, Se, To, Vi; <i>falaguera</i> : As, Da, Fl, Me, Mi, Ra, Ti (mapa 3/297) ⁴³⁷
<i>molsa</i>	<i>molsa</i> : Da, Ga, Mn; <i>musgo</i> : As, Be, Fa, Fl, Me, Mi, Pa, Ra, Ri, To, Vi; <i>borra</i> : Se; ⁴³⁸ <i>herba de bosc</i> : Ti; <i>muslo</i> : Gi; <i>verd</i> : Pa (mapa 3/298)
<i>xicòria</i>	<i>xicoia</i> : Pa; <i>xicoira</i> : Gi; <i>axicòria</i> : Da, Mi, Pa; <i>xicòria</i> : la resta (mapa 3/299)
<i>vímet</i>	<i>vímet</i> , <i>vimetera</i> : Fa; <i>vímen</i> : As, Be, Da, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>vimenera</i> : Se, Vi (mapa 3/300)
<i>boga</i>	<i>boga</i> : Gi, Mn, Ri; <i>bova</i> : resta de parlars (mapa 3/301)
<i>junc</i>	<i>junc</i> : As, Be, Da, Ga, Gi, Mi, Mn, Ra, Ri, Se, Ti; <i>jum</i> : As, Fl, Pa, To, Vi; <i>junso</i> : Fa ⁴³⁹ (mapa 3/302)
<i>flabiol</i>	<i>plumero</i> : Da, Fa, Ga, Me, Mi, Se, To; <i>fuet</i> : Fl; <i>palma</i> : Pa; <i>espiga</i> : Be, Mn, Ri; <i>bandereta</i> : Gi; <i>fulla de la canya</i> : Ra; <i>espigó</i> : As, Ti; <i>coa</i> : Vi (mapa 3/308)
<i>rosella</i>	<i>ruella</i> : tots els parlars; <i>caputxi</i> . ⁴⁴⁰ Fl (mapa 3/303)
<i>cepell</i>	<i>cepell</i> : As, Da, Fa, Ga, Gi, Me, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To; <i>peta-peta</i> : Fl; <i>renegador</i> : Fl, To, Vi; <i>petafocs</i> : Pa; <i>petadors</i> : Mi; <i>petafams</i> : Be; <i>rosset</i> : Ra; <i>planta de l'arròs</i> . ⁴⁴¹ Se (mapa 3/304)
<i>viola</i>	<i>violeta</i> : Be, Da, Fa, Fl, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>viola</i> : Ga, Mi, Ri; <i>violera</i> : Vi; <i>violeta silvestre</i> : As; <i>violeta de bosc</i> : Ra (mapa 3/305)
<i>lilà</i>	<i>lilà</i> . ⁴⁴² As, Be, Fa, Ga, Me, Mi, Pa, Ra, To, Vi; <i>lilàs</i> : Gi, Mn, Ri, Se, Ti; <i>lilat</i> : Fl; <i>cirac</i> : Da (mapa 3/306)

⁴³⁵ El *Dioscòrides* (Font 1990: 686) recull com a variants catalanes d'aquesta planta medicinal *sadurija*, *saldorija*, *saborija*, *saboritja*, *sabotida*, *sajurida*, *sajulida*, *sarudija* i indica que totes són derivades del llatí *satureja*.

⁴³⁶ Alcover (DCVB) considera la variant *falaguera* com a pròpia del valencià; Coromines (DECat, III: 858) assenyala: "en el territori cobert altre temps per parlars del substrat mossàrab o pirinenc pre-català, s'ha mantingut una forma amb conservació de la vocal etimològica entre L i C, com l'alt-arag. *felequera* (DAcEsp.): Benasc *felequera* [...], Boí *falagéra* (1973), i cap al Sud: Rib. Ebre *falaguera* [...]; així segueix per terres valencianes...".

Masclans (1954: 105) situa *falaguera* a Cabassers, al Priorat.

⁴³⁷ Solució no recollida a Faió.

⁴³⁸ Variant no recollida pel DCVB i assenyalada per Manent (2003: 105) a les Borges del Camp i Castellvell.

⁴³⁹ Quintana (1984: 178) recull *lluns* (*llunsos* en plural) a Faió. L'ALEANR (vol. XI, m.1523) hi recull *junso*.

⁴⁴⁰ Masclans (1954: 188) assenyala *caputxi* com un dels sinònims de *rosella*.

⁴⁴¹ Tots els noms segurament són la mateixa planta, perquè es refereixen o bé al soroll que fa quan es crema o bé a les càpsules florals (com arròs).

⁴⁴² Segons Coromines (DECat, IV: 954), el nom d'aquest arbust és pres del francès *lilas*, antigament *lilac*, i aquest del persa *lQik*, que vol dir 'moradenc com els dits balbs'.

<i>gladiol</i>	Vegeu l'apartat 2.2.5 de consonantisme, en el capítol de fonètica (mapa 3/307)
<i>rovelló</i>	<i>ro[v]jelló</i> : Da, Ga, Gi, Mn, Ra, Se; Ti; <i>ro[β]jelló</i> : As, Be, Fa, Fl, Me, Mn, Ri, Se, Ti, To, Vi (mapa 3/309)
<i>pebràs</i>	<i>pebràs</i> : Fl, Gi, Me, Mn, Pa, Ri, To; <i>prebot</i> : Da, Se, Ti; <i>perebot</i> : Ti; <i>prebàs</i> : Ra (mapa 3/310)
<i>malva</i>	Vegeu l'apartat 1.3.2.2 de consonantisme, del capítol de fonètica (mapa 3/311)

LLISTA DE NOMS COMUNS

<i>móra</i>	<i>regalíssia</i>
<i>poniol</i> ⁴⁴³	<i>marialluïsa</i>
<i>romer</i>	<i>canya</i>
<i>fonoll (fanoll a Flix)</i>	<i>cotó</i>
<i>safrà</i>	<i>trévo</i> ⁴⁴⁴
<i>cotofluix</i>	<i>roser</i>
<i>rosa</i>	<i>clavell</i>
<i>margarita</i>	<i>claveller</i>
<i>clavellinera</i>	<i>lliri</i>
<i>dàlia</i>	<i>timó</i>
<i>pegalosa</i>	<i>mataparent</i>

4.1.3.3 Les fruites

<i>serva</i>	<i>perilló</i> : Fa; <i>serva</i> : la resta de parlars (mapa 3/312)
<i>servera</i>	<i>server</i> : Gi, Mn; <i>perillonera</i> : Fa; <i>servera</i> : la resta de parlars (mapa 3/313)
<i>arbocer</i>	<i>cirerer de pastor</i> : As, Be, Fl, Ga, Mi, Mn, Ti, Vi; <i>aubrocer</i> : Pa; <i>auborcer</i> : Fa, Pa; <i>abrocer</i> , <i>arbocer</i> : To; <i>cirerer</i> : Me; <i>asbrocer</i> : Gi, Ri; <i>cirer de pastor</i> : Da, Ra, Se (mapa 3/314) ⁴⁴⁵
<i>nespro</i>	<i>nespro</i> : As, Be, Fa, Fl, Pa, Ri, To; <i>nispro</i> : Be, Da, Ga, Me, Mn, Ra, Se, Ti, Vi; <i>nespru</i> : Be; <i>níspero</i> : Gi, Mi (mapa 3/315)
<i>nesprer</i>	<i>nesprer</i> : As, Fa, Fl, Mn, Pa, Ti, To; <i>nispro</i> : Ga, Vi; <i>nisprero</i> : Me, Mi; <i>nespruner</i> : Be; <i>nisperer</i> : Gi; <i>nisprer</i> : Da, Ra, Se (mapa 3/316)
<i>nespla</i>	<i>nespla</i> : Be, Gi, Ra; <i>nispra</i> : Mn; <i>nespra</i> : resta de parlars (mapa 3/317)
<i>nesplera</i>	<i>nespler</i> : Gi, Ra; <i>nesprera</i> : As, Be, Mi, Pa, Se, Ti; <i>nesprer</i> : Da, Fa, Fl, Ga, Se, To, Vi; <i>nisprer</i> : Me, Mn (mapa 3/339)

⁴⁴³ Vegeu l'apartat 1.3.2.7 de fonètica.

⁴⁴⁴ En els parlars que conserven la labiodental fricativa sonora s'articula; a la resta s'articula una bilabial aproximant.

⁴⁴⁵ Coromines (DECat, 1: 358) assenyala a Rasquera i la Torre la variant *asbrocer* i a Ascó *asbrucer*.

<i>síndria</i>	<i>séndria</i> : Be, Da, Gi, Mi, Mn, Vi; ⁴⁴⁶ <i>sendria</i> : Ga; <i>síndria</i> : la resta (mapa 3/321)
<i>sindriera</i>	<i>sendriera</i> : Da, Mi; <i>sindriera</i> : la resta; <i>ambdós solucions</i> : Be, Gi, Mn, Vi (mapa 3/322)
<i>tall</i>	<i>llesca</i> : Fa, Fl, Pa, Ri, Vi; <i>tall</i> : Be, Da, Mi, Ra, Se, Ti; <i>tallada</i> : As, Be, Ga, Gi, Me, Mn, Pa, Ti, To, Vi (mapa 3/323)
<i>figa xumba</i>	<i>figa índia</i> : Gi; <i>xumbo</i> : Gi; <i>figa de pala</i> : Vi; <i>figa xumba</i> : resta de parlars (mapa 3/325)
<i>xumbera</i>	<i>figuera índia</i> : Gi; <i>xumbera</i> : resta de parlars (mapa 3/326)
<i>préssec</i>	<i>préssec</i> : Fa; <i>aubergi</i> : Da, Fl, Mn, Ri, Se, To, Vi; <i>prèssic</i> : Mi, Pa, Ra; <i>auberge</i> : As, Be, Ga, Gi, Me, Ti (mapa 3/327)
<i>presseguer</i>	<i>presseguer</i> : Fa; <i>auberginer</i> : Da, Fl, Mn, Ri, Se, To; <i>pressiguer</i> : Mi, Pa, Ra; <i>auberginyer</i> : Ga, Vi; <i>aubergener</i> : As, Be, Gi, Me, Ti (mapa 3/328)
<i>borra</i>	<i>borró</i> : As, Be, Fa, Mi, Ri; <i>pelusseta</i> : Ri; <i>pelusset</i> : Fl; <i>pelussa</i> : Be, Ga, Pa, Vi; <i>borrissol</i> : To; <i>borronet</i> : As; <i>borreta</i> : Me, Mn; <i>pelet</i> : Mn, Ti; <i>pellussa</i> : Gi; <i>borra</i> : Ra; <i>pelussó</i> : Da; <i>borrim</i> : Se (mapa 3/329)
<i>gall</i>	<i>gall</i> : Fa, Mi, Ra, Ri; <i>galló</i> : As, Da, Fl, Ga, Me, Mn, Pa, Se, To, Vi; <i>gallet</i> : Be; <i>gallo</i> : Gi, Ti (mapa 3/334)
<i>llimona</i>	<i>llima</i> : Be, Ra; <i>llimona</i> : resta de parlars (mapa 3/335) ⁴⁴⁷
<i>cirerer</i>	<i>cirer</i> . ⁴⁴⁸ Da, Ga, Ra, Se, Ti; <i>cirerer</i> : As, Be, Fa, Fl, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ri, To, Vi (mapa 3/336)
<i>maçana</i>	<i>poma</i> : Pa; <i>maçana</i> : Fa; <i>maçana</i> : resta de parlars (mapa 3/337)
<i>maçanera</i>	<i>pomera</i> : Pa; <i>maçaner</i> : Fa; <i>maçaner</i> : Fl, Me, Mn; <i>maçanera</i> : As, Be, Da, Ga, Gi, Mi, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi (mapa 3/338)
<i>palossanter</i>	<i>palossanto</i> : Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Mn, Ra, Ti, To; <i>palossanter</i> : As, Mi, Pa, Ri, Se, Vi; <i>palossantero</i> : Be, Me (mapa 3/341) ⁴⁴⁹

LLISTA DE NOMS COMUNS

<i>pera</i>	<i>perer/perera</i>
<i>avellana</i>	<i>empeltar</i>
<i>madur</i>	<i>primerenc</i> ⁴⁵⁰
<i>cireres de pastor</i>	<i>anou</i>
<i>mangrana</i>	<i>mangraner</i>
<i>figa</i>	<i>figuera</i>

⁴⁴⁶ Navarro (2000b: 81) només recull *séndria* A Ga, Gi, Mi i Vi.

⁴⁴⁷ Navarro (2000b: 38) presenta una distribució diferent d'aquests termes lèxics i afegeix *llimó*, que situa a As, Fa, Fl i Me.

⁴⁴⁸ Segons Alcover (DCVB, 3: 168), es tracta d'un derivat de *cirera*. La forma *cirer* és resultat d'una haplologia.

⁴⁴⁹ També recollit a la Masó per Manent (2003: 114).

⁴⁵⁰ *Primer[e]nc* a Ginestar (mapa 3/343)

<i>figa seca</i>	<i>pinyol</i>
<i>aubercoc</i>	<i>aubercoquer</i>
<i>pruna</i>	<i>prunera</i>
<i>clementina</i>	<i>llimoner</i> (a Be <i>llimer</i> , a Ra <i>llimoner</i>)
<i>cirera</i>	<i>codony</i>
<i>codonyer</i>	<i>palossanto</i>
<i>garrofa</i>	<i>garrofer</i>
<i>castanya</i>	<i>castanyer bord</i>
<i>tardana</i> (fruita)	

MOSTRA DE SOLUCIONS COMPARTIDES AMB VARIACIÓ FONÈTICA

<i>manderines/mandarines</i> ⁴⁵¹	<i>meló/moló</i> ⁴⁵²
<i>manderiner/mandariner</i>	<i>melonera/molonera</i>
<i>taronger/toronger</i>	<i>taronja/toronja</i> ⁴⁵³
<i>canyís/canís</i>	

4.1.3.4 Els arbres

<i>atzavara</i>	<i>atzavara</i> : Da, Fa, Ri; <i>agzavara</i> : As, Pa, Se, Ti, To, Vi; <i>card</i> : Ga; <i>pita</i> : Fl, Me; <i>pitra</i> : Mn; <i>pitra</i> : Gi, Mi; <i>pitrrera</i> : Be, Ra (mapa 3/344)
<i>garrofi</i>	<i>gra de la garrofa</i> : To; <i>garrofi</i> : resta de parlars (mapa 3/346)
<i>clafolla</i> (de l'avellana)	<i>lo closco</i> : Fa; <i>la clasca</i> : Be, Me, Mi, Mn, Ri, To, Vi; <i>lo clafoll</i> : Fl; <i>la closca</i> : As, Da, Pa, Se, Vi; <i>la clafolla</i> : Ga, To; <i>la cr[ɔ]sta</i> : Gi, Ra, Ti (mapa 3/348)
<i>avellana buida</i>	<i>fallada</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Se, To, Vi; <i>follada</i> : Ga, Pa, Ti, Vi; <i>fusa</i> : Pa (mapa 3/349)
<i>pollanc</i>	<i>pollís</i> : Mi; <i>lluc</i> : Fa, Fl, Pa, Ri, Vi; <i>rebrotim</i> : Be, Ga, Gi, Me, To; <i>rebrot</i> : To; <i>rebotim</i> : Mn, Ra; <i>pollanc</i> : As, Da, Se, Ti (mapa 3/350)
<i>ametlló</i>	<i>ametlló</i> : Fa — <i>amelló</i> —, Fl, Ga, Mn, Pa, Ri, To, Vi; <i>ametló</i> : As, Be, Gi, Me, Mi, Ra; <i>ametlla tendra</i> : Pa; <i>galló</i> : Da, Se; <i>gallo</i> : Ti (mapa 3/352)
(ametlla) <i>amarganta</i>	<i>agra</i> : Me, Mn; <i>borda</i> : Me; <i>amarga</i> : resta de parlars (mapa 3/353)
<i>la clafolla</i> (de l'ametlla)	<i>lo closco</i> : Fa; <i>lo clafoll</i> : Be, Fl, Gi, Mn, Pa, Ri, To; <i>la clafolla</i> : Ga, Vi; <i>la clasca</i> : As, Be, Me, Mi, To; <i>la closca</i> : Da, Mn; <i>l'[a]sclafoll</i> : Da, Mi, Se, Ti; <i>la cr[ɔ]sta</i> : Gi, Ra, Ti (mapa 3/354) ⁴⁵⁴
<i>batre ametlles</i>	<i>anar a collir ametlles</i> : Fa, Mn, Ri, To; <i>anar a fer ametlles/ametles</i> : Be, Da, Fl, Gi, Mi, Me, Mi, Ra, Se, Ti, Vi; <i>batre ametlles</i> : Pa; <i>esclocar ametles</i> : As (mapa 3/355)

⁴⁵¹ Vegeu apartat 1.2.1.7 de fonètica.

⁴⁵² Vegeu apartat 1.4.7.1 de fonètica.

⁴⁵³ Vegeu apartat 1.2.1.4 de fonètica.

⁴⁵⁴ Totes aquestes formes, excepte *crosta*, que segurament seria un híbrid entre *cl[ɔ]sca* i *cr[o]sta*, són recollides i comentades a bastament per Coromines (DECat, 2: 777-779), el qual argumenta que resulten de la influència recíproca entre tres formes fonamentals: *clova*, *casca* i *corfa*.

<i>esclafollar</i>	<i>pelar</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mn, Pa, Ra, Se, To, Vi; <i>esclafollar</i> : Mn, Ri, Ti; <i>desvellar</i> : Mi (mapa 3/356)
<i>xiprer</i>	<i>ciprer</i> : As, Fa, Ri; <i>peritxer</i> : To, Vi (tb. <i>xiprer</i>); <i>xiprer</i> : resta de parlars (mapa 3/358)
<i>bola de xiprer</i>	<i>xiribó</i> : Vi; <i>peritxa</i> : To, Vi; <i>pinya de xiprer</i> : Ga, Mn; <i>boleta de xiprer</i> : Da; <i>bola de xiprer</i> : Be, Fl, Gi, Me, Mn, Pa, Ra, Se, Ti; <i>bola de ciprer</i> : As, Fa, Ri (mapa 3/359)
<i>pinassa</i>	<i>fulleraca</i> : Fa, Fl, Gi, Mi, Ra, Se; <i>fullereca</i> : As, Ri; <i>pinassa</i> : Be, Mn, Pa, Ri, Vi; <i>fullaraca</i> : As, Be, Da, Ga, Me, Pa, Ti, Vi; <i>fullareca</i> : To (mapa 3/360)
<i>resina</i>	<i>resina</i> : As, Be, Fl, Me, Mi, Mn, Se, Ti, To, Vi; <i>r[a]sina</i> : Ri; <i>reïna</i> : Da, Fa, Ga, Gi, Pa, Ra (mapa 3/361)
<i>lladoner</i>	<i>llidoner</i> : Be, Da, Gi, Pa, Ra, Se, Ti, To; <i>lladoner</i> : As, Fa, Fl, Ga, Me, Mi, Mn, Ri, Vi (mapa 3/362)
<i>lladó</i>	<i>llidó</i> : Be, Da, Gi, Pa, Mn, Ra, Se, Ti, To; <i>lladó</i> : As, Fa, Fl, Ga, Me, Mi, Ri, Vi (mapa 3/363)
<i>desmai</i>	<i>salze lloron</i> : As, Be, Fl, Ga, Mi, Mn, Ra, Ri; <i>ploron</i> : Ti; <i>desmai</i> : Da, Gi, Pa, Se, To, Vi; <i>lloron</i> : Fa, Me (mapa 3/364)
<i>aglà</i>	<i>aglà</i> : Ga, Pa, Se, Ti; <i>bellota</i> : As, Fa, Gi, Mi, Mn, Pa, Ri, To; <i>abellota</i> : Be, Da, Fl, Me, Ra, Vi (mapa 3/368)
<i>alzina</i>	<i>alzina</i> : Pa, To; <i>carrasca</i> : resta de parlars i To (mapa 3/369)
<i>alzina surera</i>	<i>surera</i> : Da, Gi, Se, Ti; <i>surer</i> : As, Be, Fa, Fl, Ga, Me, Mn, Ra, To, Vi; <i>alzina surera</i> : Mi, Pa, Ri (mapa 3/370) ⁴⁵⁵
<i>bosc</i>	<i>pinar</i> : Da, Fa, Se; <i>munt</i> : Me, Ri; <i>bosc</i> : As, Be, Da, Fl, Ga, Gi, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Ti, To, Vi (mapa 3/371)

LLISTA DE NOMS COMUNS

<i>incendi</i>	<i>xop</i>
<i>castanyer</i>	<i>àlber</i> ⁴⁵⁶
<i>noguer</i>	<i>roure</i>
<i>savina</i>	<i>avet</i>
<i>pinya</i>	<i>pinjó</i>

MOSTRA DE SOLUCIONS COMPARTIDES AMB VARIACIÓ FONÈTICA

<i>ametlla/ametla</i>	<i>ametller/ametler</i>
-----------------------	-------------------------

⁴⁵⁵ Tots els informants indiquen que es tracta d'un arbre no auctòcton del territori.

⁴⁵⁶ Consulteu l'apartat 1.2.1.5 de consonantisme, del capítol de fonètica.

ANÀLISI I COMENTARI D'ALGUNS MOTS

Igual com en els capítols precedents, també en aquest cas es poden trobar mots que són propis del bloc occidental del català, com ara *bajoca*,⁴⁵⁷ *romer*, *timó*, *junc/jum*, *bellota*, *pinya* (ull del bròquil),⁴⁵⁸ *galló*.⁴⁵⁹

Altres formes són compartides amb el nord-occidental: *verós* (no madur),⁴⁶⁰ *ma(n)çana i ma(n)çanera/ma(n)çaner* (l'únic parlar on no es recull aquest terme és la Palma, on, al seu lloc, s'usa *poma*). I també apareixen paral·lelismes amb el valencià, com ara *visc* (vesc; a tot arreu llevat de la Palma), *cepell* (bruc),⁴⁶¹ *carrasca* (alzina, en tots els parlars excepte la Palma), *primentó* (pebrot).⁴⁶²

A la comarca de la Ribera d'Ebre, però, l'adscripció de molts termes a un dialecte o a l'altre varia en funció dels parlars. Així, seria valenciana la forma *endívia* (escarola), recollida a Be, Da, Fl, Gi, Me, Mi, Ra, Se, Ti, Vi, però seria lleidatana (DCVB, 5: 481) la variant *esquirola*, de Faió i la Palma (a la resta de parlars es recull [askerɔla], amb articulació com a medial de la vocal inicial del segment *es-* i i modificació de la vocal pretònica interna, segurament per dissimilació, o *escarola*; mapa 3/240). També seria valenciana i tortosina la forma *bròcul* (DCVB, 2: 684), amb assimilació de la vocal posttònica a la tònica, localitzada en els parlars més sud-occidentals de la comarca (Be, Gi, Me, Mi, Ra) i a Darmós (mapa 3/242).

Seria tortosina la designació *pataca*, per al tubercle, dels parlars més occidentals, però seria lleidatana la forma *trumfó*, de Fl, Ga, Ri, To i Vi, i lleidatana i també pròpia dels parlars veïns del Priorat *trumfà*, localitzada a Da, Pa, Se, Ti (mapa 3/274). El terme *patata* és, actualment, el d'ús més general a la Ribera d'Ebre.

De la branca d'un oliver que surt de la soca se'n diu *pollís* a Fa i Mi, variant tortosina i valenciana; *lluc* a Fl, Pa, Ri, Vi, forma més acostada a la resta de parlars nord-occidentals i també compartida pels parlars del Priorat i del Camp de Tarragona; *esclop* a Ri, només recollida per Alcover (DCVB, 5: 241) a la Ribera d'Ebre; *rebotim* i *rebotim* a Be, Ga, Gi, To, Mn, Ra, variants d'ús general arreu del domini lingüístic, i *pollanc*, oriental, a Da, Se i Ti (mapa 3/350).

La variant *tomata*, localitzada en tots els parlars situats al nord del Pas de l'Ase i a Benissanet, acosta aquests parlars al nord-occidental; en canvi, *tomaca* apropa al valencià els parlars del sud del Pas de l'Ase.

Finalment, és tortosina la variant *figa xumba*, recollida en tots els parlars excepte Ginestar. Alcover (DCVB, 10: 971) la localitza a Gandesa i Freginals i explica que és l'adaptació del castellà *chumbo*, feminitzat per fer-lo concordar amb el català *figa*. A Ginestar es va recollir el castellanisme *xumbo* i també la variant *figa índia*, forma compartida amb els parlars del Camp de Tarragona i del Priorat, amb l'alguerès i l'eivissenc (DCVB, 5: 859).

⁴⁵⁷ A la Palma també s'ha recollit *mongeta tendra*.

⁴⁵⁸ A la majoria de localitats *pinya*, però també s'han recollit altres solucions: *ull* (Me), *ullet* (Gi, Mi, Mn), *capullo* (Be), *cabdell* (Ra) (mapa 3/241).

⁴⁵⁹ Recollida a la majoria de localitats, juntament amb *gall* (Fa, Mi, Ra, Ri, Vi; localitzat per Alcover —DCVB, 6: 147— a la vall de Cardós, *gallet* (Be) i *gallo* (Gi, Ti, amb desplaçament d'accent i /o/ final potser per aragonesisme?; mapa 3/334)).

⁴⁶⁰ En canvi, seria tortosina la variant *verdinós*, que ha estat recollida en el parlar de Móra d'Ebre.

⁴⁶¹ Altres designacions per a la mateixa planta són *peta-peta* (Fl) *renegador* (Fl, To, Vi), *petafocs* (Pa), *petadors* (Mi), *petaflams* (Be), *rosset* (Ra), *planta de l'arròs* (Se).

⁴⁶² Només a la Palma es va recollir la forma oriental, *pebrot*; a part de *primentó*, localitzada en els parlars del nord de la comarca, i les variants *priventó*, amb dissimilació de nasals (Be, Me, Mi), i *preventó*, amb dissimilació de nasals i assimilació de vocals àtones (Me, Ra); l'altra forma general a la comarca i recollida per Alcover al Camp de Tarragona i al Priorat (DCVB, 8: 349) és *previna* (Be, Da, Ga, Gi, Mi, Se, Ti).

En aquest tercer camp semàntic també s'han enregistrat formes que no estan recollides, amb el sentit que se'ls dona a la Ribera d'Ebre, en cap dels materials lexicogràfics consultats:

- *rasta* (Mn), *carràs* (To) (forc)
- *picapoll* (roser silvestre)⁴⁶³
- *perilló* (serva, Fa)
- *closco* (clafolla de l'ametlla, Fa)
- *tomató de penjar*; *tomató*; *tomata de penjar*; *tomata de pom*; *tomatí*; *tomaquí*; *tomaca de penjar*

El fruit del llimoner rep dos noms diferents a la Ribera d'Ebre: *llimona* és el més estès, però es diu *llima* —general en tortosí i valencià— a Benissanet i Rasquera (mapa 3/368).⁴⁶⁴

El vegetal roig, petit i molt picant, semblant a un pebrot, es diu *coralet*⁴⁶⁵ en tots els parlars de la comarca llevat de Riba-roja, on es va recollir *coral*; presenta la variant metatitzada *colaret* a Be, Gi, Mi i Se (mapa 3/244).

Pel que fa a les fruites, la forma *préssec*, que és la més general arreu del domini lingüístic, és a la Ribera d'Ebre la minoritària, atès que tan sols es recull en el parlar de Faió (mapa 3/360). Amb tancament de la vocal final /e/ en [i] i obertura de la vocal tònica —*prèssic*— és la forma pròpia de les localitats de Miravet, la Palma i Rasquera (es tracta d'una forma més acostada al lleidatà). Les formes més usuals són, però, *auberge* i *aubergi*. Coromines (DECat, 6: 798) explica que es tracta de formes que provenen de l'àrab vulgar i que han aglutinat l'article àrab *al-*, en el qual s'ha produït la vocalització de la lateral agrupada. Fora de la comarca, només s'han localitzat al Segrià (DECat, 6: 798) i al Priorat (Navarro 2000b: 40):⁴⁶⁶

- auberge*: As, Be, Ga, Gi, Me, Ti
- aubergi*: Da, Fl, Mn, Ri, Se, To, Vi
- préssec*: Fa
- prèssic*: Mi, Pa, Ra

Pel que fa a la *nespra*, s'han recollit tres variants fonètiques del nom d'aquesta fruita: *nespla*, *nespra* i *nisptra*. La primera és, segons Veny (2001: 31), la més antiga en català, com ho demostren la seua fidelitat a la forma originària llatina MESPILA (després d'una dissimilació de labials), topònims antics com Néspola (Manresa), topònims moderns com la Nespleda (Berguedà), antropònims com Nespler, Nesples, testimonis lexicogràfics diversos i la documentació literària i científica (*nespla* es testifica, per exemple, a Arnau de Vilanova o Eiximenis). El català *nespra*, encara segons Veny (2001: 33), sembla que deriva d'una variant llatina *MESPIRA, "formada per homonimització amb PIRUS 'pera', origen també del port. *nêspera* i el cast. *niéspera*, *níspera* (*níspero* < *NESPIRUM)". La documentació més antiga trobada per Veny no va més enllà del segle XIX i això li fa pensar que es tracta d'una variant més aviat moderna, romànica, sense relació amb el llatí *NESPIRA, com també creu Coromines (DECat, V: 915), el qual explica que s'hauria format a partir d'una assimilació de líquides de *nesplera*, *nespler* o d'una dissimilació de *nespla* o *nespler*, però aquesta darrera hipòtesi no és compartida

⁴⁶³ Coromines (DECat, VI: 526) recull aquest mot, però amb el sentit de 'raïm de mena més petita, més primerenc i menys ensucrat que el moscatell, amb el qual forma principal contrast en cat. central'.

⁴⁶⁴ Navarro (2000b: 38) assenyala un tercer nom per a aquest fruit, *llimó*, recollit per ell a Ascó, Faió, Flix i Móra d'Ebre. Tot i això, en aquesta investigació només s'han recollit les dos formes assenyalades més amunt.

⁴⁶⁵ Apareix documentat al Camp de Tarragona i per tot el català occidental (DCVB, 3: 512) i també des del nord del País Valencià fins als Pirineus, dins del català occidental, i pel Camp de Tarragona (DeCat, 2: 921).

⁴⁶⁶ Navarro es pregunta si, ja que aquestes formes es troben en territori que va estar sotmès als musulmans i que, tot i el que diu Coromines, el seu ètim és el mot llatí PERSICUM, podria tractar-se d'un mossarabisme.

per Veny.⁴⁶⁷ Segons aquest autor, també es podria pensar en un intercanvi de líquides $l > r$ (amb la seua contrapartida $r > l$), del qual la llengua col·loquial ofereix alguns exemples (molts dels quals ja han sigut tractats en aquest estudi). Pel que fa a l'última variant —*nispra*— segurament és influïda pel castellanisme *nispro*.

També les interferències lèxiques amb l'espanyol apareixen a la Ribera d'Ebre. Destaca, per exemple, *pepino*, general a tota la comarca. *Puerro* es localitza a Ascó i Faió. *Musgo* també és general a la Ribera d'Ebre, llevat de Faió, Darmós, Garcia i Móra la Nova, que presenten *molsa*, la Serra *borra*, Tivissa *herba de bosc*, i Ginestar *muslo*. El *desmai* s'anomena amb el castellanisme *lloron* a Faió i Móra d'Ebre; *salze lloron* a Be, Ga, Mn i Ra, i amb la catalanització *ploron* a Tivissa.

Del vegetal allargassat, d'arrel dobla i ataronjada, mengívola i molt nutritiva, se'n diu *pastanaga* a tots els parlars de la comarca, llevat de Darmós, Miravet i Riba-roja, on el nom usat és *safanòria* (mapa 3/298).⁴⁶⁸ En la resta de parlars la diferència entre els dos mots representa també una diferenciació significativa, de tal manera que la *safranòria* o *safanòria* és un tipus de pastanaga de color morat (mapa 3/299).

Visc és el nom que es dona a la Ribera d'Ebre a la planta paràsita que creix als pins i que serveix per fer la substància apegalosa que s'usa per caçar moixons. En tots els parlars llevat de la Palma i la Torre el significat és el mateix per als dos significats. A la Torre, en canvi, de la planta se'n diu *viscons* i de la substància apegalosa *visc*. La Palma, en aquest cas, difereix de la resta de parlars; la planta rep el nom de *butzoga* i la pega s'anomena *vesc*.⁴⁶⁹

En algun cas, es recullen moltes variants per referir-se a la mateixa planta, per exemple:

colitxos *corils*: Fa, To; *colilles*: Ri; *curils*: As, Fl; *curiells*: Pa; *colitxos*: Be, Da, Ga, Mn, Se, Vi; *colitxols*: Me; *coritxos*: Gi, Mi, Ra, Ti (mapa 3/313). Tots són termes sinònims que designen el *Silene cucubalus*. Coromines (DECat, II: 812) fa referència a l'aragonès *coneles*, *cunillos*, *colellas*. També recull *curiells* (que ha sentit a Oliana i les Anoves), i *coniells*. Explica que hi ha encara una variant *corivells*, que segons AlcM designaria a l'Empordà aquesta mateixa planta i alhora una mena d'olives molt petites, fruit de la mena d'olivera anomenada *corivella*: la -v- d'aquesta s'explica evidentment per creuament amb *olivera*, *olivella*, i des de les olivetes això es degué contagiar als *coriells* 'colitxos'.

Masclans (1954: 85) documenta, com a sinònims de *colitxos*, *colís*, *colissos*, *colelles*, *corís*, *corissos*, *coniells*, *conivelles*, *curibells*, *conillets*, *botets*, *xiulets*, *esclafidors*, *escuixidors*, *pets*, *petadors*, *patacs*, *trons*, *verdura*.

⁴⁶⁷ El qual afirma, literalment: “No s’acaba d’entendre aquesta darrera proposta, si no és pensant en sintagmes freqüents del tipus *la nespla*, *les nesples*, *la nesplera*, *el nespler*, interpretació que es reforçaria pel fet de no haver-se operat la dissimilació en balear on aquests sintagmes es converteixen en *sa nespla*, *ses nesples*, etc. en el qual cas desapareix la duplictat de líquides i, per tant, la possibilitat de dissimilació.” (Veny 2001: 34)

⁴⁶⁸ Segons Alcover (DCVB, 9: 660) és la forma usada per designar la *pastanaga* a Girona, l’Urgell, Lleida, el Camp de Tarragona, Tortosa i el País Valencià. Etimològicament, prové de l’àrab *isfan-rīja*.

⁴⁶⁹ *Butzoga* no apareix recollit ni al DCVB ni al DECat, però ha estat enregistrat a les poblacions garriguenques veïnes de Bovera (Cubells 1998: 97) i Bellaguarda (Cubells i Satorra 2000: 37). En canvi, no apareix en les poblacions del Priorat més properes a la Palma (la Bisbal de Falset, Margalef o Cabacés, Navarro 2000a). La seua estructura fonètica fa pensar en un possible arabisme.

Pel que fa a la forma enregistrada a la Torre, *viscó*, sense el tancament de la vocal pretònica —*vescó*— apareix també a la Granadella, a les Garrigues (Cubells i Satorra 2000: 37).

4.1.4 Els animals domèstics

<i>gossa moguda</i>	<i>va moguda</i> : tots els parlars excepte Mn; <i>va en zel</i> : Fl; <i>va eixida</i> : As, Fa; <i>va bona</i> : Mn (mapa 4/372)
<i>ànec</i>	<i>ànic</i> : Pa; <i>pato</i> : tots els parlars (mapa 4/375)
<i>pap</i>	<i>papada</i> : Se; <i>pap</i> : la resta de parlars (mapa 4/376)
<i>pedrer</i>	<i>pedrer</i> : Da, Ga, Mn, Pa, Ri, Se, Ti; <i>perer</i> : As, Fl, Gi, To, Vi; <i>peret</i> : Be, Me, Mi; <i>pere</i> : Ra; <i>guier</i> : Fa (mapa 4/377)
<i>esperó</i>	<i>espoló</i> —[a]spoló—: Da, Fl, Gi, Ri, Ti, Vi; <i>esperó</i> —[a]speró—: As, Be, Fa, Ga, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Se, Ti, To (mapa 4/378)
<i>ploma</i>	<i>ploma</i> : Fl, Ga, Mi, Ri, To; <i>pluma</i> : resta de parlars (mapa 4/379)
<i>el posador</i>	<i>lo joquer</i> : As, Da, Fa, Pa, Ra, Se, To; <i>l'ajocador</i> : Da, Fl, Gi, Me, Mi, Mn, Ti; <i>lo barró</i> : Be, Vi; <i>pal d'ajocâ's</i> : Ri; <i>barra</i> : Ga (mapa 4/380)
<i>la closca</i>	<i>la clasca</i> : As, Be, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ri, Se, To, Vi; <i>la closca</i> : Da, Pa, Se; <i>la cr[ɔ]sta</i> : Gi, Ra, Ti (mapa 4/381)
<i>ou covat</i>	<i>ou buit</i> : Ri; <i>ou dolent</i> : Ra; <i>ou follat</i> : Ti; <i>ou clar</i> : Ra, Se; <i>ou pollat</i> : Fl, Me; <i>ou d'aigua</i> : Be, Fa, Ga, Gi, Mi, Mn, Pa, To; <i>ou fallat</i> : As, Da, Fa, Mi, Ri, Vi (mapa 4/382)
<i>lloca</i>	<i>cloca</i> : Fa; <i>lloca</i> : resta de parlars (mapa 4/383)
<i>barbes</i>	<i>barbillots</i> : Fa; <i>barbutxeres</i> : Be, Da, Ga, Mn, Ri, Se, To, Vi; <i>berbelleres</i> : Fl; <i>barbilleres</i> : Pa; <i>arracades</i> : Gi; <i>barbutxes</i> : Me; <i>barbes</i> : Mi; <i>racades</i> : Ra; <i>paputxeres</i> : As; <i>gargamelló</i> : Ti (mapa 4/384)
<i>titot</i>	<i>pavo</i> : As, Fa, Fl, Ga, Pa, Ri, To, Vi; <i>gall dindi</i> : Fa; <i>titot</i> : Be, Da, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Se, Ti (mapa 4/385)
<i>titota</i>	<i>pava</i> : As, Fa, Fl, Ga, Pa, Ri, To, Vi; <i>titota</i> : Be, Da, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ti; <i>titot</i> : Se (mapa 4/386)
<i>aviram</i>	<i>animals de pluma</i> : Be, Fa, Fl, Me, Pa; <i>viram</i> : To; <i>aviram</i> : As, Da, Ga, Gi, Mi, Ri, Ti; <i>aus</i> : Mn; <i>animals de ploma</i> : Ra; <i>animals de corral</i> : Se (mapa 4/387)
<i>llebrot</i>	<i>llebre</i> : Fa, Fl; <i>llebrot</i> : As, Be, Da, Pa, Ra, Vi; <i>llebre mascle</i> : Be, Ga, Me, Mi; <i>llebra</i> : Gi, Mn, Se, Ti, To; <i>llebra mascle</i> : Ri (mapa 4/389)
<i>mallada</i>	<i>femer</i> : As, Fa, Fl, Pa, Ri, To, Vi; <i>fresa</i> : Be, Ga, Me, Mi, Mn; <i>mallada</i> : Da, Gi, Ra, Se, Ti (mapa 4/391)
<i>reclam</i>	<i>brill</i> : To; <i>caragola</i> : Ti; <i>reclam</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, Vi (mapa 4/392)
<i>ensumar</i>	<i>ensumar</i> : As, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ti, To; <i>flatejar</i> : Fa, Ri; <i>rastrejar</i> : Be, Da, Gi, Me, Ri, Se, Ti; <i>parar</i> : Fl; <i>anar de rastre</i> : Se; <i>buscar el rastre</i> : Be, Da (mapa 4/393)
<i>somera</i>	<i>s[o]mera</i> : Ra, To; <i>s[u]mera</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ri, Se, Ti, Vi; <i>burra</i> : Mi; <i>burreta</i> : Gi (mapa 4/394)

<i>la crinera</i>	<i>la cabellera</i> : Fa, Ti, To; <i>la crin</i> : Be, Fl, Ri, Vi; <i>la clin</i> : Mi, Pa; <i>la crim</i> : As, Ga; <i>la grenxa</i> : Me, Ra; <i>la serreta</i> : Da; <i>lo clin</i> : Se; <i>la clenxa</i> : Be, Mn; <i>la crinc</i> : Gi; <i>la garceta</i> : Mn (mapa 4/396)
<i>cua</i>	<i>cua</i> : Pa; <i>coga</i> : Ra; <i>coa</i> : resta de parlars (mapa 4/397)
<i>peülla</i>	<i>cascos</i> : tots els parlars; <i>pessunyes</i> : As, Be, Da, Ga, Gi, Mn, Pa (mapa 4/398)
<i>quadra</i>	<i>quadra</i> : As, Da, Ga, Gi, Pa, Se, Ti, To; <i>estable</i> : Be, Da, Fa, Fl, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Vi (mapa 4/399)
<i>la menjadora</i>	<i>minjadora</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se; <i>pesebre</i> : Fa; <i>pessebre</i> : Pa; <i>menjadora</i> : As, Ti, To, Vi (mapa 4/400)
<i>raspall</i>	<i>raspall</i> : As, Fl, Ga, Mn, Pa, Ti; <i>rasclat</i> : Fa, Me; <i>cepillo</i> : Gi, Me, Mi, Ri; <i>raspall</i> : Be, Da, Ra, Vi; <i>raspeta</i> : Se; <i>rascador</i> : Mi (mapa 4/401)
<i>estrínjol</i>	<i>estrínjol</i> : As, Pa; <i>raspall</i> : As, Fl, Be, Mi — <i>raspall</i> en les dos darreres localitats—; <i>pinta</i> : Ri, Ti, To, Vi; <i>rasqueta</i> : Da, Ga, Gi, Me, Se; <i>rastrínjol</i> : Mn; <i>cepillo</i> : Ra; <i>rasclat</i> : Fa (mapa 4/402)
<i>regna</i>	<i>arienda</i> : As, Fa, Fl, Mn, Pa, Ri, To; <i>arrienda</i> : Be, Me, Mi, Se; <i>rienda</i> : Da, Ga, Gi, Ra, Ti (mapa 4/403)
<i>el mos</i>	<i>lo bocado</i> : Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri; <i>lo sarretó</i> : Pa, Se, To; <i>la serreta</i> : As, Ti; <i>lo sarrató</i> : Vi (mapa 4/404)
<i>domar</i>	<i>adondar</i> : Be; ⁴⁷⁰ <i>adomar</i> : Gi, Vi; <i>domar</i> : la resta (mapa 4/405)
<i>egua</i>	<i>eua</i> : Fa, Ra; <i>egua</i> : Be, Pa; <i>iegua</i> : As, Da, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi (mapa 4/406)
<i>poltre</i>	<i>pollí</i> : As, Pa, To; <i>potro</i> : resta de parlars (mapa 4/407)
<i>porc</i>	<i>gorrino</i> : Fa; <i>gutxo</i> : Se; <i>tocino</i> : As, Ga, Pa — <i>t[u]cino</i> —, Be, Da, Fl, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi (mapa 4/408)
<i>la soll</i>	<i>la gorrinera</i> : Fa, Fl; <i>la porquerola</i> : Ri; <i>la tocinera</i> : Fl; <i>la corralina</i> : Pa; <i>lo tociner</i> : As; <i>la soll</i> : Be, Da, Ga, Me, Mn, Se; <i>lo baconer</i> : Vi; <i>lo corralet</i> : Ra, Ti, To; <i>la paridera</i> : Gi, Mi (mapa 4/409)
<i>verra</i>	<i>tocina</i> : Fa; <i>verra</i> : tots els parlars (mapa 4/411)
<i>mamelló</i>	<i>mamelló</i> : Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>lletó</i> : As; <i>garrí</i> : Ga, Mi (mapa 4/412)
<i>furgar</i>	<i>bursar</i> : Fa; <i>escabar</i> : Da, Fl, Ri; <i>furgar</i> : resta de parlars (mapa 4/413)
<i>bàssia</i>	<i>la bàssia</i> : Fa, Ga, Mi, Ti; <i>la pila</i> : Fa, Fl, To; <i>lo bassi</i> : Be, Da, Gi, Me, Mn, Pa, Se; <i>la menjadora</i> : As, Ri — <i>minjadora</i> —; <i>la pica</i> : Ra; <i>lo menjador</i> : Vi, Gi — <i>minjador</i> — (mapa 4/414)
<i>farratge</i>	<i>farratge</i> : As, Ga, Gi, Pa, To; <i>ferratge</i> : Be, Da, Fl, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Ti; <i>farineta</i> : Be, Gi, Se; <i>gamons</i> : Fa (mapa 4/415)

⁴⁷⁰ Tot i que aquesta solució conviu amb *domar*, sembla que la primera va reculant en l'ús a favor de la segona. Els informant perceben *adondar* com a forma d'abans.

<i>barastell</i>	<i>canastrell</i> : Fa; <i>canastell</i> : Fl, Ri; <i>canastró</i> : Da, Pa, Se; <i>barrastell</i> : As, To, Vi; <i>rabastell</i> : Ga; <i>morastell</i> : Be, Me, Mi, Mn; <i>monastell</i> : Gi; <i>baristell</i> : Ra; <i>barastell</i> : Ti (mapa 4/416)
<i>fer net el porc</i>	<i>socarrar</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Me, Mn, Pa — <i>s[u]carrar</i> —, Ri, Ti, To, Vi; <i>llimpiar</i> : Mn; <i>rentar</i> : Ga; <i>rostir</i> : Se; <i>suffamar</i> : Mi, Ra; <i>rascar</i> : As; <i>suffimar</i> : Gi (mapa 4/417)
<i>la bufeta</i>	<i>bufa</i> : Be, Da, Fa, Me, Mi, Ra; <i>bufeta</i> : resta de parlars (mapa 4/418)
<i>sagí</i>	<i>segí</i> : Da, Fa, Fl, Ga, Me, Mi, Mn, Pa, Se, Ti, To, Vi; <i>sagí</i> : As, Be, Gi, Ra, Ri (mapa 4/419)
<i>llardó</i>	<i>refusa</i> : Vi; <i>llardó</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To (mapa 4/420)
<i>llom</i>	<i>llomillo</i> : Fa, Ri, Vi; <i>llom</i> : resta de parlars (mapa 4/421)
<i>peu</i>	<i>peu</i> : As, Da, Ga, Pa; <i>casco</i> ; <i>pota</i> : resta de parlars (mapa 4/422)
<i>galta</i>	<i>galtera</i> : Fa, Ga, Me, Se, To, Vi; <i>careta</i> : Ri; <i>galta</i> : As, Be, Da, Fl, Gi, Mi, Mn, Pa, Ra, Se, Ti (mapa 4/476)
<i>la papada</i>	<i>la papada</i> : Be, Fa, Ga, Gi, Mi, Pa, Se, Ti, To; <i>la papera</i> : Da, Fl, Mn, Vi; <i>la papatxera</i> : As; <i>la gorja</i> : Ra; <i>lo bescoll</i> : Me (mapa 4/424)
<i>escorxat</i>	<i>desquartisat</i> : Fa; <i>partit</i> : Ga, Me, Ri, Ti, To; <i>obert en canal</i> : Da, Gi, Fl, Mi, Pa, Se, Vi; <i>espellat</i> : As; <i>partit en canal</i> : Mn; <i>en canal</i> : Be, Ga, Me, Ra (mapa 4/425)
<i>les freixures</i>	<i>les freixures</i> : a totes les localitats; <i>la mocada</i> : Pa; <i>los menuts</i> : Ga (mapa 4/426)
<i>carn picada</i>	<i>carn trinxada</i> : Be, Fa, Ga, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ti, Vi; <i>carn picada</i> : As, Da, Fl, Ga, Ri, To; <i>pasta</i> : Gi, Se; <i>trinxat</i> : Mi, Vi (mapa 4/427)
<i>cansalada</i>	<i>panxeta</i> : Ri, To; <i>vianda</i> : As; <i>cansalada</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Se, Ti, To, Vi (mapa 4/428)
<i>el salador</i>	<i>lo saler</i> : Da; <i>la saladora</i> : Fa; <i>lo salador</i> : resta de parlars (mapa 4/429)
<i>un cuixot</i>	<i>pernil</i> : Fa, Ga, Pa; <i>cuixot</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi (mapa 4/430)
<i>magre</i>	<i>magre</i> : Gi, Ra, Ri, Se, Ti, To, ⁴⁷¹ Vi; <i>pernil</i> : resta de parlars (mapa 4/431)
<i>pernil dolç</i>	<i>magre dolç</i> : Ra, Se; <i>pernil en dolç</i> : As; <i>pernil dolç</i> : resta de parlars (mapa 4/432)
<i>botifarra blanca</i>	<i>botifarra de carn</i> : Be, Vi; <i>botifarra blanca</i> : la resta (mapa 3/433)
<i>botifarra catalana</i>	<i>catalana</i> : Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Pa, Ri, To; <i>botifarra catalana</i> : As, Be, Da, Mn, Ra, Se, Ti, Vi; <i>botifarra de carn</i> : As (mapa 4/434)

⁴⁷¹ Antigament es deia *magre*; actualment en desús.

<i>botifarra culana</i>	<i>botifarra del budell culà</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Mn, Ra, Ri, Se, Ti; <i>curratacos</i> : Fa, Me; <i>bisbessa</i> : Pa; <i>bull</i> : Ga; <i>botifarra culana</i> : To; <i>botifarra del bisbe</i> : Vi; <i>botifarra del ventrelló</i> : Mi (mapa 4/435)
<i>llonganissa</i>	<i>llanganissa</i> : As, Be, Fa, Fl, Ga, Me, Mi, Mn, Ra, Ri; <i>llangunissa</i> : Da, Gi, Me, Pa, Ra, Se, Ti, Vi; <i>llangonissa</i> : To (mapa 4/436)
<i>excrement de cabra i ovella</i> (líquid)	<i>aixèrrit</i> : Be, Da, Fa, Ga, Me, Mi, Mn, Ra, Se, Ti; <i>aixèrric</i> : Gi; <i>xèrrit</i> : As, Fl, Pa, Ri, To, Vi (mapa 4/437)
	(sòlid) <i>fem</i> : Fl; <i>cagallons</i> : Be, Da, Fa, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Se, Ti, To, Vi; <i>cagallons de cabra</i> : Ga; <i>aulives</i> : As (mapa 4/438)
<i>excrement de conill</i>	<i>fem</i> : Da, Fa, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ri, Ti, To; <i>cagallons</i> : As, Ga, Mi, Ri; <i>fem de conill</i> : Be, Fl, Ra; <i>cagallons de conill</i> : Se, Vi (mapa 4/439)
<i>miolar</i>	<i>miaular</i> : Fa; <i>maular</i> : As, Be, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Vi; <i>miolar</i> : Da, Ra, Se, To; <i>meular</i> : Fl, Ga, Pa, Ti (mapa 4/440)
<i>veu del gat</i>	<i>m[é]u</i> : As, Be, Da, Ga, Pa, Ri, Ti, Vi; <i>miau</i> : Fa, Fl, Me, Mi, Ra; <i>mau</i> : Mn, To; <i>mieu</i> : Gi, Se (mapa 4/441)
<i>veu del gos</i>	<i>bup-bup</i> : Be, Fl, Mn, Pa, Ra, Ti, To; <i>gu-gu</i> : Fa, Me; <i>nyau-nyau</i> : As, Da, Ga, Gi, Mi, Se, Vi; <i>gauh-gauh</i> : Ri (mapa 4/442)
<i>bornar</i>	<i>burnar</i> : Fa; <i>bornar</i> : Ra, Ri, Vi; <i>ganyolar</i> : As, Da, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Se, Ti; <i>abornar</i> : Be, To; <i>glapir</i> : Be (mapa 4/443)
<i>escatainar</i>	<i>escainar</i> : Ga, Pa, To; <i>cacarear</i> : Da, Fa, Ri; <i>cacarejar</i> : As, Be, Fa, Fl, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Se, Ti, Vi (mapa 4/444)
<i>manera de dir al matxo que s'aturi</i>	<i>oo!!</i> : Be, Fa, Fl, Gi, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Ti, To, Vi; <i>soo!</i> : As, Fl; <i>txòo!</i> : Da, Ga, Me, Se, Ti (mapa 4/445)
<i>manera de dir al matxo que vagi a la dreta</i>	<i>o-llà!</i> : Fa, Fl, Pa, Ra, Ri; <i>lla-ó!</i> : Da, Ga, Me, Mi, Ti, To, Vi; <i>llà!</i> : As, Be, Gi; <i>llà-o-llà!</i> : Se; <i>o-llà-o!</i> : Mn (mapa 4/446)
<i>manera de dir al matxo que vagi a l'esquerra</i>	<i>oixquel!</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Mi, Mn, Ra, Se, Ti, To; <i>uiniçil!</i> : Ri; <i>uiniçil!</i> : Pa; <i>ueixquel!</i> : Vi; <i>uesquel!</i> : Me (mapa 4/447)

LLISTA DE NOMS COMUNS

gos rabiós
conill
pollí
gat
gos
grunyir
cadell
gall
pota
capó
galliner
clara

belar
relinxar
bramar
gata
gossa
cantar
oca
b[é]c
cr[é]sta
gallina
ou
ponedor

<i>rovell</i>	<i>brida</i>
<i>pondre</i>	<i>pollet (poll[ɛ]t a Ginestar)</i>
<i>pintada</i>	<i>corral</i>
<i>farnaca</i>	<i>jaç</i>
<i>cau</i>	<i>caçador</i>
<i>caçar</i>	<i>fer porra</i>
<i>ruc</i>	<i>cavall</i>
<i>les potes</i>	<i>granja</i>
<i>verro</i>	<i>parir la truja</i>
<i>el morro</i>	<i>la matança</i>
<i>lo present</i> ⁴⁷²	<i>budell</i>
<i>los tendrums</i>	<i>lo mandongo</i>
<i>salmorra</i>	<i>botifarra negra</i>
<i>fuet</i>	<i>matxo</i>
<i>femer</i>	<i>gallinassa</i>
<i>catxap</i>	<i>mula</i>

4.1.5 La vida pastoral

<i>cabrer</i>	<i>cabrer</i> : Fa, Fl, Pa, Ri, Vi; <i>pastor de cabres</i> : Gi; <i>pastor</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Me, Mi, Mn, Ra, Se, Ti, To, Vi (mapa 5/448)
<i>vaquer</i>	<i>vaquero</i> : Da, Mi, Pa; <i>pastor</i> : Da, Me, Mn; <i>vaquer</i> : resta de parlars (mapa 5/449)
<i>rabadà</i>	<i>ramadà</i> : Gi, Mi; <i>rabadà</i> : resta de parlars (mapa 5/450)
<i>samarra</i>	<i>armilla</i> : Fa, Gi, Mi, Mn, Ri, Ti; <i>samarra</i> : As, Da, Fl, Ga, Pa, To, Vi; <i>xaquetó</i> : Da; <i>jaquetó</i> : Ti; <i>brusa</i> : Me; <i>tricot</i> : Gi; <i>borseguins</i> : Ra; <i>jaqueta</i> : Be, Se; <i>tabardo</i> : Se (mapa 5/451)
<i>abeurador</i>	<i>abeurador</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ri, To, Vi; <i>bassa</i> : Be, Da, Gi, Mi, Mn, Ra, Se; <i>abeuradora</i> : Se, Ti; <i>aborador</i> : Ra (mapa 5/452)
<i>el sarró</i>	<i>morral</i> : As, Fa, Mi; <i>civader</i> : Be, Me; <i>sarró</i> : Da, Fl, Ga, Gi, Me, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi (mapa 5/453)
<i>l'esquella</i>	<i>esquetlla</i> : As, Fa, Fl, Ri; <i>esquella</i> : resta de parlars (mapa 5/454)
<i>mardà</i>	<i>marrà</i> : Pa; <i>mardà</i> : resta de parlars (mapa 5/456)
<i>ovella moguda</i>	<i>va en sel</i> : Gi, Ra; <i>va de mascle</i> : Be; <i>va bona</i> : Mn; <i>va moguda</i> : resta de parlars (mapa 5/457)
<i>banya</i>	<i>bana</i> : Fa; <i>banya</i> : As, Be, Da, Fl, Ga, Gi, Pa, Ri, Ti, Vi; <i>cuerno</i> : Fa, Mi, Ri (mapa 5/458)
<i>topar</i>	<i>tassar</i> : Se, Be, Da, Fa, Fl, Gi, Me, Mi, Mn, Ri, Se, Ti; <i>topar</i> : Pa; <i>arricar</i> : Ga, Pa; <i>tussar</i> : Ra, Ti, To; <i>atussar</i> : Vi (mapa 5/459)

⁴⁷² L'ALEANR recull *lo platillo* a Faió, però també *present* o *presenta* en altres localitats aragoneses catalanoparlants.

<i>anyell</i>	<i>corder</i> : Be, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti; <i>corderet</i> : As, Da, Fa, Fl, Ri, To, Vi (mapa 5/460)
<i>xai</i>	<i>burrec</i> : As, Fa, Pa, To, Vi; <i>xai</i> : Fl, Pa; <i>corderet</i> : As, Da, Ri; <i>corder</i> : Be, Gi, Mi, Ra, Se, Ti; <i>letxal</i> : Be, Me, Mi; <i>borrec</i> : Ga, Gi, Mn, Ra, Se, Ti; <i>burrego</i> : Fl (mapa 5/461)
<i>primal</i>	<i>primal</i> : Be, Da, Fa, Ga, Gi, Mi, Mn, Pa, Ra, Se, Ti, To; <i>borrega</i> : Ri; <i>moltó</i> : As, Fl, Ti, Vi; <i>letxal</i> : Me (mapa 5/462)
<i>esquilar</i>	<i>esquilar</i> : Be, Da, Fa, Fl, Gi, Me, Mi, Pa, Ra, Ti, To, Vi; <i>xollar</i> : As, Fl, Ga, Me, Mn, Pa, Ri, Se (mapa 5/463)
<i>tallar la cua a les femelles</i>	<i>[a]scoar</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Mi, Mn, Ri, Se, Ti, Vi; <i>fer la rabada</i> : Pa; <i>tallar la coa</i> : Me, To; <i>[a]scogar</i> : Ra; <i>escuar</i> : Pa (mapa 5/464)
<i>ovella mal dentada</i>	<i>bussa</i> : Fa; <i>desdentegada</i> : As, Fa, Ga, Mn, Pa, Ri, To; <i>esportellada</i> : Be, Da, Gi, Me, Mi, Ra, Se, Vi; <i>esportallada</i> : Ti; <i>desdentada</i> : Fl (mapa 5/465)
<i>ovella que té taques</i>	<i>platxada</i> : As, Be, Fa, Fl, Ga, Mn, Pa, Ri, To, Vi; <i>ullada</i> : Fa, Ra; <i>pigada</i> : Gi, Me, Mi; <i>clapada</i> : Da; <i>xapada</i> : Se, Ti (mapa 5/466)
<i>la barba (de la cabra)</i>	<i>barba</i> : Be, Da, Fa, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, To; <i>barbilla</i> : Ga, Ri; <i>pelilla</i> : Fl; <i>betilla</i> : Pa; <i>barbeta</i> : Ga, Ti, Vi; <i>barbetes</i> : As (mapa 5/467)
<i>arracada (de la cabra)</i>	<i>arracada</i> : Fa, Ri, Vi; <i>arracades</i> : As, Be, Da — <i>arr[e]cades</i> —, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, To; <i>campanetes</i> : Fl; <i>racades</i> : Se, Ti (mapa 5/468)
<i>mamella</i>	<i>teta</i> : Fa; <i>mamella</i> : resta de parlars (mapa 5/469)
<i>el bók</i>	<i>bók</i> : As, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>cabró</i> : Pa; <i>x[ɔ]to</i> : Be, Mi, Ti (mapa 5/470)
<i>cobrir la cabra</i>	<i>amarrir</i> : Fa; <i>muntar</i> : Da, Fa, Pa; <i>saltar</i> : As, Mi, Mn, Ra, Ri; <i>cobrir</i> : Fl, Ga, Me, Pa, To; <i>m[o]ntar</i> : Be, Se, Ti, Vi; <i>córrer</i> : Gi; <i>assaltar</i> : Fl (mapa 5/471)
<i>el davantal del bók</i>	<i>boç</i> : Fa, ⁴⁷³ Gi, Ti; <i>devantal</i> : As, Be, Fl, Ga, Gi, Mn, Pa, Ri, Se, Vi; <i>sarió</i> : Ri; <i>bòlic</i> : Vi; <i>devantalet</i> : To; <i>delantal</i> : Me; <i>bufador</i> : Mi, Ra; <i>davantall</i> : Da, Ti (mapa 5/472)
<i>mamar</i>	<i>tetar</i> : Fa; <i>mamar</i> : resta de parlars (mapa 5/473)
<i>toro</i>	<i>toro</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Me, Mi, Mn, Pa, Ri, Se, To, Vi; <i>bou</i> : Be, Da, Gi, Mi, Ra, Se, Ti (mapa 5/475)
<i>avortar la vaca</i>	<i>malparir</i> : Fa, Gi, Ri, Se, Ti; <i>avortar</i> : As, Be, Fl, Me, Mi, Mn, Pa, To; <i>malcriar</i> : Da, Ga, Vi; <i>fallá's</i> : Se, Ti; <i>follá's</i> : Ra (mapa 5/476)
<i>l'estable</i>	<i>esta[bb]le</i> : As, Be, Da, Fl, Ga, Gi, Me, Mn, Pa, Ri, Se, Ti, Vi; <i>esta[βt]e</i> : Be, To; <i>quadra</i> : Fa, Mi, Pa, Ra (mapa 5/477)
<i>vaca clapada</i>	<i>platxada</i> : As, Be, Fa, Fl, Gi, Me, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, To, Vi; <i>clapada</i> : Da, Ga; <i>favada</i> : Mi; <i>faissada</i> : Ra; <i>xapada</i> : Ti (mapa 5/479)

⁴⁷³ L'ALEANR (vol. V, m. 629) recull a Faió *bufador*.

<i>cadireta de munyir</i>	<i>banqueta</i> : Fa, Ri; <i>banquet</i> : Ra, Ri; <i>tamb[o]ret</i> : Da, Fl, Me, Mn, Se, Ti, To; <i>tamb[u]ret</i> : As, Ga, Pa, Vi; <i>cadira</i> : Mi; <i>cadireta de munyir</i> : Be, Ra; <i>soquet</i> : Ra (mapa 5/480)
<i>atuell per munyir</i>	<i>galleta</i> : As, Fa, Ga, Me, Mi, Pa, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>letxera</i> : Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Ra, Ri; <i>depòsit</i> : Ri; <i>cubo</i> : Fl; <i>ferrada</i> : Da, Vi; <i>poal</i> : Be, Gi; <i>pot</i> : Mi; <i>poval</i> : Ra (mapa 5/481)
<i>llet fresca</i>	<i>del dia</i> : Ra; <i>tendra, natural</i> : Pa; <i>fresca</i> : As, Be, Da, Fl, Ga, Me, Mi, Mn, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>vergi</i> : Fa; <i>recién munyida</i> : Fa, Fl, Gi (mapa 5/482)
<i>llet agra</i>	<i>passada</i> : Mn; <i>fermentada</i> : Me; <i>dolenta</i> : Fl, Ra; <i>agra</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Mi, Pa, Ri, Se, Ti, To, Vi (mapa 5/483)
<i>llet presa</i>	<i>dolenta</i> : Ra; <i>amatonada</i> : Be, Mn; <i>agramullada</i> : Ga, To; <i>quallada</i> : Vi; <i>que cuaje</i> : Pa; <i>presa</i> : As, Da, Fa, Fl, Gi, Me, Mi, Ri, Se, Ti (mapa 5/484)
<i>la nata</i>	<i>espuma</i> : Da; <i>bromera</i> : Gi, Mi, Se; <i>tel</i> : Ti, Vi; <i>nata</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, To (mapa 5/485)
<i>la mantega</i>	<i>mant[é]ga</i> : Ri; <i>mantequilla</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mn, Se, Ti, To; <i>mant[é]ga</i> : Ga, Pa, Vi; <i>manteca</i> : As; <i>tel</i> : Mi, Ra (mapa 5/486)
<i>el tel</i>	<i>capa</i> : Fa, Fl, Me, Pa; <i>tel</i> : As, Be, Da, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi (mapa 5/487)
<i>mató</i>	<i>forma[tʃ]le</i> : Fa; <i>forma[dʒ]le</i> : Fa; <i>mató</i> : As, Fa, Ri, To; <i>brossat</i> : Be, Da, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Se, Ti, Vi; <i>metó</i> : Fl, Ga, Pa; <i>formatgets</i> : Be, Da, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Se, Ti, Vi (mapa 5/488)

LLISTA DE NOMS COMUNS

<i>lo pastor</i>	<i>un ramat de cabres</i>
<i>un ramat de vaques</i>	<i>sal</i>
<i>pedres</i>	<i>collar</i>
<i>llepar</i>	<i>la mansa</i>
<i>pasturar</i>	<i>fer pasturar</i>
<i>capar</i>	<i>la llana</i>
<i>marcar</i>	<i>cabra</i>
<i>cabrits</i>	<i>braguer</i>
<i>mugró</i>	<i>munyir</i>
<i>llet</i>	<i>vaca</i>
<i>bou</i> ⁴⁷⁴	<i>jaure</i>

MOSTRA DE SOLUCIONS COMPARTIDES AMB VARIACIÓ FONÈTICA

<i>motlle/motle</i>	<i>vedell/vadell/videll</i>
<i>segalla/sagalla</i>	<i>formatge</i>

⁴⁷⁴ No a tot arreu és un mascle castrat; de vegades és sinònim de toro.

ANÀLISI I COMENTARI D'ALGUNS MOTS

També en aquest camp semàntic podem trobar formes pròpies de tot el bloc occidental: *catxap* (conill de bosc jove) i *corder*. Dins d'aquest bloc, hi ha termes que formen part del català nord-occidental i d'altres que són valencians; pel que fa als primers, l'extensió del terme afecta tota la comarca en el cas de *farnaca* (llebre jove) i, pel que fa als segons, seria propi del valencià el nom que es dona al mascle de l'ovella, *mardà*, en tots els parlars llevat de la Palma, on la forma és *marrà* (mapa 5/456). Altres paral·lelismes amb el nord-occidental, que presenten una extensió més reduïda, són *brossat* (Be, Da, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Se, Ti)⁴⁷⁵ o *ou d'aigua* (l'ou estèril, a Be, Fa, Ga, Gi, Mi, Mn, Pa, To).⁴⁷⁶

Només a Faió, Garcia i la Palma s'usa *pernil*; a la resta de localitats la variant emprada és *cuixot*, com en valencià i tortosí. Quan es menja com a embotit, a talls, s'anomena *magre* a Ginestar, Rasquera, la Serra, Tivissa, la Torre (abans), metonímia no recollida per Alcover i usual també a la comarca veïna de la Terra Alta (Navarro 1996, I: 221). El pernil dolç és *magre dolç* a Rasquera i la Serra; a Ascó se'n diu *pernil en dolç* (igual com a Nonasp, Terra Alta) i a la resta *pernil dolç*. També són valencianes les formes *fresa*, per referir-se als excrements de conill (Alcover (DCVB, 6: 53) la situa a Vinaròs, Mallorca i Eivissa), i *tussar*, per donar cops els animals amb les banyes.

També seria tortosina la forma *papada*, usada a la Serra, per fer referència al pap de les aus, variant més general a la comarca (DCVB, 8: 198).

Una particularitat lèxica del parlar de Faió és *tetar* (*mamar* a la resta). *Tetes* i *mamelles* presenten la mateixa distribució. Alcover (DCVB) només localitza aquesta forma al Conflent, però Navarro (1996, I: 221) també explica que apareix a les localitats administrativament aragoneses de la Terra Alta. També es recull només en aquest parlar la forma *cloca*, per designar la *lloca*.

Només a la Serra es va enregistrar el mot *gutxo*, ubicada també al Camp de Tarragona (DCVB, 6: 480), per designar el porc.⁴⁷⁷

Del segon estómac de les aus se'n diu *pedrer* (igual com al Conflent, l'Empordà, la Garrotxa, Girona, Plana de Vic, Pont de Suert, Ponts, Barcelona, Penedès i Tarragona; DCVB, 8: 198) a la majoria de pobles de la comarca, però també s'ha recollit *perer*, amb pèrdua de la dental, *peret* i *pere*. Segons Veny (2003: 362), no es produeix homonímia amb el nom de l'arbre fruïter perquè el nom de l'arbre que fa peres es diu *perera* —tot i que a Ginestar, que apareix la variant *perer*, també de l'arbre se'n diu així. Tal com explica Veny, “en uns parlars (la Fatarella, Vilalba dels Arcs, la Pobla de Massaluca) es diu *perer*, d'acord amb una pèrdua de la *-d-* de *pedrer* (< PETRARIU) (com PETRA > *pedra* > *péra*, aquesta fossilitzada en topònims com *Matadepera*, *Capdepera*). Aquest mot *perer* ja no es relaciona amb *péra* ‘pedra’, desaparegut del sistema lèxic, ni és homònim de l'arbre que fa perer (que es diu *perera* [Navarro 1996, I, pàg. 216]); aleshores, davant de la seva opacitat semàntica, els parlants substitueixen *perer* per *peret* (Peret) (conviuen, p.ex., a Traiguera), antropònim diminutiu ben conegut, potser a través d'un joc verbal faceciós,

⁴⁷⁵ En aquests mateixos parlars també es donava, com a sinònim, *formatget*, encara que realment s'hi podria trobar algunes diferències (el *formatget* és més petit que el *brossat*). En els parlars de As, Fa, Fl, Ga, Pa, Ri, To, Vi el mot emprat és el més general *mató* (o *metó*). En el parlar de Faió es diu *formatge* també al *brossat* (mapa 5/488).

⁴⁷⁶ Alcover (DCVB, 8: 77) la recull a Balaguer, l'Urgell i Fraga. La resta de variants recollides no apareixen en els materials lexicogràfics consultats (*ou buit*, *ou dolent*, *ou follat*, *ou clar*, *ou pollat*, *ou fallat*; mapa 4/382).

⁴⁷⁷ Manent (2003: 111) també la localitza a Valls.

i després, eliminant el diminutiu, *pere* (Pere) (els dos conviuen a Bot i Aldover)”. Però també admet que el procés podria haver seguit un altre camí: *perer* > *pere* > *peret*.

En aquests camps semàntics les interferències amb l'espanyol són molt nombroses. *Pato* i *relinxar* s'estenen per tota la comarca; *pavo* es recull en deu localitats, però en algunes d'aquestes alterna amb *gall dindi* (a la resta de localitats la forma és *titot* —Be, Da, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Se, Ti—, usada també en valencià, al Camp de Tarragona i a la Terra Alta). *Plumes* és també la forma usada a la majoria de parlars de la Ribera.

Manteca i *mantequilla* es recullen també en nou localitats i han anat desplaçant la forma genuïna *mantega*.

També són d'origen castellà *cepillo* (estri per raspallar el cavall, a Gi, Me, Mi, Ra), *ariendes* (o amb vibrant —*arriendes*— o bé sense la medial inicial —*riendes*), *bocado*,⁴⁷⁸ *iegua* (només *egua* a Be i Pa; amb pèrdua de la velar —*eua*— a Fa i Ra), *potro/potranco* (en tots els parlars llevat de As, Pa i To, on la forma usada és *pollí*), *cascos* (peülla dels animals en tots els parlars i alternant amb un altre castellanisme, *pessunyes*), *vaquero* (pastor de cabres a Da, Mi, Pa; a la majoria de localitats *vaquer*), *cuernos* (banyes a Fa, Mi, Ri)⁴⁷⁹ i *espolons* (esperons del gall a Da, Fl, Gi, Ti, Vi).

Segons Navarro (1996, I: 221), es fa difícil identificar com a aragonesismes o com a castellanismes els mots *xoto* (*bóc* a Be, Mi, Ti; a la Palma *cabró*), *gorrino* (Fa) i *tocino*, perquè les dos llengües presenten aquests paral·lelismes lèxics. *Tocino*, amb el significat de *porc*, s'estén pràcticament per tot l'Aragó, llevat del sud de Terol (ALEANR V, mapa 644).

Finalment, hi ha algunes solucions lèxiques que no han estat recollides abans o no ho han estat en el sentit que se'ls aplica en aquests parlars:

- barba del gall: *barbillot*, *barbutxera*, *berbellera*, *barbutxa*
- la soll dels porcs: *la porquerola*, *la tocinera*, *lo tociner*, *lo baconer*
- llardó: *refusa*⁴⁸⁰
- la barba de la cabra: *barbilla*, *betilla*, *barbeta*
- les arracades de la cabra: *campanetes*
- el davantal del béc: *boç*, *bòlic*, *bufador*

⁴⁷⁸ En els parlars que no es fa servir el castellanisme, les formes usades són *serreta* (general arreu del domini lingüístic), *sarretó* o *sarrató* (variants de *serretó*, forma recollida per Alcover —DCVB, 9: 872— a Gandesa, Freginals i Eivissa).

⁴⁷⁹ A Faió *banes*; per a l'explicació fonètica del terme consulteu el capítol 1.3.5.1 de consonantisme.

⁴⁸⁰ A Vinebre.

4.1.6 Els animals vertebrats i invertebrats

<i>porta de l'arna</i>	<i>surtidor</i> : Mi; <i>espi[χ]era</i> : Ti; ⁴⁸¹ <i>porta</i> : To; <i>piquera</i> . ⁴⁸² As, Be, Da, Gi, Se; <i>porta de l'arna</i> : Pa; <i>trampilla</i> : Fa, Me; <i>boqueta</i> : Ri; <i>forat</i> : Fl; <i>reixeta</i> : Fl, Ga, Mn, Ra, Vi (mapa 6/491)
<i>fibló</i>	<i>fissó</i> : As, Fa, Fl, Ri; <i>fibló</i> : resta de parlars (mapa 6/492)
<i>bonir</i>	<i>ventejar-se</i> : Ti; <i>ventar</i> : Gi; <i>fer brugit</i> : As, Be, Da, Fl, Ga, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Vi; <i>abornar</i> : Fa; <i>brunzir</i> : To (mapa 6/493)
<i>reina</i>	<i>mare</i> : Fa, Vi; <i>reina</i> : As, Be, Fa, Ga, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Se, Ti; To, Vi; <i>renya</i> : Da, Fl, Gi, Pa (mapa 6/494)
<i>(abella) obrera</i>	<i>treballadora</i> : Mn, Vi; <i>abella</i> : Fa; <i>obrera</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi (mapa 6/495)
<i>abellot</i>	<i>abuot</i> : As, Ra, Ti; <i>abugot</i> : Se, To; <i>abellot</i> : Fl, Pa; <i>abigot</i> : Ri; <i>abogot</i> : Be, Da, Fa, Ga, Gi, Me, Mi, Mn (mapa 6/496)
<i>xuclar</i>	<i>xusclar</i> : As, Fa, Fl, Pa, Ri, Se, To, Vi; <i>xuclar</i> : resta de parlars (mapa 6/497)
<i>mosca vironera</i>	<i>mosca sabanyonera</i> : Be; <i>saballonera</i> : As; <i>mosca cuquera</i> : Pa; <i>mosca cagadora</i> : Fa, Fl, Mn, Ri; <i>mosca saballonera</i> : Da, Ga, Gi, Me, Mi, Ri, Ti, To, Vi (mapa 6/498)
<i>mosquit que pica</i>	<i>mosquit</i> : As, Fa, Fl, Gi, Mi, Ra, To, Vi; <i>rondinya</i> : Ri; <i>rendilla</i> : Da, Ga, Me, Mn, Pa, Se, Ti; <i>cuiç</i> : Da, Ga, Mn — <i>c[o]ic, c[o]it</i> —, Pa; <i>renilla</i> : Be; <i>rondilla</i> : Pa (mapa 6/499)
<i>tàvec</i>	<i>tavà</i> : Fa, Fl, Pa, Ri, To, Vi; <i>tavanc</i> : As, Be, Da, Ga, Gi — <i>tavan[ɲk]</i> —, Me, Mi, Mn, Ra, Se, Ti — <i>tavan[ɲk]</i> — (mapa 6/500)
<i>vespa</i>	<i>vespa</i> : As, Be, Da, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Ra, Ri; <i>avespa</i> : Fa, Pa, Se, Ti, To, Vi (mapa 6/501)
<i>borinot</i>	<i>borinot</i> : As, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, To, Vi; <i>brumerot</i> : Be; <i>abugot</i> : Se; <i>abuot</i> : Ti (mapa 6/502)
<i>formiga alada</i>	<i>formiga alada</i> : Ra, Ti; <i>alada</i> : resta de localitats (mapa 6/503)
<i>formiga</i>	<i>formiga</i> : As, Pa, Ri; <i>cuculut</i> : Se; <i>formiga</i> : resta de parlars, As i Ri (mapa 6/504)
<i>formiga petita</i>	<i>formigó</i> : Ra, Ti; <i>melitxa</i> : Be, Da, Fl, Ga, Gi, Me, Mn, Pa, Se, To; <i>merletxa</i> : Mi; <i>metxilla</i> : Ti; <i>meletxa</i> : As, Fa, Vi; <i>melatxa</i> : As, Ri, Vi (mapa 6/505)
<i>oruga del pi</i>	<i>processionària</i> : Ga, Ri; <i>aruga</i> : Fa; <i>professionària del pi</i> : Fl, Pa; <i>bossa del pi</i> : As; <i>aruga del pi</i> : Me, Mn, Ti, To; <i>oruga del pi</i> : Be, Mi, Se, Vi; <i>professionària</i> : Da, Gi; <i>cuc de pi</i> : Ra (mapa 6/507)
<i>papallona nocturna</i>	<i>palomot</i> : Gi; <i>paloma blanca</i> : Me; <i>paloma</i> : resta de parlars (mapa 6/508)

⁴⁸¹ El DCVB recull aquesta variant a Cinctorres i Vistabella.

⁴⁸² Segons el DCVB es tracta d'un terme valencià.

<i>papallona</i>	<i>papellona</i> : Pa; <i>papallona</i> : Pa; <i>bruixa</i> : Da; <i>paloma</i> : resta de parlars i Pa, aquí en regressió (mapa 6/509)
<i>escorpi</i>	<i>reclau</i> : As, Be, Gi, Mi, Ra, To, Vi; <i>arreclau</i> : Fa, Ri, Vi; <i>escorpi</i> : Fl, Ga, Me, Mn, Pa; <i>escorpit</i> : Da, Se, Ti (mapa 6/510)
<i>teranyina</i>	<i>taranyana</i> : Ga, Gi, Mn, Ra, Se; <i>telaranya</i> : As, Be, Da, Fl — <i>tel[e]ranya</i> —, Me — <i>t[a]laranya</i> —, Mi, Ti, To, Vi; <i>teraranya</i> : Fa, Pa; <i>red</i> : Fa (mapa 6/511)
<i>libèl·lula</i>	<i>voltabasses</i> : Pa, Ri; <i>rodadits</i> : Be, Fa, Fl, Gi, Me, Mi, Mn, Vi; <i>rodabasses</i> : As, ⁴⁸³ To; <i>voltapous</i> : Ga; <i>teixidor</i> : Ra; <i>passabarrancs</i> : Da; ⁴⁸⁴ <i>cavall de serp</i> : Se; <i>cavallet de serp</i> : Ti (mapa 6/512)
<i>cadell</i>	<i>llauradora</i> : Fa, Ri; <i>cadell</i> : resta de parlars (mapa 6/513)
<i>somereta</i>	<i>s[u]mereta</i> : Be, Da, Fl, Ga, Gi, Mi, Me, Pa, Ra — <i>s[o]mereta</i> —, Se, Ti, To, Vi; <i>pentincana</i> : Fa; ⁴⁸⁵ <i>grill</i> : Ri (mapa 6/514) ⁴⁸⁶
<i>llangost</i>	<i>llangost</i> : As, Fa, Pa, To; <i>llangosto</i> : resta de parlars (mapa 6/515)
<i>marieta</i>	<i>gallineta cega</i> : Se; <i>gallineta</i> : As, Be, Da, Me, Ti, Vi; <i>mariquita</i> : Da, Ga, Gi, Pa, Vi; <i>marieta</i> : Fl, Mi, Mn, Ra; <i>gallineta de Nostre Senyor</i> : Fa; <i>mariqueta</i> : Ri (mapa 6/516)
<i>bernat pudent</i>	<i>escarbatell</i> : Fl; <i>garapatell</i> : Fl; <i>xinxà</i> : Ti; <i>xinxà verda</i> , <i>pudenta</i> : Gi; <i>escarbot pudent</i> : Vi; <i>bernat pudent</i> : Da, Mn, Pa, Se; <i>escarbot de la pataca</i> : Ra; <i>carapatell</i> : Fa, Ri, To; <i>calapatell</i> : As; <i>cema</i> : Be, Ga, Me; <i>pastoreta</i> : Mi (mapa 6/517)
<i>escarbat</i>	<i>escarbat</i> : Fa; <i>escarabat</i> : Fl, Pa; <i>escarbot</i> : resta de parlars (mapa 6/518)

⁴⁸³ Reñé (1997a: 7) hi recollí *sereno*.

⁴⁸⁴ Aquesta forma, no assenyalada pel DCVB, també la recull Manent (2003: 114) a Fatxes, dins del terme de Vandellòs.

⁴⁸⁵ Tot i que aquest va ser l'únic atribuït pels informants a l'animal que, en altres parlars, era designat *somereta*, Coromines (DECat, 6:237) i també Alcover (DCVB) atribueixen a aquest significat, que ells recullen amb altres variacions formals com ara *pantigana* o *pantingana*, el significat següent (seguint Coromines): “insecte gros que té alguna semblança amb un llagost, però semblança més aviat remota, car les pantiganes són molt panxudes, indubtablement llur tret dominant, que tothom em posa de relleu; n'he vistes moltes (1958, 1963 etc.) com un insecte de cos arrodonit i una mena de closca pigalla que els cobreix: es troba pertot a les valls de les dues Nogueres i a l'Urgellet: Noves de Segre, Castellàs, Pla de Sant Tirs, Gerri de la Sal (insisteix que de cap manera no són llagostos, sinó més aviat afins a les cigales: si bé això pot ser pensant sobretot en la mena de “cant”; [...] La varietat que abunda a Taüll (1982) és més petita que la de l'Urgellet, on és força més corpulent que un llagost. [...] Contra el que diu *AlcM* l'animaló i el nom són absolutament desconeguts a Bna., i crec que també a Lleida: jo almenys no n'he vistes més que des de la línia Artesa-Balaguer cap al Nord; també és fals el gravat que dona *AlcM* (veritable llagost), que deu correspondre a Menorca, i ho deu ser la seva identificació amb la *Locusta viridissima* (color fals, com he dit): tot això deu correspondre a la *pagantana* menorquina amb la qual l'identifica *AlcM*, identificació precipitada, si bé pot no ser infundada en l'aspecte etimològic”. Efectivament, com apunta Coromines, la definició que dona l'autor d'aquest animaló i el dibuix que presenta Alcover són del tot diferents, atès que el gravat d'Alcover és molt similar al del llagost. Tot i això, cap dels informants enquestats va fer referència a la panxa com a element característic de l'insecte.

Segura (2003: 270) recull al Baix Vinalopó la forma *pantigana* (amb la variant *pantingana*) com a sinònim de *tocacampanes* (*mantis religiosa*).

⁴⁸⁶ A Ascó i Móra la Nova tots els informants interrogats desconeixien el nom de l'insecte.

- escarabat merder* *escarbot piloter*: As, Da, Ga, Ri, To; *escarbat piloter*: Fa; *escarabat piloter*: Fl, Pa; *escarbot merder*: Me, Ra, Vi; *escarbot femer*: Gi, Mi, Mn; *escarbot merdeguer*: Be, Ti; *escarbot peloter*: Se; *escarbot de fem*: Se (mapa 6/519)
- panerola* *banderola*: Mi; *grill*: As, Fl, Me, To, Vi; *escarabitxa*: Be, Pa, Ra; *escarabat*: Fl; *ll[é]va*: Ri; *escarbitxa*: Fa; *panerola*: Da, Ga, Gi, Me, Mn, Se, Ti; *escarbot*: Vi (mapa 6/520)
- estisoreta* *estisoretas*: Da; *tallacebes*: Vi; *tallamoc*: Fa; *tallamocs*: As, Pa, Ri; *estisoreta*: resta de parlars (mapa 6/521)
- llèmena* *llèmina*: Da; *llènima*: Se; *llerma*: To; *larva*: Ri; *llemna*: Fl, Pa, Vi; *llèmen*: Fa; *llèmena*: resta de parlars (mapa 6/522)
- caparra* *caparró*: Ra; *caparra*: resta de parlars (mapa 6/524)
- centpeus* *centpeus*: As, Be, Da, Fl, Ga, Mi, Mn, Pa, Ri, Vi; *santapica*: Fa, Da, Gi, To, Vi; *santaspiga*: Gi, Me, Ra, Ti; *picapèria*: As; *centpotes*: Se (mapa 6/525)
- tartanya* *tartany*: Pa; *papaterra*: As; *tartanya*: As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi (mapa 6/526)
- sangonera* *sangonella*: Fa, Fl, Pa, Ri; *sangonera*: resta de comarca (mapa 6/527)
- corcó de la fusta* *quera*: Be, Fa, Mn, Ra; *c[u]rcó*: As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Pa, Ri, Se, Ti, To, Vi (mapa 6/528)
- cigarra* *xitxarra*: Ti; *cigarra*: As, Da, Me, Ri, Pa, Se, Vi; *cigala*: Be, Fa, Fl, Ga, Gi, Mi, Mn, Ra, To, Vi (mapa 6/529)
- lluerna* *balluerna*: Ti; *lluerna*: Gi; *cuc de llum*: Be, Ga; *llumeneta*: Mn; *llanterna*: Da, Ra; *cuqueta de llum*: Fl, Pa; *llinterneta*: Fa, Ri; *cuca de llum*: As, Me, Mi, Pa, Se, To, Vi (mapa 6/530)
- plegamans* *tocacampanes*: As, Fl; *plegadéus de rostoll*: Mn; *plegamanos*: Ra, Se, Ti; *plegabraços*: Ga; *plegadéus*: Be, Me, Mi, To; *senyoreta*: Vi; *plegamans*: Da, Gi, Pa; *cuca cantamissa*: Ri; *tocamatines*: Fa, Ri (mapa 6/531)
- pastoreta* *baconet de Sant Antoni*: Gi; *tocinet*: Be, Da, Ti; *pastereta*: As, Ga, Mi, Mn, Se, To, Vi; *conillet*: Pa; *pastoreta*: Fl, Me; *pastora*: Fa, Ri; *gallineta*: Ra (mapa 6/532)
- llimac* *llimat*: Da, Ga, Gi, Ti; *caragol llimat*: Se; *llimac*: Be, Mi, Pa; *bavós*: Fa, Me; *caragol sense clasca*: Fa, Mn; *bavosa*: As, Fl, Ri, To, Vi (mapa 6/533)
- caragola* *caragol allargat*: Ri; *caragol llarg*: Da, Fa, Ga, Me, Mn; *caragoleta*: Fl; *caragolina*: Pa; *cargolina*: To; *caragola*: As; *cornet*: Be; *caragol llargut*: Mi; *caragol de bruixa*: Ra; *caragol*: Se; *caragol de punxa*: Ti; *llimat*: Gi (mapa 6/534)
- caragolí* *caragolí*: Mi, Pa, Se; *caragoleta*: Fa, Ri; *caragolina*: resta de parlars (mapa 6/535)
- dragó* *dragolí*: Fa; *adragó*: Da, Pa, Ra, Ti, To; *dragó*: resta de parlars (mapa 6/536)
- sargantana* *sagrantana*: Be, Gi, Me, Se, Ti; *sargantana*: Da, Mi, Mn, Ra; *sarganditxa*: Ga; *sargantilla*: Pa, To, Vi; *sagrantilla*: Vi; *sargantalla*: Fa, Fl; *ranixa*: As, Ri (mapa 6/537)

<i>llangardaix</i>	<i>sargantaix</i> : To; <i>regandaix</i> : As, Ri, Vi; <i>llardangaix</i> : Pa; <i>llangardaix</i> : Pa; <i>llargandaix</i> : Fl; <i>fardatxo</i> : Be, Da, Fa, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Se, Ti (mapa 6/538)
<i>gripau</i>	<i>sàput</i> : Pa; <i>sapo</i> : resta de parlars (mapa 6/539)
<i>granota</i>	<i>granota</i> : Be, Fl, Gi, Me, Mn, Ra; <i>renoc</i> : To; <i>rana</i> : resta de parlars (mapa 6/540)
<i>cullereta</i>	<i>cullerot</i> : Fa, Mi, Ri; <i>cullarot</i> : Ri; <i>cullereta</i> : resta de parlars (mapa 6/541)
<i>voltor</i>	<i>voltor</i> : To; <i>bultre</i> : Mn; <i>buitre</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, Vi (mapa 6/542)
<i>carnús</i>	<i>carnús</i> : Ti; <i>carronya</i> : resta de parlars (mapa 6/543)
<i>esparver</i>	<i>aixuriguèt</i> . ⁴⁸⁷ Mi, Mn; <i>esparaver</i> : Pa; <i>esparver</i> : resta de parlars (mapa 6/544)
<i>àguila</i>	<i>àliga</i> a Da, Mi, Pa, Ra, To; <i>àguila</i> : a la resta (mapa 6/545)
<i>aguilot</i>	<i>àliga</i> : Ra; <i>aligot</i> : Da, Ga, Mi, Pa; <i>àguila</i> : Fa, Gi; <i>aguilot</i> : resta de parlars (mapa 6/546)
<i>òliba</i>	<i>òliba</i> : Pa; <i>òbila llantiera</i> : Fa; <i>òbia</i> : As, Ri; <i>òbila</i> : Be, Da, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Se, Ti, To, Vi (mapa 6/547)
<i>xot</i>	<i>xut</i> : Da, Gi, Ra, Se, To; <i>mifa</i> . ⁴⁸⁸ Ga, Vi; <i>x[ɔ]to</i> : Fl; <i>xuta</i> : As, Be, Fa, Fl, Me, Mi, Mn, Pa, Ri, Ti (mapa 6/548)
<i>gamarús</i>	<i>agaús</i> : Be, Da, Pa, Me, Mn, ⁴⁸⁹ Se, Ti; <i>gamarús</i> : Fl, Ga, To; <i>camarús</i> : Ri; <i>caro</i> : Gi; <i>garo</i> : Ra (mapa 6/549) ⁴⁹⁰
<i>dúgol</i>	<i>dúbol</i> : Ti, To; <i>dugo</i> : As, Fa, Fl, Pa, Ri; <i>duc</i> : Ri; <i>dúgol</i> : Be, Da, Gi, Me, Mi, Mn, Se, Vi; <i>foro</i> : Ra; <i>dúfol</i> : Ga (mapa 6/550)
<i>gaig</i>	<i>gatxo</i> : Fl, Da, Gi, Ra, Se, Ti; <i>gaig</i> : As, Be, Fa, Ga, Me, Mi, Mn, Pa, Ri, To, Vi (mapa 6/551)
<i>oreneta</i>	<i>andurina</i> : Mi; <i>bruneta</i> : Se; <i>aurineta</i> : Da, Gi, Mn; <i>aureneta</i> : Be, Me, Ra; <i>oreneta</i> : Ri; <i>gruneta</i> : resta de parlars (mapa 6/552)
<i>pit-roig</i>	<i>balbi-roig</i> : As; <i>barba-roig</i> : Be, Da, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Se, Ti; <i>pit-roig</i> : Fl; <i>pita-roig</i> : Pa; <i>bolbi-roig</i> : As; <i>barbi-roig</i> : Ri, To, Vi; <i>pafís</i> : Fa ⁴⁹¹ (mapa 6/553)

⁴⁸⁷ Segons la informació de l'ornitòleg Raül Aymí, recollida en una comunicació privada, a la majoria de pobles els parlants no distingeixen l'esparver (*Accipiter nisus*) del xoriguer (*Falco tinnunculus*) i això provoca que es designin indistintament amb un nom o l'altre. El xoriguer és el més abundant i es pot veure tot l'any, mentre que l'esparver és més escàs i sobretot és un hivernant i ocell comú durant la migració; com a nidificant és força escàs.

⁴⁸⁸ Igual com en el cas de l'esparver, també amb aquest animal passa el mateix. En general, *mifa* i *xuta* es refereixen a l'òliba (*Tyto alba*), espècie que és més coneguda pel costum de viure en campanars, graners i masos, mentre que *xut* i *xoto* serien el xot (*Otus scops*) i és més desconegut perquè és el més petit dels mussols i viu en camps i arbredes. Això provoca la confusió onomasiològica entre aquests moixons nocturns.

⁴⁸⁹ Els informants coneixien el terme, però no l'associaven a l'animal, sinó al qualificatiu que se li atribueix a una persona que ho vol tot, en desmesura.

⁴⁹⁰ A les localitat de As, Fa, Vi, Mi ha estat impossible d'obtenir una resposta fiable. Reñé (1998a: 7) recull *garo* a Benifalset, localitat del Baix Ebre, veïna de Rasquera.

<i>un esbart</i>	<i>un vol</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Vi; <i>un ramat</i> : Da, Fa, Ga, To, Vi; <i>estol</i> : Ga, Pa; <i>esbart</i> : Gi; <i>banda</i> : Ti (mapa 6/554)
<i>guatlla</i>	<i>guatla</i> : Gi, Mi, Ra; <i>guàllera</i> : Me; <i>gualla</i> : Be, Fa, Fl, Pa, To; <i>guatlla</i> : As, Da, Ga, Mn, Ri, Se, Ti, Vi (mapa 6/555)
<i>faisà</i>	<i>faisan</i> : Mi, Ra, Ti; <i>faixan</i> : Se; <i>faixà</i> : As; <i>faissan</i> : Be, Fa, Gi; <i>faissà</i> : Fl, Mn, Ri, Vi; <i>faisà</i> : Da, Me, Ga, Pa, To (mapa 6/556)
<i>puput</i>	<i>poput</i> : Fa, Ga; <i>puput</i> : Be, Da, Fl, Gi, Mi, Mn, Ra, Se; <i>putput</i> : As, Fl, Me, Pa, Ri, Ti, To, Vi (mapa 6/557)
<i>abellerol</i>	<i>abellerol</i> : As, Ga, Mn, To, Vi; <i>abellerola</i> : Gi, Me, Mi, Pa, Ti; <i>bellerol</i> : Fa, Ri; <i>bellerola</i> : Be, Ra, Se; <i>bellarol</i> : Da; <i>aigüerol</i> : Fl (mapa 6/558)
<i>todo</i>	<i>todo</i> : As, Be, Da, Fl, Gi, Me, Mi, Pa, Ra, Ti, To, Vi; Ga, Mn, Se — <i>t[u]dó</i> —; <i>torcatxo</i> : Fa — <i>t[u]rcatxo</i> —, Ri (mapa 6/559)
<i>colomí</i>	<i>colomí</i> : As, Fl, Ga, Me, Vi; <i>pitxó</i> : As, Be, Da, Fa, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To (mapa 6/561)
<i>cucut</i>	<i>cucut</i> : Da, Mn, Se; <i>cocut</i> : Da, Fa; <i>cocuc</i> : Fa: <i>cucuc</i> : resta de parlars (mapa 6/562)
<i>oriol</i>	<i>oriol</i> : As, Gi, Mi, Mn, Se, Ti, Vi; <i>auriol</i> : Fa; <i>pampofigo</i> : Ri; ⁴⁹² <i>uriol</i> : Be, Da, Fl, Ga, Me, Pa, Ra (mapa 6/563)
<i>titella</i>	<i>piuleta</i> : Gi, Mi, Ra, Ti; <i>piula</i> : Be, Da, Gi, Se; <i>sit</i> : As, Ga, Gi, Me, To, Vi; <i>ziteta</i> : Pa; <i>peixerica</i> : Ri; <i>sisella</i> : Fa (mapa 6/564)
<i>coereta</i>	<i>pasterulla</i> : As, Pa, To, Vi; <i>pastoreta</i> : Me, Ri; <i>coereta</i> : Ga; <i>pastorella</i> : Be, Da, Gi, Mi, Se, Ti; <i>pasturella</i> : Da, Ra; <i>cagamànics</i> : Mn; <i>enganyapastor</i> : Fa; <i>pasturulla</i> : Fl (mapa 6/565)
<i>capsigrall</i>	<i>capsigrany</i> : Me, Mn; <i>capçot</i> : Be, Da, Ga, Gi, Mi, Ra, Se, Ti; <i>caspiqrall</i> : As, Fa, Fl, Ga, Pa, Ri, To, Vi (mapa 6/566)
<i>capnegre</i>	<i>capnegre</i> : As, Fa, Fl, Mi, Mn, Pa, Ri; Se, Ti, To; <i>capinegra</i> : Be, Da, Ga, Gi, Me, Vi; <i>capanegra</i> : Ra (mapa 6/567)
<i>cogullada</i>	<i>cucullada</i> : Be, Da, Fa, Ga, Gi, Me, Mn, Se; <i>cucurullada</i> : Ri; <i>curcullada</i> : Fl; <i>cugullada</i> : As, Pa, Ti, To, Vi — <i>cogullada</i> en aquests tres últims parlars—; <i>coellada</i> : Mi; <i>coguellada</i> : Ra; <i>cuquellada</i> : Ti (mapa 6/568)
<i>passarell</i>	<i>passarella</i> : Me; <i>passarell</i> : resta de parlars (mapa 6/569)
<i>cadernera</i>	<i>cadernera</i> : As, Da, Fl, Ra, Ri, Se, Vi; <i>carderola</i> : Pa; <i>cardalina</i> : Fa; <i>cadarnera</i> : Be, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ti, To (mapa 6/571)
<i>mellerenga</i>	<i>mascarilla</i> : Pa; <i>xitxapela</i> : Pa; <i>primavera carbonera</i> : Se; <i>primavera</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Ti, To, Vi (mapa 6/573)

⁴⁹¹ L'ALEANR (vol. IV, m. 448) també recull *pafis* a Faió; és una variant exclusiva d'aquest parlar.

⁴⁹² Tot i que aquest és un terme no documentat en cap altre treball com a variant lèxica per designar l'*oriol*, sembla lògic el nom *pampofigo*, perquè és un moixó que es menja moltes figues a l'estiu i a la tardor. El DCVB documenta el mot, però el defineix com "moixó negre que sol habitar entre les pampes de les figueres" i el situa a Gandesa.

<i>picapinyes</i>	<i>trencapinyes</i> : As, Be, Ga, Me, Pa, Ra, Ri, Ti, Vi; <i>pinyerol</i> : Da, Se; <i>picapinyes</i> : Fl, Mi, To; <i>trencapins</i> : Mn; <i>pinyoner</i> : Gi; <i>picot</i> : Fa (mapa 6/575)
<i>pelatxo</i>	<i>novell</i> : Ti; <i>pelatxo</i> : Fl, Ra, Ri, Vi; <i>pelat</i> : resta de parlars (mapa 6/576)
<i>fura</i>	<i>furó</i> : As, Fa, Fl, Me, Mi, Pa, Ri, Se, Vi; <i>fura</i> : Be, Da, Ga, Gi, Mi, Mn, Ra, Se, Ti, To (mapa 6/577)
<i>fegina</i>	<i>fetgina</i> : Be, Da, Me, Ra; <i>feigina</i> : Ga, Mi, Ri; <i>feixina</i> : As, Fa, Fl, Gi, Mn, Pa, Se, To, Vi (mapa 6/578)
<i>ratpenat</i>	<i>ratapanada</i> : As, Be, Da, Ga, Gi, Mi, Mn, Ra, Se, Ti, To, Vi; <i>ratampanada</i> : Me; <i>ratapanat</i> : Pa; <i>marxicolí</i> : Fl; <i>marxàcol</i> : Ri; <i>muric[é]c</i> : Fa (mapa 6/580)
<i>toixó</i>	<i>toixó</i> : Be, Da, Ga, Gi, Me, Mn; <i>taixó</i> : Fl, To; <i>tixó</i> : Fa; <i>teixó</i> : As, Fl, Me, Mi, Pa, Ra, Ri, Se, Vi; <i>tuixó</i> : Ti (mapa 6/581)
<i>gat salvatge</i>	<i>gat cerval</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mn, Pa, To, Ri, Vi, Ra — <i>çarval</i> —; <i>gat frèstic</i> : Fl, Mi; <i>gat salvatge</i> : As, Da, Mi, Mn, Ti; <i>gat cerver</i> : Se, Ti (mapa 6/582)
<i>geneta</i>	<i>aladrac</i> : Se; <i>aladac</i> : Ti; ⁴⁹³ <i>[χ]ineta</i> : Mi, Pa; <i>xineta</i> : Vi; <i>guineta</i> : As; <i>gineta</i> : Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mn, Ra, Ri, Se, To (mapa 6/583)
<i>llobetó</i>	<i>llobet</i> : Mi; <i>llopet</i> : As, Be, Da, Fl, Gi, Me, Ri, Se, Ti, Vi; <i>cadell</i> : Ga, Mi, Pa, Ra, To; <i>llop petit</i> : Fa, Mn (mapa 6/584)
<i>lloba</i>	<i>loba</i> : Ra; <i>llop femella</i> : Ga; <i>llopa</i> : Be, Me, Mn, To; <i>lloba</i> : resta de parlars (mapa 6/585)
<i>cabra salvatge</i>	<i>cabra montés</i> : As, Pa, Ri, Vi; <i>cabra montesa</i> : Be, Fa, Fl, Mi, Ti; <i>cabra banyuda</i> : To; <i>cabra salvatge</i> : As, Gi, Mn, Ra, Vi, Se; <i>cabra hispànica</i> : Ga; <i>cabra montanyés</i> : Me; <i>cabra de monte</i> : Da, Gi (mapa 6/586)
<i>ós</i>	<i>onso</i> : Be, Mi, Mn, Vi; <i>osso</i> : resta de parlars; les dos a Vi (mapa 6/587)

LLISTA DE NOMS COMUNS

<i>abella</i>	<i>moixó</i>
<i>ratolí</i>	<i>careta</i> ⁴⁹⁴
<i>arna</i>	<i>mel</i>
<i>eixam</i>	<i>bresca</i>
<i>crestar</i>	<i>picar</i>
<i>mosca</i>	<i>formiguer</i>
<i>aranya</i>	<i>grill</i>
<i>poll</i>	<i>xinxà</i>
<i>serp</i>	<i>escurçó</i>
<i>falcó</i>	<i>mussol</i>
<i>garsa</i>	<i>gralla</i>

⁴⁹³ Coromines (DECat, I: 130) fa referència a Alcover (DCVB, I: 400), el qual recull *aladrac* a Tortosa i afegeix que és un terme que prové de l'àrab *al-azraq*, 'el blau', 'el gris'.

⁴⁹⁴ Tot i que no es tracta de noms d'animals, s'inclouen en aquest apartat perquè formen part del mateix camp semàntic de les abelles.

corb
merla
perdiu
perdigana
colom
pigot
verderol
rata
tau
llop
arena
esquirol
rossinyol

falcilla
tord
perdigot (a Vinebre *perdigatxo*)
becada
cigüenya
esturnell
mustela
eriçó
[χ]abali
rabosa
rossinyol
cristià (*caragol*)
pardal

MOSTRA DE SOLUCIONS COMPARTIDES AMB VARIACIÓ FONÈTICA

oruga/aruga/aruà
*puça/pulça*⁴⁹⁵
gafarró/gavarró
toixó (i variants)

pinsà (*pin[s]à* a Se)
tórtora/tórtera/tórtola
avesper/vesper
rata cellarda

ANÀLISI I COMENTARI D'ALGUNS MOTS

De tota aquesta llista de noms d'animals, són compartits amb el bloc occidental del català *caparra* (paparra; *caparró* a Ra),⁴⁹⁶ *perdigana* (perdiu jove), *tavà* (una variant és *tavanç*, amb articulació de la velar final en alguns parlars i l'emudiment però amb pronúncia de la nasal velar en altres) i *paloma* (papallona). A Darmós la forma recollida ha estat *bruixa*. Alcover (DCVB, 2: 693) també recull aquesta variant a l'Empordà i explica que els nois la persegueixen i la claven amb una agulla a les portes).⁴⁹⁷

Dins d'aquest bloc, es retroben per tot el nord-occidental *moixó* (ocell), *onso* (ós; recollit a Benissanet, Miravet i Móra la Nova),⁴⁹⁸ *crestar* (tallar les bresques), *arna* (rusc) i *sangonella* (només en els quatre parlars més septentrionals de la comarca, Fa, Ri, Fl, Pa).⁴⁹⁹

Seria valenciana i tortosina la forma *rabosa* (guineu), que es perllonga cap al nord (i apareix de manera aïllada al Pirineu). També seria valenciana i tortosina la variant *papaterra* (tartanya),

⁴⁹⁵ Per a aquesta entrada i la resta de termes que apareixen a LLISTA DE NOMS COMUNS amb doble forma separada per una barra, consulteu el capítol de fonètica.

⁴⁹⁶ Com a variant de *caparra*, el DCVB (2: 953) només recull *caparro*, amb accentuació plana, a Orús, i encara referit només a l'atuïment del bestiar boví i cabrú, produït per insolació.

⁴⁹⁷ És important de destacar que aquesta forma —*paloma*— es troba ja en recessió en tots els parlars i està sent substituïda pel seu geosinònim oriental, *papallona*.

A banda d'això, per referir-se a la papallona nocturna, de color grisós i més petita, s'han recollit les variants *paloma* (a la majoria de parlars), *palomot* i *paloma blanca*.

⁴⁹⁸ Podria tractar-se, segons Navarro (1996, I: 226), d'un aragonesisme, atès que l'aragonès també té aquesta forma. Ha quedat fossilitzat, com a insult, en tots els parlars de la comarca. Designa una persona que és molt lenta en els moviments o que té molt poca espenta.

⁴⁹⁹ *Sangonera* és la forma pròpia dels parlars sud-occidentals i tortosins (DCVB, 9: 729). Les dos formes provenen del llatí SANGU/NAR/A, però *sangonella* presentaria un canvi de sufix.

localitzada a Ascó. A la resta la forma més general és *tartanya*, amb la variant masculina *tartany* a la Palma.⁵⁰⁰ *Reclau* i *arreclau* (escorpí) són formes que tenen una extensió més reduïda; a part de la Ribera, també es localitzen a la Terra Alta (Navarro 1996, I: 226), a Reus i a Calaceit (DCVB)

Rendilla (classe de mosquit) seria també un terme tortosí. Alcover (DCVB, 9: 358) només recull aquesta variant formal a Tortosa i defineix l'insecte d'aquesta manera: "mosquit molt petit, però que pica molt fort". La forma etimològica tampoc no apareix mencionada, però Veny (2001: 168) en busca l'etimologia, a partir d'un resseguiment documental força exhaustiu, i conclou que en totes les variants formals (*randell*, *rantell*, *rantella*, *rantelleta*, *randella*, *rendilla*, *rampell*, *rampella*, *tarantella*) s'hi veu la presència d'un morfema diminutiu, que estaria en relació amb la dimensió reduïda de la bestioleta, a la qual s'al·ludeix en alguns comentaris o definicions que ell il·lustra. I aquest sufix es troba en la proposta de Coromines (rebutjada pel mateix autor) que Veny considera més versemblant: "un derivat de RICINU, RICINELLU > *RINICELLU > *renezell* > **renzell* > *rendell*, *randell*; d'aquí hauria passat a *rantell*, amb canvi de dental, i a *rampell* per l'homonimització esmentada". L'àrea de *rendilla* és, encara segons Veny, algun punt del Montsià i Baix Ebre, amb un apèndix al Baix Llobregat (Sant Boi) i la Canal de Navarrès. Cal afegir-hi, també, Mequinensa (la forma per designar l'insecte és *ransilla*; Cubells i Satorra 2000) i ara alguns parlars de la Ribera d'Ebre (*rondinya*, *rondilla*, *rendilla* i *renilla*). Finalment, el DECat (7: 99) la situa també al Priorat.

L'altra forma recollida per referir-se a aquest insecte és *cuïc*, situada per Alcover (DCVB, 3: 817) a Barcelona, Tarragona, Valls, Reus i Vimbodí.⁵⁰¹

També seria valenciana la forma *mifa*, com a geosinònim d'*òliba*. El DCVB (7: 418) recull aquesta variant a Benissanet, Tortosa i Alacant. A la Ribera d'Ebre, però, és un nom que pot designar diferents aus, en funció de la localitat. A Ascó, Benissanet, Darmós, la Serra d'Almos, Tivissa i la Torre, per exemple, es tracta d'un altre moixó, diferent de l'òliba. La característica més sobresortint de la mifa és les banyes que té, banyes que no es troben, en canvi, en l'òliba. Un altre dels trets distintius, en aquest cas diferenciador del mussol, és el color, molt més esblanqueït en el cas de la mifa. Sovint els informants no sabien distingir entre les aus nocturnes que veien fotografiades, i es produïen confusions entre l'òliba, el xot, el gamarús, el mussol banyut i el duc.

És majoritària a la comarca la variant *llangosto* (llangosta, insecte, recollida a tots els parlars llevat de As, Fa, Pa, To). Alcover (DCVB, 6: 873) recull aquesta forma a Gandesa, la Ribera d'Ebre, Benassal i Lluçena, però no explica res sobre la seua etimologia; sí que ho fa, en canvi, Coromines (DECat, 5: 27), el qual indica que "la variant amb *llang-* és del català occidental i s'estén fins a València, però del Xúquer o del Cap de la Nau enllà reprèn *llagosta* [...] avui s'usa *llagost* en alguns sectors del català oriental i del parlar de les Illes [...] però *llangost* cap a la zona xipella [...] a la part tarragonesa [...] i en català occidental (valls de Biosca, Flamicell, Farrera de P., Isàvena, Ribagorça i Garrigues)". A la Terra Alta és general la forma tortosina *llangosto*

⁵⁰⁰ El DCVB (10: 164) situa *tartany* a Fraga i Tarragona; el DECat (8: 325), per la seua banda, l'ubica al Priorat, l'Ebre i el Baix Segre.

⁵⁰¹ Alcover intenta explicar-ne l'etimologia de la següent manera: "segons Montoliu (BDC, III: 45), *cuïc* ve d'una forma llatina **culicium*, mat. sign, derivada i germana de **culicinum*, que és la forma a la qual s'ha atribuït l'origen del prov. *cozin* i fr. *cousin*, mat.sign. Però Meyer-Lübke (REW, 3a ed., 2373) considera fonèticament difícil aquest origen de les formes provençal i francesa, i referent a la catalana *cuïc* i *cuïc* diu que és una mera onomatopeia. En realitat es tracta de mots sobre l'etimologia dels quals no s'ha dit encara la darrera paraula".

(Navarro 1996, II: mapa 250 de lèxic); al Priorat (Navarro 2000b: 82) les localitats de la meitat nord tenen *llangost* i les del sud *llangosto*.

El significat *faratxo*, per designar el llangardaix, és la forma comuna a tots els pobles situats al sud del Pas de l'Ase i a Faió.⁵⁰² Alcover també el localitza al Priorat, la Ribera d'Ebre, el Maestrat, Castelló, València, Alacant, Biar, Crevillent, el Pinós i Elx (DCVB, 5: 741). Etimològicament, és possible que provingui de l'aragonès *faracho* (segons Alcover); segons Schuchardt (ZRPh, XLI, 700), tal com indica Alcover, és possible que vingui del grec o de l'àrab, amb canvi de sufix. Coromines (BDC XXIV, 19-21) n'accepta l'origen i explica, a més, que la substitució del sufix per la significació diminutiva del sufix català *-ó*, estant en contradicció amb les dimensions relativament grosses del llangardaix, hauria provocat l'adopció del sufix augmentatiu *-atxo*. Afegeix Coromines que “jo he sentit *faratxo* en alguns pobles de la Terra Alta i de la Ribera d'Ebre (el Pinell de Brai, Ascó, la Fatarella, Gandesa) i a quasi tot el Priorat: els llocs de Bovera, la Granadella, la Pobla de la Granadella, Margalef, la Morera de Montsant i Siurana són els primers anant cap al nord on *faratxo* ja no s'usa i s'empra *lla(n)gardaix*”. El mateix autor (DECat, 5: 70) afirma que “la terminació *-atxo* suposa inequívocament origen mossàrab”, atorga també procedència mossàrab a *perdigatxo* (perdigot; a Vi, juntament amb *perdigot*; DECat, 3: 482) A *gatxo* (gaig; a Fl, Da, Gi, Ra, Se, Ti), que és documentat també a la Terra Alta (Navarro 1996, I: 230), a Tortosa i Benassal (DCVB, 6: 231) i als Ports (només en plural; DECat, 4: 259-269), Coromines no hi postula un origen mossàrab; tanmateix Navarro considera que el manteniment de la /o/ àtona final i l'articulació sorda de la prepalatal africada intervocàlica (sufix *-atxo*) fan pensar en una influència mossàrab. Finalment, dins d'aquest apartat, *turcatxo* (todó; Fa, Ri) és considerat mossarabisme per Veny (1989: 469).

A Faió la cadenera s'anomena *cardalina*. Segons informa Navarro (1996, I: 229), aquesta variant és l'habitual en aragonès; Coromines la hi documenta en el DECast (1: 680) i en el DECat (2: 386) i l'ALEANR (IV, mapa 450) la dona com a forma dominant a l'Aragó. L'altra forma minoritària d'anomenar aquest moixó és *carderola*, recollida a la Palma.⁵⁰³ En aquest cas es tracta d'una variant pròpia del subdialecte lleidatà.

El significat *granota*, encara que és present a la comarca, no és el més general, sinó que, al seu lloc, s'una majoritàriament el castellanisme *rana* i, a la Torre, la forma *renoc*, la qual es localitza, també, a la Fatarella, a la Terra Alta (Navarro 1996, I: 227), a la Torre de Fontaubella i al País Valencià, però aquí amb el significat de “gripau” (DCVB).

El que destaca en aquest camp semàntic és la proliferació de variants lèxiques per a un mateix significat, la qual obeeix sovint a causes fonètiques (metàtesis, assimilacions i dissimilacions, tancaments vocàlics...) o a causes morfològiques (canvi de prefixos i de sufixos):

cogullada amb 8 variants: *cucullada*, *cucurullada*, *curcullada*, *cugullada*, *cogullada*, *coellada*, *coquellada*, *cuquellada*

sargantana amb 6 variants: *sagrantana*, *sargantana*, *sangarditxa*, *sargantilla*, *sargantalla*, *ranixa*

faisà amb 6 variants: *faisan*, *faixan*, *faixà*, *faissan*, *faissà*, *faisà*

llèmena amb 5 variants: *llèmina*, *llènima*, *llerma*, *llemna*, *llèmena* (i *larva*)

⁵⁰² Els informants de Vinebre puntualitzaven que recentment s'està introduït aquest terme en el parlar de la localitat.

⁵⁰³ Reñé (BDNO, 4: 19) l'hi considera; el DCVB (2: 1029) la recull a Fraga, Balaguer, Lleida, Massalcoreig i les Borges; el DECat (2: 386) la situa a la Ribagorça, Baix Segre.

meletxa amb 5 variants: *melitxa*, *merletxa*, *metxilla*, *meletxa*, *melatxa* (i *formigó*)

oreneta amb 5 variants: *bruneta*, *aurineta*, *aureneta*, *oreneta*, *gruneta* (i *andurina*)

abellerol amb 4 variants: *abellerol*, *bellerol*, *bellerola*, *abellerola*⁵⁰⁴

Una altra font de creació lèxica es troba en la composició, en les onomatopeies i les etimologies populars:

caragola amb 11 variants: *caragol allargat*, *caragol llarg*, *caragoleta*, *caragolina*, *cargolina*, *caragola*, *cornet*, *caragol llargut*, *caragol de bruixa*, *caragol*, *caragol de punxa*. La majoria d'aquests noms fan referència a la forma, allargassada, d'aquest mol·lusc. L'apel·latiu *caragol de bruixa* o *bruixo* apareix en el DCVB (2: 1005), recollit a Tortosa, referit a un caragol blanc, gros, pudent, dolent per menjar.

bernat pudent amb 10 variants: *escarabatell*, *escarabat patater*, *xinxà*, *xinxà verda*/ *pudenta*, *escarbot pudent*, *bernat pudent*, *escarbot de la patata*, *carapatell*, *calapatell*, *cemes*. Alcover (DCVB, 2: 446) recull *bernat pudent* per designar el dit animaló al Vendrell i Reus únicament. Pel que fa a l'etimologia, postula que prové del germànic *Berinhard*, nom propi d'home. L'aplicació d'aquest nom a la designació d'animals és bastant explicable, segons ell, pel que fa al berrat ermità, que deu ser en recordança d'un anacoreta de nom Bernat, per comparació d'aquest animal amb un ermità que viu dins de la seua petita ermita (la closca del mol·lusc, de la qual se serveix com d'habitació). La forma *carapatell* també està localitzada pel mateix autor (DCVB, 2: 1017) a Massalcoreig, per designar l'insecte que es cria a l'espiga dels cereals i fa malbé el gra. *Escarabatell*, que no apareix recollit, seria una variant de l'anterior. L'apel·latiu *xinxà* també s'aplica a diferents tipus d'insectes que produeixen destrosses en cereals i verdures.

plegamans amb 9 variants: *tocacampanes*, *plegadéus de rostoll*, *plegamans*, *plegabraços*, *plegadéus*, *senyoreta*, *plegamans*, *cuca cantamissa*, *tocamatines*. Vuit d'aquestes formes segueixen l'esquema verb - substantiu, i la seua motivació semàntica gira a l'entorn de "plegar", "tocar", "cantar" (en un cas) i "mans", "braços", "déus", "missa", "matines"

libèl·lula amb 8 variants: *voltabasses*, *rodadits*, *rodabasses*, *voltapous*, *teixidor*, *passabarrancs*, *cavall de serp*, *cavallet de serp*. Aquest és un dels animals que més noms presenta en el domini lingüístic català. *Voltabasses*, *rodabasses*, *voltapous* i *passabarrancs* fan referència a uns dels seus hàbitats; *rodadits* seria, segons Navarro (1996, I: 228), una etimologia popular creada com un híbrid entre la forma anterior i el nom donat a la inflamació del texit cel·lular dels dits; *cavall de serp* o *cavallet de serp* el lliguen a algun tipus de llegenda (desconeguda) on se'l relaciona amb les forces del mal (també es diu *cavallet del dimoni* a la Terra Alta; Navarro 1996, I: 228).

⁵⁰⁴ *Bellarola*, *abellarol* i *abellarola* són formes recollides per Manent (2003: 104) a l'Aleixar.

- lluerna* amb 8 variants: *balluerna*, *lluerna*, *cuc de llum*, *llumeneta*, *llanterna*, *cuqueta de llum*, *llinterneta*, *cuca de llum*. Totes les formes fan referència, d'una manera o altra, a la propietat de l'animal de fer llum amb la cua. Tant *cuca de llum* com *llanterna* són termes recollits per Alcover (DCVB, 3: 803 i 6: 897); el primer és general en tot el domini lingüístic; el segon, en canvi, el circumscriu únicament a Vimbodí i Tortosa. Un altre dels termes emprats per designar el mateix insecte és *balluerna*. Vicent Beltran (1995: 77) recull la variant *belluerna* a Beniardà, Benifato, Benimantell i el Castell de Guadalest (Valls de Tàrbena i de Guadalest) i explica que, segons Jordi Colomina, *embelluernar-se*, en el sentit d'«enlluernar-se», es coneix a Alfàs i a Benimantell.
- coereta* amb 7 variants: *pasterulla*, *pastoreta*, *coereta*, *pastorella*, *pasturella*, *cagamànics*, *enganyapastor*
- Les variants *pastorella*, *pasterulla*, *pasturella* i *coereta* figuren com a pròpies del català en un recull de noms d'aquesta au realitzat per Cristina Carro (1971: 478). L'article arreplega els noms vernaculars de les coeretes (*Motacilla* Spp.) en diferents punts de tot l'Estat espanyol. La longitud de la cua dóna lloc a noms vernacles com *cueta*, *cuereta* i variants (*bustenluze* en basc, *colalarga*, *colita*, *colandra...* en espanyol). Per altra banda, com que aquest moixó es veu sovint menjant entre les potes del ramat (Carro 1971: 480), rep també els noms de *alindabuey*, *pájaro alindador*, *llendadora*, *llendarina...* I pel fet de seguir les baves del ramat, les variants *boyera*, *mediera* i les catalanes *pastorella*, *pastoreta*, *pasturella*, etc. En terres aragoneses, la forma més usual és *engañapastor* segons l'estudi de Cristina Carro. *Enganyapastor* és la forma recollida a Faió, nom motivat pel fet que qualsevol observador se sent enganyat per l'aparent docilitat de l'au, que s'apropa, però abans que sigui tard fa una espantada i torna a terra una mica més lluny.
- pastoreta* amb 7 variants: *baconet de Sant Antoni*, *tocinet*, *pastereta*, *conillet*, *pastoreta*, *gallineta*, *pastora*. La forma *pastereta* la recull Navarro (1996, I: 222) a Horta i Corbera i el DCVB (8: 314) la dóna com a pròpia de Barcelona, Lleida, Tarragona, Tortosa i València. La mateixa obra recull *baconet* a Valls (DCVB, 3: 197) i *cuc sabater* a Bagà (DCVB, 3: 800). La forma *tocinets*, en canvi, no apareix recollida ni en el DCVB ni en el DECat, ni tampoc *conillet*, amb aquesta accepció. *Gallineta* apareix al DCVB com a sinònim de *marieta*.
- pit-roig* amb 7 variants: *balbi-roig*, *barba-roig*, *pit-roig*, *pitarroig*, *bolbi-roig*, *barbi-roig*, *pañís*. Excepte l'última (només recollida a l'ALEANR), la resta són variants (sovint fonètiques) creades a través de la composició adjectival basada en la característica física del color del seu plomatge: l'adjectiu és sempre “roig” i els substantius poden ser “pit” o “barba”.
- cabra salvatge* amb 7 variants: *cabra montés*, *cabra montesa*, *cabra banyuda*, *cabra salvatge*, *cabra hispànica*, *cabra montanyés*, *cabra de monte*. Totes les variants estan formades a partir de dos construccions sintagmàtiques diferents, ambdós amb l'estructura substantiu + complement del nom. En uns

parlars el complement és un adjectiu que, si bé no és el mateix, té un contingut semàntic semblant. En el parlar de Darmós el complement nominal està format per un sintagma preposicional, el nucli del qual és un castellanisme —*cabra de monte*. En el DCVB (2: 782) no apareixen recollides aquestes variants però sí la de *cabra cervical*, que es limita a Catalunya, i que designa el mateix animal.

- l·limac* amb 6 variants: *l·limat*, *caragol l·limat*, *l·limac*, *bavós*, *caragol sense clasca*, *bavosa*. La forma *l·limat* no apareix en el DCVB (7: 16), però Navarro (1996, I: 223) la recull a Horta i Caseres. És possible que la dental final, en lloc de la velar oclusiva sorda —*l·limac*—, que és la variant més general en el domini lingüístic català, sigui resultat d'un creuament amb el participi del verb *l·limar*. Aquesta hipòtesi es reforça, per una banda, per motius estrictament estructurals de la llengua, i per l'altra, per motius semàntics. Estructuralment, el terme actua com a complement en el parlar de Darmós i, per tant, aquest podria ser el seu origen; semànticament, *l·limar* té el sentit de *rebaixar*, *allisar* i, com que aquests caragols no tenen closca, podria ser que un factor i altre haguessin acabat donant-los aquest nom. La variant *bavosa* és recollida per Alcover (DCVB, 2: 314) a Pego.
- centpeus* amb 5 variants: *centpeus*, *santapica*, *santaspiga*, *picapèria*, *centpotes*. Les formes compostes de *cent* i *peus/potes* es retroben arreu del domini lingüístic; la variant *santapica*, en canvi, no apareix recollida al DCVB (9: 737), però sí *santapia* i *santapiga* a Massalcoreig, les Garrigues i el Priorat, procedents de l'etim llatí *CENTIP- D/A. Tant *centpeus* com *centpotes* són recollits per Reñé (1999a, 1999b, 2000c) a l'Alta Ribagorça, la Conca de Barberà i el Tarragonès. La forma *picapèria*, recollida en el parlar d'Ascó, no apareix documentada en cap dels treballs consultats.
- estisoreta* amb 5 variants: *estisoretas*, *tallacebes*, *tallamoc*, *tallamocs*, *estisoreta*, totes formes creades damunt la idea de “tallar” que suggereixen els dos apèndixs que formen la part posterior d'aquest insecte.

També en aquest camp semàntic s'enregistren interferències de l'espanyol, algunes de les quals s'estenen per tota la comarca, com ara [*x*]abali (porc senglar), *cigüenya* (cigonya), *buitre* (volor; a tot arreu menys Mn i To), *carronya* (carnús; tots els parlars llevat de Tivissa), *ardilla* (esquirol; Móra d'Ebre), *tórtola* (tots els parlars, excepte Be, Mi, Gi i Ra) i *sapo* (gripau; només *sàput* a la Palma).⁵⁰⁵ D'altres ocupen una extensió més reduïda: *mariquita* (marieta) —As, Da, Ga, Gi, Pa, Vi—, *cigarra* (cigala) —As, Da, Me, Pa, Ri, Se—, *rana* (granota) —As, Da, Fa, Ga, Mi, Pa, Ri, Se, Ti, Vi—, *gavilan* (milà) —Fa, Pa—, *agaús* (gamarús) —Se—, [*x*]ineta (gineta) a Miravet i la Palma.

⁵⁰⁵ Alcover (DCVB, 9: 746) assenyala la forma *sàput* ['saput] a Tamarit de Llitera i a Lleida; Coromines (DECat, VII: 669), però, la localitza en una zona més àmplia i, a més, contradiu parcialment l'afirmació d'Alcover quan diu que “encara s'usa, segons crec, a Gandesa i Ulldemolins, a propòsit de la Font del *Sàput* me'l donaren com a viu (1935); variant deguda a la contaminació dels sinònim GALÀPET / *calàput*. I segueix encara en una prima franja al llarg de la frontera lingüística, fins als Pirineus, crec que no a “Lleida”, contra el que diu AlcM però a Fraga (BDC, IV: 43), Tamarit, Lasquarri (...)”.

4.1.7 El temps. Les estacions de l'any⁵⁰⁶

<i>l'halo de la lluna</i>	<i>lo ruedo</i> : Gi, Mi; <i>lo sello</i> : Be; <i>la redona</i> : Da, Mn; <i>rogle</i> : Fa, Fl, Ga, Mi, Se, Ti, Vi; <i>rodanxa</i> : Ri, To; <i>botge</i> : As; <i>redol</i> : Me, Ra; <i>ro[çç]e</i> : Pa (mapa 7/588)
<i>lluna plena</i>	<i>lluna vella</i> : Be, Da, Ga, Gi, Mi, Mn, Ra, Ri, Se, Ti, To; <i>lluna plena</i> : As, Fa, Fl, Gi, Me, Mn, Pa, Ri, Se, Ti, Vi (mapa 7/589)
<i>quart minvant</i>	<i>quart minvant</i> : Ga, Mi, Mn, Ra, To, Vi; <i>quart menguant</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Gi, Me, Mn, Pa, Ri, Se, Ti (mapa 7/590)
<i>estel</i>	<i>estrel</i> : Fa; <i>estrella</i> : As, Be, Ga, Gi, Mn, Ri, Se; <i>estel</i> : Da, Fl, Me, Mi, Pa, Ra, Se, Ti, To, Vi (mapa 7/591)
<i>l'estel de l'alba</i>	<i>l'estrel del dedia</i> : Fa; <i>l'estel del dia</i> : As, Be, Da, Fl, Gi, Me, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>l'estrella del dia</i> : Ga; <i>l'estel bover</i> : Mi (mapa 7/592)
<i>la Via Làctea</i>	<i>lo camí de Sant Jaume</i> : Be, Fa, Gi, Mi, Pa, Ti; <i>la carretera de Santiago</i> : Ga; <i>la carrera de Sant Jaume</i> : Da; <i>lo camí de Santiago</i> : Mn, Se; <i>la carretera de Sant Jaume</i> : As, Fl, Me, Ra, Ri, To, Vi (mapa 7/593)
<i>la matinada</i>	<i>lo matí</i> : Fa, Da; <i>lo dematí</i> : Gi, Ri, To; <i>la matinada</i> : As, Be, Da, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Se, Ti, To, Vi (mapa 7/594)
<i>l'alba</i>	<i>lo dematí</i> : As, Fa, Fl, Ga, Pa, Ra; <i>l'alba</i> : Ri; <i>la punta del dia</i> : Pa; <i>l'albada</i> : Ga; <i>lo matí</i> : Mn; <i>clar-u-no-clar</i> : Be; <i>quan clareja el dia</i> : Da, Gi, Mi, Se, Vi; <i>la claror del dia</i> : To; <i>quan ratlla el dia</i> : Me; <i>quan despunta el dia</i> : Ti (mapa 7/595)
<i>a reveure</i>	<i>hasta més tard</i> : Fa; <i>hasta més veure</i> : Fa; <i>fins una altra</i> : Pa; <i>déu-siau</i> : Be, Ga, Me, Ti, Vi; <i>hasta un altre rato</i> : Gi, Se; <i>avant</i> : Ra; <i>a reveure</i> : As, Da, Mn, Ri; <i>hasta la vista</i> : As, To; <i>hasta un atre</i> : Mi; <i>hasta una altra</i> : Ri (mapa 7/596)
<i>migdia</i>	<i>misdia</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Mi, Mn, Pa, Se, Ti, To, Vi; <i>migdia</i> : Ga, Me, Mi, Ri, Vi; <i>mesdia</i> : As, Pa, Ra, To; <i>mi[d:]ia</i> : Gi (mapa 7/597)
<i>fer migdiada</i>	<i>mesdiada</i> : As, Be, Fa, Fl, Ga, Mi, Pa, Ra, To, Vi; <i>mi[d:]iada</i> : Gi, Ri; <i>migdiada</i> : Me, Mi; <i>misdiada</i> : Da, Mn, Se, Ti (mapa 7/598)
<i>bona tarda</i>	<i>buenas tardes</i> : Fa; <i>bones tardes</i> : resta de parlars (mapa 7/599)
<i>vespre</i>	<i>al tard</i> : Be, Fa, Ti; <i>al tardet</i> : Da, Ga, Gi, Mi, Mn, Ra, Se, Ti, To, Vi; <i>vespre</i> : Fl, Pa, Vi; <i>cap al tardó</i> : As; <i>quan siga fosc</i> : Me, Ra, <i>la vesprada</i> : Fl; <i>entre dos foscants</i> : Ri (mapa 7/600)
<i>dilluns</i>	<i>dillums</i> : As, Be, Da, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>dilluns</i> : Fa, Ra (mapa 7/601)
<i>diumenge</i>	<i>dumenge</i> : As, Fl, Ga, Me, Mn, Pa, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>domenge</i> : Be, Da, Fa, Gi, Mi, Ra (mapa 7/604)
<i>desembre</i>	<i>disembre</i> : Fa; ⁵⁰⁷ <i>desembre</i> : resta de parlars; les dos solucions: As (mapa 7/606)

⁵⁰⁶ Els apartats 4.1.7 i 4.1.8 seran analitzats conjuntament.

⁵⁰⁷ L'ALDT (m.187) també recull *disembre* a Rasquera, però en aquest estudi no s'ha obtingut aquesta resposta.

<i>primavera</i>	<i>primavera d'estiu</i> : Mn; <i>primavera</i> : resta de parlars (mapa 7/607)
<i>tardor</i>	<i>otonyo</i> : As, Fa, Mi, Ra, To; <i>tardor</i> : As, Da, Fl, Gi, Me, Mi, Pa, Ri, Ti, To, Vi; ⁵⁰⁸ <i>primavera d'hivern</i> : Ga, Mn (mapa 7/608)
<i>any bixest</i>	<i>bix[é]st</i> : Mn; <i>bisesto</i> : Me; <i>bisest</i> : Be, Ga; <i>bissiest</i> : Gi, To; <i>bisiest</i> : Vi; <i>bissiesto</i> : Da, Fa, Mi, Se; <i>de traspàs</i> : Pa, Se, Ti; <i>bissi[é]st</i> : Ri; <i>bis[é]st</i> : As, Fl, Ra (mapa 7/611)
<i>demà passat</i>	<i>despús-demà</i> : As, Da, Fa, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Ti, Vi; <i>demà passat</i> : Da, Ri; <i>después demà</i> : Be, Fl, Vi; <i>passat demà</i> : Be, Ga, Me, Mn, Pa, Se, Ti, To, Vi (mapa 7/613)
<i>abans d'ahir</i>	<i>despús-ahir</i> : As, Be, Fa, Ga, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti; <i>abans d'ahir</i> : As, Be, Ga, Mi, Mn, Pa, Ri; <i>antes d'ahir</i> : Da, Fa, Fl, Gi, Me, Vi; <i>despús-ahir</i> : To; <i>passat ahir</i> : Me; <i>después-d'ahir</i> : Da, Fl, Gi, Me, Vi (mapa 7/614)
<i>núvol</i>	<i>núvol</i> : Be, Da, Fa, Fl, Ga, Me, Pa, Ti, To; <i>broma</i> : Be, Da, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, Vi; <i>br[ó]ma</i> : As; <i>núgol</i> : Gi, Mi, Mn, Ra, Vi; <i>núol</i> : Ra, Se (mapa 7/615)
<i>ennuolat</i>	<i>nuvolat</i> : Fa; <i>núvol</i> : As, Be, Da, Fl, Ga, Me, Pa, Ri, Ti; <i>ennuolat</i> : Be, Fl, Ti; <i>núgol</i> : Da, Gi, Mi, Ra, Se, To; <i>ennugolat</i> : Mn, Vi; <i>núol</i> : Ra; <i>embromellat</i> : Da, Gi (mapa 7/616)
<i>enteranyinat</i>	<i>tararanyós</i> : Fa; <i>taranyinat</i> : Ri; <i>taranyinós</i> : Fl; <i>embromellat</i> : Ra; <i>entaranyinat</i> : resta de parlars (mapa 7/617)
<i>mullar-se</i>	<i>banyâ's</i> : Fa, Ra; <i>mullâ's</i> : la resta i Ra (mapa 7/618)
<i>eixugar-se</i>	<i>aixuâ's</i> : Fa, Ra; <i>assecâ's</i> : As; <i>aixugâ's</i> : resta de parlars (mapa 7/619)
<i>escòrrec</i>	<i>regall</i> : Fa, Fl; ⁵⁰⁹ <i>escòrrec</i> : Be, Ga, Gi, Me; <i>còrric</i> : As, Fl, Pa, To, Vi; <i>escòrric</i> : Da, Mi, Mn, Ra, Ri, Se, Ti; <i>escorredor</i> : Ri (mapa 7/620)
<i>esllavissada</i>	<i>derroc</i> : Fa, Ga, Pa, Ri, Vi; <i>destimbat</i> : Fa, Gi, Ra; <i>esllavissada</i> : Ga, Mn; <i>esbalsament</i> : Pa; <i>esbarrancat</i> : Fl; <i>escarrigada</i> : To; <i>ensulsida</i> : As, Mi; <i>rebuscallada</i> : Me; <i>barrancada</i> : Be, Da; <i>estimbat</i> : Se, Ti; <i>esbalsada</i> : Vi; <i>sulsida</i> : Gi (mapa 7/621)
<i>toll</i>	<i>xarco</i> : As, Fa, Fl, Ri; <i>toll</i> : As, Da, Fa, Fl, Ga, Mi, Mn, Pa, Ri, Se, To, Vi; <i>basseta</i> : Mi; <i>xoll</i> : Be, Gi, Me, Ra, Ti (mapa 7/622)
<i>bombolla</i>	<i>bufa</i> : Fa; <i>bombolla</i> : As, Be, Da, Fl, Gi, Me, Mi, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>bufeta</i> : Fl, Ga, Vi; <i>bôfia</i> : Ra; <i>bofieta</i> : Gi; <i>barret</i> : Da; <i>bullofa</i> : Mn (mapa 7/623)
<i>argila</i>	<i>argilla</i> : As, Fa; <i>argila</i> : Be, Da, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>argela</i> : Pa; <i>llac</i> : Be; <i>reflectari</i> : Mi (mapa 7/625)

⁵⁰⁸ A la Torre i a Garcia és un terme modern; a Miravet els informants explicaven que així és com ho diuen els barcelonins. A Benissanet i la Serra no es fa servir.

⁵⁰⁹ Tot i que en el DCVB *regall* apareix com a sinònim de *còrrec* o *escòrrec*, Alcover també assenyala que en el parlar de Benissanet *regall* té com a significat "rambla, riu sec". En aquesta investigació no s'ha recollit, però, en aquest sentit.

- caure a terra* *relliscar*: Be, Fa, Pa, Ri, To, Vi; *caure en terra*: Fa; *caure a terra*: As, Da, Fl, Ga, Gi, Mn, Pa, Ra, Se, Ti; *[a]nrelliscar*: Mi; *lliscar*: Da, Ga, Gi, Me, Mn, Ra, Ti (mapa 7/626)
- plovisquejar* *plovisnar*: As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ri, Se, Ti, Vi; *fer un llemusnet*: Ri; *fer un borrim*: Da, Me, Ti; *fer un mullí*: Be, Da, Ga, Ra —*fer un m[o]llí*—; *fer un plugim*: Mn; *fer un ploviscó*: Se; *mollisnar*: Ra; *ploviscar*: To, Vi (mapa 7/627)
- ruixat* *tronada*: Fa, Fl, Mi, To; *xaparrasso*: Fa; *ruixat*: Be, Da, Fl, Me, Ra, Ri, Se; *ram*: Pa, To, Vi; *arruixat*: As; *ramassada*: Ga, Gi, Ti; *ram fort*: Mn; *patac*: Be; *xàfec*: Da, Se; *borrasca*: Da (mapa 7/628)
- fredolic* *fredolí*: Fa; *fredolic*: resta de parlars (mapa 7/629)
- estar al sopluig* *estar a sopluig*: Fa, Vi; *estar al sopluig*: As, Fl, Pa, Ri; *estar al secador*: Fl; *estar al sepluig*: Be, Da, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Se, Ti, To (mapa 7/630)
- llampec* *rellampec*: As, Fa, Gi, Me, Mi, Ra —*r[a]llampec*—, Ri; *llampec*: Da, Fl, Ga, Pa, Se, To, Vi; *llamp*: Be, Me, Mn, Ti (mapa 7/631)
- llampegar* *rellampegar*: As, Be, Fa, Gi, Mi, Ra, Ri; *llampeguejar*: Mn; *llampegar*: Da, Fl, Ga, Me, Mn, Pa, Se, Ti, To, Vi (mapa 7/632)
- llamp* *raio*: Be, Fa, Fl, Me, Mn; *llamp*: Resta de parlars (mapa 7/633)
- tempesta* *tronada*: Be, Da, Fa, Fl, Gi, Mi, Pa, Se, To, Vi; *tempesta*: Fa, Pa, Se; *tempestat*: Ga, Me, Mi, Ri; *tormenta*: As, Da, Ga, Gi, Ra, Ti; *tronada dolenta*: Mn; *temporal*: As (mapa 7/634)
- mal oratge* *mal temps*: To; *mal oratge*: Fa, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Se, Ti, Vi; *fa dolent*: As, Be, Da, Fl, Pa, Ra, Ri, To (mapa 7/635)
- l'arc de Sant Martí* *l'arcoiris*: Be, Fa, Me, Pa, Se, Vi; *la ratlla de Sant Martí*: As, Be, Da, Fl, Ga, Gi, Mi, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To; *l'arc de Sant Martí*: Fl, Mn (mapa 7/636)
- s'ha aclarit (el temps)* *aixecat*: Ti; *espargit*: Mn, Ra; *despe[χ]at*: Be, Gi, Ri; *enrasit*: As, Ga, Pa, To, Vi; *aclarit*: Be, Da, Fl, Gi, Me, Mi, Pa, Se, Ti; *[a]spe[χ]at*: Fa (mapa 7/637)
- boira* *boira*: As, Be, Da, Fa, Me, Mi, Pa, Ra, Se, Ti, Vi; *bòria*: As, Fl, Pa, Me, Ri; *broma*: Be, Da, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Se, Ti, To, Vi (mapa 7/638)
- volva* *v[ó]lva*: As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi; *v[ç]lva*: As, Pa, Ri (mapa 7/639)
- allau* *alud*: Be, Da, Fa, Mi, Ri, Se, Ti; *allau*: Fl, Ga, Gi, Me, Mn, Pa, Ra, To, Vi (mapa 7/640)
- caramell* *candelobre*: Pa; *canalot*: Da; *canalobre*: As, Be, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ri —*can[e]lobre*—, Se, Ti, To —*can[e]lobre*— Vi (mapa 7/641)
- calamarsa* *pedregada*: Fa, Fl, Me, Mn, Ri, Se, To; *granís*: Da, Fa, Fl, Me, Pa, Ra, Se, Ti; *pedra*: As, Be, Da, Ga, Gi, Mi, Pa, Ra, Ti, To, Vi; *calamarsada*: Mn; *calamarsa*: Mi (mapa 7/642)
- rosada* *blanc*: Mi; *mulladura*: Gi, Ti; *aigualera*: Be, Da, Me, Mn, Pa, Ra, Se, Vi; *rosada*: As, Fa, Fl, Ga, Gi, Mi, Pa, Ri, Ti, To, Vi (mapa 7/643)

<i>gebre</i>	<i>gebra</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ri, Se, Ti, Vi; <i>gebrada</i> : Pa, Se, To, Vi; <i>rosada</i> : Me, Ra; <i>gelada</i> : Mn (mapa 7/644)
<i>petar les dents</i>	<i>cruixir</i> : Fa; <i>tremolar</i> : Me, Ra, To; <i>repicar</i> : Mi; <i>petar</i> : resta de parlars (mapa 7/646)
<i>mà balba</i>	<i>tindre les mans baubes</i> : Pa; ⁵¹⁰ <i>estar bau</i> : Da, Me, Mn, Se, Ti; <i>tindre les mans baubes</i> : As, Be, Da, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Se, Ti, To, Vi; <i>estar baubo</i> : Fa, Ra, Ri (mapa 7/647)
<i>xafogor</i>	<i>xafogor</i> : Fa; <i>xafegor</i> : As, Be, Da, Ga, Gi, Mi, Mn, Ri, Se, Ti, Vi; <i>sofoquera</i> : As; <i>xafagor</i> : Pa, Me, Ra; <i>xafugor</i> : Fl, To; <i>calitja</i> : Da; <i>estuba</i> : Gi ⁵¹¹ (mapa 7/648)
<i>tèbia</i>	<i>tèbia</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Mi, Mn, Ra — <i>té[bb]ia</i> —, Se, Ti, To; <i>templada</i> : As, Fa, Gi, Ra, Vi; <i>tèbia</i> : Pa, Se; <i>tíbia</i> : Gi, Me, Ri, Vi — <i>tí[bb]ia</i> (mapa 7/649)
<i>tebi</i>	<i>templat</i> : As; <i>tíbio</i> : Da, Gi, Pa, Ri; <i>t[é]bi</i> : As, Se, Ti; <i>t[é]bio</i> : Be, Fa, Fl, Ga, Me, Mi, Mn, Ra, To, Vi; <i>t[é]bi</i> : Pa, Se (mapa 7/650)
<i>remolí</i>	<i>remolí</i> : Da, Ga, Ra, Se, To — <i>rem[o]lí</i> —, As, Gi, Mn, Ri, Ti — <i>rem[u]lí</i> —; <i>revolví</i> : Be, Fa, Fl, Me, Mi, Pa (mapa 7/651)
<i>burca</i> (del rellotge)	<i>saeta</i> : As, Be, Fa, Fl, Ga, Me, Pa, Ra — <i>s[e]leta</i> —, Ri; <i>agulla</i> : Mi, Vi; <i>burga</i> : Gi, Mn, Ti, To; <i>burca</i> : Da, Se (mapa 7/653)

LLISTA DE NOMS COMUNS

<i>fred</i>	<i>avui</i>
<i>juriol</i>	<i>redó</i>
<i>adéu-adiós</i>	<i>fang</i>
<i>la nit</i>	<i>la lluna</i>
<i>lluna nova</i>	<i>quart creixent</i>
<i>lo carro</i>	<i>el sol</i>
<i>la sortida del sol</i>	<i>sortir</i>
<i>bon dia</i>	<i>tarde</i>
<i>bo[r]a nit</i>	<i>dimecres</i>
<i>divendres</i>	<i>dissabte</i>
<i>febrer</i>	<i>març</i>
<i>abril</i>	<i>maig</i>
<i>juny</i>	<i>agost</i>
<i>setembre</i>	<i>octubre</i>
<i>novembre</i>	<i>enguany</i>
<i>demà</i>	<i>ploure</i>
<i>pluja</i>	<i>ahir</i>
<i>tro</i>	<i>tronar</i>
<i>ras</i>	<i>neu</i>

⁵¹⁰ Generalment en plural.⁵¹¹ Es tracta d'una forma recollida al Camp de Tarragona, a Lleida, al Pla d'Urgell, a Tortosa, el Maestrat i també en diversos indrets del català oriental (segons el DCVB).

gel
la calor
veleta

tremolar de fred
el vent

MOSTRA DE SOLUCIONS COMPARTIDES AMB VARIACIÓ FONÈTICA

[i]stiu/[a]stiu
hivern/hiver
di[ʒ]ous/ di[dʒ]ous

gener-giner
r[e]llotge/r[a]llotge/relotge
dimats/dima[tʃ]

4.1.8 Noms topogràfics

- ciutat* *ciutat*: Fa; *capital*: As, Be, Da, Fl, Ga, Gi, Mn, Ra, Ri, Se; *ciutat*: As, Da, Fl, Ga, Me, Mi, Mn, Pa, Se, Ti, To, Vi (mapa 8/656)
- fanal* *poste*: Fa, Ri; *farola*: As, Be, Da, Fa, Fl, Gi, Me, Mn, Pa, Ra, Se, Ti; *farol*: Mi, To; *fanal*: Ga, Vi (mapa 8/657)
- el canó de la font* *surtidor*: Fa; *tubo*: Mi; *xorro*: Gi, To; *canyeria*: Ra; *canya*: Da, Mn, Se; *canal*: Ga, Ti; *gal*: As; *grifo*: Vi; *broc*: Pa; *aixeta*: Be, Fl; *canó*: Be, Me, Ri (mapa 8/658)
- abeurador* *abeuradora*: To; *auberador*: Ti; *abeurador*: resta de parlars (mapa 8/659)
- la vorera* *vorera*: As; *acera*: Be, Gi, Mi, Ra, Ri, Se; *cera*: As, Da, Fa, Fl, Ga, Me, Mn, Pa, Ti, To, Vi (mapa 8/660)
- les llambordes* *empedrat*: Be, Fa, Ti; *adoquins*: As, Ga, Gi, Me, Mi, Pa, Ri, Se; *enllosat*: Fl; *lloses*: Be, Da, Gi, Mi, Mn, Pa, Ra, Ti, To; *doquins*: Vi (mapa 8/661)
- mntanya* *mntanya*: As, Be, Fa, Ri; *mntanya*: resta de parlars (mapa 8/664)
- un mntanyenc* *mntanyero*: Fa, Me, Vi —*m[u]ntanyero* en els dos darrers—; *mntanyés*: Ra, Ri, Fl, Mn —*m[u]ntanyés* en els dos darrers—; *mntanyer*: As, Mi, Pa; *mntanyès*: Gi; *ermità*: Se; *mntanyenc*: Be —*m[o]ntanyenc*—, Da, Ga, Me, Ti (mapa 8/665)
- l'obaga* *aubaga*: As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti; *ombriu*: As, Fa; *aubac*: Da, Pa, To, Vi; *llombriu*: Ri (mapa 8/666)
- la solana* *cara-sol*: Ri; *solana*: Ri; *solà*: resta de parlars (mapa 8/667)
- el cim* *punta*: Be, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Se, Ti, To; *cim*: As, Pa, Ti, To, Vi; *cresta*: Ga; *pic*: Da (mapa 8/668)
- la falda* *la falda*: Be, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, Vi; *los baixos*: Mi, Ra; *la fondada*: As, Da; *la sobalba*: Be; *la part baixa*: As; *lo fondo*: Da (mapa 8/669)
- penya-segat* *tallat*: Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti; *acantilat*: Mn, Ri; *serrall*: Be; *cingle*: As, Da, Se, To, Vi; *riba*: Vi (mapa 8/670)

<i>penya</i>	<i>pena</i> : Fa; ⁵¹² <i>cingle</i> : Mn, Pa, To; <i>penyasco</i> : Mi; <i>penyó</i> : Ra; <i>penya</i> : As, Be, Da, Fl, Gi, Ri, Se, Ti, Vi; <i>tossal</i> : Ga; <i>pedra</i> : To (mapa 8/671)
<i>drecera</i>	<i>senda</i> : As, Fa; <i>sendera</i> : Da, Ga, Gi, Me, Ra, Se, Ti, Vi; <i>drecera</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ri, Se, Ti, To (mapa 8/672)
<i>carrerada</i>	<i>carrerada</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Me, Mi, Mn, Pa, Ri, Se, Ti, To Vi — <i>carr[a]rada</i> —; <i>cabanyera</i> : Fa, Ri; <i>carrilada</i> : Gi; <i>lligallo</i> : Ra; ⁵¹³ <i>passador</i> : Ri (mapa 8/673)
<i>estret</i>	<i>passadis</i> : Fa; <i>estret</i> : As, Be, Da, Fa, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Se, Ti, To, Vi; <i>tallat</i> : Fl, Ri; <i>portell</i> : Ra (mapa 8/674)
<i>riera</i>	<i>riera</i> : Fa, Fl, Gi, Me, Mi, Pa, Ra, Ti, Vi; <i>galatxo</i> : Se, To, Vi; <i>barrancada</i> : Ga, Mn, Se, To; <i>riada</i> : Mn; <i>reguer</i> : As; <i>riatxol</i> : Be; <i>riguera</i> : Da; <i>rierada</i> : Ga (mapa 8/675)
<i>un toll</i>	<i>xoll</i> : Gi, Me, Ra; <i>toll</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Mi, Mn, Pa, Ri, Se, Ti, To, Vi (mapa 8/676)
<i>un llac</i>	<i>lago</i> : Be, Da, Fa, Ga, Gi, Me, Mi, Ra, Se, To, Vi; <i>llac</i> : As, Fl, Ga, Mn, Pa, Ri, Se, Ti; <i>estanc</i> : Ri (mapa 8/677)
<i>un rierol</i>	<i>riatxol</i> : As, Fa, Ga, Me, Mn, To, Vi; <i>riu</i> : Be, Mi, Ra, Ri, Se; <i>rierol</i> : Da, Fl, Gi, Pa, Se, Ti (mapa 8/678)
<i>una passera</i>	<i>passera</i> : Be, Da, Fa, Fl, Ga, Pa, Se, To, Vi; <i>passarel·la</i> : As, Fa, Fl, Gi, Me, Mn, Ra, Ri, Ti (mapa 8/679)
<i>platja</i>	<i>plai</i> : Fa; <i>platja</i> : resta de parlars (mapa 8/680)
<i>soldó</i>	<i>saldó</i> : Gi, Ra; <i>arena</i> : Be, Fl, Me, Mn, Pa, Ri, Vi; <i>grava</i> : As, Be, Da, Fa, Ga, Mi, Pa, Se, Ti, To (mapa 8/681)
<i>el coll del pou</i>	<i>la paret</i> : As, Mi, Pa; <i>lo brocal</i> : Be, Fa, Ga, Me, Mn; <i>lo broncal</i> : Gi; <i>la barana</i> : Da, Ra, Ri, Se, Ti; <i>lo brocall</i> : Vi; <i>lo coll</i> : Fl, To; <i>l'ull</i> : Fl; <i>la volta</i> : Ri (mapa 8/683)
<i>el poal</i>	<i>poal</i> : Ra; <i>poal</i> : Be, Gi; <i>ferrada</i> : Da, Ga, Pa; <i>galleta</i> : As, Fa, Fl, Ga, Me, Mi, Mn, Pa, Ri, Se, Ti, To, Vi (mapa 8/684)
<i>la corda</i>	<i>soga</i> : Fa, Pa; <i>llivant</i> : Mn; <i>corda</i> : As, Be, Da, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi (mapa 8/686)
<i>el cercapous</i>	<i>sacapous</i> : Fa; <i>escarrassó</i> : Fl, Ri; <i>sarcapous</i> : Be, Da, Gi, Mi, Mn, Pa, Se, Ti; <i>cercapous</i> : Ga, Me; <i>ganxos</i> : To; <i>cercapou</i> : Ra; <i>carrassó</i> : Vi (mapa 8/687)
<i>sénia</i>	<i>sénia</i> : Ga, Gi, Mn, Vi; <i>sinia</i> : Ga; <i>nòria</i> : resta de parlars (mapa 8/688)
<i>caduf</i>	<i>caduf</i> : As, Be, Da, Fa, Ga, Me, Mi, Mn, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>caduc</i> : Fl; <i>gadúfol</i> : Pa; <i>cadúfol</i> : To; <i>cadup</i> : Gi, Ra (mapa 8/689)

⁵¹² A Riba-roja, com a nom de topònim, existeix la *roca de la pena*.

⁵¹³ Cot i Izquierdo (2003: 196) comenten el següent: “A Rasquera, tot i que també es troba el mot *lligallo*, els informants van comentar que el que gaudia de més ús era el segon. A Ginestar i Miravet el terme *lligallo* és conegut perquè dóna nom a un barranc de Benissanet”. Tot i això, per designar un camí ramader, en aquesta investigació a Rasquera només s’ha recollit *lligallo*, igual com Gimeno (1997: 257).

<i>cadufos</i>	<i>cadufos</i> : As, Be, Da, Fa, Ga, Me, Mi, Mn, Ri, Se, Ti, Vi; <i>caducs</i> : Fl; <i>gadúfols</i> : Pa; <i>cadúfols</i> : To; <i>cadups</i> : Gi, Ra (mapa 8/690)
<i>la samia</i>	<i>samia</i> : Fa, Fl, Ga, Me, Mi, Mn, Ri; <i>soga de pou</i> : Pa, To; <i>semia</i> : Be, Da, Vi; <i>llibant</i> : Gi, Ra, Se; <i>llimant</i> : Ti; <i>cap de pou</i> : As (mapa 8/691)
<i>les ulleres</i>	<i>les ulleres de batre</i> : Se, Ti; <i>les ulleres</i> : resta de parlars (mapa 8/692)
<i>aiguamoll</i>	<i>enxarcat</i> : As, Fa, Ri; <i>patamoll</i> : Fa, Fl, Pa; <i>aiguamoll</i> : Be, Da, Ga, Gi, Me, Mi, Ra, Se, Ti, To, Vi (mapa 8/693)
<i>el rec</i>	<i>regador</i> : Fa; <i>rec</i> : Da, Ra, Ri; <i>marera</i> : Gi; <i>regadora</i> : Fl, Ga; <i>reguer</i> : Pa, Se, Ti; <i>sé[gg]ja</i> : As, To, Vi, Me — <i>séquia</i> —, Mn — <i>séquia</i> —; <i>solc</i> : Be, Mi, Mn (mapa 8/694)
<i>bassa</i>	<i>depòsit</i> : Fa; <i>safareig</i> : Be, Fa, Fl, Ga, Me, Mi, Mn, Ri, Vi; <i>bassa</i> : As, Be, Da, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi (mapa 8/696)
<i>llac</i>	<i>senill</i> : Fa, Fl, Me, Mi, Pa, Ti; <i>llac</i> : Be, Da, Ga, Mn, Ri, Ti, Vi; <i>mocs de rana</i> : As; <i>verd[é]/t</i> : Gi; <i>ll[é]c</i> : Ra, Se (mapa 8/697)
<i>tarquí</i>	<i>tarquí</i> : Be, Fa, Mn; <i>tarquim</i> : Fa; <i>solada</i> : Fl; <i>solatge</i> : Be, To; <i>xarquí</i> : As, Ri, Vi; <i>llac</i> : Da, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Ti, To; <i>buro</i> : Ri; <i>llacada</i> : Se; (mapa 8/698)
<i>anjub</i>	<i>bassa</i> : Be, Fa, Ga, Mn; <i>anjub</i> : As, Fl, Pa, Ri, To, Vi; <i>cisterna</i> : Ga, Gi, Me, ⁵¹⁴ Se, Ti; <i>bassot</i> : Da; <i>picó</i> : Mi; <i>clot</i> : Se; <i>xafareig</i> : Ra (mapa 8/699)
<i>cocó</i>	<i>cadolla</i> : As, Fa, Fl, Pa, Ri, To, Vi; <i>codolla</i> : Da, Ga, Mn; <i>codina</i> : Be, Gi, Me, Mi, Ra, Se, Ti; <i>cucó</i> : ⁵¹⁵ Me, Mn (mapa 8/700)
<i>albelló</i>	<i>veta</i> : As, Da, Fa, Fl, Me, Mi, Ri, Se, Ti; <i>aubelló</i> : Ga, Pa, Ti, To, Vi; <i>mina</i> : Be, Gi, Mn; <i>vena</i> : Ra (mapa 8/701)

LLISTA DE NOMS COMUNS

<i>el/la mar</i>	<i>aldea</i>
<i>poble</i>	<i>un pont</i>
<i>pou</i>	<i>saurí</i>
<i>cisterna</i>	<i>la lluna</i>
<i>un salt</i>	<i>un barri (tb. barriada)</i>
<i>una font</i>	<i>plaça</i>
<i>carrer</i>	<i>pla</i>
<i>una cova</i>	<i>un barranc</i>
<i>un riu</i>	

⁵¹⁴ Tot i que *anjub* és un mot que no s'associa a la cisterna natural revestida de pedra i destinada a recol·lectar l'aigua de la pluja, un informant avisa que al terme hi ha la partida dels anjubs, però desconeix per què se'n diu així.

⁵¹⁵ Un dels informants de Móra la Nova desconeixia les paraules *codolla* i *cucó*, però —pel que fa a la segona— recordava que al barranc de les Trosses hi havia una pedra en una pujada que hi sortia aigua i al davall un clot i li diuen *la pujada del cucó*. A Móra d'Ebre el mot emprat és *codina*, però un parlant m'informa que hi ha el Cucó del Trempat, un gran forat que s'omple d'aigua quan plou.

MOSTRA DE SOLUCIONS COMPARTIDES AMB VARIACIÓ FONÈTICA

*séquia/séguia**veí/veïna**la corriola* (i var. fon.)

ANÀLISI I COMENTARI D'ALGUNS MOTS

Dimats (dimarts), *arena* (sorra) i *cerç* (vent del nord) són variants generals a la Ribera d'Ebre pròpies del català occidental. Una altra forma que es pot trobar en tota la banda occidental del domini lingüístic és *regall* (còrrec; Fa, Fl).⁵¹⁶

Dins d'aquest bloc, també es recullen paral·lelismes amb el dialecte nord-occidental, com ara *dillums* (en tots els parlars llevat dels extrems més occidentals, Faió i Rasquera), *ombriu* i *llombriu* (obac; As, Fa, Ri), *revolví* (remolí; només recollit a Benissanet, Faió, Flix, Móra d'Ebre, Miravet i la Palma) i *patamoll* (recollit a Fl i Pa).

Amb el valencià hi coincideixen altres formes, si bé no són generals a la comarca: *banyâ's* (mullar-se; només a Faió i Rasquera), *tarquí* i *xarquí* (a Be, Fa, Mn i As; a la resta *solada*, *solatge* o *llac*), *mollisnar* (plovisquejar, a Ra; també *fer un mollí*, a Be, Da, Ga, Ra), *rellampegar* (llampegar; a la banda més occidental de la comarca), *cara-sol* (solana; a Riba-roja), *senda* o *sendera* (drecera; a As, Fa, Da, Ga, Gi, Me, Ra, Se, Ti, Vi), *senill* (herbes de la bassa; a Fa, Fl, Me, Mi, Pa, Ti).

Són tortosines les formes *codina* (cocó; parlars del sud de la comarca) i *samia* (corda que lliga els cadufos; recollit per Alcover (DCVB, 9: 718) únicament a Gandesa). El mot *soldó* (amb la variant riberenca *saldó*, localitzada a Gi i Ra) és localitzat per Alcover (DCVB) a Tortosa i al Priorat i designa l'arena de la vora del riu. En canvi, seria lleidatana la variant metatitzada *bòria*, recollida a Ascó, Flix, la Palma, Móra d'Ebre i Riba-roja.

La situació de la Ribera d'Ebre a cavall d'aquests dos dialectes provoca que, en alguns casos, una isolexa la divideixi en dos. Així, trobem la forma majoritària *galleta* (galleda; variant del nord-occidental, en algun parlar alternant amb *ferrada*) i la variant valenciana i balear *poal* (*poval* a Rasquera) en els parlars més sud-occidentals de la comarca; *broma* (núvol), que és la variant més general en nord-occidental, i *núgol*, variant específica dels parlars valencians, segons Navarro (1996, I: 233).

En algun cas la Palma i Flix es desmarquen de la resta de parlars i presenten particularitats lèxiques, pròpies del català nord-occidental. És el cas, per exemple, de la forma *patamoll* enfront d'*aiguamoll* o altres variants, de la resta de parlars.

Seria compartida amb el Camp de Tarragona la solució *escòrrec* (i variants: *còrric*, *escòrric*, *escorredor*; que és el terme recollit a Riba-roja i no apareix recollit en els materials lexicogràfics consultats). I amb els parlars veïns del Priorat hi comparteix *portell*, per designar un estret de roques, a Rasquera (Alcover (DCVB, 8: 779) també ho recull a Girona i l'Empordà).

En el parlar de Faió és on més castellanismes s'han recollit en aquest camp semàntic. Esparcament també se'n poden trobar alguns en altres parlars: *ruedo* (halo de la lluna; Ginestar), *sello* (halo de la lluna; Benissanet), *quart menguant* (quart minvant; fase de la lluna), *buenas tardes* (salutació; Faió), *xaparrasso* (ruixat; Faió), *raio* (llampec a Be i Mn; llamp a Fa, Fl, Me), *tormenta* (tempesta; a As, Da, Ga, Gi, Ra, Ti), *despe[χ]at* (Be, Gi, Ri) i *espe[χ]at* (temps més clar; Fa), *alud*

⁵¹⁶ Localitzat per Alcover (DCVB, 9: 284) a Massalcoreig, Gandesa, Mequinensa, Freginals, Castelló, València, Alcoi.

(allau; Be, Da, Fa, Mi, Mi, Se, Ti. A Ascó *alaud*), *arcoiris* (arc de Sant Martí; Be, Fa, Me, Pa, Se, Vi), *tébio* o *tíbio* (tebi; a tot arreu llevat de As, Se, Ti i Se), *templat* (tebi; As), *saetes* (burgues del rellotge; a la majoria de localitats: As, Be, Fa, Fl, Ga, Me, Pa, Ra, Ri), *ciutat* (ciutat; Fa), *tubo* o *grifo* (canó de la font; Mi i Vi, respectivament), *acera* o *cera*, *acantilat* (penya-segat; Mn i Ri), *penyasco* (penya; Mi. A Faió el terme no presenta una nasal palatal, sinó alveolar, *pena*), *lago* (llac), *plaia* (platja; Faió), *nòria* (sènia; la majoria de parlars, llevat de Ga, Gi i Mn), *enxarcat* (aiguamoll; a As, Da, Fa, Mi, Ra, Ri).

L'aragonesisme usual en tortosí *lligallo* (camí ramader) només s'ha enregistrat a Rasquera. Les altres formes recollides són *carrilada*, variant de *carrerada*, a Ginestar, *carrerada*, que és la forma més general, a tota la resta de parlars i *cabanyera*, a Faió i Riba-roja (aquí convivint amb *passador*. És possible que *cabanyera*, tal com apunta Navarro (1996, I: 234) sigui un altre aragonesisme, perquè apareix pràcticament per tot l'Aragó, llevat del sud de Terol, ALEANR IV, mapa 532).

La creativitat lèxica dels parlars riberencs es torna a fer palesa en aquests camps semàntics. Per referir-se a l'alba es diu, a Benissanet, el *clar-u-non-clar* (també recollit per Navarro (1996, I: 79) a la Fatarella i a Vilalba, a la Terra Alta).⁵¹⁷ La paraula *vespre* es fa servir a Flix, la Palma i Vinebre; a Riba-roja s'usa *entre dos foscans* (locució recollida per Navarro a Arnes, Caseres, la Fatarella, el Pinell i la Pobla de Massaluca, a la Terra Alta, per referir-se a l'alba). Les altres variants lèxiques usades com a sinònimes de *vespre* són *al tard*, *al tardet*, *cap al tardó*, *quan siga fosc* i *a la vesprada*.

4.1.9 Els oficis

<i>l'excavadora</i>	<i>l'[as]cavadora</i> : As, Be, Fa, Ga, Mi, Mn, Ra, Ri, Ti; <i>l'excavadora</i> : Fl, Vi; <i>la retro</i> : Gi, Me, Se, To; <i>lo toro</i> : Pa; <i>tractor amb pala</i> : Da; <i>cartapilla</i> : Me (mapa 9/703)
<i>gaveta</i>	<i>bassieta</i> : Be, Mi; <i>bàssia</i> : Gi, Mn, Ra; <i>gaveta</i> : resta de parlars (mapa 9/704)
<i>picot</i>	<i>picotxa</i> : Mi; <i>martell</i> : Mn; <i>pic</i> : Da, Me; <i>picoleta</i> : Fl; <i>maceta</i> : As, Be, Fa, Fl, Ga, Gi, Mi, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi (mapa 9/705)
<i>plomada</i>	<i>plomada</i> : As, Be, Ga, Pa, Ri, To; <i>plom</i> : Da, Fa, Fl, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Se, Ti, Vi (mapa 9/706)
<i>dipòsit de ciment</i>	<i>depòsit de ciment</i> : Mn; <i>tolva</i> : As, Ga, Gi, Ra; <i>dipòsit</i> : Mi, Pa; <i>silo</i> : Be, Da, Me, Pa, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>depòsit</i> : Fa, Fl (mapa 9/707)
<i>ciment</i>	<i>cement</i> : Be, Fl, Me, Mi, Ra; <i>ciment</i> : As, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mn, Pa, Ri, Se, Ti, To, Vi (mapa 9/708)
<i>guix</i>	<i>ges</i> : As, Fa, To; <i>guix</i> : resta de parlars; les dos solucions a Flix i Vinebre (mapa 9/709)
<i>la plana</i>	<i>plana</i> : As, Be, Da, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Se, Ti, Vi; <i>llana</i> : As, Fa, Pa, To; <i>llisador</i> : To; <i>talotxa</i> . ⁵¹⁸ Be, Ri (mapa 9/710)

⁵¹⁷ Els altres termes que s'usen són *lo dematí*, *l'alba*, *la punta del dia*, *l'albada*, *lo matí*, *quan clareja el dia*.

⁵¹⁸ El DCVB situa aquesta forma en català occidental.

<i>mecànic</i>	<i>torner</i> : Gi, Ri; <i>mecànic</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra — <i>m[a]cànic</i> —, Ri, Se, Ti, To, Vi (mapa 9/711)
<i>taladre</i>	<i>taladradora</i> : Fa, Mn, Se; <i>taladro</i> : Da, Ga, Gi, Me, Pa, Ri, Ti, To, Vi; <i>màquina de foradar</i> : Be, Fl; <i>taladre</i> : As, Mi; <i>taladrador</i> : Ra (mapa 9/712)
<i>tornavis</i>	<i>tornadís</i> : Da, Se, Ti; <i>destornillador</i> : Fa, Gi, Me, Ra, Ri; <i>tornavis</i> : As, Be, Fl, Ga, Me, Mi, Mn, Pa, Ri, To, Vi (mapa 9/713)
<i>la llima</i>	<i>la raspa</i> : Se, Ti; <i>la llima</i> : resta de parlars (mapa 9/714)
<i>la fressa</i>	<i>lo celindro</i> : Fl; <i>la fressa</i> : Fl, Vi; <i>lo pinyo</i> : Me, Pa, Ri; <i>lo pinyó</i> : Be, Da, Fa, Ra, Se, To; <i>la fresa</i> : Ga, Gi, Ti; <i>la frissa</i> : Mn; <i>lo rosco</i> : Mi; <i>lo rodillo</i> : As (mapa 9/715)
<i>ferrer</i>	<i>ferrer</i> : As, Be, Da, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa — <i>ffa]rrer</i> —, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>ferralliste</i> : Fa; <i>llauner</i> : To (mapa 9/716)
<i>les estenalles</i>	<i>[a]stenalles</i> : As, Da, Fl, Ga, Pa, Ri, Vi; <i>mordaces</i> : As, Be, Da, Fa, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Se, Ti, To (mapa 9/717)
<i>mordasses</i>	<i>mordasses</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Pa, Ra, Ri, Se, To, Vi; <i>estisores de fogar</i> : Mn; <i>estenalles</i> : Da, Mn, Se, Ti (mapa 9/718)
<i>la manxa</i>	<i>ventall</i> : Ri; <i>manxa</i> : resta de parlars (mapa 9/720)
<i>el fornal</i>	<i>ff[u]guerill</i> : To; <i>ff[u]gó</i> : As; <i>fornal</i> : resta de parlars (mapa 9/721)
<i>la farga</i>	<i>farga</i> : As, Ga, Vi; <i>fumera</i> : Ra, Se, Ti; <i>fragua</i> : Be, Da, Fa, Fl, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ri, To (mapa 9/722)
<i>el llambroix</i>	<i>lo llampant</i> : Da; <i>l'ambroix</i> : Pa; <i>lo llambroix</i> : As, Be, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi (mapa 9/723)
<i>raspa</i> ⁵¹⁹	<i>raspa de mitja canya</i> : Gi; <i>escofina</i> : Ri; <i>llima</i> : As, Da, Mi, Mn, Pa, Ri, To, Vi; <i>raspa</i> : Be, Da, Fa, Fl, Ga, Me, Pa, Ra, Se, Ti (mapa 9/724)
<i>l'escaire</i>	<i>l'[a]squadra</i> : As, Da, Fa, Ga, Gi, Me, Ra, Ri, Ti, To, Vi; <i>l'[a]scaire</i> : Be, Fl, Mi, Pa, Se; <i>lo triàngul</i> : Mn (mapa 9/725)
<i>el filiberquí</i>	<i>filabarquí</i> : As, Be, Da, Fa, Ga, Me, Mi, Ra, Ti, To, Vi; <i>birbiquí</i> : Ri; <i>filaberquí</i> : Fl, Mn; <i>filibarquí</i> : Pa; <i>bilafarquí</i> : Gi; <i>berbiquí</i> : Se (mapa 9/726)
<i>l'enformador</i>	<i>lo formó</i> : Fa; <i>l'[a]nformador</i> : Be, Da, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To; <i>l'alformador</i> : Vi; <i>l'informador</i> : As (mapa 9/727)
<i>garlopa</i>	<i>ribot</i> : To; <i>ribot gros</i> : Me, Mi, Pa; <i>ribot de dos mans</i> : Pa; <i>garlopa</i> : resta de parlars (mapa 9/728)
<i>eina</i>	<i>aina</i> : Fa, Fl, Ti; <i>ferramenta</i> : Fa; <i>enya</i> : As, Mn, Pa, Ti, Vi; <i>[é]ina</i> : Mi, To; <i>anya</i> : Fl; <i>[é]ina</i> : Ga, Ri, Vi; <i>aïna</i> : Be, Da, Me, Mn, Ra, Se, Ti; <i>eïna</i> : Gi, Ra (mapa 8/769)
<i>encenalls</i>	<i>encenalls</i> : Fa, Fl, Mi, Se, Ti; <i>rialles</i> : Fa, Ra; <i>safatans</i> : As, Be, Da, Ga, Gi, Me, Mn, Pa, Ri, To, Vi (mapa 9/730)

⁵¹⁹ La raspa és una eina molt semblant a la llima, però que té la superfície guarnida d'unes dents més sobresortints que les de la llima, i serveix per rebaixar la fusta.

<i>serradures</i>	<i>serrín</i> : Pa, To; <i>serradures</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, Vi (mapa 9/731)
<i>fusta corcada</i>	<i>avivada</i> : Mi; <i>polillada</i> : Me; <i>querada</i> : Be, Gi, Ri; <i>curcada</i> : As, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Mn, Pa, Ra, Se, Ti, To, Vi (mapa 9/732)
<i>el baster</i>	<i>lo baster</i> : As, Be, Da, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Se, Ti, To, Vi; <i>lo guarnicioner</i> : Fa, Fl, Mi, Ri (mapa 9/733)
<i>alena</i>	<i>llesna</i> : Vi; <i>alesna</i> : Be, Da, Gi, Me, Mn, Pa — <i>lesna</i> —, Se; <i>punxó</i> : As, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Pa, Ra, Ri, Ti, To (mapa 9/734)
<i>l'ajuntament</i>	<i>ajuntament</i> : a tot arreu; <i>ca la vila</i> : As, Be, Fa, Ga, Me, Mn, Ra, Ti; <i>casa la vila</i> : Fl, Gi, Mi, Pa, Ri, Se, To, Vi (mapa 9/736 i 9/737)
<i>pregoner</i>	<i>nunci</i> : Be, Gi, Pa, Ra, Se, Ti, To; <i>pregonador</i> : As; <i>aguazil</i> : Gi, Ra, To; <i>pregoner</i> : resta de parlars (mapa 9/738)
<i>el captaire</i>	<i>captaire</i> : Da; <i>probe</i> : Be, Da, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Se, Ti, Vi; <i>pobre</i> : As, Be, Fl, Me, Mi, Mn, Pa, Ti, To, Vi; <i>méndigo</i> : Ri; <i>mendigo</i> : Fa (mapa 9/739)
<i>majoral</i>	<i>encarregat</i> : As, Be, Da, Fl, Gi, Me, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>capotàs</i> : Fa, Mi; <i>capatàs</i> : Ga, To; <i>majordom</i> : As, Be, Me (mapa 9/740)
<i>jutjar</i>	<i>jugar</i> : As, Be, Fa, Mi, Pa, Ra, Vi; <i>jutjar</i> : Da, Fl, Ga, Gi, Me, Mn, Pa, Ri, Se, Ti, To (mapa 9/741)
<i>judici</i>	<i>juí</i> : Ra; <i>judici</i> : resta de parlars (mapa 9/742)
<i>jutge</i>	[χ]ués: Fa; <i>jutge</i> : resta de parlars (mapa 9/743)
<i>jutjat</i>	<i>jutjat</i> : Ga, Mn, Pa, Ri, Se, Ti; <i>jugat</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Gi, Me, Mi, Pa, Ra, To, Vi (mapa 9/744)
<i>covard</i>	<i>c[u]vard</i> : As, Fa, Me, Ri; <i>covard</i> : Be, Da, Fl, Ga, Gi, Mi, Mn, Pa, Ra, Se, Ti, To, Vi; <i>cagat</i> : Fl; <i>peruc</i> : Pa; <i>porico</i> : Mi, Ra, Vi; <i>poric</i> : Mn; <i>purica</i> : Be (mapa 9/745)

LLISTA DE NOMS COMUNS

<i>torn</i>	<i>alicates</i> (uns <i>alicates</i> a tot arreu)
<i>peu de rei</i>	<i>broca</i>
<i>mestre, mestra</i>	<i>clau inglesa</i>
<i>pala</i>	<i>serra</i>
<i>paleta</i>	<i>martell</i>
<i>nivell</i>	<i>filferro</i>
<i>hormigonera</i>	<i>rovell</i>
<i>ferradura</i>	<i>mall</i>
<i>fuster</i>	<i>banc</i>
<i>aprenent</i>	<i>ribot</i> (a <i>Flix rebot</i>)
<i>la barrina</i>	<i>nus de la fusta</i>
<i>serra</i>	<i>aguazil</i> (a la <i>Palma tb. aguzil</i>)
<i>esmolar</i>	<i>escriure</i>
<i>l'amo</i>	<i>fàcil</i>

carboner
esmolet
dependre

carbonera
aixol
boter

MOSTRA DE SOLUCIONS COMPARTIDES AMB VARIACIÓ FONÈTICA

enclusa / *esclusa* / *encrusa*⁵²⁰
alcalde / *arcalde* / *ancalde*⁵²²

manobre / *menobre* / *menobra*⁵²¹

ANÀLISI I COMENTARI D'ALGUNS MOTS

De tota la llista de formes lèxiques pròpies d'aquest camp semàntic, n'hi ha algunes que són pròpies del dialecte nord-occidental, com ara *picotxa* (picot; a Miravet), *ges* (guix; a As, Fa, Fl, To i Vi)⁵²³ i *nunci* (a Be, Gi, Pa, Ra, Se, Ti, To),⁵²⁴ però un nombre molt major són compartides amb el valencià i el tortosí (en alguns casos). És tortosí *bàssia* i *bassieta*, formes recollides en la majoria de parlars de la meitat sud de la comarca i usades per anomenar la gaveta (a la meitat nord *gaveta*), i *foguerill* (a la Torre).⁵²⁵ *Picoleta* (a Fl) és una solució compartida amb el valencià, com també ho són *fornal* (en gènere masculí; segons Alcover (DCVB, 6: 7) és femení en català oriental, en gairebé tot el nord-occidental i en balear i és masculí a Tremp, a Calaceit i a tot el País Valencià en general), *llambroix* (botavant; a Be, Fl, Ga, Me, Mi, Mn, Ra, Se, Ti i *ambroix* a Pa),⁵²⁶ *alesna* (alena; a Be, Da, Gi, Me, Mn, Se. A Vinebre *llesna*) i *juí* (judici; només recollida a Rasquera).

Safatans, forma lèxica amb què s'anomenen els encenalls de la fusta, és compartida amb els parlars del Camp de Tarragona i del Priorat (DCVB, 9: 662). A Faió es va recollir la forma *rialles*, enregistrada per Navarro (1996, I: 235) al Pinell de Brai (Terra Alta).

En alguns casos, la variació fonètica d'un mateix terme és considerable:

<i>filiberquí</i>	amb 6 variants: <i>filabarquí</i> , <i>filaberquí</i> , <i>filibarquí</i> , <i>bilafarquí</i> , <i>berbiquí</i> , <i>birbiquí</i> ⁵²⁷
<i>enclusa</i>	amb 3 variants: <i>enclusa</i> , <i>esclusa</i> , <i>encrusa</i>
<i>alcalde</i>	amb 3 variants: <i>alcalde</i> , <i>arcalde</i> , <i>ancalde</i>
<i>manobre</i>	amb 3 variants: <i>manobre</i> , <i>menobra</i> , <i>menobre</i>

Algunes variants recollides a la Ribera d'Ebre són formes no documentades: *cartapilla* (excavadora; Me), *llisador* (plana; To), *tornadís* (variant de *tornavís*; Da, Se, Ti), *ferralliste* (ferrer; Fa).

⁵²⁰ Vegeu el capítol 1.3.2.7 de fonètica.

⁵²¹ Vegeu el capítol 1.2.1.7 de fonètica.

⁵²² Vegeu el capítol 1.3.2.8 de fonètica.

⁵²³ Terme que està sent substituït, a un ritme trepidant, pel més general *guix*.

⁵²⁴ Alcover (DCVB, 7: 809) la recull a Andorra i Esterri, i també a Caldes de Montbui, al Camp de Tarragona, al Priorat i a Maó.

⁵²⁵ Alcover (DCVB, 5: 943) dóna a aquest significat el significat de "fogó portàtil" i el recull a Calaceit, Tortosa i Gandesa.

⁵²⁶ La variant *ambroix*, de la Palma, ha estat generada per fonosintaxi. La primera síl·laba de la paraula — *lla*— ha estat interpretada com una deformació de l'article contret més la primera vocal del terme i d'aquí *l'ambroix*.

⁵²⁷ El DCVB, a banda de la forma més general *filabarquí*, de les variants enregistrades a la Ribera, només recull *berbiquí*, que localitza en balear.

Finalment, la llista de castellanismes és, en aquest camp, prou abundant: *llana* (plana; a As, Fa, Pa, To), *taladradora*, *taladro*, *taladre*, *taladrador* (trepan; a tot arreu excepte Be i Fl, on és *màquina de foradar*), *destornillador* (tornavis; a Fa, Gi, Me, Ra, Ri), *fragua* (farga; a la majoria de localitats), *escofina* (raspa; a Ri), *serrín* (serradures; a Pa i To), *mendigo* i *méndigo* (captaire; a Fa i Ri respectivament), *jusgar* i *jusgat* (jutjar i jutjat; majoria de pobles), *[χ]ués* (jutge; Fa); *formó* (enformador; Fa, en castellà *formón*).

4.1.10 El cos humà

<i>rodament de cap</i>	<i>rodament de cap</i> : Fa, Fl, Me, Pa, Ri, Ti, Vi; <i>un rodament</i> : Be, Da, Ga, Gi, Mi, Mn, Ra, Se, To; <i>una turba</i> : As, Ga, Ra; <i>un baído</i> : Mn; <i>marxar la llum dels ulls</i> : Mi; <i>una desgana</i> : Da (mapa 10/746)
<i>me grato</i>	<i>me rasco</i> : As, Da, Fa, Gi, Mi, Mn, Ri, To, Vi; <i>me grato</i> : Fl, Pa; <i>m'esgarrapo</i> : Be, Fl, Ga, Me, Pa, Ra, Se, Ti (mapa 10/747)
<i>pupa</i>	<i>buba</i> : As, Fa, Fl, Me, Mi, Ra, Ri; <i>pupa</i> : Be, Da, Ga, Gi, Mn, Pa, Se, Ti, To, Vi; <i>mal</i> : Mi, Ra; <i>aix</i> : Da (mapa 10/750)
<i>tancar els ulls</i>	<i>aclucar els ulls</i> : Be, Da, Gi, Mn, Se; <i>aplucar els ulls</i> : As, Fa, Fl, Pa, Ri; <i>tancar els ulls</i> : As, Be, Da, Fa, Ga, Me, Mi, Mn, Ra, Se, Ti, To, Vi (mapa 10/752)
<i>picar l'ullet</i>	<i>fer l'ullet</i> : Fa, Ti; <i>fer l'ullada</i> : Fa; <i>picar l'ullet</i> : Da, Ri, To; <i>tirar una ullada</i> : Fl, Gi, Pa, To, Vi; <i>fer una ullada</i> : As, Be, Da, Fl, Me, Mi, Mn, Se; <i>tirar l'ullada</i> : Ga; <i>guinyar l'ull</i> : Me; <i>fer una mitja ullada</i> : Ra (mapa 10/753)
<i>parpella</i>	<i>pàrpat</i> : Fa; <i>pàrpol</i> : Mi, Ra; <i>pàrpado</i> : resta de parlars (mapa 10/754)
<i>pòmul</i>	<i>moflete</i> : Fl, Me, Ti; <i>pòmul</i> : resta de parlars (mapa 10/759)
<i>xarraire</i>	<i>xarrador</i> : Be, Gi, Mi, Ra, To; <i>xarrameco</i> : Vi; <i>xarraire</i> : As, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa —també <i>xarràrie</i> —, Ri, Se, Ti, To, Vi (mapa 10/760)
<i>xiulet</i> (so)	<i>xiulet</i> : Be, Da, Fa, Fl, Gi, Me, Mi, Pa, Se, Ti; <i>xiulit</i> : As, Fl, Ga, Gi, Mn, Ra, Ri, To, Vi (mapa 10/761)
<i>xiulet</i> (instrument)	<i>pito</i> : Da, Fa, Se, Ti; <i>xiulet</i> : tots els parlars (mapa 10/762)
<i>l'alè</i>	<i>alé</i> : Da, Fa, Ga, Gi, Me, Mi, Pa, Ri, Se, Ti, To; <i>baf</i> : As, Be, Fl, Mn, Pa, Ra, Ti, Vi (mapa 10/763)
<i>li put l'alè</i>	<i>té mal alé</i> : Fa, Ra; <i>li fa mala aulor l'alé</i> : As; <i>li fa aulor la boca</i> : Mi, Mn; <i>li put l'alé</i> : tots els parlars (mapa 10/764)
<i>un petó</i>	<i>bes</i> : Fa; <i>besada</i> : Be, Da, Ga, Gi, Me, Mn, Ra, Ri, Se, Ti; <i>beset</i> : Fl; <i>petó</i> : As, Pa, To, Vi; <i>estimada</i> : Be, Da, Mi, Ti; <i>bessito</i> : Mi (mapa 10/766)
<i>fer ganyes</i>	<i>fer ganyes</i> : Da, Se; <i>fer carotes</i> : Be, Me, Pa; <i>fer ganyotes</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Ti, To, Vi (mapa 10/767)
<i>queixal</i>	<i>queixal</i> : Da, Gi, Se; <i>quixal</i> : As, Be, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Ti, To, Vi (mapa 10/769)

<i>una mossegada</i>	<i>mossada</i> : As, Fa, Pa, Ri; <i>mos</i> : Be, Ra, Ti; <i>mossegada</i> : Da, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Se, To, Vi (mapa 10/770)
<i>xupar-se el dit</i>	<i>xupâ's lo dit</i> : As, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>mamá's lo dit</i> : Fa; <i>fer la pipa</i> : Be, Mi, Mn (mapa 10/771)
<i>el bigoti</i>	<i>bigot</i> : Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Se, Ti, Vi; <i>bigoti</i> : As, Da, Pa, Se, To, Vi; <i>mostatxo</i> : Fa, Fl, Ga, Mi (mapa 10/772)
<i>la nou del coll</i>	<i>la maçaneta del coll</i> : Ra; <i>lo gargantxó</i> : Mi; <i>lo gargamelló</i> : Mn; ⁵²⁸ <i>la nou del coll</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi (mapa 10/773)
<i>la gola</i>	<i>lo gargantxó</i> : Fa; <i>la gola</i> : tota la comarca (mapa 10/774)
<i>mal de gola</i>	<i>mal de coll</i> : Me, Mi, Pa, Ri; <i>mal de gola</i> : resta de parlars (mapa 10/775)
<i>l'úvula</i>	<i>lo frenillo</i> : Fa; <i>la campaneta</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Se, Ti, To, Vi; <i>lo gargantxó</i> : As, Ri; <i>lo gallet</i> : As (mapa 10/776)
<i>ennuegar-se</i>	<i>escanyâ's</i> : As, Be, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ri, To, Vi; <i>anugâ's</i> : Ri; <i>entragantâ's</i> : Fl; <i>anuâ's</i> : Me; <i>engollî's</i> : Ra; <i>entravessâ's</i> : Da, Se; <i>anusâ's</i> , <i>empassâ's</i> : Ti (mapa 10/777)
<i>m'ha tocat al vedat</i>	<i>m'ha tocat al vedac</i> : Ti; <i>se m'ha anugat</i> : Mi; <i>m'ha anat al vedat</i> : Be; <i>m'ha anat/passat a l'altre forat</i> : As, Fl, Pa; <i>m'ha tocat al vedat</i> : Da, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>ha canviat de camí</i> : Fa (mapa 10/778)
<i>el melic</i>	<i>llombrigo</i> : Pa; <i>melic</i> : tots els parlars (mapa 10/779)
<i>té la fel sobreixida</i>	<i>diacrà</i> : As, Fa, To; <i>té la fel grossa</i> : Fa; <i>mal de diacrà</i> : Ri; <i>té la fel sobreixida</i> : Be, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti; <i>oliacrà</i> : Pa; <i>aliacrà</i> : Be, Da, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Se, Ti, Vi; <i>aniacrà</i> : Ra (mapa 10/780)
<i>muntar</i>	<i>asfregar</i> : Fa; <i>fregar</i> : Da, Gi, Me, Mi, Ra, Se, To; <i>muntar</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Ti, To, Vi (mapa 10/782)
<i>tindre flatos</i>	<i>tinc flatos</i> : Be, Fl, Mi, Pa, To, Vi; <i>tinc un flato</i> : Ga, Gi, Mi, Mn, Ra, Ri, Ti; <i>tinc flato</i> : As, Da, Fa, Me, Se (mapa 10/783)
<i>orins</i> ⁵²⁹	<i>pixats</i> : Da, Fa, Ra, Ri; <i>aurins</i> : Be, Da, Fa, Ga, Gi, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, To; <i>aurina</i> : As, Fl; <i>pipi</i> : Pa; <i>pipí</i> : Mn, Vi; <i>pixum</i> : Be, Ga, Me, Mi, Se, Ti, Vi; <i>pix</i> : Ti (mapa 10/784)
<i>la veixiga</i>	<i>la bufa</i> : Ra; <i>la bosseta de l'aurina</i> : Pa; <i>ve[χ]lga</i> : Fa; <i>bufeta (de l'aurina)</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ri, Se, Ti, To, Vi (mapa 10/785)
<i>herniat</i>	<i>herniat</i> : As, Fa, Se; <i>trencat</i> : tots els parlars de la comarca (mapa 10/786)

⁵²⁸ Alcover (DCVB) recull *garganxó* com a sinònim de nou del coll a Bonansa i Gandesa, però no assenyala, com a altre possible sinònim, *gargamelló*. La forma *garganxó* també la recull com a sinònim d'úvula, a Tamarit de Llitera, Fullea, Artesa de Segre, Ribera de Sió.

⁵²⁹ En aquest terme, s'han recollit diferents variants lèxiques a cada poble. Segurament el que trobem són solucions que corresponen a diferents nivells de formalitat: *orins* es consideraria la variant més formal i *pixats* i *pixum* les més informals.

<i>aixella</i>	<i>sobaco</i> : Da, Fa, Mn, Pa, Ti; <i>aixella</i> : As, Be, Fa, Ga, Gi, Me, Mi, Ra, Ri, Vi; <i>sota el braç</i> : To; <i>devall del braç</i> : Da, Mn, Se, Ti (mapa 10/787)
<i>pessigolles</i>	<i>puss[é]gues</i> : Fa; <i>pessigoies</i> : Me; <i>pessigolles</i> : Be, Da, Fl, Ga, Mn, Pa, Ra, Se, Ti, To, Vi; <i>pissigolles</i> : As, Gi, Ri; <i>pinsigolles</i> : Mi (mapa 10/788)
<i>canella</i>	<i>muny[é]ca</i> : As, Be, Ga, Me, Mn; <i>muny[é]ca</i> : Da, Fa, Fl, Gi, Pa, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>muny[i]ca</i> : Be, Mi, Ra (mapa 10/789)
<i>el palmell de la mà</i>	<i>lo paumell</i> : Be, Ra; <i>lo pomell</i> : As, ⁵³⁰ Da, Fa, Ga, Gi, Me, Mn; <i>la palma</i> : Fa, Fl, Ga, Mi, Mn, Pa, Ri — <i>pauma</i> —, Se, Ti, To, Vi (mapa 10/790)
<i>almostra</i>	<i>aumostra</i> : Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Pa, Ri, Vi; <i>mostra</i> : As, Fl, Mn, Ra, Ri, Se, Ti, To (mapa 10/791)
<i>articulació</i>	<i>nus</i> : As, Be, Da, Fa, Ga, Gi, Me, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To; <i>nuset</i> : Fl; <i>junta</i> : Mi (mapa 10/792)
<i>menjar-se les ungles</i>	<i>mostegà's les ungles</i> : Ra; <i>minjà's les ungles</i> : Be, Gi, Mn, Pa, Ri, Ti, To; <i>mossegà's les ungles</i> : Da, Fl, Ga, Me, Mi, Pa, Se, Vi; <i>mossà's les ungles</i> : As, Fa, Ri (mapa 10/793)
<i>mentida de les ungles</i>	<i>desig</i> : Vi; <i>mentida</i> : Ra; <i>regalo</i> : resta de parlars (mapa 10/794)
<i>la lluna de les ungles</i>	<i>la lluna</i> : As, Be, Fa, Ga, Gi, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Vi; <i>la mitja lluna</i> : Da, Fl, Me, Se, Ti, To (mapa 10/795)
<i>perelló</i>	<i>pinyó</i> : Ti; <i>perelló</i> : As, Da, Ga, Pa, Se, To, Vi; <i>prinyó</i> : Be, Fl, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Vi; <i>seballó</i> : Fa (mapa 10/796)
<i>panadís</i>	<i>rodadits</i> : As, Be, Fa, Fl, Gi, Me, Mn, Mi, Ri, Ti, Vi; <i>voltadits</i> : Da, Ga, Pa, Ra, Se, To, Vi; <i>paradís</i> : Me (mapa 10/797)
<i>picor</i>	<i>picor</i> : tots els parlars; <i>picassor</i> : Pa, Se (mapa 10/798) ⁵³¹
<i>un calbot</i>	<i>calbot</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Se, Ti; <i>carxot</i> : Da, Mn, Ri, To, Vi; <i>catxeta</i> : Pa; <i>esclafit</i> : Ra (mapa 10/799)
<i>un clatellot</i>	<i>clatellot</i> : As, Be, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Se, Ti, To; <i>clatellada</i> : Da, Fl, Ri, Vi; <i>calbot</i> : Gi, Ra (mapa 10/800)
<i>una glopada</i>	<i>glopada</i> : As, Be, Fl, Ti; <i>glop</i> : Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, To, Vi (mapa 10/801)
<i>badar</i>	<i>badar</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>estar encantat</i> : Fa, Gi, Me, Mn, Pa, Ra, Se; <i>estar emmifat</i> : Be (mapa 10/802)
<i>vomitar</i>	<i>vomitar</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>arro[χ]ar</i> : As, Be, Da, Fa, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Se, To; <i>ro[χ]ar</i> : Ra, Ti, Vi (mapa 10/804)

⁵³⁰ El DCVB també recull *pomell* a Ascó. *Paumell* és una variant que Alcover localitza a Gandesa, Bot, Tortosa i Amposta.

⁵³¹ L'ALDT (m.4) també recull la variant *picassor* a Móra d'Ebre i la Torre.

<i>un calfred</i>	<i>tremolí</i> : As, Be, Pa — <i>trem[u]llí</i> —, Da, Fa, Fl, Ga, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Se, To, Vi — <i>trem[o]llí</i> —; <i>calafred</i> : Ri; <i>tremoleri</i> : Ti; <i>esgarriñana</i> : Gi, Ti (mapa 10/805)
<i>l'espina</i>	<i>vigalada</i> : Ra; <i>espina</i> : resta de parlars (mapa 10/806)
<i>espatlla</i>	<i>espatla</i> : Be; <i>musclo</i> : Ga; <i>espatlla</i> : Fl, Pa, To; <i>muscle</i> : Gi, Ra, Ri, Se; <i>hombro</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Ti, Vi (mapa 10/807)
<i>arronsar les espatlles</i>	<i>arr[o]nsar el muscle</i> : Fa, Me; <i>fer una hombrada</i> : Ri; <i>arropir els hombros</i> : Fl; <i>arr[u]nsar les espatlles</i> : Pa; <i>aixecar els hombros</i> : To; <i>escondir d'hombros</i> : As; <i>fer musclada</i> : Ga, Ra; <i>pujar els hombros</i> : Mn; <i>arronsar els hombros</i> : Be, Vi; <i>fer una musclada</i> : Da, Gi, Mi, Se, Ti (mapa 10/808)
<i>el sec de la cama</i>	<i>la canyella</i> : Fa; <i>lo sec de la cama</i> : tots els parlars (mapa 10/809)
<i>el turmell</i>	<i>garró</i> : Mi; <i>turnell</i> : Be, Da, Fa, Ga, Se; <i>turmell</i> : As, Da, Fl, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Ti, To, Vi (mapa 10/810)
<i>carn esqueixada</i>	<i>escardat</i> : Fa; <i>carn esguinzada</i> : As, Be, Da, Fa, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Se, Ti; <i>un esguinz</i> : As, Ga, Gi, Mi, Mn, Ri, Se, Ti; <i>carn esqueixada</i> : Fl, Pa, To, Vi; <i>escanellat</i> : Be, Me, Ra; <i>carn esqueixada</i> : Da (mapa 10/811)
<i>trepitjar</i>	<i>pi[z]ar</i> : Fa; <i>calcigar</i> : Be, Me, Mi, Mn; <i>trepitjar</i> : Gi; <i>xafar</i> : As, Da, Fl, Ga, Gi, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi (mapa 10/812)
<i>puntada de peu</i>	<i>patada</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Se, Ti, Vi; <i>puntada de peu</i> : Ri; <i>puntada</i> : Pa, To; <i>punta de peu</i> : Be, Da, Mi, Ra (mapa 10/813)
<i>ronya</i>	<i>morselat</i> : Ga; <i>mursalat</i> : Fa; <i>carronya</i> : Se; <i>ronya</i> : tots els parlars llevat de Se (mapa 10/814)
<i>brutícia al taló</i>	<i>casàries</i> : As, Ga, To, Vi; <i>casàries</i> : Be, Gi, Me, Mi, Pa, Ri, Se, Ti; <i>casària</i> : Fa, Mn, Ra; <i>casàries</i> : Da; <i>casària</i> : Fl (mapa 10/815)
<i>lleig</i>	<i>llord</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Mi, Mn, Ra, Ri, Se, Ti, Vi; <i>feo</i> : As, Be, Da, Ga, Gi, Mn, Ri, Ti, To; <i>lleig</i> : Da, Ga, Pa; <i>feo</i> : Be, Gi, Me, ⁵³² Mi, Ti, Vi (mapa 10/816)
<i>guenyo</i>	<i>fa la mala mirada</i> : Fl, Me; <i>visco</i> : Da, Gi, Mn, Ri, Se; <i>gu[e]nyo</i> : As, Be, Fa, Me, Mi, Vi; <i>gu[é]nyo</i> : Da, Fa, Fl, Ga, Me, Mn, Pa, Ra, Ri, Ti, To (mapa 10/817)
<i>guerxo</i>	<i>guerxo</i> : Da, Fa, Ga, Gi, Mn, Pa, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>tort</i> : Fa; <i>garxo</i> : As, Be, Fl, Me, Mi, Ra (mapa 10/818)
<i>galteres</i>	<i>barreres</i> : Da, Fa, Ga, Gi, Mi, Ra, Ri, To, Vi; <i>paperes</i> : As, Be, Da, Fl, Me, Mn, Pa, Ti; <i>galteres</i> : Se (mapa 10/819)
<i>esquerrer</i>	<i>esquerrantxo</i> : Be; <i>[θ]urdo</i> : Be, Da, Gi; <i>esquerrà</i> : Ri; <i>esquerrer</i> : resta de parlars (mapa 10/820)
<i>manco</i>	<i>curro</i> : Fa, Gi, Me, Mi; <i>manco</i> : resta de parlars (mapa 10/821)

⁵³² *Llord*, en aquest parlar, és sinònim de *brut*.

<i>geperut</i>	<i>geperut</i> : Da, Ga, Gi, Ra, Ti; <i>gebut</i> : Me; <i>japerut</i> : Be, Fl, Mn, Pa, Se, Vi; <i>gibós</i> : As, Be, Fa, Ga, Mi, Mn, Ri, To, Vi (mapa 10/822)
<i>el gep</i>	<i>gep</i> : Da, Me, ⁵³³ Mn, Pa; <i>giba</i> : As, Be, Fa, Ga, Mi, Mn, Ri, Vi, To; <i>gepa</i> : Da, Fl, Gi, Ra, Se, Ti (mapa 10/823)
<i>esguerrat</i>	<i>ampedit</i> : Fa, Ra; <i>tarat</i> : Ga; <i>deficient</i> : Me; <i>esgarrat</i> : As, Be, Da, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi (mapa 10/824)
<i>coix</i>	<i>coixo</i> : Be, Da, Fl, Gi, Me, Mn, Ri, Se, Ti; <i>coix</i> : As, ⁵³⁴ Be, Fa, Ga, Gi, Mi, Pa, Ra, To, Vi (mapa 10/825)
<i>crossa</i>	<i>crossa</i> : Da, Fa, Gi, Me, Se, Ti, To; <i>muleta</i> : As, Be, Da, Fl, Ga, Mi, Mn, Pa, Ri, Vi; <i>totxo</i> : Fl, Ri; <i>clossa</i> : Ra, Vi; <i>gaiata</i> : As, Be, Fa, Fl, Gi, Ra, Ri; <i>guiata</i> : Ga, Me, Mi, Mn, Ti; <i>bastó</i> : Se (mapa 10/826)
<i>garrell</i>	<i>garrell</i> : Fa; <i>enxarrancat</i> : Da, Fl, Pa, Ri, Se, Ti; <i>atxarrancat</i> : As, Be, Mn, Vi; <i>carranco</i> : To; <i>garrut</i> : As, Mi, Se, Ti; <i>xarrancló</i> : Ga; <i>aixarrancat</i> : Gi, Ra; <i>camestortes</i> : Me (mapa 10/827)
<i>borradura</i>	<i>borradura</i> : Fa; <i>borró</i> : As, Be, Fl, Ga, Mi, Ra, Ri, To, Vi; <i>pelussa</i> : Pa; <i>borreta</i> : Me; <i>borra</i> : Da, Mn, Se, Ti; <i>bèrbols</i> : Gi (mapa 10/828)
<i>un bony al cap</i>	<i>bony</i> : Be, Fa, Fl, Ra; <i>trufa</i> : As, Fa; <i>xufra</i> : Ri; <i>xitxon</i> : Be, Fl, Gi, Me, Mi, Mn; <i>trumfa</i> : Da, Pa, Se; <i>nyonyo</i> : Pa; <i>xiribec</i> : Mn, Vi; <i>trumfot</i> : To; <i>trumfo</i> : Ga; <i>trenc</i> : Ga; <i>borrigot</i> : Mi; <i>xúfera</i> : Gi; <i>xufa</i> : Ra, Ti; <i>túfara</i> : Da; <i>túfera</i> : Se (mapa 10/829)
<i>una esgarrapada</i>	<i>una esgarranyada</i> : Fa, Ra, Ri; <i>una esgarrapada</i> : Fl, Ga, Me, Mn, Pa, Ti, To, Vi; <i>un esgarrany</i> : As, Be, Da, Gi, Mi, Se; <i>un esgarrap</i> : Ra (mapa 10/830)
<i>escarritxar</i> ⁵³⁵	<i>escarritxar</i> : Gi, Fl, Ra, Ri; <i>esgarritxar</i> : As, Da, Ra, Ri, Se, Ti; <i>escarxinar</i> : Pa; <i>esquitxar</i> : Ga, Mi, Mn, Vi; <i>estofir</i> : Be, Ga — <i>est/ulfir</i> —, Me, Mn, To; <i>escarxir</i> : Fa (mapa 10/832)
<i>la pigota</i>	<i>pigota borda</i> : Ti; <i>viruela</i> : Ra; <i>varicel·la</i> : Fl, To, Vi; <i>verola</i> : Me, Mn, Ri; <i>pigota</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, To, Vi (mapa 10/833)
<i>tos ferina</i>	<i>escanyíssia</i> : Ra; <i>tos ferina</i> : resta de parlars (mapa 10/834)
<i>diarrea</i> ⁵³⁶	<i>diarrea</i> : Da, Fa, Mn, Vi; <i>cagarrines</i> : Be, Fa, Fl, Gi, Mi, Pa, Se, Ti; <i>diarrera</i> : As, Fl, Ga, Me, Mi, Pa, Ri, Se, To; <i>còlic</i> : Be, Da, Ga, Pa, Ra, Se; <i>anar de gorrendis</i> : To; <i>anar de corrillo</i> : Gi; <i>cagueres</i> : Ra; <i>anar de caguetes</i> : Ti (mapa 10/835)
<i>una bòfega</i>	<i>bòfia</i> : Fa, Fl, Mn, Pa, Ra, Ri, Vi; <i>bambolla</i> : Fl, Mi; <i>bollofa</i> : Mi, Pa; <i>botllofa</i> : To; <i>ampolla</i> , <i>butllofa</i> : Da; <i>bombolla</i> : As, Be, Ga, Gi, Me, Mn, Se, Ti, Vi (mapa 10/836)

⁵³³ L'ALDT (m.37) recull *giba* a Móra d'Ebre.

⁵³⁴ L'ALPI (m. 50) també recull *coix* a Ascó.

⁵³⁵ Mullar d'aigua, a causa de la força amb què surt.

⁵³⁶ També en aquest cas, les diferents solucions recollides a cada localitat equivalen a nivells de formalitat diferents.

<i>nervi</i>	<i>nyirvi</i> : Fa, Fl, Ra; <i>nyervi</i> : Da, Gi, Ra, Se; <i>nervi</i> : As, Be, Da, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ti, To, Vi (mapa 10/837)
<i>no t'assoris</i>	<i>no siguis tan nyirvi</i> : Ra; <i>assossega't</i> : Fa, Mi, Ra; <i>no t'assoris</i> : Be, Da, Gi, Se, Ti; <i>no t'assarís</i> : Mn; <i>assossegue't</i> : Me, Se, Ti; <i>no t'esveros</i> : As, Vi; <i>no et posos nerviós</i> : To; <i>no et posis nerviós</i> : Be, Ga, Mn, Pa; <i>no et posos nyirviós</i> : Fl; <i>no et poses nerviós</i> : Ri; <i>no et ficos nyirviós</i> : Fa (mapa 10/838)
<i>llépol, llépola</i>	<i>llaminer, llaminera</i> : Fa —també és possible l'articulació amb palatal semitancada inicial, <i>ll[e]miner</i> —; <i>llépol, llepla</i> : As, Fl, Ri, To, Vi; <i>lleplo, llepla</i> : Fl; <i>llépol, llépola</i> : Be, Da, Ga, Gi — <i>ll[é]pol, ll[é]pola</i> —, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Se, Ti (mapa 10/839)
<i>boig</i>	<i>loco</i> : As, Be, Da, Fl, Me, Ra, Ri; <i>boig</i> : Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi (mapa 10/840)
<i>beneitó</i>	<i>grillat</i> : Ga, To, Vi; <i>tonto</i> : Pa, Se; <i>xiflat</i> : Pa; <i>beneit</i> : Be, Fl, Mi, Mn, Ra, Ri, Ti; <i>alelat</i> : Fa; <i>atontat</i> : Fa, Me, Ra; <i>xalat</i> : Da; <i>esventat</i> : Gi; <i>ignocent</i> : Be; <i>fàcil</i> : Mn; <i>retrassat</i> : As (mapa 10/841)
<i>sonat</i>	<i>sonat</i> : Fa, Fl, Ga, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Ti, To, Vi; <i>grillat</i> : Fa, Mn, Ti; <i>tocat de l'ala</i> : Se, To; <i>tarat</i> : As; <i>xalat</i> : Be; <i>tocat del bolet</i> : Gi; <i>trestocat</i> : Da (mapa 10/842)
<i>fredolic</i>	<i>fredolí</i> : Fa; <i>fredolic</i> : resta de parlars (mapa 10/843)
<i>la coroneta</i>	<i>corona</i> : Da; <i>coronilla</i> : Gi; <i>coroneta</i> : resta de parlars (mapa 10/844)
<i>grenya</i>	<i>metxa</i> : Mi; <i>grenxa</i> : Gi, Pa; <i>grenya</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi (mapa 10/846)
(cabell) <i>moreno</i>	<i>moreno</i> : Be, Fa, Fl, Ga, Mn, Pa, Ti, Vi; <i>negre</i> : As, Be, Da, Ga, Gi, Me, Mi, Ra, Ri, Se, To (mapa 10/847)
<i>cua</i>	<i>coa</i> : Be, Da, Fa, Gi, Mi, Se, Ti, To, Vi; <i>cua</i> : Ri, Pa; <i>coleta</i> : Fl, Ti, Vi; <i>coeta</i> : As, Me, Mn; <i>coa de cavall</i> : Ga; <i>coga</i> : Ra (mapa 10/848)
(cabell) <i>roig</i>	<i>roig</i> : Fa, Ga, Gi, Pa, Ra, To; <i>rogís</i> : Be, Me, Mi, Ri, Vi; <i>pelirrojo</i> : As, Da, Fl, Gi, Mn, Se, Ti; <i>rogisc</i> : Se (mapa 10/849)
<i>serrell</i>	<i>serrill</i> : Ri; <i>serrell</i> : resta de parlars (mapa 10/850)
<i>la cinta</i> (del cabell)	<i>cinta</i> : Be, Da, Fa, Ga, Mi, Ri, Ti; <i>diadema</i> : As, Fl, Mn, Ra, Se, Vi; <i>gatita</i> : Fl; <i>turban</i> : Me, Pa; <i>frontal</i> : To; <i>llaç</i> : Gi (mapa 10/851)
<i>el pirri</i>	<i>monyet</i> : Fa; <i>pirri</i> : Fa, Fl, Mi, Ra, Ri, Se, Ti; <i>pompom</i> : Pa; <i>quiquiriquic</i> : As, To, Vi; <i>cleo</i> : Be, Da, Ga, Gi, Me, Mn (mapa 10/852)
<i>ris</i>	<i>onda</i> : As, Fa, To; <i>ris</i> : As, Be, Da, Fl, Ga, Mi, Ra, Se, Ti, To; <i>arrís</i> : Fa, Gi, Me, Mn, Pa, Ri, Vi; <i>caragol</i> : Fa, Fl, Ra, Ti (mapa 10/853)
<i>fer capbussons</i>	<i>fer un acabussó</i> : Gi; <i>fer escabussons</i> : Me; <i>fer capbussons</i> : Ga; <i>bussejar</i> : Vi; <i>acabussá's</i> : Fl, Pa; <i>fer cabussons</i> : As, Be, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti; <i>fer un cabussó</i> : Da, Fa, Mi; <i>fer cabussos</i> : To (mapa 10/854)
<i>enfonsar</i>	<i>[a]sfonsar</i> : Se; <i>[a]nfonsar</i> : Ga, Se; <i>afonar</i> : resta de parlars (mapa 10/855)

<i>acotxar-se</i>	<i>acotxar</i> : Be, Da, Fl, Ga, Gi, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, Vi; <i>aponar</i> : As, To, Vi; <i>ajocar</i> : Me; <i>arrupir</i> : Fa, Mn, Ra; <i>ajupir</i> : Gi (mapa 10/856)
<i>ajupit</i>	<i>ajocat</i> : Fa; <i>aponat</i> : Ri, To; <i>ajupit</i> : Be, Da, Gi, Me — <i>aj[o]pit</i> —, Mi — <i>aj[o]pit</i> —, Mn, Ra — <i>aj[o]pit</i> —, Ri, Se, Ti, To, Vi — <i>aj[o]pit</i> —; <i>acotxat</i> : As, Fl, Ga, Mi, Pa, Ra (mapa 10/857)
<i>donar-se la mà</i>	<i>assaludá's</i> : Be, Da, Mi; <i>txocá's la mà</i> : As, Be; <i>doná's la mà</i> : Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi (mapa 10/859)
<i>tombarella</i>	<i>figuereta</i> : Me, Ti; <i>carimbola</i> : Ga; <i>curumb[é]lla</i> : As, Da, Mn, Se; <i>catumbella</i> : To; <i>tumber[é]lla</i> : Vi; <i>xurumb[é]lla</i> : Pa; <i>catatumba</i> : Fl, Ri; <i>carambola</i> : Gi; <i>cabuss[é]lla</i> : Fa; <i>tana</i> : Ra; <i>conquerolla</i> : Mi; <i>cantimbola</i> : Be; <i>comèdia</i> : Gi (mapa 10/862)
<i>agenolla't</i>	<i>anginolla't</i> : As, Fa, Fl, Ga, Pa; <i>angenolla't</i> : Ri; <i>aginolla't</i> : Gi, Mi, Ra, To, Vi; <i>aginolle't</i> : Be, Me, Mn; <i>aginolle't</i> : Da, Se, Ti (mapa 10/863)
<i>plantat</i>	<i>dret</i> : As, Be, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Ti, To, Vi; <i>plantat</i> : Da, Pa, Se, Ti (mapa 10/867)
<i>espenta</i>	<i>esp[é]nta</i> : Gi; <i>espenta</i> : As, Be, Fa, Fl, Gi, Pa, Ri, To, Vi, Ra, Se, Ti, Da, Mi (mapa 10/869)
<i>l'últim</i>	<i>lo rader</i> : Fa, Mi, Pa; <i>l'últim</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi (mapa 10/873)
<i>ensopegar</i>	<i>entrepussar</i> : Fa, Pa; <i>entropessar</i> : Be, Gi, Me, Mi, Mn, Ra; <i>ensopegar</i> : resta de parlars (mapa 10/874)
<i>relliscar</i>	<i>s'ha llisat</i> : Fa; <i>ha relliscat</i> : As, Be, Da, Fl, Gi, Mi, Mn, Ri, Vi; <i>ha lliscat</i> : Ga, Me, Pa, Ra, Se, Ti, To (mapa 10/877)
<i>empényer</i>	<i>espentejar</i> : Fa; <i>emp[é]nyer</i> , <i>esp[é]nyer</i> : Gi; <i>espényer</i> : resta de parlars (mapa 10/878)
<i>semblar</i>	<i>semblar</i> : As, Be, Da, Fl, Ga, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>paréixer</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Ti, Vi (mapa 10/879)
<i>perseguir</i>	<i>perseguir</i> : As, Da, Fl, Mn, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>arremetre</i> : Be, Ga, Me, To, Vi; <i>arrometre</i> : Pa; <i>empaitar</i> : Gi, Mi; <i>apillar</i> : As; <i>acaçar</i> : Fa (mapa 10/880)
<i>atrapar</i>	<i>atrapar</i> : Da, Fl, Pa, Vi; <i>agafar</i> : As, Be, Da, Ga, Me, Mn, Ri, Se, To, Ti, Vi; <i>agarrar</i> : Gi, Mi; <i>axampar</i> : Fa; <i>enxampar</i> : Vi; <i>alcançar</i> : Ra (mapa 10/881)
<i>ajudar</i>	<i>a[ʒ]udar</i> : Da, Fa, Fl, Mi, Mn, Pa, Ri, To; <i>a[dʒ]udar</i> : As, Be, Ga, Gi, Me, Ra, Se, Ti, Vi; <i>aidar</i> : Fa (mapa 10/882)
<i>recordar</i>	<i>recordar</i> : As, Da, Fl, Ga, Gi, Me, Mn, Pa, Ra, Se, Ti, To, Vi; <i>acordar</i> : Fa; <i>arrecordar</i> : Be, Mi, Ri (mapa 10/883)
<i>rebre</i>	<i>rebre</i> : As, Be, Da, Fl, Ga, Gi, Me, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>recibir</i> : Fa (mapa 10/884)

<i>neguitós</i>	<i>neguitós</i> : As, Da, Fl, Ga, Gi, Pa, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>nyerviós</i> : Da, Gi, Mn; <i>nyeguitós</i> : Be, Mn, Ra; <i>nirviós</i> : Ri; <i>nyiguitós</i> : Fa, Me, Mi; <i>nyirviós</i> : Fa, Ga (mapa 10/885)
<i>xafarder</i>	<i>batxiller</i> : As, Be, Da, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Se, Ti, To (abans), Vi; <i>xafarder</i> : As, Be, Fa, ⁵³⁷ Fl, Da, Ga, Me, Mi, Mn, Pa, Ri, To, Vi (mapa 10/886)
<i>eixerit</i>	<i>eixerit</i> : As, Fl, Gi, Pa, Ri, Ti, To, Vi; <i>pito</i> : Be, Da, Fa, Ga, Me, Mi, Mn, Ra, Se, Ti, To (mapa 10/887)
<i>mustela</i>	<i>mustela</i> : As, Be, Fl, Gi, Me, Mi, Pa, Ri, To, Vi; <i>auliva</i> : Da, Ga, Gi, Mn, Ra, Se, Ti; <i>mustrela</i> : Fa (mapa 10/888)
<i>pessigar</i>	<i>pessigar</i> : Fa, Gi, Mi, Pa, Ra; <i>espessigar</i> : As, Be, Da, Fl, Ga, Me, Ri, Se, Ti, To, Vi (mapa 10/889)

LLISTA DE NOMS COMUNS

<i>sang</i>	<i>sofratge</i>
<i>front</i>	<i>pinsa</i>
<i>renegar</i>	<i>dit</i>
<i>mà</i>	<i>esquerra/esquerre</i>
<i>xompo</i>	<i>aurella</i>
<i>tindre mal de cor</i>	<i>lo cor</i>
<i>mocador (macador a Ra)</i>	<i>febre/febra</i>
<i>la melsa</i>	<i>vena</i>
<i>barba/barbeta</i>	<i>el coll</i>
<i>ansa del coll</i>	<i>el clatell</i>
<i>el pit</i>	<i>pulmó</i>
<i>respirar</i>	<i>la panxa</i>
<i>l'astómeç</i>	<i>lo fe[dz]e</i>
<i>la fel</i>	<i>budell</i>
<i>aurinar, pixar</i>	<i>el braç</i>
<i>el colze</i>	<i>mà</i>
<i>puny</i>	<i>pam</i>
<i>un grapat</i>	<i>os</i>
<i>lo moll de l'os</i>	<i>ungla</i>
<i>repèl</i>	<i>badallar</i>
<i>cos</i>	<i>un cop de puny</i>
<i>cap</i>	<i>una bufetada</i>
<i>la cara</i>	<i>la pell</i>
<i>piga</i>	<i>clau (dent punxeguda)</i>
<i>moc</i>	<i>curandero</i>
<i>lo pols</i>	<i>carcàs</i>
<i>fetge</i>	<i>el sanglot</i>
<i>ull</i>	<i>roncar</i>
<i>lo mussol</i>	<i>l'esquena</i>

⁵³⁷ L'ALEANR (vol. VIII, m.1.105) només recull a Faió *batxillera* (referit a la dona).

<i>la nineta</i>	<i>el cul</i>
<i>plorar</i>	<i>anca</i>
<i>llàgrima</i>	<i>cama</i>
<i>les ulleres</i>	<i>cuixa</i>
<i>té una brossa a l'ull</i>	<i>g[i]noll</i>
<i>cella</i>	<i>el peu</i>
<i>sentir</i>	<i>la planta del peu</i>
<i>el cervell</i>	<i>lo taló</i>
<i>el nas</i>	<i>l'ull de poll</i>
<i>forat del nas</i>	<i>una coça</i>
<i>m'ha sortit sang del nas</i>	<i>suar</i>
<i>la galta</i>	<i>la sarna</i>
<i>mandíbula</i>	<i>mà dreta (dr[é]ta a Gi)</i>
<i>boca</i>	<i>mut</i>
<i>xarrar</i>	<i>sord</i>
<i>xiular/tb. xular a Fa</i>	<i>coixa</i>
<i>el paladar</i>	<i>tartamut</i>
<i>fer morros</i>	<i>tos</i>
<i>estar enfadat</i>	<i>metge</i>
<i>dent</i>	<i>dolent</i>
<i>pala (dents incisives)</i>	<i>malalt</i>
<i>curar</i>	<i>cabell curt</i>
<i>calbo</i>	<i>la ratlla</i>
<i>trena</i>	<i>ros</i>
<i>monyo</i>	<i>cabell llis</i>
<i>passejar</i>	<i>pantorrilla</i>
<i>caminar</i>	<i>dormir</i>
<i>un banc</i>	<i>beure</i>
<i>córrer</i>	<i>robar (i prendre)</i>
<i>portar</i>	<i>esperar</i>
<i>basca</i>	<i>angúnia</i>
<i>surra</i>	<i>presumit/da</i>
<i>esgarronar</i>	<i>ciego</i>

MOSTRA DE SOLUCIONS COMPARTIDES AMB VARIACIÓ FONÈTICA

<i>geniva/genyiva⁵³⁸</i>	<i>galta inflada/unflada/anflada/onflada</i>
<i>arruga/arrua</i>	<i>llavi (i variants)</i>
<i>la ronyonada/renyonada/rinyonada</i>	<i>sarrampió (i variants)</i>
<i>ronyó/rinyó/renyó</i>	<i>pestanya/pastanya</i>
<i>llaganya/lleganya</i>	<i>aguaitar/guaitar</i>
<i>esternut/estarnut</i>	

⁵³⁸ En totes les entrades d'aquesta llista que presenten doble solució, consulteu el capítol de fonètica.

ANÀLISI I COMENTARI D'ALGUNS MOTS

Les correspondències lèxiques amb el català occidental que comparteixen pràcticament tots els parlars de la Ribera són *espenta*, *melic* (llombrígol; la forma oriental només es recull a la Palma), *afonar* (enfonsar; *esfonsar* a la Serra i *enfonsar* a Garcia i la Serra), *pigota* (verola), *gità's/agitá's* (posar-se al llit), *garrut* (garrell; a As, Mi, Se, Ti).

En altres casos les formes occidentals estan restringides només a alguns parlars. És el cas, per exemple, d'*aplucar* (*els ulls*), a As, Fa, Fl, Pa, Ri,⁵³⁹ o *xiulit* (so), a As, Fl, Ga, Gi, Mn, Ra, Ri, To, Vi (a la resta de parlars la variant recollida és *xiulet*).

Altres correspondències lèxiques es produeixen amb el nord-occidental, com ara *sarrampió* (*xarampió* en català central; *salampió* a Da, Me, Ra, Ti), *perellons* o *seballons* (penellons), *entrepussar* (ensopegar; Pa), *acotxà's* (ajupir-se, a Be, Da, Fl, Ga, Gi, Mi, Mn, Pa, Ra, Se, Ti; *aponâ's*: To)

Les correspondències lèxiques amb el valencià —sovint compartides amb el tortosí— són molt més abundants, si bé la majoria no s'estenen per tota la comarca, sinó que es recullen, majoritàriament, en els parlars de la meitat sud:

- m'ha anat al vedat*, *m'ha tocat al vedac/vedat* expressió per indicar que algú s'ha ennuegat, usual a Ti, Mi, Be, Da, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Se, Ti, Vi⁵⁴⁰
- prinyó* inflamació als dits, a les orelles, a les mans, amb picor i irritació; es diu així a Be, Fl, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Vi
- curro* sense una mà, a Fa, Gi, Me, Mi. Segons Navarro (1996, I: 243), *curro* —que ell també recull a la majoria de parlars de la Terra Alta— presenta una àrea lèxica comuna entre el valencià i l'aragonès.
- coixo* coix, a Be, Da, Fl, Me, Mn, Ri, Se, Ti⁵⁴¹
- bes*, *besada* petó; *bes* (Fa) és la forma més estesa pel català occidental, concretament pel País Valencià i la faixa occidental del lleidatà, i també usada en alguerès (Navarro 1996, I:243); *besada* (Be, Da, Ga, Gi, Me, Ra, Ri, Se, Ti) es localitza en valencià meridional, a l'àrea septentrional del tortosí i en balear. A Flix es va enregistrar el diminutiu *beset* i a Miravet el castellanisme *bessito*. A Be, Mi, Da i Ti també es va recollir *estimada* i a As, Mn, Pa, To, Vi *petó*.
- aliacrà* icterícia, a Be, Da, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Se, Ti, Vi, i les variants *diacrà* (As, Fa, To), *aniacrà* (Ra), *oliacrà* (Pa). Altres sinònims recollits són *tindre la fel grossa* (Fa), *tindre la fel sobreixida* (Be, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti) i *mal de diacrà* (Ri).⁵⁴²

⁵³⁹ En el treball de camp s'ha recollit a Riba-roja aquesta variant amb bilabial oclusiva sorda; no obstant això, l'ALDC (mapa 11) va recollir, en el mateix parlar, *aclucar*.

⁵⁴⁰ Segons Alcover (DCVB, 10: 677) també es recull, a banda de Tortosa i el País Valencià, al Camp de Tarragona.

⁵⁴¹ L'ALDC (mapa 153) va recollir, a Móra la Nova, *coix*. Coromines (DECat, 2: 811), considera la forma amb *-o* final un mossarabisme.

⁵⁴² L'ALDC (mapa 73) recull a Riba-roja *mal de fel*.

- tremolí* calfred, a As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Se, To, Vi. *Calafred*, recollit a Riba-roja, però no assenyalat en els grans diccionaris consultats, sembla un esquitx oriental; *tremoleri*, localitzat a Tivissa, és també una variant no recollida abans. Finalment, l'últim sinònim enregistrat a Gi i Ti és *esgarriñança*.⁵⁴³
- tort* borni, a Faió. Dels altres sinònims —*guerxo* (Da, Fa, Ga, Gi, Mn, Pa, Ri, Se, Ti, To, Vi) i *garxo* (As, Be, Fl, Me, Mi, Ra), *visco* (As, Fl), *borni* (Gi)— els dos primers són també usuals en català nord-occidental; el tercer seria un castellanisme i el quart és un geosinònim propi del català oriental (a Ginestar s'ha recollit juntament amb la forma *guerxo*).

En algun cas, l'articulació oriental d'algunes paraules penetra en pobles de la comarca, tal com s'acaba d'assenyalar en l'exemple anterior; en altres casos, ho fan de manera aïllada en algun parlar:

- queixal* Da, Gi, Se. A Ginestar es va recollir també l'articulació occidental, més general a la Ribera, *quixal*; a Darmós i la Serra, tot i que esporàdicament pot aparèixer la solució occidental, l'oriental és la que presenta més rendiment.
- llombrigo* a la Palma, tot i que conviu amb la variant occidental *melic*.
- enfonsar* a Da i Se (aquí conviu amb *esfonsar*; a la resta de parlars *afonar*, com ja s'ha assenyalat més amunt)

La variant *carcàs*, general i exclusiva a la Ribera per designar el gargall, és una mostra lèxica genuïna del tortosí; també ho seria *escarritxar* o *esgarritxar* (esquitxar), usada en força parlars de la comarca.⁵⁴⁴

Tots els pobles llevat de Rasquera fan servir la forma *tos ferina*, però en aquest parlar es va recollir el sinònim *escanyíssia*, no documentada pel DCVB. A l'est, el centre i el sud de la comarca veïna de la Terra Alta s'hi retroben variants semblants, com *escanacia* i *escanyacia* (Navarro 1996, I: 244) i el DCVB recull *escanyassia* a Tortosa i Xerta però fent referència a una malaltia del bestiar que afecta les amígdals.

La zona sud-oriental de la comarca i Flix presenten el paral·lelisme amb el valencià *gepa* (gep; Da, Fl, Gi, Ra, Se, Ti); a la majoria de parlars, però, apareix *giba* (híbrid amb l'espanyol segons Navarro 1996, I: 244) i només a Da, Me, Mn i Pa es recull *gep*.

Alguns termes no apareixen recollits al DCVB, per exemple *pèrpol* (per parpella, a Miravet), *galleta* (pòmul, a Flix), *aumostra* (almostra; a Be, Da, Fa, Fl, Ga, Me, Mi, Pa, Ri, Vi; sembla un creuament de *mostra* —recollit a As, Fl, Mn, Ra, Ri, Se, Ti— i *aumosta* —recollit a Gi—; només a la Torre *almostra*),⁵⁴⁵ *pinyó* (Ti) per penelló, *esquerrantxo* (Be) per esquerrà⁵⁴⁶ i *xarrancló* (Ga) per garrell.

⁵⁴³ Novament les dades recollides discrepen de les que apareixen a l'ALDC, on se situa a Riba-roja *tremolins* i a Móra la Nova *fredolins*.

⁵⁴⁴ *Escarxinar* i *esquitxar* no han estat recollides per cap material lexicogràfic i *estufir* apareix al DCVB com a circumscrit a l'àrea de València i amb el sentit de "esbrufar; llançar per la boca una glopada de líquid".

⁵⁴⁵ L'ALDC (mapa 102) situa a Riba-roja només *aumostra*.

⁵⁴⁶ El DCVB només recull *esquerramantxo*.

Per expressar l'acció d'*empènyer*, es van recollir tres significants diferents: *espentejar* (Faió), recollit pel DCVB (5: 409) a Lleida, Tortosa i València, *empènyer* (Ginestar) i *espènyer* (resta de parlars), recollit pel DCVB (5: 410) al País Valencià, l'Empordà, la Segarra, el Camp de Tarragona, l'Urgell i la Noguera.

Coromines (DECat, 2: 487) considera mossarabisme la variant *muny[í]ca* (Be, Mi, Ra), usada per indicar el canell de la mà. A la resta de localitats s'usa el castellanisme *munyeca*, articulat amb vocal palatal semitancada en uns parlars i amb palatal semioberta en els altres (*muny[é]ca*: As, Be, Ga, Me, Mi; *muny[é]ca*: Da, Fa, Fl, Gi, Pa, Ri, Se, Ti, To, Vi).

Per referir-se a la persona a qui agraden molt els dolços, només a Faió s'usa l'adjectiu propi del català central *llaminer*, *llaminera* —també és possible l'articulació amb palatal semitancada inicial, *ll[e]miner*. A la resta de parlars apareix la variant occidental *llépol* o *lleplo*, amb metàtesi. Per al femení també pot aparèixer la variant metatitzada o la forma sense metàtesi (*llépol*, *llepla*: As, Ri, To, Vi; *lleplo*, *llepla*: Fl; *llépol*, *llépola*: Be, Da, Ga, Gi —*ll[é]pol*, *ll[é]pola*—, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Se, Ti).

Tampoc aquest camp semàntic no s'escapa de les interferències de l'espanyol. Alguns dels castellanismes recollits són *baído* (rodament de cap; Mn), *pàrpados* (parpelles, en tots els parlars llevat de Fa, Ra i Mi), *mofletes* (pòmuls, Ti), *pito* (xiulet, Da, Fa, Se, Ti), *ve[χ]lga* (veixiga, a Faió), *arrojar* o *rojar* (vomitar, a la majoria de parlars i convivint amb la forma catalana), *loco* (boig, a As, Be, Da, Fl, Me, Ra, Ri), *calbo* (calb), *curandero*, *ciego* (cec), *feo* (*feio*: Me,⁵⁴⁷ Mi, Vi), *panzorrilla* (panxa de la cama, tots els parlars), *assentâ's* o *sentâ's* (seure), *muletes* (crosses, a As, Be, Da, Fl, Ga, Mi, Mn, Pa, Ri, Vi) o *barro* (gra de la cara, a Mi, Ra, Ti).

Només a Faió es recull un arcaisme d'abast força reduït, com és *aidar* ("ajudar"), també localitzat per Navarro (1996, I: 240) a les localitats aragoneses de la Terra Alta.

La profusió onomasiològica ofereix formes com ara les següents:

<i>bony al cap</i>	amb 15 variants: <i>bony</i> : Be, Fa, Fl; <i>trufa</i> : As; <i>xufra</i> : Ri; <i>xitxon</i> : Be, Fl, Gi, Me, Mi; <i>trumfa</i> : Da, Pa, Se; <i>nyonyo</i> : Pa; <i>xiribec</i> : Mn, Vi; <i>trumfot</i> : To; <i>trumfo</i> : Ga; <i>trenc</i> : Ga; <i>borrigot</i> : Mi; <i>xúfera</i> : Gi; <i>xufa</i> : Ra, Ti; <i>túfara</i> : Da; <i>túfera</i> : Se (mapa 10.945)
<i>tombarella</i>	amb 14 variants: <i>figuereta</i> : Me, Ti; <i>carimbola</i> : Ga; <i>curumb[é]lla</i> : As, Da, Mn, Se; <i>catumbella</i> : To; <i>tumber[é]lla</i> : Vi; <i>xurumb[é]lla</i> : Pa; <i>catatumba</i> : Fl, Ri; <i>carambola</i> : Gi; <i>cabuss[é]lla</i> : Fa; <i>tana</i> : Ra; <i>conquerolla</i> : Mi; <i>cantimbola</i> : Be; <i>comèdia</i> : Gi (mapa 10/986)
<i>no t'assoris</i>	amb 11 variants: <i>no siguis tan nyirvi</i> : Ra; <i>assossega't</i> : Fa, Mi, Ra; <i>no t'assoris</i> : Be, Da, Gi, Se, Ti; <i>no t'assaris</i> : Mn; <i>assosseque't</i> : Me, Se, Ti; <i>no t'esveros</i> : As, Vi; <i>no et posos nerviós</i> : Vi; <i>no et posis nerviós</i> : Be, Ga, Mn, Pa; <i>no et posos nyirviós</i> : Fl; <i>no et poses nerviós</i> : Ri; <i>no et ficos nyirviós</i> : Fa (mapa 10.959)
<i>arronsar les espatlles</i>	amb 10 variants: <i>arr[o]nsar el muscle</i> : Fa; <i>fer una hombrada</i> : Ri; <i>arropir els hombros</i> : Fl; <i>arr[u]nsar les espatlles</i> : Pa; <i>aixecar els hombros</i> : To; <i>escondir d'hombros</i> : As; <i>fer musclada</i> : Ga, Ra; <i>pujar els hombros</i> : Mn; <i>arronsar els hombros</i> : Be, Vi; <i>fer una musclada</i> : Da, Gi, Mi, Se, Ti (mapa 10.923)

⁵⁴⁷ *Llord*, en aquest parlar, és sinònim de *brut*.

<i>picar l'ullet</i>	amb 8 variants: <i>fer l'ullet</i> : Fa, Ti; <i>fer l'ullada</i> : Fa; <i>picar l'ullet</i> : Da, Ri, To; <i>tirar una ullada</i> : Fl, Gi, Pa, To, Vi; <i>fer una ullada</i> : As, Be, Da, Fl, Me, Mi, Mn, Se; <i>tirar l'ullada</i> : Ga; <i>guinyar l'ull</i> : Me; <i>fer una mitja ullada</i> : Ra
<i>diarrea</i>	amb 8 variants: <i>diarrea</i> : Da, Fa, Mn, Vi; <i>cagarrines</i> : Be, Fa, Fl, Gi, Mi, Pa, Se, Ti; <i>diarrera</i> : As, Fl, Ga, Me, Mi, Pa, Ri, Se, To; <i>còlic</i> : Be, Da, Ga, Pa, Ra, Se; <i>anar de gorrendis</i> : To; <i>anar de corrillo</i> : Gi; <i>cagueres</i> : Ra; <i>anar de caguetes</i> : Ti (mapa 10.952)
<i>tindre la fel sobreixida</i>	amb 7 variants: <i>diacrà</i> : As, Fa, To; <i>té la fel grossa</i> : Fa; <i>mal de diacrà</i> : Ri; <i>té la fel sobreixida</i> : Be, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti; <i>oliacrà</i> : Pa; <i>aliacrà</i> : Be, Da, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Se, Ti, Vi; <i>aniacrà</i> : Ra (mapa 10.887)
<i>un petó</i>	amb 6 variants: <i>bes</i> : Fa; <i>besada</i> : Be, Da, Ga, Gi, Me, Mn, Ra, Ri, Se, Ti; <i>beset</i> : Fl; <i>petó</i> : As, Pa, To, Vi; <i>estimada</i> : Be, Da, Mi, Ti; <i>bessito</i> : Mi (mapa 10/872)
<i>pessigolles</i>	amb 5 variants: <i>puss[é]gues</i> : Fa; <i>pessigoies</i> : Me; <i>pessigolles</i> : Be, Da, Fl, Ga, Mn, Pa, Ra, Se, Ti, To, Vi; <i>pissigolles</i> : As, Gi, Ri; <i>pinsigolles</i> : Mi (mapa 10.897)
<i>penelló</i>	amb 4 variants: <i>pinjó</i> : Ti; <i>perelló</i> : As, Da, Ga, Pa, Se, To, Vi; <i>prinyó</i> : Be, Fl, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Vi; <i>seballó</i> : Fa (mapa 10/907)

Les solucions recollides en aquesta investigació difereixen, en alguns casos, de les recollides per a la confecció de l'ALDC. Així, són divergències destacades:

	ALDC	ALRE
<i>xupar-se el dit</i>	<i>xupâ's el [sic] dit</i> (Mn; m.56)	<i>fer la pipa</i> (Mn; m.10/771)
<i>menjar-se les ungles</i>	<i>mossegâ's</i> (Ri; m.108)	<i>mossâ's</i> (Ri; m.10/793)
<i>vomitar</i>	<i>orxegar</i> (Mn; m.127)	<i>vomitar, arro[χ]ar</i> (Mn; m.10/804)
<i>calfred</i>	<i>tremolins</i> (Ri), <i>fredolins</i> (Mn) (m.135)	<i>calafred</i> (Ri), <i>tremolí</i> (Mn) (m. 10/805)
<i>guenyo</i>	<i>girar els ulls</i> (Ri), <i>té mala mirada</i> (Mn)	<i>visco</i> (Ri), <i>gu[é]nyo</i> (Mn, Ri) (m.10/817)
<i>coix</i>	<i>coix</i> (Mn; m.153)	<i>coixo</i> (Mn; 10/825)
<i>relliscar</i>	<i>rillsat</i> (Ri), <i>ralliscat</i> (Mn; m.83)	<i>relliscat</i> (Ri, Mn; m.10/877)

4.1.11 La casa

<i>test</i>	<i>maceta</i> : Fa; <i>test</i> : Fa, Se; <i>torreta</i> : Pa, Se, Ti; <i>parra</i> : resta de parlars (mapa 11/890)
<i>la canal</i>	<i>canalot</i> : Da, Ra, Se, Ti; ⁵⁴⁸ <i>canal</i> : resta de parlars (mapa 11/891)
<i>la façana</i>	<i>lo frontis</i> : Be, Gi, Me, Mi, Ra, Ti; <i>la fatxada</i> : tots els parlars llevat de Ra (mapa 11/892)
<i>la paret mitgera</i>	<i>mitgera</i> : As, Be, Fa, Fl, Me, Ri, To, Vi; <i>mitjanera</i> : Da, Ga, Gi, Mi, Mn, Pa, Ra, Se, Ti (mapa 11/893 i 11/894)
<i>la mestressa</i>	<i>propietària</i> : Be; <i>mestressa</i> : Ga, Gi, Ri, Vi; <i>hereua</i> : Fa; <i>ama</i> : As, Da, Fa, Fl, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Se, Ti, To (mapa 11/895)
<i>el criat</i>	<i>mosso</i> : Be, Da, Fa, Gi, Mi, Mn, Pa, Se; <i>criat</i> : As, Da, Fl, Ga, Me, Mi, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi (mapa 11/896)
<i>la criada</i>	<i>minyona</i> : Fa; <i>criada</i> : As, Be, Da, Fl, Ga, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, To, Vi; <i>mossa</i> : Gi, Mi, Ti (mapa 11/897)
<i>teula</i>	<i>teura</i> : Fa; <i>teula</i> : resta de parlars. Vegeu capítol 1.3.2.7 de fonètica (mapa 11/899)
<i>la fumera</i>	<i>la fumera</i> : Da, Pa, Se, Ti, To; <i>lo fumeral</i> : As, Be, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Vi (mapa 11/900)
<i>les golfes</i>	<i>lo sonalar</i> : Fa; <i>l'angorfa</i> : Pa, Ri; <i>l'asgorfa</i> : resta de parlars (mapa 11/901)
<i>el rafal</i>	<i>cubert</i> : As, Da, Fa, Ga, Pa, Se, Ti; <i>cobertís</i> : Fa; <i>sopluig</i> : Fl, Gi, Me, Ri, To, Vi; <i>ràfel</i> : As; <i>sepluig</i> : Be, Da, Ga, Mi, Mn, Se; <i>sequer</i> : Me, Ra; <i>rafal</i> : Gi, Ra, Ti — <i>r[e]fal</i> — (mapa 11/902)
<i>una clivella</i>	<i>bada</i> : Fa; <i>grieta</i> : Fa, Fl; <i>badall</i> : As, Fl, Me, Mn, Pa, Ra, Ri, Ti, To, Vi; <i>crivell</i> : Pa, Se; <i>crivella</i> : Vi; <i>clavill</i> : Ga, Gi; <i>clivell</i> : Be, Da; <i>esclavill</i> : Mi (mapa 11/904)
<i>una galleda</i>	<i>ferrada</i> : Da, Pa; <i>poval</i> : Ra; <i>poal</i> : Be, Gi; <i>galleta</i> : resta de parlars (mapa 11/905)
<i>el lllindar</i>	<i>trevesser</i> : Pa, Se; <i>llindar</i> : Fl, Ga, Mi, To; <i>llindar</i> : As, Be, Da, Fa, Gi, Me, Mn, Ra, Ri, Se, Ti, Vi (mapa 11/906)
<i>el barançal</i>	<i>barançal</i> : Fa, Ti; <i>pedrís</i> : As, Fl, Pa, Ri, To, Vi; <i>brançal</i> : Be, Da, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Se (mapa 11/907)
<i>oblidar-se</i>	<i>olbidâ's</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Mn, Pa, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>descuidâ's</i> : Fl, Ga, Gi, Se; <i>aulbidâ's</i> : Me; <i>aublidâ's</i> : Mi; <i>desolbidâ's</i> : Ra (mapa 11/909)
<i>la botera</i>	<i>botera</i> : As, Fa, Fl, Pa, Ri, To, Vi; <i>gatonera</i> : Da, Ga, Se; <i>gatera</i> : Be, Gi, Me, Mn, Ra, Ti; <i>forada</i> : Mi (mapa 11/910)

⁵⁴⁸ El DCVB recull el terme només en el sentit següent: “teula més grossa que les altres, que està situada en el ràfec i escup l'aigua (Rosselló, Camp de Tarr.)”.

- frontissa* *vissagra*: Fa; *visagra*: Fl, Ri; *frontissa*: Be, Gi, Mi, Mn, Pa, Ra, To, Vi; *golfo*: As, Da, Ga, Gi, Me, Se, Ti, To, Vi (mapa 11/911)
- el forrellat* *forrellat*: As, Fa, Fl, Gi, Mn, Ri, Ti, Vi; *balda*: Fl; *forroll*: Pa, To; *forrell*: Ga; *forrellac*: Da, Me —*forr[a]llac*—, Mi, Se; *forrallat*: Be; *forrollat*: Ra, Ri; *ferrollac*: Ti (mapa 11/912)
- el pestell* *llova*: Fa; *lleva*: Fl; *pastell*: Be, Gi, Se, To, Vi; *forroll*: Pa, To; *balda*: As, Da, Ga, Me, Mi, Mn, Ra, Se, Ti; *postell*: Ri (mapa 11/913)
- el picaport* *la balda*: Pa, To, Vi; *lo picaportes*: Fl; *lo picaport*: resta de parlars (mapa 11/914)
- trucar* *trucar*: Da, Ga, Gi, Pa, Ri, To, Vi; *picar*: As, Be, Fa, Fl, Me, Mi, Mn, Ra, Se, Ti, Vi (mapa 11/915)
- biga mestra* *llumera*: Fl, Pa, Ri; *trevessera*: As, Da, Fa, Ga, Mn, To, Vi; *travessera*: Be, Gi, Me, Mi, Ra, Se, Ti (mapa 11/916)
- trebol* *trebol*: Fa, Fl, Mi, Pa, Ra, Ri, To, Vi; *tresbol*: To; *trespol*: As, Be, Da, Ga, Gi, Me, Mn, Se, Ti (mapa 11/917)
- envà* *tabic, tabique*: Fa; *[a]nvà*: tots els parlars (mapa 11/918)
- gotera* *gotera*: Mn, Se, Ti; *gotellera*: As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Pa, Ri, To, Vi (mapa 11/919)
- la gaiata* *gaiata*: As, Be, Fa, Fl, Gi, Pa, Ra, Ri, Se, To, Vi; *gueata*: Da, Ga; *guiata*: Da, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ti (mapa 11/920)
- cistell* *cistell*: tots els parlars; *senalla*: Be, Fa, Gi, Ri; *senalló*: As, Be, Fl, Ga, Mi, Pa, To; *senall*: Da, Me, Mn, Ra, Se, Ti (mapa 11/921)
- panera* *paner*: Me, Mn; *panera*: As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Mi, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi (mapa 11/922)
- portalada* *porta*: Be, Ri; *portal*: Fl, Mi, Mn, To, Vi; *portalada*: resta de parlars (mapa 11/923)
- porxo* *perxi*: Fa, Fl, Mn, Ri, To, Vi; *perxe*: As —*per[3]e*—, Be, Da, Ga, Gi, Mi, Pa, Ra, Se, Ti; *porxo*: Me; *perxo*: Mi (mapa 11/924)
- finestró* *finestral*: Fa, Ri, To; *porticó*: Be, Me, Pa; *finestró*: As, Da, Fl, Ga, Gi, Mi, Mn, Ra, Ri, Se, Ti, Vi (mapa 11/926)
- ajustar els finestrons* *ajuntar els porticons*: Be, Me; *juntar els finestrons*: As, Da, Gi, Mi, Mn, Ra, Se, Ti, To; *ajustar els porticons*: Pa; *ajuntar els finestrons*: Fl, Ri, Ga —*a[d3]untar*—, Vi; *ajuntar els finestrals*: Ri; *ajustar els finestrals*: Fa (mapa 11/927)
- la llar de foc* *lo foc a terra*: As, Fa, Mn, Pa; *la ximenea*: Fa; *lo foc*: Be, Da, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi; *la llar de foc*: Pa, To, Vi (mapa 11/928)
- el ventall* *ventallet*: Ri; *ventafocs*: Ri, To; *ventall*: As, Ga, Vi; *bufador*: Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mn, Mi, Pa, Ra, Se, Ti, Vi (mapa 11/929)
- ventar el foc* *ventar*: As, Da, Fa, Fl, Me, Ri, Ti, Vi; *bufar*: Be, Da, Gi, Mi, Mn, Pa, Ra, Se, Ti; *revivar*: To; *avivar*: Ga (mapa 11/930)

<i>buscall</i>	<i>rama</i> : Fa; <i>buscall</i> : resta de parlars (mapa 11/931)
<i>atiar el foc</i>	<i>sostovar</i> : Be; <i>avivar</i> : Ga; <i>remenar</i> : As; <i>escalivar</i> : Vi; <i>revifar</i> : Pa, Se, To; <i>atiar</i> : Fa; <i>regirar</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Se, Ti, To; <i>reviscolar</i> : Be (mapa 11/932)
<i>estella de fusta</i>	<i>ascla</i> : Fa; <i>estella</i> : Be, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ri, Se, To; <i>esclitxó</i> : To, Vi; <i>escle[dz]a</i> : As; <i>esquitxó</i> : Me; <i>riscla</i> : Ra, Ti; <i>esdella</i> : Da (mapa 11/933)
<i>un feix</i>	<i>gavell</i> : Se; <i>feix</i> : As, Be, Da, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>trossa</i> : Fa; <i>braçat</i> : Fa (mapa 11/934)
<i>dos feixos</i>	<i>dos trosses</i> : Fa; <i>dos feixos</i> : resta de parlars (mapa 11/935)
<i>un piló</i>	<i>piló</i> : Fa; <i>talòs</i> : Ri; <i>soc</i> : As, Be, Fl, Ga, Gi, Me, Mn, Pa, Ra, Se, Ti, To; <i>soquet</i> : Vi; <i>tallant</i> : Be; <i>tronc</i> : Mi; <i>trinxant</i> : Da, Ga (mapa 11/936)
<i>guspira</i>	<i>xispa</i> : Be, Fa, Gi; <i>espetuc</i> : Pa; <i>espurna</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi (mapa 11/937)
<i>caliu</i>	<i>braserat</i> : Ri, Se, Vi; <i>caliu</i> : tots els parlars (mapa 11/938)
<i>cremaller</i>	<i>ganxo</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Se, Ti; <i>ferro</i> : Fa, Gi; <i>cremador</i> : Pa; <i>cadena</i> : Ga, To; <i>cremaller</i> : Be, Pa; <i>clemàstec</i> : Vi (mapa 11/939)
<i>carn a la brasa</i>	<i>carn rostida</i> : Be, Da, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Se, Ti; <i>carn a la brasa</i> : As, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Pa, Ri, Se, To, Vi (mapa 11/940)
<i>dropo</i>	<i>gandul</i> : Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Mi, Pa, Ri, To, Vi; <i>dropo</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mn, Pa, Ra, Se, Ti, Vi; <i>perós</i> : Fl; <i>tuno</i> : To; <i>pereós</i> : As; <i>vago</i> : Mi; <i>manta</i> : Ti (mapa 11/941)
<i>peresa</i>	<i>galvana</i> : As, Fa, Ti; <i>manta</i> : Pa, Ri, To; <i>peresa</i> : Be, Da, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Se, Ti, To, Vi; <i>manra</i> : Be, Gi, Ra, Ti; <i>mandra</i> : Gi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, To; <i>perea</i> : As, Fa, Fl, Ri; <i>mala gana</i> : Da, Mi, Se, Vi (mapa 11/942)
<i>belluga't</i>	<i>aixoreja't</i> : Mi, Ra; <i>espavile't</i> : Be, Ga, Mn, Se, Ti; <i>bellugue't</i> : Ga, Me, Mn; <i>belluga't</i> : As, Fl, Pa, Ri, Vi; <i>mou-te</i> : Fa; <i>espavila't</i> : As, Fa, To; <i>anime't</i> : Da, Ti; <i>sorolla't</i> : Gi; <i>meneja't</i> : Gi, Mi (mapa 11/944)
<i>trespeus</i>	<i>moces de trespeus</i> : Se; <i>moces</i> : Da; <i>ferros</i> : Gi, Mi, Ra; <i>moça</i> : Ga; <i>mocetes</i> : As, Fl, Me, Mi, Mn, Ri, Ti, To, Vi; <i>mocetes amb peu</i> : Ri; <i>trespeus</i> : Be, Da, Fa, Ga, Pa, To, Vi (mapa 11/945)
<i>molls</i>	<i>estenasses</i> : Fa; <i>ferros</i> : Pa, To; <i>mocetes</i> : Be; <i>molls</i> : As, Be, Da, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Se, Ti, Vi (mapa 11/946)
<i>agafar</i>	<i>agarrar</i> : As, Be, Fa, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Ti, To, Vi; <i>agafar</i> : As, Be, Da, Fl, Ga, Gi, Mi, Mn, Pa, Se, Ti, To, Vi (mapa 11/947)
<i>la caldera</i>	<i>la caldera</i> : Da, Fa, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To; <i>lo calder</i> : Fa, Fl, Ri, To; <i>lo calderó</i> : As, Be, Ga, Gi, Me, Mi, Ra, Ti, Vi (mapa 11/948)
<i>el banc del foc</i>	<i>la banqueta</i> : Ga; <i>lo banc del foc</i> : Da, Fa, Se, Ti; <i>lo banc</i> : resta de parlars; <i>l'escofapanxes</i> : Vi (mapa 11/949)
<i>safata</i>	<i>plàtera</i> : As, Da, Gi, Me, Ra, Se; <i>band[ɛ]ja</i> : Da, Pa, Ra; <i>safata</i> : Fl, Ga, To; <i>platra</i> : Ri, Ti, To; <i>band[e]ja</i> : Be, Fa, Ga, Mi, Mn, Vi (mapa 11/951)

<i>taulell de la cuina</i>	<i>màrmol</i> : As, Be, Fa, Mi, Pa, Se, To; <i>pedris</i> : Fa, Gi, Ra, Ti; <i>taulell</i> : Da, Fl, Ga, Me, Mn, Pa, Se, Vi (mapa 11/953)
<i>arpeta</i>	<i>rasera</i> : Mn; <i>girapeix</i> : Ga, Ti; <i>cutxeron</i> : As, Vi; <i>espàtula</i> : Da, Pa, Se, To; <i>escorredora</i> : Fl; <i>espumadera</i> : Fl, Ti; <i>paleta</i> : Ri; <i>arpeta</i> : As, Be, Fa, Gi, Me, Mi, Ra (mapa 11/955)
<i>cullerot</i>	<i>cullerot</i> : Fl, Mi, Mn, Ra, Ti, To, Vi; <i>cutxeron</i> : As, Be, Da — <i>cutx[a]ron</i> —, Fa, Ga, Gi, Me, Pa, Ra, Ri, Se (mapa 11/957)
<i>navalla</i>	<i>navalla</i> : Be, Fa, Mi; <i>navaja</i> : As, Da, Fl, Ga, Gi, Me, Mn, Pa, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>gavinet</i> : Da, Gi — <i>gavin[ε]t</i> —; <i>gavinet de tanca</i> : Ra; <i>gavinet plegable</i> : Se (mapa 11/958)
<i>ampolla</i>	<i>ampolla</i> : As, Da, Fa, Fl, Ga, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se; <i>botella</i> : Be, Fl, Gi, Me, Pa, Ti, To, Vi (mapa 11/959)
<i>esbravar</i>	<i>esbravar</i> : As, Be, Da, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>esbravir</i> : Fa, Ti (mapa 11/960)
<i>gerro d'aigua</i>	<i>gerra</i> : Fa, Fl, Vi; <i>sellona</i> : Mi, Ra; <i>gerro</i> : resta de parlars (mapa 11/962)
<i>remenar el cafè</i>	<i>regirar</i> : Fa; <i>remenar</i> : resta de parlars (mapa 11/963)
<i>cassó</i>	<i>perol</i> : Be; <i>cassó</i> : As, Se; <i>casso</i> : resta de parlars (mapa 11/964)
<i>estalvis</i>	<i>estalvis</i> : Da, Fa, Ri, Ti; <i>estauvis</i> : Be, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Pa, Ra, Se; <i>trespeus</i> : Pa; <i>estàuvins</i> : As, Mn, Vi; <i>estàvins</i> : To (mapa 11/965)
<i>escorredora</i>	<i>escorredor</i> : Ri; <i>escorredora</i> : resta de parlars (mapa 11/967)
<i>ribell</i>	<i>ribrell</i> : Fa; <i>ribell</i> : resta de parlars (mapa 11/968)
<i>cànter</i>	<i>càntir</i> : Da, Mn, Pa, Se, Ti, To, Vi; <i>cànter</i> : resta de parlars (mapa 11/969)
<i>gargola</i>	<i>canterella</i> : Fa; <i>cantereta</i> : As, Ga, Pa, Ri; <i>cantrella</i> : Fl, To; <i>cantarella</i> : Vi; <i>gargotera</i> : Me; <i>gargutera</i> : Mn; <i>gargola</i> : Be, Da, Gi, Mi, Ra, Se, Ti (mapa 11/970)
<i>pitxell</i>	<i>càntir</i> , <i>selló</i> : Pa; <i>pitxell</i> : resta de parlars (mapa 11/971)
<i>beure a galet</i>	<i>beure a galo</i> : Ra; <i>beure a l'aire</i> : Mi; <i>beure al galet</i> : Pa; <i>beure a galet</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Me, Mn, Ri, Se, Ti, To, Vi (mapa 11/972)
<i>plàtera</i>	<i>bande[χ]a</i> : Be, Fa, Fl, Mi, Mn, Pa — <i>band[éχ]a</i> —, Se; <i>plàtera</i> : As, Da — <i>plàt[a]ra</i> —, Fl, Gi, Me, Ra, Ri, Vi; <i>platra</i> : Pa, Ti, To; <i>safata</i> : Da, Ga (mapa 11/977)
<i>eixugar-se</i>	<i>llimpià's</i> : Se; <i>torcà's</i> : As, Da, Ga, Mn, Pa, Ri, Se, To, Vi; <i>eixugà's</i> : tots els parlars (mapa 11/978)
<i>berenar</i>	<i>la berena</i> : Ti; <i>lo brenar</i> : Fa, To; <i>lo berenar</i> : As, Be, Da, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, Vi (mapa 11/980)
<i>alguna altra menjada</i>	<i>la manyana</i> : Ti; <i>la beguda de les deu</i> : Se; <i>la renegada</i> : Da; <i>fer un mos</i> : Mi, Vi; <i>lo trago</i> : Mn; <i>la beguda</i> : Me, To; <i>fer una mossada</i> : As, Fa, Ri, Vi; <i>les deu hores</i> : Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Mi, Pa, Ra, Ri (mapa 11/1107)
<i>postres</i>	Vegeu capítol 2.1.1.1 de morfologia (mapa 11/1108)

<i>carn d'olla</i>	<i>carn del bullit</i> : As, Fa, Fl, Me, Mn, Ra, Se; <i>lo bullit</i> : Ga, Ri, To; <i>la carn de bullir</i> : Pa, Vi; <i>carn d'olla</i> : Be, Da, Ga, Gi, Mi, Ti (mapa 11/983)
<i>una amanida</i>	<i>un amanit</i> : Pa; <i>una ensalada</i> : Fl, Gi, Me, Ra; <i>una amanida</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi (mapa 11/984)
<i>vinagres</i>	<i>setrilleres</i> : Da, Ga, Me, Pa, Ri; <i>vinagres</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Gi, Mi, Mn, Ra, Se, Ti, To, Vi (mapa 11/985)
<i>mandonguilla</i>	<i>pilota</i> : Mn, Vi; <i>mandonguilla</i> : ⁵⁴⁹ tots els parlars (mapa 11/987)
<i>tapadora</i>	<i>cobertora</i> : As, Da, Fl, Ga, Mi, Pa, Ri; <i>cobertora</i> : Me, Ti, To, Vi; <i>corbitora</i> : Be, Gi; <i>cobretora</i> : Mi; <i>cobertona</i> : Se; <i>carbitor</i> : Ra; <i>corbetora</i> : Fa, Mn (mapa 11/988)
<i>setrill</i>	<i>aulier</i> : Fa; <i>aceitera</i> : Ra; <i>setrill</i> : resta de parlars (mapa 11/992)
<i>una taca</i>	<i>llàntia</i> : Fl, Mn; <i>taca</i> : As, Be, Da, Fa, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi (mapa 11/993)
<i>la mà de morter</i>	<i>massa de morter</i> : Mi, Se; <i>mà de morter</i> : resta de parlars (mapa 11/994)
<i>fideus a la cassola</i>	<i>fideuà</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Me, Pa, Ri, Ti, Vi; <i>fideus</i> : As, Gi, Mn, To; <i>fideus a la cassola</i> : Be, Mi, Ra, Se (mapa 11/995)
<i>galeta</i>	<i>pastilla</i> : Ri; <i>galeta</i> : Ga; <i>maria</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Se, Ti, To, Vi (mapa 11/996)
<i>melindro</i>	<i>biscuit</i> : Fa, Ra; <i>bescuit</i> : Mn; <i>pasta de xampany</i> : Se; <i>melindro</i> : As, Be, Da, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ri, Se, Ti, To, Vi (mapa 11/997)
<i>carquinyoli</i>	<i>carquinyoli</i> : As, Da, Fa, Fl, Me, Mn, Pa, Ti, Vi; <i>carquinyol</i> : Be, Da, Ga, Gi, Mi, Se, To; <i>secall</i> : Fl; <i>sequillo</i> : Ra (mapa 11/998)
<i>neula</i>	<i>neula</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Gi, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Ti; <i>ventallet</i> : As, Fa, Ga, Me, Ti, To, Vi; <i>barquillo</i> : Ri, Se; <i>ventall</i> : Mn; <i>creper</i> : Da (mapa 11/999)
<i>ametlla garrapinyada</i>	<i>ametla ronyonosa</i> : Ra; <i>ametla garrampinyada</i> : Mn; <i>rampinyada</i> : Me; <i>garrapinyada</i> : As, Be, Ga, Gi, Mi, To; <i>ametlla rampinyada</i> : Vi; <i>ametlla garrapinyada</i> : Da, Pa, Se, Ti; <i>ametlla ranyosa</i> : Fl; <i>ametlla rapinyada</i> : Fl; <i>ametlla ronyosa</i> : Fa, Ri (mapa 11/1000)
<i>panellet</i>	<i>pan[e]llet</i> : As, Da, Ga, Ri, Ti, To, Vi; <i>pan[i]llet</i> : Be, Fa, Fl, Ga, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti; <i>panill[ε]t</i> : Gi (mapa 11/1001)
<i>golafre</i>	<i>golós</i> : Da, Fa, Fl, Pa, Ra, Ri, Vi; <i>fart</i> : Ga, Me, Mi, Mn, Ra, Se, Ti, To; <i>golut</i> : As; <i>golafre</i> : Be, Da, Fa, Ga, Gi, Me, Mn, Se, Ti, To, Vi (mapa 11/1006)
<i>gras</i>	<i>fati</i> : Fa; <i>gras</i> : As, Fa, Fl, Gi, Mi, Mn, Ri, To; <i>gordo</i> : Be, Fl, Ga, Mn, Pa, Ri; <i>gras</i> : Be, Da, Ga, Gi, Ti, Vi; <i>gord</i> : Da, Me, Ra, Se, Ti (mapa 11/1008)
<i>dèbil</i>	<i>decaigut</i> : Fa, Ra; <i>dèbil</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To; <i>fluix</i> : Fa; <i>enclenque</i> : Fl, Gi, Ti; <i>incl[ε]nquis</i> : Vi; <i>redendit</i> : To; <i>desvalgut</i> : Me; <i>requític</i> : Be; <i>flac</i> : Mi; <i>derrenclit</i> : Gi (mapa 11/1009)

⁵⁴⁹ Vegeu també el capítol 1.2.2.2 de fonètica.

<i>dèbila</i>	<i>dèbila</i> : As, Be, Da, Fa, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Se, Ti, To, Vi; <i>dèbil</i> : Fl, Ri; <i>desvalguda</i> : Mn; <i>fluixa</i> : Me, Ti (mapa 11/1010)
<i>l'aigüera</i>	<i>fregador</i> : Ti; <i>fregadora</i> : Ra; <i>pila del fregador</i> : Be; <i>pica</i> : Da, Ga, Ra, Se, Ti; <i>fregadera</i> : Fl, To; <i>pica de fregar</i> : Ri; <i>pila</i> : As, Fa, Gi, Mi, Mn, Pa, Vi (mapa 11/1011)
<i>fregall</i>	<i>fregàs</i> : Gi, Ra; <i>espart</i> : Fa, Fl, Mi; <i>fregall</i> : As, Be, Da, Fl, Ga, Me, Mn, Pa, Ri, Se, Ti, To, Vi (mapa 11/1013)
<i>rentar plats</i>	<i>fregar (els) plats</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Gi, Me, Mi, Ra, Ri, Se, Ti; <i>rentar (els) plats</i> : Da, Ga, Mi, Mn, Pa, Se, To, Vi (mapa 11/1014)
<i>fregassada</i>	<i>fregassa</i> : Fa; <i>fregassada</i> : As, Be, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>platerada</i> : Da, Pa (mapa 11/1015)
<i>rebost</i>	<i>rebost</i> : tots els parlars; <i>dispensa</i> : Be, Me, Mi, Mn, Ra (mapa 11/1016)
<i>celler</i>	<i>bodega</i> : As — <i>bod[e]ga</i> —, Fa — <i>b[u]d[e]ga</i> —; <i>celler</i> : As, Be, Da, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi (mapa 11/1017)
<i>vàter</i>	<i>quarto de bany</i> : Fa, Ga, Se; <i>lavabo</i> : Da, Fl, Mi, Mn, Ra, Ti, To; <i>quarto d'aseo</i> : As, Be, Gi, Me, Pa, To; <i>aseo</i> : Ga, Ra; <i>vàter</i> : tots els parlars (mapa 11/1018)
<i>mirall</i>	<i>mirall</i> : As, Da, Ga, Mn, Pa, Se, Ti, To; <i>espill</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi (mapa 11/1019)
<i>pinta</i>	<i>lo pinte</i> : Fa; <i>la pinta</i> : resta de parlars; <i>l'aclaridor</i> : To (mapa 11/1020)
<i>penjador</i>	<i>lo penjador</i> : Da, Fa, Ga, Me, Mi, Mn, Pa, Ri, Ti, To, Vi; <i>l'arnella</i> : Fl, Ga, Mi, Pa; <i>l'anella</i> : As; <i>lo tovallolero</i> : Be, Gi, Ti; <i>les anses</i> : Ra; <i>l'argolla</i> : Da; <i>lo penjatovalloler</i> : Se (mapa 11/1021)
<i>palanganer</i>	<i>palancanero</i> : Da, Mn; <i>rentamans</i> : Gi; <i>palangana</i> : Mi, Se, Ti; <i>palancana</i> : Be, Ga, Me, Ra; <i>palanganer</i> : To; <i>palanganero</i> : As, Da, Fa, Fl, Mn, Pa, Ri, Vi (mapa 11/1022)
<i>gerro</i>	<i>gerra</i> : Fa; <i>sellona</i> : Ra; <i>setro</i> : Be; <i>gerro</i> : resta de parlars (mapa 11/1023)
<i>palangana</i>	<i>greal</i> : Gi; <i>palangana</i> : As, Da, Fa, Fl, Mi, Mn, Pa, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>palancana</i> : Be, Da, Ga, Me, Mn, Ra (mapa 11/1024)
<i>dormitori</i>	<i>quarto</i> : As, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Mi, Mn, Pa, Ri, Se, Ti, To; <i>dormitori</i> : Da, Ga, Me, Mn, Se, Vi; <i>habitació</i> : As, To; <i>quarto de dormir</i> : Be, Me; <i>quarto de llit</i> : Ra (mapa 11/1025)
<i>la gira del llençol</i>	<i>la girada</i> : Be, Gi, Mi, Ra; <i>la gira</i> : resta de parlars (mapa 11/1026)
<i>matalàs</i>	<i>matalap</i> : Mi, Ra; <i>matalàs</i> : resta de parlars (mapa 11/1029)
<i>somier</i>	<i>sonyer</i> : Da, Me, Ra, Se, To; <i>somier</i> : Vi, Fl — <i>sumier</i> —; <i>sunyer</i> : As, Be, Fa, Ga, Gi, Mi, Mn, Pa, Ri, Ti (mapa 11/1030)
<i>màrfega</i>	<i>màrfega</i> : Se, Ti; <i>aumàrfia</i> : Ra; <i>màrfia</i> : Fl, Pa, Ri; <i>aumàrfiga</i> : As, Be, Da, Fa, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, To, Vi (mapa 11/1031)
<i>doblegar</i>	<i>doblar</i> : Mi, Ra; <i>doblegar</i> : resta de parlars (mapa 11/1164)

<i>somni</i>	Vegeu el capítol 3.3 de fonètica (mapa 11/1033)
<i>un malson</i>	<i>mal sòmit</i> : Be, Fa, Mi, Mn, Ra, Ri; <i>malson</i> : As, Da, Fl, Gi, Me, Pa, Se, To, Vi; <i>pesadilla</i> : Ga; <i>malsomi</i> : Ti; <i>ensòmit</i> : Me (mapa 11/1035)
<i>apaga el llum</i>	<i>tanca el llum</i> : Me, Pa, Ti; <i>tanca l'aixeta del llum</i> : As; <i>apaga el llum</i> : As, Fl, Ga, Mi, Mn, Pa, Ti, To; <i>apaga la llum</i> : Be, Da, Fa, Gi, Ra, Ri, Se, Vi (mapa 11/1036)
<i>escalfallits</i>	<i>frare</i> : Ga; <i>calentallits</i> : As, Gi; <i>escofallits</i> : To, Vi; <i>escaufallits</i> : Da, Ga, Mn, Pa, Ti; <i>paella d'acalantar el llit</i> : Fl; <i>acalentallits</i> : Fa; <i>escalfallits</i> : As, Fa, Ri; <i>escoufallits</i> : Me, Se; <i>ruc</i> : Be; <i>ampolla d'aigua que feen los canterers</i> : Mi, Ra (mapa 11/1038)
<i>penja-robes</i>	<i>penjador</i> : Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Mi, Pa, Ra, To; <i>penja-robes</i> : As, Be, Da, Fa, Me, Mn, Ri, Se, Ti, Vi (mapa 11/1039)
<i>tauleta de nit</i>	<i>tauleta de nit</i> : Da, Ga, Pa, Se, To, Vi; <i>tauleta</i> : Fa; <i>messita</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Ti, Vi (mapa 11/1040)
<i>orinal</i>	<i>bací</i> : Be, Da, Fa, Ra, Ti; <i>orinal</i> : As, Be, Da, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ri, Se, Ti, To, Vi (mapa 11/1041)
<i>llit</i> ⁵⁵⁰	<i>llit</i> : Fa, Gi; <i>cuna</i> : Fa, Mi, Vi; <i>llit petit</i> : Se; <i>llitet</i> : resta de parlars (mapa 11/1042)
<i>bressar</i>	<i>arrunsar</i> : Se, Ti; <i>roncellar</i> : Gi; <i>gronxar</i> : Ga; <i>agronxar</i> : As; <i>bressar</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi (mapa 11/1043)
<i>candelobre</i>	<i>candelabro</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, Vi; <i>candeler</i> : Ri; <i>candelobre</i> : To; <i>candelerero</i> : Da; <i>candelobre</i> : Gi, To (mapa 11/1044)
<i>espelma</i>	<i>vela</i> : As, Fa, Fl; <i>candela</i> : Da, Ra; <i>espelma</i> : As, Be, Da, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi (mapa 11/1045)
<i>ble</i>	<i>ble</i> : Ga; <i>metxa</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi (mapa 11/1046)
<i>un llum de ganxo</i>	<i>llum d'oli</i> : Be, Fa, Gi, Mi, Pa, Ra; <i>llum de ganxo</i> : As, Be, Da, Fl, Ga, Me, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi (mapa 11/1047)
<i>un clau de ganxo</i>	<i>un clau</i> : As, Da, Fa, Gi, Pa, Ra, Ri, Ti, To, Vi; <i>un ganxo</i> : Fl, Mi, Se; <i>un clau de ganxo</i> : Be, Me, Mn; <i>una tatxa</i> : Gi, Ra (mapa 11/1048)
<i>escombra</i>	<i>garnera</i> : Be, Mi, Ra; <i>escombra</i> : Da, Ga, Pa, Ti, To; <i>granera</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mn, Ri, Se, Ti, To, Vi (mapa 11/1049)
<i>escombrar</i>	<i>agarnar</i> : Be, Mi, Ra; <i>escombrar</i> : Da, Ga, Pa, Ti, To; <i>agranar</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ri, Se, Ti, To, Vi (mapa 11/1050) ⁵⁵¹
<i>brossa</i>	<i>brossa</i> : Da, Fa, Fl, Mn, Pa, Ra, Ri, Ti, Vi; <i>bassura</i> : As, Be, Da, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Se, To (mapa 11/1051)

⁵⁵⁰ Llit petit; és diferent de *bres*, solució general a la comarca, que fa referència al llit dels nadors, especialment de fusta o de vímens, que té els peus corbats, de manera que es pot gronxar.

⁵⁵¹ En els parlars de Da, Ga, Mi i To *granera* i *agranar* han estat substituïts pràcticament en la seua totalitat per les formes *escombra* i *escombrar*.

<i>arruixar el carrer</i>	<i>arruixar</i> : As, Fa, Fl, Pa, Ri, To, Vi; <i>regar</i> : Be, Da, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Se, Ti; <i>xapullejar</i> : Me (mapa 11/1052)
<i>pols</i>	Vegeu capítol 1.1.1.1 de morfologia (mapa 11/1053)
<i>drap</i>	<i>drap</i> : As, Da, Fa, Fl, Ga, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>eixugamans</i> : Be, Gi; <i>tovalló de cuina</i> : Ra (mapa 11/1054)
<i>torçar la pols</i>	<i>torçar el/la pols</i> : Fa; <i>traure el pols</i> : Ri; <i>torçar la pols</i> : As, Be, Da, Fl, Gi, Me, Mi, Se, Ti; <i>treure la pols</i> : Ga, Pa; <i>traure la pols</i> : Mn, Se, To, Vi; <i>torçar el pols</i> : Ra (mapa 11/1055)
<i>fer punta de coixí</i>	<i>fer punta</i> : Fa, To; <i>fer punta de coixí</i> : As, Da, Fa, Ga, Gi, Mn, Se, Ti, ⁵⁵² To; <i>fer puntes de coixí</i> : Mi, Ra, Ri; <i>fer bolillos</i> : As, Be, Fl, Ti, Vi; <i>fer punta al coixí</i> : Pa; <i>fer coixí</i> : Vi; <i>fer mondillo</i> : Vi; <i>fer bolillo</i> : Me (mapa 11/1056)
<i>boixet</i>	<i>bigodí</i> : Gi; <i>buixet</i> : Da, Ga, Gi, Mi, Pa, Ri, Se, To; <i>bolillo</i> : resta de parlars (mapa 11/1057)
<i>fer ganxet</i>	<i>fer puntilla</i> : Gi; <i>fer puntes</i> : Mi; <i>fer ganxillo</i> : As, Vi; <i>fer ganxet</i> : resta de parlars (mapa 11/1058)
<i>el safareig</i>	<i>safreig</i> : Da, Pa; <i>xafareig</i> : Gi — <i>xafar[ɛ]ig</i> —, Ra; <i>safareig</i> : As, Be, Fa, Fl, Ga, Me, Mi, Mn, Pa, Ri, Se, Ti, To, Vi (mapa 11/1060)
<i>safarejos</i>	<i>safarejos</i> : As, Fa, Fl, Mi, Pa, Ra, Ri, Se; <i>safaretjos</i> : Be —tb. <i>safare[tʃ]os</i> —, Da, Ga, Me, Mn, Pa, Ti, To, Vi; <i>xafarejos</i> : Gi — <i>xafar[ɛ]jos</i> —, Ra (mapa 11/1061)
<i>el picador de la roba</i>	<i>picador</i> : Ri; <i>pala</i> : As, Fl, Ga, Gi, Mi, Mn, Se, Ti, To; <i>pala de la roba</i> : Pa; <i>paleta</i> : Da, Vi; <i>post</i> : Ga; <i>manissa</i> : Be (mapa 11/1062) ⁵⁵³
<i>lleixiu</i>	<i>llexiu</i> : Be; <i>lleixiu</i> : Fl; <i>lleixiu</i> : resta de parlars (mapa 11/1063)
<i>cossi</i>	<i>cossi</i> : As, Be, Da, Fa, Ga, Me, Ri, Se, Ti; <i>cubell</i> : Fl, Ga, Gi, Mi, Pa, Ra, Ri, To; <i>panera</i> : Be, Fl, Ga, Mi, Ra, Se, Ti; <i>ribell</i> : Mn; <i>galleta</i> : Mn; <i>cove</i> : Da; <i>ribella</i> : Ti (mapa 11/1064)
<i>esbandir</i>	<i>aclarir</i> : Mi, Se; <i>repassar</i> : Gi, Me, Ra; <i>esbandir</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, me, Mn, Pa, Ri, Se, Ti, To, Vi (mapa 11/1065)
<i>escórrer</i>	<i>escórrer</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Gi, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>estrényer</i> : Vi; <i>tòrcer</i> : Ga, Ra; <i>esprémer</i> : Me, Ti (mapa 11/1066)
<i>fer bugada</i>	<i>fer bugada</i> : Da, Fa, Gi, Mi, Se, To, Vi; <i>passar bugada</i> : Be, Ri; <i>fer bogada</i> : As, Fl, Pa, Ti; <i>fer la bugada</i> : Ga; <i>fer la bogada</i> : Me; <i>passar bogada</i> : Mn; <i>fer buada</i> : Ra (mapa 11/1067)
<i>xotxo</i>	<i>adan</i> : Fa; <i>dixat</i> : As, Be, Fl, Ga, Mi, Ri, Ti, To; <i>x[o]rtxa</i> : Ri; <i>x[o]rtxo</i> : As, Be, Fl, Gi, Mi, Ra; <i>x[ɔ]txo</i> : Pa; <i>deixat</i> : Da, Gi, Vi; <i>x[o]rca</i> : Vi; <i>llord</i> : Pa, To; <i>x[o]txo</i> : Da, Me, Mn, Se, To; <i>x[ɔ]rtxa</i> : Ga, Ti; <i>norris</i> : Ga, Pa; <i>desjecte</i> : Me; <i>desgarbat</i> : Gi; <i>marrano</i> : Ti (mapa 11/1068)

⁵⁵² La resposta d'una informant va ser "fer bolillos"; una altra em va explicar que "los bolillos són per a fer punta de coixí".

⁵⁵³ En els parlars de Fa, Me i Ra no es picava.

<i>costurer</i>	<i>capça dels fils</i> : Fa; <i>costurer</i> : Ri; <i>cosidor</i> : As, Be, Da, Fl, Ga, Mi, Pa, Ti, To, Vi; <i>costurero</i> : Mn; <i>capseta dels fils</i> : Me, Ra; <i>capça dels fils</i> : Gi; <i>capça de cosir</i> , <i>panereta de cosir</i> : Se (mapa 11/1069)
<i>esguinzar</i>	<i>esgarrar</i> : Fa; <i>fer un esguinz</i> : Be, Fl, Mi, Ri; <i>estripar</i> : As, Pa, Se, Ti; <i>esquixar</i> : Vi; <i>fer un estrip</i> : Mi, To; <i>esguinzar</i> : Da, Ga, Me, Se, Ti; <i>esguin[dz]ar</i> : Mn; <i>fer un esguinx</i> : Gi; <i>enguinzar</i> : Ra; <i>fer una enguinjonada</i> : Ra (mapa 11/1070)
<i>sargir</i>	<i>s[ol]rgir</i> a Ga, Me, Mi, Ra; <i>s[u]rgir</i> a la resta (mapa 11/1071) ⁵⁵⁴
<i>cosir un pedaç</i>	<i>cosir un pedaç</i> : As, Da, Fa, Fl, Gi, Mi, Pa, Ra, Ri, Se, Vi; <i>posar un pedaç</i> : Ga, Me, To; <i>apedaçar</i> : Mn, Ti; <i>ficar un pedaç</i> : Be (mapa 11/1072)
<i>fer una carrera</i>	<i>fer un calat</i> : As, Be, Fa, Mi, Vi; <i>fer una carrera</i> : Da, Fl, Ga, Gi, Me, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi (mapa 11/1073)
<i>la post</i>	<i>taula de planxar</i> : Fa, Gi, Mi; <i>pòs</i> : As, Ga, Me, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, To, Vi; <i>fusta de planxar</i> : Fl, Me; <i>planxadora</i> : Be; <i>pòs de planxar</i> : Da; <i>apòs</i> : Ti (mapa 11/1075)
<i>raspall</i>	<i>raspall</i> : Da, Mn, Ri; <i>respall</i> : As, Fa, Ga, Pa, Se, Ti, Vi; <i>cepillo</i> : Be, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Ra, To (mapa 11/1076)
<i>feina</i>	<i>feina</i> : Ga, Gi, Me, Ri, Ti; <i>fenya</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mn, Pa, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>faena</i> : Mi, Ra (mapa 11/1077) ⁵⁵⁵
<i>guardiola</i>	<i>guardiola</i> : As, Da, Fa, Gi, Mn, Pa, Se, To, Vi; <i>vedrigola</i> : Ri; <i>vidriola</i> : Da, Fl, Ga, Ti; <i>gurdíola</i> : Me; <i>girigola</i> : Be; <i>gidigola</i> : Mi; <i>vidrigola</i> : Gi; <i>grudiola</i> : Ra (mapa 11/1078)
<i>estalviar</i>	<i>aforrar</i> : Fa; <i>ahorrar</i> : As, Be, Fl, Ga, Gi, Mn, Ra, Ri, Ti, To, Vi; <i>est[u]viar</i> : As, Be, Da, Fl, Gi, Mn, Pa, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>est[o]viar</i> : Ga, Me, Mi, Ra (mapa 11/1079)
<i>molts diners</i>	<i>molts cèntims</i> : Fa, Me, Pa, Se; <i>molts perrots</i> : Fa; <i>molts quartos</i> : As, Fl, Mn, Ra, Ri; <i>molts diners</i> : Da, Ga, Gi, Mi, Ti, To, Vi; <i>molts bitllets</i> : Be (mapa 11/1080)
<i>fanfarró</i>	<i>presumit</i> : Da, Fa, Fl, Gi, Mn, Ra, Se, To; <i>fanfarron</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>bufat</i> : Pa; <i>vanitós</i> : Gi, Ra, To; <i>fanfarró</i> : Ga; <i>orgullós</i> : Me; <i>satisfet</i> : Mi (mapa 11/1081)
<i>agarrat</i>	<i>tacanyo</i> : As, Be, Fa, Fl, Ga, Mi, Pa, Se; <i>astut</i> : Fa; <i>avaro</i> : Da, Gi, Ri, Vi; <i>ganso</i> : Mn, To; <i>estuviador</i> : As, Be, Me, Mi; <i>arraco</i> : Me; <i>agarrat</i> : Mn, Ti; <i>estret</i> : Mn; <i>tacanyon</i> : Ra; <i>raqueta</i> : Da (mapa 11/1082)
<i>malgastador</i>	<i>malgastador</i> : As, Be, Da, Fa, Gi, Me, Se, To; <i>derrotxador</i> : Fa, Fl, Ga, Mn, Ra, To, Vi; <i>despilfarrador</i> : Pa, Ri, Ti; <i>malmetedor</i> : Mi (mapa 11/1083)

⁵⁵⁴ Prové del llatí SARCIRE. Segons Coromines (DECat, 7: 684), “la –g–, com també la u de la forma moderna *surgir*, són degudes a l'encreuament amb el fr. i occ. *surjet* i el verb *surjeter*, *surjetà* ‘posar un pedaç a una roba sargint-l’hi’ (derivat de *jeter*, *jetà*, ‘gitar’), ajuntant-s’hi la influència de les formes romàniques de SĪRG-RE, que si bé en llatí només significava ‘aixecar-se, sorgir, produir-se’, prengueren també el sentit d’indemnitzar, rescabalar, com consta en la llengua dels trobadors”.

⁵⁵⁵ Vegeu, també, el capítol 2.3.1 de fonètica.

<i>renyar</i>	<i>ranyar</i> : Fa; <i>barallar</i> : Be, Da, Fl, Ga, Gi, Me, Ra, Ri, Ti, To, Vi; <i>runar</i> : Pa; <i>rebunyir</i> : As; <i>reptar</i> : Da, Mi, Mn, Ra; <i>renyar, dir coses</i> : Se (mapa 11/1084)
<i>avergonyit</i>	<i>envergonyit</i> : As, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Ti; <i>vergonyit</i> : Fl; <i>vergonyós</i> : Fa; <i>avergonyit</i> : Be, Da, Fa, Ga, Gi, Pa, Se, To, Vi (mapa 11/1085)
<i>florit</i>	<i>calumat</i> : Fl; <i>florit</i> : tots els parlars (mapa 11/1090)
<i>caixa</i>	<i>caixó</i> : Ra; <i>calaixó</i> : Gi, To; <i>caixa</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ri, Se, Ti, To, Vi (mapa 11/1091)
<i>enlluernar</i>	<i>enlluernar</i> : Da, Fa, Ga, Me, Mn, Pa, Ri, Se, Ti, Vi; <i>enjullar</i> : Be, Gi, Mi, Ra (mapa 11/1092)
<i>tardar</i>	<i>portar retràs</i> : Vi; <i>fer tard</i> : Ga, Me, Ri; <i>tardar</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Se, Ti, To (mapa 11/1093)

LLISTA DE NOMS COMUNS

<i>bres</i>	<i>teulada</i>
<i>fer mitja</i>	<i>beixamel</i>
<i>ou dur</i>	<i>ou ferrat</i>
<i>somniar</i>	<i>paret</i>
<i>terrat</i>	<i>confit</i>
<i>coixí</i>	<i>avorrir</i>
<i>forquilla</i>	<i>tupí</i>
<i>coixinera</i>	<i>espenta</i>
<i>estendre</i>	<i>estisores</i>
<i>moneda</i>	<i>tamboret</i>
<i>llenya</i>	<i>tronc</i>
<i>flama</i>	<i>brasa</i>
<i>cendra</i>	<i>braser</i>
<i>graelles</i>	<i>balanci</i>
<i>la pala del foc</i>	<i>ansa</i>
<i>paella</i>	<i>lo cullerer</i>
<i>cullera</i>	<i>gavinets</i>
<i>fulla de la navalla</i>	<i>porró</i>
<i>buit</i>	<i>omplir</i>
<i>un trago</i>	<i>plat</i>
<i>plat fondo</i>	<i>plat pla</i>
<i>got</i>	<i>un glop</i>
<i>casa</i>	<i>copa</i>
<i>tassa</i>	<i>balcó</i>
<i>cassola</i>	<i>barana</i>
<i>olla</i>	<i>estovalles</i>
<i>cadira</i>	<i>calç</i>
<i>lo respaldo</i>	<i>lo forn de calç</i>
<i>blanquejar</i>	<i>la comuna</i>
<i>lo bufet</i>	<i>l'amo</i>
<i>la calaixera</i>	<i>lo fum</i>
<i>calaix</i>	<i>estalzí</i>
<i>emprar</i>	<i>llimpiar el fumeral/la fumera</i>
<i>tovalló</i>	<i>dalt</i>

<i>dinar</i>	<i>baix</i>
<i>sopar</i>	<i>la porta</i>
<i>ressopó</i>	<i>segon plat</i>
<i>sopa</i>	<i>obrir</i>
<i>caldo</i>	<i>pany</i>
<i>bullir</i>	<i>clau</i>
<i>saler</i>	<i>biga</i>
<i>paella</i>	<i>garrafa</i>
<i>arròs (masc.)</i>	<i>escala</i>
<i>canaló</i>	<i>baixar</i>
<i>truita</i>	<i>escaló</i>
<i>lo morter</i>	<i>finestra</i>
<i>all i oli</i>	<i>vidre</i>
<i>tacar</i>	<i>misto</i>
<i>sofre</i>	<i>lo sucre</i>
<i>encendre (Gi > enc[ɛ]ndre)</i>	<i>apagar</i>
<i>aixeta</i>	<i>bufador</i>
<i>eixugar (els plats; torcar a Mi)</i>	<i>tovallola</i>
<i>banyera</i>	<i>llit</i>
<i>llençol</i>	<i>cobrellit</i>
<i>vànua</i>	<i>colxa</i>
<i>té molta son</i>	<i>l'armari</i>
<i>plegar</i>	<i>desar</i>
<i>tocador</i>	<i>flama</i>
<i>bassurero</i>	<i>drapaire (tb. canquillaire)</i>
<i>agulla</i>	<i>troca (menys), madeixa, cabdell</i>
<i>roba astesa</i>	<i>lo canó de les agulles</i>
<i>rentar</i>	<i>safarejos públics⁵⁵⁶</i>
<i>sabó</i>	<i>le[χ]ía</i>
<i>brut</i>	<i>ou de surgir</i>
<i>agulla de cosir</i>	<i>agulla de cap</i>
<i>didal</i>	<i>fil</i>
<i>lo coixí de les agulles</i>	<i>dins o dintre</i>
<i>planxa</i>	<i>cèntims, quartos</i>
<i>deure</i>	<i>defensar</i>
<i>fugir</i>	<i>vergonya</i>
<i>fora</i>	<i>capsa</i>
<i>canalera</i>	<i>espelmatòria</i>
<i>va[χ]illa/Fa tb. fregassa</i>	<i>rajola</i>
<i>fato</i>	<i>doble</i>
<i>truita</i>	<i>xalar</i>
<i>màquina</i>	<i>vagó</i>
<i>estació</i>	<i>cotxe</i>
<i>via</i>	<i>tren</i>
<i>carretera/carr[a]tera</i>	<i>voltafocs</i>

⁵⁵⁶ El riu a molts pobles; a la Palma rentadors.

MOSTRA DE SOLUCIONS COMPARTIDES AMB VARIACIÓ FONÈTICA

peladilla/peradilla/pedadilla
xocolate/xicolate
esmorzar/amorzar
croqueta/cloqueta
menjar/minjar
gàbia

torró/tarró
cuina/cunya
cortina/quartina
afartâ's/fartâ's
menjador/minjador
aigua

ANÀLISI I COMENTARI D'ALGUNS MOTS

Són mots d'ús general per tot el català occidental *bres* i *bressar* (bressol i bressolar; usats també, segons Navarro (1996, I: 252), en balear i tarragoní). Com a sinònims de *bressar*, en alguns parlars de la comarca també es va recollir *arrunsar*, a Se, Ti, *ronsellar*, a Gi, *gronxar*, a Ga, i *agronxar*, a As), *lo foc* (la llar; també en tarragoní. A la Torre només es va recollir *llar de foc*), *estalzi* (sutge), *esgorfa* (i la variant *engorfa* a Pa i Ri).⁵⁵⁷

Les variants tradicionals en l'occidental *espill* i *granera* estan sent substituïdes per les formes orientals *mirall* i *escombra*, però el manteniment o el canvi no es troba en el mateix grau en tots els parlars. Conserven encara les formes occidentals amb prou rendiment a Faió, Flix, Ginestar, Móra d'Ebre, Miravet, Rasquera i Vinebre. Els parlars de la Palma i la Torre ja han substituït totalment les dos formes,⁵⁵⁸ es troben en un procés avançat de canvi Darmós i Garcia. A la resta alternen les dos solucions: les generacions més grans mantenen les formes autòctones i les més jòvens les han substituït per les orientals.

Variants nord-occidentals recollides dispersament per la comarca són *botera* (a les localitats situades al nord del Pas de l'Ase; a Garcia, Darmós i la Serra *gatonera*,⁵⁵⁹ a la resta *gatera*, que seria la forma més pròpia del valencià; només a Miravet s'ha recollit *forada*); *llumera* (biga mestra, només dita així a Flix, la Palma i Ribera-roja; a la resta la forma més estesa és la tortosina *travessera*); *balda* (Pa, To, Vi per referir-se al picaport; a la resta de parlars s'usa *picaportes* —Fl— o *picaport* —la resta—); *senalla* (cistell gros a Be, Fa, Gi, Ri),⁵⁶⁰ *bufador* (tots els parlars); *galleta* (galleda a tots els parlars, llevat de Da, Be, Gi i Ra).

També es poden recollir, però, paral·lelismes amb el valencià, alguns amb una extensió major que altres. Així, *aforrar* es limita al parlar de Faió; la resta usen les variants d'ús més general *estuiar* —As, Be, Da, Fl, Gi, Mn, Pa, Ri, Se, Ti, To, Vi—, *estoviar* —Ga, Me, Mi, Ra— i el castellanisme *ahorrar*; recollit a la majoria de parlars.⁵⁶¹ També ocupa una extensió reduïda *matalap*, que es limita a les localitats més sud-occidentals de Miravet i Rasquera (a la resta

⁵⁵⁷ Amb canvi de la lateral alveolar en síl·laba travada i aglutinació inicial, es distancia formalment de la solució oriental *golfa*. A Faió es va recollir *sonalar*; Navarro (1996, I: 253) també enregistra la mateixa forma a Favara i la Pobla de Massalua i explica que s'hi produeix una metàtesi consonàntica a partir de *solonar*, variant recollida per ell a Maella i Nonasp i localitzada també per Alcover a Vistabella del Maestrat.

⁵⁵⁸ L'ALDT (m.124 i 125), que enquesta la Torre, també hi assenyala, només, *escombra* i *escombrar*.

⁵⁵⁹ El DCVB (6: 231) situa aquesta variant al Pont de Suert, Senterada, l'Urgellet, Balaguer, Lleida, el Pla d'Urgell i Ribera de Sió.

⁵⁶⁰ A totes les localitats també *cistell*. El DCVB (9: 819) distingeix, pel que fa a la mida, entre *senalla*, que seria gran, i *senalló*, més petit. En els parlars de la Ribera, però, no es va recollir cap mena de distinció semàntica entre aquests termes, sinó que s'usava una forma o l'altra en funció de les localitats. Així com el primer s'estén sobretot en català nord-occidental, el segon és més propi de les comarques del Priorat i del Camp de Tarragona i, a la Ribera d'Ebre, ha estat enregistrarat a As, Be, Fl, Ga, Mi, Pa, To. A la resta de localitats la variant usada és *senall*.

⁵⁶¹ La variant valenciana s'estén, també, per la totalitat de la Terra Alta, segons Navarro (1996, I: 253).

matalàs). En canvi, és molt més general l'ús de *fumeral*, només en diuen *fumera* a Da, Pa, Se, Ti, To (a Mn i To es va recollir, també, *ximenea*). *Poal*, que seria una variant valenciana i balear, és la designació de la galleda usada en els parlars del sud de la comarca (Be, Gi i Ra, però a Rasquera *poval*).

Les *ametlles garrapinyades* reben aquest nom a Da, Pa, Se, Ti; són *rampinyades* a Vi, *rapinyades* a Fl, *ranyoses* també a Fl i *ronyoses* a Fa i Ri (aquest, terme valencià). En canvi, són *ametles ronyoses* a Ra, *ametles garrampinyades* a Mn, *rampinyades* a Me i *garrapinyades* a As, Be, Ga, Gi, Mi i To.

Un altre paral·lelisme amb el valencià, en aquest cas molt reduït en extensió, el trobem en el mot *faena*, usual només a Mi i Ra. A la resta de localitats s'usen les formes *feina* (Ga, Gi, Me, Ri, Ti) i *fenya* (As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mn, Pa, Ri, Se, Ti, To, Vi).⁵⁶²

Altres variants lèxiques estan localitzades només en tortosí, com ara *blanquejar* (emblanquinar), *arpeta*, *aixorejar-se*, *menejar-se* o *sorollar-se* per *bellugar-se*, variants recollides a Gi, Mi, Ra.

Són termes localitzats en lleidatà, en canvi, *selló*, forma únicament recollida a la Palma per designar el *pitxell*, que és la variant de la resta de parlars; *sellona* —feminització a partir de *silló* o *selló* per anomenar els gerros d'aigua a Mi i Ra—; *pinte* (masc.), només recollit a Faió, a la resta *pinta*.

En aquest darrer parlar s'ha recollit, també, un paral·lelisme amb el pallarès i el ribagorçà: *trossa*, per *feix*.

De vegades, igual com en altres camps semàntics, sorprèn la diversitat onomasiològica de diversos estris:

<i>guardiola</i>	amb 8 variants: <i>guardiola</i> : As, Da, Fa, Gi, Mn, Pa, Se, To, Vi; <i>vedrigola</i> : Ri; <i>vidriola</i> : Da, Fl, Ga, Ti; <i>gurdiola</i> : Me; <i>girigola</i> : Be; <i>gidigola</i> : Mi; <i>vidrigola</i> : Gi; <i>grudiola</i> : Ra (mapa 11/1214)
<i>trespeus</i>	amb 7 variants: <i>moces de trespeus</i> : Se; <i>moces</i> : Da; <i>ferros</i> : Gi, Mi, Ra; <i>moça</i> : Ga; <i>mocetes</i> : As, Fl, Me, Mi, Ri, Ti, To, Vi; <i>mocetes amb peu</i> : Ri; <i>trespeus</i> : Be, Da, Fa, Ga, Pa, To, Vi (mapa 11/1064)
<i>gargola</i>	amb 7 variants: <i>canterella</i> : Fa; <i>cantereta</i> : As, Ga, Pa, Ri; <i>cantrella</i> : Fl, To; <i>cantarella</i> : Vi; <i>gargotera</i> : Me; <i>gargutera</i> : Mn; <i>gargola</i> : Be, Da, Gi, Mi, Ra, Se, Ti (mapa 11/1095)
<i>tapadora</i>	amb 7 variants: <i>cobertora</i> : As, Da, Fl, Ga, Mi, Pa, Ri, Vi; <i>cubertora</i> : (amb tancament de la vocal velar pretònica inicial) Me, Ti, To, Vi; <i>corbitora</i> : (amb metàtesi de líquida i tancament de /e/ en [i]) Be, Gi; <i>cobretora</i> : (amb metàtesi regresiva de líquida) Mi; <i>cobertona</i> : (amb dissimilació de líquides) Se; <i>carbitor</i> : (amb metàtesi de líquida, tancament de /e/ en [i] i dissimilació de la vocal pretònica inicial) Ra; <i>corbetora</i> : (amb metàtesi de líquida vibrant) Fa, Mn (mapa 11/1113)
<i>aiguamanil</i>	amb 6 variants: <i>palancanero</i> : Da, Mn; <i>rentamans</i> : Gi; <i>palangana</i> : Mi, Se, Ti; <i>palanca</i> : Be, Ga, Me, Ra; <i>palanganer</i> : To; <i>palanganero</i> : As, Da, Fa, Fl, Mn, Pa, Ri, Vi (mapa 11/1152)

⁵⁶² Segons Navarro (1996, I: 254), *faena* és la forma comuna de la llengua clàssica i limitada, avui, al valencià i al tortosí. Prové de l'ètim FACENDA, el qual dona també la forma de l'espanyol *hacienda*, seguint les lleis fonètiques pròpies d'aquesta llengua. Segons Coromines (DECat, 3: 926), l'ús de *faena* en espanyol i en portuguès és un préstec del català.

De la feina que consisteix a escórrer l'aigua de la roba una vegada s'ha esbandit, se'n diu *estrènyer* a Vi, *esprémer* a Me i Ti, *tòrcer* a Ga i Ra, i *escórrer* a la resta de localitats.

El Pas de l'Ase torna a fer de frontera natural que parteix la comarca en dos parts, segons el terme lèxic usat per indicar l'acció de mullar el carrer, després d'haver escombrat. Així, a tots els pobles de la meitat nord aquesta acció es diu *arruixar el carrer*; en els de la meitat sud, en canvi, la designació és *regar el carrer* (a Me també es va recollir *xapullejar*). La pedra que hi ha posada horitzontalment davant de la porta, que s'alça des de terra, per seure-hi, es diu *pedrís* a tots els pobles de la meitat nord, llevat de Faió, i *brancal* o *barancal* (Fa i Ti) a tots els de la meitat sud i Faió. El forat de la porta pel qual entrava i sortia el gat s'anomena *botera* a tots els parlars situats al nord del Pas de l'Ase i *gatera* o *gatonera* als del sud (en paràgrafs precedents ja s'ha comentat la ubicació dialectal d'aquests termes).

Les interferències lèxiques de l'espanyol també afecten aquest camp semàntic i, així, són formes generals a la comarca *respaldo* (de la cadira), *caldo* (brou), *bassurero* (escombraire), *le[x]ia*,⁵⁶³ *mistos*, *bande[χ]a* (alternant amb *plàtera* o *platra* a la majoria de localitats), *va[x]illa*, *cutxeron* (o *cutxaron*, per cullerot), *messita* (però *tauleta de nit* a Da, Ga, Pa, Se, To, Vi i *tauleta* a Fa), *dispensa* (rebost a Be, Me, Mi, Mn, Ra), *màrmol* (taulell de la cuina, a As, Be, Fa, Mi, Pa, Se, To) o *cassos* (però *cassons* a As i Se i *perols* a Be).

En altres mots, l'ús és molt més restringit a parlars determinats, en funció del terme lèxic. Només a Faió es recull *maceta*, juntament amb *test*, per *parra* (forma més general a la comarca) o *torreta* (Pa, Se, Ti) o *tabic* o *tabique* (envà). Només a Riba-roja i Tivissa usen *grífo*, alternant amb *aixeta*. El llindar de la porta és el *lindar* a Fa, Ga, Mi, To. De les frontisses en diuen *golfos* a As, Da, Ga, Gi, Me, Se, Ti, To, Vi, i *visagres* a Fa, Fl i Ri. El setrill s'anomena *aceitera* a Rasquera i presenta una forma derivada a partir del primitiu *oli*, amb diftongació de la vocal incial, que esdevé àtona, a Faió: *aulier*. A Faió, Flix i Miravet, per anomenar el fregall, es va recollir la forma metonímica *espart*, localitzada per Navarro (1996, I: 254) a la Terra Alta

Algunes variants lèxiques recollides no han estat documentades en els altres treballs consultats: *roncellar* (bressar a Gi, on conviu amb aquesta forma, més general a la comarca); *beure a galo* (Ra) o *beure a l'aire* (Mi), per *beure a galet*; *tuno* (dropo, a To); *pedrís* (taulell de la cuina a Fa, Gi, Ra i Ti); *sostovar* (atiar el foc, a Be; no recollit pel DCVB amb aquest sentit) i *llepla*, *llepla*, per *llaminer* o *llépol*, forma pròpia de Flix (*llépol/llepla* a As, Ri, To i Vi).⁵⁶⁴

L'adjectiu qualificatiu *llord* presenta un alt rendiment a la majoria de localitats de la comarca i és usat com a sinònim de *lleig*. Només a Móra d'Ebre, a la Palma i a la Torre té el sentit de *brut*.⁵⁶⁵

⁵⁶³ Quan el lleixiu és químic es designa amb el castellanisme, però els informants recorden que antigament, en lloc de fer servir lleixiu químic, se n'usava un altre tipus, elaborat a partir de cendra i clafolls d'ametlla, i d'aquest se'n deia *lleixiu* o *llexiu*.

⁵⁶⁴ Coromines (DECat, 5: 161) indica que *llépol* és un adjectiu molt usat al Priorat: "És usadíssim en el Priorat, començant per la cobla tòpica: a Vinebre piquen preve, / a la Torra, caragols; / a la Figuera són *lèpols*, / i a Cabassers, bocamolls + que anoto segons la pronúncia del Lloar".

⁵⁶⁵ Alcover (DCVB, 7: 54) recull el terme amb el primer sentit a Bot i Tortosa i amb el segon a Tremp, Lleida, l'Urgell, la Segarra, el Camp de Tarragona i el Priorat.

Les solucions recollides en aquesta investigació difereixen, en alguns casos, de les recollides per a la confecció de l'ALDC. Així, són divergències destacades:

	ALDC	ALRE
<i>la mestressa de la casa</i> <i>el criat</i>	<i>ama</i> (Ri; m.223) <i>criat, mosso, mosset</i> (Ri; m.224)	<i>mestressa</i> (Ri; m.11/895) <i>criat</i> (Ri; m. 11/896)
<i>la criada</i> <i>el llindar</i> <i>el pestell</i> <i>trucar a la porta</i> <i>frontissa</i> <i>la cort dels porcs</i> <i>golfà</i> <i>la gibrella</i> <i>bressolar</i>	<i>mossa, criada</i> (Mn, Ri; m.225) <i>llindar</i> (Mn; m.226) <i>pestell</i> (Ri; m.229) <i>picar</i> (Ri); <i>trucar</i> (Mn; m.234) <i>frontissa</i> (Ri; m.236) <i>corral</i> (Mn; m.248) <i>rebot</i> (Ri; m.253) <i>pitxella</i> (Ri; m.258) <i>gronsar</i> (Ri); <i>agronsar</i> (Mn; m.266)	<i>criada</i> (Mn, Ri; m.11/897) <i>llindar</i> (Mn; m. 11/906) <i>postell</i> (Ri; m.11/913) <i>trucar</i> (Ri); <i>picar</i> (Mn; m.11/915) <i>visagra</i> (Ri; m.11/911) <i>soll</i> (Mn; m.4/409) <i>angorfa</i> (Ri; m.11/901) <i>palancana</i> (Ri; m.11/1022) <i>bressar</i> (Mn, Ri; m.11/1043)
<i>la màrfega</i>	<i>aumàrfia</i> (Ri); <i>màrfiga</i> (Mn; m.268)	<i>màrfia</i> (Ri); <i>aumàrfiga</i> (Mn; m.11/1031)
<i>l'escalfallits</i>	<i>pedra calenta</i> (Ri) <i>braser</i> (Mn; m.272)	<i>escalfallits</i> (Ri) <i>escaufallits</i> (Mn; m.11/1038)
<i>l'orinal</i> <i>el paviment</i> <i>el respallier</i> <i>el piló</i> <i>el trespeus</i>	<i>aurinal, bací</i> (Ri; m.278) <i>padiment</i> (Mn; m.279) <i>esquena</i> (Mn; m.297) <i>tronc</i> (Ri; m.309) <i>peus, mocetes</i> (Ri; m.321) <i>mocetes, trespeus</i> (Mn)	<i>aurinal</i> (Ri; m.11/1041) <i>trespol</i> (Mn; m.11/917) <i>respaldo</i> (Mn) <i>talòs</i> (Ri; m.11/936) <i>mocetes</i> (Mn, Ri; m.11/945)
<i>el girapeix</i>	<i>arpetà</i> (Mn) <i>paleta</i> (Ri; m.329)	<i>rasera</i> (Mn; m.11/955) <i>arpetà</i> (Ri)
<i>el cullerot</i> <i>el gerro d'aigua</i> <i>la galleda</i>	<i>cutxeron</i> (Mn; m.330) <i>pitxella</i> (Ri; m.347) <i>poal, galleta</i> (modern; Mn; m.349)	<i>cullerot</i> (Mn; m.11/957) <i>gerro</i> (Ri; m.11/962) <i>galleta</i> (Mn; m.8/684)
<i>un plat fondo</i> <i>els estalvis</i> <i>l'esmorzar</i> <i>carn a la brasa</i> <i>l'aigüera</i> <i>l'eixugamà</i> <i>esbandir</i> <i>escórrer</i>	<i>plat soper</i> (Ri; m.357) <i>estauvis</i> (Mn, Ri; m.367) <i>[a]rmozar</i> (Ri; m.377) <i>carn rostida</i> (Ri; m.388) <i>aigüera</i> (Ri; m.397) <i>eixugamans</i> (Mn; m.400) <i>rentar</i> (Ri; m.415) <i>esprimir</i> (Ri; m.416) <i>escórrer, estrényer</i> (Mn)	<i>plat fondo</i> (Ri) <i>estalvis</i> (Ri), <i>estàuvins</i> (Mn; 11/965) <i>[a]smorzar</i> (Ri) <i>carn a la brasa</i> (Ri; m.11/940) <i>les piques</i> (Ri; 11/1011) <i>drap</i> (Mn; m.11/1054) <i>esbandir</i> (Mn, Ri; m.11/1065) <i>escórrer</i> (Mn, Ri; m.11/1066)
<i>una agulla d'estendre</i>	<i>gafa</i> (Ri; m.428) <i>pinsa</i> (Mn)	<i>agulla</i> (Mn, Ri)
<i>sargir</i> <i>el coixí de les agulles</i> <i>la biga</i> <i>la jàssera</i>	<i>sergir</i> (Ri; m.422) <i>pereta</i> (Mn; m.427) <i>trevesa</i> (Ri; m.442) <i>biga</i> (Ri; m.443)	<i>s[u]rgir</i> (Ri; m.11/1071) <i>coixí de les agulles</i> (Mn) <i>biga</i> (Ri) <i>llumera</i> (Ri, m.11/916)

4.1.12 El vestit

<i>les enagües</i>	<i>[a]naues</i> : As, Fa, Fl, Pa, Ri, Ti; <i>[a]nagües</i> : Be, Da, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra — <i>nagües</i> —, Se, Ti — <i>enagües</i> —, To, Vi; <i>refa[χ]a</i> : Gi, Mi; <i>marinyac</i> : Da (mapa 12/1094)
<i>la brusa</i>	<i>xambra</i> . ⁵⁶⁶ As, Fa, Ga, Pa, To; <i>brusa</i> : As, Be, Da, Fl, Ga, Gi, Me, Mn, Pa, Ra, Ri, Ti, To, Vi; <i>cos</i> : Fl, Gi, Pa, Vi; <i>saco</i> : Be, Fl, Ga, Mi; <i>saiet</i> : Gi; <i>camisa</i> : Se (mapa 12/1095)
<i>la toca</i>	<i>mantellina</i> : As, Be, Da, Fa, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se; <i>toquilla</i> : Fa; <i>toga</i> : Fl; <i>toca</i> : Gi, Pa, Se, Ti, To, Vi; <i>mocador de cap</i> : Fl (mapa 12/1096)
<i>davant</i>	<i>d[a]vantal</i> : Ga, Gi; <i>mandil</i> : Ri, <i>manil</i> : Ti (antigament); <i>d[e]vantal</i> : resta de parlars i Fa i Ga (mapa 12.1097)
<i>faldetes</i> ⁵⁶⁷	<i>faldetes</i> : tots els parlars; <i>falda</i> : Fa, Gi (mapa 12/1098)
<i>calces</i> ⁵⁶⁸	<i>calces</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>calçons</i> : Be, Me, Mi (mapa 12/1099)
<i>mantó</i>	<i>manto</i> : Gi, Me, Ti; <i>manteleta</i> : Pa, Vi; <i>manton</i> : resta de parlars (mapa 12/1100)
<i>armilla</i>	<i>cosset</i> : Fa; <i>armilla</i> : As, Be, Da, Fl, Ga, Gi, Me, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>gipó</i> : Be, Gi, Mi, Ra; <i>xaleco</i> : Fl, Mn, Vi —[z]aleco—; <i>sin mangues</i> : Ti (mapa 12/1101)
<i>cotilla</i>	<i>cosset</i> . ⁵⁶⁹ Me; <i>c[u]tilla</i> : Be, Ga, Ri, To; <i>cotilla</i> : resta de parlars (mapa 12/1102)
<i>calça curta</i>	<i>calça curta</i> : As, Be, Da, Fa, Gi, Mi, Mn, Pa, Ri, Se, Ti; <i>calçons</i> : Fl, Ga, Me, Ra, To, Vi; <i>calces curtes</i> : Be (mapa 12/1103)
<i>espartdenya</i>	<i>espartdenya</i> : Fa, Ga, Pa; <i>espartdenya en vetes</i> : Ri; <i>espartdenya de vetes</i> : Fl; <i>espartdenya de veta negra</i> : Vi; <i>espartdenya de vetes</i> : As, Da, Mn, Se, To; <i>espartdenya de pagès</i> : Me, Ti; <i>espartdenya amb vetes</i> : Be; <i>espartdenya de veta</i> : Mi; <i>espartd[ε]nya</i> : Gi; <i>espartdenya en veta</i> : Ra (mapa 12/1104)
<i>calcetes</i> ⁵⁷⁰	<i>bragues</i> : Fa, Ga, Gi, Me, Ra; <i>calcetes</i> : As; <i>pantalons</i> : Ra; ⁵⁷¹ <i>calces</i> : As, Be, Da, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi (mapa 12/1106)

⁵⁶⁶ Segons alguns informants la *xambra* és una peça que anava davall de la brusa; segons altres, era la mateixa peça de roba. A Garcia i la Palma, els informants coincideixen a considerar-la una peça interior. Tot i això, Alcover (DCVB) la defineix com a “mena de brusa que porten les dones damunt la camisa per estar per casa”.

⁵⁶⁷ El DCVB defineix *faldetes* com “falda de dona”. Tot i això, a la Ribera d’Ebre es reserva el terme per a les faldilles llargues que portaven antigament les dones. La *falda* o *faldilla* seria la peça de roba femenina actual.

⁵⁶⁸ Peça de vestit femení que cobria separatament les cames, adaptant-se al seu contorn i en la part superior es subjectava a l’entorn de la cintura.

⁵⁶⁹ Aquest mot —*cosset*— ha estat recollit amb diferents accepcions: en el parlar de Faió és un sinònim de *gipó* o *armilla*; en el de Móra d’Ebre és equivalent a *cotilla*. Alcover (DCVB) recull les dos accepcions del terme i ubica la primera a Fraga, Bonansa, Lleida, Senterada i Massalcoreig i la segona al Camp de Tarragona i al Maestrat.

⁵⁷⁰ Peça de roba interior femenina que es porta davall de l’altra roba.

⁵⁷¹ Actualment obsolet amb aquest sentit.

<i>vestit-jaqueta</i>	<i>traje-jaqueta</i> : As, Be, Da, Fa, Ga, Mi, Vi; <i>vestit-jaqueta</i> : resta de parlars (mapa 12/1107)
<i>faldilla</i>	<i>faldilla</i> : Da, Fa, Fl, Gi, Mn, Pa, Ri, Se, Ti; <i>fandilla</i> : Pa, Mn, Se; <i>falda</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Ra, Ri, To, Vi (mapa 12/1108)
<i>jersei</i>	<i>jarsei</i> : Da, Gi; <i>jarsé</i> : resta de parlars (mapa 12/1109)
<i>mitges</i>	<i>calces</i> : Ra; <i>mitges</i> : ⁵⁷² tots els parlars (mapa 12/1110)
<i>lligacames</i>	<i>lligacames</i> : As, Be, Fa, Ga, Me, Pa, Se, Ti, To; <i>lligacama</i> : Da, Ri, Vi; <i>lliguescames</i> : Fl, Gi, Mi, Ra, Se; <i>lliguescama</i> : Mn (mapa 12/1111)
<i>camisa de dormir</i>	<i>camison</i> : As, Fa, Fl, Me, Ri; <i>camisa de dormir</i> : Be, Da, Ga, Gi, Mi, Mn, Pa, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>camisa</i> : Ra (mapa 12/1112)
<i>estrenyecaps</i>	<i>còfia</i> : Fa, Fl, Mi, To; <i>red</i> : Fa, Ri, Vi; <i>estrenyecaps</i> : Be, Da — <i>estreny[a]caps</i> —, Ga, Me, Pa, Se; <i>dormidor</i> : As, Ra, Ti; <i>gorro</i> : Ga, Mi, Mn; <i>gorra</i> : Me; <i>s[a]rracaps</i> : Gi (mapa 12/1113)
<i>guant</i>	<i>guant</i> : Be, Fl, Ga, Gi, Mi, Ra; <i>guà</i> : resta de parlars (mapa 12/1114)
<i>collaret</i>	<i>collaret</i> : Be, Da, Fa, Ga, Gi, Mi, Vi; <i>colleret</i> : As, Ra, Ri, Se, Ti; <i>collar</i> : Fl, Me; <i>culleret</i> : Mn, Pa, To (mapa 12/1115)
<i>presumida</i>	<i>tòfola</i> : Gi; <i>presumida</i> : tots els parlars (mapa 12/1117)
<i>samarreta</i>	<i>camiseta</i> : Ra; <i>s[e]marreta</i> : Da; <i>samarreta</i> : resta de parlars (mapa 12/1118)
<i>calçotets</i>	<i>panyos</i> : Ga; ⁵⁷³ <i>calçotets</i> : tots els parlars (mapa 12/1119)
<i>màniga</i>	<i>mànquia</i> : Fa; <i>mànega</i> : Da; <i>mània</i> : Ri; <i>màniga</i> : resta de parlars i Darmós (mapa 12/1120)
<i>americana</i>	<i>jaqueta</i> : Fa; <i>americana</i> : resta de parlars; <i>gac</i> : Darmós ⁵⁷⁴ (mapa 12/1121)
<i>esguinzat</i>	<i>un set</i> : Mn, Ti; <i>esquixat</i> : Fl, To, Vi; <i>estripat</i> : Ga, Mn, Pa, Ri, Se, Ti; <i>esguinzat</i> : As, Be, Da, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra; <i>esgarrat</i> : Fa (mapa 12/1122)
<i>corbatí</i>	<i>llacet</i> : Da, Fa, Ga, To; <i>pa[χ]arita</i> : As, Be, Da, Fa, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>corbatí</i> : Fl; <i>llaç</i> : Gi (mapa 12/1123)
<i>suèter</i>	<i>pullòver</i> : Be, Da — <i>pull[ó]ver</i> —, Ri — <i>p[o]ll[ó]ver</i> —; <i>suéter amb mànigues</i> : Me; <i>suéter</i> : Mn, Vi; <i>jarsé</i> : As, Be, Fa, Fl, Ga, Gi, Mi, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To (mapa 12/1124)
<i>corretja</i>	<i>corretja</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Ti, Vi; <i>cinturon</i> : Pa, Se, Vi; <i>centiron</i> : Pa; <i>centuron</i> : Gi, To; <i>correig</i> : Ga, Gi — <i>corr[ε]lig</i> —, Se, To; <i>cinturó</i> : Da, Ga (mapa 12/1125)

⁵⁷² En el parlar de Rasquera el terme *calces* actualment es troba en desús, però antigament era la forma més general. Pel que fa a les dos variants de *mitges* (amb prepalatal fricativa o africada), vegeu el capítol 1.3.3.3 de fonètica.

⁵⁷³ Es deia antigament.

⁵⁷⁴ Es deia abans; actualment en desús.

<i>bolquers</i>	<i>faldassos</i> : Fa; <i>panyals</i> : Be, Da, Fa, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Se, To; <i>paquet</i> : As, Da, Ga, Pa, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>potra</i> : Be, Fl, Ga; <i>bolquims</i> : Mi, Mn, Se, Ti; <i>bolquers</i> : Da, Ga, Gi, Ti (mapa 12/1126)
<i>pitet</i>	<i>pitet</i> : Ga; <i>sopero</i> : As, Da, Pa, Se, To, Vi; <i>bavero</i> : Be, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, Vi (mapa 12/1127)
<i>nuet</i>	<i>despullat</i> : As, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mn, Ri, Se, Ti, Vi; <i>nu</i> : Pa; <i>nuet</i> : As, Be, Da, Fl, Gi — <i>nu[ɛ]t</i> —, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, To, To, Vi; <i>nuset</i> : Ga (mapa 12/1128)
<i>agafat de la mà</i>	<i>agarrat de la mà</i> : Fa, Gi, Mn, Se, Ti; <i>agafat pè la mà</i> : Ra, Ri, Ti; <i>agafat de la mà</i> : As, Be, Da, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Pa, To, Vi (mapa 12/1129)
<i>mitjó</i>	<i>peüc</i> : Fa; ⁵⁷⁵ <i>mitjó</i> : ⁵⁷⁶ tots els parlars (mapa 12/1130)
<i>bonic</i>	<i>ma[χ]o</i> : Fa; <i>maco</i> : Be, Gi; <i>bonic</i> : resta de parlars i Gi (mapa 12/1131) ⁵⁷⁷
<i>bamba</i>	<i>espartenya d'esport</i> : Fa; <i>sapatilla</i> : Fa, Gi, Ri; <i>espartenya</i> : Fl, Ri; <i>bamba</i> : As, Be, Da, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Se, Vi; <i>esportiva</i> : To; <i>espartenya</i> : As; <i>sabatilla</i> : Ga, Ra, Ti; <i>espartenya d'esport</i> : Fa (mapa 12/1133)
<i>recalç</i>	<i>espartenyot</i> : Fa; <i>recalçot</i> : Ri; <i>recalç</i> : resta de parlars (mapa 12/1134)
<i>avarca</i>	<i>avarca</i> : Be, Fa, Me, Ri; <i>auvarca</i> : resta de parlars (mapa 12/1135)
<i>mocador de cap</i>	<i>mocador al cap</i> : Da, Fa, Mi; <i>macador al cap</i> : Ra, Ri; <i>mocador</i> : Fl, Ga, Mn, Vi; <i>mocador del cap</i> : Be, Me, Pa, Se, Ti; <i>mocador de cap</i> : As, Gi, To (mapa 12/1137)
<i>barret</i>	<i>barret</i> : As, Da, Ga, Gi — <i>barr[ɛ]t</i> —, Me, Mi, Pa, Ti, To; <i>sombrero</i> : Be, Fa, Fl, Mn, Ra, Ri, Se, Vi (mapa 12/1138)
<i>bisera</i>	<i>bisera</i> : As, Be, Da, Fa — <i>bi[s]era</i> —, Fl, Ga, Mi, Mn, Pa, Ri, To, Vi; <i>ala</i> : Fl; <i>pala</i> : Me, Ra, Se, Ti; <i>paleta</i> : Gi (mapa 12/1139)
<i>gorra de cop</i>	<i>gorra de cop</i> : Be, Da, Fa; <i>sombrero de cop</i> : Fl; <i>xitxonera</i> : Pa, Ri, Vi; <i>barret de cop</i> : As, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Se, Ti, To (mapa 12/1140)
<i>braçalet</i>	<i>pulsera</i> : As, Fa, Me, Mi, Mn, Ri, Se, Ti; <i>braçalet</i> : As, Be, Da, Fa, Fl — <i>brac[e]let</i> —, Ga, Gi — <i>braçal[ɛ]t</i> —, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi — <i>brac[e]let</i> — (mapa 12/1141)
<i>botes d'aigua</i>	<i>catusques</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mn, Se, Ti, To, Vi; <i>cataiusques</i> : As, Mi, Pa, Ri; <i>botes d'aigua</i> : Ri; <i>catausques</i> : Ra (mapa 12/1142)

⁵⁷⁵ Com a sinònim de *mitjó*, és propi del balear.

⁵⁷⁶ Per a l'articulació de la consonant prepalatal, consulteu el capítol 2.3.3 de fonètica.

⁵⁷⁷ Amb tncament de la /o/ en [u] a Da, Mn, Pa, Ra, Se, Ti.

LLISTA DE NOMS COMUNS

<i>sostens</i>	<i>arracada</i> /tb. <i>aurella</i> : Gi
<i>llarg</i>	<i>gorra</i>
<i>jaquet</i>	<i>biso</i>
<i>pijama</i>	<i>bata</i>
<i>guant</i>	<i>tirant</i>
<i>gabardina</i>	<i>camisa</i>
<i>traje</i>	<i>pantalons</i>
<i>camal</i>	<i>corbata</i>
<i>butxaca</i>	<i>descalç</i>
<i>sabata</i>	<i>cordó</i>
<i>lligar</i>	<i>un nus</i> (tb. <i>un llaç</i>)
<i>bota</i>	<i>sandàlia</i>
<i>faixa</i>	<i>botana</i>
<i>manteleta</i>	<i>boina</i> / <i>bonya</i> ⁵⁷⁸

ANÀLISI I COMENTARI D'ALGUNS MOTS

En aquest camp semàntic es recullen, esparsament, formes localitzades per tota la geografia tortosina, com ara *mandil*, amb el significat de davantal, a Riba-roja. Aquest mot és localitzat per Navarro (1996, I: 258) a Maella i a Favara (aquí amb la variant *manil*) i, molt abans, per Alcover (DCVB) a Puigcerdà i a les Terres de l'Ebre. També són tortosines les formes *sarracaps* (gorra de dormir), recollida a Ginestar i localitzada també a la comarca veïna de la Terra Alta,⁵⁷⁹ *bolquims* (bolquers a Miravet, Móra la Nova i la Serra d'Almos) i *botana*.

A banda de les formes lèxiques compartides amb el subdialecte tortosí, també s'ha recollit alguns paral·lelismes amb el dialecte valencià, com ara *falda* (general a la comarca, llevat de Flix, Móra la Nova, la Palma, la Serra i Tivissa, que usen el castellanisme *faldilla*), *nuet* (despullat),⁵⁸⁰ *camal* (dels pantalons), *calces* (mitges). Pel que fa a aquest últim terme, l'única localitat en què va ser recollit és Rasquera, tot i que es va afegir a la resposta que actualment ja era una forma en desús; ha estat substituït per *mi[ʒ]es*, articulació també recollida a Benissanet, Ginestar, Miravet i Vinebre. A la resta de localitats aquest terme es pronuncia amb prepalatal africada, *mi[dʒ]es*.⁵⁸¹

⁵⁷⁸ Vegeu l'apartat 1.3.5.1 de fonètica.

⁵⁷⁹ L'*Atlas Lingüístic de la Diòcesi de Tortosa*, que enquesta les localitats riberenques de Móra d'Ebre, la Torre de l'Espanyol i Rasquera, també recull la forma *serracaps* a Rasquera (juntament amb *barret*), però el treball de camp realitzat per elaborar aquest estudi només hi va recollir *dormidor*. A la Torre i a Móra d'Ebre l'ALDT hi assenyala *barret*; aquí s'hi ha recollit *còfia* i *estrenyecaps*. Navarro (1996, I:258) qualifica com a tortosina la forma *sarracaps*; el terme *dormidor* el DCVB (4: 573) l'ubica al Camp de Tarragona; la forma *red* és un castellanisme.

⁵⁸⁰ A Garcia es va recollir la variant *nusets*, amb conservació de l'alveolar fricativa sonora intervocàlica.

⁵⁸¹ Navarro (1996, I: 258) també recull la forma més tradicional en català occidental —*calces*— a tota la Terra Alta, però matisa que, malgrat que és el terme enregistat sense excepció, “l'homonímia amb el mot del català central *calces* (que designa la peça de roba íntima que cobreix l'abdomen de les dones) està provocant el desplaçament formal d'aquella paraula. Així, a Arnes, Bot, Caseres, Corbera, la Fatarella, Horta i Vilalba també es recollí el mot *mitges*. Només a la Fatarella, la incorporació d'aquest terme innovador s'ha adaptat al diasistema fonètic de la comarca, per la qual cosa, la prepalatal és articulada fricativa —[míʒes]—. En canvi, a la resta de localitats aquesta adaptació fònica no s'ha produït i la prepalatal s'articula africada però sorda —[mítʃes]—. Aquesta seria, doncs, una interferència que afectaria el nivell lèxic i el fonètic alhora.”

En el parlar de Faió, l'única forma usada actualment és el castellanisme *bragues*, també recollit a Ga, Gi, Me i Ra, però en aquests quatre últims parlars alternant amb la forma més moderna *calces*.

Seguint amb la mateixa família de paraules, el que a la majoria de localitats de la comarca és els *mitjons* a Faió és els *peücs*. Aquest era el nom que rebien antigament els mitjons fets a casa amb llana, molt dobles, segons Navarro (1996, I: 259). Alcover (DCVB), però, indica que en balear s'usa com a sinònim de mitjons.

Navarro també explica que el terme *catusques* —amb les variants *cataiusques* i *cataüsques*—, utilitzat en tots els parlars per denominar les botes d'aigua, sembla que té el seu origen en l'antropònim rus *Katuska*.⁵⁸²

El substantiu plural *recalços*, usat per designar les espadnyes velles en tots els parlars excepte Faió i Riba-roja, és compartit amb els parlars tarragonins i tortosins (segons el DCVB); la variant *recalçots* —localitzada a Riba-roja— també es retroba al Camp de Tarragona, el Vendrell i la Conca de Barberà.

En aquest camp semàntic, igual com en els anteriors, són notables les interferències lèxiques de l'espanyol. Són manlleus d'aquesta llengua *manton* —localitzat a dotze localitats—, *camisón* —camisa de dormir, a As, Fa, Fl, Me i Ri—, *panyos* —calçotets, antigament a Garcia—, *sopero* o *bavero* —a totes les localitats—, *ma[χ]o* —bonic, a Faió—, *sapatilles* —sabatilles esportives a Ginestar—, *sombrero* —a vuit localitats—, *pi[χ]ama* —general—, *pa[χ]arita* —general—; *bragues* —a cinc localitats.

Alguns termes ofereixen un nombre considerable de variants:

- bamba* amb 8 variants: *espadnyia d'esport*: Fa; *sapatilla*: Gi; *espartenya*: Fl, Ri; *bamba*: As, Be, Da, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Se, Vi; *esportiva*: To; *espadnyia*: As; *sabatilla*: Ga, Ra, Ti; *espartenya d'esport*: Fa
- bolquers* amb 7 variants: *faldassos*: Fa; *panyals*: Be, Da, Fa, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Se, To; *paquet*: As, Da, Ga, Pa, Ri, Se, Ti, To, Vi; *potra*: Be, Fl, Ga; *bolquims*: Mi, Mn, Se; *bolquers*: Ga, Gi, Ti
- estrenyecaps* amb 6 variants: *còfia*: Fa, Fl, Mi, To; *red*: Fa, Ri, Vi; *estrenyecaps*: Be, Da —*estrenyacaps*—, Ga, Me, Pa, Se; *dormidor*: As, Ra, Ti; *gorro*: Ga, Mi, Mn; *gorra*: Me; *sarracaps*: Gi

Com a especificitats lèxiques, no recollides pels grans treballs lexicogràfics catalans, destaquen la forma anterior *còfia*, a Faió i Flix, per fer referència al *dormidor* (no apareix aquesta accepció del terme); *tòfola* per *presumida*, recollit a Ginestar; *mànguia* per *màniga*, a Faió, forma que presenta una metàtesi de la consonant velar, i, finalment, *faldassos*, *potra* i *paquet*, per *bolquers*.

En els parlars de la Ribera també es pot constatar aquest doblet fonètic, segons si els parlars han adaptat fonèticament el terme lèxic o si l'han assumit amb la pronúncia original.

⁵⁸² Aquest era, encara segons Navarro, el nom de la protagonista d'una sarsuela del compositor basc Pablo Solozábal, estrenada als anys trenta, titulada *Katuska la mujer rusa*. El calçat de la protagonista devia recordar les botes d'aigua i d'aquí, a partir d'una sinèdoque, es va popularitzar aquest nou significat.

També en aquest camp semàntic algunes solucions recollides en aquesta investigació difereixen de les recollides per a la confecció de l'ALDC. Així, són divergències destacades:

	ALDC	ALRE
<i>la jaqueta</i>	<i>jarsei</i> (Ri; m.182)	<i>jaqueta</i> (Ri)
<i>els enagos</i>	<i>biso</i> (Mn; m.183)	<i>anagües</i> (Mn; m.12/1094)
<i>les calces</i>	<i>bragues</i> (Mn; m.184)	<i>calces</i> (Mn; m.12/1106)
<i>el vestit de l'home</i>	<i>vestit</i> (Mn; m.187)	<i>tra[χ]e</i> (Mn)
<i>l'americana</i>	<i>jac</i> (Mn, Ri; m.188)	<i>americana</i> (Mn, Ri; m.12/1121)
<i>la gorra de cop</i>	<i>barret</i> (Mn; m.199)	<i>barret de cop</i> (Mn; m.12/1140)
<i>l'estrenyecaps</i>	<i>gorro</i> (Ri; m.200)	<i>red</i> (Ri; m.12/1113)
	<i>dormidor</i> (Mn)	<i>gorro</i> (Mn)
<i>una avarca</i>	<i>avarca</i> (Mn; m.207)	<i>auvarca</i> (Mn; m.12/1135)

4.1.13 La família: cicle de la vida

<i>l'anell de prometatge</i>	<i>l'anell de compromís</i> : Fa, Ra; <i>l'anell de prometatge</i> : Da, To; <i>l'anell de promesa</i> : resta de parlars (mapa 13/1144)
<i>estimar-se</i>	<i>vulgué's</i> : Da, Fa, Fl, Ri; <i>estimâ's</i> : resta de parlars; les dos solucions: As, Pa, Ra (mapa 13/1145)
<i>demanar la promesa</i>	<i>demanar</i> : Ga, Me; <i>demanâ-li la mà</i> : Be, Mn; <i>fer demanar</i> : As, Da, Fa, Fl, Gi, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi (mapa 13/1146)
<i>rebutjar el pretendent</i>	<i>retxassar</i> : Ti; <i>donar carbassa</i> : Da, Se; <i>rebutjar</i> : Gi; <i>despatxar</i> : Mi; <i>plantar</i> : Mn; <i>despreciar</i> : To; <i>donar carabassa</i> : As, Be, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mn, Pa, Ra, Ri, Ti, To, Vi (mapa 13/1147)
<i>fadrí</i>	<i>solter</i> : Be, Da, Fa, Fl, Gi, Me, Mi, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>fadrí</i> : tots els parlars (mapa 13/1148)
<i>fadrí gran</i>	<i>solteron</i> : Da; <i>solter</i> : Be, Fa, Fl, Gi, Me, Mi, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>xitxarro</i> : Be; <i>fadrí</i> : tots els parlars (mapa 13/1149)
<i>fadrina gran</i>	<i>solterona</i> : As, Fa, Gi, Me, Mn, Pa, Ra, Se, To, Vi; <i>fadrina</i> : Da, Fa, Ti, Vi; <i>fadrina vella</i> : Ga, Mi, Ri; <i>fadrina gran</i> : Be, Fl, Ra (mapa 13/1150)
<i>conco</i> ⁵⁸³	<i>coco</i> : Be, Da, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra — <i>co</i> —, Se, Ti, Vi; ⁵⁸⁴ <i>oncle</i> : As, Fa, Fl, Pa, Ri, To (mapa 13/1151)
<i>tia</i>	<i>tia</i> : Fa, Fl, Pa, Ri, To; <i>tí</i> : As, Be, Da, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Se, Ti, Vi (mapa 13/1152)
<i>trencar les relacions</i>	<i>s'han barallat</i> : As, Be, Fa, Fl, Ga, Mi, Ti; <i>han trencat</i> : Ga, Gi, Ti, To; <i>s'ha trencat</i> : Ri; <i>s'ha desfet</i> : Ri; <i>s'han renyit</i> : Fl; <i>ho han dixat</i> : Me; <i>han trencat la relació</i> : Be; <i>ho han dixat córrer</i> : Mi, Mn; <i>s'ha romput</i> : Ra; <i>han renyit</i> : Da, Pa, Vi; <i>han trencat les relacions</i> : Se (mapa 13/1153)

⁵⁸³ En tots els parlars *coco* és un terme afectiu i de respecte per referir-se a una persona gran, sigui soltera, casada o viuda. També presenta aquesta accepció els mots *oncle* i *tia*, juntament amb la que es refereix a nom de parentiu.

⁵⁸⁴ Moltes vegades s'usa abreviat: *lo co Manuel*.

<i>el dot</i>	<i>lo dot</i> : Be, Da, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>la dot</i> : Fa (mapa 13/1154)
<i>el menjar de noccs</i>	<i>lo dinar de la boda</i> : Fa, Pa, Ri, To; <i>lo convit</i> : As, Fa, Fl, Se; <i>lo dinar de boda</i> : Ga, Vi; <i>la boda</i> : Me, Ra; <i>lo banquet</i> : Mn; <i>lo dinar del casament</i> : Be, Gi, Mi, Ti; <i>lo banquet</i> : Da, Ti (mapa 13/1155)
<i>banyut</i>	<i>porta cuernos</i> : Fa; <i>porta banyes</i> : Ri, Se, To; <i>és cornut</i> : As, Fl, Da, Ti, To, Vi; <i>és banyut</i> : Be, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra; <i>és cuernut</i> : Gi (mapa 13/1156)
<i>cohabitar</i>	<i>estar juntats</i> : Fa, Mn, Ri, Se, To; <i>viure en parella</i> : Fl; <i>viure junts</i> : Pa; <i>estar amistançats</i> : Mi, Ti, To; <i>estar ajuntats</i> : As, Be, Da, Ga, Gi, Me, Mi, Ra, Ti, Vi (mapa 13/1157)
<i>la querida</i>	<i>l'amistançada</i> : Da, Gi; <i>l'amant</i> : Pa, Se; <i>la fulana</i> : Fa, Se; <i>la querida</i> : tots els parlars (mapa 13/1158)
<i>prostituta</i>	<i>puta</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>puça</i> : Fa, Mi, Vi; <i>dona de la vida</i> : Da, Fa, Mn, Pa, Se; <i>mandarra</i> : Ri; <i>dona de món</i> : As, Gi, Ra, Ri, To, Vi; <i>ramera</i> : Fl, Ga; <i>prostituta</i> : As, Be, Da, Ga, Pa, Ra; <i>dona de mala vida</i> : Mi, Ti; <i>dona d'alterne</i> : Gi; <i>bagassa</i> : Ti (mapa 13/1159)
<i>l'esquellotada</i>	<i>fer esquellots</i> : As, Fa, Fl, Pa, Ri; <i>fer esquellots</i> : Be, Da, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Se, To, Vi; <i>tocar esquellots</i> : Ra; <i>fer l'esquellada</i> : Ti (mapa 13/1160)
<i>estar embarassada</i>	<i>embrassada</i> : As, Da, Fa, Fl, Ga, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To; <i>en estat</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>prenyada</i> : Ga, Ri, Ti, To; <i>embarassada</i> : Vi (mapa 13/1161)
<i>tindre un desig</i>	<i>tindre un desig</i> : Da, Fa, Fl, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Se; <i>tindre capritxos</i> , <i>tindre anto[χ]los</i> : Ri; <i>tindre desitjos</i> : Ga, Ti, Vi; <i>tindre desig</i> : As, Be, Ra, To (mapa 13/1163)
<i>parir</i>	<i>tindre el crio</i> : Gi, Mi, Mn; <i>desocupar</i> : Ga, Vi; <i>donar a llum</i> : Da, Fl, To; <i>criar</i> : Be, Fa, Ra; <i>parir</i> : tots els parlars (mapa 13/1164)
<i>llevadora</i>	<i>llevadora</i> : Fl; ⁵⁸⁵ <i>llevadora</i> : Be, Ga, Mn, Ra, Se, Ti; <i>comadrona</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi (mapa 13/1165)
<i>bord</i>	<i>borde</i> : Be; <i>bastard</i> : Da, Mn, To, Vi; <i>bord</i> : As, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Pa, Ra, Ri, Se, Vi (mapa 13/1166)
<i>criar</i>	<i>tetar</i> : Fa; <i>donar mamar</i> : Be, Me, Ri, Ti, Vi; <i>criar</i> : As, Be, Da, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Se, Ti, To, Vi (mapa 13/1167)
<i>desmamar</i>	<i>destetar</i> : Fa; <i>desmamar</i> : resta de parlars (mapa 13/1168)
<i>mainadera</i>	<i>dida seca</i> : Fa; <i>ninyera</i> : tots els parlars (mapa 13/1169)
<i>com te dius?</i>	<i>com te diuen?</i> : Be, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ti; <i>com te dius</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Me, Mi, Pa, Ri, Se, To, Vi (mapa 13/1170)
<i>pipa</i>	<i>xupina</i> : Ra, Ti; <i>pipa</i> : As, Da, Fl, Gi, Mi, Pa, Vi; <i>xupona</i> : Gi; <i>xupa</i> : Se, Ti; <i>xupete</i> : ⁵⁸⁶ As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Me, Mi, Mn, Ri, Se, To, Vi (mapa 13/1171)

⁵⁸⁵ Forma usada antigament.

<i>biberó</i>	<i>bibiron</i> : Be, Vi; <i>biberó</i> : Da, Ga, To; <i>biberon</i> : resta de parlars (mapa 13/1172)
<i>xicot</i>	<i>mosso</i> : Fa; <i>noi</i> : As, Ga, Mn, Ri, Ti, Vi; <i>xavalet</i> : Fl; <i>noiet</i> : Pa; <i>xic</i> : As, Gi, Me, Mi, Mn, Se, Vi; <i>jove</i> : Ga, To; <i>xaval</i> : Be, Ra, Ti; <i>homenet</i> : Da (mapa 13/1173)
<i>la jove</i>	<i>nora</i> : Mi, Ra; <i>jove</i> : tots els parlars llevat de Rasquera (mapa 13/1174)
<i>cosí prim</i>	<i>fill de cosí</i> : Pa; <i>cosí prim</i> : resta de parlars (mapa 13/1175)
<i>oncle</i>	<i>tio</i> : Be, Ra; <i>tiet</i> : Mn, Pa, Ri; <i>oncle</i> : tots els parlars (mapa 13/1176)
<i>tia</i>	<i>tieta</i> : Pa, Ri; <i>tia</i> : tots els parlars llevat de la Palma (mapa 13/1177)
<i>iaio</i>	<i>iaio</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Se, Ti — <i>i[ɛ]io</i> —, Vi; <i>padrí</i> : As, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mn, Pa, Ri, Se, Ti, To (mapa 13/1178)
<i>iaia</i>	<i>iaia</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Se, Ti — <i>i[ɛ]ia</i> —, To, Vi; <i>padrina</i> : As, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mn, Pa, Ri, Se, Ti, To (mapa 13/1179)
<i>cementiri</i>	<i>cementiri</i> : Da, Ga, Mn, Pa, Se, Ti, To; <i>cementeri</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Ti, Vi (mapa 13/1181)
<i>difunt</i>	<i>mort</i> : Da, Ra; <i>difunt</i> : As, Be, Da, Fa — <i>d[e]funt</i> —, Fl, Ga, Gi, Me — <i>d[e]funt</i> —, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi (mapa 13/1182)
<i>taüt</i>	<i>taüt</i> : Fl, To, Vi; <i>caixa</i> : Mi, Ri, Ti, To; <i>ataüt</i> : As, Be, Da, Fa, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti (mapa 13/1183)
<i>nínxol</i>	<i>fossa</i> : Fa; <i>ínxol</i> : Fa, Ga, Gi, Ra, Se, Ti; <i>linxo</i> : As, Ri; <i>nínxol</i> : Be; <i>nínjol</i> : Fl, Pa; <i>ínjol</i> : Da, Ga, Pa; <i>arínxol</i> : Vi; <i>ninxo</i> : To; <i>arínjol</i> : Me, Mn, To; <i>linxol</i> : Mi (mapa 13/1184)
<i>tomba</i>	<i>fossa</i> : Fl — <i>f[ɔ]ssa</i> —, Ga, Se — <i>f[ɔ]ssa</i> —, Ti; <i>tumba</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, To, Vi (mapa 13/1185)
<i>vetllar un mort</i>	Vegeu el capítol 2.2.3 de fonètica (mapa 13/1186)

LLISTA DE NOMS COMUNS

<i>anells (los/les)</i>	<i>verge</i>
<i>nóvio, nóvia</i>	<i>pubilla</i>
<i>vell, vella</i>	<i>bateig</i>
<i>xiquet</i>	<i>la boda o el casament</i>
<i>lo meu home</i>	<i>declarà's</i>
<i>festejar</i>	<i>la casamentera</i>
<i>amonestar, amonestacions</i>	<i>regalo</i>
<i>estar separats</i>	<i>dida, dido</i>
<i>avort</i>	<i>setmesí</i>
<i>hereu [aréw]</i>	<i>batejar</i>

⁵⁸⁶ Antigament era més usat *pipa*. *Xupete* és una interferència lèxica de l'espanyol introduïda més recentment.

<i>el padrí</i> (de bateig)	<i>la padrina</i> (de bateig)
<i>fillol</i>	<i>bessó</i>
<i>xic</i>	<i>pare</i>
<i>bruixa</i>	<i>mare</i>
<i>complir</i>	<i>fill</i>
<i>creure</i>	<i>riure</i>
<i>la festa major</i>	<i>padastre</i>
<i>madastra</i>	<i>un goig</i>
<i>fillastre</i>	<i>Sant J[u]an</i>
<i>germanastre</i>	<i>sogre, sogra</i>
<i>consogre</i>	<i>gendre</i>
<i>nebot</i>	<i>cosí germà</i>
<i>nét</i>	<i>enterrar</i>
<i>un cadàver</i>	<i>e[s]tremunció</i>
<i>trist, trista, tristos, tristes</i>	<i>morir</i>

ANÀLISI I COMENTARI D'ALGUNS MOTS

Formes que són generals a tota la comarca i també comunes en tot l'occidental són *xic*, *xica*, *xiquet*, *xiqueta* o *fadrí* (solter) —també pròpia dels parlars baleàrics i l'alguerès. Pel que fa a la darrera paraula, cal afegir el matis que aquest és un terme actualment en recessió i que conviu amb la forma més estesa *solter*.

Voler, amb el sentit valencià d'*estimar*, és usat només a Darmós, Faió, Flix i Ribera-roja. També és compartida amb el valencià (i amb el rossellonès i el balear) la forma *cementeri*, que es localitza a tots els parlars de la comarca, llevat de la franja més oriental (la Palma, la Torre i la Serra d'Almos).⁵⁸⁷ A la Serra també s'hi va recollir el terme *fossar*.

Un altre paral·lelisme amb el valencià i el tortosí és la perífrasi que s'utilitza per preguntar el nom a algú: *com te diuen?*, perífrasi que es localitza sobretot en els parlars del sud de la comarca (Mi, Mn, Ra, Ti; a Mi i Ti, però, es va recollir també *com te dius?*, que és la forma única a la resta de parlars).

També en aquest camp semàntic les interferències lèxiques de l'espanyol són nombroses: *nóvio*, *nóvia*, *comadrona*, *banquete* (dinar de boda, a Mn), *cuernos* i *cuernut*, *tetar* i *destetar* (Fa; criar i desmamar), *ninyera*, *tumba* i els derivats postverbals del verb castellà "chupar" *xupona*, *xupa*, *xupete*, per fer referència al xumet o la pipa, variant metafòrica autòctona (com apunta Navarro 1996, I: 262).

Per designar el solter gran o l'home de molta edat, en els tres parlars més sud-orientals de la comarca (Da, Se, Ti) s'usava, antigament, la forma *coco*, recollida per Alcover (DCVB, 3: 245) en diversos parlars tortosins, per bé que el terme ha quedat en desús. A diferència del que apunta Alcover, a la Ribera d'Ebre és un apel·latiu de respecte per referir-se a una persona gran, tal com s'ha indicat més amunt. En femení, es fa servir *tia*. Tant un mot com l'altre poden patir una apòcope i ser articulats *co* i *ti*, respectivament.

⁵⁸⁷ A Garcia, Móra la Nova i Darmós es va recollir, també, la forma *cementiri*, que és l'única recollida a les tres localitats qualificades d'excepció.

En la majoria de localitats es conserva el genuí *oncle*, que conviu a Be i Ra amb el castellanisme *tio* (compartit amb tot el català occidental, el mallorquí i el valencià), i a Mn amb la forma diminutiva *tiet*. El correlat femení és *tia* en tots els parlars llevat de la Palma, on s'usa *tieta*. També aquest parlar és l'excepció en la manera de designar els *cosí prim*, que aquí es diuen *fill de cosí*.⁵⁸⁸

Els pares dels pares s'anomenen, a la Ribera d'Ebre, *iaio* i *iaia* o bé *padrí* i *padrina*. Les segones són formes més arcaïques que s'usaven també per referir-se a qualsevol persona gran. Progressivament han anat sent substituïdes per *iaio* i *iaia*, primer, i més recentment per les formes orientals *avi*, *àvia*.

Els termes eufemístics que s'usen habitualment en aquest camp semàntic de la família i el cicle de la vida presenten moltes variants a la Ribera d'Ebre:

<i>trencar les relacions</i>	amb 11 variants: <i>s'han barallat</i> : As, Be, Fa, Fl, Ga, Mi, Ti; <i>han trencat</i> : Ga, Gi, Ti; <i>s'ha trencat</i> : Ri; <i>s'ha desfet</i> : Ri; <i>s'han renyit</i> : Fl; <i>ho han dixat</i> : Me; <i>han trencat la relació</i> : Be; <i>ho han dixat córrer</i> : Mi, Mn; <i>s'ha romput</i> : Ra; <i>han renyit</i> : Da, Pa; <i>han trencat ñes relacions</i> : Se
<i>prostituta</i>	amb 10 variants: <i>puta</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>puça</i> : Fa, Mi, Vi; <i>dona de la vida</i> : Da, Fa, Pa, Se; <i>mandarra</i> : Ri; <i>dona de món</i> : As, Gi, Ra, Ri, To, Vi; <i>ramera</i> : Fl, Ga; <i>prostituta</i> : As, Be, Da, Ga, Pa, Ra; <i>dona de mala vida</i> : Mi, Ti; <i>dona d'alterne</i> : Gi; <i>bagassa</i> : Ti
<i>banyut</i>	amb 5 variants: <i>porta cuernos</i> : Fa; <i>porta banyes</i> : Ri, Se, To; <i>és cornut</i> : As, Fl, Da, Ti, To, Vi; <i>és banyut</i> : Be, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra; <i>és cuernut</i> : Gi
<i>cohabitar</i>	amb 5 variants: <i>estar juntats</i> : Fa, Mn, Ri, Se, To; <i>viuen en parella</i> : Fl; <i>viuen junts</i> : Pa; <i>estan amistançats</i> : Mi, Ti, To; <i>estar ajuntats</i> : As, Be, Da, Ga, Gi, Me, Mi, Ra, Ti, Vi

Per designar el *nínxol* les variants que es localitzen a la Ribera d'Ebre són vuit, set de les quals són variants fonètiques que poden classificar-se en relació: a) a la prepalatal postconsonàntica, articulada sorda o sonora; b) a la síl·laba àtona final, si afegeix una líquida analògica o no, i c) a la dissimilació o caiguda de la nasal inicial.⁵⁸⁹

- Amb nasal inicial i prepalatal africada sorda [tʃ]: *nínxol* a Be, Fl, Pa; *ninxo* a To
- Sense nasal inicial i prepalatal africada sorda [tʃ]: *línxol* a Mi; *ínxol* a Fa, Ga, Gi, Ra, Se, Ti; *linxo* a As, Ri;
- Sense nasal inicial i prepalatal africada sonora [dʒ]: *ínjol* a Da, Ga, Pa; *arínjol* a Me, Mn, Pa

Finalment, una especificitat lèxica del parlar de Faió és el sintagma que s'usa per referir-se a la mainadera: *dida seca* (a la resta de parlars és general el castellanisme *ninyera*). Alcover (DCVB, 4: 412) recull aquesta forma, però en el sentit de “home o dona que té esment a donar biberó o altre aliment a un infant de mamella”.

⁵⁸⁸ El DCVB (3: 629) recull *cosins prims* a Andorra, Esterri, Tremp, Benavarri, Massalcoreig, Calaceit, Gandesa, Morella, Benidorm, Tortosa i Vinaròs.

⁵⁸⁹ Les mateixes variants fonètiques les assenyala Navarro (1996, I: 262) a la Terra Alta.

4.1.14 Les festes religioses

<i>rector</i>	<i>retor</i> : As, Fa, Ri; <i>rector</i> : resta de parlars (mapa 14/1187)
<i>mossèn</i>	<i>mossen</i> : Fa, Ri; <i>mossén</i> : resta de parlars (mapa 14/1188)
<i>pila de l'aigua beneïda</i>	<i>pila de l'aigua beneïta</i> : Fa, Gi, Me, Mi, Mn; <i>pileta de l'aigua beneïda</i> : Ri; <i>pila</i> : As, Fl, Vi; <i>pila d'aigua</i> : Pa; <i>pila beneïda</i> : To; <i>pica de l'aigua beneïda</i> : Ga, Ti; <i>pila de l'aigua beneïta</i> : Be; <i>pica de l'aigua beneïta</i> : Da, Ra, Se (mapa 14/1192)
<i>senyar-se</i>	<i>santiguâ's</i> : Vi; <i>sinyâ's</i> : As, Vi; <i>senyâ's</i> : Be, Da, Fa, Fl, ⁵⁹⁰ Ga, Gi, Mn, Pa, Ra, Ri; <i>persignâ's</i> : As, Ga, Gi, Me, Mi, Se, Ti, To, Vi (mapa 14/1193)
<i>pila baptismal</i>	<i>pila de bautisme</i> : Fa, Gi, Se; <i>pila baptismal</i> : Be, Fl, Ga, Me, Mn, Ri, To; <i>pila de baptisme</i> : Pa; <i>pila de l'aigua baptismal</i> : Vi; <i>pila</i> : As; <i>pila de batejar</i> : Mi; <i>pica de batejar</i> : Da, Ra, Ti (mapa 14/1194)
<i>campanar</i>	<i>campanal</i> : Be, Fl, Ga, ⁵⁹¹ Gi, Ra, Ri; <i>campanar</i> : As, Da, Fa, Ga, Me, Mi, Mn, Pa, Se, Ti, To, Vi (mapa 14/1195)
<i>mentider</i>	<i>mentidós</i> : Vi; <i>mentirós</i> : Fl; <i>embustero</i> : Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Vi; <i>mentider</i> : As, Be, Da, Fa, Ga, Gi, Me, Mi, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To (mapa 14/1197)
<i>mentida</i>	<i>embusteria</i> : Be, Fa, Ga, Mn; <i>mentira</i> : Vi; <i>mentida</i> : As, Be, Da, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi (mapa 14/1198)
<i>ventar les campanes</i>	<i>voltar les campanes</i> : As, Da, Fa, Gi, Ra, Ri; <i>volar les campanes</i> : Da; <i>voltejar les campanes</i> : Ti; <i>ventar les campanes</i> : As, Be, Fl, Ga, Me, Mi, Mn, Pa, Se, To, Vi (mapa 14/1199)
<i>batall</i>	<i>maçó</i> : Ri; <i>batall</i> : resta de parlars (mapa 14/1200)
<i>toc de l'àngelus</i>	<i>toc d'oració</i> : Da; <i>toc d'auració</i> : Fl, Se, Ti; <i>l'àngelus</i> : As, Be, Fa, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi (mapa 14/1201)
<i>Sant Crist</i>	<i>Sant Crist</i> : Da, Gi, Pa, Ra, Se, To, Vi; <i>Sant Cristo</i> : resta de parlars (mapa 14/1202)
<i>clavat</i>	<i>clavat</i> : As, Da, Ga, Gi, Pa, Ti, To, Vi; <i>enclavat</i> : Be, Da, Fa, Fl, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Se (mapa 14/1203)
<i>la nit de Nadal</i>	<i>Notxe Buena</i> : As, Da, Fa, Ga, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Se, Ti, To; <i>matines</i> : Ri; <i>la vespra de Nadal</i> : Be, Fl, Gi; <i>la nit de Nadal</i> : Vi; <i>la vigília de Nadal</i> : Da, Mn; <i>la vrespa de Nadal</i> : Ra (mapa 14/1204)
<i>pessebre</i>	<i>belén</i> : Fa, Ri, Vi; <i>belem</i> : Be, Fl, Me, Ra, Se; <i>pessebre</i> : As, Da, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ti, To (mapa 14/1205)
<i>Nen Jesús</i>	<i>Ninyo</i> : Se; <i>Ninyo [χ]jesús</i> : Fl, Me, Vi; <i>Nen Jesús</i> : As, Be, Da, Fa, Ga, Gi, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Ti, To, Vi (mapa 14/1206)

⁵⁹⁰ A Flix *persignar* només s'usa quan es fa el senyal abans de morir, a algú molt malalt.

⁵⁹¹ Segons els informants, forma actualment en desús en aquest parlar.

<i>la nit de Cap d'Any</i>	<i>Notxe Vie[χ]a</i> : As, Da, Fa, Ga, Me, Mn, Pa, Ti, To; <i>Nit de Cap d'Any</i> : Fl, Mi, Ri, Ti; <i>Fi d'Any</i> : Gi, Pa, Se, Vi; <i>la vespra de Cap d'Any</i> : Be; <i>la vrespa de Cap d'Any</i> : Ra (mapa 14/1208)
<i>els Reis</i>	Vegeu el capítol 1.1.3.4 de morfologia (mapa 14/1209)
<i>la Candelera</i>	<i>la Candela</i> : Fl, Ga; <i>la Candelera</i> : Fa, Fl, Pa, Vi; <i>la Mare de Déu de Candelera</i> : As, Be, Da, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To (mapa 14/1210)
<i>candela</i>	<i>candela</i> : As, Da, Fa, Ga, Gi, Me, Mn, Pa, Ra, Se, Vi; <i>espelma</i> : Be, Fa, Fl, Ti, To; <i>vela</i> : As, Be, Da, Fl, Mi, Ri, Ti (mapa 14/1211)
<i>Dijous Gras</i>	<i>Dijous Gras</i> : As, Fa, Me, Se, To; <i>Dijous Jardé</i> : As, Be, Fl, Gi, Mi, Mn, Ra, Ri, Se; <i>Jardà</i> : Fl; <i>Dijous Llarder</i> : Da, Fa, Ga, Pa, Ti, Vi (mapa 14/1212)
<i>Carnestoltes</i>	<i>Carnestoltes</i> : To; <i>Carnistoltes</i> : Fa, Ra; <i>Carnaval</i> : As, Be, Da, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, Vi (mapa 14/1213)
<i>disfràs</i>	<i>disfressa</i> : To; <i>disfrés</i> : As, Da, Ga, Mi, Ra, Se; <i>disfrà</i> : ⁵⁹² Be, Da, Fa, Fl, Gi, Me, Mn, Pa, Ri, Ti, To, Vi (mapa 14/1214)
<i>careta</i>	<i>carota</i> : Ga, Me; <i>màscara</i> : Be; <i>careta</i> : resta de parlars (mapa 14/1215)
<i>vesta</i>	<i>encaputxat</i> : Fa, Me, Ri, To; <i>nazareno</i> : Fa; <i>v[e]sta</i> : Pa, Ra; <i>v[ɛ]sta</i> : As, Be, Da, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ri, Se, Ti, Vi (mapa 14/1219)
<i>pendó</i>	<i>estandarte</i> : Be, Fa; <i>pendó</i> : tots els parlars (mapa 14/1220)
<i>Via Crucis</i>	<i>les Creus</i> : Be, Da, Fa, Fl, Me, Ra; <i>lo Via Crucis</i> : tots els parlars (mapa 14/1221)
<i>carrau</i>	<i>matraca</i> : As, Be, Da, Fa, Ga, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, To, Vi; <i>carrau</i> : As, Be, Da, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, To, Vi; <i>carreu</i> : Fl; <i>correu</i> : Ti (mapa 14/1222)
<i>el salpàs</i>	<i>anar a buscar l'aigua beneïda</i> : As, Be, Da, Fa, Me, Mn, Pa, Ri, Ti, To; <i>anar a buscar l'aigua bendita</i> : Fl; <i>la sal i l'ou</i> : Vi; <i>anar a buscar l'aigua beneïta</i> : Da, Ga, Gi, Ra; <i>anar a buscar l'aigua beneïda</i> : Mi; <i>la salampàssia</i> : Se (mapa 14/1223)
<i>la Mona</i>	<i>la rosca</i> : Fa; ⁵⁹³ <i>la mona</i> : resta de parlars (mapa 14/1224)
<i>Pentecosta</i>	<i>Pasqua de Pentecostés</i> : Mn; <i>Pasqua de Pentecosté</i> : Me; <i>Pentecosta</i> : Ga; <i>Pasqua Granada</i> : resta de parlars i Garcia (mapa 14/1225)
<i>el Dia de Difunts</i>	<i>les ànimes</i> : Be, Fa, Gi, Ri, Ti, To; <i>lo dia de les ànimes</i> : Da, Fl, Ga, Me, Mn, Se, Vi; <i>lo dia de difunts</i> : Mi, Pa; <i>lo dia dels difunts</i> : As; <i>los difunts</i> : Ra (mapa 14/1227)
<i>infern</i>	<i>infer</i> : Da, Ti; <i>l'infern</i> : Mn, Ra; <i>infern</i> : resta de parlars (mapa 14/1228)
<i>el papu</i>	<i>home del sac</i> : Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Mn, Pa, Ri, Se; <i>lo coco</i> : Da, Fa, Ga, Me, Se; <i>lo dimoni</i> : Be, Fa, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ti, To, Vi; <i>la por</i> : Ri; <i>lo sereno</i> : Fl; <i>lo caco</i> : Pa; <i>la bruixa peruca</i> : Pa; <i>l'home dels nassos</i> : Vi; <i>la cameta</i>

⁵⁹² Castellanisme.

⁵⁹³ Segons Alcover (DCVB), *rosca* és “tortell o massa de pasta de farina a la qual s’ha donat forma d’anell; cast. *rosca*. Les rosques es fan per Pasqua; les rosques són a Benassal el que les mones són a la ciutat de València. Salvador FB, 42”.

	<i>coixa del castell</i> : Mi; <i>la bruixa</i> : As, Da, Mi, Se; <i>lo bassurero</i> : Ti; <i>lo metgesso</i> : Ga; <i>un gitano</i> : Be, To; <i>lo boti</i> : Ra; <i>lo botu</i> : Ti; <i>lo llop</i> : As, Ra; <i>lo saginero</i> : Me (mapa 14/1232)
<i>poruc, poruga</i>	<i>poricós, poricosa</i> : Fa, Fl; <i>porico, porica</i> : As, Gi, Me, Mi, Ra, Ri, Se, Ti, Vi; <i>peruc, peruca</i> : Pa; <i>poruc, poruca</i> : Be, To; <i>poric, porica</i> : Da, Ga, Mn (mapa 14/1233)
<i>la vespra de festes</i>	<i>la vespra</i> : As, Be, Fa, Fl, Gi, Mi, Ri; <i>lo dijuni</i> : Da, Ga, Gi, Me, Mn, Pa, Se, Ti, To — <i>dejuni</i> —, Vi; <i>la vispera</i> : Se; <i>la vrespa</i> : Ra (mapa 14/1234)
<i>estendard</i>	<i>cobrellit</i> : Fa, Fl, Ra, To; <i>estandard</i> : Ga, Pa; <i>colgadura</i> : As, Da, Gi, Me, Mi, Mn, Ri, Se, Ti, Vi; <i>estandarte</i> : Be (mapa 14/1235)
<i>nan</i>	<i>cabeçudo</i> : Be, Fa, Fl, Me, Mn, Ri; <i>cabeçut</i> : Gi, Pa, Vi; <i>capgros</i> : Se, Ti, To, Vi; <i>nano</i> : As, Da, Ga, Ra, Ti; <i>nanito</i> : Mi (mapa 14/1238)
<i>simbomba</i>	<i>[θ]ambomba</i> : Fa; <i>simbomba</i> : Da, Me; <i>sambomba</i> : resta de parlars (mapa 14/1242)

LLISTA DE NOMS COMUNS

<i>els gojos</i>	<i>foguera</i>
<i>gegant</i>	<i>mantellina</i>
<i>Sant Esteve</i>	<i>Sant Antoni</i>
<i>dejuni</i>	<i>un fantasma</i>
<i>capellà</i>	<i>l'abadia</i>
<i>[a]scolà</i>	<i>lo bisbe</i>
<i>monja</i>	<i>beata</i>
<i>confessâ's</i>	<i>combregar</i>
<i>campana</i>	<i>tocar les campanes</i>
<i>repicar</i>	<i>campaner</i>
<i>clau</i>	<i>corona</i>
<i>espina</i>	<i>Nadal</i>
<i>la Mare de Déu</i>	<i>Sant J[u]sep</i>
<i>lo tronc</i>	<i>Cap d'Any</i>
<i>abstinència</i>	<i>ram</i>
<i>palma</i>	<i>palmó</i>
<i>ciri</i>	<i>atxa</i>
<i>Pasqua</i>	<i>Tots Sants</i>
<i>un àngel</i>	<i>un dimoni</i>
<i>pau</i>	<i>Déu</i>
<i>ganzell</i> ⁵⁹⁴	

MOSTRA DE SOLUCIONS COMPARTIDES AMB VARIACIÓ FONÈTICA

<i>frare/flare</i>	<i>iglésia</i>
<i>professó/provessó</i>	<i>Quaresma/Coquesma</i>
<i>sacristà/sagristà</i>	<i>Dumenge/Domenge de Rams</i>

⁵⁹⁴ Localitzat per Alcover (DCVB) a Bell-lloc, Reus i Alcoi i qualificat de *dialectal*.

ANÀLISI I COMENTARI D'ALGUNS MOTS

El mot *mossén* es pronuncia amb accentuació plana —*mossen*— en els parlars de Faió i Ribarroja. També en els parlars veïns d'Arnes, Corbera, la Fatarella, Favara, Maella i Nonasp, a la Terra Alta la pronúncia és la mateixa (Navarro 1996, I: 262). Alcover (DCVB, 7: 613) la recollia també a Maella, Aiguaviva i Valljunquera.

Campanal, forma recollida dispersament per diversos parlars de la Ribera (Be, Fl, Ga, Gi, Ra, Ri), és recollit pel DCVB (2: 891) a Sort, Tamarit, Calaceit, Batea i Gandesa. Prové de *campanar*, per canvi de sufix, segons el mateix autor.

A la majoria de localitats es recull la forma *disfrassos*, amb vocal medial tònica, variant que Alcover ubica en valencià. Les altres dos formes enregistrades són *disfresses* (To) i *disfressos* (As, Da, Ga, Mi, Ra, Se), considerades formes orientals per Alcover.

Només a Faió el terme lèxic per referir-se al pastís que es regala per Pasqua es diu la *rosca*, forma genuïna tradicional, juntament amb *mona*, que és la variant més generalitzada.

A Móra la Nova i Rasquera apareix la variant *llinfern* (*infern* a la resta). Potser es tracta de l'aglutinació de l'article determinat i la palatalització de la líquida inicial (segons Navarro 1996, I: 266). *Llinfern* no és registrat al DCVB, però sí que és una variant pròpia d'alguns parlars de la Terra Alta.

És un mot comú a la meitat occidental de la comarca *vespra* —o *vespa*, amb metàtesi, a Rasquera—. El DCVB (10: 757) l'ubica a la Terra Alta, el Matarranya, el Baix Ebre, el Montsià, el Maestrat, Castelló i l'Alguer.

Llevat de Darmós, Garcia, Rasquera, la Serra d'Almos i Tivissa, a la resta de parlars es recull el mot compartir amb el valencià *pila*, per fer referència al recipient que conté l'aigua beneïda o l'aigua del bateig. El sintagma complet conté, però, múltiples variants:

pila de l'aigua beneïda: Fa, Gi, Me, Mi, Mn; *pileta de l'aigua beneïda*: Ri; *pila*: As, Fl, Vi; *pila d'aigua*: Pa; *pila beneïda*: To; *pica de l'aigua beneïda*: Ga, Ti; *pila de l'aigua beneïda*: Be; *pica de l'aigua beneïda*: Da, Ra, Se

pila de bautisme: Fa, Gi, Se; *pila bautismal*: Be, Fl, Ga, Me, Mn, Ri; *pila de baptisme*: Pa; *pila de l'aigua bautismal*: Vi; *pila*: As; *pila de batejar*: Mi; *pica de batejar*: Da, Ra, Ti

Les formes *mentira* i *mentirós*, localitzades a Flix i Vinebre són, segons Veny (1991: 106) possibles petges aragoneses que també es troben en valencià. La seua àrea s'estén pel País Valencià, Tortosa, terres del Cinca i Ribagorça, i és forma general en aragonès i en castellà. Com indica Veny (*ibid.*):

Tractant-se d'unes formes antigues, limitades a l'àrea valenciana, podrien, en principi, atribuir-se a l'aragonès. En l'aspecte geogràfic, el tortosí no és un obstacle, ja que participa sovint de les solucions valencianes per raons de veïnatge i d'organització eclesiàstica (la diòcesi de Tortosa comprenia, fins a 1957, la major part de Castelló).

Castellanismes diversos són *embustero* i *embusteria*, *santiguâ's* (Vi), *Sant Cristo*, *Notxe Buena*, *belen* (Fa, Ri, Vi), *Ninyo* i *Ninyo* [χ]esús (Se, Fl, Me, Vi), *Notxe Vieja* o *Fi d'Any*, *Carnaval*, *nazareno* (vesta, a Fa), *estandarte*, (pendó a Be i Fa), *colgaduras*, [θ]ambomba o *sambomba*.

L'adjectiu qualificatiu que s'usa per designar aquella persona que té por presenta diverses variants a la Ribera d'Ebre: *poricós*, *poricosa* (Fa, Fl; segons Alcover també a Mequinensa i Massalcoreig), *peruc*, *peruca* (amb dissimilació de la vocal pretònica, localitzat per Alcover a l'Urgell), *poruc*, *poruca* (mantenint sorda la velar del femení, qualificat per Alcover com a propi

del català occidental i del mallorquí), *poric*, *porica*, i *poruc*, *poruca* (també amb manteniment de la velar oclusiva intervocàlica com a sorda).

Els estris que s'usen per fer senyal en substitució de les campanes per Setmana Santa es diuen, a la Ribera d'Ebre, *matraques* i *carraus*. Són de fusta, els primers més grossos que els segons, i es fan servir per fer els tocs. Les dos formes estan recollides per Alcover a Balaguer, el Pallars, l'Urgell, la Llitera, el Penedès, el Camp de Tarragona, Tortosa i el País Valencià. Dos variants no recollides en el DCVB, però sí enregistrades en aquesta investigació, són *carreus* (Fl) i *correus* (Ti).

4.1.15 La mar

<i>ona</i>	<i>ona</i> : Be, Da, Me, Pa, To; <i>ola</i> : Ga, Mi, Se; <i>onada</i> : As, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Mn, Ra, Ri, Se, Ti, Vi (mapa 15/1243)
<i>gavina</i>	<i>gavina</i> : To; <i>gaviota</i> : resta de parlars (mapa 15/1244)
<i>sàrsia</i>	<i>red</i> : As, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Mi, Pa, Ri, Se, Ti; <i>sarja</i> : Pa; <i>malla</i> : Vi; <i>arred</i> : Be, Me, Mn, Vi; <i>xarxa</i> : Ga, To —[tʃ]ar[tʃ]es—, Be, Ti —[ʃ]ar[ʃ]es—; <i>sàrsia</i> : Ra (mapa 15/1245)
<i>remendar</i>	<i>cosir</i> : Da, Ga, Mi, Pa, Ti, To; <i>s[u]rgir</i> : Be, Mn, Ri, Se, Vi; <i>apedaçar</i> : Ri; <i>arreglar</i> : As, Da, Fl, Gi, Me, Mi, Ra, Ti; <i>remendar</i> : Ga (mapa 15/1246)
<i>l'esca</i>	<i>assebo</i> : Fa; <i>xebo</i> : As, Me, Ri, Vi; <i>atxeu</i> : Be, Da, Ga, Gi, Mi, Se, Ti; <i>atxebo</i> : Fl, Pa, To; <i>sebo</i> : Mn, Ra (mapa 15/1247)
<i>netejar el peix</i>	<i>llimpiar</i> : As, Da, Fa, Fl, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ri, Se, To, Vi; <i>esbutzar</i> : Pa; <i>esbudellar</i> : Be, Ga, Gi, Vi; <i>treure la ventresca</i> : Mn, To; <i>netejar</i> : To; <i>espelletar</i> : Ra; <i>esganyar</i> : Ti (mapa 15/1248)
<i>treure les escates</i>	<i>traure la ganya</i> : Se; <i>llevar les ganyes</i> : Ra; <i>treure les escates</i> : resta de parlars (mapa 15/1249)
<i>arengada</i>	<i>sardina de casco</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Gi, Me, Mi, Ri, Vi; <i>aningada</i> : Ga, Pa, Ra, Ti; <i>arengada</i> : Se, To, Vi; <i>arengada de casco</i> : Mn; <i>adingada</i> : Da (mapa 15/1250)
<i>sardina</i>	<i>sardineta</i> : As, Ra; <i>sardina</i> : resta de parlars (mapa 15/1252)
<i>badejo</i>	<i>abadejo</i> : As, Be, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mn, Ra, Ri, To, Vi; <i>badejo</i> : Da, Mi, Pa, Se, Ti (mapa 15/1253) ⁵⁹⁵
<i>rajada</i>	<i>escrita</i> : Gi, Mi, Ra; <i>rajada</i> : resta de parlars (mapa 15/1254)
<i>verat</i>	<i>verat</i> : As, Fa, Fl, Pa, Ri, To, Vi; <i>peix blau</i> : Be, Da, Ga, Me, Mi, Mn; <i>caballa</i> : Gi, Ra, Se, Ti (mapa 15/1255)
<i>mollet</i>	<i>mollet</i> : Be, Pa, Ra, Ti, Vi; <i>moll</i> : resta de parlars (mapa 15/1256)
<i>beta</i>	<i>beta</i> : As, Be, Da, Fa, Ga, Gi, Me, Mi, Se, Ti, To; <i>lligacama</i> : Fl, Gi, Pa, Ri, Vi; <i>cinta</i> : Ga, Mn; <i>serp</i> : Ra (mapa 15/1257)
<i>cap-sec</i>	<i>cap-sec</i> : Gi, Pa, Ra, Ri, Se, To; <i>cap-roig</i> : resta de parlars (mapa 15/1258)

⁵⁹⁵ A tot arreu es coneix, i també s'usa, el terme lèxic propi dels parlars orientals *bacallà*.

<i>catxel</i>	<i>almeja</i> : Fa; <i>pitxina</i> : As, Fl, Ga, Pa, Ri, Se, Ti; <i>petxina</i> : Be, Da, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ti, To, Vi (mapa 15/1259)
<i>galera</i>	<i>escaldaboques</i> : Ri; <i>galera</i> : tots els parlars (mapa 15/1260)
<i>musclo</i>	<i>me[χ]illó</i> : Ra; <i>musclo</i> : resta de parlars (mapa 15/1261)
<i>cranc</i>	<i>aranya</i> : Ri; <i>cranc</i> : tots els parlars (amb articulació de la consonant velar final a Gi i Ti) (mapa 15/1262)
<i>eriçó</i>	<i>eriçó</i> : As, Da, Fa, Ga, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Ti, To, Vi; <i>eriç de mar</i> : Fl; <i>eriç de mar</i> : Be, Me, Se; <i>eriço</i> : Gi (mapa 15/1263)
<i>estrella de mar</i>	<i>estrella de mar</i> : Be, Fl, Ga, Gi, Mi, Mn, Pa, Se, Vi; <i>estrella</i> : As, Da, Fa, Me, Ra, Ri, Ti, To (mapa 15/1264)
<i>l'os de la sèpia</i>	<i>l'os de la sèbia</i> : Fl, Pa, To; <i>la pinta</i> : Vi; <i>la pala</i> : Ga; <i>la barqueta</i> : Be, Me, Mi, Mn, Ra, Se, Ti; <i>lo barco</i> : Gi; <i>la barca</i> : Da (mapa 15/1266) ⁵⁹⁶

LLISTA DE NOMS COMUNS

<i>mar</i> ⁵⁹⁷	<i>la canya de pescar</i>
<i>seitó/asseitó</i>	<i>l'ham</i>
<i>sèpia</i>	<i>vinagre</i>
<i>pescar</i> ⁵⁹⁸	<i>anxova</i>
<i>pescador</i>	<i>llenguado</i>
<i>port</i>	<i>pelaia</i>
<i>peix</i>	<i>anguila</i>
<i>congre</i>	<i>lluç</i>
<i>llobarro</i>	<i>rap</i>
<i>boga</i>	<i>llangosta</i>
<i>gambes</i>	<i>calamar</i>
<i>pop</i>	<i>escamarlà</i> ⁵⁹⁹

ANÀLISI I COMENTARI D'ALGUNS MOTS

La forma oriental *bacallà*, actualment estesa per gairebé tots els parlars del domini, presenta a la Ribera d'Ebre el geosinònim més tradicional *abadejo* o *badejo*, amb afèresi de la vocal inicial. Aquestes dos variants són localitzades per Alcover (DCVB, 1: 6) a tot el català occidental i en tarragoní. Segons el mateix autor, és un vocable pres de l'espanyol *abadejo*, que prové del llatí *abbat* ~~ab~~, diminutiu de *abbate*. Coromines (DECat, 1: 8-9) també el considera una adaptació d'un préstec de l'espanyol, el qual va ser manllevat per aquesta llengua al gallegoportuguès i asturianolleonès.

Navarro explica que a la Terra Alta la metonímia ha provocat que el mot *sardina* prengui el significat d'*arengada*, igual com al sud del Principat i al País Valencià i això ha fet que la sardina

⁵⁹⁶ A Ascó, Faió i Riba-roja els informants consultats no recordaven el nom.

⁵⁹⁷ Per al gènere del substantiu, cf. capítol de morfologia (mapa 8/682).

⁵⁹⁸ En un informant d'Ascó també es va recollir *peixcar*, verb format afegint el morfema d'infinitiu de la primera conjugació al substantiu *peix*.

⁵⁹⁹ A Darmós la nasal final s'articula velar: [askamarláj].

fresca hagi de ser denominada amb el seu diminutiu *sardineta*. A la Ribera d'Ebre aquest diminutiu lexicalitzat es localitza només en els parlars d'Ascó i Rasquera (a la resta *sardina*), però l'arengada no és denominada amb el substantiu simple *sardina*, sinó amb el substantiu més un complement del nom especificatiu —*sardina de casco*—, per la manera com era presentada en la venda, en la majoria de parlars. A la resta les variants recollides són *arengades de casco* (manllivant el complement), *aningades* (amb assimilació consonàntica i tancament de la vocal pretònica) i *adingades* (amb canvi de ròtica per dental i també tancament de la vocal pretònica).

També seria metonímica la denominació *peix blau*, localitzada en la majoria de parlars de la meitat sud de la comarca, per referir-se al *verat*. En la resta de parlars del sud es recull la variant castellana *caballa*. En aquest cas, la comarca és recorreguda diagonalment per tres isoglosses: *verat* a la meitat nord; *peix blau* a la meitat sud-oest i *caballa* a la meitat sud-est.

La forma *escrita*, usada per designar la *rajada*, és enregistrada a Ginestar, Miravet i Rasquera (a la resta *rajada*). La primera variant és recollida per Alcover (DCVB, 5: 306) a l'Empordà, Tarragona, Tortosa i València.

Per designar el *cap-sec* les formes recollides són tres: *cap-sec*, *cap-roig* (que és la més general) i *polla* (a Miravet; forma recollida pel DCVB (8: 721) a Blanes, Barcelona, Tarragona i València).

Les interferències lèxiques de l'espanyol també són presents en aquest camp semàntic. Així, són manlleus d'aquesta llengua estesos per la majoria de parlars de la comarca *gaviota* (per *gavina*), *red* o *arred*.⁶⁰⁰ Altres castellanismes que presenten una extensió més restringida són *oles* (per *ones*, a Ga, Mi, Se), *almejes* (Fa), *mejillons* (Ra), *eriço* (Gi) i *cigales* (per *escamarlans* a la Torre).

La profusió onmasiològica en alguns termes també és present en aquest camp semàntic:

netejar el peix amb 7 variants: *llimpiar*: As, Da, Fa, Fl, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ri, Se, To, Vi; *esbutzar*: Pa; *esbudellar*: Be, Ga, Gi, Vi; *treure la ventresca*: Mn, To; *netejar*: To; *espelletar*: Ra; *esganyar*: Ti

l'os de la sépia amb 6 variants: *l'os*: Fl, Pa; *la pinta*: Vi; *la pala*: Ga; *la barqueta*: Be, Me, Mi, Mn, Ra, Se, Ti; *lo barco*: Gi; *la barca*: Da

beta amb 5 variants: *beta*: As, Be, Da, Fa, Ga, Gi, Me, Mi, Se, Ti, To; *llogacama*: Fl, Gi, Pa, Ri, Vi; *cinta*: Ga, Mn; *serp*: Ra

Finalment, per designar les *galeres*, a Riba-roja s'ha generat una denominació popular, creada per composició, a partir de característiques sobresortints de l'animal en qüestió, concretament de la propensió a escaldar lleugerament la boca segons com es menja. És per això que se'n diu *escaldaboques*.

⁶⁰⁰ La resta de formes recollides són *xarxes*, la més general, articulada amb les consonants prepalatals africades, pronúncia pròpia de la zona, o articulada amb la fonètica manllevada de l'oriental [[fárʃes]; *sarges* o *sàrsies*, amb fonètica adaptada, i *malles*.

4.1.16 Els jocs

<i>jugat</i>	Vegeu el capítol 2.6.2 de fonètica (mapa 16/1267)
<i>la fireta</i>	<i>obreta</i> : Be, Fa, Fl, Mi, Mn, Ra, Ri; <i>fireta</i> : As, Da, Mn, Pa, Se, Ti, To, Vi; <i>aubreta</i> : Ga, Gi; <i>aureta</i> : Me; <i>firetes</i> : As (mapa 16/1268)
<i>joguet</i>	<i>joguina</i> : Da, Fa, Ga, Gi, Me, Ra, Ri, Se, Vi; <i>joguet</i> : tots els parlars (mapa 16/1269)
<i>un estel</i>	<i>una cometa</i> : As, Fa, Fl, Gi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To; <i>un avion</i> : Vi; <i>un cometa</i> : Ga, Me; <i>un estel</i> : Da, Ga, Se; <i>una milotxa</i> : ⁶⁰¹ Be, Mi (mapa 16/1270)
<i>engronsador</i>	<i>colúmpio</i> : As, Da, Fl, Ga, Mn, Pa, Ra, Se, Vi; <i>esgronsador</i> : Ri; <i>gronxador</i> : To; <i>arrunsador</i> : Ga, Mn, Se; <i>acrunsador</i> : Me; <i>arronsador</i> : Be; <i>balanci</i> : Mi; <i>roncellador</i> : Gi; <i>runsador</i> : Ti; <i>engronsador</i> : Fl; <i>balinçador</i> : Pa; <i>manxador</i> : Fa (mapa 16/1271)
<i>bitlla</i>	<i>bitlla</i> : Ri; <i>bitlla</i> : Fl, Pa, To, Vi; <i>birla</i> : resta de parlars (mapa 16/1272)
<i>bitllot</i>	<i>bitllot</i> : Ri; <i>bitllot</i> : Fl, Pa, To, Vi; <i>bolot</i> : Me; <i>tirador</i> : Ra; <i>birlot</i> : resta de parlars i Ra (mapa 16/1273)
<i>saltar a la corda</i>	<i>saltar en corda</i> , <i>saltar en sogà</i> , <i>saltar en comba</i> : Fa; <i>saltar a la corda</i> : As, Be, Da, Fl, Mi, Mn, Ra, Ri, Se, To, Vi; <i>saltar a corda</i> : Gi, Me, Pa; <i>jugat a la corda</i> : Ga; <i>jugat a saltar</i> : Ga; <i>botar a la corda en los júlics</i> : Ti (mapa 16/1274)
<i>menar la corda</i>	<i>volar</i> : Be, Fa, Vi; <i>menar</i> : As, Fl, Ga, Me, Mi, Ra, Ri; <i>rodar</i> : Pa; <i>tirar</i> : Ti, To; <i>manar</i> : Mn; <i>fer anar la corda</i> : Gi; <i>parar</i> : Da; <i>donar</i> : Se (mapa 16/1275)
<i>el marro</i>	<i>lo marro (marro-pixo-i-cago)</i> : As, Be, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mn, Ri, Ti, To, Vi; <i>la trampa</i> : Pa; <i>lo m[ɛ]rro (m[ɛ]rro-pixo-i-cago)</i> : Mi, Ra; <i>lo pisso (pisso-marro-i-cago)</i> : Da, Se (mapa 16/1276)
<i>baldufa</i>	<i>reballuga</i> : Fa; <i>rebelluga</i> : As, Ri; <i>ballaruga</i> : Fl; <i>baralluga</i> : Be, Fl, Gi, Mi, Ti, Vi; <i>baldufa</i> : Me, Mn, Pa, To; <i>baldrufa</i> : Da, Ga, Mn; <i>berelluga</i> : Ra, Se (mapa 16/1278)
<i>la xarranca</i>	<i>[f]arranca</i> : Fa, Mi; <i>xarranca</i> : As, Da, Mn, Ri; <i>triàngol</i> : Fl; <i>triàngol</i> : Fl; <i>xalma</i> : Pa; <i>marro</i> : Ti, To, Vi; <i>pisso</i> : Da, Ga; <i>xinxancla</i> : Me; <i>cera</i> : Be; <i>meleta</i> : Mi; <i>aixarranca</i> : Gi, Ra; <i>tello</i> : Se (mapa 16/1279)
<i>el palet</i>	<i>tello</i> : Be, Da, Fa, Gi, Me, Mn, Ra, Se, Ti; <i>pedellàs</i> : Ri; <i>xincleta</i> : Fl; <i>palet</i> : Pa, Vi; <i>tella</i> : Ga, To; <i>xesco</i> : As; <i>testet</i> : Mi (mapa 16/1280)
<i>jugat a les boles</i>	<i>jugat a boles</i> : As, Be, Da, Fa, Ga, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Se, Ti, To; <i>jugat a boletes</i> : Fl, Gi; <i>jugat a pam i toc</i> : Be, Fl; <i>jugat a xives</i> : Pa; <i>jugat a caniques</i> : Vi; <i>jugat a toc i pam</i> : Me, Se (mapa 16/1281)

⁶⁰¹ Buj (2001: 107) també recull aquesta forma en bona part dels parlars del Montsià i Corominès (DECat, V: 684) l'assenyala en els parlars valencians de Monòver, Alcoi, Sogorb i Vinaròs. També a Eivissa, i a Gandesa i Tortosa.

<i>la gallina cega</i>	<i>gallina ciega</i> : Fa, Gi, Mn, Pa, Ti, Vi; <i>gallineta ciega</i> : Be, Da, Fl, Ga, Me, Mi, Ri, Se; <i>gallineta cega</i> : Da, To; <i>gallinita ciega</i> : As; <i>ciegueta</i> : Ra (mapa 16/1282)
<i>rogle</i>	<i>r[o]tlló</i> : Fa; <i>redona</i> : Be, Da, Ga, Gi, Mi, Ra, Ri, Se, Ti; <i>rollo</i> : Ri; <i>corró</i> : Ri; <i>ro[gg]le</i> : As, Be, Fl, Ga, Me, Mn, Ti, Vi; <i>rotlle</i> : Pa; <i>r[ɔ]tlló</i> : To; <i>ruedo</i> : As; <i>coro</i> : Me; <i>revolta</i> : Mn; <i>rogle</i> : Gi (mapa 16/1283)
<i>fona</i> ⁶⁰²	<i>fona</i> : As, Be, Fa, Fl, Gi, Mi, Pa, Ra, Vi; <i>f[ɔ]na</i> : Ri, Ti; <i>tiraxines</i> : Da, Ti, To (mapa 16/1284)
<i>bassetja</i>	<i>bassetja</i> : Da, Ga, Me, Mn, Se (mapa 16/1285)
<i>jugar a conillets</i>	<i>jugar a conillets a amagar</i> : Da, Fa, Gi, Me, Mn, Ra, Se, To; <i>jugar a conillets</i> : As, Pa, Ri, Ti, Vi; <i>jugar a pluca a amagar</i> : Fl; <i>jugar a conillets d'amagar</i> : Ga, Mi; <i>jugar a conillets a l'amagar</i> : Be (mapa 16/1286)
<i>pessic-pessiganya</i>	<i>pis-pissiganya</i> : As, Be, Fa, Me, Ri; <i>pessic-pessiganya</i> : Da, Fl, Gi, Mi, Mn, Pa, Ra, Se, Ti, To; <i>pix-pissiganya</i> : Vi; <i>pessic-pessigany</i> : Ga (mapa 16/1287)
<i>joc de l'anell</i>	<i>a pagar penyora</i> : Fa; <i>a l'anell</i> : As, Da, Fl, Gi, Me, Mi, Pa, Ra, Ti; <i>joc de la penyora</i> : Vi; <i>a l'anelleta</i> : Ga, Mn, Ri, Se, To; <i>a la pinyora</i> : Me, Vi; <i>a la pinyona</i> : Be, Mn (mapa 16/1288)
<i>jugar al tello</i>	<i>al tetllo</i> : Ri; <i>als tetllos</i> : Fa, Fl; <i>als patacons</i> : As, Be, Da, Fa, Gi, Me, Se, Vi; <i>als cromos</i> : Ga, Me; <i>als sants</i> : Ga; <i>al frendi</i> : Ra, Ti; <i>al frendis</i> : Ra; <i>al flèndit</i> : Pa; <i>al tello</i> : Mn, To; <i>al s[ɛ]ndri</i> : Mi; <i>al xesco</i> : As; <i>la xorca</i> : As; <i>la xorqueta</i> : Se (mapa 16/1289)
<i>enxomar</i>	<i>enxomar</i> : As, Be, Da, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi; <i>enxampar</i> : Fa (mapa 16/1291)

LLISTA DE NOMS COMUNS

<i>xalar</i>	<i>nino/nina</i>
<i>perdre</i>	<i>guanyar</i>
<i>bicicleta</i> (tb. <i>bicigleta</i>)	<i>jugar als todos</i> ⁶⁰³
<i>jugar al pare Carabasser</i>	

⁶⁰² El que s'ha observat a través de l'enquesta és que a la Ribera d'Ebre hi havia pobles que jugaven amb la fona i altres que jugaven amb la bassetja i que de tots dos tipus en deien amb el mateix nom. Per tant, els pobles que coneixen la fona desconeixen el nom de bassetja (i, per tant, al mapa surt en blanc) i a la inversa.

⁶⁰³ Aquest joc consistia a tirar els *todos* enlaire i, segons en quina posició queien, el/la jugador/a podien repetir tirada o perdien el torn; generalment si el *todo* quedava dret, el/la jugador/a guanyava i si quedava tombat perdia. Normalment els *todos* eren ossos tendres de corder, netejats, concretament eren els ossos de la junta del garró.

ANÀLISI I COMENTARI D'ALGUNS MOTS

Tot i que sembla que a la Ribera d'Ebre ja s'ha introduït la variant oriental *joguina*, encara es manté en molts parlars la forma compartida amb el rossellonès i el valencià *joguet*.

El terme *fireta*⁶⁰⁴ —generalitzat arreu del domini lingüístic— es recull a la meitat de localitats de la comarca i conviu amb *obreta* (amb les variants fonètiques *aureta* i *aubreta*),⁶⁰⁵ forma també present i generalitzada a la comarca veïna de la Terra Alta (Navarro 1996, I: 271) i localitzada pel DCVB a Gandesa i Tortosa.

El castellanisme *colúmpio* sembla la forma més estesa a les localitats riberenques, però conviu amb les formes genuïnes *gronxador*, *esgronsador*, *arrunsador*, *runsador* i *roncellador*. El terme *balanci*, recollit a Miravet, no apareix documentat amb aquest sentit en cap de les grans obres lexicogràfiques consultades.

Un altre joc de canalla, l'*estel*, es designa amb el castellanisme *cometa* o *avión* a la majoria de localitats. Només a Benissanet i Miravet s'ha recollit la forma *milotxa*, també enregistrada per Alcover (DCVB) a Tortosa, València i Eivissa.

Llevat dels parlars més orientals de la comarca —que usen la forma més general *bitlla*—, la resta presenten la variant *birla*, pròpia del tortosí i del valencià (DCVB, 2: 502). A Riba-roja es va recollir una mena de forma híbrida de les dos: *britlla*.⁶⁰⁶

El *marro*, joc que consisteix a col·locar en línia recta tres pedretes o bastonets damunt d'una figura quadrada o triangular, presenta una variant formal estesa per onze de les disset localitats de la comarca: *lo marro* (*marro-pixo-i-cago*). Una altra és una variant amb canvi de la vocal tònica: *lo merro* (*merro-pixo-i-cago*). Només a la Palma es recull el terme lèxic *la trampa*, per designar el mateix joc, i només a Darmós i a la Serra es denomina *lo pisso* (*pisso-marro-i-cago*). Aquest joc de saltar, que és molt semblant al de la xarranca, rep diferents noms segons la zona geogràfica que s'enquesti; Costes (1997: 112) recull a Amposta *la xocolata*.

El joc tradicionalment de xiquetes, anomenat, entre molts altres termes, la *xarranca*, presenta a la Ribera d'Ebre dotze variants, de les quals només dos (que, de fet, són una amb variació fonètica) són recollides pel DCVB: *[f]arranca* i *[tʃ]arranca*; les altres deu no hi són recollides: *triànglo*, *triàngol*, *xalma*, *marro*, *pisso*, *xinxancla*, *cera*, *metleta*, *aixarranca*, *tello*.

Costes (1997: 110) explica que aquest joc, segons la forma i la figura, adquireix diferents noms: a Amposta, ciutat on ell recull les dades, es diu *pisso*, però “a la resta del Principat el nom de *pisso* equival al de *xarranca*, que és el nom general que abarca diferents maneres de jugar-hi”.⁶⁰⁷

⁶⁰⁴ A Ascó també es va recollir el plural *firetes*. Biel Pubill (Malpàs 6, 1995: 18) hi recull només la variant en plural.

⁶⁰⁵ Per a una explicació més exhaustiva d'aquest fenomen fonètic, cf. 1.2.3 de fonètica.

⁶⁰⁶ Segons Costes (1998: 3), aquest joc és un dels més representatius de la cultura lúdica catalana. Alguns autors, com Amades, han trobat un sentit màntic, religiós, en el joc antic, en el sentit de manifestar que podia servir per tal que les bruixes endevinessin el futur de la persona referida, llençat el bitllet per davall de la cama. A l'antiga Alemanya —encara segons Costes— es jugava dins de les esglésies abans d'oficiar la cerimònia, per tal de demostrar a la resta de persones de la vila l'estat de gràcia (si encertava en les seues accions) o la seua condició pecaminosa (en cas d'errar), que era mereixedora de seguir fent penitència. A la Ribera d'Ebre, en la majoria de pobles es considera que “es fa bitlla” quan es tomben totes les bitlles; a la Palma, en canvi, “fer bitlla” consisteix a deixar-ne una de plantada, com a Lleida (segons Costes, op.cit.).

⁶⁰⁷ Pubill (2000: 41) explica que la *xarranca* és un dels jocs més antics que es coneix. En els *Diàlegs de Buda*, cinc-cents anys abans de la nostra era, ja apareix citat, amb el nom indi de *Chikri Billa*. També a Roma, al fòrum —la plaça, el mercat, el lloc de reunió i de vida social per excel·lència en la societat romana, s'hi pot observar un joc de *xarranca* gravat a la pedra del carrer. El seu origen, per tant, és remot, però el significat que cada cultura ha volgut donar-li és més difús. Encara segons Pubill, alguns historiadors indiquen que el dibuix

De fet, el nom del joc pot vindre determinat, bàsicament, per tres motius: per la forma que prengui (d'aquí *triàngol* o *trianglo* o *cera*); per l'activitat física (per exemple, d'aixarrancar-se, la *xarranca* o *aixarranca*, *pisso* o *marro*),⁶⁰⁸ o per l'eina que s'utilitzava per jugar-hi (d'aquí *tello*, que era la pedra que servia per tirar dins de cada casella; *metleta*, que podria ser un diminutiu d'ametla). El fet que el nom del joc pugui obeir a raons tan diverses provoca que l'enquestador se senti, en alguns casos, insegur amb les respostes dels informants: potser un joc que en un poble es coneix amb un nom és designat en una altra localitat amb el nom que el primer aplica a un altre joc. Seria aquest el cas, per exemple, del *tello*, joc del qual s'han recollit nou designacions diferents: *frendis*, *frendi*, *flendit*, *sants*, *cromos*, *patacons*, *tello*, *xesco*, *xorca* o *xorqueta*.⁶⁰⁹ El flendi (nom més general del joc arreu del domini lingüístic) és un joc que consisteix a llançar un objecte a un clot o dins d'un rogle senyalitzat, en el qual hi ha uns altres objectes més lleugers que els primers, i que per la força de l'impacte s'han de treure (Costes 1997: 75). Així, obeint als objectes que calia treure de dins del recinte marcat, trobem els noms de *sants*, *cromos* o *patacons* i, en canvi, obeint a l'utensili utilitzat per treure'ls, es recullen les altres designacions.

La peça que es tira o que es mou amb el peu en aquests jocs que s'acaben de mencionar rep, també, diferents apel·latius: *testet* (tros de test, encara que possiblement a posteriori devia perdre's el referent d'origen i s'aplicava aquest nom encara que no s'usés un tros de test), *tello*, *pedellàs* (tros de plat trencat), *palet*, *tetlla*, *xinçleta* (podria ser una deformació de la forma *xançleta*, atès que a l'estiu es tirava aquest calçat), *xesco* o *xorca*. En alguns indrets, tal com es pot comprovar, el nom de l'utensili utilitzat per moure és el mateix que el nom del joc (*tello*, *xesco*); en altres presenten una designació diferent.

Sembla que la forma *marro* (i potser també *merro*) és un aragonesisme (Garcia-Medall 1989). Navarro (1996, I: 272), que també recull aquestes variants, afirma que potser també *tello*, amb /o/ final, és un préstec de l'espanyol o de l'aragonès, tot i que Garcia-Medall i Quiles creuen que podria tractar-se d'un mossarabisme, i finalment qualifica *pisso* de castellanisme.

Un altre joc de canalla que presenta múltiples variants és el joc de boles. La manera més general d'anomenar-lo és *jugar a boles*, però també s'ha recollit *a pam i toc* o, amb l'ordre dels elements del sintagma invertits, *a toc i pam* (nom generat a partir d'una de les variants de jugar-hi, que consistia a fer una ratlla i llançar les boles per veure quina anava més prop del forat no s'havien de fer entrar i s'establí l'ordre a partir de les distàncies de la ratlla. El primer podia fer tres accions. Cada una tenia un premi que s'establí abans de jugar, segons l'habilitat que s'aconseguís: *toc* (tocar la bola del contrari i quedar-se a una distància superior d'un pam), *pam* (acostar la bola a un pam o menys de l'adversari) i *pam i toc* (tocar la bola i que després del toc hi hagi un pam o menys entre les dos). A Vinebre i a la Palma per anomenar les boles es fan servir els castellanismes *canica* i *xiva*, respectivament, tot i que a la Palma el nom tradicional (actualment en desús) és *sambeca*, pres d'una partida del poble, que està molt prop del municipi, on segurament els xiquets i les xiquetes anaven a jugar.

Un altre dels jocs tradicionals és la *baldufa* o *baralluga*. Es tracta d'una peça de fusta en forma de pera que pel cap prim té una punta de ferro i que enrotllant-hi ha cordellina i tirant-la amb força a terra, per un ràpid moviment de rotació damunt la seua punta serveix per jugar a

que es representa —normalment en forma de creu— significa els passos que ha de donar l'home en el pas per aquesta vida.

⁶⁰⁸ Podria tractar-se de la 1a persona del singular del present d'indicatiu del verb *errar* o *errar-se*, amb obertura de la vocal tònica per analogia als casos en què una palatal àtona inicial s'articula com una medial.

⁶⁰⁹ Aquests dos últims noms no han estat recollits en cap de les grans obres lexicogràfiques catalanes. Biel Pubill també recull, a Riba-roja, el nom *xocra*, amb metàtesi de la velar a partir de *xorca* (informació recollida verbalment pel col·laborador i no publicada).

diferents jocs infantils (DCVB). Per l'acció que fa el joguet (ballar o bellugar), pot prendre múltiples noms, a banda del més conegut *baldufa*: *berelluga*, *ballaruga*, *baralluga*, *rebelluga* i *reballuga*.

Del joc de rotllana on tothom està amb els ulls tapats i qui para dona voltes per darrere amb una espardenyeta a la mà se'n diu, a la Ribera d'Ebre, *espardenyeta*, *peret-peret*, *cinturon*, *bufandeta*, *corretja*, *espardenyeta*. Una altra vegada l'estri que serveix de motiu del joc pot variar i pot provocar el canvi de nom del joc.

La forma *pessic-pessiganya* és la més utilitzada a la comarca, seguida per *pis-pissiganya*, *pessic-pessigany* —a Garcia— i *pix-pissiganya* —a la Torre. Durant el joc infantil es va recitant una fórmula que presenta diverses versions. Com a mostra, es reproduïxen les d'Ascó i la Palma:

Ascó

Pis-pessiganya,
oli de la ganya,
pis-pessigó
oli de ganyó.
Rateta pelada,
que passes per la teulada,
conillet, amaga't bé, que la rateta ja ve.

La Palma

Pessic-pessiganya,
oli de la ganya,
pessic-pessigó
oli l'aganyó.

4.2 LLISTA DE MOTS I UBICACIÓ**A**

- abans*: 2.1.11
abadia: 4.1.14
abans d'ahir: 4.1.7
a barato: 2.1.11
abella: 1.1.3
(abella) obrera: 4.1.6
abellerol: 1.4 i 4.1.6
a preu fet: 4.1.1
a reveure: 4.1.7
abellot: 4.1.6
abeurador: 1.2.4, 2.1.1 i 4.1.5
abeurador: 4.1.8
abonar: 4.1.1
abril: 4.1.7
abstinència: 4.1.14
a cabassos: 2.1.11
aclarir-se (el temps): 4.1.7
acotxar-se: 4.1.10
adéu: 4.1.7
a discreció: 2.1.11
a dojo: 2.1.11
afartâ's: 1.4, 4.1.11
agafar: 4.1.11
agafat de la mà: 4.1.12
agarrat: 4.1.11
agenolla't: 4.1.10
agitat: 1.3.3
aglâ: 4.1.3
agost: 4.1.7
aguaitar: 1.1.9, 1.4 i 4.1.10
aguazil: 4.1.9
àguila: 1.4 i 4.1.6
aguilot: 4.1.6
agulla: 1.1.8 i 4.1.11
agulla de cap: 4.1.11
agulla de cosir: 4.1.11
agulla: 4.1.11
ahir: 4.1.7
aigua: 1.1.1, 1.2.4 i 4.1.11
aiguamoll: 4.1.8
aigüera: 4.1.11
aixada ampla: 4.1.1
aixada de dos puntes: 4.1.1
aixada de fer brossa: 4.1.1
aixada estreta: 4.1.1
aixadó: 4.1.1
aixella: 4.1.10
aixeta: 4.1.11
aixol: 4.1.9
ajudar: 4.1.10
ajuntament: 1.3.3 i 4.1.9
ajupit: 4.1.10
ajustar els finestrons: 4.1.11
a la cama coixa: 2.1.11
aladre: 4.1.1
albarda: 1.3.2 i 4.1.1
albardó: 1.2.3 i 1.3.2
albelló: 4.1.8
àlber: 1.2.1, 1.3.2 i 4.1.3
albercoc: 1.3.2, 4.1.3
albercoquer: 4.1.3
albergínia: 1.3.2, 1.3.5 i 4.1.3
alberginiera: 4.1.3
al braç: 2.1.11
alcalde: 1.3.2 i 4.1.9
al coll: 2.1.11
a coll-i-bè: 2.1.11
aldea: 4.1.8
alè: 4.1.10
alegre: 1.1.4
alena: 4.1.9

- alfàbrega*: 1.2.1 i 4.1.3
alfals: 1.3.2 i 4.1.1
alguna altra menjada: 4.1.11
alicates: 4.1.9
aljub: 1.3.2 i 4.1.8
all: 1.3.2
all i oli: 4.1.11
allau: 4.1.7
alls: 4.1.3
almostra: 1.3.2 i 4.1.10
altre: 1.4
alvarca: 1.3.2 i 4.1.12
alzina surera: 4.1.3
alzina: 4.1.3
amanida: 4.1.11
a manta: 2.1.11

amb: 2.1.9
americana: 4.1.12
ametlla: 1.3.2 i 4.1.3
ametlla amarganta: 4.1.3
ametller: 4.1.3
ametlla garrapinyada: 4.1.11
ametlló: 4.1.3
amo: 4.1.11
amo: 4.1.9
amonestar: 4.1.13
ampolla: 4.1.11
a munts: 2.1.11
anar: 2.2 i 2.3
anar a jornal: 4.1.1
anar al defora: 4.1.1
anar a gates: 2.1.11
anar al jornal: 4.1.1
anar al tros: 4.1.1
anca: 4.1.10
ànec: 1.2.1 i 4.1.4
anell de prometatge: 4.1.13
anell: 2.1.1 i 4.1.13

àngel: 1.3.3 i 4.1.14
anguila: 4.1.15
angúnia: 4.1.10
anoguer: 1.3.6, 1.4 i 4.1.3
anou: 1.4 i 4.1.3
ansa: 4.1.11
ansa del coll: 4.1.10
anundemà: 2.1.11
anxova: 4.1.15
any bixest: 4.1.7
anyell: 4.1.5
apaga el llum: 4.1.11
apagar: 4.1.11
api: 1.4 i 4.1.3
a poc a poc: 2.1.11
aprenent: 4.1.9
aquet, aquesta, aquets/aquestos
aquestes: 2.1.4
ara: 2.1.11
aranya: 1.1.1 i 4.1.6
arbocer: 4.1.3
arbre: 1.3.2 i 1.4
arc de Sant Martí: 4.1.7
arena: 4.1.6
arengada: 1.3.2 i 4.1.15
arestes: 4.1.1
argelaga: 1.2.1
argila: 4.1.7
arguenells: 4.1.1
armari: 4.1.11
armilla: 4.1.12
arna: 4.1.6
arpeta: 4.1.11
àrpiés: 4.1.1
arpiots: 4.1.1
arrabassar: 1.2.1 i 4.1.1
arracada (de la cabra): 4.1.5
arracada: 1.2.1 i 4.1.12
arrel: 4.1.2

arremangar: 1.2.1
arrepénjar: 1.2.1
arreplegar: 1.2.1 i 4.1.1
arronsar les espatlles: 4.1.10
arròs: 4.1.11
arrossegar: 4.1.1
arrugua: 1.3.6, 4.1.10
arruixar el carrer: 4.1.11
articulació: 4.1.10
asclar: 4.1.1
ataüt: 4.1.13
atiar el foc: 4.1.11
atrapar: 4.1.10
atuell per munyir: 4.1.5
atxa: 4.1.14
atzavara: 4.1.3
aurellal: 4.1.12
avellana buida: 4.1.3
avellana: 4.1.3
avergonyit: 4.1.11
avesper: 4.1.6
avet: 4.1.3
avortar la vaca: 4.1.5
aviat: 2.1.11
aviram: 4.1.4
avorrir: 1.2.2 i 4.1.11
avort: 4.1.13
avui: 2.1.11 i 4.1.7

B

b[é]c: 4.1.4
badallar: 4.1.10
badar: 4.1.10
badejo: 4.1.15
baiard: 4.1.1
baix: 4.1.11
baixar: 4.1.11
bajoca: 1.3.3 i 4.1.1
bajoquera: 4.1.1

balanci: 4.1.11
balcó: 4.1.11
baldufa: 4.1.16
bamba: 4.1.12
banc del foc: 4.1.11
banc: 1.3.7 i 4.1.9
bancal: 4.1.1
banc: 4.1.10
banyera: 4.1.11
banya: 1.3.5 i 4.1.5
banyut: 4.1.13
barana (del carro): 4.1.1
barana: 4.1.11
barancal: 4.1.11
barastell: 4.1.4
barba (de la cabra): 4.1.5 i 4.1.10
barra: 4.1.2
barral: 4.1.1
barral: 4.1.2
barranc: 4.1.8
barret: 4.1.12
barri: 4.1.8
barrina: 4.1.9
basca: 4.1.10
bassa: 4.1.8
bassa (de l'oli): 4.1.2
bassetja: 4.1.16
bàssia: 4.1.4
bassurero: 4.1.11
bast: 4.1.1
baster: 4.1.9
bastó (del forn): 4.1.2
bastó: 4.1.2
bata: 4.1.12
batall: 4.1.14
batedor: 4.1.1
bateig: 4.1.13
batejar: 4.1.13
batre: 2.2 i 2.3

- batre ametlles*: 4.1.3
batre: 4.1.1
be de color blanc: 4.1.5
be de color negre: 4.1.5
beata: 4.1.14
becada: 4.1.6
beixamel: 4.1.11
belar: 4.1.4
bellota: 1.4
bellugar: 1.2.1
belluga't: 4.1.11
beneitó: 4.1.10
berenar: 1.2.1 i 4.1.11
bernat prudent: 4.1.6
bessons: 4.1.13
beta: 4.1.15
beure a galet: 4.1.11
beure: 4.1.10
biberó: 4.1.13
bicicleta: 4.1.16
biga mestra: 4.1.11
bigoti: 4.1.10
bigues: 4.1.11
birbar: 4.1.1
bisbe: 4.1.14
bisera: 4.1.12
biso: 4.1.12
bitlla: 1.4 i 4.1.16
bitllot: 4.1.16
blanc: 1.3.7
blanquejar: 4.1.11
blat: 4.1.1
blau: 4.1.12
ble: 4.1.11
bleda: 4.1.3
bóc: 4.1.5
boca: 4.1.10
boda: 4.1.13
bòfega: 4.1.10
boga: 4.1.15
boga: 4.1.3
boina: 1.3.5 i 4.1.12
boira: 1.4 i 4.1.7
boixa: 4.1.1
boixet: 4.1.11
boig: 4.1.10
boja: 1.3.3
bola de xiprer: 4.1.3
boll: 4.1.1
bolquers: 4.1.12
bombolla: 1.4 i 4.1.7
bon dia: 4.1.7
bona nit: 1.4 i 4.1.7
bona tarda: 4.1.7
bonic: 4.1.12
bonir: 4.1.6
bony al cap: 4.1.10
bord: 4.1.13
bord: 4.1.2
bordó: 4.1.1
borinot: 4.1.6
bornar: 4.1.4
borra: 4.1.3
borradura: 4.1.10
borró: 4.1.2
borronar: 4.1.2
bosc: 4.1.3
bosses (del carro): 4.1.1
bóta: 4.1.1
bota: 4.1.12
botana: 4.1.12
boter: 4.1.9
botera: 4.1.11
botes d'aigua: 4.1.12
botifarra blanca: 4.1.4
botifarra catalana: 4.1.4
botifarra culana: 4.1.4
botifarra negra: 4.1.4

botifarra: 4.1.4
botó (de la roda): 4.1.1
bou: 1.1.6 i 4.1.5
braç: 4.1.10
braçalet: 4.1.12
braguer: 4.1.5
bramar: 4.1.4
branca: 4.1.2
brasa: 4.1.11
braser: 4.1.11
bres: 4.1.11
bresca: 4.1.6
bressar: 4.1.11
brida: 4.1.4
broca: 4.1.9
brodar: 1.4
bròquil: 4.1.3
brossa: 4.1.11
brot: 4.1.2
brotar: 4.1.2
bruc: 4.1.3
bruixa: 4.1.13
brusa: 4.1.12
brut: 4.1.11
brutícia al taló: 4.1.10
budell: 4.1.4 i 4.1.10
bufador: 4.1.11
bufet: 4.1.11
bufeta: 4.1.4
bufetada: 4.1.10
buit: 4.1.11
bullir: 1.2.2, 2.4 i 4.1.11
burca (del rellotge): 4.1.7
buscall: 4.1.2 i 4.1.11
butxaca: 4.1.12

C

cabana: 4.1.1
cabdell: 4.1.11

cabeça: 4.1.3
 (cabell) *moreno*: 4.1.10
 (cabell) *roig*: 4.1.10
cabells (de panís): 4.1.1
cabell llis: 4.1.10
cabra salvatge: 4.1.6
cabra: 4.1.5
cabre: 2.2
cabrer: 4.1.5
cabrit: 4.1.5
caçador furtiu: 4.1.4
caçador: 4.1.4
caçar: 4.1.4
cadàver: 4.1.13
cadell: 4.1.4 i 4.1.6
cadenera: 4.1.6
cadira: 4.1.11
cadireta de munyir: 4.1.5
caduf: 1.3.6 i 4.1.8
çagullada: 4.1.6
caixa: 1.3.3, 4.1.11
calaix: 4.1.11
calaixera: 4.1.11
calamar: 4.1.15
calamarsa: 4.1.7
calb: 4.1.10
calbot: 4.1.10
calç: 4.1.11
calça curta: 4.1.12
calces: 4.1.12
calcetes: 4.1.12
calçotet: 4.1.12
caldera: 1.1.1 i 4.1.11
caldo: 4.1.11
calefacció: 1.2.1
calfred: 4.1.10
calguer: 2.2
caliu: 4.1.11
calor: 4.1.7

- cama*: 4.1.10
camals: 4.1.12
cameta (de l'aladre): 4.1.1
caminar: 1.4 i 4.1.10
camisa de dormir: 4.1.12
camisa: 4.1.12
campanar: 4.1.14
campaner: 4.1.14
campanes: 4.1.14
canal: 4.1.11
canalera: 4.1.11
canaló: 4.1.11
cancell: 1.3.4, 1.3.6 i 4.1.14
candela: 4.1.14
canella: 4.1.10
canelobre: 4.1.11
canó de la font: 4.1.8
canó de les agulles: 4.1.11
cansalada: 4.1.4
cantar: 4.1.4
cànter: 4.1.1 i 4.1.11
càntir (d'oli, mesura): 4.1.2
canya de pescar: 4.1.15
canya: 4.1.3
canyella: 1.3.5 i 4.1.3
canyís: 1.3.5 i 4.1.3
Cap d'Any: 4.1.14
cap: 4.1.10
cap aquí: 2.1.9
cap allà: 2.1.9
capar: 4.1.5
caparra: 4.1.6
capellà: 4.1.14
capficat: 4.1.2
capnegre: 4.1.6
capó: 4.1.4
cap-sec: 4.1.15
capsa: 4.1.11
capsigrall: 4.1.6
captaire: 4.1.9
car: 1.3.2, 1.4
cara: 4.1.10
carabassa: 1.2.1, 4.1.1 i 4.1.3
carabassó: 1.2.1, 4.1.3
caragola: 4.1.6
caragolí: 4.1.6
caramell: 4.1.7
caramull: 1.2.1 i 4.1.1
carboner: 4.1.9
carbonera: 4.1.9
carcàs: 4.1.10
careta: 4.1.6 i 4.1.14
carn a la brasa: 4.1.11
carn d'olla: 4.1.11
carn esqueixada: 4.1.10
carn picada: 4.1.4
Carnestoltes: 4.1.14
carnús: 4.1.6
carquinyoli: 4.1.11
carrau: 4.1.14
carrer: 1.3.2 i 4.1.8
carrerada: 4.1.8
carretell: 1.2.1 i 4.1.1
carretera: 1.2.1 i 4.1.11
carretó: 1.2.1 i 4.1.1
carro: 1.2.2 i 4.1.1
carroll: 1.2.1 i 4.1.2
carxofa: 1.3.3 i 4.1.3
carxofera: 4.1.3
casa: 4.1.11
casamentera: 4.1.13
cassa: 4.1.2
cassola: 4.1.11
cassó: 4.1.11
castanya: 4.1.3
castanyer: 4.1.3
catxap: 4.1.4
catxel: 4.1.15

- cau*: 4.1.4
caure: 2.2 i 2.3
caure a terra: 4.1.7
caure de cara: 2.1.11
caure d'esquena: 2.1.11
cavall: 4.1.2
cavall: 4.1.4
cavalló: 4.1.1
càvec: 4.1.1
ceba: 1.1.3 i 4.1.3
ceballot: 4.1.3
celler: 4.1.11
cella: 1.3.2 i 4.1.10
cementiri: 1.1.3 i 4.1.13
cendra: 4.1.11
cent: 4.1.11
cèntims: 4.1.11
centpeus: 4.1.6
cep: 1.1.3
cercapous: 4.1.8
cèrcol: 4.1.2
cerndre: 4.1.2
cervell: 4.1.10
ciego: 4.1.10
cigarra: 4.1.6
cigronera: 4.1.1
cigró: 4.1.1
cigüenya: 4.1.6
cim: 4.1.8
cimaler: 4.1.2
ciment: 1.2.1 i 4.1.9
cingla: 4.1.1
cinquanta: 1.1.9
cinta (del cabell): 4.1.10
cirera: 4.1.3
cirerer: 4.1.3
cirera de pastor: 4.1.3
ciri: 4.1.14
cistell veremador: 4.1.2
cistell: 4.1.11
cisterna: 4.1.8
ciutat: 4.1.8
civada: 4.1.1
civader: 4.1.1
clafolla: 4.1.3
clara: 4.1.4
clatell: 4.1.10
clatellot: 4.1.10
clau de ganxo: 4.1.11
clau inglesa: 4.1.9
clau: 4.1.10, 4.1.11 i 4.1.14
clavar: 1.4
clavat: 4.1.14
clavell: 4.1.3
claveller: 4.1.3
clavellinera: 4.1.3
clementina: 4.1.3
clivell: 1.3.2 i 4.1.11
closca: 4.1.4
clotxa: 4.1.2
cobrellit: 4.1.11
cobrir la cabra: 4.1.5
coça: 4.1.10
cocó: 4.1.8
codony: 4.1.3
codonyer: 4.1.3
coereta: 4.1.6
cofi: 1.2.2 i 4.1.2
cohabitar: 4.1.13
coix: 1.2.2 i 4.1.10
coixa: 4.1.10
coixí de les agulles: 4.1.11
coixí: 1.2.2, 1.3.3 i 4.1.11
coixinera: 4.1.11
col: 4.1.3
colitxos: 4.1.3
col·legi: 1.4
coll del pou: 4.1.8

- coll*: 4.1.10
collar: 4.1.5
collaret: 4.1.12
collir: 2.4
collir olives: 4.1.2
collita: 1.2.2 i 4.1.2
colom: 4.1.6
colomí: 4.1.6
colxa: 1.3.2 i 4.1.11
colze: 4.1.10
com: 1.1.7, 2.1.11
com te dius?: 4.1.13
combregar: 4.1.14
començar: 1.4
complir: 2.2 i 4.1.13
comuna: 4.1.11
conco: 4.1.13
confessâ's: 4.1.14
confit: 1.2.2 i 4.1.11
congre: 4.1.15
conill: 1.2.2 i 4.1.4
consogre: 4.1.13
contratirant: 4.1.1
convidar: 1.4
cooperativa: 1.2.1
cop de puny: 4.1.10
copa: 4.1.11
cor: 1.3.2, 1.4 i 4.1.10
coralet: 1.4 i 4.1.3
corb: 4.1.6
corba (de la roda): 4.1.1
corbata: 4.1.12
corbatí: 4.1.12
corbella: 4.1.1
corcó de la fusta: 4.1.6
corda: 4.1.8
cordó: 4.1.12
cornaleres: 4.1.2
cornaló (de l'albarda): 4.1.1
cornaló (de la sària): 4.1.1
corona: 4.1.14
coroneta: 4.1.10
corral: 4.1.4
córrer: 2.2, 2.3 i 4.1.10
corretja: 1.3.3 i 4.1.12
corriola: 1.2.2, 1.3.2 i 4.1.8
cortera: 1.2.4 i 4.1.1
cortina: 1.2.4 i 4.1.11
cos: 4.1.10
cosí germà: 4.1.13
cosí prim: 4.1.13
cosir: 2.4
cosir un pedaç: 4.1.11
cossetxadora: 4.1.1
cossi: 4.1.2 i 4.1.11
costella (de la dalla): 4.1.1
costurer: 4.1.11
cotilla: 4.1.12
cotó: 4.1.3
cotofluix: 4.1.3
cotxe: 4.1.11
cova: 4.1.8
covard: 4.1.9
cove femeter: 4.1.1
cove: 1.2.1 i 4.1.2
créixer: 2.2, 2.3
cr[é]sta: 4.1.4
cranc: 1.3.7 i 4.1.15
crema: 4.1.5
cremaller: 4.1.11
crepuscle: 4.1.7
crestar: 4.1.6
creu: 1.1.3
creure: 2.2, 2.3 i 4.1.13
criada: 4.1.11
criar: 4.1.13
criat: 4.1.11
crinera: 4.1.4

croqueta: 1.3.2 i 4.1.11
crossa: 4.1.10
crosta: 1.1.7 i 4.1.2
crostó: 4.1.2
cua: 1.1.7, 4.1.4 i 4.1.10
cucut: 4.1.6
cuina: 1.3.5 i 4.1.11
cuixa: 1.3.3 i 4.1.10
cuixot: 4.1.4
cul: 4.1.10
cullerer: 4.1.11
cullera: 4.1.11
cullereta: 4.1.6
cullerot: 4.1.11
curandero: 4.1.10
curar: 4.1.10
curt: 4.1.10

D

dàlia: 4.1.3
dallar: 4.1.1
dalt: 4.1.11
damunt: 2.1.11
darrere: 1.4, 2.1.11
davall: 2.1.11
davant del bòc: 4.1.5
davantal: 1.2.1 i 4.1.12
dèbil: 4.1.11
dèbila: 4.1.11
declarâ's: 4.1.13
defensar: 4.1.11
deixa-ho anar: 2.1.11
deixar: 1.2.1
dejuni: 1.2.1 i 4.1.14
demà passat: 4.1.7
demà: 4.1.7
demanar la promesa: 4.1.13
dental (de l'aladre): 4.1.1
dent: 4.1.10

dependre: 4.1.9
desar: 4.1.11
descalç: 4.1.12
descans: 4.1.1
desembre: 4.1.7
desenganxar (l'animal del carro): 4.1.1
deslligar: 4.1.1
desmai: 4.1.3
desmamar: 4.1.13
después: 2.1.11
después-ahir: 2.1.11
después-demà: 2.1.11
destral: 4.1.1
Déu: 4.1.14
deure: 4.1.11
Dia de Difunts: 4.1.14
diable: 1.3.7 i 4.1.2
diarrea: 1.4, 4.1.10
dida: 4.1.13
didal: 4.1.11
dido: 4.1.13
diferent: 2.1.1
difunt: 4.1.13
Dijous Gras: 4.1.14
dijous: 1.1.6, 1.3.3 i 4.1.7
dilluns: 4.1.7
dimarts: 1.3.4 i 4.1.7
dimecres: 4.1.7
dimoni: 4.1.14
dinar: 4.1.11
dinou: 2.1.6
dins o dintre: 2.1.11 i 4.1.11
dipòsit de ciment: 4.1.9
dir: 2.2 i 2.3
disfràs: 4.1.14
dissabte: 4.1.7
disset: 1.2.1 i 2.1.6
dit: 4.1.10
diumenge de Rams: 4.1.14

diumenge: 1.2.4 i 4.1.7
divendres: 1.1.4 i 4.1.7
divuit: 2.1.6
doble: 1.3.7, 4.1.1 i 4.1.11
doblegar: 4.1.11
doldre: 2.2
dolent: 4.1.10
domar: 1.4 i 4.1.4
donar: 2.2 i 2.3
donar-se la mà: 4.1.10
doncs: 2.1.10
dormir: 2.4 i 4.1.10
dormitori: 4.1.11
dos: 1.1.7 i 2.1.6
dot: 2.1.1 i 4.1.13
dragó: 1.4 i 4.1.6
drap: 4.1.11
drapaire: 4.1.11
drecera: 4.1.8
dropo: 4.1.11
dúgol: 4.1.6
dur: 1.3.2, 1.4

E

egua: 1.2.4, 1.3.6, 1.3.7 i 4.1.4
eines: 1.3.5 i 4.1.9
eixam: 1.2.1
eixerit: 4.1.10
eixugar els plats: 4.1.11
eixugar-se: 4.1.11
ell: 2.1.3
el mos: 4.1.4
el botu: 4.1.14
el salpàs: 4.1.14
els Reis: 1.1.4.4
empeltar: 1.2.1 i 4.1.3
empényer: 4.1.10
emprar: 4.1.11
en: 2.1.9

enagües: 1.3.6 i 4.1.12
encabat: 2.1.11
encara: 2.1.11
encarrollar: 4.1.2
encenall: 4.1.9
encendre: 4.1.11
enciam: 1.2.1, 1.2.4 i 4.1.3
enclusa: 1.3.2 i 4.1.9
endavant: 2.1.11
enfonsar: 4.1.10
enformador: 4.1.9
enganxar (l'animal al carro): 4.1.1
engronsador: 4.1.16
enguany: 1.2.1, 2.1.11 i 4.1.7
enlluernar: 4.1.11
ennuegar-se: 4.1.10
ennuolat: 4.1.7
ensopegar: 4.1.10
ensumar: 4.1.4
entera: 4.1.1
enteranyinat: 4.1.7
enterrar: 1.2.1 i 4.1.13
enterro: 1.2.2
envà: 4.1.11
enxomar: 4.1.16
era: 4.1.1
erar: 4.1.1
erer de forat mitjà: 4.1.1
erer: 1.2.1 i 4.1.1
eriçó: 1.2.1, 4.1.6 i 4.1.15
erm: 4.1.1
esbajocar: 4.1.1
esbandir: 4.1.11
esbart: 4.1.6
esbarzer: 4.1.3
esbravar: 4.1.11
esca: 4.1.15
escaire: 4.1.9
escala: 4.1.11

- escaleta*: 4.1.2
escaletes: 4.1.1
escalfallits: 4.1.11
escaló: 1.2.1 i 4.1.11
escalunya: 4.1.3
escamarlans: 4.1.15
escapçar: 4.1.2
escarabat merder: 4.1.6
escarabat: 1.2.1 i 4.1.6
escarola: 4.1.3
escarpell: 4.1.1
escarrar: 4.1.2
escarritxar: 4.1.10
escatainar: 4.1.4
esclafollar: 4.1.3
esclop: 4.1.12
escolà: 4.1.14
escombra (del forn): 4.1.2
escombra: 4.1.11
escombrar (el forn): 4.1.2
escombrar (l'era): 4.1.1
escombrar: 4.1.11
escorça: 4.1.2
escorpí: 1.2.2, 1.4 i 4.1.6
escòrrec: 1.2.1 i 4.1.7
escorredor: 2.1.1 i 4.1.11
escórrer: 4.1.11
escorxat: 4.1.4
escriure: 1.2.1 i 4.1.9
escurçó: 4.1.6
esfarfalat: 4.1.2
esgarrapada: 4.1.10
esgarronar: 4.1.10
església: 1.3.7
esguerrat: 4.1.10
esguinzar: 1.3.4, 1.3.6 i 4.1.11
esllavissada: 4.1.7
esmolar: 1.2.1 i 4.1.9
esmolet: 4.1.9
esmorzar: 1.3.2 i 4.1.11
espampolar: 4.1.2
espantall: 4.1.1
esparnellac: 4.1.3
espàrrec: 1.2.1, 1.3.2
esparreguera: 1.2.1
esparver: 4.1.6
espatlla: 1.3.2 i 4.1.10
espelma: 4.1.11
espelmatòria: 4.1.11
espena: 4.1.10 i 4.1.11
esperar: 4.1.10
esperons: 4.1.4
espiga: 1.1.2 i 4.1.1
espigó (de l'aladre): 4.1.1
espígol: 4.1.3
espigot: 4.1.1
espinac: 4.1.3
espinada: 4.1.10
espina: 4.1.14
esporgar: 1.2.1
esqueixar: 4.1.2
esquella: 4.1.5
esquena: 4.1.10
esquerre: 4.1.10
esquerrer: 4.1.10
esquilar: 4.1.5
esquirol: 4.1.6
estable: 4.1.5
estaca (del carro): 4.1.1
estaca: 4.1.1
estaca: 4.1.2
estació: 4.1.11
estalviar: 4.1.11
estalvis: 4.1.11
estalzí: 1.2.1 i 4.1.11
estar: 2.3
estar al sopluig: 4.1.7
estar embarassada: 4.1.13

- estar enfadat*: 4.1.10
estar separats: 4.1.13
este, esta, estos, estes: 2.1.4
estel de l'alba: 4.1.7
estel: 4.1.16
estella de fusta: 4.1.11
estel: 4.1.7
estenalles: 4.1.9
estendre: 4.1.11
esternut: 1.2.1 i 4.1.10
esterrossador: 4.1.1
esterrossar: 4.1.1
estesa del blat: 4.1.1
esteva de l'aladre: 4.1.1
estimar-se: 4.1.13
estisores de podar: 4.1.1
estisores: 1.1.7, 1.4 i 4.1.11
estisoreta: 4.1.6
estiu: 1.1.2, 1.2.1 i 4.1.7
estómac: 1.2.1 i 4.1.10
estovalles: 1.2.1, 1.4
estrella de mar: 4.1.15
estrenyecaps: 4.1.12
estret: 4.1.8
estrínjol: 4.1.4
estornell: 1.2.1 i 4.1.6
excavadora: 4.1.9
excrement de cabra i ovella: 4.1.4
excrement de conill: 4.1.4
extremunció: 4.1.13
- F**
- façana*: 4.1.11
fàcil: 2.1.1 i 4.1.9
fadrí gran: 4.1.13
fadrí: 4.1.13
fadrina gran: 4.1.13
faisà: 4.1.6
faixa: 4.1.12
falç: 1.1.1 i 4.1.1
falcilla: 4.1.6
falcó: 4.1.6
falda: 4.1.8
faldetes: 4.1.12
faldilla: 1.3.2 i 4.1.12
falguera: 4.1.3
fanal: 4.1.1 i 4.1.8
fanfarró: 4.1.11
fang: 1.3.7 i 4.1.7
fantasma: 4.1.14
farga: 4.1.9
farina: 4.1.2
farnaca: 4.1.4
farratge: 4.1.4
fato: 4.1.11
favera: 4.1.1
fava: 4.1.1
febre: 1.2.1 i 4.1.10
febrer: 4.1.7
feina: 1.3.5 i 4.1.11
feix: 1.3.3
feixa: 4.1.1
fel sobreeixida: 4.1.10
fel: 1.1.4 i 4.1.10
feltre: 4.1.1
fem: 4.1.1
femer: 4.1.4
fer: 2.2 i 2.3
fer bugada: 4.1.11
fer capbussons: 4.1.10
fer ganxet: 4.1.11
fer migdiada: 4.1.7
fer mitja: 4.1.11
fer morros: 4.1.10
fer net el porc: 4.1.4
fer net/fer capot: 4.1.1
fer pasturar: 4.1.5
fer porra: 4.1.4

- fer punta de coixí:* 4.1.11
fer una carrera: 4.1.11
fermentar: 4.1.2
ferradures: 4.1.9
ferrer: 1.2.1 i 4.1.9
ferro: 1.2.1
fesoler: 4.1.1
fesol: 1.2.1 i 4.1.1
festa major: 4.1.13
festejar: 4.1.13
fetge: 1.3.3 i 4.1.10
fibló: 1.3.7 i 4.1.6
fideus a la cassola: 4.1.11
figa seca: 4.1.3
figa xumba: 4.1.3
figa: 4.1.3
figuera: 4.1.3
fil: 4.1.11
filaberquí: 4.1.9
filferro: 1.2.1 i 4.1.9
fill: 4.1.13
fillastre: 4.1.13
fillol: 4.1.13
fil (de la vinya): 4.1.2
finestra: 4.1.11
finestró: 4.1.11
fins: 2.1.9
fireta: 4.1.16
fita: 4.1.1
flabiol: 4.1.3
flama: 4.1.11
flor del card: 4.1.3
florit: 1.2.1 i 4.1.11
fegina: 4.1.6
feix: 4.1.11
foguera: 1.2.1 i 4.1.14
fona: 4.1.16
fonoll: 1.2.1 i 4.1.3
font: 1.3.7 i 4.1.8
fora: 2.1.11 i 4.1.11
forat del nas: 4.1.10
forc: 4.1.3
forca: 4.1.1
forcons: 4.1.1
formatge: 1.3.3 i 4.1.5
formiga alada: 4.1.6
formiga petita: 4.1.6
formiga: 1.3.5 i 4.1.6
formigonera: 4.1.9
formiguer: 4.1.6
formiguers: 4.1.1
forn de calç: 4.1.11
forn: 4.1.2
fornal: 4.1.9
forquilla: 1.2.1 i 4.1.11
forrellat: 4.1.11
frare: 1.4
fre: 4.1.1
fred: 2.1.1 i 4.1.7
fredolic: 4.1.7
fregall: 4.1.11
fregassada: 4.1.11
fregir: 2.4
freixura: 4.1.4
fressa: 4.1.9
front: 1.1.7, 2.1.1 i 4.1.10
frontissa: 4.1.11
fruit : 1.1.8
fuet: 4.1.4
fugir: 2.4 i 4.1.11
fulla: 1.3.2
fulla (de la dalla): 4.1.1
fulla (de la navalla): 4.1.11
fum: 4.1.11
fumera: 4.1.11
fura: 4.1.6
furgar: 4.1.4
fus: 1.1.7

fusell (del carro): 1.3.4 i 4.1.1

fusta corcada: 4.1.9

fuster: 1.3.2 i 4.1.9

G

gabardina: 4.1.12

gàbia: 1.3.7 i 4.1.11

gafarró: 1.3.2 i 4.1.6

gaiata: 4.1.11

gaig: 4.1.6

gaire: 1.4, 2.1.11

galera: 4.1.1

galera (peix): 4.1.15

galeta: 4.1.11

gall: 4.1.3

gall: 4.1.4

galleda: 4.1.11

gallina cega: 4.1.16

gallina: 1.1.2 i 4.1.4

gallinassa: 4.1.4

galliner: 4.1.4

galta: 4.1.4 i 4.1.10

galtera: 4.1.10

gamarús: 4.1.6

gamba: 4.1.15

ganivet: 1.4 i 4.1.11

ganya: 4.1.10

garba: 4.1.1

garbejar: 1.3.3 i 4.1.1

garnatxa: 1.4

garbera: 4.1.1

gargola: 4.1.11

garlopa: 4.1.9

garrafa: 4.1.11

garrell: 4.1.10

garriga: 4.1.1

garrofa: 4.1.3

garrofer: 4.1.3

garrofi: 4.1.3

garsa: 4.1.6

gat salvatge: 4.1.6

gat: 4.1.4

gata: 4.1.4

gatet: 4.1.4

gavella: 4.1.1

gaveta: 4.1.9

gavina: 4.1.15

gebre: 4.1.7

gegant: 1.2.1 i 4.1.14

gel: 4.1.7

gendre: 4.1.13

gener: 1.2.1 i 4.1.7

geneta: 1.2.1 i 4.1.6

geniva: 1.3.5 i 4.1.10

genoll: 1.2.1 i 4.1.10

gens: 2.1.11

gep: 4.1.10

geperut: 4.1.10

germanastre: 4.1.13

gerra: 4.1.2

gerro: 4.1.11

ginebró: 4.1.3

gira del llençol: 4.1.11

girar (el blat): 4.1.1

gladiol: 1.3.2 i 4.1.3

glop: 4.1.11

glopada: 4.1.10

goig: 1.3.3 i 4.1.14

gola: 1.1.7 i 4.1.10

golafire: 4.1.11

golfes: 4.1.11

gorra de cop: 4.1.12

gorra: 4.1.12

gos rabiós: 4.1.4

gos: 4.1.4

gossa moguda: 4.1.4

gossa: 4.1.4

gossot: 4.1.4

got: 4.1.11
gotera: 4.1.11
gra (d'all): 4.1.3
graelles: 4.1.11
gralla: 4.1.6
granja: 4.1.4
granota: 4.1.6
grapat: 4.1.10
grapa: 4.1.1
gras: 4.1.11
gratar-se: 4.1.10
greix: 1.3.3
grill: 4.1.6
gripau: 4.1.6
grunyir: 4.1.4
guant: 2.1.1 i 4.1.12
guanyar: 4.1.16
guardiola: 4.1.11
guaret: 1.1.1 i 4.1.1
guatlla: 4.1.6
guenyo: 4.1.10
guerxo: 4.1.10
guix: 4.1.9
guixera: 4.1.1
guixa: 4.1.1
guspira: 4.1.11

H

hager: 3.7
haver: 2.2
halo de la lluna: 4.1.7
ham: 4.1.15
herba: 1.1.4
hereu: 1.2.1 i 4.1.13
herniat: 4.1.10
heura: 4.1.3
hivern: 1.4 i 4.1.7
hort: 4.1.1

I

iaia: 4.1.13
iaio: 1.1.1 i 4.1.13
igual: 1.1.9
infern: 4.1.14
inflar: 1.2.1 i 4.1.10

J

jabali: 4.1.6
jaç: 4.1.4
jaquet: 4.1.12
jaure: 4.1.5
jersei: 1.2.1 i 4.1.12
jo: 2.1.3
joc de l'anell: 4.1.16
joguèt: 4.1.16
jota: 1.1.10
jou: 1.1.7 i 4.1.1
judici: 4.1.9
jugar a conillets: 4.1.16
jugar a les boles: 4.1.16
jugar al tello: 4.1.16
jugar: 1.3.6
juliol: 1.4 i 4.1.7
julivert: 4.1.3
junc: 1.1.7 i 4.1.3
juny: 4.1.7
jutge: 4.1.9
jutjar: 4.1.9
jutjat: 4.1.9

L

l'alba: 4.1.7
l'endemà: 2.1.11
l'esquellotada: 4.1.13
la Candelera: 4.1.14
la jove: 1.3.3 i 4.1.13
la menjadora: 4.1.4

- la Mona*: 4.1.14
la nit de Cap d'Any: 4.1.14
la nit de Nadal: 4.1.14
le[χ]ia: 4.1.11
li put l'alè: 4.1.10
libèl·lula: 4.1.6
lilàs: 4.1.3
llac: 4.1.8
lladoner: 4.1.3
lladó: 1.2.1 i 4.1.3
llaganya: 1.2.1 i 4.1.10
llàgrima: 4.1.10
llamborda: 4.1.8
llambroix: 4.1.9
llamp: 4.1.7
llampec: 4.1.7
llampegar: 4.1.7
llana: 4.1.5
llanda (de la roda): 4.1.1
llangardaix: 1.4 i 4.1.6
llangost: 1.2.1, 1.3.5 i 4.1.6
llangosta: 1.3.5 i 4.1.15
llar de foc: 4.1.11
llardó: 4.1.4
llarg: 1.1.1 i 4.1.12
llaurador: 4.1.1
llaurar: 4.1.1
llavi: 1.1.1, 1.4 i 4.1.10
llavons: 2.1.11
llavor: 1.3.1 i 4.1.1
llebre: 1.2.1
llebrot: 4.1.4
llegidora: 4.1.2
llegir: 1.2.1 i 2.4
llegum: 2.1.1 i 4.1.1
lleig: 4.1.10
lleixiu: 4.1.11
llémena: 4.1.6
llençol: 1.2.1 i 4.1.11
llengua: 1.2.4
llenguado: 4.1.15
llengüet: 4.1.2
llentia: 1.3.2 i 4.1.1
llentillera: 4.1.1
llenya: 4.1.11
llepar: 4.1.5
llépol: 4.1.10
llescar: 4.1.2
llesca: 4.1.2
llet agra: 4.1.5
llet fresca: 4.1.5
llet presa: 4.1.5
llet: 1.1.1 i 4.1.5
llet: 4.1.5
lletsó: 4.1.3
llevadora: 4.1.13
llevat: 4.1.2
llogacames: 4.1.12
llogar: 4.1.1 i 4.1.12
llima: 4.1.9
llimac: 4.1.6
llimona: 4.1.3
llimoner: 4.1.3
llimpiar el fumeral: 4.1.11
llindar: 4.1.11
llinyola: 4.1.1
lliri: 4.1.3
llit: 4.1.11
lliurador: 4.1.2
lloba: 4.1.6
llobada: 1.3.1 i 4.1.1
llobarro: 4.1.15
llobetó: 4.1.6
lloca: 4.1.4
llom: 4.1.4
llonganissa: 1.2.4
llop: 1.1.7 i 4.1.6
llord: 1.1.8

lluç: 4.1.15
lluerna: 4.1.6
llum: 1.1.8
llum de ganxo: 4.1.11
lluna de les ungles: 4.1.10
lluna nova: 4.1.7
lluna plena: 4.1.7
lluna: 4.1.7
lluny: 1.3.5, 2.1.11
lo carro: 4.1.7
lo coixí (de l'animal): 4.1.1
los regalos: 4.1.13

M

m'ha sortit sang del nas: 4.1.10
m'ha tocat al vedat: 4.1.10
mà: 4.1.10
mà de morter: 4.1.11
macabeu (classe de raïm): 4.1.2
maçana: 1.3.5 i 4.1.3
maçanera: 2.1.1 i 4.1.3
madastra: 1.3.2 i 4.1.13
madeixa: 4.1.11
madur: 1.1.8, 1.3.2 i 4.1.3
magre: 4.1.4
maig: 4.1.7
mainadera: 4.1.13
majoral: 4.1.9
mal de gola: 4.1.10
mal oratge: 4.1.7
malalt: 1.3.7 i 4.1.10
malgastador: 4.1.11
mall: 4.1.9
mallada: 4.1.4
mallerenga: 4.1.6
mallol: 1.3.2 i 4.1.2
malson: 4.1.11
malva: 1.3.2 i 4.1.3
malvoret: 4.1.1

mamar: 4.1.5
mamella: 4.1.5
mamelló: 4.1.4
manat: 4.1.1
manco: 4.1.10
mandarina: 1.2.1 i 4.1.3
mandariner: 4.1.3
mandíbula: 4.1.10
mandongo: 4.1.4
mandonguilla: 1.2.1 i 4.1.11
mandra: 1.4
mà nec de la dalla: 4.1.1
mà nec: 1.2.1 i 4.1.1
manera de cridar el gat: 2.1.12
manera de cridar el gos: 2.1.12
manera de dir al ruc que camini: 2.1.12
manera de dir al ruc que s'aturi: 2.1.12 i 4.1.4
manera de... que vagi a l'esquerra: 2.1.12, 4.1.4
manera de... que vagi a la dreta: 2.1.12, 4.1.4
manera de... que vagi més ràpid: 2.1.12, 4.1.4
maneta (de la dalla): 4.1.1
mangrana: 1.3.5 i 4.1.3
mangraner: 4.1.3
màniga (de la roda): 4.1.1
màniga: 1.2.1 i 4.1.12
mano, mana: 2.1.12
manobre: 1.2.1 i 4.1.9
mà bauba: 4.1.7
manso: 4.1.5
mantega: 4.1.5
mantellina: 1.2.1 i 4.1.14
mantí (de l'aladre): 4.1.1
mantó: 4.1.12
mantornar: 4.1.1
manxa: 4.1.9
màquina: 4.1.11
mar: 1.3.2, 1.4, 2.1.1 i 4.1.8
març: 4.1.7
marcar: 4.1.5

- mardà*: 4.1.5
Mare de Déu: 4.1.14
mare: 1.1.1 i 4.1.13
màrfega: 1.2.1, 1.3.6 i 4.1.11
margalló: 4.1.3
margarita: 4.1.3
marge: 4.1.1
marialluïsa: 4.1.3
marieta: 4.1.6
marro: 4.1.16
martell (de fer marge): 4.1.1
martell: 4.1.9
mas: 4.1.1
masover: 1.2.1 i 4.1.1
massa: 4.1.1
matalàs: 4.1.11
matança: 4.1.4
matinada: 4.1.7
mató: 1.2.1 i 4.1.5
mecànic: 4.1.9
mel: 4.1.6
melic: 4.1.10
melindro: 4.1.11
meló: 4.1.3
melonera: 4.1.3
menar la corda: 4.1.16
menjador: 4.1.11
menjar de noces: 4.1.13
menjar: 1.2.1 i 4.1.11
menjar-se les ungles: 4.1.10
menos: 2.1.11
mentida: 4.1.14
mentider: 4.1.14
mentida de les ungles: 4.1.10
merla: 1.1.4 i 4.1.6
més: 1.1.5
mestall: 4.1.1
mestre: 4.1.9
mestressa: 4.1.11
metge: 1.3.3 i 4.1.10
metro: 1.1.4
metxa: 1.3.3
meu, meua, meus, meues: 2.1.5
migdia: 1.4 i 4.1.7
miolar: 4.1.4
mirall: 4.1.11
misto: 4.1.11
mitja: 1.3.3
mitger: 1.3.3 i 4.1.1
mitges: 1.3.3, 4.1.11 i 4.1.12
mitjó: 4.1.12
mocador de cap: 4.1.12
mocador: 1.2.1 i 4.1.10
moc: 4.1.10
moixó: 1.2.1 i 4.1.6
mola (del molí): 4.1.2
molí: 1.2.1 i 4.1.2
moll de l'os: 4.1.10
molla: 4.1.2
mollet: 4.1.15
molls: 4.1.11
molsa: 4.1.3
mon, ton, son, ma, ta, sa: 2.1.5
moneda: 1.1.3 i 4.1.11
moniatera: 4.1.3
moniato: 1.2.1 i 4.1.3
monja: 1.3.3 i 4.1.14
monyo: 4.1.10
móra: 1.1.7 i 4.1.3
morada: 4.1.3
morca: 4.1.2
mordaces: 4.1.9
morir: 2.4 i 4.1.13
morro: 4.1.4
morter: 4.1.11
mosca vironera: 4.1.6
mosca: 4.1.6
mosquit que pica: 4.1.6

mossegada: 4.1.10
mossèn: 4.1.14
motlle: 1.3.2 i 4.1.5
mugró: 4.1.5
mullar-se: 4.1.7
muntanya: 1.2.1 i 4.1.8
muntanyenc: 4.1.8
muntar: 4.1.10
munyir: 4.1.5
musclo: 4.1.15
mussol: 4.1.6 i 4.1.10
mustela: 4.1.6 i 4.1.10
mut: 4.1.10

N

Nadal: 4.1.14
naltres: 2.1.3
naltros: 2.1.3
nantres: 2.1.3
nantros: 2.1.3
nan: 4.1.14
nap: 4.1.3
nas: 1.1.1 i 4.1.10
nata: 4.1.5
natros: 2.1.3
navalla: 4.1.11
nebot: 1.1.7 i 4.1.13
neguitós: 4.1.10
néixer: 1.1.1, 2.4
Nen Jesús: 4.1.14
nervi: 1.3.5
nespla: 1.3.2 i 4.1.3
nesprer: 2.1.1 i 4.1.3
nesprera: 4.1.3
nespro: 1.2.1, 1.3.2 i 4.1.3
nét: 4.1.13
netejar el peix: 4.1.15
neu: 4.1.7
neular-se (el blat): 4.1.1

neula: 4.1.11
nina: 4.1.16
nineta: 4.1.10
ningú: 1.4, 2.1.8
nino: 4.1.16
nínxol: 4.1.13
nit: 4.1.7
niu: 1.1.2 i 4.1.6
nivell: 4.1.9
no t'assoris: 4.1.10
només: 1.1.5, 1.4, 2.1.11
nou del coll: 4.1.10
novembre: 4.1.7
nóvio: 1.3.7 i 4.1.13
nuet: 4.1.12
nus de la fusta: 4.1.9
nus: 4.1.1 i 4.1.12
núvol: 4.1.7

O

obaga: 1.2.3 i 4.1.8
oberta: 1.2.1
oblidar-se: 4.1.11
obrir: 1.2.3, 2.4 i 4.1.11
oca: 4.1.4
octau: 2.1.6
octubre: 4.1.7
ofegar: 1.2.3
ofert: 1.2.3
oli verge: 4.1.2
òliba: 1.4 i 4.1.6
oliva: 1.2.3
oliver: 2.1.1 i 4.1.2
olor: 1.2.3
olla: 4.1.11
ombra: 1.1.7 i 4.1.2
omplir: 2.2, 2.4 i 4.1.11
on: 2.1.7
oncle: 4.1.13

ona: 4.1.15
or: 1.4
ordi: 4.1.1
orelles (de l'aladre): 4.1.1
orella: 1.1.3, 1.2.3 i 4.1.10
oreneta: 4.1.6
orinal: 1.2.3 i 4.1.11
orinar: 1.2.3 i 4.1.10
orins: 4.1.10
oriol: 4.1.6
ortiga: 4.1.3
oruga del pi: 4.1.6
oruga: 1.2.1 I 4.1.6
os de la sépia: 4.1.15
ós: 4.1.6
ou: 1.1.6 i 4.1.4
ou covat: 4.1.4
ou de sargir: 4.1.11
ou dur: 4.1.11
ou ferrat: 1.2.1 i 4.1.11
ovella: 1.2.1
ovella moguda: 4.1.5
ovella mal dentada: 4.1.5
ovella que té taques: 4.1.5

P

pa: 1.1.1 i 4.1.2
pa besat: 4.1.2
pa florit: 4.1.2
pa integral: 4.1.2
pa rodó: 4.1.2
pa sec: 4.1.2
pa tou: 4.1.2
pa ullat: 4.1.2
padastre: 1.3.2 i 4.1.13
padrí (de bateig): 4.1.13
padrina (de bateig): 4.1.13
paella: 4.1.11
pagès: 1.3.3 i 4.1.1

pala de l'era: 4.1.1
pala del foc: 4.1.11
pala: 4.1.1, 4.1.2 i 4.1.9
paladar: 4.1.10
palafanga: 4.1.1
palangana: 4.1.11
palanganer: 4.1.11
pala (dent incisiva): 4.1.10
palet: 4.1.16
paleta: 4.1.9
palla: 1.1.1, 1.3.2
paller: 4.1.1
palmell de la mà: 4.1.10
palma: 1.3.2 i 4.1.14
palmera: 1.3.2 i 4.1.3
palmó: 1.3.2 i 4.1.14
palossanter: 4.1.3
palossanto: 4.1.3
pam: 4.1.10
pàmpol: 4.1.2
panadís: 4.1.10
panellet: 1.2.1 i 4.1.11
panera: 4.1.11
panerola: 4.1.6
panís: 4.1.1
panolla (de panís): 4.1.1
pansal (classe de raïm): 4.1.2
pantalons: 4.1.12 i 4.1.13
pantorrilla: 1.2.1 i 4.1.10
panxa: 1.3.3 i 4.1.10
pany: 4.1.11
pap: 4.1.4
papada: 4.1.4
papallona nocturna: 4.1.6
papallona: 1.2.1 i 4.1.6
parar: 1.4
pardal: 4.1.6
pare: 4.1.13
paret mitgera: 1.3.3 i 4.1.11

- paret*: 1.1.3 i 4.1.11
parir: 4.1.13
parpella: 4.1.10
parral: 4.1.2
Pasqua: 1.2.4 i 4.1.14
passarell: 4.1.6
passejar: 4.1.10
passera: 4.1.8
pastanaga: 4.1.3
pastar: 4.1.2
pastera: 4.1.2
pastor: 4.1.5
pastoreta: 4.1.6
pasturar: 4.1.5
pata: 4.1.4
patata: 4.1.3
patatera: 4.1.3
patir: 2.2 i 2.4
pau: 4.1.14
pebre: 1.4 i 4.1.3
pebrot: 4.1.3
pebroter: 4.1.3
pedra: 1.1.3 i 4.1.5
pedra d'esmolar: 4.1.1
pedrer: 4.1.4
peix: 4.1.15
peladilla: 1.4 i 4.1.11
peladura: 4.1.3
pelaia: 1.2.1 i 4.1.15
pelatxo: 4.1.6
pell: 4.1.10
pel·lofa (del blat): 4.1.1
pendó: 4.1.14
penelló: 1.3.2 i 4.1.10
penjador: 4.1.11
penja-robes: 4.1.11
Pentecosta: 4.1.14
penya: 1.3.5 i 4.1.8
penya-segat: 4.1.8
pepino: 4.1.3
per: 2.1.9
pera: 1.1.3 i 4.1.3
perdigana: 4.1.6
perdigot: 4.1.6
perdiu: 4.1.6
perdre: 4.1.16
perera: 2.1.1 i 4.1.3
peresa: 1.3.4 i 4.1.11
per flares i capellans: 2.1.11
pernil dolç: 4.1.4
però: 2.1.10
perpal: 1.2.1 i 4.1.1
perquè: 2.1.10
perseguir: 4.1.10
pescador: 4.1.15
pescar: 4.1.15
pesoler: 2.1.1 i 4.1.1
pesolera: 4.1.1
pésol: 1.1.3 i 4.1.1
pessebre: 4.1.14
pessic-pessiganya: 4.1.16
pessigar: 1.4, 4.1.10
pessigolles: 4.1.10
pestanya: 1.2.1 i 4.1.10
pestell: 4.1.11
petar les dents: 4.1.7
petit: 1.2.1
petó: 4.1.10
petxina: 1.2.1
peu de rei: 4.1.9
peu: 4.1.10
peu: 4.1.4
peüll: 4.1.4 i 4.1.5
pic de dos puntes: 4.1.1
pic: 4.1.1
picant: 2.1.1
picapinyes: 4.1.6
picaport: 4.1.11

- picar l'ullet*: 4.1.10
picar: 4.1.6
picor: 4.1.10
picot: 4.1.9
pigot: 4.1.6
pigota: 4.1.10
piga: 4.1.10
pijama: 4.1.12
pila baptismal: 4.1.14
pila de l'aigua beneïda: 4.1.14
piló: 4.1.11
pinassa: 4.1.3
pinsà: 1.3.4 i 4.1.6
pinses: 1.3.4 i 4.1.10
pinta: 2.1.1, 4.1.2 i 4.1.11
pintada: 4.1.4
pinya: 4.1.3
pinyol: 4.1.2 i 4.1.3
pinyó: 4.1.3
pipa: 4.1.13
pirri: 4.1.10
pisar: 4.1.2
pit: 4.1.10
pitet: 4.1.12
pitjor: 1.3.3
pitral: 4.1.1
pit-roig: 4.1.6
pitxell: 4.1.11
pixar: 4.1.10
pla: 4.1.8
plaça: 4.1.8
plana: 4.1.9
planta del peu: 4.1.10
plantar: 4.1.1
plantatge: 4.1.3
planxa: 4.1.11
plat fondo: 4.1.11
plat pla: 4.1.11
plat: 4.1.11
plàtera: 4.1.11
platja: 4.1.8
ple: 1.1.3
plegamans: 4.1.6
plegar: 4.1.11
plom: 1.1.7
plomada: 4.1.9
ploma: 1.1.8 i 4.1.4
plorar: 4.1.10
ploure: 4.1.7
plovisquejar: 4.1.7
pluja: 1.3.3 i 4.1.7
poal: 4.1.8
poble: 1.3.7 i 4.1.8
pobre: 1.4
podall llarg: 4.1.1
podall: 4.1.1 i 4.1.2
poder: 2.4
poguer: 2.2
poll: 4.1.6
pollagana: 1.2.1
pollanc: 4.1.3
pollet: 4.1.4
pollí: 1.2.1 i 4.1.4
pols: 2.1.1 i 4.1.11
polsos: 4.1.10
poltre: 4.1.4
pòmuls: 4.1.10
pondre: 4.1.4
ponedor: 4.1.4
poniol: 1.2.2, 1.3.2 i 4.1.3
pont: 1.3.7 i 4.1.8
pontet (de la dalla): 4.1.1
pop: 4.1.15
por: 1.1.7, 1.3.2
pórca: 1.3.2 i 4.1.1
porc: 4.1.4
porgador: 4.1.2
porró: 4.1.11

porro: 4.1.3
port: 4.1.15
porta de l'arna: 4.1.6
porta: 4.1.11
portadora: 1.2.1
portalada: 4.1.11
portar: 4.1.10
poruc, poruga: 1.2.1 i 4.1.14
porxo: 1.1.6 i 4.1.11
pos: 2.1.10
pus: 2.1.10
posador: 4.1.4
post d'aplanar: 4.1.1
post: 4.1.11
postres: 2.1.1 i 4.1.11
pota: 4.1.4
pou: 4.1.8
pregoner: 4.1.9
present: 4.1.4
préssec: 1.2.1 i 4.1.3
presseguer: 4.1.3
presumit: 4.1.10
primal: 4.1.5
primavera: 4.1.7
primer: 2.1.6, 2.1.11
primerenc: 4.1.3
professó: 1.3.1
prompte: 2.1.11
propietari: 4.1.1
prostituta: 4.1.13
prou: 2.1.8
pruna: 4.1.3
prunera: 4.1.3
pubilla: 1.2.1 i 4.1.13
puça: 1.3.2 i 4.1.6
pulmó: 4.1.10
puntada de peu: 4.1.10
puny: 4.1.10
pupa: 4.1.10

puput: 4.1.6

Q

quadra: 4.1.4
qualsevol: 1.2.1
quan: 2.1.7, 2.1.10
quant: 1.3.7, 3.5
quaranta: 1.2.4
Quaresma: 1.2.4
quart: 2.1.6
quart creixent: 4.1.7
quart minvant: 4.1.7
quatre: 1.1.9
què, que: 2.1.7
queixal: 1.2.1 i 4.1.10
querida: 4.1.13
quin, quina, quins, quines: 2.1.7
quint: 2.1.6

R

rabadà: 4.1.5
rabasta: 4.1.1
rabiós: 1.3.7
rabosa: 4.1.6
rafal: 4.1.11
raig (de la roda): 4.1.1
rajada: 4.1.15
rajola: 4.1.11
ramàs: 4.1.1
ramat de cabres: 4.1.5
ramat de vaques: 4.1.5
rampill (de la dalla): 4.1.1
rampill: 4.1.1
rampillar: 4.1.1
ram: 4.1.14
rap: 4.1.15
rapa: 4.1.2
ras: 4.1.7
rasadora: 4.1.2

- rascle*: 4.1.1
raspa: 4.1.9
raspall: 1.2.1, 4.1.4 i 4.1.11
rata cellarda: 4.1.6
rata: 4.1.6
ratlla: 4.1.10
ratolí: 1.2.2 i 4.1.6
ratpenat: 1.3.5 i 4.1.6
ravaneta: 4.1.3
rave: 1.2.1 i 4.1.3
rebolcâ's: 1.4
rebost: 4.1.11
rebre: 4.1.10
rebutjar el pretendent: 4.1.13
rec: 4.1.8
recalç: 4.1.12
reclam: 4.1.4
reclau: 1.4
recordar: 4.1.10
rector: 1.4 i 4.1.14
redable: 1.3.7 i 4.1.1
redó: 4.1.7
regalíssia: 4.1.3
regnes: 1.3.2 i 4.1.1
reina: 1.3.6 i 4.1.6
renillar: 4.1.4
rella de l'aladre: 4.1.1
relliscar: 1.4 i 4.1.10
rellotge: 1.2.2, 1.4 i 4.1.7
remenar el cafè: 4.1.11
remendar: 4.1.15
remolatxa: 4.1.3
remolc: 4.1.2
remolí: 4.1.7
renegar: 4.1.10
rentar plats: 4.1.11
rentar: 4.1.11
renyar: 4.1.11
repèl: 4.1.10
repicar: 4.1.14
resina: 1.2.1, 1.3.4 i 4.1.3
respaldo: 4.1.11
respirar: 4.1.10
ressopó: 4.1.11
ribell: 4.1.11
ribot: 4.1.9
riera: 4.1.8
rierol: 4.1.8
ris: 1.4 i 4.1.10
riu: 4.1.8
riure: 2.4 i 4.1.13
roba astesa: 4.1.11
robar: 4.1.10
roda: 4.1.1
rodament de cap: 4.1.10
rodera: 4.1.1
rogle: 4.1.16
romer: 4.1.3
rompre: 4.1.1
roncar: 4.1.10
ronya: 4.1.10
ronyonada: 4.1.10
ronyó: 1.2.1 i 4.1.10
ros: 4.1.10
rosa: 4.1.3
rosada: 4.1.7
rosegó: 4.1.2
roser silvestre: 4.1.3
roser: 4.1.3
rossinyol: 4.1.6
rostoll: 1.2.1 i 4.1.1
rotlle: 1.3.2
roure: 1.1.7 i 4.1.3
rovell: 4.1.4 i 4.1.9
ruc: 4.1.4
ruella: 1.2.4 i 4.1.3
ruixat: 4.1.7

S*s'ha trencat un got*: 4.1.11*sabata*: 4.1.12*saber*: 2.2*sabó*: 4.1.11*sacristà*: 1.3.6 i 4.1.14*safareig*: 1.2.1, 1.3.4 i 4.1.11*safareig públic*: 4.1.11*safata*: 4.1.11*safrà*: 4.1.3*safranòria*: 1.4 i 4.1.3*sagalla*: 1.2.1 i 4.1.5*sagí*: 1.2.1 i 4.1.4*sajolida*: 4.1.3*sal*: 4.1.5*salador*: 4.1.4*saler*: 4.1.11*salmorra*: 4.1.4*salt*: 4.1.8*saltar a la corda*: 4.1.16*sàlvia*: 1.3.2 i 4.1.3*samarra*: 4.1.5*samarreta*: 4.1.12*samia*: 4.1.8*sandàlia*: 4.1.12*sang*: 1.3.7 i 4.1.10*sangonera*: 4.1.6*sansa*: 4.1.2*sant*: 1.3.7*Sant Antoni*: 1.3.7 i 4.1.14*Sant Crist*: 4.1.14*Sant Esteve*: 1.3.7 i 4.1.14*Sant Joan*: 4.1.13*Sant Josep*: 4.1.14*sàput*: 1.4 i 4.1.6*sardina*: 4.1.15*sargantana*: 4.1.6*sargir*: 4.1.11*sarment*: 4.1.2*sarna*: 4.1.10*sarrampió*: 1.3.2, 1.3.4, 2.1.1 i 4.1.10*sàrria*: 1.3.2 i 4.1.1*sarrió*: 1.3.2 i 4.1.1*sarró*: 4.1.5*sàrsia*: 4.1.15*saurí*: 4.1.8*savina*: 1.2.1*sec de la cama*: 4.1.10*secà*: 4.1.1*sedàs*: 4.1.1 i 4.1.2*segar*: 4.1.1*segó*: 4.1.2*sègol*: 4.1.1*segon*: 2.1.6*segon plat*: 4.1.11*seixanta*: 1.2.1*seitó*: 1.2.1 i 4.1.15*semblar*: 4.1.10*sembrar*: 4.1.1*sencer*: 1.2.1*sénia*: 4.1.8*sentir*: 2.2, 2.4 i 4.1.10*senyal*: 1.2.1 i 2.1.1*senyar-se*: 4.1.14*senyor*: 1.2.1*sépia*: 1.3.7 i 4.1.15*sèptim*: 2.1.6*séquia*: 1.3.7 i 4.1.8*ser*: 2.4*serp*: 4.1.6*serra*: 1.1.4 i 4.1.9*serradures*: 4.1.9*serrell*: 4.1.10*server*: 4.1.3*serva*: 4.1.3*setanta*: 4.1.11*setembre*: 4.1.7*setmesí*: 4.1.13

setrill: 4.1.11
sext: 2.1.6
sindicat: 1.4
singlot: 1.2.1 i 4.1.10
simbomba: 4.1.14
síndria: 4.1.3
sindriera: 4.1.3
sixanta: 4.1.11
sobranques: 4.1.1
soca: 4.1.2
sofratge: 1.3.3 i 4.1.10
sofre: 4.1.11
sogra: 4.1.13
sogre: 4.1.13
sol: 4.1.7
sola: 4.1.2
solana: 4.1.8
solc: 4.1.1
soldó: 4.1.8
soll: 4.1.4
somera: 4.1.4
somereta: 4.1.6
somier: 1.3.5 i 4.1.11
somni: 1.4 i 4.1.11
somniar: 1.2.2 i 4.1.11
sonat: 4.1.10
sopa: 4.1.11
sopar: 4.1.11
soquet: 4.1.1
sord: 4.1.10
soroll: 1.2.2
sortida del sol: 4.1.7
sortir: 2.2, 2.4 i 4.1.7
sostens: 1.2.2 i 4.1.12
sotamola (del molí): 4.1.2
suar: 4.1.10
sucre: 4.1.11
suèter: 4.1.12
surra: 4.1.10

T

taca: 4.1.11
tacar: 4.1.11
taladre: 4.1.9
tall: 4.1.3
tallant: 4.1.1
tallar la cua a les femelles: 4.1.5
taló: 4.1.10
talp: 1.3.2 i 4.1.6
també: 1.3.7, 2.1.11
tamboret: 4.1.11
tancar els ulls: 4.1.10
tapadora: 4.1.11
tardana (fruita): 4.1.3
tardar: 4.1.16
tarda: 4.1.7
tardor: 4.1.7
taronger: 4.1.3
taronja: 4.1.3
tarquí: 4.1.8
tartamut: 4.1.10
tartana: 4.1.1
tartanya: 4.1.6
tascó: 4.1.1
tassa: 4.1.11
taulell de la cuina: 4.1.11
tauleta de nit: 4.1.11
tàvec: 4.1.6
tavella: 4.1.1
tebi: 4.1.7
tèbia: 4.1.7
tel: 4.1.5
telera (del carro): 4.1.1
tempesta: 4.1.7
temps: 1.1.4
tendrum: 4.1.4
teranyina: 4.1.6
tercejar: 4.1.1

- tercer*: 2.1.6
terrat: 1.2.1 i 4.1.11
terròs: 1.2.1 i 4.1.1
test: 4.1.11
teulada: 1.2.1 i 4.1.11
teula: 1.3.2 i 4.1.11
tia: 4.1.13
timó: 1.1.7 i 4.1.3
tindre: 2.2
tindre flatos: 4.1.10
tindre mal de cor: 4.1.10
tindre nervis: 4.1.10
tindre un desig: 4.1.13
tinguer: 2.2, 4.7
tirants: 4.1.12
tiràs: 4.1.1
titella: 4.1.6
titot: 4.1.4
titota: 4.1.4
toc de l'àngelus: 4.1.14
toca: 4.1.12
tocador: 4.1.11
tocar les campanes: 4.1.14
todo: 4.1.6
toixó: 1.2.1 i 4.1.6
toldo: 1.1.10
toll: 4.1.7 i 4.1.8
tomató: 4.1.3
tomata: 1.2.1 i 4.1.3
tomatera: 4.1.3
tomba: 4.1.13
tombarella: 4.1.10
topar: 4.1.5
torcar la pols: 4.1.11
tord: 4.1.6
torn: 4.1.9
tornavís: 4.1.9
toro: 4.1.5
torró: 1.2.1 i 4.1.11
tórtora: 1.2.2 i 4.1.6
tos ferina: 4.1.10
tos: 4.1.10
tota sola: 2.1.8
Tots Sants: 4.1.14
tou: 1.1.7
tovalles: 4.1.11
tovalló: 4.1.11
tovallola: 4.1.11
tractor: 4.1.1
trafegar (el vi): 4.1.2
trafegar (l'oli): 4.1.2
trago: 4.1.11
traje: 4.1.12
trebol: 4.1.11
tremolar de fred: 4.1.7
tremuja (del molí): 4.1.2
tren: 4.1.11
trencar les relacions: 4.1.13
trena: 4.1.10
trepitjar: 4.1.10
trespeus: 4.1.11
treure: 1.1.1, 2.4
treure les escates: 4.1.15
trévol: 4.1.3
triança: 4.1.1
trigella: 1.2.1, 1.3.3 i 4.1.1
trill rodó: 4.1.1
trill: 4.1.1
trist: 4.1.13
tro: 4.1.7
troca: 4.1.11
tronar: 4.1.7
tronc: 4.1.2 i 4.1.11
tronxo: 1.1.10 i 4.1.3
trucar: 4.1.11
truita: 4.1.11
truites: 4.1.11
truja: 4.1.4

tu: 2.1.3
tupí: 1.2.2 i 4.1.11
turmell: 4.1.10

U

ull (de l'aixat): 4.1.1
ull (del bròquil): 4.1.3
ull de poll: 4.1.10
ull: 1.3.2 i 4.1.10
ulleres: 4.1.10
ulls: 4.1.10
últim: 4.1.10
un, una, uns unes: 2.1.8
ungla: 4.1.10
úvula: 4.1.10

V

va[χ]illa: 4.1.11
vaca cega: 4.1.5
vaca clapada: 4.1.5
vaca: 4.1.5
vagó: 4.1.11
valguer: 2.2, 3.7
valtres: 2.1.3
valtros: 2.1.3
vànova: 1.3.1 i 4.1.11
vaquer: 4.1.5
vara (del carro): 4.1.1
vàter: 4.1.11
vatros: 2.1.3
veça: 4.1.1
vedell: 1.2.1 i 4.1.5
vegada: 2.1.11
veí: 1.2.1 i 4.1.8
veïna: 1.2.1 i 4.1.8
veixiga: 4.1.10
vela: 4.1.1
veleta: 4.1.7
vell: 4.1.13

vella: 1.3.2 i 4.1.13
vent: 1.1.3, 4.1.7 i 4.1.10
ventall: 4.1.11
ventar (el gra): 4.1.1
ventar el foc: 4.1.11
ventar les campanes: 4.1.14
verat: 4.1.15
verderol: 4.1.6
verema: 1.2.1 i 4.1.2
veremador: 1.2.1 i 4.1.2
veremar: 1.2.1 i 4.1.2
verge: 1.2.1 i 4.1.13
vergonya: 4.1.11
verós: 4.1.3
verro: 4.1.4
vesc (pega): 4.1.3
vesc (planta): 4.1.3
vespa: 1.4, 4.1.6
vesper: 1.4
vespra de festes: 4.1.14
vespre: 4.1.7
vesta: 4.1.14
vestit-jaqueta: 4.1.12
vetllar: 1.3.2 i 4.1.13
veu del gos: 2.1.12 i 4.1.4
veu del gall: 2.1.12
veu de la gallina: 2.1.12
veu del gat: 2.1.12 i 4.1.4
veu de l'ovella i la cabra: 2.1.12
veu de la vaca: 2.1.12
veure: 1.1.9, 2.4
vi: 1.1.2
vi picat: 4.1.2
vi tèrbol: 4.1.2
Via Crucis: 4.1.14
Via Làctea: 4.1.7
via: 4.1.11
vidre: 4.1.11
vigiliar: 1.4

vim blanc: 1.3.5
vímet: 4.1.3
vinagre: 4.1.15
vinagres: 4.1.11
vindre: 2.2
vint: 1.3.7
viola: 4.1.3
visita: 1.4
viure: 1.1.2
volant: 4.1.1
voler: 2.4
volguer: 2.2
voltor: 4.1.6
volva: 4.1.7
vomitar: 4.1.10
vorera: 4.1.8
vuit: 2.1.6

X

xafarder: 4.1.10
xafogor: 4.1.7
xai: 4.1.5
xalar: 1.3.3, 4.1.11 i 4.1.16
xapo: 4.1.1
xapolina: 4.1.1

xarraire: 4.1.10
xarranca: 4.1.16
xarrar: 4.1.10
xeic: 2.1.12
xic: 4.1.13
xicòria: 4.1.3
xicot: 4.1.13
xicotet: 1.4
xinxà: 4.1.6
xiprer: 1.3.4 i 4.1.3
xiquet: 1.3.3 i 4.1.13
xirivia: 4.1.3
xiular: 4.1.10
xiulet: 4.1.10
xocolata: 1.2.2, 2.1.1 i 4.1.11
xompo: 4.1.10
xop: 1.1.10 i 4.1.3
xot: 4.1.6
xotxo: 4.1.11
xuclar: 4.1.6
xumbera: 4.1.3
xupar-se el dit: 4.1.10
xurrac de dos mans: 4.1.1
xurrac: 1.3.4 i 4.1.1
xurriaca: 4.1.1

5. CONCLUSIONS

De les característiques lingüístiques observades en els parlars de la Ribera d'Ebre es desprenen les següents conclusions:

1a. Que els parlars de la Ribera d'Ebre participen de la majoria de trets que, segons Veny (1998¹²: 20), caracteritzen el català occidental. Tanmateix, convé remarcar que de les divuit característiques proposades per Veny, n'hi ha una que arrengrera els parlars de la comarca amb el català oriental: es tracta del reforçament dental de mots acabats en *-r* (*mart, cort*), tret que és general a la Ribera d'Ebre. Una altra de les característiques etiquetades per Veny com a oriental és la variant *heura*, recollida en els parlars de la Palma, Darmós, Garcia, la Serra d'Almos, Tivissa i la Torre de l'Espanyol, en lloc de l'occidental *hedra*.

A més a més, hi ha dos característiques més que singularitzen els parlars de Ginestar, per una banda, i de Darmós i la Serra d'Almos per l'altra, com a parlars de transició entre els dos blocs del català:

1. En el parlar de Ginestar s'hi recull [é] procedent de /i/ tòniques llatines, resultat propi de bona part dels parlars orientals.

2. En els parlars de Darmós i la Serra d'Almos apareix l'increment dels verbs incoatius procedent de - SC-, propi també dels parlars orientals, si bé esparsament pot alternar amb l'incoatiu propi dels parlars occidentals (procedent de - ¡SC-).

2a. Que, com a conseqüència de la seua situació geogràfica, participa tant de trets del català nord-occidental com del català valencià. Alguns d'aquests fenòmens afecten tota la comarca; d'altres la divideixen en dos o més zones. En general, els parlars del sud presenten més trets coincidents amb el català valencià i els parlars del nord en presenten més de coincidents amb el nord-occidental.

Dels diferents nivells lingüístics, és el lèxic el que presenta més paral·lelismes amb el valencià, però —en canvi— el nivell morfològic s'acosta més al dialecte nord-occidental.

Seguint Navarro (1996, I: 322), es pot dissenyar un quadro dels fenòmens que afecten tota la comarca:

NIVELL FONÈTIC	NORD-OCCIDENTAL	VALENCIÀ
/o/- àtona inicial	<i>auliva</i>	
/r/ final	<i>dona(r)</i>	
/nt/, /lt/ finals	<i>pon(t), al(t)</i>	<i>al[t]</i> (Fa)
/d/ intervocàlica <-ATA	<i>vegada</i>	
/bl/ intervocàlic	<i>po[bbl]e</i>	<i>po[β]le</i>
/al/ + consonant	<i>aubarda, aubercoc</i>	
NIVELL MORFOLÒGIC NOMINAL		
article definit masculí	lo, los	
inf. + pronom feble	anâ-hi	
NIVELL MORFOLÒGIC VERBAL		
1a sg pres.ind.	<i>canto, bato/bâtigo</i>	
participi <i>complir, oferir, omplir</i>		<i>complit, oferit, omplit</i>
2a sg pres. ind. <i>ser</i>	<i>ets</i>	
imperfet de subjuntiu	<i>donés/donessa</i>	

NIVELL LÈXIC		
paral·lelismes estesos per tota la comarca	<i>arna</i> <i>crestar</i> <i>farnaca</i> <i>moixó</i> <i>sarrampió</i> (i variants) <i>verós</i>	<i>bajoca</i> <i>entera</i> <i>fesol</i> <i>joguèt</i> <i>mostra</i> <i>rabosa</i> <i>aliacrà</i> (i variants) <i>camal</i> <i>nuet</i> <i>ruc</i>

Molt més freqüents, però, són els fenòmens de cadascun d'aquests dos dialectes que afecten la comarca parcialment (mapes 18/1 a 18/9):

NIVELL FONÈTIC		
	NORD-OCCIDENTAL	VALENCIÀ
T'L, D'L, G'L	<i>ame[χχ]a</i> , Ri, Fa, Fl, Pa, Vi, To, Da, Se, Ti Ga i Mn <i>ame[χ]a</i> a Fa	<i>ame[ll]a</i> , As, Me, Be, Mi, Gi i Ra
NIVELL MORFOLÒGIC NOMINAL		
	NORD-OCCIDENTAL	VALENCIÀ
article personal: Joan, Andreu	<i>lo Joan</i> : Pa <i>l'Andreu</i> : As, Be, Me, Mi, Mn, Pa, Ri, Ti, To, Vi	<i>Joan</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi <i>Andreu</i> : As, Be, Fa, Fl, Gi, Ra, Ri
article personal: Maria	<i>la Maria</i> : Be, Da, Fa, Ga, Gi, Me, Mi, Pa, Ri, Se, Ti, To, Vi	<i>Maria</i> : Fl, As, Ra
demonstratiu de proximitat	<i>aquest, aquesta</i> : Da, Ga, Pa, Se, Ti, To	<i>este, esta</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi <i>aqueste, aquesta</i> : As, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ti, To, Vi
partícules	<i>porò, poró</i> : Be, Ga, Mn, Gi, Da, Pa, Ri, Se, Ti, To	<i>pero</i> : As, Be, Fa, Fl, Ga, Me, Mi, Mn, Pa, Ri, To, Vi
		<i>en</i> ('amb'): tots els parlars llevat de la Palma
		<i>prompte</i> : Be, Fa, Fl, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Ti
cap aquí, cap allà	<i>cap aquí, cap allà</i> : Pa <i>ca[β] aquí, ca[β] allà</i> : Fl, Ri	<i>pac aquí, pac allà; pa'quí, pa'llà</i> : a la resta
altre	<i>altre</i> : Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Mn, Pa, Ri, Se, Ti, To	<i>atre</i> : resta de parlars i Ri

NIVELL MORFOLÒGIC VERBAL		
Mode indicatiu		
	NORD-OCCIDENTAL	VALENCIÀ
3a p. sg pres. ind., imp. ind., condicional	<i>cante, cantave, cantarie</i> : As, Fa, Fl, Pa, Ri, To, Vi	<i>canta, cantava, cantaria</i> : Be, Da, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Se, Ti
imp. ind. <i>caure, creure, traure</i>	<i>queia</i> : Be, Da, Ga, Gi, Me, Mn, Ra, Se, Ti, To, Vi <i>creia</i> : As, Da, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Se, Ti, To <i>treia</i> : As, Be, Da, Fl, Ga, Gi, Me, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, Vi	<i>caia</i> : Fa, Ri, Fl, As, Vi, Be, Gi, Ti, Mi, Mn <i>creia</i> : As, Be, Fa, Fl, Ri, Ti, Vi <i>traia</i> : As, Fa, Fl, Ri, Ti
2a, 3a sg i 3a pl pres. ind. <i>obrir, omplir</i>	<i>obres, aurixes; omples, aumplexes, amplexes, cumplexes</i> : parlars del nord del Pas de l'Ase	<i>obris, omplis</i> : parlars del sud del Pas de l'Ase
Mode subjuntiu		
	NORD-OCCIDENTAL	VALENCIÀ
1a sg imp. subj.	<i>donessa</i> : nord del Pas de l'Ase i, esporàdicament, Ginestar i Tivissa <i>donesso</i> : Mi	<i>donés</i> : sud del Pas de l'Ase
Participi		
	NORD-OCCIDENTAL	VALENCIÀ
participi <i>riure</i>	<i>rigut</i> : arreu, llevat de Fa i Ri	<i>rist, enrist</i> : Fa, Ri
NIVELL LÈXIC		
	NORD-OCCIDENTAL	VALENCIÀ
paral·lelismes força estesos	<i>frare</i> : Ga, Pa, Se, To <i>raels, arraels, arrels</i> : Da, Gi, Pa, Ra, Se, Ti <i>civada</i> : As, Da, Ga, Gi, Mn, Pa, Se, Ti, To, Vi <i>ma(n)çana</i> : tots els parlars menys la Palma <i>pampa</i> : tots els parlars menys Mn i Se <i>soquet</i> : tots els parlars menys Mn, Pa, To, Vi <i>tomata</i> : parlars del nord del Pas de l'Ase i Be <i>trebol</i> : Fa, Fl, Mi, Pa, Ra, Ri, To, Vi	<i>flare</i> : resta de parlars <i>rails, arrails</i> : As, Be, Fa, Fl, Me, Mi, Mn, Ri, Vi, Ga, To <i>avena</i> : Be, Fa, Fl, Me, Mi, Ra, Ri <i>birla, birlot</i> : tots els parlars menys Fl, Pa, Ri, To, Vi <i>carrasca</i> : tots els parlars menys Pa <i>cepell</i> : As, Da, Fa, Ga, Gi, Me, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To <i>coixo</i> : Be, Da, Fl, Gi, Me, Mn, Ri, Se, Ti <i>estall</i> : tots els parlars excepte Pa <i>mossos</i> (del carro): Be, Da, Gi, Mi, Ra, Ti <i>primentó</i> (i variants): As, Be, Fa, Fl, Me, Mn, Pa, Ri, To, Vi <i>visc</i> : tots els parlars llevat de la Palma <i>(ametlla) ronyosa</i> : Fa, Fl, Ra, Ri

		<i>tomaca</i> : parlars del sud del Pas de l'Ase, menys Be <i>tremolí</i> <i>cementeri</i> : As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Ti, Vi <i>cuixot</i> (pernil) <i>falda</i> : As, Be, Da, Fa, Ga, Gi, Me, Mi, Ra, Ri, To, Vi <i>fumeral</i> : tots els parlars llevat de Pa i Ti
paral·lelismes menys estesos	<i>estenasses</i> : Fa <i>llumera</i> : Fl, Pa, Ri <i>muricec</i> : Fa <i>tenalla</i> : Fa <i>selló</i> : Pa <i>pinte</i> : Fa <i>botera</i> : parlars del nord del Pas de l'Ase <i>ges</i> : As, Fa, To, Fl, Vi <i>revolví</i> : Be, Fa, Fl, Me, Mi, Pa <i>sargantalla</i> , <i>sargantilla</i> : Fa, Fl, Pa, To, Vi <i>sangonella</i> : Fa, Fl, Pa, Ri	<i>romiguera</i> : Fa <i>calcigar</i> : Be, Me, Mi, Mn <i>escrita</i> : Gi, Mi, Ra <i>espentejar</i> : Fa <i>faena</i> : Mi, Ra <i>llima</i> : Be, Ra <i>matalap</i> : Mi, Ra

3a. Que, com a conseqüència del veïnatge amb l'Aragó, es localitzen una sèrie d'aragonesismes que afecten el nivell lèxic. Cal previndre, però, que la similitud estructural entre l'aragonès i l'espanyol de vegades dificulta oferir amb rigor la procedència d'un o un altre mot, tal com assenyalen Veny (1991: 109) i Navarro (1996, I: 328).

Aragonesismes o possibles aragonesismes lèxics escampats per la Ribera d'Ebre són els següents.⁶¹⁰ (mapes 18/10, 18/11 i 18/12)

generals a la comarca	
<i>arna</i>	<i>cau</i>
<i>braguer</i>	<i>budells</i>
<i>tremolar</i>	<i>pórca</i> (tb. articulat <i>pólca</i>)
<i>canalla</i>	<i>molla</i>
<i>mangrana</i>	<i>renegar</i>
<i>junc, jum, junso</i>	<i>tavà, tavanc</i>
<i>birbar</i>	<i>emprar</i>
<i>onso</i>	

⁶¹⁰ Han donat exemples d'aquests paral·lelismes entre el català i l'aragonès Colon (1976 i 1989), Frago (1980), Veny (1991) i Navarro (1996, 2001).

Veny (1991: 111) insisteix en la conveniència d'aplicar a les àrees nord-occidentals el concepte de "continuitat lingüística", "que de vegades pot superar la fàcil —i falsa— etiqueta de catalanisme o aragonesisme".

a 5 localitats o més		
significant	significat	localitats
<i>ortiga</i> (<i>artiga</i> a Vi)	planta	As, Be, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Ti, To, Vi
<i>totxo</i>	bastó	As, Fa, Fl, Gi, Mi, Mn, Ra, Ri, Ti
<i>tavella</i>	baina	Da, Fa, Fl, Mn, Pa, Ra, Se, Ti, To, Vi
<i>crostó</i>	cantó de la barra de pa	Fa, Fl, Me, Pa, Ri, Se
<i>revolví</i>	remolí	Be, Fa, Fl, Me, Mi, Pa
a 5 o menys localitats		
significant	significat	localitats
<i>xoto</i>	bóc	Be, Mi, Ti
<i>navalla</i>	ganivet plegable	Be, Fa, Mi
<i>gorrino</i>	porc	Fa
<i>curro</i>	manco	Fa, Gi, Me, Mi
<i>fusillo</i>	eix del carro	Mi, Pa, Ti
<i>gallo</i>	gall de taronja	Gi, Ti
<i>cabanyera</i>	camí ramader	Fa, Ri
<i>lligallo</i>	camí ramader	Ra
<i>cardalina</i>	cadenera	Fa
<i>galatxo</i> ⁶¹¹	regall	Se, To, Vi
<i>mentira, mentirós</i>	mentida, mentider	Fl, Vi

4a. Que es detecten alguns mossarabismes, a causa del substrat. El problema a l'hora d'identificar certs termes lèxics com a mossarabismes prové dels buits que conté el seu estudi. Tal com indica Navarro (1996,I: 329), "si la informació sobre l'aragonès presenta una sèrie de llacunes, la que tenim sobre el mossàrab apareix envoltada d'entrebancs difícils de superar". Els mossarabismes enregistrats a la Ribera d'Ebre apareixen dispersos per la comarca: (mapa 18/13)

⁶¹¹ Segons altres autors es tracta d'un mossarabisme (vegeu quadro conclusió 4a).

mossarabismes adduïts per Coromines, Sanchis Guarner, Veny			mossarabismes probables segons Navarro		
significant	significat	localitats	significant	significat	localitats
<i>dugo</i>	duc	Fa, Ri	<i>dúgol</i>	duc	Be, Da, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Se
<i>faratxo</i>	llangardaix	Fa, i les localitats del sud del Pas de l'Ase	<i>gatxo</i>	gaig	Da, Fl, Gi, Ra, Se, Ti
<i>galatxo</i>	regall	Se, To, Vi	<i>llangosto</i>	llagosta	arreu, llevat de As, Fa, Pa, Ri, To
<i>melitxa</i>	formiga petita	arreu, menys Ra	<i>melatxa</i>	formiga petita	Ri
<i>perdigatxo</i>	perdigot	Vi	<i>meletxa</i>	formiga petita	As, Fa, Vi
<i>turcatxo</i>	todo	Fa, Ri	<i>adondar</i>	domar	Be
<i>clotxa</i>	menjar típic	As, Be, Fa, Fl, Gi, Me, Mi, Mn, Ri, Vi			
<i>munyica</i>	canell	Be, Mi, Ra	<i>aladac, aladrac</i>	geneta	Se, Ti
<i>perxe, perxo</i>	porxo	As, Be, Fa, Fl, Ga, Gi, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi			
<i>coixo</i>	coix	Be, Da, Fl, Me, Mn, Ri, Se, Ti			

5a. Que també es poden detectar alguns arabismes, malgrat que els estudis dedicats a aquesta parcel·la del lèxic hispànic acostumin a donar per suposat que tant en portuguès com en espanyol són molt més nombrosos que en català, atès que aquesta llengua va estar menys arabitzada i per això ha degut conservar més veus d'altra procedència (Colon 1999: 131). Seguint Colon, es pot elaborar una llista breu d'arabismes dispersos per la comarca: (mapa 18/14)

generals a la comarca		
<i>rajola</i>		<i>safranòria, safanòria</i>
<i>alfals</i> (pron. <i>aufals</i>)		<i>taüt, ataüt</i>
<i>aufàbia, aufàbiga, aufàdiga, aufàdia</i>		<i>jabalí</i>
a 5 localitats o més		
significant	significat	localitats
<i>bellota, abellota</i>	aglà	As, Be, Da, Fa, Fl, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri, To, Vi
<i>anjub</i>	cisterna	As, Fl, Pa, Ri, To, Vi

6a. Que s'hi enregistren una sèrie d'interferències lèxiques de l'espanyol. Algunes apareixen arreu del domini lingüístic; altres presenten una extensió més reduïda. La localitat on es recullen més castellanismes és Faió, segurament a causa de la seua inclusió politicoadministrativa dins de l'Aragó (mapa 18/15).

a tota la comarca			
<i>xaveta</i>	<i>riendes/arriendes/ariendes</i>	<i>freno</i>	<i>cossetxadora</i>
<i>pepino</i>	<i>pato</i>	<i>relinxar</i>	<i>plumes</i>
<i>mantequilla</i>	<i>jabalí</i>	<i>cigüenya</i>	<i>buitre</i>
<i>carronya</i>	<i>respaldo</i>	<i>caldo</i>	<i>bassurero</i>
<i>bassura</i>	<i>le[χ]ia</i>	<i>misto</i>	<i>bandeja</i>
<i>va[χ]illa</i>	<i>cutxeron/cutxaron</i>	<i>nóvio, nóvia</i>	<i>comadrona</i>
<i>cuernos</i>	<i>ninyera</i>	<i>tumba</i>	<i>xupete</i> (i altres
<i>embustero</i>	<i>Sant Cristo</i>	<i>Notxe Buena</i>	derivats de xupar)
<i>Notxe Vieja</i>	<i>Fi d'Any</i>	<i>Carnaval</i>	<i>sambomba</i> o
<i>gaviota</i>	<i>red/arred</i>	<i>badejo/abadejo</i>	<i>↳ jambomba</i>
<i>sentâ's/assentâ's</i>	<i>ciego</i>	<i>curandero</i>	<i>pi[χ]ama</i>
<i>iglésia</i>	<i>marron</i>	<i>menos</i>	<i>arro[χ]ar, ro[χ]ar</i>
<i>tra[χ]le</i>	<i>cascos</i>	<i>bavero</i>	<i>pa[χ]arita</i>
<i>manton</i>	<i>camison</i>	<i>sopero</i>	<i>jusgar, jusgat</i>
<i>acera o cera</i>	<i>lago</i>		
<i>feo</i>	<i>munyeca</i> (de la mà)		
força estesos			
terme	localitats	terme	localitats
<i>topo</i> (de la roda)	Da, Fl, Gi, Me, Mn, Pa, Ri, Se, Ti	<i>musgo</i>	arreu, llevat de Da, Fa, Ga, Gi, Mn, Se, Ti
<i>raio</i> (de la roda)	arreu, llevat de Fl, Pa, Ti	<i>pavo</i>	As, Fa, Fl, Ga, Mi, Pa, Ra, Ri, To, Vi
<i>cabanya</i>	arreu, llevat de Da, Me	<i>bocado</i>	Be, Da, Fl, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Ra, Ri
<i>malesa</i>	arreu, llevat de Gi, Ra, Ti	<i>cuernos</i>	arreu, llevat de Fa, Mi, Ri
<i>espantapàjaros</i>	arreu, llevat de As, To	<i>espolons</i>	arreu, llevat de Da, Fl, Gi, Ti, Vi
<i>centeno</i>	arreu, menys Fl, Pa, To, Vi	<i>carronya</i>	arreu, llevat de Ti
<i>remolque</i>	As, Be, Da, Fa, Fl, Me, Vi	<i>sapo</i>	arreu, menys a Pa
<i>iegua</i>	As, Da, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi	<i>saetes</i>	As, Be, Fa, Fl, Ga, Me, Pa, Ra, Ri
<i>potro/potranco</i>	arreu, llevat de As, Pa, To	<i>fragua</i>	Be, Da, Fa, Fl, Gi, Me, Mi, Mn, Ri
<i>buitre</i>	arreu, llevat de Mn, To	<i>pantorrilla</i>	arreu, llevat de Ra
<i>tórtola</i>	arreu, llevat de Be, Gi, Mi i Ra	<i>casso</i>	arreu, llevat de As, Be, Se
<i>rana</i>	arreu, llevat de Be, Fl, Gi, Me, Mn, Ra, To	<i>mariquita</i>	As, Da, Ga, Gi, Pa, Vi
<i>taladro, taladre, taladrador</i>	arreu, llevat de Be i Fl	<i>cigarra</i>	As, Da, Me, Pa, Ri, Se
<i>pàrpados</i>	arreu llevat de Fa, Mi i Ra	<i>alud</i>	Be, Da, Fa, Mi, Mn, Se, Ti

<i>muleta</i>	As, Be, Da, Fl, Ga, Mi, Mn, Pa, Ri, Vi	<i>tébio o túbio</i>	arreu, llevat de As, Se, Ti
<i>cometa</i>	As, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mn, Pa, Ra, Ri, Se, Ti, To, Vi	<i>destornillador</i>	Fa, Gi, Me, Ra, Ri
<i>alondra</i>	Be, Da, Fl, Ga, Mi, Pa, Ri, To	<i>mostatxo</i>	Fa, Fl, Ga, Mi
<i>tormenta</i>	As, Da, Ga, Gi, Ra, Ti	<i>messita</i>	As, Be, Da, Fa, Fl, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Ti, Vi
<i>arcoiris</i>	Be, Fa, Me, Pa, Se, Vi	<i>golfos</i>	As, Da, Ga, Gi, Me, Se, Ti, To, Vi
<i>nòria</i>	arreu, llevat de Ga, Gi, Mn, Vi	<i>màrmol</i>	As, Be, Fa, Mi, Pa, Se, To
<i>enxarcat</i>	As, Da, Ri	<i>loco</i>	As, Be, Da, Fl, Me, Ra, Ri
localitzats dispersament per la comarca			
termes		localitats	
<i>cabeçal</i>		Da, Ri	
<i>tolva</i>		Fl, Mn, Ri, Vi	
<i>puerro</i>		As, Fa	
<i>lloron</i> (salze)		As, Be, Fa, Fl, Ga, Me, Mi, Mn, Ra, Ri	
<i>vaquero</i>		Da, Mi, Pa	
<i>cuerno</i>		Fa, Mi, Ri	
<i>agaús</i>		Be, Da, Pa, Me, Mn, Se, Ti	
<i>[χ]ineta</i>		Mi, Pa	
<i>sello</i> (de la lluna)		Be	
<i>templat</i>		As	
<i>grifo</i>		Ri, Ti, Vi	
<i>acantilat</i>		Mn, Ri	
<i>escofina</i>		Ri	
<i>serrín</i>		Pa, To	
<i>mendigo/méndigo</i>		Fa, Ri	
<i>baído</i>		Mn	
<i>moflete</i>		Ti	
<i>pito</i>		Da, Fa, Se, Ti	
<i>barro</i> (de la cara)		Mi, Ra, Ti	
<i>visagres</i>		Fa, Fl, Ri	
<i>lindar</i>		Fa, Ga, Mi, To	
<i>aceitera</i>		Ra	
<i>santiguâ's</i>		Vi	
<i>Ninyo, Ninyo [χ]esús</i>		Fl, Me, Se, Vi	
<i>estandarte</i>		Be, Fa	
<i>oles</i>		Ga, Mi, Se	
<i>me[χ]illon</i>		Ra	
<i>eriço</i>		Gi	
<i>cigala</i> (de mar)		To	

localitzats només a Faió	
<i>vi túrbio</i>	<i>ve[χ]liga</i>
<i>buenas tardes</i>	<i>maceta</i>
<i>xaparrasso</i>	<i>tabic, tabique</i>
<i>ciudat</i>	<i>tetar, destetar</i>
<i>plaia</i>	<i>na[ɣ]jareno</i>
<i>[χ]ués</i>	

7a. Que, a nivell morfològic, part de la comarca presenta la confusió de les persones 1a i 2a del plural del present de subjuntiu amb les de l'imperfet del mateix mode, però només s'enregistra en els parlars de Faió, Flix, Ribera-roja, Vinebre i Benissanet. Aquest és un dels pocs trets morfològics genuïns del tortosí.

Un altre tret compartit amb el subdialecte tortosí és l'increment velar que afegeix el present de subjuntiu en els parlars de Benissanet, Ginestar, Miravet, Móra d'Ebre, Móra la Nova, Rasquera i Tivissa (al sud del Pas de l'Ase), i en les localitats d'Ascó i Vinebre (al nord). L'increment velar és més present, doncs, en els parlars del sud d'aquesta frontera natural.

Dos altres característiques tortosines són, a nivell fonètic, la monoftongació de /eu/ en [o] en el verb *veure* i l'articulació amb velar semitancada en el mot *coa*. El primer tret afecta els parlars de Be, Fa, Me, Ri; el segon és general a la comarca, només en resta al marge el parlar de la Palma (mapa 18/16).

8a. Que a nivell lèxic també participa de formes pròpies del subdialecte tortosí:

termes	localitats
<i>acovidar</i>	tots els parlars
<i>arpeta</i>	Be, Fa, Gi, Me, Mi, Ra
<i>baralluga</i>	Be, Fl, Gi, Mi, Ti, Vi
<i>blan</i>	Ra, Se
<i>blanquejar</i>	tots els parlars
<i>bolquims</i>	Mi, Mn, Se, Ti
<i>bordís</i>	As, Fa, Me, Ra, To
<i>botana</i>	tots els parlars
<i>carcàs</i>	tots els parlars
<i>clau (ullal)</i>	tots els parlars
<i>cofi</i>	tots els parlars
<i>creixidera</i>	As, Fa, Fl, Pa, Ri, To, Vi
<i>desjecte</i>	Me
<i>escanyíssia</i>	Ra
<i>escarabitxa</i>	Be, Pa, Ra
<i>gotellera</i>	As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Pa, Ri, To, Vi
<i>grapissos</i>	Fa, Ri
<i>mandil</i>	Ri
<i>mano</i>	Be, Da, Ga, Me, Mi, Mn, Ri, Se, Ti, Vi
<i>mordasses</i>	tots els parlars
<i>mustela</i>	As, Be, Fl, Gi, Me, Mi, Pa, Ri, To, Vi
<i>obreta/aubreta/aureta</i>	Be, Fa, Mi, Mn, Ra, Ga, Gi, Me
<i>papaterra</i>	As
<i>pataca</i>	As, Be, Fa, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ti

<i>redable/rodable</i>	tots els parlars
<i>roll</i>	As, Be, Fa, Fl, Ga, Mi, Ra, Ri
<i>sansa</i>	tots els parlars
<i>serracaps</i>	Ra
<i>xompo</i>	tots els parlars
<i>vespra</i>	As, Be, Fa, Fl, Gi, Mi, Ri

9a. Que, pel fet que formen part d'àrees laterals, aïllades i tardanes, els parlars de la Ribera d'Ebre conserven un conjunt de solucions lingüístiques arcaïtzants que es remunten a la llengua antiga. Força d'aquests arcaïsmes són compartits amb els parlars valencians i balears:

nivell morfològic		
numerals	<i>desset</i> <i>devuit</i> <i>denou</i>	Fa, Gi, Mi, Ra, Vi sistemàticament; As, Be, Fl, Ga, Me, Mn, Ri, Se, To alternant amb les formes dissimilades
morfemes de 1a, 2a pl pres.ind. I grup, de vitalitat diferent segons els parlars		
	<i>donam</i> <i>donau</i>	Fa, Fl, Ri, Me (només 1a pl esporàdicament)
morfemes de verbs de II grup amb conservació de la vocal temàtica llatina (i desenvolupament possible de vocal antihiàtica)		
	<i>bateie</i> <i>moleie</i>	Pa (molt esporàdicament a To)
nivell lèxic		
<i>agranar</i>	tots els parlars menys Pa i To	
<i>bres</i>	tots els parlars	
<i>calces</i> (mitges)	Ra	
<i>gord</i>	Da, Me, Ra, Se, Ti	
<i>granera</i>	tots els parlars menys Pa i To	
<i>pigota</i>	tots els parlars	
<i>rail/ arrail</i>	As, Be, Fa, Fl, Ga, Me, Mi, Mn, Ri, To, Vi	
<i>torcar</i>	tots els parlars	
<i>voler</i>	Da, Fa, Fl, Ri	
<i>banyar</i> (mullar)	Fa	

10a. Que, si es tenen en compte els criteris proposats per Gimeno (1991: 171-191; 1994: 237-243) per caracteritzar el tortosí, la Ribera d'Ebre s'hi ha d'incloure com a part integrant. També algun dels mots adduïts pel mateix autor com a propis del tortosí meridional són emprats a la comarca (*estalzí, samarreta, sarracaps*) (mapa 18/17).

trets lingüístics del tortosí comú proposats per Lluís Gimeno	presència o absència dels trets a la Ribera d'Ebre	coincidència amb el lleidatà
nivell foneticofonològic		
/dʒ/ > [jʒ]	<i>rojʒa</i>	+
manteniment de /d/ < -ATA	<i>tancada</i>	+
elisió de /r/ a final de mot	<i>dona(r)</i>	+
/e/ inicial > [a]	<i>[a]ncendre</i>	+

nivell morfològic			
morfema -o 1 ^a p. pres. ind.	<i>dono</i>	+	+
increment -iga, -ega pres. subj. III grup	<i>dòrmiga</i>	+ (llevat de Ga, Da, Se, Pa, Fl, Ri, Fa, To, Vi)	-
coincidència 4 ^a i 5 ^a p. pres. subj.- imp. subj.	<i>donéssem, donésseu</i>	+ (Fa, Fl, Ri, Vi, Be)	-?
grau doble de demostratius i adverbis		+	+
article <i>lo, los</i>		+ arreu	+

trets lingüístics del tortosí septentrional proposats per Lluís Gimeno		presència o absència dels trets a la Ribera d'Ebre	presència o absència dels trets en lleidatà
nivell foneticofonològic			
vocalització /l/ agrupada	<i>aubarda</i>	+	+
casos de palatalització de S llatina seguida de vocal palatal	<i>ximple</i> <i>xiprer</i>	+ (segons el mot)	+
[dʒ] < -TICU, -DICU	<i>metge</i>	+	+
nivell morfològic			
verbs III grup -iguem, -igüeu		+ (llevat de Fa, Fl, Pa, To, Ga, Da, Se)	-
nivell lèxic			
<i>acotxà's</i>		+ (Be, Da, Fl, Ga, Gi, Mi, Mn, Pa, Ra, Se, Ti)	+
<i>carretell</i>		+	+
<i>esgorfa/engorfa</i>		+ (llevat de Fa)	?
<i>verós</i>		+	+

11a. Que hi ha trets propis del subdialecte lleidatà proposats per Casanovas i Creus i Turull (1999: 83-108 i 1990: 201-206, respectivament)⁶¹² que es retroben en alguns parlars de la Ribera d'Ebre, especialment en els parlars situats al nord de la comarca. Alguns d'aquests trets són generals a la Ribera (mapes 18/18 a 18/22).

trets propis del lleidatà proposats per Casanovas i Creus i/o Turull	presència o absència dels trets a la Ribera d'Ebre
nivell fonètic	
(1) manteniment general dels trets vocàlics occidentals (manca de neutralitzacions)	+
(1) pronúncia amb [ɔ] del numeral <i>dos</i> ⁶¹³	+ (Faió)
(2) pronúncia amb [ɛ] de l'adjectiu <i>vell</i>	+ (Faió)

⁶¹² S'inclouen tant els trets coincidents (assenyalats amb un 1), com aquells trets que només assenyalen Casanovas i Creus (indicats amb un 2), com els que només inclou Turull (marcats amb un 3).

⁶¹³ Turull no n'assenyala la pronúncia semioberta de la vocal sinó el caràcter invariable del numeral. Com que tots el mencionen, però, s'ha consignat amb un (1).

(1) pronúncia [ɛ] de la medial en posició final absoluta i en oposició fonològica a /e/	<i>cas[ɛ]</i> <i>mestre-mestra</i>	+ (Be, Gi, Me, Mn, Pa) +
(1) realització [a] de tota /e/ pretònica en síl·laba travada i en contextos sil·làbics interiors	<i>[a]ncendre</i> <i>ll[a]nçol</i>	+
(1) tancament de /e/ > [i] en pos. pretònica davant de síl·laba que conté /i/ o seguida de context palatal	<i>s[i]ntir</i> <i>p[i]tit</i> <i>s[i]nyor</i>	+
(1) casos de reducció vocàlica /o/ > [u]	<i>s[u]rtir</i> <i>m[u]lí</i>	+ (amb vacil·lacions segons el mot)
(1) vocalització en [u] de /l/ en síl·laba inicial travada	<i>[aw]bergínia</i>	+
(1) diftongació /o/ > [aw]	<i>auliva, aulor</i>	+
(1) pronúncia africada [tʃ] en context inicial absolut o interior de mot precedit de cons.	<i>[tʃ]ocolata</i> <i>xar[tʃ]a</i>	+
(1) pronúncia de la iod a [jʃ] i [jɜ]	<i>caixa</i> <i>roja</i>	+
(2) pronúncia [ɜ] en posició inicial absoluta i intervocàlica	<i>Joan</i>	+ (parlars del nord del Pas de l'Ase)
(1) pronúncia [bl] o [b:l] del grup /bl/	<i>poble</i>	+ (amb vacil·lacions segons el mot)
(1) pronúncia allargada de /b/ en posició intervocàlica	<i>rà[bb]ia</i>	+ (esp. als parlars del nord del Pas de l'Ase)
(1) palatalització del grup -/in/-	<i>fè[n]a</i>	+ (Fl, Pa, Vi, To, As, Mn, Be, Da i Se; amb vacil·lacions a Fa, Ri, Ga, Me, Mi, Gi i Ti)
(1) nasal adventícia a <i>mangrana, llangost</i>		+
(3) diftongació a [kwa]rtina		+ (llevat de Ga i Pa)
(2) conservació vocal pretònica a <i>caragol</i>		+
(2) pròtesis i epèntesis de sons	<i>anou</i> <i>allavons</i> <i>abotonar</i> <i>acostipar</i> <i>ampegar</i> <i>dentrar</i> <i>anrecordar</i> <i>tardaor</i> <i>col·lègit</i> <i>àpit</i> <i>prèmit</i>	+ + - + (en la variant <i>encostipar</i>) + - + (convivint amb <i>recordar</i>) - + + +

nivell morfosintàctic		
(1) plural amb <i>-ns</i> d'origen etimològic	<i>hòmens</i>	+
(1) article <i>lo, los</i>		+
(1) possessius <i>meua, teua, seua</i>		+ (convivint amb <i>meva, teva, seva</i> a To, Ga, Gi, Da i Se)
(2) ús dels possessius àtons <i>mon, ton, son, ma, ta, sa</i>		+
(2) <i>ma, ta, sa</i> per a masc. pl.	<i>ma germà</i>	+ (Fa, Pa, Ra)
(3) pronúncia tancada [jó] del pron. pers.		+ (Fa, Ri, Fl, As)
(3) doble plural amb palatalització "els Reixos"		+ (As, Fa, Fl, Gi, Pa, Se, Ti)
(1) flexió de gènere i nombre de l'indefinit <i>prou > prouta</i>		+ (Pa)
(1) adequació de gènere en els acabaments <i>-ista/-aire</i>		+
(3) metàtesi en <i>-àrie</i> de la terminació <i>-aire</i> i similars		+ (no sistemàtic)
(3) gènere masculí de <i>pols</i>		+ (Fa, Ra, Ri)
(3) noms d'arbres: <i>auliver, perer</i>		+ (<i>auliver</i> a tot arreu; <i>perer</i> a Gi)
(1) formes pronominals plenes dels pronoms no apostrofats	<i>me, te, se</i> <i>me va dir</i>	+
(3) desinència /o/ 1a p. sg. pres. ind.: <i>canto</i>		+
(1) morfema <i>-e</i> 3a p. sg. pres. ind., imp. ind., cond.	<i>cante</i> <i>cantave,</i> <i>cantarie</i>	+ (nord del Pas de l'Ase)
(1) caiguda de [β] en imp. ind., amb possible introducció d'una antihàtica	<i>cantae</i> <i>cantaie</i>	+ (excepte la introducció de l'antihàtica)
(1) increment incoatiu -ISC-	<i>patixo</i>	+ (a Darmós i la Serra d'Almos tb. incoatiu amb increment -ESC-)
(3) desinència amb /o/ i /e/ en el subj.	<i>vingon</i> <i>vinguen</i>	+ (As, Fa, Fl, Mi, Ri, To, Vi)
(3) acabament paroxíton en la 1ª p. sg. imp. subj.	<i>cantessa</i>	+ (parlars del Pas de l'Ase i, esporàdicament, Gi i Ti)
(2) morfema <i>-éss[ε]m, -éss[ε]u</i> d'imp. subj.	<i>cantéss[ε]m</i> <i>cantéss[ε]u</i>	+ (Pa)
(1) formes de 1ª p. pres. ind. <i>vai, hai, ham, hau</i>		+ (<i>vai, fai</i> a Ri, Fl, Pa, Vi, To, As; <i>hai, ham, hau</i> generals)
(2) altres formes verbals	<i>siré, siràs,</i> <i>sirà...</i> <i>fossa,</i> <i>foss[ε]m,</i> <i>foss[ε]u</i> <i>érets</i>	+ + (Pa) + arreu
(3) imperatiu <i>tí</i>		+

sintaxi	
(1) futur amb valor d'imperatiu ⁶¹⁴	<i>pensaràs-hi, eh?</i> +
(3) quantificador	<i>qui-sap-lo</i> -
(3) no concordança en l'ús del participi verbal	+ (menys As, Ga, Me, Ti, Se)
(3) ús del singular en construccions esdevenimentals: <i>enguany aquí s'ha fet molts pisos</i>	+ (As, Fa, Fl, Pa, Ri, To, Vi)
lèxic ⁶¹⁵	
<i>lèxic de gran vitalitat</i>	
<i>timó</i>	+
<i>panís</i>	+
<i>safranòria</i>	+
<i>xop</i>	+
<i>carderola</i>	+ (Pa)
<i>muricec</i>	+ (Fa)
<i>somera</i>	+
<i>corder</i>	+
<i>tocino</i>	+
<i>silló</i>	+ (Pa, però <i>selló</i>)
<i>arena</i>	+
<i>pastisser</i>	+
<i>enguany</i>	+
<i>acotxar-se</i> ⁶¹⁶	+ (Be, Da, Fl, Ga, Gi, Mi, Mn, Pa, Ra, Se, Ti)
<i>entrepussar</i>	+ (Pa)
<i>escatxigar</i>	-
<i>arna</i>	+
<i>sobreixir</i>	+
<i>melic</i>	+ (llevat de Pa)
<i>cabaler</i>	+ (Fl, Pa, Ri)
<i>ganyolar</i>	+ (As, Da, Fl, Ga, Gi, Me, Mi, Mn, Pa, Se, Ti)
<i>torre (de camp)</i>	-
<i>redó</i>	+
<i>codina</i>	+ (Be, Gi, Mi, Ra, Se, Ti)
<i>corralina</i>	+ (Pa)
<i>vànua</i>	+
<i>fato</i>	+

⁶¹⁴ Casanovas i Creus inclouen aquest tret a morfologia.

⁶¹⁵ Casanovas i Creus no fan referència a aquest nivell lingüístic; per tant, la informació que s'inclou està extreta exclusivament del treball de Turull. S'han eliminat aquells termes lèxics considerats per l'autor que no s'han enquestat en aquesta investigació.

⁶¹⁶ La variant que es troba a la Ribera d'Ebre, i segurament també en lleidatà, és *acotxà's*.

<i>mots encara vius però en competència amb les variants orientals</i>	
<i>mançana</i>	+ (Fa)
<i>xut</i>	+ (Da, Gi, Ra, Se, To)
<i>trebol</i>	+ (Fa, Fl, Mi, Pa, Ra, Ri, To, Vi)
<i>bes/beset</i>	+ (Fa, Fl)
<i>guerxo</i>	+ (Da, Fa, Ga, Gi, Mn, Pa, Ri, Se, Ti, To, Vi)
<i>pigota</i>	+
<i>davall</i>	+
<i>torcar-se</i>	+
<i>popa</i>	-
<i>padrí</i>	+
<i>sàput</i>	+ (Pa)
<i>gormand</i>	-
<i>tenalla</i>	+ (Fa)
<i>empudegar</i>	+
<i>aumella</i>	-
<i>aurecoc</i>	-
<i>seroll</i>	+ (arreu, llevat de Be, Fl i Ri)
<i>mesdiada</i>	+
<i>giscle</i>	-
<i>llord</i>	+ (As, Be, Da, Fa, Fl, Ga, Gi, Mi, Mn, Ra, Ri, Se, Ti, Vi)
<i>xiquet</i>	+
<i>lèxic que ha emprès el camí del desús segons Turull</i>	
<i>estalzí</i>	+
<i>vidriola</i>	+ (Da, Fl, Ga, Ti)
<i>madrina</i>	-
<i>esgarronar</i>	+
<i>pigota borda</i>	+
<i>parèixer</i>	+ (As, Be, Da, Fa, Fl, Gi, Me, Mi, Mn, Ra, Ri, Ti, Vi)
<i>(a)badejo</i>	+
<i>bançal</i>	+
<i>camí (vegada)</i>	+
<i>fraga</i>	-
<i>revolví</i>	+ (Be, Fa, Fl, Me, Mi, Pa)
<i>adés</i>	-
<i>aurir</i>	+
<i>ventall</i>	+ (As, Ga, Ri, Vi)
<i>enneular-se</i>	- (la variant que apareix és <i>neulá's</i> a Pa)
<i>estenasses</i>	+
<i>trull</i>	+
<i>romer</i>	+
<i>mots gairebé desapareguts segons Turull</i>	
<i>paloma</i>	+ (vitalitat)
<i>escaló</i>	+
<i>granera</i>	+ (a tot arreu llevat de Pa i To)
<i>agranar</i>	+ (a tot arreu llevat de Pa i To)
<i>espill</i>	+ (a tot arreu llevat de Pa i To)
<i>canella</i>	-

<i>cordell</i>	+ (arreu, llevat de Pa)
<i>faldetes</i>	+
<i>claviller</i>	-
<i>fadrí</i>	+ (en desús)
<i>bres</i>	+
<i>padraste</i>	-
<i>bací</i>	+ (Be, Da, Fa, Ra, Ti)
<i>llentilles</i>	+ (To)
<i>nyirvi</i>	+ (Fa, Gi, Se)
<i>padellàs</i>	+ (Ri)
<i>perxe</i>	+ (As — <i>per</i> [ʒ]e—, Be, Da, Ga, Gi, Mi, Pa, Ra, Se, Ti)
<i>onso</i>	+
<i>tardaor</i>	-
<i>después-ahir</i>	+

12a. Que a la frontera natural del Pas de l'Ase s'hi acumula un feix considerable d'isoglosses que separen els parlars del nord i els del sud de la Ribera d'Ebre, i permet agrupar-los en dos parts:

- zona nord: Faió, Riba-roja, Flix, la Palma, Vinebre, la Torre, Ascó
- zona sud: Garcia, Móra la Nova, Móra d'Ebre, Benissanet, Miravet, Ginestar, Rasquera, Tivissa, Darmós, la Serra d'Almos

Alguns dels trets lingüístics que visualitzen aquesta subdivisió són: (mapes 18/23 a 18/25)

nivell fonètic	nord del Pas de l'Ase	sud del Pas de l'Ase
articulació de la consonant fricativa en posició inicial i precedida d'una paraula acabada en vocal	[ʒ] <i>passa a</i> [ʒ]aure	[dʒ] <i>passa a</i> [dʒ]aure
	(les dos solucions) Da, Se, Ti	

nivell morfològic	nord del Pas de l'Ase	sud del Pas de l'Ase
articulació adverb de temps <i>avui</i>	[aβúj]	[awí]
2 ^a p. pres. ind. <i>morir, obrir, omplir</i>	<i>mores, obres, omples</i> <i>morixes, obrixes,</i> <i>omplixes</i>	<i>moris, obris, omplis</i>
morfema 3 ^a p. pres. ind. verbs I grup	-e <i>cante</i>	-a <i>canta</i>
morfema 3 ^a p. imp. ind. verbs I grup	-ave <i>cantave</i>	-ava <i>cantava</i>
morfema 3 ^a p. condicional	-rie <i>cantarie</i>	-ria <i>cantaria</i>
formes verbals amb increment velar	- freqüència (+ Da, Ga, Se)	+ freqüència
desinència 1 ^a p. imp. subj.	<i>cantessa</i> (esporàdicament Gi, Ti)	<i>cantés</i>
2 ^a persona d'imperatiu + pron. feble	<i>agafa't, eixuga't</i>	<i>agafé't, eixugue't</i>

nivell lèxic	
nord del Pas de l'Ase	sud del Pas de l'Ase
<i>mantornar</i>	<i>girar</i>
<i>raspall</i>	<i>ramàs</i>
<i>triança</i> (llevat de Fa)	<i>trienca, trillenca, tienca</i>
<i>contratirant</i>	<i>muntant</i>
<i>tiràs, estiràs</i>	<i>ròssec, ròssic</i>
<i>pisar</i>	<i>tr[a]pitjar</i> <i>piar: Ga, Da, Se</i> <i>xafar: Ra</i>
<i>collir olives</i>	<i>escarrar</i>
<i>tomata</i> (i Be)	<i>tomaca</i> (llevat de Be)
<i>llargandaix, llardangaix</i> (llevat de Fa)	<i>fardatxo</i> (i Fa)
<i>botera</i>	<i>gatonera, gatera</i>
<i>arruixar el carrer</i>	<i>regar el carrer</i>
<i>pedrís</i> (menys Fa)	<i>brancal, barancal</i> (i Fa)

13a. Que hi ha una quantitat de termes lèxics que desapareixen, amb els anys, en tots els parlars. La comparació, en alguns apartats del nivell lèxic, entre els resultats obtinguts en les enquestes realitzades per elaborar l'*Atlas lingüístic del domini català* i la investigació que ens ocupa ha permès observar com molts dels termes lèxics més antics ja no han estat recollits trenta anys més tard i que, al seu lloc, s'hi han anotat formes més innovadores o, si es vol, modernes. Els investigadors són testimonis d'aquesta inevitable pèrdua de patrimoni lingüístic, igual com ho són de la pèrdua de patrimoni etnològic, arquitectònic o cultural, però no se n'han de plànyer amb resignació, atès que la llengua és viva, com els parlants, i això fa que estigui en contínua evolució. Aquest fet no pot ser jutjat ni negativament ni positivament (en tot cas, positivament), però ha de ser constatat. Aquesta permanent evolució de qualsevol llengua és el que provoca que unes formes lingüístiques molt vives en un temps determinat ara ja estiguin pràcticament desaparegudes, però és també el que provoca que, al seu torn, n'apareguin unes altres, inexistents en períodes anteriors. La regeneració és llei de vida; ara, moltes vegades l'abandó d'un mot no és pas provocat per la desaparició del seu referent, sinó l'aniquilament conscient de la llengua habitual d'un determinat segment d'edat, a causa de la influència dels mitjans de comunicació i de l'ensenyament, bàsicament. No és ben bé el mateix mort natural que genocidi.

A partir de la investigació realitzada, es pot concloure que els parlars de la Ribera d'Ebre participen majoritàriament de característiques del català nord-occidental; els trets lingüístics que comparteix amb el valencià són, sobretot, lèxics, i s'hi recullen en menor mesura; a més, tot i que escadusserament, s'hi poden observar algunes solucions del català sud-oriental. Les isoglosses d'aquests trets a voltes transcorren verticalment i a voltes horitzontalment. Com ja apuntava Navarro (2000b: 47), "la confluència de paral·lelismes amb els parlars del nord, del sud i de l'est, confereix a la varietat geogràfica de la Ribera d'Ebre una fesomia difícil d'ubicar en un o altre subdialecte. Així, doncs, segons quines siguin les isoglosses que es prioritzen, els parlars riberencs es podran ubicar en una o altra varietat".

Pel que fa a les propostes de divisió dialectal prèvies a aquest estudi, la divisió vertical que dona la *Gran Enciclopèdia Catalana* (4, 635) deixa els parlars de l'esquerra del riu en la zona de transició entre el català nord-occidental i el català central i els parlars de la dreta del riu els considera transició entre el català nord-occidental i el meridional. Carles Vega (1983: 89-90) estableix una divisió comarcal en tres parts: zona nord-oest (del Pas de l'Ase en amunt, excepte la Palma); zona nord-est (amb el parlar de la Palma), i la zona sud (les localitats del sud del Pas de l'Ase). Pere Navarro (2000b: 47) també ofereix una proposta de divisió geolectal de la Ribera d'Ebre —tot i que amb el previ avís que cal entendre-la com a provisional— i intenta ubicar-la, dins del bloc occidental, en el tortosí o en el lleidatà. Té en compte un tret de vocalisme tònic (l'evolució de /i/ llatines), dos de morfologia nominal (l'article definitiu masculí i el demostratiu de proximitat) i sis de morfologia verbal (el morfema de 1a p. sg pres. ind.; el morfema de 3a p. sg pres. ind., imp. ind., cond.; el morfema de 1a p. sg pres.subj.; els morfemes de 2a, 3a persones del singular i 3a pl pres. subj; el morfema de 1a p. sg imp. subj, i l'increment incoatiu). De l'anàlisi d'aquests trets constata que és necessària una investigació més minuciosa per poder oferir una ubicació geolectal de la comarca, però ja apunta que per les característiques 2, 4 i 8 els parlars de la Ribera s'ubiquen dins el català nord-occidental; el parlar de Ginestar presenta la característica 1 coincident amb el català central i Darmós i la Serra d'Almos hi presenten el tret número 9. La Palma se separa de la resta en la característica 3.

Certament, la ubicació dialectal dels parlars de la Ribera d'Ebre, a partir de la investigació realitzada, sembla clara: cal incloure'ls indubtablement dins del català nord-occidental, atès que són molt pocs els trets que els parlars de la comarca comparteixen amb el valencià i es tracta, bàsicament, d'elements lèxics.

Per poder-los situar en un subdialecte, però, és necessari disposar d'un treball monogràfic previ sobre cadascun dels dos subdialectes que en aquest cas interessin, això és, el tortosí i el lleidatà. Quant al tortosí, Lluís Gimeno se n'ha encarregat i s'ha ocupat, a través de diversos treballs (1982, 1986, 1989, 1991, 1992, 1994), de discernir quins són aquells trets que poden definir un subdialecte tortosí; fins i tot ha proposat la divisió entre un tortosí septentrional i un tortosí meridional, ambdós integrants d'un *dialecte* tortosí, que engrossiria el nombre de dialectes del català. Quant al lleidatà, manca encara un treball monogràfic de conjunt, que permeti escatir quines són les característiques comunes als parlars lleidatans, si és que n'hi ha, i quin abast geogràfic presenta/presentaria aquest subdialecte. Diversos articles puntuals s'hi han aproximat des d'un vessant o des d'un altre, però mai cap estudiós s'ha ocupat de caracteritzar-lo globalment. Aquest és un dels entrebancs més grans a l'hora de situar geolectalment zones del domini que es troben a cavall d'aquests dos subdialectes; l'altre és el fet que els trets que sovint es qualifiquen de *genuïns* del tortosí o *genuïns* del lleidatà coincideixen. Així, per exemple, a parer de Lluís Gimeno, la realització [a] de tota /e/ en síl·laba inicial, sobretot en els segments *es-* i *en-*, és un tret propi del tortosí comú, mentre que segons Casanovas i Creus es tracta d'una articulació *típicament lleidatana*, i es podrien oferir força exemples més.⁶¹⁷ Potser és, doncs, que els trets que s'escullen per donar característiques subdialectals no són pas de

⁶¹⁷ Contrastant la taula de Gimeno amb la de Casanovas-Creus i Turull s'observa que hi ha set trets coincidents entre aquests autors, que un els qualifica de tortosins i els altres de lleidatans:

- La segregació de iod davant de prepalatal fricativa sonora (*rol[jɜ]a*)
- L'articulació com a prepalatal africada sonora de *metge* (*me[dʒ]e*)
- La pronunciació [a] de la *e* dels segments *es-*, *en-* (*[a]ncendre*)
- La vocalització de /l/ agrupada (*aubarda*)
- El morfema *-o* de 1a persona del singular del present d'indicatiu (*canto*)
- L'ús de l'article *lo*, *los*
- Algun terme lèxic, com ara *acotxà's*

subdialecte sinó que ho són de dialecte, nord-occidental en aquest cas. Aquest, per tant, és un altre dels esculls amb què es troba qui intenta ubicar subdialectalment una zona si ho fa partint dels treballs previs que l'haurien d'ajudar a ubicar-la: que molts dels trets que es presenten com a propis o genuïns de subdialecte no ho són només d'aquell subdialecte, sinó de tots els que conformen el dialecte, o d'alguns.

Tradicionalment, s'ha donat molta importància, des del punt de vista qualitatiu, a dos trets de morfologia nominal per situar un parlar dins del subdialecte tortosí: la convivència de l'article definit masculí en forma plena *lo* i del demostratiu sense partícula de reforçament *este*. Si només calgués tindre en compte aquests dos trets, tots els parlars de la Ribera d'Ebre excepte la Palma d'Ebre en formarien part, però parlars que pertanyen a la comarca del Segrià, com ara el de Maials i el d'Almatret, també caldria incloure'ls-hi, tot i que, considerant un major nombre de característiques lingüístiques, sembla que no hi pertanyen, sinó que presenten més solucions compartides amb el lleidatà (Cubells i Satorra 2000: 205-227 i Satorra 2003a: 317-328).

La situació de trànsit de la comarca, ubicada des del punt de vista geolingüístic en el punt d'intersecció entre els subdialectes lleidatà i tortosí, fa que presenti trets de tots dos; les poblacions del nord, tal com s'ha pogut comprovar, presenten moltes més solucions pròpies del lleidatà; les localitats situades al sud, en canvi, agrupen més trets característics del tortosí. Analitzant la Ribera d'Ebre verticalment, el parlar de Faió, per la seua especificitat, conté característiques lingüístiques diferenciades de la resta de parlars i compartides amb altres parlars catalans de terres aragoneses; els parlars de la Palma, la Torre, Garcia, la Serra d'Almos, Darmós i Tivissa, en alguns casos, presenten alguns trets que són propis del parlar del Priorat, ja en trànsit cap al bloc oriental del català. Darmós i la Serra són les dos localitats que més elements en contenen. Per tant, la divisió subdialectal de la comarca s'adiu força, si bé amb els matisos indicats, amb la que ofereix la *Gran enciclopèdia catalana*.

Ramon Sistac ha afirmat en més d'una ocasió que no hi ha una compartimentació clara entre dialectes sinó que el pas de l'un a l'altre és un trànsit d'interseccions d'isoglosses. Si es vol trobar un exemple paradigmàtic d'aquest fet, només cal observar la Ribera d'Ebre, que es converteix en el mantell d'un feix d'isoglosses que s'entrecreuen. La Ribera representa la frontera de transició entre els subdialectes lleidatà i tortosí.

En conclusió, després de l'anàlisi realitzada es pot proposar una divisió de la comarca en dos meitats: la meitat nord, que englobaria els parlars del Pas de l'Ase en amunt, i la meitat sud, amb el conjunt de parlars situats al sud del Pas de l'Ase. Els trets que permeten establir aquesta divisió ja han estat exposats més amunt. A part, pot establir-se encara una subdivisió, dins de la zona nord, que deixaria formant part d'un subgrup propi el municipi de la Palma, atès que és, de tots, el parlar que més trets comparteix amb el subdialecte lleidatà. També dins de la zona sud, els municipis de Darmós, la Serra d'Almos i, en algunes ocasions, Tivissa, formen un subgrup propi, amb trets compartits amb els parlars del Priorat i el bloc oriental del català. Tenint en compte la morfologia i el lèxic, també els parlars de Benissanet, Miravet, Ginestar i Rasquera, acompanyats a voltes per Tivissa, conformarien un subgrup, amb més característiques tortosines que la resta, dins de la zona sud (mapa 18/23). Les divisions històriques exposades a la introducció i les relacions socioeconòmiques entre els diferents pobles de la comarca avalen, a més, aquesta divisió: primitivament, com s'ha explicat, fou important la unió de Benissanet, Ginestar, Miravet i Rasquera amb altres pobles de la Terra Alta, que formaven la batllia històrica de Miravet. En èpoques posteriors, la dreia del riu i el sector esquerre —de Móra en avall—, pertangueren a la vegueria (i després corregiment) de Tortosa; la Torre, Vinebre, Garcia i Tivissa (amb els seus agregats) i Móra la Nova pertanyen al corregiment de Montblanc; la Palma va pertànyer tradicionalment a la vegueria de Lleida i Faió a la de Saragossa. La

divisió en partits judicials fa, també, agrupaments similars per localitats (tal com ja s'ha indicat en el capítol introductori).

És un fet innegable que la llengua és tan sols —i sobretot— una eina a disposició dels parlants; com que els parlants són vius i hàbils, aquest instrument que tenen a l'abast i usen sense discreció es converteix també en quelcom viu, en una moneda de canvi que es fa i desfà a mercè dels usuaris. No ens hem de plànyer de la pèrdua de vivor, perquè la creativitat lèxica és només un reflex de la creativitat dels individus (i això no es perd). El que cal fer des d'aquesta ciència anomenada lingüística o, si es vol, filologia, és exercir el paper de recol·lectors d'aquelles peces lingüístiques que la societat ha deixat en desús, per oferir-les com a tresor dels qui vindran més endavant, perquè tant el que es viu com el que s'ha viscut com el que encara queda per viure és el que conforma el nostre patrimoni.

Artur Bladé, amb la lucidesa que el caracteritzava, ho va deixar escrit en més d'un dels seus llibres; manllevo les paraules que Xavier Garcia (2000: 30) rescatava d'aquest prohomi de la comarca a propòsit de la vàlua dels nostres mots:

A partir de la lectura d'aquest i d'altres llibres seus [d'Artur Bladé] —sobretot *Treballs i dies d'un poble de l'Ebre català*, el seu Benissanet—, vaig veure perfectament descrit tot el que jo havia vist o només entrellucat en aquells primers viatges. Ara, gràcies com deia ell “al goig de narrar”, podia comprendre, com escrivia en aquest volum que «la terra és també un esperit o, cosa que és igual, un llenguatge. I aquest llenguatge es nodreix principalment dels mots nascuts del conreu agrari i amb ell relacionats: noms de feines i de treballs, d'eines i d'aparells, d'arbres i plantes, de partides rurals, de llocs i tocoms, d'accidents geogràfics, de vents, de pluges i d'altra meteorologia. I els pagesos —supremes guardadors de la llengua— saben recollir-ne els signes lírics i els agencen sovint en forma de cançons i de corrandes».

Aquest treball d'avui, fruit d'una inversió llarga d'hores i cabòries, ben segur que no és el reflex *dels* parlars de la Ribera d'Ebre, sinó només el testimoni *d'uns* parlars de la comarca, els d'un temps, d'una gent i d'unes circumstàncies. El canvi de tots aquests factors comportaria la descripció d'uns altres parlars. Per a qui vulgui li deixo aquest plaer.

6. ANTOLOGIA DE TEXTOS

A continuació s'inclouen disset mostres dels parlars de la Ribera d'Ebre, una de cada localitat. Els textos es presenten, en primer lloc, transcrits ortogràficament —amb algunes llicències—, i, en segon lloc, al·lofònicament.

Els convencionalismes que modifiquen la transcripció ortogràfica i les indicacions prèvies que cal tindre presents són els següents:

- La /e/ àtona en posició inicial absoluta, tot i que és pronunciada generalment [a], és grafiada sempre amb una *e*.
- Es mantenen les grafies *b* i *v*, corresponents als fonemes /b/ i /v/, respectivament. Amb tot, caldrà tindre present quines són les localitats que distingeixen els dos sons i quines no. Aquesta informació es pot trobar a l'apartat 1.3.1.1 de consonantisme. De les localitats que distingeixen aquests dos sons, si en aquelles que s'ha indicat en el capítol corresponent que l'aparició del so labiodental és esporàdica l'informant en qüestió no l'articulava, no s'ha transcrit. En les quatre localitats on el manteniment de la distinció encara és general (això és Darmós, Garcia, Ginestar i Rasquera) sí que s'ha transcrit en els textos.
- En els parlars que articulen la vocal medial àtona velaritzada, només s'ha transcrit —tot i que sistemàticament, encara que l'informant no l'articulés de manara sistemàtica— en aquells casos que el parlant la feia. Per tant, encara que en alguna localitat al cos del treball s'hagi assenyalat que és possible trobar-la, si l'informant del qual s'ha seleccionat el text no l'articula, no s'ha transcrit.
- La /t/ darrere consonant i la /r/ en posició final no s'articulen, tot i que apareguin grafiades.
- Els infinitius seguits d'un pronom enclític no sensibilitzen la /r/ final; l'elisió d'aquesta líquida ve marcada amb un accent circumflex damunt de la vocal precedent. Ex. *ajudar-me* → *ajudá'm*.
- La prepalatal fricativa sorda /ʃ/ —representada per la grafia *x*— a començament de mot i darrere de consonant s'articula africada [tʃ].
- La prepalatal fricativa sonora /ʒ/ —representada per les grafies *ge*, *gi*, *ja*, *jo*, *ju*— a principi de mot i darrere de consonant també s'articula africada [dʒ].
- La prepalatal fricativa sorda /ʃ/, en posició intervocàlica i final —ortografiada *ix*— segrega una iod [jʃ].
- La prepalatal fricativa sonora /ʒ/, en posició intervocàlica, també segrega iod [jʒ]; en aquest cas apareix grafiada la *i*.
- Les afèresis es marquen amb un apòstrof. Ex.: *anar* → *'nar*.
- En aquells casos que s'omet part de text, sovint per evitar repeticions, s'indica amb claudàtors: [...]
- Les conjuncions *perquè* i *però* es transcriuen, respectivament, *perqué* i *pero*, per reflectir la pronúncia, en les localitats corresponents.
- El pronom *jo* i l'adverbi *ja* es transcriuen segons la pronúncia, això és, [jɔ] i [ja] respectivament.
- Els casos de variació en un mateix tret, que apareixen sovint en els textos dialectals presentats, obeeixen a la transcripció literal del discurs dels informants. Per exemple, *noies-noes*, *fèiem-féem*, *treuren-trauen*, etc. En el cos del treball ja s'ha fet esment a aquesta variabilitat.
- Pel que fa a la transcripció al·lofònica de cada text, cal tindre en compte els criteris que s'han indicat a l'apartat 5 de la introducció.

Tots els textos d'aquesta antologia, com s'ha indicat a l'inici de l'estudi, estan inclosos en el CD-ROM adjunt.

ASCÓ⁶¹⁸

Este és escarbot que li diuen piloter. Allí a on va de ventre un animal i una persona o un gos o el que sigue, pus van estos i tallen tallen, que porten davant, al bec, porten una mena de serra, una serreta, i la van fent redona i la van fent córrer i es va fent redó i es va fent redó i a quan la té redona pus clar, corr més., casi sense treballar ell, la van fent córrer, la van fent córrer i es fa redona. Que li diuen un escarbot piloter. [...]

Això potser li dien tallamocs; ho havies sentit dir això, també? Que porte això de detràs i li diuen: “Mira, hai vist un tallamocs”. [...] La xinxà vam estar a un quartel que n’hi havie moltes. Hi havie estaques a Saragossa, unes estaques de fusta clavades a la paret i estaven ja algo somogudes i feien això, les estaques aquelles, pus i les juntes que hi havie estae ple de xinxes. I después, a quan dien: “S’ha de traure...”, que es feie els dissabtes valdeo, treien los lllits i si pegaes un cop aixíns, que estaven agafats davall del llit i caïen a grapats... A quan se va acabar la guerra, en lo quartel que estàem allí, ere xinxes allò. [...]

Això és picapèria i se diu que, a mi no me n’ha picat [...] - Bueno sí, es pot dir centpeus o picapèria, que diuen que cada dit d’estos, si et passe per damunt lo braç, te farà com a bambolletes, com si et piqués, diem-ne. Si, picapèria. [...]

Això serà una tartanya, que minge terra, que això ho empleen alguns per a peixcar. Allà a on hi ha bitxos d’estos fan un muntet de terra que... com si fos... que et diré... grans d’arròs, pero de terra no?, partit pel mig. Fan un munt de... amb la pluja que fa quan està eixuta i ho sembraries... i és lo que han cagat los bitxos estos. Domés ja diuen tartanya i papaterres. N’hi ha que li diuen papaterres. Que això domés deu minjar terra, em semble. [...]

Això és sangonera, que això antes ho empleaven..., a les farmàcies ni tenien amb un pot i si t’havien o m’havien de traure sang, pus posauen unes sangoneres d’estes i s’anae omplint, s’anae omplint així, com ara te ho fan així que te ho trauen, pus s’omplie de sang i allavons per desagafã-les me semble que hi posauen algo de cendra, i si convenie traure més sang, ni posaven més. S’haurien minjat la sang de una persona!

⁶¹⁸ Josep Montaña, 25/07/2000

[as'ko]

[este 'ez askar'βok ke li 'ðiwem pilo'te | a'ki awm 'ba ðe 'βentre wn ani'mal i 'una per'sona o wn 'goz ul ke 'siye | 'puz 'βan 'estoz i 'ta'len 'ta'len | ke 'pɔrten da'βan | al 'βek | 'pɔrten 'una 'mena ðe 'sera | 'una se'reta | i la 'βanɟ 'fen re'ðona i la 'βanɟ 'feɟ 'kore iz 'βa 'fen re'ðo iz 'βa 'fen re'ðo | j a 'kwan la 'te re'ðona 'pus 'kla | 'kor 'mes | 'kazi 'sense treβa'la 'eɫ | la 'βan 'feɟ 'kore | la 'βanɟ 'feɟ 'kore is 'fa re'ðona | ke li 'ðiwen 'un askar'βop pilo'te | |

aj'fo pɔ'tse li 'dien ta'la'moks | wa'βies sen'tid 'di aj'fo | tam'be | ke 'pɔrte j'fo ðe ðe'traz i li 'ðiwen | 'mira | 'aj 'βist un ta'la'moks | la 'tʃiɲtʃa 'βam as'ta a wn kwartel ke nja'βie 'moltes | ja'βie s'takez a sara'γosa | 'unz as'takez ðe 'fusta kla'βa'ðez a la pa'ret j as'taβen 'ja 'alɣo somo'γuðes | i 'fejen aj'fo lez as'takez a'ke'les | 'puz i lez 'dʒuntes ke ja'βie s'tae 'ple ðe 'tʃiɲtʃes | i des'pwes | a 'kwan 'dien | sa ðe 'trawre | 'ke s 'feie lz ði'saptez βal'ðeo | 'trejen loz 'kiðz i si pe'γaez un 'kɔp aj'fins | kes'taβen a'γa'fadz ða'βaɫ del 'ki't i ka'ien a γra'pats | a'kwan se 'βa ka'βa la 'γera | en lo kwartel k astaem a'ki | 'ere 'tʃiɲtʃez a'ko | |

aj'fo 'es pika'perja j se 'ðiw ke | a 'mi 'no me 'na pi'kat | 'bweno 'sis 'pɔd 'di sem'pewz u pika'perja | ke 'ðiwen ke 'kaða 'ðit 'ðestos | si t 'pase per ða'mun lo 'βras | te fa'ra 'kom a βambo'letes | 'kom si t pi'kes | di'emne | si | pika'perja | |

aj'fo se'ra 'una tar'tana | ke 'miɲdʒe 'tera | ke aj'fo w am'pleen al'γuns per a pej'ka | a'la wn 'ja 'βitʃoz 'ðestos 'fan 'um munted de 'tera ke | 'kom si 'fos | 'ked di're | 'granz ða'rɔs | 'pero ðe 'tera 'no | par'tip pel 'midʒ | 'fan um 'mun de | am la 'plujza ke 'fa 'kwan as'ta j'futa ju sembra'ries | i 'ez lo 'kaɲ ka'yal loz 'βitʃoz 'estos | do'mez 'ja 'ðiwen tar'tanaj papa'teres | 'nja ke li 'ðiwem papa'teres | kaj'fo ðo'mez 'ðew miɲ'dʒa 'tera m 'semble | |

aj'fo 'es sanɣo'nera | 'kaj'fo 'antez w ample'aβen | a les far'masjez ni ti'nien amb 'um 'pɔt i si ta'βien u ma'βien de 'trawre 'saɲ | 'pus po'zaen 'unes sanɣo'nerez 'ðestez i sa'nae m'plin | sa'nae wm'plin aj'fi | kom 'ara te w 'fan aj'fi ke tew 'trawen | 'pus sawm'plie ðe 'saɲ j a'la'βɔns per ðesa'γafalez me 'semble kej po'zaen 'alɣo ðe 'sendra | i si kombe'nie 'trawre 'mes 'saɲ | ni po'zaβem 'mes | saw'riem miɲ'dʒal la 'saɲ de wna per'sona]

BENISSANET⁶¹⁹

[I els fumerals com se netejaven?]

Pués com? Molt fàcilment. Ficaven una argilaga, sas qué és una argilaga?, això que punxa, no? I ficaves una corda i se'n 'nava el marit dalt al fument i tirava la corda. I tu baix, agafaves la corda i la lligaves a la soca de l'argilaga i ell estirava de cara amunt, i estirant estirant, com que l'argilaga tocava per les parets del fument, perquè el fument té dos pams quadrats, no?, així, pus anant amunt amunt amunt estirava hasta dalt. Paf!, l'argilaga dalt. Quan tenia l'argilaga dalt te tirava la corda i ell se quedava l'argilaga, perquè estava lligada, i encabat tu de baix tornaves a estirar la corda. I així s'anava llimpiant lo fument. I ja està. Aixís que ell anava dalt i tirava la corda; per una volta jo estirava corda i argilaga baix i ja s'havia acabat la misiò. [...]

Antiguament totes les cases teníem asgorfa. Encà tinc dos colomines a dalt a l'asgorfa, jo, en un gallineret que tinc. Malaguanyat que tenia un gallet que cantava!, tan guapet que era el marit d'elles, pobretes, i perquè els veïns gemegaven que no dormien a la nit, que cantava el gall, vaig tinger de donar el gall en una veïna que visqués a les sènies i ara m'hai quedat sense gallet. Vaia! Feia ca-cara-cac a les quatre del matí. Com que esta casa està entre mig de totes, que estan apegades aquí totes juntes... Veus? Aquí una veïna, aquí una altra, tot, i allà detrás tenia jo el corralet... I mira. Probet gall! Tan cantador que era! [...]

Natros tenim un tros de dos hectàrees, nena, i era plantat de vinya, i els xiquets creixien, i un altre tros també vinya, i tot secà. I si no plovia no collíem res i jo li vaig dir al meu marit: "Mira Pepe, tenim dos xiquets i es fan grans i aquí tenim tota terra de secà i no plou mai i no collim re. Tenim de fer un pou", amb una finca de dos hectàrees, dos, però a dos-cents metres del riu. I el riu miràem com passava l'aigua i natros nos moríem de set. Dic: "Tinim de fer un pou aquí, Pepe." Diu: "Vols dir noia que estàs bé?". Dic: "Sí, home! Los veïns ni tenen; natros bé que estem més a la vora del riu!". Això 'nant pa Miravet. I vam fer un pou! Pués, vam estar vuit dies separats i barallats perquè ell dia que no i jo que sí i dic: "Bueno, pus no que no". I encabat se va revestir: "Pus sí". Diu: "Serà molt fondo un pou aquí". I li vaig dir: "No ho sé, igual que els altres veïns". I vaig agafar un cordell i vaig amidar amb un pèndul la fondària de cada veí, del pou, i un tenia vint metres, l'atre vint-i-dos, l'atre vint-i-vuit, l'atre dinou. Dic, pus natros devem estar en la mateixa línia... vint metres. Los dos mano a mano vam fer el pou! Un pou de, una circumferència de metro i mig, és redó, vam ficar una estisora, jo estirava la corda i ell picava baix. I vam tindre la sort que vam agafar catorze metres de terra bona i després vam vestir el pou, perquè encabat va[...] sortir l'aigua, nena. La cosa més preciosa que hai vist! Com si haguéssim trobat or!

⁶¹⁹ Rossita Ayet, 13/17/2000

[benisa'net]

[pwes 'kom | 'mol fasi'men | fi'kaβen 'una rdzi'laye | 'sas 'kez 'una rdzi'laye | aj'ʃo ke
'pupntʃe | 'no | i fi'kaβez 'una 'kɔrðe j sen 'naβa l ma'rid 'dal ðel fume'ral i ti'raβe la 'kɔrðe | i
'tu 'βaiʃ | aɣa'faβez la 'kɔrðej la li'ɣaβez a la 'sɔke ðe lardzi'laye 'jeʎ asti'raβe ðe 'kara 'mun
| j asti'ran asti'ran | 'kom ke l ardzi'laye to'kaβe pe les pa'redz ðel fume'ral | per'ke l
fume'ral te 'ðos 'pams kwaðrats | 'no | ai'ʃi | 'puz a'nan a'mun a'mun asti'raβe 'asta 'ðal | 'paf
| lardzi'laye 'ðal | 'kwan te'nie lardzi'laye 'ðal te ti'raβe la 'kɔrðe 'jeʎ se keðaβe lardzi'laye |
per'ke s'taβe li'ɣaðe | j aŋka'bat 'tu ðe 'βajʃ tor'naβez a sti'ra la 'kɔrðe | ja'ʃi s a'naβe
li'm'pjan lo fume'ral | i jas'ta | aj'ʃis 'keʎ a'naβe 'ðal i ti'raβe la 'kɔrðe | per 'une 'βɔlte 'jo
sti'raβe 'kɔrðe jardzi'laye 'βajʃ i 'ja saβie kaβal la mi'zjo | |

antiɣwa'men 'totez les 'kazez te'nien az'ɣorfe | aŋka 'tiŋ 'dos kolo'minez a 'ðal a laz'ɣorfe
| 'jo | an uŋ ga'line'rek ke 'tiŋ | malaɣwa'nat ke te'nie wŋ ga'ʎek ke kan'taβe | 'taŋ gwa'pet
'kere l ma'rid 'deʎes | po'βretes | i per'kelz βe'iŋ dzeme'ɣaβeŋ ke 'no dor'mien a la 'nit | ke
kan'taβel 'ɣaʎ | 'batʃ tiŋge ðe ðo'nal 'ɣaʎ an 'une βe'ine ke bis'kez a les 'senjez 'jare 'maj
keðat 'sense 'ɣaʎ | 'bae | 'feje kakara'kak a les 'kwatre ðel ma'ti | 'kom 'keste 'kazesta 'entre
'midz ðe 'totes | ke'stan ape'ɣaðez a'ki 'totez 'dzuntes | 'bews | a'ki wne βe'ine | a'ki wn
'altre | 'tot | ja'ʎa ðe'tras te'nie 'joʎ kora'let | i 'mire | pro'βed 'gaʎ | 'taŋ kanta'ðo 'kere | |

'natros te'nim 'un 'trɔz ðe 'ðoz ek'tarjes | 'nene | 'jere plan'tad de 'βiŋe | ils tʃi'kets krej'fien
| 'jun 'altre 'trɔs tam'be 'βiŋe | i 'tot se'ka | i si 'no plo'βie no ko'ʎiem 'rez i 'jo li 'βadz 'ði al
'mew ma'rit | 'mire 'pepe | te'nim 'dos tʃi'kedz is 'faŋ 'granz ja'ki te'nim 'tots 'tere ðe se'ka i
'noj 'plɔw 'maj i 'no ku'ʎim 're | te'nim da 'fe wm 'pow | am 'une 'fiŋke ðe 'ðoz ek'tarjes |
'dos | pe'ro a ðo'senz 'metroz ðel 'riw | il 'riw mi'raem 'kom pa'saβe 'lajɣwe j 'natroz moz
mo'riem de 'set | 'dik | ti'nim de 'fe wm 'pow a'ki | 'pepe | 'diw | 'bɔlz 'ði 'nɔe ke'staz 'βe |
'dik | 'si 'ɔme | loz βe'inz ni 'tenen | 'natroz 'βe ka'stem a la 'βɔre ðel 'riw | aj'ʃo 'nam pa
mira'βet | i 'βaŋ 'fe wm 'pow | 'pwez 'βam asta 'βujd 'dies sepa'radz i βara'ʎats per'ke ʎ 'die
ke 'no | i 'jo ke 'si i 'ðik | 'bweno | 'puz 'no ke 'no | j aŋka'bat se 'βa reβes'ti | 'pus 'si | 'diw '
se'ra 'mol 'fondo wm 'pow a'ki | i li 'βadz 'ði | 'now 'se | i'ɣwal kelz 'altrez βe'ins | i 'βadz
aɣa'fa wŋ kor'ðeʎ i 'βadz ami'ða am 'um 'pendul la fon'darje ðe 'kaðe βe'i | del 'pow | 'jun
te'nie 'βim 'metros | 'atre βinti'ðos | 'latre βinti'βujt | 'latre ði'nɔw | 'dik | 'puz 'natroz
ðeβem astan la matejʃe 'linje | 'bim 'metros | loz 'ðoz 'mano 'mano 'βaŋ 'fel 'pow | 'um
'pow ðe | 'une sirkumfe'rensje ðe 'metroj 'mitʃ | 'ez re'ðo | 'baŋ fi'ka wne sti'zore | 'jo
sti'raβe la 'kɔrðe 'jeʎ pi'kaβe 'βajʃ | i 'βam 'tindre la 'sɔr ke 'βam aɣa'fa ka'torze 'metroz ðe
'tere 'βɔnej ðes'pwez 'βam bes'til 'pow | per'ke ŋka'βad 'ba | sorti 'lajɣwe | 'nene | la 'kɔze
'mes pre'sjoze 'kaj 'βist | 'kom sj a'yesem tro'bat 'ɔr]

DARMÓS⁶²⁰

⁶²⁰ Joan Blanc, 11/02/2004

Les sènies s'han perdut; n'hi havia! A les sènies que s'havia dit hi havia un pou [...] Aquí, mira, mira, aquí hi havia la sènia d'Escoda, la sènia de Margalep, la sènia de Vernet..., no, de Vernet, no, del pou, la sènia d'Anguera. Està tancat. Totes les sènies estan tancades, amb una paret, una tàpia... La sènia del gendre, tens raó. Hi ha el pou, hi ha la nòria —diguem—, que puja els cadufos de l'aigua... Totes estes que t'hai dit, totes tenen la sènia en lo pou així. I l'hort ve o l'aigua cavallera —tenien, que ja no existix, ja no existix, bueno, pero jo em vull referir amb un altre puesto— ve de un pantano, ve de de de..., ve de on sigui l'aigua. [...] A Móra d'Ebro mateix encà hi ha la sènia de fulano, la sènia de menguano. Potser hi tenen un mas allí! A la sènia hi ha un mas! I vivien allí, i el pou i els cadufos. [...] Aquí estan aquí devant mateix, porò això ja s'ha acabat, eh!, ja! Bueno... Rosso... encara... no re, no hi fan casi re. [...]

Això... una pollagana? No sé com ni deien. Una pollagana és com les de carga que tenien aquí, ara, això ja no ho sé... un aladre, també, sí. Bueno, a Tivissa li diuen la xaruga, d'això, i aquí xaruga no ho hai sentit dir mai. En canvi, aladre sí, i pollagana, les dos coses. Això era de fusta, la rella és de ferro, encà n'hi ha per aquí, de relles d'estes de ferro. Això era, a les de ferro es diu esteva i cameta. I això, saps per a qué és, este forat? Per les arriendes, les riendes per a guiar l'animal [...] Nantros tota la vida llaurant així an pollagana i no sé pas lo que era... l'ullal de les riendes... lo forat per a passar les riendes... I això no ho coneixo, eh!, jo no ho hai vist mai, jo això no ho hai coneixut, tot lo demás sí, tot lo demás ho hai coneixut.

[dar'mos]

[les 'senjes 'sam per'dut | njaβia | a les 'senjes ke saβia 'dit javia wm 'pow | a'ki | 'mira | 'mira | a'ki javia la 'senja ðes'koða | la 'senja ðe marɣalɛp | la 'senja ðe ver'net | 'no | de ver'net 'no | del 'pow | la 'senja ðeŋ'gera | as'ta taŋ'kat | 'tote les 'senjez as'tan taŋ'kaðes | amb 'una pa'ret | 'una 'tapja | la 'senja ðeɫ 'dʒɛndre | 'ten ra'o | j al 'pow | 'ja la 'nɔɾja | di'ɣem | ke 'pujzals ka'ðufoz ðe 'lajɣwa | 'totez 'estes ke 'taj 'ðit | 'totes 'tenen la 'senjan lo 'pow a'jfi | i 'lɔr 've o 'lajɣwa kava'lera | te'nien | ke 'ja nogzist'if | 'ja no gzist'if | 'bweno | 'pero ŋ 'vuɫ refe'ri mb un 'altre 'pwesto | 've ðe wm pan'tano | 've ðe ðe ðe | 've ðe wn 'siɣi 'lajɣwa | a 'mora 'ðeβro ma'tejz aŋka 'ja la 'senja ðe fu'lano | la 'senja ðe meŋ'gwano | po'tsej 'tenen um 'maz a'li | a la 'senja 'ja wm 'mas | i vi'vien a'li | il 'pow ils ka'ðufoz | a'ki s'tan a'ki ðe'vam ma'tejf | po'rɔ j'fɔ ja s akaβat | 'ɛ | 'ja | 'bweno | 'roso | aŋkara | no 're | noj 'fan 'kazi 're | |

a'j'fɔ | 'una poɫa'ɣana | no 'se 'kɔm ni 'ðejen | 'una poɫa'ɣanas 'kɔm lez ðe 'karɣa ke te'nien a'ki | 'ara | a'j'fɔ 'ja now 'se | 'un a'laðre | tam'be | 'si | 'bweno | a te'visa li 'ðiwen la tʃa'ruɣa | d a'j'fɔ | j a'ki tʃa'ruɣa no 'waj sent'id 'di 'maj | eŋ 'kaŋvi | a'laðre 'si | i poɫa'ɣana | lez 'ðos 'kɔzes | a'j'fɔ 'era ðe 'fusta | la 'reɫa z ðe 'fero | aŋka 'nja per a'ki | de 'reɫez 'ðestez ðe 'fero | a'j'fɔ 'era | a lez ðe 'feroz 'ðiw as'teva j ka'meta | ja'j'fɔ | 'sas per a 'kes | 'este fo'rat | per lez arjendes per a ɣi'a lani'mal | 'nantros 'tota la 'viða ɫaw'ran a'jfi am poɫa'ɣana j no 'se 'paz lo 'kera | l u'ɫal de le 'rjendes | lo fo'rap per a pa'sa lez 'rjendes | j a'j'fɔ no w ko'nejfo | 'ɛ | 'jɔ no 'waj konej'fut | to lo ðe'mes 'si | 'to lo ðe'mez 'waj konej'fut]

FAIÓ⁶²¹

Antes s'anae més a Móra que a cap puesto. [...] Sempre, si necessitaen un medicament, a Flix, si necessitaen unes espartenyas, quan la meua mare ere jove, o la seua dona o ell, 'naen a Flix, perquè después tenien una altra cosa: los trens 'naen cap a Flix, eh?, pero és que los del carbó, los mineros de Miquenensa, baixaen cap a Tortosa [...] i, claro, si s'aturaen a Tortosa, pues ja pujaven o espartenyas o taronges o... lo que fee falta. Si te'n dónes compte, los meus dos apellits són catalans los dos, pero és que... ho són los de tot lo poble. O sigue, tenim los apellits, les costums, la gastronomia, les festes... Per exemple, Javier, que és més gran que nantres, [...] i sa mare... a l'undemà de Nadal, Sant Esteve, a Faió es fee festa. Ara no, pus perquè lo que passe: som poquets, passam les festes... Sant Esteve, Sant Joan... totes les festes de Catalunya. Nantres aquí es fa cagar el tronc i celebram lo dia de Nadal, no la Notxe Buena. Aquí no se'n minje de carn, no; aquí mingem canalons o sopa de galets, que dieu los catalans, sopa grossa.

Naltres som faioners; [parlam] faioner, entre parèntesis català, perquè... [...] jo no tinc la culpa de que la gent no sàbio allí a on-t està, jo no tinc la culpa d'això. A mi que m'importe que s'enfàdon! [...] Jo vaic a Saragossa i em diuen: "¿Donde está Fayón?", eh?, i jo, claro, i jo, claro... Dice: "¿Pero usted es de Aragón? ¿Es maña?", "Claro, ¿por qué? ¿Porque hablo catalán?" [...] Hombre! Jo no tinc la culpa de que la gent no sàbion a on-t estan! Perqué Tarragona està a sis quilòmetros, d'aquí. [...] Ara, passes Miquenensa i és Huesca, però és que al cap de dos quilòmetros tens Lleida! I això és Saragossa! [...]

⁶²¹ Anna M. Vilanova, 7/04/2004

[fa'jo]

[antes sa'nae 'mez a 'morə ke a 'kap 'pwesto | 'sempre | si nesesitaen 'um međika'men a 'fliŋ
 | si nesesitaen 'unez aspar'tepes | 'kwan la 'mewə 'mar 'ere 'zoβe | o la 'sewə 'ðoŋə o 'eɫ |
 'naen a 'fliŋ | per'ke ðes'pwes te'nien 'un 'altra 'kɔzə | los 'trenz 'naeŋ 'kap a 'fliŋ | 'e | 'pero
 'es 'ke loz ðel kar'βo | loz mi'neroz ðe mike'nensa | baj'faeŋ 'kap a tortoza | i | 'klaro | si
 satu'raen a tortoza | 'pwez 'ja pu'jzaen waspar'tepes u tar'ɔŋdʒez u | lo ke 'fee 'falta | si ten
 'dones 'konte | loz 'mewz ape'kɪts 'soŋ kata'lans loz 'ðos | 'pero 'es 'ke | u 'son loz ðe 'tol lo
 'pɔβle | o 'siye | te'nim loz ape'kɪts | les kostums | la 'vastrono'miə | les 'festes | per
 e'zemple | xaβi'er | 'ke z 'mez 'yraŋ ke 'nantres | i sa 'mare | a lunde'ma ðe na'dal | 'san
 asteβe | a fajos 'fee 'festa | 'ara 'no | 'pus per'ke lo ke 'pase | 'som po'kets | pa'sam les
 'festes | 'san as'teβe | 'saŋ dʒu'an | 'totez les 'festez ðe kata'lunə | 'nantrez akis 'fa ka'ya l
 'troŋ i sele'βram lo 'ðia ðe na'dal | 'no la 'notʃe 'βwena | a'ki no sem 'miŋdʒe ðe 'kar | 'no |
 a'ki miŋ'dʒem kana'lonz o 'sopə ðe 'ya'lets | ke di'ew los kata'lans | 'sopə 'yɾosə | |

'naltres 'som fajo'nes | fajo'ne | 'entre pa'rentesis kata'la | per'ke | 'jo no 'tiŋ la 'kulpa ðe 'ke
 la 'zen no 'saβjo a'ki awnt asta | 'jo no 'tiŋ la 'kulpa ðaj'ʃɔ | a 'mi 'ke mim'pɔrte ke s aŋ'faðon
 | 'jo 'βajk a sara'γosa im 'diwen | 'donde s'ta fajon | 'e | i 'o | 'klaro | i 'o | 'klaro | 'di e |
 'pero us'tet 'ez ðe ara'yon | 'ez 'maɲa | 'klaro | por'ke | 'porke 'aβlo kata'lan | 'ombre | 'jo
 no 'tiŋ la 'kulpa ðe 'ke la 'zen no 'saβjon a wnt astan | per'ke tara'γona s'ta a 'sis ki'lometros |
 d a'ki | 'ara | 'pases mike'nensa i 'ez 'weska | pe'ro 'es 'ke al 'kab de 'ðos ki'lometros 'tenz
 'kejða | jaj'ʃɔ 'es sara'γosə |

FLIX⁶²²

No gàrie no hai jugat, jo; alguna vegada a les boles, als patacons que diem en aquell temps i poc més ja, que jo, com aquell qui diu, no n'hai tingut... Los patacons eren com una fabricació cassera de cartes velles que ho feen a casa els pares mateix, feien com unes xapetes, doblegat, i mira, n'hi havie que hi sabien fer unes puntetes, n'hi havie que eren quadrats i mira! 'Naes... jo et mato, jo... No ho sé, un passatemp sense solta ni volta, perquè el de les boletes encara tenie una mica d'aliciant, que dies: "T'hai matat!" o "t'hai guanyat", però... no ho sé. [...]

N'hi havie vèrios, pero... qué t'hai de dir, jo, ara... No me'n sone casibé cap. Hi havie jugar a les cartes... Mira, jugaes al cau que diem, que en això ja se hi juga de gran, per això, també! Més que res a... al triàngol. Més aviat ere joc de noies això, que caminaen en un peu sol. Feien unes ratlles en terra, eh?, i hi havie l'u, el dos i el tres, me semble. I en una xincleta que dien, que ere un bocinet de teulís o una pedreta plana, l'havien de fer córrer en un peu: en lo peu dret i el que ere esquerrer pus en lo peu esquerre. I l'havien de fer anar d'un quadret a l'altre sense que passés i 'naen guanyant punts, 'naen puntuant. Hi jugaen més aviat les noes; també hi havie algun noi, però... en aquell temps casibé ere pecat, això de jugar els nois i les noies... [...]

En lo que ho féem això ere més aviat en les ballarugues que diem. En la ballaruga, que encara n'hi ha ara. Féem una redona i hi posàem dins perrots, una moneda, i tiràem la ballaruga dintre i l'haviem de plegar en la mà i fer sortir la moneda aquella en la ballaruga, i mira, lo que la traïe ere per an ell. [...]

Jo vaig agafar l'època que vai estar molt temps al mas i havia de jugar sol; perquè quan vam vindre cap aquí al poble ja tenia nou anys i a quan ni tenia onze ja em van fer 'nar a llaurar [...] aixins és que no vai poguer jugar gàrie. Més aviat de gran vai jugar a les cartes al café, alguna vegada, bastantes, vamos, ara ja fa molt temps que no. Però de jocs infantils n'hai tingut molt poquets a la vida. Més aviat a quan vai dependre a fer lligams d'espartenyas ja em van aviar a guanyar les garrofes...

⁶²² Joan Llecha, 23/07/2000

[fliʃ]

[no 'ɣarje 'noj dzu'ɣad 'jo | al'ɣuna βe'ɣaða lez 'βoles | als pata'kons ke 'ðiem an a'keɫ 'temz i 'pɔg 'mez 'ja | ke 'jo | kom a'keɫ ki 'ðiw | no 'naj tiŋ'gut | los pata'konz 'ereŋ kom 'una faβrika'sjo ka'sera ðe 'kartez 'βeles ke w 'feen a 'kazals 'parez ma'tejf | 'fejeŋ kom 'unes tʃa'petes | dobble'ɣat | i 'mira | nja'βie ke j sa'βiem 'fe kom 'unez pun'tetes | nja'βie 'kereŋ kwaðrats | 'naes | 'jod 'mato | 'jo | now 'se | um pasatems 'sense 'sɔlta ni 'βolta | per'ke l ðe lez βo'letez aŋ'kara te'nie wna 'mika ðali'sjen | ke 'ðejes | 'taj ma'tat u 'taj ɣwa'ɲat | pe'ro | now 'se ||

nja'βie 'βarjos | 'pero | 'ke 'taj ðe 'ði 'jo | 'ara | no men 'sone kazi'βe 'kap | ja'βie dzu'ɣa les 'kartes | 'mira | dzu'ɣaez al 'kaw ke 'ðiem | ka naj'fɔ sej zu'ɣae ðe 'ɣran | per aj'fɔ | tam'be | 'mes ke 'rez a | al tri'angul | 'mez aβi'at 'ere dɔg de 'nojez aj'fɔ | ke kami'naen en um 'pew 'sɔl | 'fejen unez 'ralez an 'tera | 'e | i ja'βie 'lu l 'doz il 'tres | me 'semble | jen una tʃiŋ'kleta ke 'ðien | k'ere wm bos'ined de tewliz o wna peðreta 'plana | la'βien de 'fe 'kore en um 'pew | en lo 'pew ðret il 'kere ske're 'puz an lo 'pew askere | i la'βien de 'fe 'na ðuŋ kwaðret a 'laltre 'sense ke pa'sez i 'naeŋ gwa'ɲam 'puns | 'naem puntu'an | i dzu'ɣaem 'mez lez 'noes | tam'be ja'βie l'ɣun 'noɟ | 'pero | en a'keɫ 'tems kazi'βe 'ere pe'kat | aj'fɔ ðe zu'ɣalz 'noɟz i lez 'nojes ||

en lo kew 'feem aj'fɔ 'ere 'mez aβi'at en lez βαλα'ruyes ke 'ðiem | en la βαλα'ruya | ka ŋ'kara 'nja 'ara | 'feem una reðona i po'zaem 'dins pe'rɔts | una mo'neða | i ti'raem la βαλα'ruya 'ðintre i la'βiem de ple'ɣan la 'maj 'fe sorti la mo'neða 'keɫa en la βαλα'ruya | i 'mira | lo ke la tra'ie 'ere par an 'eɫ ||

'jo 'βadz aɣa'fa 'lepoka ke 'βaj as'ta 'mol 'temz al 'maz ja'βia ðe zu'ɣa 'sɔl | per'ke 'kwam 'bam 'bindre kap a'kil 'pɔbble 'ja te'nia 'noɰ 'aɲdɟ j a 'kwan ni te'ɲia 'onze 'ja m 'ban 'fe 'na ɫaw'ra | aj'finz 'es ke no 'βaj pu'ɣe dzu'ɣa 'ɣarje | 'mez aβi'ad de 'ɣram 'baj dzu'ɣa les 'kartez al ka'fe | al'ɣuna βe'ɣaða | bastantes | 'bamos | 'ara 'ja 'fa 'mol 'tems ke 'no | pe'ro ðe 'zɔgz iŋfantilz 'naj tiŋ'gud 'mol po'kedz a la 'βiða | 'mez aβi'at a 'kwam 'baj ðe'pendre a 'fe ɫi'gamz ðaspar'tenez 'ja m 'ban aβi'a ɣwa'ɲa lez ɣa'rɔfes]

GARCIA⁶²³

Lo caldo es fa amb... —abans déiem caldo, ara diuen brou— amb ossos, amb tocino, pollastre o gallina, ossos de bou, tot lo que hi vulguis posar de carn, porò més ossos, fa més bon caldo, l'os que la carn. Això ho poso a bullir i que bulli!, amb aigua, que bulli. Com més bull més concentrat està. I d'allò es fa la sopa i ja està. Ah, sí! S'ha de colar. S'ha d'escumar, s'ha d'escumar, traure la bromera. Sempre ham dit escumar; ho devem dir modern. [...] Llavons jo encara ho faig més bé. Encara ho colo amb un colador i un tovallonet vell, perquè no passi re, re, de grassa. Com tinc colesterol, no ho entens? I encabat, i encabat lo poso... Pero ho hai fet sempre, no ara que tinc colesterol, sempre! Lo faig avui per demà, diguéssim. Lo poso a la nevera, i a la nevera puja tota la grassa i es gela. I demà al colà-ho queda tota la grassa allí al tovalló i queda lo caldo, doncs, net, diguéssim, no? [...]

[Amb el tall que ha quedat es pot fer] Pus amb allò se pot fer, mira, qué et diré ara jo... Minjà-ho així normal, perquè ara no!, porò s'hi posava cansalada, s'hi posava botifarra, blanca i negra, això t'ho menges! I el demés dels ossos pos se tira. Com que ja agafes ossos... La carn del bullit li diem bullit. [...] Carn d'olla és lo que es fa després, que s'hi posa col, patata i cigrons. Allò és la carn d'olla. I una pilota, amb carn trinxada. [...] Doncs, la pilota és carn trinxada... Primer, se bull los ossos. I quan està ben bullit, ben bullit, allò se cola el caldo, no? I encabat, quan està net, però abans de posâ'l a la nevera, diguéssim i tot això, llavons s'hi posa... la cansalada també s'aprofita —s'hi posa al principi, la botifarra, se posa un tros d'os de pernil sec, també i, clar, això es llança no?, perquè això no es pot minjar— i encabat quan està el caldo net de tot això, ja escumat i tot, se hi posa la botifarra blanca, la botifarra negra... Ai, no! Ja no en faig mai ara de caldo, jo. No, no. Després d'escumar i quan lo caldo està net lo poses a la nevera i demà quan te l'has de minjar poses la botifarra blanca, la botifarra negra, fas la pilota amb carn de vedella i de tocino trinxat i un ou, julivert i all, i es fa una pilota i es posa a bullir amb aquell caldo. Però quan lo caldo ja està net: la pilota, la botifarra blanca, la botifarra negra i col, patata i cigrons. I això és la carn d'olla.

⁶²³ Carme Massip, 28/09/2000

[gar'sià]

[lo 'kaldo s 'fa 'am | a'βanz 'ðejem 'kaldo | 'ara 'ðiwem 'brɔw | amb 'ɔsos | am to'sino | po'kastre w ɣa'kina | 'ɔsoz ðe 'βɔw | 'tol lo kej 'vulyis po'za ðe 'karn | po'rɔ 'mez 'ɔsos | 'fa 'mez 'bɔŋ 'kaldo | 'lɔs ke la 'karn | aɟ'ɟɔ w 'pɔzo βu'li i ke 'βu'li | amb 'ajɣwə | ke 'βu'li | 'kom 'mez 'βu'li 'mes konsen'trat asta | i ða'ɫɔ s 'fa la 'sopə j 'ja s'ta | 'a 'si | 'sa ðe ko'la | 'sa ðasku'ma | 'trawre la βro'merə | 'sempre m 'dit asku'ma | u ðe'vem 'di mo'ðern | ɫa'βɔnz 'jo ŋ'karə w 'fadz 'mez 'βe | aŋ'karə w 'kolo mb 'uŋ kola'ðo j un tova'ɫo'neb 'beɫ | pe'rke 'noj 'pasi 're 're ðe 'ɣrasə | 'kom 'tiŋ koleste'rɔl | no wan'tens | j aŋka'βat | j aŋkabal lo 'pɔzo | 'pero 'waj 'fet 'sempre | 'no 'ara ke 'tiŋ koleste'rɔl | 'sempre | lo 'fadz a'wi per ðe'ma | di'yesim | lo 'pɔzo a la ne'verə | i a la ne'vera 'pujza 'tota la 'ɣrasə iz dʒeɫə | i ðe'ma al ko'law 'keða 'totə la 'ɣrasə 'ki l tova'ɫo j 'keða lo 'kaldo | 'dɔns | 'net | di'yesim | 'no | |

'puz amb a'ɫɔ se 'pɔt 'fe | 'mirə | 'ked di're 'arə 'jo | miŋ'dzaw aɟ'ɟi nor'mal | pe'rke 'arə 'no | po'rɔ si po'zavə kansa'ɫaðə | si po'zavə buti'farə | 'blaŋkə j 'neɣr | aɟ'ɟɔ tu 'meŋdʒes | il ðe'mez ðelz 'ɔsos 'pos se 'tirə | 'kom ke 'ja 'ɣafez 'ɔsos | la 'kar ðel βu'li l i ði'em bu'li t | 'kar 'ðɔɫa 'ez lo kes 'fa ðes'pwes | ke si 'pɔza 'kɔl | pa'tatə i si'ɣrons | a'ɫɔ 'ez la 'kar 'ðɔɫə | 'juna pi'lɔtə | am 'kar triŋ'tʃaðə | |

'dɔns | la pi'lɔtə 'es 'kar triŋ'tʃaðə | pri'me se 'βu'li loz 'ɔsos | i 'kwan asta 'βem bu'li t | 'bem bu'li t | a'ɫɔ se 'kola l 'kalðo | 'no | j aŋka'βat | 'kwan asta 'net | pe'rɔ 'βanz ðe po'zal a la ne'verə | di'yesim | i 'tot aɟ'ɟɔ | ɫa'βɔns si 'pɔzə | la kansa'ɫaðə tam'be s apro'fitə | si 'pɔza l prin'sipi | la buti'farə | se 'pɔza wn 'troz 'ðɔz ðe pe'rnil 'sek | tam'be | i 'kla | aɟ'ɟɔ z 'ɫansə | 'no | pa'rke aɟ'ɟɔ nos 'pɔd miŋ'dʒa | j aŋka'βat 'kwan asta l 'kaldo 'ned de 'tot aɟ'ɟɔ | ja sku'mat i 'tot | sej 'pɔzə la buti'farə 'βlaŋkə | la buti'farə 'neɣrə | 'aj 'no | 'ja nom 'fadz 'maj 'ara ðe 'kaldo 'jo | 'no 'no | des'pwez ðasku'ma j 'kwan lo 'kaldo s'ta 'nel lo 'pɔzez a la ne'verə j ðe'ma 'kwan te 'laz ðe miŋ'dʒa 'pɔzez la buti'farə 'βlaŋkə | la buti'farə 'neɣrə | 'faz la pi'lɔta m 'kar ðe ve'ðeɫa j ðe to'sino triŋ'tʃat 'jun 'ɔw | dʒuli'vert i 'aɫ | i s 'fa wna pi'lɔtə is 'poza βu'li amb a'keɫ 'kaldo | pe'rɔ 'kwan lo 'kaldo jas'ta 'net | la pi'lɔtə | la buti'farə 'βlaŋkə | la buti'farə 'neɣrə j 'kɔl | pa'tatə j si'ɣrons | j aɟ'ɟɔ z la 'kar 'ðɔɫə]

GINESTAR⁶²⁴

I1: Abans la festa major era sant Martí; no, antes era sant Antoni, sí, sí, sant Antoni era la segona festa que feien. Ahir.[...] Era una festa més aviat religiosa perquè 'naven a la benedicció els animals, i després 'nae tothom a treballar. Però més abans, per sant Antoni, no sas que feen la professó, que ho explicava sempre la tia Carme, que feen la professó cap a la raval en ves d'anar ara voltant... Antes deien que per sant Antoni ja es començava a fer el toni, vol dir, que ja començava a preparâ's lo Carnaval. Per sant Antoni se comença a fer el toni. [...]

A l'ermita... sí... Bueno, és d'ara, això. A l'ermita hi va al maig; allà fan minjar de germanor i va tothom, a minjar allí dalt, a l'ermita. [...]

Los vells [ballaven] jotes; no es ballen, ja. Ara quan nantros ballàvem... valsos i tangos i pericons... un ball que es deia pericon.

I2: No teníem un perrot abans, eh! Érem molt pobres abans... Cony, sas a qué jugàvem? Al marro, jugàvem molt, féiem un d'allòs...[...] Sí, un quadro a terra, i jugàvem al marro, oh, i a moltes coses. A conillets, jugàvem... Oh! Érem matxutxots, ja. Sí, érem molt pobres, abans, se vivia una vida molt pobreta abans. La mare va morir que tenia cinquanta-un anys; no va viure re, de lo bo. Allavons jo ja vaig començar a anar al jornal que tenia desset anys, això ja ho va canviar tot, a nostra casa, pero és que ha canviat a tothom. Jo vaig treballar molt i vaig guardar molt. Oh! A la Palma d'Ebre... A la Palma d'Ebre van fer un disbarat d'olives! I amb aquell li vaig preguntar: qui ho fa? Diu, pus ho fan los jubilats. Ah! Com a tot arreu, doncs, com a tot arreu. [...]

Jo pagès, pero hai viscut molt de la música. Hasta els cinquanta anys vaig ser músic. Teníem abelles i d'allòs. I això ho hai ensenyat al noi i ho fa el noi. [...] Jo, quan 'nava en la música, a l'últim conjunt que vaig anar, que vaig anar en un conjunt del Pinell i de Rasquera, 'naven tres de Rasquera i tres del Pinell. Si 'nàvem al Pinell me prenien los de Rasquera, si estàvem a Rasquera me prenien los del Pinell. Sí, jo fea... aquí estava de pont. Me telefonaven, au!, avui farem ball a Rasquera. Bueno, aquí em trobareu. Eh! Anem a fer ball al Pinell. Sempre treballàvem en un puesto o altre.[...] Mos feen anar a Tortosa abans. Pa Lleida no. Pa Lleida hi vaig anar ara a un viatge i vam tinguer de pujar l'autocar a Lleida i me hi va portar el noi. [...]

Lo mestre me va fer portar un recado per uns, per allí a on s'hospedava, que era una llàstima, que fos pagès i jo mun pare no podien fê-ho. Dic: "dixe-ho anar, pare, tant si sóc pagès, com si no, que síguia el que vülguie, a mi no se m'acabarà mai... Ho enteneu? No m'ha de fer falta res, que jo m'agrada molt... hai sigut molt treballador i no tinc oficis, que el que avanta més a les persones són los oficis.

⁶²⁴ Pepeta Costa, 19/01/2001; Josep Torà, 19/07/2001

[dzinesta]

[aβanz la 'feste maj'zo 'ere 'sam mar'ti | 'no | 'antez 'ere 'san an'toni | 'si | 'si | 'san an'toni
'ere la se'gone 'feste ke 'feen | ai | 'ere wne 'feste 'mez avi'ad reli'zjoze | per'ke 'naven a la
βenedik'sjo lz ani'mals | i des'pwez 'nae tot'om a treβa'la | pe'ro 'mez aβans | per 'san
an'toni | 'no 'sas ke 'feen la profe'so | ke waspli'kave la 'tie 'karme | ke 'feen la profe'so 'kap
a la ra'val am 'bez da'na 'ara volt'an | 'antez 'deen ke per 'san an'toni 'jas komen'save 'fe l 'tōni
| 'vɔl 'di | ke ja komen'save prepa'raz lo karna'val | per 'san an'toni se ko'mense 'fe l 'tōni | |
l ar'mite | 'si | 'bweno | 'ez ð 'are | aj'fɔ | a l ar'mite j 'va al 'matf | a'la 'fam miŋ'dza ðe
zerma'no i 'va tot'om a miŋ'dza 'ki ðal | a lar'mite | |

loz 'veɫdɔ 'χotes | 'no | noz 'βαlen 'are | 'ja | 'are 'kwan 'nantroz βα'lavem | 'valsoz i
'tanjoz i peri'kons | um 'baɫ kez 'ðee peri'kon | |

no te'niem um pe'rɔt aβans | 'erem 'mol poβ'redz aβans | 'koŋ | 'sas a 'ke dzu'γavem | al
'maro | dzu'γavem 'mol | 'fejem un d a'ɫɔs | 'si | uŋ 'kwaðro a 'tere | i dzu'γavem al 'maro
| 'ɔ | j a 'moltes 'kɔzes | a kuni'ɫets | dzu'γavem | 'ɔ | 'erem ma'tʃutʃos | 'ja | 'si | 'erem
'mol 'pɔβ'rez aβans | se ve'vie wne 'viðe 'mol poβ'rete 'βans | la 'mare 'va mo'ri ke te'nie
siŋ'kwante 'un 'aŋtʃ | no 'va 'viwre 're | de lo 'βɔ | a'laβɔnz 'jɔ 'ja 'vatʃ komen'sa 'na l
dzo'nal ke te'nie ðe'set 'aŋtʃ | aj'fɔ 'ja w 'va kam'bja 'tot | a 'nɔstre 'kaze | 'pero 'es ke 'a
kam'bjat a tot'om | 'jɔ 'vatʃ treβa'la 'mol i 'vadɔ gwar'ða 'mol | 'ɔ | a la 'palme ð'eβre | a la
'palme ð'eβre 'vam 'fe wn dizβa'rad daw'lives | j amb a'keɫ li 'vatʃ pre'γun'ta | 'kiw 'fa | 'diw
| 'puz u 'fan loz zuβi'lats | 'a | 'kom a 'tot a'rew | 'dɔns | 'kom a 'tot a'rew | |

'jɔ paj'zɛs | 'pero j vis'kud 'mol de la 'muzike | 'asta ls siŋ'kwant 'aŋdɔ 'vatʃ 'se 'muzik |
te'niem aβe'ɫɛz i ðe'ɫɔs | j aj'fɔ 'waj ansi'nat al 'nɔj i w 'fa l 'nɔj | 'jɔ | 'kwan 'nave n la
'muzike | a 'lultim koŋ'dzun 'ke 'vadɔ a'na | 'ke 'vadɔ a'na n 'uŋ koŋ'dzun del pi'neɫ i ðe
ras'kere | 'naven 'trez ðe ras'kere j 'trez ðel pi'neɫ | si 'navem al pi'neɫ me pre'nien loz ðe
ras'kere | si s'tavem a ras'kere me pre'nien loz ðel pi'neɫ | 'si | 'jɔ 'fee | a'ki s'tave ðe 'pɔn |
me telefo'naven | 'aw | a'vuj fa'rem 'baɫ a ras'kere | 'bweno | a'ki m troβa'rew | 'e | a'nem
a 'fe 'baɫ al pi'neɫ | 'sempre treβa'laem an 'um 'pwesto w 'altre | mos 'feen a'na a tortoz
aβans | pa 'ɫejðe 'no | pa 'ɫejðe j 'vadɔ a'na: re wŋ vi'adze i 'vatʃ tiŋ'ge ðe pu'jza l awto'kar a
ɫejðe i me j 'va por'ta l 'nɔj | |

lo 'mestre me 'va 'fe por'ta wn re'kaðo per 'uns | per a'ɫi awn sospe'dave | 'ke re wne
'ɫastime | ke 'fos paj'zɛz i 'jɔ mum 'pare 'no pu'ðiem 'few | 'dik | 'di'few a'na | 'pare | 'tan si
'sok paj'zɛs kom si 'no | 'ke 'si'γje l ke 'vul'γje | a 'mi 'no se m akaβa'ra 'maj | w ante'new |
no m'a ðe 'fe 'falte res | ke 'jɔ m a'γraðe 'mol | 'aj se'γud 'mol treβa'laðo j no 'tiŋk o'fisis |
ke l 'k aβanta 'mez a les per'sones: 'on loz o'fisis]

MIRAVET⁶²⁵

[Abans se batia] en un trill i un rodet. [...] Això és lo trill i això és lo rodet, i això és lo rascle que agafaven la palla, veus!, i aquí está la forca quan aixequen la palla a l'aire. [...] [De trill] n'hi havia així i n'hi havia que era pla, n'hi havia que hi 'nava un asiento, que t'assentaves... A meua casa en teníem d'això, n'hi havia que hi 'nava un asiento que te hi posaves assentat demunt. I n'hi havia que era tot pla i t'assentaves damunt i 'nava voltant. I d'atres que domés eren una fusta, hi havia unes rodes devall i lo que trillava i la fusta demunt.

I això sí que es fea servir i això també el rascle, perquè 'naven traent la palla pa fora. Natros li díem rascle. I aquí falta una cosa, que no la porta, que és una pala, que ventaven lo gra. Bueno... Això era la pala que es ventava el blat perquè la palla... I això és una fusta gran que agafaven lo blat i el posaven tot en un munt [...]. Potser sí que es dia el redable, jo fa tants anys, filla, que no... que moltes coses no me'n recordo [...]

Un erer és una cosa i el porgador és una atra. Hi havia l'erer, que era per agafar les pedres, si hi havia alguna pedra, i l'atre era que passava lo gra i quedava la pedra dalt. És com un porgador d'aulives, que queda la pedreta, ho entén?, era una cosa així.

Lo pallús és la palleta petita. Después que han tret la palla, que la palla grossa l'han posat en un racó, que és lo que li dic que venten, aquella palleta en diuen lo pallús, aquella palleta que surt. [...]

Això ho feien, lo rascle, quan segaven, que quedaven espigues, i passaven lo rascle per arroplegar les espigues que quedaven, que es trencaen...

⁶²⁵ Teresa Borràs, 5/03/2004

[mira'vet]

[abans se batia] [an 'un 'triɫ 'jun ro'ðet | aj'fɔ z lo 'triɫ j aj'fɔ z lo ro'ðet | j aj'fɔ z lo 'raskle k aɣa'faven la 'paɫə | 'vews | i a'ki s'ta la 'forkə | 'kwan aj'feken la 'paɫa 'lajre | |

nj a'viə j'fi: nj a'viə 'ke rə 'pla | nj a'viə ke j 'navə wn a'sjento | ke tasen'taves | a 'mewə 'kaza n te'niem daj'fɔ | nj a'viə ke j 'navə wn a'sjento ke te j po'zavez asen'tad de'mun | i nj a'viə 'kerə 'top 'pla | i t asen'tavez ða'mun i 'navə voltan | i 'ðatres ke ðo'mez 'eren 'una 'fustə | j a'via w'nez 'rɔðez ðe'vaɫ i lo ke tri'ɫavə j la 'fustə ðe'mun | |

j aj'fɔ 'si kes 'feɣ ser'vi | j aj'fɔ tam'be l 'raskle | per'ke 'naven tra'en la 'paɫə pa 'fɔrə | 'natroz li 'ðiem 'raskle | j a'ki 'faltə wna 'kɔzə | ke no la 'pɔrtə | 'kez 'unə 'paɫə | ke ven'taven lo 'ɣra | 'bweno | aj'fɔ 'erə la 'paɫə | kez ven'tavə l 'βlat per'ke la 'paɫə | j aj'fɔ z 'una 'fustə 'ɣran | k aɣa'faven lo 'βlat i l po'zaven 'tot en um 'mun | po'tse 'si kez 'ðia l re'ðable | 'jɔ 'fa 'tanz 'andz 'ja 'fiɫə ke 'no | ke 'moltes 'kɔzez no men rekɔrðo | |

un a're z 'una 'kɔzə | il porɣa'ðoz un 'atrə | j a'via l a're | 'kerə per aɣa'fa les 'peðres | si j a'via l'ɣunə 'peðrə | i 'latre rə ke pa'savə | lo 'ɣra | i ke'ðavə la 'peðrə 'ðal | 'es 'kom 'um porɣa'ðo ð aw'lives | ke 'keðə la pe'ðretə | w an'ten | 'erə wna 'kɔzə j'fi | |

lo pa'ɫuz 'ez la pa'ɫetə pe'titə | des'pwes k 'an 'trel la 'paɫə | ke la 'paɫə 'ɣrɔsə l am po'zat en un ra'ko | 'kez lo ke li 'ðik ke 'venten | a'keɫə pa'ɫetə n 'diwen lo pa'ɫus | a'keɫə pa'ɫetə ke 'sur | |

aj'fɔ w 'fejen | lo 'raskle | 'kwan se'ɣaven | ke ke'ðaven as'piɣes | i pa'saven lo 'raskle per arople'ɣa lez as'piɣes ke ke'ðaven | kes treŋ'kaen]

MÓRA D'EBRE⁶²⁶

A la gallineta ciega. Sí: “Gallineta ¿qué has perdido? Una aguja y un didal. Dale tres vueltas y lo encontrarás”. Ale! Féiem tres voltes i la que anava per dintre l’havies d’agafar perquè posava los ulls tapats. Un coro de noies o nois, no? Un coro. I después dintre pues mos posaven lligada la que parava i a paupons tenia que anar a agafar i quan agafaves pus tapaven los ulls amb aquella, eh!, i tu pus te tornaves a posar al ruedo. [...]

Ui! Hi havien unes peeles per això de la bassetja! Això de la bassetja més aviat tot era de nois. Jo no hi vaig jugar mai a la bassetja, jo. [...]

Conillets a amagar. Ui, a conillets! Això sí! “Que la llebra va a caçar, de nit i de dia, bota foc a l’abadia”. Deien: “Ja esteu amagadets, conillets?”. I els atres contestaven, los que amagaven: “Sí!”. [...] “Conillets a amagar, que la llebra va a caçar, de nit i de dia, bota foc a la garriga”. “Ja esteu amagadets, conillets?”; contestaven “Sí!”. I tu, ale, pues a buscar. Encara hi juguen, la canalla, a baix al carrer; i tant que hi juguen! [...]

A vendre roba, féiem natros, a vendre roba, perquè mos posàvem aixís i amidaven los pams que hi havien i después mos posàvem així i deien que els havies robat, que els havies robat la roba, que no tenien la roba que tenien i tot això i quan tornaven a marxar mos tornàvem a posar així. Sí, a això també hi vam jugar molt. A tot, jugàvem. [...]

Juguem a l’espardenyeta, perquè anaven i et pegaven al detrás i aquell s’havia d’aixecar corrents a viam si podia agafà’l. Sí, també, pero potser això hi jugaven més, ja, noies més grans. [...]També hi hai jugat, també.

⁶²⁶ Pepita Passanau, 21/09/2000

[more ð'eβre]

[a la γaλi'nete 'sjeγe | 'si | gaλi'nete 'ke as per'ðiðo | una 'γuça jun di'dal | 'dale 'trez
'βweltaz i lo ηkontra'ras | 'ale | 'fejem 'trez 'βoltez i la ke 'naβe per 'ðintre laβiez ðaγafa
per'ke po'zaβe loz 'uλtf ta'pats | uη 'koro ðe 'nojez u 'nojs | 'no | uη 'koro | i ðes'pwez
'ðintre 'pwez mos po'zaβeη λi'γaða la ke pa'raβe j a paw'pons te'nie k a'na γafa j 'kwan
aγafaβes 'pus ta'paβen loz 'uλd3 amb a'keλε | 'e | i 'tu 'pus te tor'naβez a po'za l 'rweðo | |

'uj | j aβien unez pe'lees per aj'fɔ ðe la βa'sed3e | aj'fɔ ðe la βa'sed3e 'mez aβi'at 'tot 'ere ðe
'nojs | 'jɔ noj 'βaj d3u'γa 'maj a la βa'sed3e | 'jɔ | |

kuni'ledz ama'γa | 'uj | a kuni'lets | aj'fɔ 'si | ke la 'λεβρε 'βa ka'sa | de 'nit i ðe 'ðie | 'bote
'fɔk a la βa'ðie | 'dejen | 'ja s'tew amayaðets | kuni'lets | i lz 'atres kontes'taβen | los ke s
ama'γaβen | 'si | kuni'ledz ama'γa ke la 'λεβρε 'βa ka'sa | de 'nit i ðe 'ðie | 'bote 'fɔk a la
γa'riγe | 'ja s'tew amayaðets | kuni'lets | kontes'taβen | 'si | i 'tu | 'ale | 'pwez a βus'ka |
aη'kare j 'd3uγen | la ka'naλε | a 'βaj3 al ka're | i 'taη ke j 'd3uγen | |

a 'βendre 'rɔβe | 'fejem 'natros | a 'βendre 'rɔβe | per'ke mos po'zaβem aj'fiz j ami'daβen
los 'pams ke jaβien i ðes'pwez mos po'zaβem aj'fi i 'ðejeη ke lz aβiez ro'βat | ke lz aβiez
ro'βad la 'rɔβe | ke no te'nien la 'rɔβe ke te'nien i 'tot aj'fɔ i 'kwan tor'naβen a mar'tja mos
tor'naβem a po'za j'fi | 'si | aj'fɔ tam'be j 'βam d3u'γa 'mol | a 'tot | d3u'γaβem | |

d3u'γem a lasparðe'nete | per'ke a'naβen i t pe'γaβen al de'traz j a'keλ s aβia ð aj'fe'ka
ko'renz a βi'am si po'ðie γa'fal | 'si | tam'be | 'pero po'tse j'fɔ j d3u'γaβem 'mes | 'ja | 'nojez
'mez 'γrans | tam'be 'jaj d3u'γat | tam'be]

MÓRA LA NOVA⁶²⁷

Festa Major; aquí al dia quatre d'agost, pero bueno, ara no ho és, ja. Ara és l'últim dissabte i dumenge de... lo primer, lo primer dissabte i dumenge d'agost. I era sant Domingo, pero ara pos a la millor cau al juriol, perquè sant Domingo a la millor cau, no ho sé si em sé explicar. [...] Que sigui los primers d'agost. Ara domés se miren les festes que caiguin en dissabte i dumenge i a Móra d'Ebro, allà, pués allà és al final i també caiguin quan caiguin. Abans feien santa Rosa, sant Ramon i sant Joan degollat, o no sé qué feien i ara no, ara també és l'últim, sigui santa Rosa sigui los sants que siguin. Tot ho fan així ara, tot ho fan caure així.

Com la fira, la fira també. La fira sempre havia sigut al dia vint-i-sis i vint-i-set d'octubre, i ara pus, mira, cau quan cau, també és l'últim dumenge de... los últims d'ara, d'octubre. Enguany va caure bastant bé. Lo dia vint-i-sis me penso que va ser el dia de la inauguració o sigui que va caure encara bastant bé. Van fer dijous, divendres, dissabte i dumenge. [...] Que no baixes per la Fira? [...] Pos és molt maca! Perqué hi ha molt fato, eh! Atraccions... Ui, si es veigués tota la gent junta ! És que és molt escampada aquesta fira! I a tot arreu està... A la nit? Al tardet? No es pot passar! [...] Cap al tard, oh! Dins al pavelló, a tot arreu, no es pot passar! Lo que és divendres i dissabte... És la cent cinquanta no sé... o cent sixty, esta fira ja, que es fa! Jo sempre l'hai vist. Sí, és la cent cinquanta o més, ja passa del cent cinquanta. Esta no ha perdut mai; al contrari, que augmenta, augmenta. Ara, a l'atre costat ho han provat molt i no n'han pogut sortir! I a Flix també diuen: "La fira de Flix va acabar en un canyís". Porò aquí, no, eh! Perqué aquí per cada any ve més fato, escolta. Perqué ara això que ve dels animals està molt bé també. Hi ha uns animals molt bonics! Tota classe de bitxos hi ha, allí! Esta fira, sí, no veus que ve tota la comarca, se concentra aquí! A on va a parar!

⁶²⁷ Rossita Anguera, 10/11/2000

[more la 'nɔβɛ]

'feste maj'zo | a'ki al 'die 'kwatre ða'γos | 'pero 'βweno | 'are no w 'es | 'ja | 'are 'ez 'lultim
 di'sapte j du'meɲdʒe ðe | lo pri'me di'sapte j du'meɲdʒe ð a'γos | i 'ere 'san do'miŋgo | 'pero
 'are 'poz a la mi'lo 'kaw al dʒuri'ol | per'ke 'san do'miŋgo a la mi'lo 'kaw | now 'se si m 'se
 spli'ka | ke 'siyi los pri'mez ða'γos | 'are ðo'mes se 'miren les 'festes ke 'kajyiŋ an di'sapte j
 du'meɲdʒe j a 'more 'ðeβro | 'la | 'pwez a'la 'ez al fi'nal i tam'be 'kajyiŋ 'kwaŋ 'kajyin |
 a'banz 'fejen 'sante 'rɔze | 'san ra'mon i 'saŋ dʒu'an deγo'lat | u no 'se 'ke 'fejen j 'are 'no |
 'are tam'be z 'lultim | 'siyi 'sante 'rɔze 'siyi los 'sans ke 'siyin | 'tot u 'fan aj'fi 'are 'tot u 'fan
 'kawre j'fi | |

kom la 'fire | la 'fire tam'be | la 'fire 'sempre 'βie se'γut al 'die βinti'siz i βinti'sed dok'tuβre
 | j 'are 'pus | 'mire | 'kaw 'kwaŋ 'kaw | tam'be 'ez 'lultim du'meɲdʒe ðe | loz 'ultimz ð'are |
 dok'tuβre | aŋ'gwaŋ 'ba 'kawre βas'tam 'be | lo 'die βinti'sis me 'penso ke 'βa 'se l 'die ðe la
 jneyura'sjo o 'siyi ke 'βa 'kawre ŋ'kare βas'tam 'be | 'baŋ 'fe ði'zɔws | di'βendres | di'sapte j
 du'meɲdʒe | ke no 'βajfes pe la 'fire | 'poz 'ez 'mol 'make | per'ke 'ja 'mol 'fato | 'e |
 atrak'sjons | 'uj | siz βej'yes 'tote la 'dʒeŋ 'dʒunte | 'es ke z 'mol askam'paðe 'keste 'fire | j a
 'tot a'rew as'ta | a la 'nit | al tar'ðet | no s 'pɔp pa'sa | 'kap al 'tar | 'o | 'dinz al paβe'lo | a
 'tot a'rew | no s 'pɔp pa'sa | lo 'kez di'βendrez i di'sapte | 'ez la 'sen siŋkwante no 'se | o
 'sen si'fante | 'este 'fire | 'ja | 'kez 'fa | 'jɔ 'sempre 'laj 'βis | 'si | 'ez la 'sen siŋkwante w 'mes
 | 'ja 'pase ðel 'sen siŋkwante | 'este no per'ðum 'maj | al kon'trari | k aw'mente | aw'mente
 | 'are | a 'latre kos'tat w am pro'βam 'mol i no 'nam po'γut sort'i | j a 'fliŋ tam'be 'ðiwen | la
 'fire ðe 'fliŋ 'βa ka'βa n uŋ ka'nis | po'rɔ 'ki | 'no | 'e | per'ke 'ki per 'kað 'aŋ 'be 'mes 'fato |
 as'kolte | per'ke 'are j'fɔ ke 'βe ðelz ani'malz as'ta 'mol 'be tam'be | 'ja wnz ani'malz 'mol
 βu'niks | 'tote 'klase ðe 'bitfoz 'ja | a'li | 'este 'fire | 'si | no 'βews ke 'βe 'tote la ko'marke |
 se kon'sentre 'ki | awm 'ba pa'ra]

LA PALMA D'EBRE⁶²⁸

[La paella la fai] amb peix, i amb conill o en costella, i un sofregit... Primer fregixo el peix; si hi ha peix i conill, doncs primer fregixo conill. Hi fregixo el peix, després ho trec. Després hi fai lo sofregit. Quan està el sofregit fet, després hi torno a posar el tall. Després hi mesuro l'arròs, hi poso l'arròs, que es rossegi una miqueteta l'arròs i després hi poses l'aigua. [...] I que bulli vint minuts i ja està. [...] Boníssim; pregunta-ho al Manel. [...]

Canalons. [I els canalons com los fas?] En rostit; amb vedella i pollastre, llangonissa... ben rostitet, ben rostitet, amb una fulla de llorer, una miqueteta de pebre, també una ceba i tot que es vaigui rostint. Després ho desosses, ho trinxes, fas una miqueteta de betxamel, li barreges, omplis los canalons, allavons fas betxamel, la poses al damunt i formatge i al forn.

Plats típics d'abans ere l'olla barrejada, lo que es feie més. Recapte, abans se deie recapte, la gent vella. [...] D'abans, casi ja ere plat únic, Olga, sí, pebrots amanits... Se feie moltes amanides de l'hort. Mira, una tomata amanida i un pebrot amanit i així. Ara no, que ara es fa més coses. Fesols i cansalada es feie molt abans, també, fesols tous. Fesols tous amb cansalada bullits...

⁶²⁸ Teresa Ciuraneta, 7/01/1999

[la 'palmə ð 'eβre]

(La paella la fai) [ʼam 'pejʃ | 'jaŋ ku'niʎ waŋ kos'teʎe | 'j un sofrej'zit | pri'me fre'ziʃo l 'pejʃ | si 'ja 'pejz i ku'niʎ | 'dɔns pri'me fre'ziʃo k'niʎ | i fre'ziʃo l 'pejʃ | de'pwez u 'trek | des'pwez i 'faj lo sofrej'zit | 'kwan as'ta l sofrej'zit 'fet | des'pwez i 'torno po'za l 'taʎ | des'pwez i me'zuro l a'rɔs | i 'pɔzo l a'rɔs | ke s ro'sejzi wne mike'tete l a'rɔz i des'pwez i 'pɔzez 'lajɣwe | i ke βuʎi 'βim mi'nudz i jas'ta | bo'nisim | pre'ɣuntew al ma'nel | |

kana'lons | an ros'tit | am ba'deʎe j po'ʎastre | ʎaŋgo'nise | 'ben rosti'det | 'ben rosti'det | am 'une 'fuʎe ðe ʎo're | 'une mike'tete ðe 'peβre | ta'me wne 'seβe i 'tot kez 'βajɣi ros'tin | des'pwez u ðe'zɔses | u 'trɪntʃes | 'faz 'une mike'tete ðe βetʃa'mel | li βa'rejzes | 'ɔmplez los kana'lons | aʎa'βɔns 'faz βetʃa'mel | la 'pɔzez al da'mun i for'madze jal 'forn | |

'plats 'tipigz ða'βanz 'ere 'ʎɔʎe βa'rej'zaðe | lo ke s 'feje 'mes | re'kapte | a'βans se 'ðeje re'kapte | la 'zem 'beʎe | da'βans | 'kazi ja 'ere 'plat 'unik | 'olɣe | 'si | pe'βrɔdz ama'nits | se 'feje 'moltez ama'niðez ðe 'lɔrt | 'mire | une to'mate ma'niðe i 'um pe'βrɔt ama'nit jajʃi | 'are 'no | 'kare s 'fa 'mes 'kɔzes | fe'zɔls i kansa'laðe s 'feje 'mol a'βans ta'me | fe'zɔls 'tɔws | fe'zɔls 'tɔwz am kansa'laðe βu'ʎits]

RASQUERA⁶²⁹

I1: Lo que no t'hai vist... lo teix. Teix no n'hi ha. No n'has vist mai, tu? [...] Lo teix és un arbre, i, oco!, aquí al terme de Rasquera, dalt, allí a on t'hai dit... buu!

I2: Aquí al poble, allí a la vora del fútbol, n'hi han un.

I1: I així tenen la soca! Semblen aulivers. Jo, tot lo temps que tinc, n'hai vist de petits. Al nostre tros, en la guerra, veigues tu!, en la guerra ne vam trobar un i ara és més alt... tan alt com esta casa no ho és, però... oco!, eh! I surten unes fulles, una cosa com a fideuets [...]. T'asseguro que si tinguesses un cotxe, així tot terreno, te diria: "Nam-hi, que te l'ensenyaré". [...]

I2: És que si ara tu poguesses anar pel tros este que hi ha a mitja hora d'aquí, encara no, hi ha un pi, que forma un caragol...

I1: Aquí, aquí! Això sí que t'agradaria! Això sí que t'agradaria! I està a vint minuts. Va sortir, va sortir i va donar la volta amb una alçada així, donant la volta, i per dins hi podria passar un xiquet de tres o quatre anys. [...] Ahir li diem a sa germana de l'Antonieta i va dir, diu: "Pues hi ham d'anâ'l a veure'l". [...] Si tinguesses un cotxe que sigués alt, de... de... roda... pues t'asseguro... i oco!, que te diré que enguany, allà a un tros de... una finca, que, ella... Coneixes a aquell xicot, que es diu Escoda, que està dins a l'hospital, allà al d'allò, que és de Móra la Nova? Eh? Era seu, i este tros lo van vendre'l i ara l'ha comprat un de baix de Tortosa i ha fet allí un d'allò i vénen... i tu saps les fotografies que... de Barcelona! [...] Només te diré una cosa: hai voltat lo terme de Rasquera, perquè en sóc fill, terme del Perelló i terme de Tivissa i no n'hai vist mai cap! No n'hai vist mai cap com este pi! No és que t'hi afegíssia... perquè tothom lo que el veu...

⁶²⁹ Josep Farnós i Pepita Farnós, 22/03/2004

[ras'kera]

I1: [lo 'ke no 'taj 'vist | lo 'tejf | 'tejf no 'nja | no 'naz 'viz 'maj | 'tu | lo 'tejz 'ez un 'aβre | i 'oko | a'ki al 'terme ðe ras'kera | 'dal | a'li a wn 'taj 'ðit | 'bu | |

I2: a'ki al 'pɔβle | a'li a la 'vɔra ðel 'fubbol | ni 'an 'un | |

I1: j aj'fi 'tenen la 'sɔka | 'semblen awliβes | jɔ | 'tol lo 'tems ke 'tiŋ | 'naj 'viz ðe pi'tits | al 'nɔstre 'trɔs | an la 'ɣera | 'vejɣes 'tu | an la 'ɣera ne 'vam tro'βa 'un i 'ara 'ez 'mez 'al | 'tan 'al 'kom 'esta 'kaza no 'wes | pe'ro 'oko | 'εε | i 'surten 'unes 'fuɫes | 'una 'kɔza 'kom a fiðe'wets | t ase'ɣuro ke si tiŋ'gesez uŋ 'kotʃe | aj'fi tot: e'reno | te ðe'ria | 'nam i | ke te l ansija're | |

I2: 'es ke si 'ara tu pu'ɣesez a'na pal 'trɔz 'este ke 'ja a mitʃ 'ɔra ð a'ki | aŋ'kara 'no | j 'a wm 'pi | ke 'forma wŋ kara'ɣɔl | |

I1: a'ki | a'ki | aj'fɔ 'si ke t aɣraða'ria | j a'sta: 'vim mi'nuts | va sur'ti | va sur'ti i va ðo'na la 'vɔlta mb 'una l'saða j'fi | do'nan la 'vɔlta | i per 'ðinz i pu'ðria pa'sa wŋ tʃi'ked de 'trez u 'kwatr 'aɪtʃ | a'i li 'ðiem a sa dzer'mana ðe l anto'njeta j va 'ði 'ðiw | 'pwez j 'am d a'na l a 'vewrel | si tiŋ'geses uŋ 'kotʃe ke si'ɣez 'al | de | de 'rɔða | 'pwes t ase'ɣuro | i 'oko | ke te ði're ke ŋ'gwaŋ | a'la awn 'trɔz ðe | 'una 'fiŋka | 'ke | 'eɫa | ko'nejfez an a'keɫ tʃi'kɔt | 'kez 'ðiw as'koða | ke s'ta 'ðinz a l ospital | a'la al d e'ɫɔ | 'kez ðe 'mora la 'nɔva | 'ε | 'era 'sew | j 'este 'trɔz lo 'vam 'vendre l j 'ara l a kom'prat 'un de 'βajz ðe tor'toza i a 'fet a'li wn da'ɫɔ i 'venen | i 'tu 'sabz les fotoɣra'fies 'ke | de βarse'lona | do'mes te ði're wna 'kɔza | 'aj voltal lo 'terme ðe ras'kera | per'ke n 'sok 'fiɫ | 'terme ðel pere'ɫo i 'terme ðe ti'visa i no n 'aj 'viz 'maj 'kap | no n 'aj 'viz 'maj 'kap 'kom 'este 'pi | no 'es ke ti afe'zifja | per'ke tot'ɔm lo ke l 'vew]

RIBA-ROJA⁶³⁰

Això són los rolls. Sí, això és roll, això és roll.[...] Naltres aquí li diem lo roll. Estan en d'esta manera i uns altres que són redons igual que aquesta, diem. Això és lo que va de peu, pero un igualet que este rode i per això roden aquestos i estos. Aquí al poble encà n'hi ha, eh! Sí, encà n'hi ha, encara. Manuel!, Manuel los té, Manuel. [...] Això és allí a on fa la pasta, dona, la pasta. Ara no em recordo com se diu ara això... A veam, dis-me-ho? [...] La sotana sí. És que no me recorde. Fa molts anys que ja no ho fai, pos... [...] Això és la torva, tolva, sí. Aquí hi tiraen les aulives i per aquí davall 'naen sortint a poc a poc, 'naen sortint. Hi havie una trampeta, hi ha una trampeta, la fan pujar més o la tanquen més, perquè al triturâ'l, si els hi salte massa no deixe la trituració iguala i si en salte poca pués la xafe més. [...] Hai segut també parador, també parador aquí al molí en cofins, eh!

[...]

[Això] com no sigue això... calla... i ho fa, això, eh! I ho fa, això! Allò que té les fulletes igual que l'auliver, que es fa [...] només que una coseta així, d'alta. Ehhh... Calla, calla... Com se die això? Com se die això? Sí, que n'hi ha a tot arreu, n'hi ha. Això ni minjàem naltres, jo n'hai minjat moltes centes vegades, en truita, això. Colilles! [...] I a quan espigae, fa això, fa les fulletes estes. [...] Mira si està a propet, a Cenals n'hi ha, a l'hort. Lo que passe que ara no en vol ningú, ja!

[...]

Això ho féem al sembrat, quan sembràem. Un any sembràem i l'altre any no féem més que llaurâ-la i res, sense fer re, llaurâ-la sola, preparâ-la per l'altre any. [...] Això és un aladre! [...] Això és la rella, això és l'esteva, i això és la vara [...] Això ere per llaurar dos animals.

⁶³⁰ Joaquín Terrer, 14/05/2004

[riβa 'rɔʒa]

[aj'fɔ 'son loz 'roʎtʃ | 'si aj'fɔ 'ez 'roʎ | aj'fɔ 'ez 'roʎ | 'naltrez a'ki li ði'em lo 'roʎ | a'stan an 'desta ma'nera 'junz 'altres ke 'son re'ðonz i'ɣwal ka 'kesta | ði'em | ai'fɔ 'ez lo ke 'βa ðe 'pɛw | 'pero 'un i'ɣwa'let 'keste 'rɔðe | i per aj'fɔ 'rɔðen a'kestoz i 'estos | a'ki al 'pɔbble ŋ'ka 'nja | 'ɛ | 'si | aŋ'ka 'nja | aŋ'kara | manu'el los 'te | manu'el | aj'fɔ 'ez a'ʎi awŋ 'fa la 'pasta | 'dɔna | la 'pasta | 'ara no m re'kɔrðo 'kom se 'ðiw 'ara j'fɔ | aβe'am 'diz mew | la so'tana 'si | 'es 'ke 'no me re'kɔrðe | 'fa 'molz 'aŋtʃ ke 'ja 'now 'faj | 'pos | aj'fɔ z la 'torβa | 'tolβa | 'si | a'ki i ti'raen lez aw'liβez i par a'ki ða'βaʎ 'naen sort'in a 'pɔk a 'pɔk | 'naen sort'in | ja'βie wna tram'peta | 'ja wna tram'peta | la 'fan pu'jza 'mez u la 'taŋkem 'mes | par'ke al tritu'ral | si lz i 'salte 'masa no 'ðejfe la tritura'sjo j'gwala i si n 'salte 'pɔka 'pwez la 'tʃafe 'mes | 'aj se'gut tam'be para'ðo | tam'be para'ðo a'kj al mu'li eŋ ko'fins | |

[això] 'kom no 'siye j'fɔ | 'kaʎa | i w 'fa | aj'fɔ | 'ɛ | i w 'fa | aj'fɔ | a'ʎo ke 'te les fu'ʎetez i'ɣwal ke lawli'βe | kes 'fa no'mes ke wna ko'zeta j'fi 'ðalta | 'ɛɛ | 'kaʎa 'kaʎa | 'kom se 'ðie j'fɔ | 'kom se 'ðie j'fɔ | 'si | ke 'nja 'tot a'rew | 'nja | aj'fɔ ni miŋ'dzaem 'naltres | 'jo 'naj miŋ'dzad 'moltes 'sentez βe'ɣaðes | an 'trujta | aj'fɔ | ko'liʎes | j a'kwana spi'ɣae | 'fa j'fɔ | 'fa les fu'ʎetez 'estes | 'mira si as'ta pro'pet | a se'nalz 'nja | a 'lɔrt | lo ke 'pase 'kara nom 'bɔl niŋ'gu | 'ja | |

aj'fɔ w 'feem al sem'brat | 'kwan sem'braem | un 'aŋ sem'braem i 'laltre 'aŋ no 'feem 'mes ke 'ʎawrala j 'res | 'sense 'fe 're | ʎaw'rala 'sɔla | prepa'rala pa 'laltre 'aŋ | ai'fɔ z un a'laðre | aj'fɔ 'ez la 'reʎa | aj'fɔ 'ez las'teβa | j aj'fɔ 'ez la 'βara | aj'fɔ 'ere per ʎaw'ra 'doz ani'mals |

LA SERRA D'ALMOS⁶³¹

Això una aubarda i això un aubardó. No és lo mateix, eh! L'aubarda algú li deia... No, aquí no es deia bast, eh!, aubarda o aubardó. Aquet d'aquí... amb aquet se hi penjaen les portadores i inclús los... les escaletes... no, les escaletes és això; los ganxos. Això és les escaletes, això és per a portar garbes de Bot, i això és per a portar llenya, per portar coses així, i això els asgradells, que ja n'ham parlat [...] Algú li deia xalma, a aquest, per 'nâ-hi a cavall i d'això, porò lo que era per carga [...] era l'aubardó; l'aubardó tenia dos peces de fusta, una devant i l'altra darrere, i l'altra no, l'altra era simplement doncs, podríem dir com a sella de muntar, podríem dir. [...]

Ara em faràs cabil·lar, eh!, no em ve... Lo de devant la pitrera; lo de detrás tafarra —més tort que una tafarra—... la cingla, això. [...] Normalment aquests d'aquí no s'empleaven casi mai, porò la tafarra era perquè la d'això no se n'anés massa cap devant de l'animal, simplement aguantava una mica la línia, no? La pitrera perquè no tirés cap darrere i la tafarra perquè no anés cap devant. [...]

Un carro! Oh, i tant! Lo primer ferro el muntant. Los de fusta ara no em ve el nom, eh! No em ve, no... Això li déem descans, la peça de baix les bosses, un que hi havia aquí dalt li deien l'empostat. L'empostat era unes fustes que anaven a pla dels capçalets de devant i de detrás. Detrás aquí hi falta la travessanya; la travessanya era una peça que... que anava d'aquí allà, amb un forat, que el forat era una mica més alt, eh!, i això no permetia de que s'obrissen les baranes. Les baranes no s'havien d'obrir; en cas de bolcades o coses així ja 'nava bé per aguantar, inclús per a lligar la carga, perquè no se n'anés cap darrere... Los descansos de devant i de detrás, les vares...

Això és un carro modern, amb rodes de d'això... Lo de dalt lo toldo; n'hi havia alguns que li dien la vela, perquè també hi 'via dos sistemes de toldo.

⁶³¹ Josep Cedó, 23/02/2004

[la 'sera d'almos]

[aj'ʃɔ wna w'βarða j aj'ʃɔ wn awβar'ðo | no 'ez lo ma'tejf | 'εε | l awβarða l'γu li 'ðeja | 'no
| a'ki noz 'ðeja 'bast | 'ε | awβarða w awβar'ðo | a'ked de'ki | amb a'ket sej peɲ'dzaen les
porta'ðorez i iɲ'kluz los | lez aska'letes | 'no | lez aska'letez 'ez aj'ʃɔ | loz 'γaptʃos | aj'ʃɔ 'ez
lez aska'letes | aj'ʃɔ 'es per a porta 'γarβez de 'βot | j aj'ʃɔ 'es per a porta 'keɲa | per porta
'kɔzez aj'ʃi | j aj'ʃɔ lz azyra'ðeɫʃ | ke 'ja 'nam par'lat | al'γu li 'ðeja 'tʃalma | aɲ'ket | per 'naj
a ka'βaɫ i ðej'ʃɔ | po'rɔ lo 'ke:ra per 'karɣa 'era lawβar'ðo | l awβar'ðo te'nia 'ðos 'pesez de
'fusta | 'una ðeβan i 'laltra ða'rere | i 'laltra 'no | 'laltra 'era simple'men 'dɔns | pu'driem 'di
'kɔm a 'seɫa de mun'ta | pu'driem 'di | |

'ara m fa'ras kaβi'la | 'ε | no m 'be | lo ðe ðeβan la pi'trera | lo ðe ðe'tras tafara | 'mes 'tɔr
'ke wna tafara | la 'singla | aj'ʃɔ | normal'men a'kedz ðe'ki no sample'aβeɲ 'kazi 'maj | po'rɔ
la tafara 'era par'ke la ðej'ʃɔ no se na'nez 'masa 'kab deβan de l ani'mal | simple'men
aɣwan'taβa wna 'mika la 'linja | 'no | la pi'trera per'ke no ti'res 'kap da'rere j la tafara par'ke
no a'nes kab deβan | |

uɲ 'karo | 'ɔ j 'tan | lo pri'me 'fero l mun'tan | loz ðe 'fusta 'ara no m 'be l 'nɔm | 'ε | no m
'be | 'no | aj'ʃɔ li 'ðeem des'kans | la 'pesa de 'βajz lez 'βoses | 'uɲ ke ja'βia 'ki 'ðal li 'ðejen l
ampos'tat | l ampos'tat 'era wnes 'fustes k a'naβen a 'pla ðels kapsa'ledz de ðeβan i ðe ðe'tras
| de'traz a'ki i 'falta la traβe'sapa | la traβe'sapa 'era wna 'pesa 'ke | 'ke 'naβa d e'ki 'ka | am
'um fo'rat | 'ke l fo'rat 'era una 'mika 'mez 'al | 'ε | j aj'ʃɔ no per'metia de 'ke sow'βrisen lez
βa'ranes | lez βa'ranes no sa'βien daw'βri | aɲ 'kaz de βol'kaðez u 'kɔzez aj'ʃi 'ja 'naβa 'βe per
aɣwan'ta | iɲ'klus per a si'γa la 'karɣa | par'ke no se n a'nes 'kab da'rere | loz ðes'kansoz de
ðeβan i ðe ðe'tras | lez 'βares | |

aj'ʃɔ z 'uɲ 'karo mo'ðern | am 'rɔðez de ðej'ʃɔ | lo ðe 'ðal lo 'tɔldo | nɲ a'βia l'γuns ke li 'ðien
la 'βela | par'ke tam'be j 'βia 'ðos sistemez de 'tɔldo]

TIVISSA⁶³²

I1: Així com a la Palma d'Ebre dieu, allà dalt diuen: “Mira, anem a collir aulives” (eh, que sí?), nantros anem a fer.[...] Mira, porgador d'aulives. Això és un molí de farina.. no, no! D'oli... Això és la gruansa, la mola... Aquí això... la sotana del molí. Això són les piquetes que va caent lo mòlt dins, les bassetes, li diuen, eh que sí! [...] Lo roll és allí a on cauen les aulives i la pedra va tombant i les va molent; allò és lo roll. I després va caent baix a les bassetes [...], ara ja no, ja. Ara ja no perquè ja no n'hi ha cap de molí així, ja. No n'hi ha cap; però aquí anava an animal este molí, aquí s'agaxava l'animal i allà baix [...] jo em recordo encara estar així, lo molí aquell. [...]

Oliassa ja és l'aigua que marxa, eh!, aigua que marxa que ja no servix per a re. Però lo que tu dius, això, és com ara, l'oli, l'oli marxava, mira, d'aquí, per anar aquí als cofins i dels cofins sortia l'oli, no?, i marxava, i passava per unes bassetes, potser eren tan altes així, mira, veus? Doncs la primera basseteta era la que es quedava la morca baix, i l'altra ja era més clar l'oli i d'aquesta, com que marxava l'aigua, perquè aquí hi saltava l'oli i l'aigua i ell sol se triava i després dien: “Mira! Anem a plegar oli a l'infern!”. Per allí a on marxaven les oliasses hi havien unes altres bassetes que si quedava gens d'oli se quedava enxollat allí, però aquell per a minjar ja... normalment... [...] O sigui que, hasta el replà aqeste baixaves tres o quatre escaletes i hi havia unes altres bassetes baix i dien: “Mira, aneu a plegar l'oli de l'infern”. [...]

I2: Passar farina... A vegades me'n feia passar a mi la mare: “Nena, passe'm la farina, que acabat pastaré”. [...] A la ieia ho sentia dir, jo, això. La meua ieia sí, cernar. Però nantros, la mare en deia passar la farina. [...] Dins al forn... era una cosa en una barra, bueno, potser no ho era lo que havíem de tindre, perquè naltros lo féem per naltros... Era una barra i a la punta de la barra hi havia com si fossa mig cercol, una cosa així, i amb allò la mare ho arreglava perquè fessa més sola lo d'allò... La mare, mira, “porte'm lo ferro”. No ho sé... La pala sí, la pala que posava el pa i dins i el treia sí, la pala com són ara.

⁶³² Josep M. Margalef, 17/09/2004

[ti'βisa]

I1: [aj'fi 'kom a la 'palma 'deβre ði'ew | a'ka 'ðal 'diwen | 'mirə | a'nem a ko'ki aw'liβes | 'e ke 'si | 'nantroz a'nem a 'fe | 'mirə | por'ya'ðo ðaw'liβes | aj'fɔ 'ez 'um mo'li ðe fa'rina | 'no | 'no | 'doli | aj'fɔ z la 'ru'ansa | la 'mola | a'kj aj'fɔ | la so'tana ðel mo'li | aj'fɔ 'son les pi'ketes ke βa ka'en lo 'mɔl 'dins | lez βa'setes li 'ðiwen | 'e ke 'si | lo 'roʎ 'ez a'ki aw'ŋ 'kawen lez aw'liβez i la 'pedra 'βa tom'ban i lez 'βa mo'len | a'ko 'ez lo 'roʎ | i ðes'pwez 'βa ka'em 'bajz a lez βa'setes | 'ara 'ja 'no | 'ja | 'ara 'ja 'no par'ke 'ja 'no 'nja 'kab de mo'li 'fi | 'ja | 'no 'nja 'kap | po'rɔ a'ki 'naβa an ani'mal 'este mo'li | a'ki s a'ya'nt'faβa l ani'mal j a'ka 'βajf | jɔ m re'ko'rdo ŋ'ka'ra sta 'jfi lo mo'li a'keʎ | |

oli'asa 'ja 'ez 'lajɣwə ke 'martʃa | 'e | 'ajɣwə ke 'martʃa ke 'ja no ser'βif per a 're | po'rɔ lo ke 'tu 'ðiws | aj'fɔ 'es 'kom 'ara | 'loli | 'loli mart'ʃaβa | 'mirə | de'ki | per a'na 'ki als ko'finz i ðels ko'fins sortia 'loli | 'no | i mart'ʃaβa | i pa'saβa per 'unez βa'setes | po'tse 'eren 'tan 'altez aj'fi | 'mirə | 'bews | 'dɔnz la pri'mera βa'seta 'era la kes ke'ðaβa la 'morkə 'βajf | i 'laltra 'ja 'era 'mes 'kla 'loli | i ðe 'kesta | 'kom ke mart'ʃaβa 'lajɣwə | per'ke a'ki i sal'taβa 'loli i 'lajɣwə i 'eʎ 'sol se tri'aβa | i ðes'pwez 'dien | 'mirə | a'nem a ple'ya 'oli a l in'fern | per a'ki awm mart'ʃaβen lez oli'ases j a'βien 'unez 'altrez βa'setes ke si ke'ðaβa 'dzenz 'ðoli se ke'ðaβa ntʃo'lat a'ki | po'rɔ a'keʎ per a mi'ndza 'ja | normal'men | o 'siyi 'ke | 'asta l re'pla 'keste βaj'faβes 'trez u 'kwatre ska'letez i 'ja ja'βia wnez 'altrez βa'setes 'βaiɜ i 'dien | 'mirə | a'new a ple'ya 'loli ðe l in'fern | |

I2: pa'sa fa'rina | a βe'yaðez me ŋ 'feja pa'sa a 'mi la 'mare | 'nenə | 'pasem la fa'rina | ke aka'βap pasta're | a la 'jeja w sentia 'ði | 'jɔ | aj'fɔ | la 'mewə 'jeja 'si | ser'na | pe'ro 'nantros | la 'mare n 'deja pa'sa fa'rina | 'dinz al 'forn | 'era wna 'koza n 'una 'βara | 'bweno | po'tse 'no 'wera lo ke a'βiem de 'tindre | per'ke 'naltroz lo 'feem per 'naltros | 'era wna 'βara j a la 'punta ðe la 'βara j a'βia 'kom si 'fosa 'mitʃ 'serkol | 'una 'koza 'jfi | j 'amb a'ko la 'mare ware'ylaβa per'ke 'fesa 'mes 'sola lo ðe'ko | la 'mare | 'mirə | 'pɔrte m lo 'fero | 'now 'se | la 'pala 'si | la 'pala ke po'zaβa l 'pa i 'ðinz i l 'treja 'si | la 'pala 'kom 'son 'ara]

LA TORRE DE L'ESPANYOL⁶³³

I1: ... amorgonat. Fa arraiels allí a on té lo nus en ves de sortir la brosta surt arraels, a l'estar colgat, i se'n diu amurgonat. [...]

Això és un raïm. Lo carroll és lo pitit, allò diminutiu, lo que té set o vuit grans. Per exemple, hi ha el raïm que és maco, i después hi ha un carrollet que fa uns filets i fa set, vuit grans, allò és un carroll, o quinze... Después 'nae tot al munt, tot anae a la vrema, que diem.

I2: Bueno, hi ha vegades que sí, a la aquella negra sí que ho dixaven los carrolls per l'últim [...], té raó ella, que domés collíam los raïms i els carrolls los posàvam de banda.

I1: Pero el dixàvam an aquesta que... a la caranyena perquè és més verda i no fee el gra.

Escarrollar sí, escarrollar.

[...]

Això és un molí de fer aulives. Això és una curra, la *de* és la curra [...], lo rodet és aquell que és circular pero aqueste fa el cap ample i això és la sotana... Aquí, això eren piles. Això és la sotana, que és de pedra, que va per demunt la curra i això aquí eren piles [...]. Aquí, allí a on estave aposentat, davall, com que anae caent la pasta, ere la pila que 'nave arroplegant la pasta [...]. Aquí cada vegada que passae 'naen caent les aulives i això les repartie, catxis!... la gronsa! [...] Aqueste, amb lo que vec, estae tirat pels animals i, bueno, és que... igual podrie ser que anés per aquí l'animal, o no, no, per baix.

Això és una prensa d'aquelles d'antes. [...] [I això] per plegar l'oli, lo plat de plegar l'oli.

⁶³³ Julian Massip i Josefina Jornet, 25/10/2003

[la 'tore ðe l aspa'ɲɔ]

I1: [amoryo'nat | 'fa raj'elz a'li an 'te lo 'nuz am 'bez ðe sur'ti la 'βrosta 'surt ara'eis | a l as'ta kol'γat | i sen 'diw amuryo'nat | |

aj'fɔ z 'un ra'im | lo ka'roɫ 'ez lo pi'tit | a'ɫɔ ðiminu'tiw | lo ke 'te 'set u 'βujd 'grans | per e'zemple | 'ja l ra'im ke z 'mako | i ðes'pwez 'ja wɲ karo'ɫet ke 'fa wns fi'ledz i 'fa 'set | 'bujd 'grans | a'ɫɔz 'uɲ ka'roɫ | u 'kinze | des'pwez 'nae 'tot al 'mun | 'tot a'nae la 'βrema | ke ði'em | |

I2: 'bweno | 'ja βe'γaðes ke 'si | a la 'keɫa 'neγra 'si ke w ði'faβen los ka'roɫtʃ pe 'lultim | 'te ra'o 'eɫa | ke ðo'mes ku'ɫiam lo ra'imz i ls ka'roɫdʒ los po'zaβam de 'βanda | |

I1: 'pero l di'faβam an a'kesta 'ke | a la kara'ɲena per'ke ez 'mez 'βerða i no 'fee l 'γra | askaro'ɫa | 'si | askaro'ɫa | |

aj'fɔ z 'um mu'li ðe 'fe w'liβes | aj'fɔ z 'una 'kura | la 'ðe z la 'kura | lo ro'ðet 'ez a'keɫ 'ke es sirku'lar 'pero 'keste 'fal 'kap 'ample j aj'fɔ z la so'tana | a'ki | aj'fɔ 'erem 'piles | aj'fɔ z la so'tana | 'kez ðe 'peðra | ke 'βa per ðe'mun la 'kura j aj'fɔ a'ki 'erem 'piles | a'ki | a'li a wnt as'taβe apozen'tat | da'βaɫ | 'kom ke 'nae ka'en la 'pasta | 'ere la 'pila ke 'naβe rople'γan la 'pasta | a'ki 'kaða βe'γaða ke pa'sae 'naeɲ ka'en lez aw'liβez jaj'fɔ les repartie | 'katʃis | la 'γronsa | a'keste | an lo ke 'βek | as'tae ti'rap palz ani'malz i | 'bweno | 'es ke | i'γwal pu'ðrie 'se ke 'nes per a'ki l ani'mal | u 'no 'no | 'per 'βajf | |

aj'fɔ 'ez 'una 'prensa ðe 'keɫez 'ðantes | 'per ple'γa l 'ɔli | lo 'plad de ple'γa l'ɔli]

VINEBRE⁶³⁴

“A la Torre són raboses, a Vinebre caragols, a la Figuera són llépols i a Cabacers bocamolls”. “La Figuera està molt alta, Cabacers molt amagat, la Bisbal amb una roca i Margalef amb un forat”. [...]

Al mercat a Lleida hi ‘nàem fa anys a comprar pus tocínets o a comprar algun vedell, que algun any vam recriar aquí a casa, amb lo pare, pero vamos, això no es pot dir que haigue anat al mercat. [...]

D’animals casi sempre, n’ham tingut. Granja no, ara, recriar tocinos també en vam recriar, trenta o coranta, diguésem, pero no asunto de granja, [...] per vendre, sí... la fenya que feia més a disgust, hauer d’anar algun dilluns a Reus, al mercat. Jo allí, així, me hi aspressaen. No m’agradae! No m’agradae, així de clar, que amb tots los companys d’aquí al poble... a Reus m’arrecorde. Quants anys, hi vam ‘nar!, que criàem pues ja et dic, trenta o coranta tocinos, així petitets, los féem grossos i después allà baix se venien i te’ls venien a buscar amb un camion. Auvelles tamé n’ham recriat; vedells pocs també, dos, tres, l’any que en vam tindre més potser va ser quatre o cinc. Tot ajudae, encara que fos molt poc, tot ajudae a passar, perquè los temps pus eren crítics econòmicament crítics. Aquells anys i sempre. Lo qui ha de viure exclusivament de la terra sol, no aquells anys, i ara. Si no és a base de moltes grans extensions, és difícil, eh! [...] I maquinària, oh és clar! Perqué naltros tenim la mula i el carro, per qué? Perqué lo noi fora i la noia fora, jo que hai de fer? No, així de clar. [...] Si me ho manessen lo que faig no ho faria, així de clar. L’any passat vai posar lo goteo en tres trossos i em vai fer dos-cents i pico de metros de séguia, me la vai fer picant en lo pic i la pala, jo; si me ho ‘guessen manat... Vam arroplegar potser cent o cent i pico de sacs d’ametlla, la dona i jo, particularment jo, pues també has de comptar que tots los ametllers aquestos van estar ensofatats jo amb la màquina al coll i enguany no ho hai fet...

⁶³⁴ Miquel Miró, 21/04/2000

[bi'neβre]

[a la 'tore 'son raβozes | a βi'neβre kara'γols | a la fi'vera 'son 'kepolz j a kaβa'sez βoka'mɔɫf | la fi'vera s'ta 'mol 'alta | kaβa'sez 'mol ama'γat | la βizβal amb 'una 'rɔka j mar'ya'lev an 'uŋ fo'rat | |

al mer'kat a 'kejdə j 'naem 'fa 'aŋdz a kom'pra 'pus tusi'nedz w a kom'pra l'γum bi'deɫ | ke al'γun 'aŋ 'bam rekri'a 'ki 'kaza | an lo 'pare | 'pero βamos | aɟfɔ no s 'pod 'di 'kajye 'nat al mer'kat | |

d ani'mals 'kazi 'sempre | 'nam tiŋ'gut | 'graŋdzə 'no | 'ara | rekri'a to'sinos tam'be m 'bam rekri'a | 'trenta w ko'ranta | di'yesem | 'pero 'no a'sunto de 'γraŋdzə | per 'βendre | 'si | la 'feŋa ke 'fea 'mez a di'z'γus | a'ye da'na l'γun di'ɫunz a 'rews | al mer'kat | 'jɔ 'li | aɟfi | me j aspesi'yaen | no m a'γra'dae | no ma 'γra'dae | aɟfi de 'kla | ke n 'tol los kom'paŋdz de 'ki l 'pɔβle | a 'rewz m are'kɔrde | 'kwanz 'aŋtʃ | i 'βam 'na | ke kri'aem 'pwez 'ja d 'dik | 'trenta w ko'ranta to'sinoz aɟfi peti'tets | los 'feem 'grɔsoz i des'pwez a'la 'bajf se βe'nien i telz βe'nien a βus'ka mb 'uŋ kami'on | aw'βe'les ta'me n 'am rekri'at | bi'deɫtʃ 'pɔks tam'be | 'dos | 'tres | 'laŋ ke m 'bam 'tindre 'mes po'tse 'βa 'se 'kwatre w 'siŋ | 'tot a'zu'dae | aŋ'kara ke 'foz 'mol 'pɔk | 'tot a'zu'dae a pa'sa | pe'rke los 'tems 'puz 'ereŋ 'kritigz ekonɔmika'meŋ 'kritiks | a'keɫdz 'aŋdz i 'sempre | lo 'ki a de 'βiwre skluziβa'men de la 'tera 'sɔl | 'no a'keɫdz 'aŋdz | i 'ara | si no 'ez a 'βaze de 'moltez eksten'sjons | 'ez di'fisil 'e | i maki'narja | 'ɔ s 'kla | pe'rke 'naltros te'nim la 'mula i l 'karo | pe'rke | pe'rke lo 'nɔj 'fɔra j la 'nɔja 'fɔra | 'jɔ k 'aj de 'fe | 'no | aɟfi de 'kla | si me w ma'nesen lo ke 'fatʃ | no w fa'ria | aɟfi de 'kla | l 'aŋ pa'sab 'batʃ po'za lo γo'teo an 'tres 'trɔsoz i m 'baj 'fe do'senz i 'piko de 'metroz de 'seyja | me la 'βaj 'fe pi'kan an lo 'pik i la 'pala | 'jɔ | si me w 'yesem ma'nat | 'bam arople'ya po'tse 'sen u 'sen i 'piko de 'sagz da 'me'ɫɫa | la 'ðɔna j 'jɔ | partikular'men 'jɔ | 'pwes tam'be z de pen'sa ke 'tol loz ame'ɫɫez a'kestoz βan as'ta nsofa'tadz 'jɔ m la 'makina l 'kɔɫ j aŋ'gwaŋ 'no w'aj 'fet]

7. BIBLIOGRAFIA

7.1 SIGLES DE PUBLICACIONS

ALC	<i>Atlas Lingüístic de Catalunya</i> (Barcelona)
ALDC	<i>Atles Lingüístic del Domini Català</i> (Barcelona)
ALEANR	<i>Atlas lingüístico y etnográfico de Aragón, Navarra y Rioja</i> (Zaragoza)
ALPI	<i>Atlas lingüístico de la Península Ibérica</i> (Madrid)
AORLL	<i>Anuari de l'Oficina Romànica de Lingüística i Literatura</i> (Barcelona)
BDC	<i>Butlletí de Dialectologia Catalana</i> (Barcelona)
BDLC	<i>Bolletí del Diccionari de la Llengua Catalana</i> (Barcelona)
BDNO	<i>Butlletí de Dialectologia Nord-Occidental</i> (Fondarella)
BSCC	<i>Butlletí de la Societat Castellonenca de Cultura</i> (Castelló)
DCVB	<i>Diccionari Català-Valencià-Balear</i> (Palma de Mallorca)
DECat	<i>Diccionari Etimològic i Complementari de la Llengua Catalana</i> (Barcelona)
DECast	<i>Diccionario crítico etimológico castellano e hispánico</i> (Madrid)
ER	<i>Estudis Romànics</i>
GCC	<i>Gramàtica del català contemporani</i> (Barcelona)
REL	<i>Revista Española de Lingüística</i> (Madrid)
RFR	<i>Revista de Filología Románica</i> (Madrid)
TSC	<i>Treballs de Sociolingüística Catalana</i> (València)

7.2 AUTORS I OBRES

- AGUILÓ, Marià (1914-1934). *Diccionari Aguiló. Materials lexicogràfics aplegats per M. Aguiló i Fuster, revisats i publicats sota la cura de P. Fabra i M. de Montoliu*, 8 vol. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- ALAMON, Francesc (1984). "Espectrografia de vocoids lleidatans (I)". *Folia Phonetica: revista del Laboratori de Fonètica Pere Barnils*. Estudi General de Lleida, 79-88.
- AGUSTÍ, Alfred (ed.) (1996). "El nord-occidental entre dues llengües?" *Actes de les Jornades d'estudi del català nord-occidental. Lleida, 15, 16, 17 i 18 de novembre de 1995*. Lleida: Institut d'Estudis Ilerdencs.
- ALARCOS, Emilio (1958). "Algunas consideraciones sobre la evolución del consonantismo catalán". Dins Diego Catalán (ed.). *Estructuralismo e historia (Miscelánea homenaje a André Martinet)*, 3 vol. Universitat de la Laguna, II, 5-40. Trad. cat. ALARCOS, Emili (1983). "L'evolució del consonantisme català". *Estudis de lingüística catalana*. Barcelona: Ariel, 79-117.
- (1960). "La constitución del vocalismo catalán". *Studia Philologica. Homenaje ofrecido a D. Alonso, I*. Madrid: Gredos, 35-49. Trad. cat. dins *Estudis de lingüística catalana*. Barcelona: Ariel, 57-78.
- ALCOVER, Antoni M. (1902). "Varietats dialectals que presenta el català". *BDC*, I, 149-158.
- (1908a). "El català davant els filòlegs estrangers. Una mica de dialectologia catalana". *BDLC*, IV, 194-303.
- (1908b). "La gramàtica valenciana és la mateixa gramàtica catalana". *BDLC*, IV, 164.

- (1908c). “La llengua catalana té sintaxis pròpia”. *Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana*, 350-399.
 - (1916). “Estudis de sintaxis dialectal catalana”. *BDLC*, IX, 11-37; 49-63.
 - (2001). *Dietaris de les eixides (1900-1902)*, vol. I. Edició a cura de Pilar Perea. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
 - (2001). *Dietaris de les eixides (1900-1902)*, vol. II. Edició a cura de Pilar Perea. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- ALCOVER, Antoni M.; MOLL, Francesc de Borja (1926-1969). *Diccionari Català-Valencià-Balear (DCVB)*, 10 vol. Palma de Mallorca: Editorial Moll. Versió informatitzada: <http://dcvb.iecat.net>
- (1929-1932). “Flexió verbal en els dialectes catalans”. *AORLL*, II (1929), 73-184; III (1930), 13-168; IV (1931), 9-104; V (1932), 9-72.
- ALEGRE, Montserrat (1991). *Dialectologia Catalana*. Barcelona: Ed. Teide.
- ALEGRE, Montserrat; GÜELL, Joaquim; ROFES, Joan (1980). “Delimitació de frontera dialectal en una zona del Baix Camp-Priorat”. *Anuario de Filología*, VI, 327-336.
- ALLIÈRES, Jacques (1963-1968). “Le subjonctif en -o du catalan occidental”. *ER*, XII, 255-265.
- ALONSO, Helena; SUÏLS, Jordi (1993). “La morfologia verbal del subjuntiu al Segrià: estudi prospectiu”. *Sintagma. Revista de Lingüística*, 5, 5-17. Lleida: Universitat de Lleida
- (1998). “La no concordança dels verbs intransitius en català nord-occidental”, *Cahiers d'Etudes Romanes*, 10. Toulouse: Université de Toulouse-Le Mirail, Centre de Linguistique et de Dialectologie, 5-24.
- ALTURO, Núria et al. (ed.) (1998). *El contacte i la variació lingüístics: descripció i metodologia*. Barcelona: PPU.
- ALTURO, Núria; VILA, F. Xavier (ed.) (2002). *Variació dialectal i estandardització*. Barcelona: PPU.
- ALVAR, Manuel (dir.) (1955). “Catalán y aragonés en las regiones fronterizas”. Dins *Actas y Memorias del VII Congreso Internacional de Lingüística Románica de Barcelona*, II, 737-778.
- (1962). *Atlas lingüístico de la Península Ibérica (ALPI)*. Madrid: CSIC.
 - (1973). *Estructuralismo, geografía lingüística y dialectología actual*. Madrid: Gredos.
 - (coord.) (1979). *Atlas lingüístico y etnográfico de Aragón, Navarra y Rioja (ALEANR)*. Saragossa: CSIC, Institució Fernando el Catòlic de la Diputació Provincial de Saragossa, Departament de Geografia Lingüística.
 - (1991). *Estudios de geografía lingüística*. Madrid: Paraninfo.
- ANDOLZ, Rafael (1992⁴). *Diccionario aragonés. Aragonés - castellano, castellano - aragonés*. Saragossa: Mira Editores.
- ANDREU, Josep M. (1999). *Catàleg. Ribera-roja d'Ebre (Ribera d'Ebre)*. Ribera-roja d'Ebre: Ajuntament de Ribera-roja.
- ARABIA SOLANAS, Ramon (1887). “Vocabulari i notes folklòriques recullides en Tortosa y la Ribera d'Ebro”. Dins Valentí Almirall et al. *Miscelánea folk-lórica*. Barcelona: Llibreria d'Álvar Verdguer.

- ARAGONÉS, Albert (1995). *La llengua del Baix Ebre i del Montsià. Un model de llengua estàndard oral*. CNL Terres de l'Ebre; Generalitat de Catalunya; Direcció General de Política Lingüística.
- (1997). “Llengües i dialectes del Bisbat de Tortosa. Una visió de principis de segle”, *Nous Col·loquis*. Tortosa: Centre d'Estudis Francesc Martorell.
- (2003). “La llengua catalana dels escriptors tortosins de principis del segle XX”. Dins PRADILLA, Miquel Àngel (ed.) (2003b), 11-28.
- ARAGONÉS, Albert; DURAN, Jordi; INGLA, Montserrat (2004). *Català per a periodistes de les Terres de l'Ebre*. Tortosa/Valls: Associació Universitat d'Estiu de les Terres de l'Ebre / Cossetània editors
- ARNAU, Montserrat (1970). “Sobre el canvi *co* en *qua* en el català pre-literari”. *ER*, XII, 213-219.
- ARQUÉS I ARRUFAT, Ramon (1910). “Variants de la llengua catalana parlada a les Borges d'Urgell i pobles veïns de la Plana”. *BDLC*, VI, 33-40, 49-56, 69-75, 85-94. Reproduït a *BDNO*, I, 39-72 (1982). Fondarella: Edicions del Butlletí. [Cito des d'aquí].
- BADIA I MARGARIT, Antoni M. (1951). *Gramàtica Històrica Catalana*. Barcelona: Ed. Noguer. [Cito per la segona edició traduïda (1984). *Gramàtica històrica catalana*. València: Ed. Tres i Quatre 1984 (1a ed. 1981)].
- (1971). “Justificació històrico-lingüística del català occidental”. *Les terres de Lleida en la geografia, en l'economia i en la cultura catalanes (cicle de conferències, desembre de 1966-maig de 1967)*. Barcelona: Pòrtic / Centre Comarcal de Lleidatà de Barcelona.
- (1976a). *Cap a una sociolingüística catalana*. Lleida: Ed. IET de la Diputació de Lleida.
- (1976b). “Nivelación geolingüística y lenguas en contacto”. *REL*, 6, 269-300.
- (1979). “Petita disquisició sobre el lleidatà *prou* / *prouta*. Estructura i analogia”. Dins *Homenaje a Samuel Gili Gaya (in memoriam)*, a cura de G. Suárez. Barcelona: Bibliograf, 59-63.
- (1981a). “Fronteres dialectals i fronteres comarcals”, *Ilerda*, XLII, 281-296. Lleida: Institut d'Estudis Ilerdencs.
- (1981b). *Gramàtica històrica catalana*. València: Ed. Tres i Quatre.
- (1981c). *La formació de la llengua catalana. Assaig d'interpretació històrica*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- (1994). *Gramàtica de la llengua catalana. Descriptiva, normativa, diatòpica, diastràtica*. Barcelona: Edicions Proa.
- BADIA, Antoni M.; PONS, Lúdia; VENY, Joan (1993). *Atlas Lingüístic del Domini Català. Qüestionari*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- BALANÀ I ABADIA, Pere (1991). *Els noms de lloc de Catalunya*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.
- BARNILS, Pere (1908-1909). “Sobre fonètica catalana. Vocals”. *BDLC*, IV, 261-269, 277-282 i 293-298. Reeditat a *AORLL*, VI (1933), 3-20.
- (1913). “El dialecte lleidatà”. *BDLC*, VII. Palma de Mallorca. Reproduït a “Tres articles de Pere Barnils”, a cura de Jaume Simó, dins *BDNO*, II, 62-64.

- (1914a). “Comentaris a la flexió alacantina”. *BDC*, II, 24-33. Reproduït a *AORLL*, VI (1933), 257-265.
- (1914b). “El parlar apitxat”. *BDC*, I, 18-25.
- (1916). “Del català de Fraga”. *BDC*, IV, 27-45. Reproduït a *BDNO*, 2, 32-51.
- (1919). “Els dialectes catalans”. *BDC*, VII, 1-10.
- BELTRAN, Joan (1986). *L'estàndard occidental. Una proposta sobre l'estàndard català a les terres del darrer tram de l'Ebre*. Barcelona: CIRIT.
- BELTRAN, Joan; PANISELLO, Josep (2002). *Cruïlla. Curs de llengua*. Benicarló: Edicions Alambor.
- BELTRAN, Vicent (1994). *El parlar de Callosa d'en Sarrià i de les valls de Tàrbena i de Guadalest. València / Callosa d'en Sarrià: Generalitat Valenciana / Ajuntament de Callosa / Comercial Denes*.
- (1996). “Els noms populars dels invertebrats, amfibis i rèptils a Callosa d'en Sarrià”. *Revista de festes de Moros i Cristians*, Callosa d'en Sarrià, 132-134.
- (1997). *El parlar de Benissa*. Alacant/Benissa: Institut de Cultura “Juan Gil Albert” / Ajuntament de Benissa.
- (1998). “Aproximació al lèxic de les valls centrals de la Marina”. *Sarrià, 1*. Callosa d'en Sarrià: OAALC-Salvà Pérez Miralles, 40-56.
- (2000). “El parlar de la Marina Alta: el contacte interdialectal valencianobalear”. 2 vol. Tesi de Doctorat. Universitat d'Alacant. Inèdita.
- BELTRAN, Vicent; GARCIA, Josepa (1994). *El parlar de Pedreguer*. Pedreguer: Institut d'Estudis Comarcals de la Marina Alta.
- BELTRAN, Vicent; MONJO, Joan Lluís ; PÉREZ, Vicent Josep (2004). *El parlar de Guardamar. (Un estudi del valencià meridional fronterer)*. Barcelona: Curial / Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- BIARNÉS, Carmel (1983). *Guia d'Ascó (Ribera d'Ebre)*. Tarragona: Eds. de la Llibreria de la Rambla.
- BIARNÉS, Carmel; CID, Josep (1984). *Guia de la Ribera d'Ebre*. Tarragona: Eds. de la Llibreria de la Rambla.
- BLADÉ DESUMVILA, Artur (1982). *Guia de Benissanet (Ribera d'Ebre)*. Tarragona: Diputació de Tarragona.
- BLANC, Miquel (1994). *Garba. Mil paraules de Calaceit*. Barcelona: Columna.
- BLASCO, Eduardo (1985). “La desinència de 1a persona del present d'indicatiu en català i en occità. Estudi diacrònic de morfosintaxi gal·lo-romànica”. *Miscel·lània Antoni M. Badia i Margarit*, 2, 37-87.
- BOIX, Emili (1985). “Naltros parlem mal català: actituds interdialectals entre els calers de Palamós”. *Actes del Quart Col·loqui d'Estudis Catalans de Nord-Amèrica*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 57-84.
- BONET, Sebastià; SOLÀ, Joan (1986). *Sintaxi generativa catalana*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana.

- BRUGUERA, Jordi (1985). *Història del lèxic català*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana.
- BRUCART, Josep M.; RIGAU, Gemma (2002). “La quantificació”. Dins Joan Solà (dir.) (2002). *Gramàtica del català contemporani*. Barcelona: Empúries, 1517-1589.
- BRUGUERA, Jordi (1996). *Diccionari etimològic*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana.
- BUJ, Àngela (1998). “Aproximació geolingüística als parlars del Montsià”. Tesi de Llicenciatura. Universitat Rovira i Virgili. Inèdita.
- (2001). *Lèxic del Montsià. Estudi geolingüístic I*. Amposta: Consell Comarcal del Montsià.
- (2002). “Extensió, límits i terminologia del tortosí segons diverses fonts bibliogràfiques”. Dins CASANOVA, Emili; MARTÍ, Joaquim; SARAGOSSÀ, Abelard (ed.) (2002), 19-32.
- (2003a). “Alguns trets lingüístics comuns entre el parlar d’Alcanar i el valencià”. Dins *Actes del II Congrés d’Història d’Alcanar. Alcanar, 1, 2 i 3 de desembre de 2000*. Alcanar: Ajuntament d’Alcanar, 111-122.
- (2003b). “Lèxic del català occidental en diccionaris generals i diccionaris escolars: entre la normalitat i el prejudici”. Dins PRADILLA, Miquel Àngel (ed.) (2003b), 29-62.
- BURGUEÑO, Jesús (2003). *Història de la Divisió Comarcal*. Barcelona: Rafael Dalmau Editor.
- CABRÉ, Dolors (1984). *Tivissa, un poble antic de la Catalunya Nova*. Tivissa: Biblioteca Mestre Cabré.
- (1985). *Riba-roja d’Ebre i el seu terme municipal*. Tarragona: Llibreria Adserà.
- CABRÉ, M. Teresa (1977). “Delimitació de la frontera català oriental / català occidental en la zona de l’Argentera-Torre de Fontaubella-Capçanes”. *Anuario de Filología*, III, 445-456.
- (1999). (ed.) *Lèxic, corpus i diccionaris. Cicle de conferències 1996-97*. Barcelona: IULA.
- CARBÓ, Josep-Lluís (2003). “Baix aragonès i morellà: particularitats i coincidències”. Dins PRADILLA, Miquel Àngel (ed.) (2003b), 63-78.
- CARRERA, Josefina (1996). “La percepció d’alternances vocàliques a Alguaire i Lleida”. Dins Alfred Agustí (ed.) (1996), 133-143.
- (1999). “L’alternança a/e al Segrià”. Tesi de Doctorat. Universitat de Barcelona. Inèdita.
- (2002). “Estàndard i variació dialectal en la població escolar nord-occidental”. Dins ALTURO, Núria; VILA, F. Xavier (ed.) (2002), 109-123.
- CARPI ZAIDÍN, Joaquín; CARPI CASES, Joaquín de (1981). *El dialecto de Tamarite de Litera*. Tamarit de Llitera: Ajuntament de Tamarit de Llitera.
- CARRO, Carmen (1971). “Los nombres vernaculares de las lavanderas *Motacilla* Spp.”. *Ardeola*, vol. especial 1971, 473-490.
- CASANOVA, Emili (1981). “Noves aportacions valencianes i aclariments al lèxic català”. *BSCC*, LVII, 211-238.
- (1985a). “La dialectologia catalana i el parlar de la Vall d’Albaida”. *Alba*, I, 80-83. Ontinyent.
- (1985b). “El valenciano dentro del diasistema lingüístico catalán”. *RFR*, III, 25-34.

- CASANOVA, Emili; MARTÍ, Joaquim; SARAGOSSÀ, Abelard (ed.) (2002). *Estudis del valencià d'ara. Actes del IV Congrés de Filologia Valenciana del 20 al 22 de maig de 2000 en homenatge al Doctor Joan Veny*. València: Denes.
- (1989a). “Aproximació a una gramàtica contrastiva dels dialectes catalans al segle XVIII: la combinació binària dels pronoms personals febles de tercera persona”. Dins *Actes del VIII Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 57-80.
- (1990). “L'evolució del sistema palatal català: una interpretació”. *A sol post*, 45-62.
- CASANOVAS, Montserrat; CREUS, Imma (1999). “Apunts sobre el lleidatà: fonètica i morfosintaxi”. *Zeitschrift für Katalanistik. Revista d'Estudis Catalans*, 12. Tübingen, 83-108.
- CASTAÑER, Rosa (1990). *Estudio del léxico de la casa en Aragón, Navarra y Rioja*. Zaragoza: Departamento de Cultura y Educación, Diputación General de Aragón.
- CASTELLÀ, Carles (2003a). “Encara queden hòmens jóvens? (Sobre el manteniment de la nasal alveolar en els plurals dels antics proparoxitons llatins)”. Dins *Actes del II Congrés d'Història d'Alcanar (1, 2 i 3 de desembre de 2000)*. Alcanar: Ajuntament d'Alcanar, 169-183.
- (2003b). “«Parleu com vùlguieu!»: aproximació a la variació morfològica verbal del Perelló”. Dins PRADILLA, Miquel Àngel (ed.) (2003b), 79-96.
- CASTELLÀ, Carles; COT, Maite; CUBELLS, Olga; IZQUIERDO, Tere (2000). “Un tall vertical en el parlar de Móra d'Ebre”. Dins *Miscel·lània del Centre d'Estudis de la Ribera d'Ebre*, núm. 14, 213-234. Flix: Centre d'Estudis de la Ribera d'Ebre.
- CHAMBERS, Jack; TRUDGILL, Peter (1980). *Dialectology*. Cambridge: C.U.P. Traducció espanyola: *La Dialectología*. Madrid: Visor Libros 1994. [Cito per aquesta edició.]
- CERDÀ, Ramon (1970). “L'estructura vocàlica del català comú modern”. *ER*, XII, 65-117.
- (1972). *El timbre vocàlic en catalán*. Madrid: Consejo Superior de Investigaciones Científicas.
- CLARAMUNT, Teresa (1985). *Contalles. Així parlem a les comarques de la Franja*. Saragossa: Diputació General d'Aragó.
- COLL, Pep (1991). *El parlar del Pallars*. Barcelona: Empúries.
- COLOMINA, Jordi (1984a). “La generalització de la pèrdua de la /d/ intervocàlica en valencià meridional alacantí”. *Anales de la Universidad de Alicante. Escuela de Magisterio*, I, 173-202.
- (1984b). “El parlar de la Canyada de Biar (l'Alt Vinalopó): un estudi de sociolingüística”. *Miscel·lània Sanchis Guarnier*, 81-87. València: Universitat de València.
- (1985). *L'alacantí. Un estudi sobre la variació lingüística*. Alacant: Institut de Cultura “Juan Gil-Albert”.
- (1986). “Mallorquinismes a Tàrbena i a la Marina Alta”. *Setè Congrés Internacional de la Llengua Catalana*, 659-678.
- (1991). *El valencià de la Marina Baixa*. València: Conselleria de Cultura, Educació i Ciència.
- (1995). *Els valencians i la llengua normativa*. Alacant: Generalitat Valenciana, Conselleria d'Educació i Ciència, Institut de Cultura “Juan Gil-Albert”, Diputació d'Alacant.

- (1999). *Dialectologia catalana. Introducció i guia bibliogràfica*. Alacant: Universitat d'Alacant, Secretariat de Publicacions i Departament de Filologia Catalana.
- COLON, Germà (1952). "Castelló i la seua llengua". *BSCC*, XXVIII, 362-368.
- (1976). *El léxico catalán en la Romania*. Madrid: Gredos. Traducció corregida i augmentada: *El lèxic català dins la Romània*. València: Universitat de València, 1993.
- (1989). *El español y el catalán, juntos y en contraste*. Barcelona: Ariel.
- (1998). "Para una presentación del léxico español". Dins MONDADA, Lorenza; LÜDI, Georges (ed.). *ARBA 8. Acta Romanica Basiliensia*. Universitat de Basilea, 215-230.
- (1999). "De arabismos interhispanos". Dins KLEIBER, Georges; ROQUES, Gilles (ed.). *Travaux de linguistique et de philologie*, núm. XXXVII, 131-139. Strasburg/Nancy..
- (1993). "Visió romàntica sobre alguns 'mossarabismes' del català". Dins ALEMANY, Rafael et al. (ed.). *Actes del Novè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes, Alacant-Elx, 9-14 de setembre de 1991*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 253-299.
- COROMINES, Joan (1932). "Notes etimològiques". *BDC*, XIX, 19-42.
- (1936). "El parlar de Cardós i Vall Ferrera". *BDC*, XXIII, 241-331.
- (1937). "Mots catalans d'origen aràbic". *BDC*, XXIV, 1-81.
- (1937). "Addicions a l'article «Mots catalans d'origen aràbic»". *BDC*, XXIV, 286-288.
- (1954). *El que s'ha de saber de la llengua catalana*. Palma de Mallorca: Editorial Moll.
- (1954-1957). *Diccionario crítico etimológico de la lengua castellana*. Madrid: Gredos.
- (1971). *Lleures i converses d'un filòleg*. Barcelona: Club Editor.
- (1976). "El parlar de Cardós i la Vall Farrera", *Entre dos llenguatges*, II. Barcelona: Curial: 29-67.
- (1977). "Mots catalans d'origen aràbic", *Entre dos llenguatges*, III. Barcelona: Editorial Curial, 68-177.
- (1976-1977). *Entre dos llenguatges*. Barcelona: Curial. 3 volums.
- (1980-1991). *Diccionari Etimològic i Complementari de la Llengua Catalana*. Barcelona: Curial Edicions Catalanes.
- (1990-1996). *Onomasticon Cataloniae*. Barcelona: Curial.
- COROMINES, Joan; José Antonio PASCUAL (1980-1983). *Diccionario crítico etimológico castellano e hispánico*, 6 vols. Madrid: Gredos.
- COSERIU, Eugenio (1977). "La geografía lingüística". *El hombre y su lenguaje. Estudios de teoría y metodología lingüística*. Madrid: Gredos.
- COSTES, Antoni (1997). "Embarrassà". *Jocs de carrer jugats a Amposta*. Amposta: Ajuntament d'Amposta.
- COSTES, Antoni i LAVEGA, Pere (1998). "Els jocs populars-tradicionals a la Lleida de l'Edat Mitjana". Treball inèdit.

- COT, Maite (1998). "El parlar de Benissanet". *Miscel·lània del Centre d'Estudis de la Ribera d'Ebre*, 12, 53-68. Flix: Centre d'Estudis de la Ribera d'Ebre.
- (2001). "Els noms de les varietats tradicionals dels fruits a Darmós i la Serra d'Almos". *Miscel·lània del Centre d'Estudis de la Ribera d'Ebre*, 15, 89-104. Flix: Centre d'Estudis de la Ribera d'Ebre.
- COT, Maite; IZQUIERDO, Tere (2003). "Una mica de dialectologia patxetina: similituds entre els parlars del sud de la Ribera d'Ebre i el nord del Baix Ebre". Dins *Actes del II Congrés d'Història d'Alcanar. Alcanar, 1, 2 i 3 de desembre de 2000*. Alcanar: Ajuntament d'Alcanar, 185-204.
- CREUS, Imma (1997). "Aspectes metodològics del treball empíric en morfologia verbal". *Sintagma*, 9, 75-89. Lleida: Universitat de Lleida 1997.
- (1997b). "La flexió verbal a Bell-lloc d'Urgell. Un estudi morfofonològic". Tesi de llicenciatura. Universitat de Lleida. Inèdita.
- CREUS, Imma; JULIÀ, Joan; ROMERO, Silvia (2004). *El català nord-occidental. Descripció i orientacions ortoèpiques*. Lleida: Pagès editors.
- CUBELLS, Imma; CUBELLS, Olga (2003). "El parlar de Bovera: descripció lingüística". Dins *Actes de la III Trobada d'Estudiosos de la comarca de les Garrigues*. Cervià de les Garrigues: Ajuntament de Cervià, 113-138.
- CUBELLS, Olga (1998). "L'arbitrarietat de les fronteres. Estudi lingüístic dels parlars de Bovera (Garrigues), la Palma d'Ebre (Ribera d'Ebre) i la Bisbal de Falset (Priorat)". Treball de doctorat. Inèdit. Universitat de Lleida.
- (2000). "El parlar de Garcia". *Miscel·lània del Centre d'Estudis de la Ribera d'Ebre*, 14, 187-210. Flix: Centre d'Estudis de la Ribera d'Ebre.
- (2001a). "Unes fronteres que no són lingüístiques: la cruïlla la Bisbal, la Palma, Bovera". Dins PUSCH, C. (ed.). *katalanisch in Geschichte und Gegenwart. Sprachwissenschaftliche Beiträge des 15. Deutschen Katalanistentags / Estudis de linguística del 15è Col·loqui Germano-Català*. Tübingen: Stauffenburg (European Studies on Lesser Used Languages, vol. 2), 111-126.
- (2001b). *El parlar de la Palma d'Ebre (Ribera d'Ebre)*. La Palma d'Ebre: Associació Cultural l'Espona.
- (2001c). "ECODIALECTOLOGIA. El camp semàntic dels animals invertebrats i vertebrats a les localitats de Darmós, la Serra d'Almos i Tivissa (Ribera d'Ebre)". Dins *Miscel·lània del Centre d'Estudis de la Ribera d'Ebre*, 15, 109-134. Flix: Centre d'Estudis de la Ribera d'Ebre.
- (2002). "La variable morfosintàctica del subjuntiu a Bovera (les Garrigues)". *Zeitschrift für Katalanistik. Revista d'Estudis Catalans*, 15, 117-148. Freiburg.
- (2003a). "Aproximación a la sintaxis dialectal catalana; a propósito del habla de la Palma d'Ebre (Ribera d'Ebre)". Dins MUÑOZ, M. Dolores; RODRÍGUEZ-PIÑERO, Ana Isabel; FERNÁNDEZ, Gérard; BENÍTEZ, Victoria (ed.). *IV Congreso de Lingüística General: celebrado en la Universidad de Cádiz del 3 al 6 de abril de 2000*, vol. II. Cádiz: Universidad de Cádiz, 709-723.
- (2003b). "El tortosí a la Ribera d'Ebre. Aproximació geolingüística als parlars de la comarca. Nivells morfològic i sintàctic". Dins PRADILLA, Miquel Àngel (ed.) (2003b), 97-124.

- (2004). “Notes sobre l’adscripció dialectal de la Ribera d’Ebre”. *BeCEroLes*, 1, 57-62. Alcanar: Centre d’Estudis Lingüístics i Literaris de les comarques centrals dels Països Catalans.
- CUBELLS, Olga; GIBERT, Jaume (2004). “El parlar de la Granadella a estudi”. Dins *IV Trobada d’estudiosos de la comarca de les Garrigues. El Vilosell, 20 de setembre de 2003*. Les Borges Blanques: Consell Comarcal de les Garrigues, 263-278.
- CUBELLS, Olga; NAVARRO, Pere (2003). “Estàndard i variació diatòpica: el model estàndard en els mitjans de comunicació locals de la Ribera d’Ebre”. Dins DOMINGO, Anna (ed.). *Una radiografia social de la llengua catalana. Actes de les Jornades sobre la Llengua a les Comarques de Tarragona 2002*. Tarragona: Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura / Cossetània edicions.
- CUBELLS, Olga; SATORRA, Jordi (2003). “Entre el tortosí i el lleidatà”. Dins *Actes del II Congrés d’Història d’Alcanar. Alcanar, 1, 2 i 3 de desembre de 2000*. Alcanar: Ajuntament d’Alcanar, 205-227.
- Diccionari de la llengua catalana*. (1990). Barcelona: Enciclopèdia Catalana.
- DD.AA. (1996). “24 jocs d’Ascó d’abans”. Premi Valeri Serra i Boldú de Cultura Popular 1996. Treball inèdit.
- DD.AA. (2001). “L’Ebre un riu de jocs”. Dins *XafarderIES*, 1, primavera 2001. Revista de l’Institut d’Ensenyament Secundari de Flix. Premi Valeri Serra i Boldú de Cultura Popular 2001.
- DECESARIS, Janet Ann (1986). “Les divisions dialectals del català”. *Setè Congrés Internacional de la Llengua Catalana*, 679-701.
- DUARTE, Carles (1987). “Notes sobre els trets dialectals en el Llibre de les Costums de Tortosa (ms. de 1272)”. *Caplletra*, 2, 19-26.
- DUARTE, Carles; ALSINA, Àlex (1984-1986). *Gramàtica històrica del català*, 3 vol. Barcelona: Curial.
- DOMINGO, Anna (ed.) (2003). *Una radiografia social de la llengua catalana. Actes de les Jornades sobre la Llengua a les comarques de Tarragona 2002*. Catalunya: Departament de Cultura, Generalitat de Catalunya.
- DURAN, M. Rosa (1985). “Vimbodí: descripció d’un parlar”. *Aplec de treballs núm. 7 del Centre d’Estudis de la Conca de Barberà*. Montblanc: Centre d’Estudis de la Conca de Barberà, 115-142.
- ESCOLÀ, Rossend (1984). *Guia de la Palma d’Ebre (Ribera d’Ebre)*. Tarragona: Diputació de Tarragona.
- ESPELTA, Núria (2003). “El model de llengua d’un mitjà de comunicació de les Terres de l’Ebre: *La Veu de l’Ebre*”. Dins DOMINGO, Anna (ed.) (2003), 515-521.
- FABRA, Pompeu (1906). “Les ee toniques du catalan”. *Revue Hispanique*, XV, 5-19.
- (1990²⁵). *Diccionari General de la Llengua Catalana*. Barcelona: Ed. Edhasa.
- FARRENY, Dolors (1986). *Processos de crims del segle XV a Lleida: Transcripció i estudi lingüístic*. Lleida: Institut d’Estudis Ilerdencs.

- FERRANDO, Antoni (1992). "Entrevista a Joan Veny". *Escola Catalana*, 293, 27-31.
- (2000). "La presència dels dialectes territorials en l'obra de Pompeu Fabra". Dins GINEBRA, Jordi; MARTÍNEZ, Raül-David; PRADILLA, Miquel Àngel (ed.) (2000), 279-340.
- (2002) (coord.). *Guia d'usos lingüístics. I. Aspectes gramaticals*. València: Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana.
- FERRANDO, Antoni; GUIRAU, Alfons. (1983). "Particularitats fonètiques i anivellament geolingüístic a la comarca de Morella". *L'Espill*, 17/18, 209-230.
- FONT QUER, Pío (1990). *Plantas medicinales. El Dioscórides renovado*. Barcelona: Editorial Labor.
- FRAGO, Juan A. (1980). "Sobre el léxico aragonés. Datos para el estudio de su frontera con el catalán noroccidental a mediados del siglo xv". Dins Bruguera, J.; Massot i Muntaner, J. (ed.). *Actes del Cinquè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes (Andorra 1979)*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 405-440.
- FULLANA, Lluís (1908). "Ullada general sobre la Morfologia Catalana". *Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana*. Barcelona, 249-282.
- GALAN, Josep; MORET, Hèctor (1995). *Estudi descriptiu de la llengua de Fraga*. Calaceit: Institut d'Estudis del Baix Cinca i Ajuntament de Fraga.
- GANDIA, Rafael E. et al. (1987). *Fato. Vocabulari infantil i d'adults. Recull de les Terres de l'Ebre*. Barcelona: CIRIT.
- GARCIA, Xavier (2000). *Pelegrí de la Ribera d'Ebre 1969-1999*. Flix: Centre d'Estudis de la Ribera d'Ebre. Col·lecció Daliner - 2.
- GARCIA MEDALL, Joaquim; QUILES, Josep E. (1989). "Els noms d'un joc a la Comunitat Valenciana: el sambori". *Miscel·lània 89*. València: Generalitat Valenciana, 47-83.
- GARCÍA MOUTON, Pilar (1999). *Cómo hablan las mujeres*. Madrid: Arco Libros.
- GENERALITAT DE CATALUNYA (1937). *La divisió territorial de Catalunya*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.
- GIBERT, Jaume (1999-2000). "El parlar de la Granadella". Treball de curs de l'assignatura Dialectologia Catalana. Universitat Rovira i Virgili. Inèdit.
- GILI GAYA, Samuel (1932). "Estudi fonètic del parlar de Lleida", *Miscelánea filológica dedicada a don Antonio M. Alcover*. Palma de Mallorca, 241-255.
- (1943). *Curso superior de sintaxis española*. Mèxic: Minerva. A partir de l'edició de 1961 i posteriors, Barcelona: Ed. Vox Bibliograf. Cito per l'edició de 1961.
- GIMENO, Francisco (1990). *Dialectología y sociolingüística españolas*. Alacant: Universitat d'Alacant.
- GIMENO, Lluís (1982). *Precisions geolingüístiques sobre el tortosí*. Tesi de Llicenciatura. Universitat de Barcelona.
- (1984). "Les àrees lèxiques en els parlars de transició". *Miscel·lània de textos en homenatge a les Normes de Castelló*, 15-22.
- (1986). "El tortosí septentrional". Dins *Actes del Setè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 619-632.
- (1989). *Estudi lingüístic del tortosí meridional*. Tesi doctoral. Universitat de Barcelona.

- (1991). “El tortosí. Extensió i característiques dialectals”. *A sol post*. Alcoi: Ed. Marfil, 171-192.
- (1992). “Les àrees morfològiques en un parlar de transició: el present de subjuntiu en tortosí meridional”. *Estudis de Llengua i Literatura Catalanes/XXV. Miscel·lània Jordi Carbonell*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 233-263.
- (1994). *Estudi lingüístic dels parlars de les comarques del nord de Castelló*. Castelló de la Plana: Universitat Jaume I.
- GINEBRA, Jordi (2003). “Fraseologia, concurrències lèxiques i llengua estàndard”. Dins PRADILLA, Miquel Àngel (ed.) (2003d), 7-56.
- GINEBRA, Jordi; MARTÍNEZ, Raül-David; PRADILLA, Miquel Àngel (ed.) (2000). *La lingüística de Pompeu Fabra*, vol. I. Alacant: Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana / Universitat Rovira i Virgili.
- GINEBRA, Jordi; NAVARRO, Pere; PRADILLA, Miquel Àngel (1995). “En el límit. El Pont de Suert (l'Alta Ribagorça)”. *Trobada amb la ciència al Pallars i l'Alta Ribagorça*. Barcelona: CIRIT.
- GIRALT, José (2004). “Noms de la *libèl·lula* a l'Aragó catalanòfon”. *Estudis de llengua i literatura catalanes/XLVIII Miscel·lània Joan Veny*, 4, 121-145. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- GOMIS, Cels (1892). “Alguns noms topogràfics propis de Mequinenza, Fayó, Nonasp, Fabara y Maella, pobles que formen la frontera de la llengua catalana en la província de Saragossa”. *Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya*, any II, núm. 4, 59-60.
- Gran Enciclopèdia Catalana*. (1978). Barcelona: Enciclopèdia Catalana S.A., vol. 19 [Cito per la vuitena reimpressió de la segona edició, actualitzada, de juny de 2000].
- Gran geografia comarcal de Catalunya*. (1984). Barcelona: Enciclopèdia Catalana S.A.
vol. 11: El Priorat, la Ribera d'Ebre, Terra Alta i el Matarranya
- GRAU, Núria (2000). “El parlar de Móra d'Ebre”. Treball de curs de filologia catalana. Inèdit.
- GRIERA, Antoni (1918-1919). “La frontera del català occidental”. *BDC*, VI, 17-37; VII, 69-79.
- (1920). “El català occidental”. *BDC*, VIII, 35-39 i IX, 1-3.
- (1921a). *Contribució a una dialectologia catalana*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- (1921b). “El valencià”. *BDC*, XI, 4-32.
- (1923-1964). *Atlas lingüístic de Catalunya*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- (1929). “Algunes característiques lingüístiques del Maestrat”. *BSCC*, X, 270-280.
- (1930). “Litúrgia popular”. *BDC*, XVIII, 84.
- (1931). *Gramàtica històrica del català antic*. Barcelona. Trad. cast. *Gramática histórica catalana*. Sant Cugat del Vallès, 1965.
- (1935-1947). *Tresor de la Llengua, de les Tradicions i de la Cultura Popular de Catalunya*. 14 vol. Barcelona.
- (1960). *Atlas lingüístic d'Andorra*. Andorra.

- GUIRAU, Alfons (1979). "El fonema palatal africacat sonor /z/ en el valencià: camp de dispersió i al·lòfons". *Cuadernos de Filología*, II, 107-131.
- GULSOY, Joseph (1967). "Nuevos datos sobre el imperativo de segunda persona plural en catalán". *BSCC*, XLIII, 153-177.
- (1968). "L'origen dels parlars d'Énguera i de la Canal de Navarrés". *ER*, XII, 317-338.
- (1976). "El desenvolupament de les formes del subjuntiu present en català". Dins *Actes del Tercer Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes*. Oxford, 27-59. Reproduït a Gulsoy, J. (1993). *Estudis de gramàtica històrica*. València/Barcelona: Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana, Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- (1986). "La fragmentació dialectal del català". *Vuitè Congrés Internacional de la Llengua Catalana*, 425-440.
- (1989). "La -o de la 1a persona de l'indicatiu present en català". *Actes del Cinquè Col·loqui d'Estudis Catalans a Nord-Amèrica*, 43-68.
- (1993). *Estudis de gramàtica històrica*. València/Barcelona: Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana / Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- HURTADO, Víctor; Jesús Mestre; Toni Miserachs (1998). *Atlas d'història de Catalunya*. Edicions 62.
- INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. (1995). *Diccionari de la Llengua Catalana*. Barcelona, Palma de Mallorca, València: Edicions 3i 4, Enciclopèdia Catalana, Edicions 62, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Editorial Moll.
- (1999). *Aplicació al català dels principis de transcripció de l'Associació Fonètica Internacional*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- IZQUIERDO, Tere (2003a). "La labiodental fricativa sonora a Pauils (Baix Ebre): Aproximació a l'estudi d'una variable fonètica des de la sociolingüística de la variació". Dins PRADILLA, Miquel Àngel (ed.) (2003b), 201-218.
- (2003b). "Els xiquets i xiquetes de Tortosa diuen nen i nena". Dins MARTINES, Vicent (coord.). *Llengua, societat i ensenyament*, 2. Alacant: Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana, 347-362.
- JASSANS, Miquel S. (1988). *Toponímia de Rasquera*. Rasquera: Grup Cultural Rasquerà.
- JULIÀ, Joan (2002). "Els sons del català". Dins SOLÀ, Joan (dir.). *Gramàtica del català contemporani*, vol. I. Barcelona: Empúries, 37-87.
- (2003). *Diccionari de fonètica. Terminologia de les ciències fonètiques*. Barcelona: Edicions 62.
- LABOV, William (1966). *The social stratification of English in New York City*, Washington D.C., Center for Applied Linguistics. Reelaboració parcial d'alguns capítols dins *Sociolinguistic Patterns*, capítols 2, 3, 4 i 6, pàgs. 43-122 i 143-159.
- (1984). "Field methods used by the project on linguistic change and variation". Dins BAUGH, John; SHERZER, Joel (ed.): *Language in use: Readings in sociolinguistics*. Englewood Cliffs, NJ Prentice-Halle, 28-53.
- LAMUELA, Xavier (1984). "L'evolució dels sons representats per g, j, tg, tj en català". *Miscel·lània Sanchis Guarner*, I, 175-178. València: Universitat de València.

- LLEÓ, Concepció (1986). "Algunes solucions dialectals de l'anivellament morfològic verbal". *Setè Congrés Internacional de la Llengua Catalana*, 495-509.
- LLOP, Anna; MUR, Laura (2004). *Coques i corassons i altres llepolies de la Ribera d'Ebre i la Terra Alta*. Valls: Cossetània edicions.
- LLORET, M. Rosa et alii. (1997). *Anàlisi de la variació lingüística*. Barcelona: P.P.U.
- LÓPEZ MORALES, Humberto (1979). *Dialectología y sociolingüística*. Madrid: Playor.
- MALLAFRÈ, Joaquim (2003). "Estandardització i traducció". Dins PRADILLA, Miquel Àngel (2003d) (ed.), 57-88.
- MANENT, Albert (2003). *Llunari de noms i mots, qüestions d'onomàstica, dialectologia i despoblament del Camp de Tarragona*. Reus: Centre de Lectura.
- MANTECA ALONSO-CORTÉS, Àngel (1981). *Gramàtica del subjuntivo*. Madrid: Càtedra.
- MARTÍ, Joan (1970). *Contribució a l'estudi del dialecte occidental*. Tarragona: Diputació Provincial de Tarragona.
- (1986). "Dialectologia social. Estudi de les localitats de Marçà, la Torre de Fontaubella, Margalef de Montsant i Alió". Dins *Actes del Setè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 545-583.
- (1990). *Gramàtica històrica. Problemes i mètodes*. València: Universitat de València.
- MARTÍ, Joan et alii. (1985). *Coneguem els nostres parlars*. Barcelona: CIRIT.
- MARTINES, Josep (1999). "La proximitat lèxica entre el català i l'aragonès a propòsit de *bard*, *brull*, *caragina* i *xafardejar*". Dins NAGORE, Francho et al. (ed.), 249-277.
- (2000). "Sobre una altra construcció sintàctica catalana força controvertida (I): «En + infinitiu» temporal al País Valencià". Dins GINEBRA, Jordi; MARTÍNEZ, Raül-David; PRADILLA, Miquel Àngel (ed.) (2000), 127-164.
- MARTÍNEZ, Josep-Dionís (1990). "Valencianismes lèxics en la parla castellana del Port de Sagunt. Breu estudi poblacional i lingüístic". *Braçal. Revista del Centre d'Estudis del Camp de Morvedre*, 2, 43-60.
- MASCARÓ, Joan (1993³). *Morfologia*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana.
- MASCLANS, Francesc (1954). *Els noms vulgars de les plantes a les terres catalanes*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- MASSANELL, Mar (2002). "El mot valencià i nord-occidental *picaport*: aportació a la divisió català oriental / català occidental". Dins CASANOVA, Emili; MARTÍ, Joaquim; SARAGOSSÀ, Abelard (ed.) (2002), 375-402.
- (2003). "Manteniment i transformació de la flexió verbal regular en la varietat tortosina septentrional". Dins PRADILLA, Miquel Àngel (ed.) (2003b), 219-238.
- MASSIP, M. Àngels (1986). "Consideracions sobre el lèxic tortosí". *Actes del Setè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 633-645.
- (1989). *Aproximació descriptiva al parlar tortosí*. Tarragona: Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV.

- (1991). “El lèxic tortosí: història i present”. Tesi doctoral. Universitat de Barcelona. Inèdita.
- MENÉNDEZ PIDAL, Ramon (1908). “Sobre los límites del valenciano”. *Primer Congreso Internacional de la Lengua Catalana*. Barcelona, 340-344.
- (1944). *Manual de Gramática Histórica Española*. Madrid: Espasa-Calpe (7a edició).
- MESTRE, Francesc (1915). “Vocabulari català de Tortosa”. *BDC*, III, 80-114.
- MEYER-LÜBKE, Peter (1972). *Romanisches etymologisches Wörterbuch*. (REW). Heidelberg: Carl Winter-Universitätsverlag.
- MILLARDET, Georges (1977). *Linguistique et dialectologie romanes*. Gènova: Slatkine Reprints.
- MINGUELLA, Cecília (1965). “Contribución al habla de Borjas Blancas”. Tesi de llicenciatura. Universitat de Barcelona. Inèdita.
- MOLL, Francesc de Borja (1952). *Gramática Histórica Catalana*. Madrid: Ed. Gredos. Edició traduïda (1991) *Gramàtica Històrica Catalana*. València: Universitat de València. [Cito des d'aquí].
- MONTOYA, Brauli (1986a). *Variació i desplaçament de llengües a Elda i a Oriola durant l'edat moderna*. Alacant: Institut d'Estudis “Juan Gil-Albert”.
- (1986b). “Al voltant de la substitució i el canvi lingüístics”. Els casos d'Elx i Alacant durant la segona meitat del segle XIX”. Dins *TSC*, 113-125.
- (1993). *Variabilitat i prestigi en el català de Valls i l'Alt Camp*. Valls: Institut d'Estudis Vallencs.
- (1995). “L'observació del canvi fonològic en el català balear”. Dins TURELL, M. Teresa (ed.). *La sociolingüística de la variació*. Barcelona: PPU, 165-220.
- (2000). *Els alacantins catalanoparlants: una generació interrompuda*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- MONTSERRAT, Mònica (2003). “El tortosí en els mitjans de comunicació”. Dins PRADILLA, Miquel Àngel (ed.) (2003b), 535-540.
- MORAN, Josep (1998). “Variació històrica. El temps en la variació lingüística”. *Caplletra*, 25, 101-108.
- MORET, Hèctor (1994). *Sobre la llengua de Mequinensa*. Fraga: Institut d'Estudis del Baix Cinca.
- MORET, Hèctor; SASOT, Màrio (1996). *Aproximació descriptiva a la llengua de Saidí*. Fraga: Institut d'Estudis del Baix Cinca / Instituto de Estudios Altoaragoneses.
- NAGORE, Francho (1989). *Gramática de la lengua aragonesa*. Saragossa: Mira Ed. 5a edició.
- NAGORE, Francho et al. (ed.) (1999). *Estudis y rechiras arredol d'a luenga aragonesa y a suya literatura. Autas d'a I Trobada*. Huesca: Instituto d'Estudios Altoaragoneses / Consell d'a Fabla Aragonesa.
- (2001). *Estudios y rechiras arredol d'a luenga aragonesa y a suya literatura. Autas d'a II Trobada (Uesca, 18-20 de noviembre de 1999)*. Huesca: Instituto d'Estudios Altoaragoneses / Consell d'a Fabla Aragonesa.
- NAVARRO, Pere (1986). “De gramàtica històrica catalana: estudi morfo-fonològic de l'article definit en el *Tirant lo Blanc*”, *Universitas Tarraconensis*, X. Tarragona: Facultat de Filosofia i Lletres, Departament de Filologia, 149-161.

- (1992). *El parlar de la Fatarella*. Calaceit: Centre d'Estudis de la Terra Alta.
- (1996). *Els parlars de la Terra Alta*. 2 vols. Tarragona: Diputació de Tarragona. Tesi doctoral.
- (1999). “Els parlars de transició entre els català occidental i l'oriental”. *Caplletra*, 26, 91-106.
- (2000a). *Aproximació geolingüística als parlars del Priorat*. Albarca: Migdia Serveis Culturals.
- (2000b). *Aproximació geolingüística als parlars de la Ribera d'Ebre*. Flix: Centre d'Estudis de la Ribera d'Ebre.
- (2001). “Aragonesismes en el català de la Terra Alta”. Dins NAGORE, Francho et al. (2001).
- (2003). “Processos d'estandardització en les llengües romàniques minoritzades: asturià, aragonès, francoprovençal i sard”. Dins PRADILLA, Miquel Àngel (ed.) (2003d), 89-134.
- (2004). *Aproximació descriptiva als parlars del Matarranya*. Calaceit: Associació Cultural del Matarranya. En premsa.
- NAVARRO, Pere; Miquel Àngel Pradilla (1999). “Qüestions geolingüístiques i sociolingüístiques a l'entorn del tortosí”. *Societat d'Onomàstica. Butlletí interior. XXIII Col·loqui general de la Societat d'Onomàstica. Ulldecona, 25 i 26-X-1997*, 61-76.
- ORTEGA, Pasqual (2003). *La repoblació de la Ribera d'Ebre (Catalunya) després de l'expulsió dels moriscos*. Tarragona: Arola editors.
- PALMADA, Blanca (1991). “La reducció de *e*- en occidental: les raons del sistema i la interferència”. Dins ALEMANY, Rafael et al. (ed.). *Actes del Novè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes, Alacant-Elx, 9-14 de setembre de 1991*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 111-120.
- PAR, Anfós (1930). “La desinència -o de l'indicatiu present”. *AORLL*, III, 169-176.
- PAYRATÓ, Lluís (1988). *Català col·loquial. Aspectes de l'ús corrent de la llengua catalana*. València: Universitat de València.
- PEREA, M. Pilar (2001). *Compleció i ordenació de «La flexió verbal en els dialectes catalans» d'A. M. Alcover i F. de B. Moll*. Palma: Govern de les Illes Balears, Departament d'Educació. Versió en CD-ROM.
- (2001). *Els dietaris de les eixides filològiques de Mossèn Alcover*. Manacor : Patronat de l'Escola Municipal de Mallorca.
- PEREA, M. Pilar; VIAPLANA, Joaquim (ed.) (2003). *Textos orals dialectals del català sincronitzats: una selecció*. Barcelona: PPU.
- PÉREZ SALDANYA, Manuel (1988). *Els sistemes modals d'indicatiu i de subjuntiu*. Barcelona: Institut de Filologia Valenciana i Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- (1998). *Del llatí al català. Morfosintaxi verbal històrica*. València: Universitat de València.
- PIJUAN, Dolors (1982). “Un nou qüestionari”. *Butlletí de Dialectologia Nord-occidental*. Fondarella: Edicions del Butlletí, I, 73-76.
- PLAZA, Carme (1996). *La parla de la Conca de Barberà*. Tarragona: Institut d'Estudis Tarraconenses “Ramon Berenguer IV”.
- PONS, Lúdia (1992). “La dialectologia, els dialectes i els parlants”. *Escola Catalana*, 293, 6-7.

- PONS, Lúdia; VENY, Joan (1998). *Atlas lingüístic del domini català. Etnotextos del català oriental*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- (2001). *Atlas lingüístic del domini català. Introducció; 1. El cos humà. Malalties*. vol. I. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- (2003). *Atlas lingüístic del domini català. 2. El vestit; 3. La casa. Ocupacions domèstiques*, vol. II. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- POP, Sever (s.d.). *La dialectologie. Aperçu historique et méthodes d'enquêtes linguistiques*, 2 vol. Louvain.
- PORREDON, Romi (1992). *De Llevant fins a Ponent. Els parlars catalans*. Barcelona: Ed. de la Magrana, S.A.
- PRADILLA, Miquel Àngel (1993). "Variació i canvi lingüístic en curs al català de transició nord-occidental/valencià". Tesi de Doctorat. Universitat Rovira i Virgili. Inèdita.
- (1995). "El desafricament prepalatal intervocàlic al català de transició nord-occidental/valencià". Dins M. Teresa Turell (ed.). *La sociolingüística de la variació*. Barcelona: P.P.U., 53-116.
- (1998). "La sociolingüística de la variació". Dins Pradilla (ed.) (1998), 15-44.
- (1998a) (ed.). *Ecosistema comunicatiu. Llengua i variació*. Benicarló: Edicions Alambor
- (1998b). "L'entrevista en la sociolingüística de la variació". Dins ALTURO, Núria et al. (1998), 207-238.
- (1999) (ed.). *La llengua catalana al tombant del mil·leni*. Barcelona: Empúries.
- (2001a). "La sociolingüística de la variació: aproximació metodològica (I)", *NovesSL. Revista de sociolingüística*. <http://www6.gencat.net/llengcat/noves/index.htm>
- (2001b) (ed.). *Societat, llengua i norma. A l'entorn de la normativització de la llengua catalana*. Benicarló: Ed. Alambor.
- (2002). "La planificació del corpus i l'establiment de límits dialectals: el continuïum tortosí-valencià". Dins CASANOVA, Emili; MARTÍ, Joaquim; SARAGOSSÀ, Abelard (ed.) (2002), 497-507.
- (2003a). "Les representacions del variacionisme en l'àmbit de la llengua catalana. Transferències i transaccions". *Noves SL. Revista de sociolingüística*. Tardor 2003. <http://cultura.gencat.net/llengcat/noves>
- (2003b). (ed.) *Llengua i literatura a les comarques de la diòcesi de Tortosa*. Benicarló: Onada edicions. Col. La Barcel·la, 1.
- (2003c). "Un model de llengua formal per als usuaris de la varietat tortosina. Reflexions a propòsit del manual Cruïlla-Aïnes". Dins DOMINGO, Anna (2003), 559-563.
- (2003d) (ed.). *Identitat lingüística i estandardització*. Valls: Cossetània edicions.
- PRADILLA, Miquel Àngel; PRIETO, Pilar (2003). "Les inflexions finals en l'entonació del tortosí". Dins Miquel Àngel Pradilla (ed.) (2003b), 275-286.
- PUBILL, Biel (2000). "La xarranca". *Malpàs*, 27. Ascó: Ajuntament d'Ascó.
- PUEYO, Miquel (1976). "L'estructura fonològica del vocalisme lleidatà". Treball inèdit.

- (1980). “Vikings i pagesos: una batussa continuada. Assaig per a un estudi de les relacions interdialectals en català”. *TSC*, 3, 83-102.
- (1982). “Dues propostes occidentals, en l’aniversari del DGLC”. *BDNO*, I: 19-21.
- PUJADAS, Roser (2003). “Artur Bladé i Desumvila. Benissanet des de l’exili”. Dins PRADILLA, Miquel Àngel (ed.) (2003b), 287-298.
- QUINTANA, Artur (1976). “El lèxic de la Codonyera”. *Quart Congrés Internacional de la Llengua Catalana*, 223-233.
- (1987a). “Els parlars del Baix Matarranya”. *Estudis de llengua i literatura catalanes, XIV. Miscel·lània Antoni M. Badia i Margarit 6*. Barcelona: Publicacions de l’Abadia de Montserrat, p.155-187.
- (1987b). “El parlar de la Codonyera. Resultats d’unes enquestes”. *ER*, XVII, 1-253.
- (1989). *El català a l’Aragó*. Barcelona: Curial edicions.
- RAFEL, Joaquim (1976). “Áreas léxicas en una encrucijada lingüística”. *RFE*, LVII, 231-275.
- (1977). “Consideraciones lexico-semánticas a partir de una investigación espacial exhaustiva (Bajo Aragón Meridional de habla catalana)”. *REL*, VII, 137-170.
- (1981). *La lengua catalana fronteriza en el Bajo Aragón Meridional. Estudio fonológico*. Barcelona: Universitat de Barcelona.
- RAMOS, Joan Ramon (1992). *Introducció a la sintaxi. Anàlisi categorial i funcional de l’oració simple*. València: Tàndem.
- RASICO, Philip D. (1982). *Estudis sobre la fonologia del català preliterari*. Barcelona: Curial edicions i Publicacions de l’Abadia de Montserrat.
- (1986). “Consideracions fonològiques sobre el parlar de l’Alt Urgell a l’Edat Mitjana”. *Setè Congrés Internacional de la Llengua Catalana*, 441-465.
- (1987). “Dues qüestions de fonètica diacrònica catalana”. *Llengua & Literatura*, 2, 7-17.
- (1993). *Estudis i documentació de lingüística històrica catalana*. Barcelona: Curial edicions.
- RECASENS, Daniel (1985). *Estudi lingüístic sobre la parla del Camp de Tarragona*. Barcelona: Curial i Publicacions de l’Abadia de Montserrat.
- (1986). “Temes de variació dialectal del català”. Dins *Actes del Setè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes*. Barcelona: Publicacions de l’Abadia de Montserrat, 523-544.
- (1990-1991). “Tendències fonètiques i classificació dialectal al domini lingüístic català”. *Llengua & Literatura*, 4. Barcelona: Institut d’Estudis Catalans, 277-310.
- (1990). *Temes de fonètica i lingüística del català*. Tarragona: Diputació de Tarragona.
- (1991). *Fonètica descriptiva del català*. Barcelona: Institut d’Estudis Catalans.
- (1992). “Trets dialectals imperceptibles”. *Escola Catalana*, 293, 14-18.
- REÑÉ, Josep (1982). “Cinc estudis sobre lèxic nord-occidental”, *Butlletí de Dialectologia Nord-occidental*. Fondarella: Edicions del Butlletí, II: 67-69.
- (1982). “Nou qüestionari”. *Butlletí de Dialectologia Nord-occidental*. Fondarella: Edicions del Butlletí, II: 93-97.

- (1995). *Els noms del murices, la libèl·lula, el talla-robes a la comarca de les Garrigues*. Fondarella: Edicions Palestra.
- (1996a). *Els noms de la libèl·lula i altres mots propis de la comarca del Segrià*. Fondarella: Edicions Palestra.
- (1996b). *Els noms del muricec i altres paraules pròpies de la comarca del Pla d'Urgell*. Fondarella: Edicions Palestra.
- (1997a). *Els noms del caragol i altres paraules pròpies de la comarca de la Ribera d'Ebre*. Fondarella: Edicions Palestra.
- (1997b). *Els noms del muricec o rat-penat i altres paraules pròpies de la comarca de l'Urgell*. Fondarella: Edicions Palestra. ([2000] 2a ed. corregida i augmentada)
- (1997c). *Els noms de les aus nocturnes i altres paraules pròpies de la comarca de la Terra Alta*. Fondarella: Edicions Palestra.
- (1998a). *Els noms de la mifa i altres paraules pròpies de la comarca del Baix Ebre*. Fondarella: Edicions Palestra.
- (1998b). *Els noms de l'ortiga i altres paraules pròpies de la comarca del Priorat*. Fondarella: Edicions Palestra.
- (1998c). *Els noms del tronc de Nadal i altres paraules pròpies de la comarca de la Noguera*. Fondarella: Edicions Palestra.
- (1999a). *Els noms de la paloma i altres paraules pròpies de la comarca de l'Alta Ribagorça*. Fondarella: Edicions Palestra.
- (1999b). *Els noms del dragó i altres paraules pròpies de la comarca de la Conca de Barberà*. Fondarella: Edicions Palestra.
- (1999c). *Els noms del lluert i altres paraules pròpies de la comarca del Baix Camp*. Fondarella: Edicions Palestra.
- (1999d). *Els noms del muricec i altres paraules pròpies de la comarca de la Segarra*. Fondarella: Edicions Palestra.
- (1999e). *Els noms del collader i altre paraules pròpies de la comarca de l'Alt Urgell*. Fondarella: Edicions Palestra.
- (2000a). *Els noms dels ocells nocturns i altres paraules pròpies de la comarca del Ripollès*. Fondarella: Edicions Palestra.
- (2000b). *Els noms de la libèl·lula i altres paraules pròpies de la comarca de l'Alt Camp*. Fondarella: Edicions Palestra.
- (2000c). *Els noms del llargandaix i altres paraules pròpies de la comarca del Tarragonès*. Fondarella: Edicions Palestra.
- (2000d). *La influència de la lluna en l'agricultura i altres característiques de la cultura del Matarranya i del Mesquí*. Fondarella: Edicions Palestra.
- (2000e). *Els noms de les eines agrícoles i altres paraules pròpies de la comarca de la Baixa Cerdanya*. Fondarella: Edicions Palestra.

- (2000f). *Els noms del muricec i altres paraules pròpies de les comarques del Pallars Jussà i del Pallars Sobirà*. Fondarella: Edicions Palestra.
 - (2000g). *Els noms de la libèl·lula i altres paraules pròpies de la comarca de la Llitera*. Fondarella: Edicions Palestra.
 - (2003a). *Estudis de dialectologia catalana*, núm. 0. Fondarella: Edicions Palestra.
 - (2003b). *Estudis de dialectologia catalana*, núm. 1, dedicat a la comarca dels Ports. Fondarella: Edicions Palestra.
- RIERA, Manel (1992). *La llengua catalana a Andorra*. Barcelona: Institut d'Estudis Andorrans.
- RIGAU, Gemma (1989). "Per què els lingüistes necessiten una teoria del llenguatge?". *Revista de Catalunya*, 34 (octubre 1989), 11-24.
- (1994). "Catalan presentational sentences and the properties of Agr nodes". Dins CINQUE, Guglielmo et al. *Paths towards universal grammar: studies in honor of Richard S. Kayne*, 343-359.
 - (1997). "Sintaxi i variació dialectal: les construccions locatives". Dins LLORET, M.R. et al. *Anàlisi de la variació lingüística*. Barcelona: PPU, 179-201.
 - (1998a). "La variació sintàctica: uniformitat en la diversitat", *Caplletra*, 25, 63-82.
 - (1998b). "On Temporal and Causal Infinitive Constructions in Catalan Dialects". *Catalan Working Papers in Linguistics*. Barcelona: UAB, Servei de Publicacions, 41-58.
 - (1999). "Del lèxic a la sintaxi: estructura i funcionament del verb *caldre*", dins CABRÉ, T. (ed.) *Lèxic, corpus i diccionaris*. Barcelona: IULA.
- ROMERO, Silvia (1996). "L'article etimològic en àmbits d'ús oral informal". Dins AGUSTÍ, Alfred (ed.) (1996), 165-173.
- SALAS, Eduard (1992-1993). "Algunes puntualitzacions geolingüístiques sobre el valencià septentrional a les comarques de l'Alcalatén i la Plana Baixa". *Estudis Castellonencs*. Castelló: Diputació de Castelló, 533-548.
- SANCHIS GUARNER, Manuel (1936). "Extensión y vitalidad del dialecto valenciano «apitxat»". *RFE*, XXIII, 45-62.
- (1950). *Gramàtica valenciana*. València: Ed. Torre. Reeditada el 1993 per Alta Fulla.
 - (1956). "Los nombres del murciélagu en el dominio catalán". *RFE*, XL, 91-125.
 - (1961). "El tortosí com a enllaç dels parlars valencians i els del Principat". *La Zuda*, 2a època, 850-852.
 - (1967). *La llengua dels valencians*. València: Garbí.
 - (1973). "La frontera lingüística en las provincias de Alicante y Murcia". *Cuadernos de Geografía de la Universidad de Valencia*, 13: 15-29. Trad. cat. dins *Obra completa*, 1. *Per a una caracterització valenciana*. València, 1976, 183-211.
- SAROÏHANDY, J. (1906). "Les limites du valencien". *Butlletín Hispanique*, 297-308.
- SATORRA, Jordi (2000). "Notes de dialectologia garriguenca". *Actes de la segona trobada d'Estudiosos de les Garrigues*. Tarrés: Ajuntament de Tarrés, 201-208.

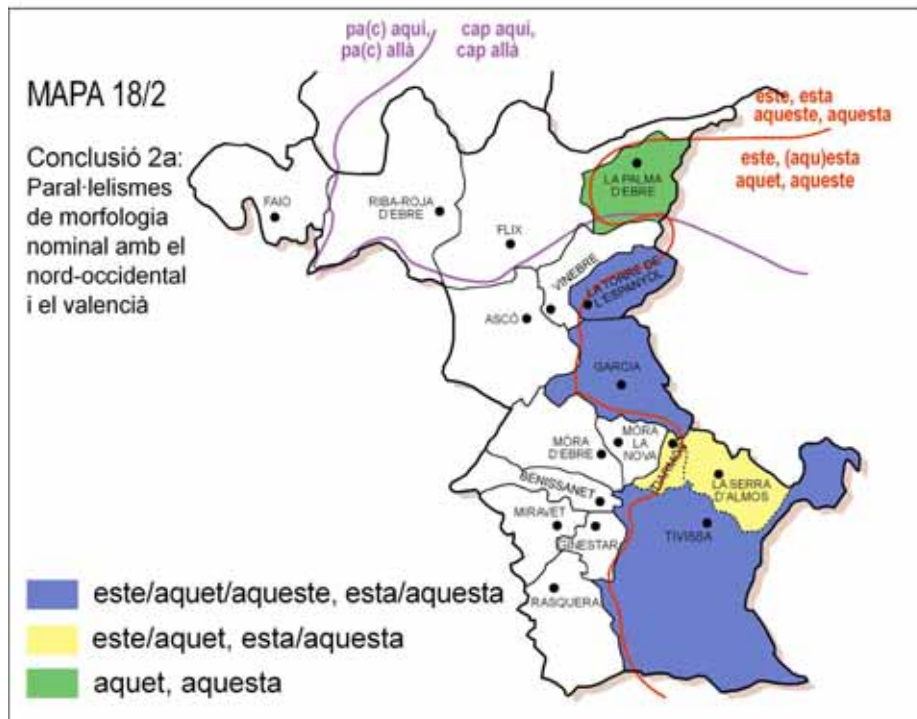
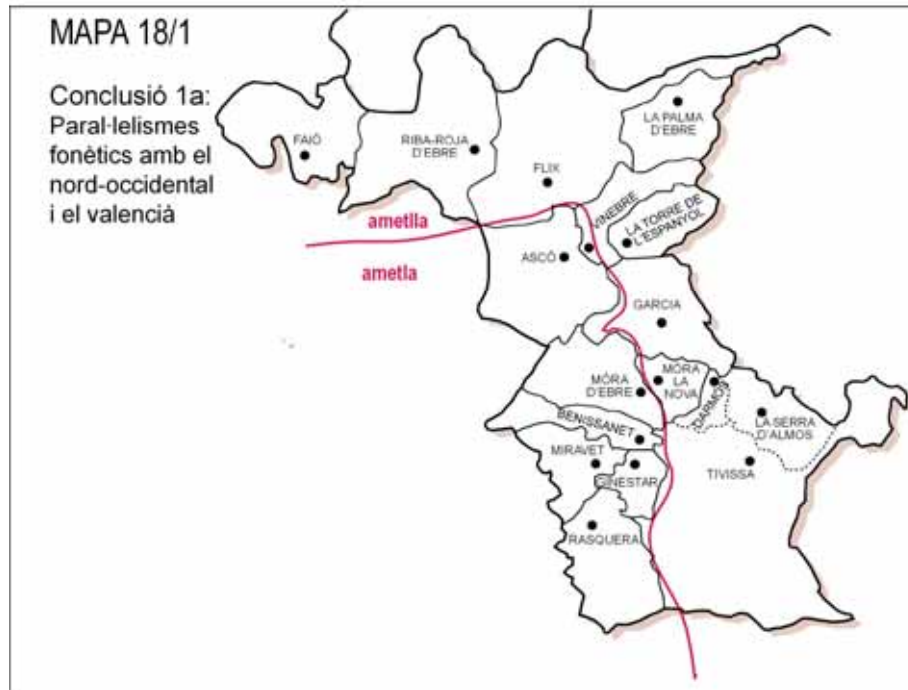
- (2001). “El parlar del Vilosell (les Garrigues)”. Tesi de llicenciatura. Universitat de Lleida. Inèdita.
 - (2003a). “Trets morfològics tortosins a la zona sud-oriental de les Garrigues històriques”. Dins PRADILLA, Miquel Àngel (ed.) (2003b), 315-328.
 - (2003b). “División eclesiástica y división dialectal. El caso de la comarca de las Garrigues i l'Urgell”. Dins MUÑOZ, M. Dolores; RODRÍGUEZ-PIÑERO, Ana Isabel; FERNÁNDEZ, Gérard; BENÍTEZ, Victoria (ed.). *IV Congreso de Lingüística General: celebrado en la Universidad de Cádiz del 3 al 6 de abril de 2000*, vol. IV. Cádiz: Universidad de Cádiz, 2353-2360.
- SEGURA, Joan Carles (1996). *Estudi lingüístic del parlar d'Alacant*. Alacant: Institut de Cultura “Juan Gil-Albert”.
- (1998). *El parlar d'Elx a estudi: aproximació a una descripció*. Elx: Ajuntament d'Elx.
 - (2000). “Els verbs del tipus *naixtre* al Baix Vinalopó”. *Caplletra*, 26, 196-218.
 - (2002). “Diversitat dialectal i estandardització en el valencià meridional: èxit o fracàs dels models lingüístics a l'escola”. Dins CASANOVA, Emili; MARTÍ, Joaquim; SARAGOSSA, Abelard (ed.) (2002), 581-594.
 - (2003a). *Una cruïlla lingüística. Caracterització del parlar del Baix Vinalopó*. Alacant: Universitat d'Alacant, Departament de Filologia Catalana. (1a part de la tesi doctoral “Variació dialectal i estandardització al Baix Vinalopó”. Universitat d'Alacant, 2001).
 - (2003b). “Els intercanvis de *a* i *e* pretòniques en català occidental. Una proposta de l'estàndard oral occidental”. Dins PRADILLA, Miquel Àngel (ed.) (2003), 329-350.
- SERRANO, Josep (2000). *Senyoriu i municipi a la Catalunya Nova (segles XII-XIX)*. Barcelona: Pagès editors. 2 vol.
- SISTAC, Ramon (1984a). “La llengua catalana i el dialecte pallarès”. *Lo Raier*, 20. Tremp.
- (1984b). “Orígens del català occidental”. *Lo Raier*, 22. Tremp.
 - (1990). “Els parlars de Ponent”, *Ilerda. Humanitats*, XLVIII, 191-195. Lleida: Institut d'Estudis Ilerdencs.
 - (1985). “Prospeccions dialectals en una frontera lingüística: el ribagorçà a la línia Fonts-Peralta de la Sal”. *BDNO*, 4, 5-17.
 - (1992). “El factor d'intensitat en català nord-occidental”, *Escola catalana*, 293, 8-9.
 - (1993). *El ribagorçà a l'Alta Llitera. Els parlars de la vall de la Sosa de Peralta*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. Tesi doctoral.
 - (1998). *El català d'Àneu. Reflexions a l'entorn dels dialectes contemporanis*. Esterri d'Àneu: Consell Cultural de les Valls d'Àneu. Petits Quaderns del Consell I.
- SOLÀ, Joan (1973). *Estudis de sintaxi catalana*. Barcelona: Edicions 62.
- (1982). “Qüestions sintàctiques pendents en la normativa actual”, *Actes del Sisè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 153-194.
 - (1990). *Lingüística i normativa*. Barcelona: Empúries.
 - (1994). *Sintaxi normativa: estat de la qüestió*. Barcelona: Empúries.

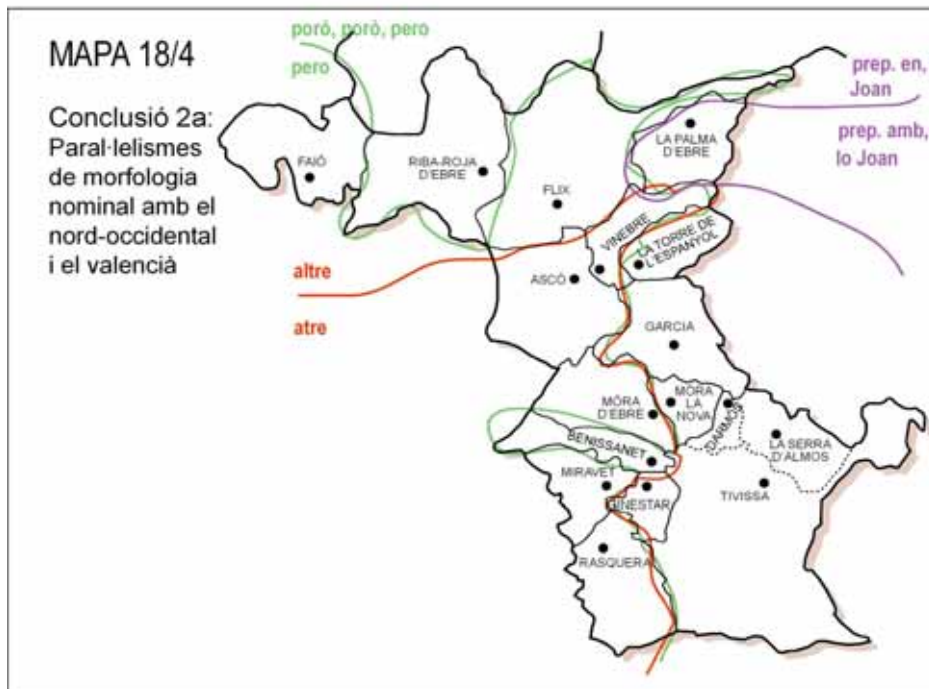
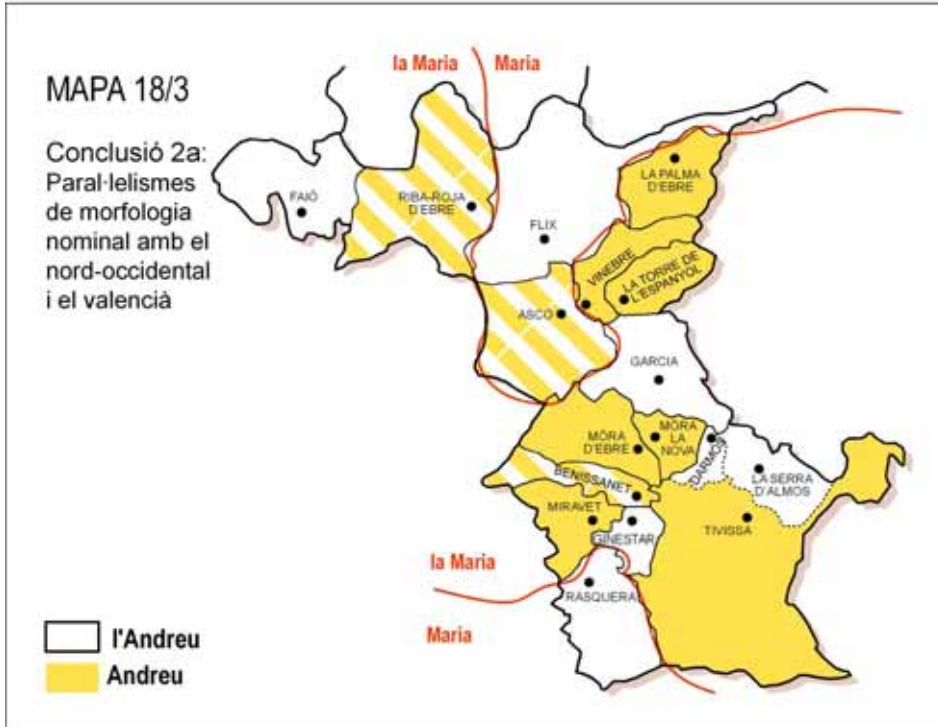
- (2002) (dir.). *Gramàtica del català contemporani*, 3 vol. Barcelona: Empúries
- SOLANS, Esperança (1990). “Introducció a la morfosintaxi de la parla nord-occidental (Lleida)”, *Ilerda. Humanitats*, XLVIII, 209-215. Lleida: Institut d’Estudis Ilerdencs.
- (1996). *Estudi fonètic de la parla de Lleida*. Lleida: Institut d’Estudis Ilerdencs.
- SOLÉ LLOP, Francisco Carlos (1984). *Fayón: imágenes y palabras*. Caspe: Grupo Cultural Caspolino.
- TURELL, M. Teresa (ed.) (1995). *La sociolingüística de la variació*. Barcelona: PPU.
- TURULL, Albert (1990). “Notes sobre el lleidatà”, *Ilerda. Humanitats*. Lleida: Institut d’Estudis Ilerdencs, XLVIII, 201-206.
- VALLVERDÚ, Josep (1976). “Un ús d’imperatiu futur en terres de Lleida”. *Butlletí Interior dels Seminaris de la DEC*, 133-134.
- VEGA, Carles (1993). “El parlar de la Ribera d’Ebre dins el domini lingüístic català”, *Miscel·lània del Centre d’Estudis de la Ribera d’Ebre*, 9, 79-90. Flix: Centre d’Estudis de la Ribera d’Ebre.
- VEGA, Carles et alii. (1990). *La parla de la Ribera d’Ebre. Aspectes morfològics: la pronominalització àtona*. Flix: Centre d’Estudis de la Ribera d’Ebre.
- VENY, Joan (1958-1960). “Paralelismos léxicos en los dialectos catalanes”, *RFE*, XLII, 91-149; XLIII, 117-202.
- (1978a). *Estudis de geolingüística catalana*. Barcelona: Edicions 62.
- (1978b). *Els parlars*. Barcelona: Dopesa.
- (1979). “Dialectalismes em els poetes lleidatans”. *Homenatge a Samuel Gili Gaya (in memoriam)*. Barcelona: Biblograf, 193-200. Reproduït a VENY, Joan (1993). *Dialectologia filològica*. Barcelona: Curial Edicions Catalanes i Publicacions de l’Abadia de Montserrat, 251-259.
- (1982). *Els parlars catalans*. Palma de Mallorca: Editorial Moll. [Cito per les edicions de 1991¹⁰ i 1998¹²].
- (1984). “Dialecte i llengua”. *Els Marges*, 30. Barcelona.
- (1986a). *Introducció a la dialectologia catalana*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana.
- (1986b). “La dialectologia catalana: realitats i perspectives”. *Setè Congrés Internacional de la Llengua Catalana*, 383-423.
- (1988). “Noves dades sobre la partió català occidental - català oriental”, *Actes del Cinquè Col·loqui d’Estudis Catalans a Nord-Amèrica (Tampa-St- Auhustine, 1987)*. Barcelona: Publicacions de l’Abadia de Montserrat, 11-40.
- (1991). *Mots d’ahir i mots d’avui*. Barcelona: Empúries.
- (1996). *Onomàstica i dialectologia*. Barcelona: Publicacions de l’Abadia de Montserrat.
- (1998). “La geolingüística catalana ahir i avui”, *Caplletra*, 25, 109-134.
- (1999a). *Aproximació al dialecte eivissenc*. Palma: Editorial Moll.
- (1999b). “Leuconímia i cultura popular”. *Caplletra 26. Revista internacional de filologia*, 27-38.
- (2001). *Llengua i entorn natural*. Barcelona: Edicions 62.

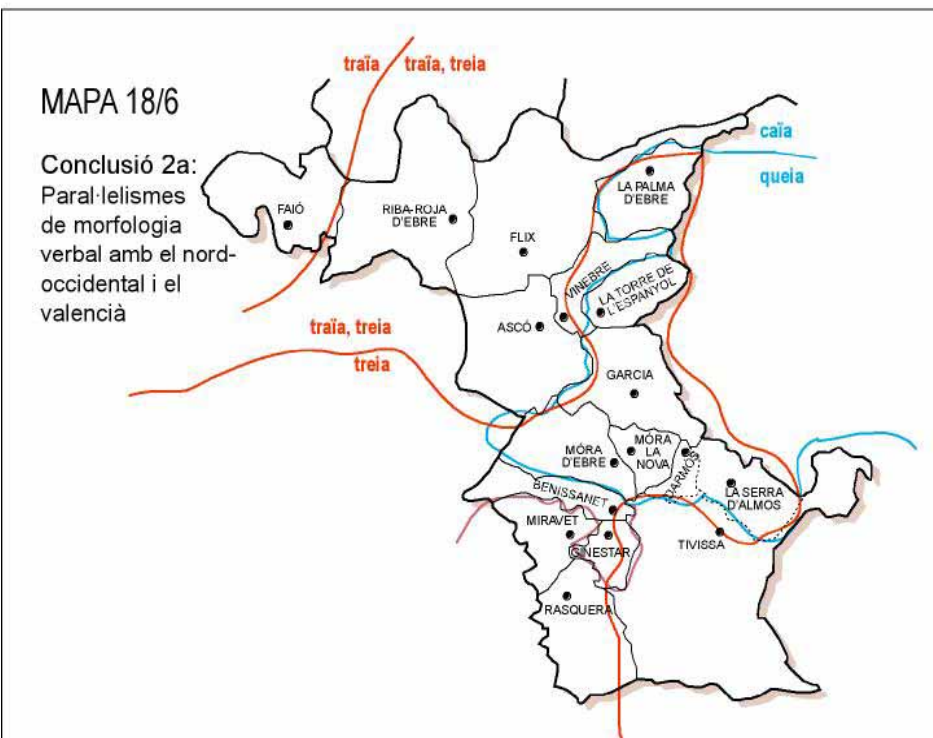
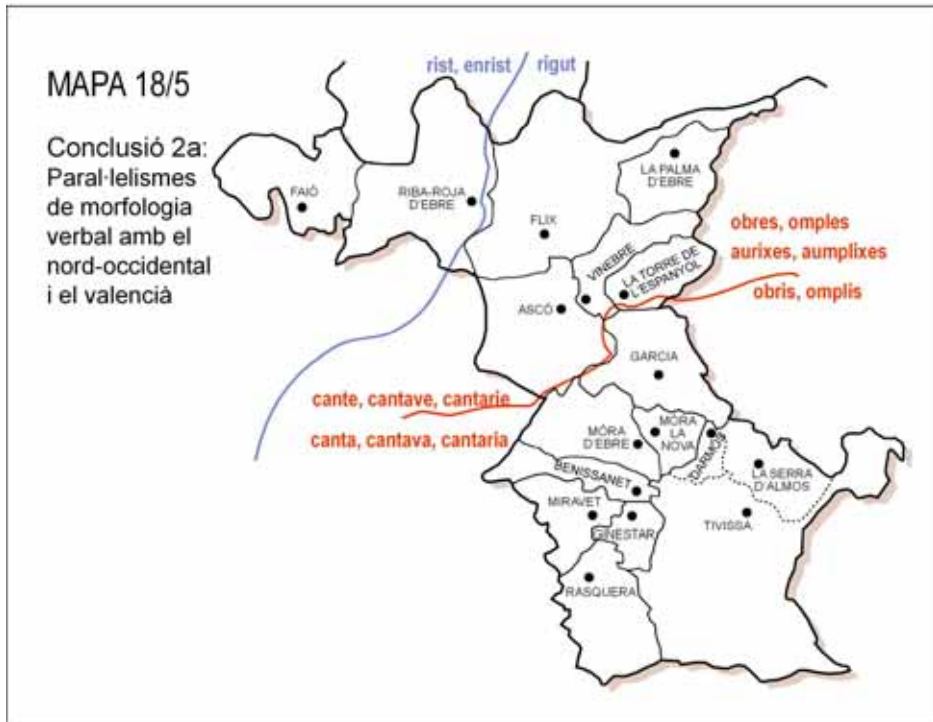
- (2002). “El valencià en l’*Atles lingüístic del domini català*”. Dins CASANOVA, Emili; MARTÍ, Joaquim; SARAGOSSÀ, Abelard (ed.) (2002), 641-657.
- (2003). “Qüestions geolingüístiques a l’entorn de la varietat tortosina”. Dins PRADILLA, Miquel Àngel (ed.) (2003b), 351-380.
- VIANA, Amadeu (1990-1991). “Dominis opacs i oracions adjuntes”. *Llengua & Literatura*, 4. Barcelona: IEC i Curial Edicions Catalanes.
- VIAPLANA, Joaquim (1985). “En relació a la distinció oriental-occidental. Notes crítiques sobre el mapa dialectal català”. *Miscel·lània Antoni M. Badia i Margarit*, 2, 27-36. Barcelona: Publicacions de l’Abadia de Montserrat.
- (1986). “Morfologia flexiva i flexió verbal catalana”. *Llengua & Literatura*, 1, 385-403.
- (1996). *Dialectologia*. València: Universitat de València.
- (1999). *Entre la dialectologia i la lingüística*. Barcelona: Publicacions de l’Abadia de Montserrat.
- VIDALLER, Rafael (1989). *Dizionario sobre espeziez animals y bexetals en o bocabulario altoaragonés*. Huesca: Diputació de Huesca. Col·lecció “Cosas nuestras”.
- VILÀ, Núria (1991). *Estudi del vocabulari de les eines agrícoles a la comarca del Baix Camp*. Barcelona: Institut d’Estudis Catalans.
- WEINREICH, Uriel (1959). “Is a structural dialectology possible?”. *Word*, 10, 388-400.

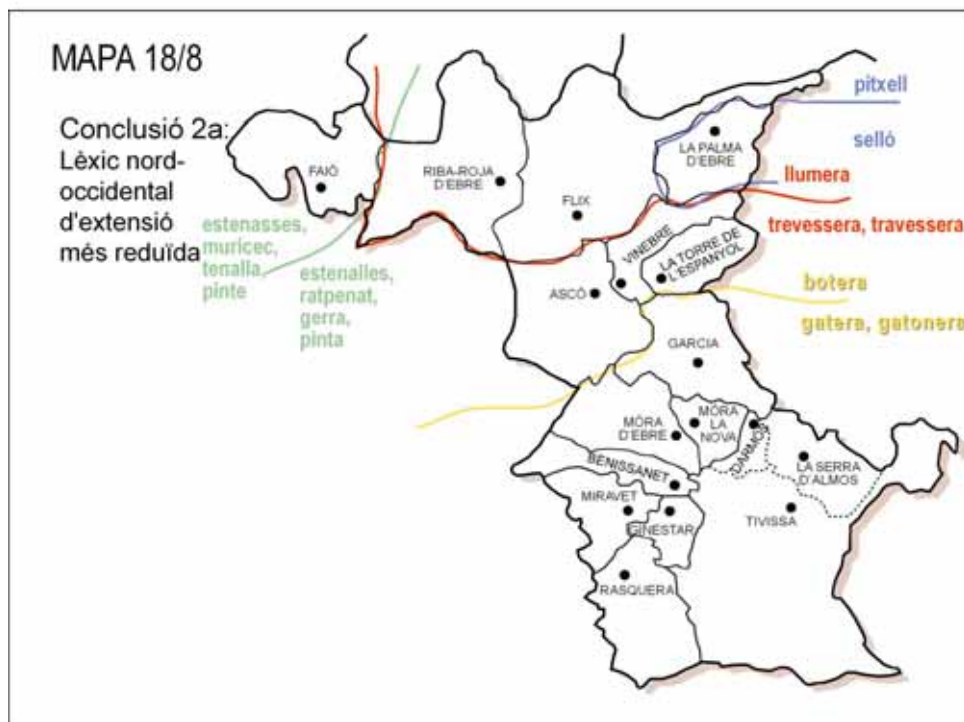
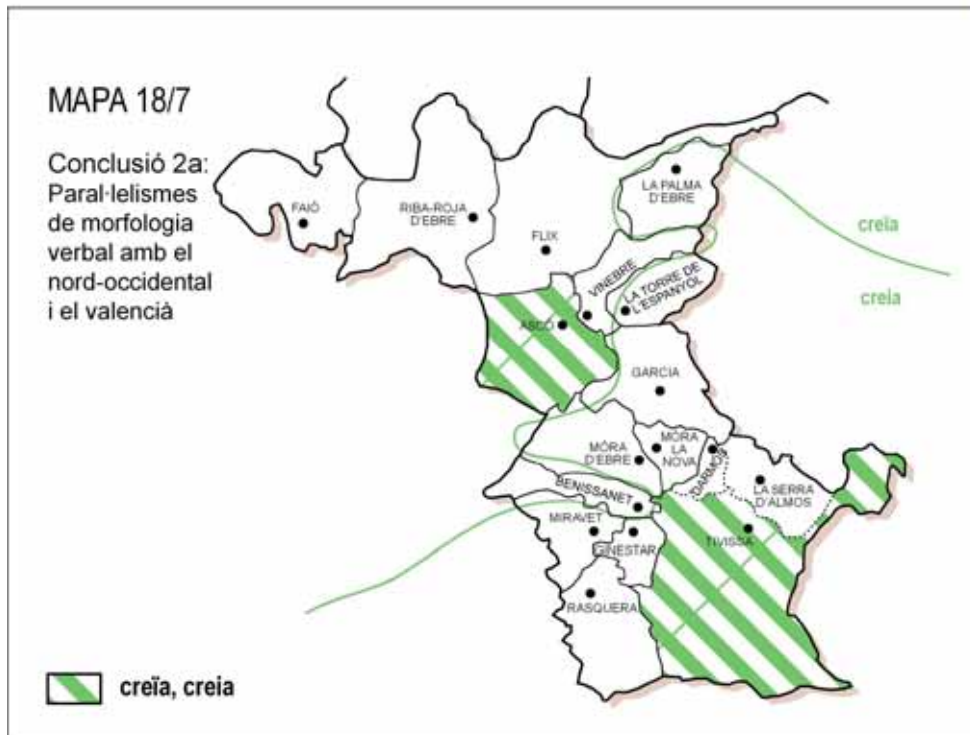
ANNEX 1

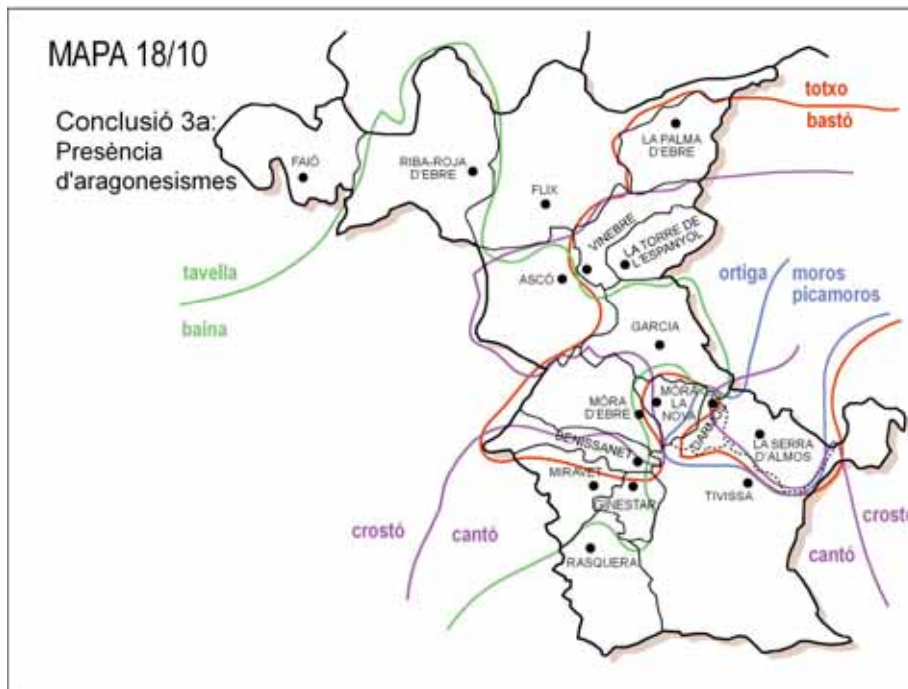
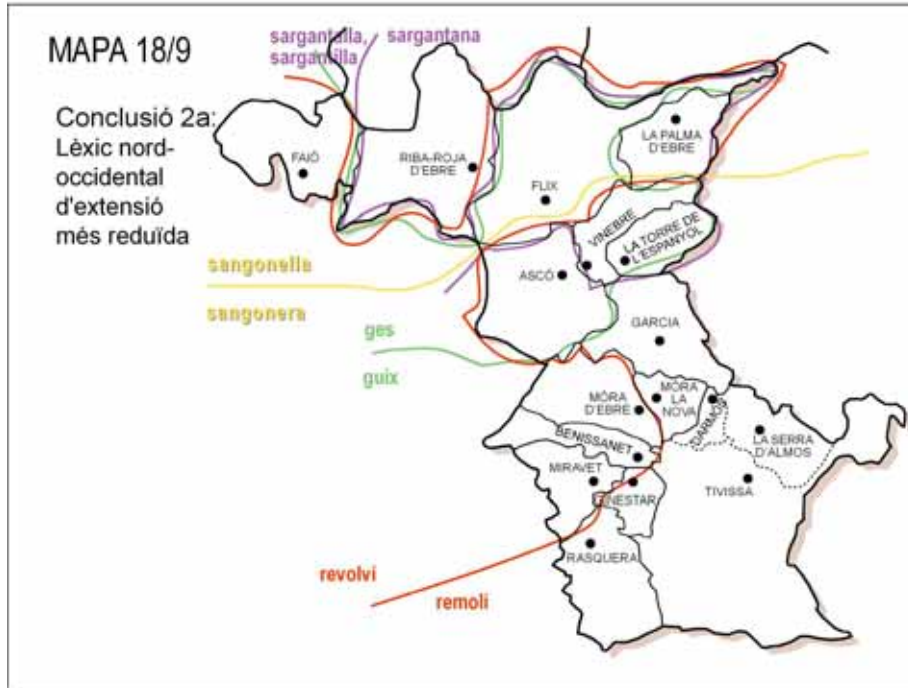
MAPES DE CONCLUSIONS

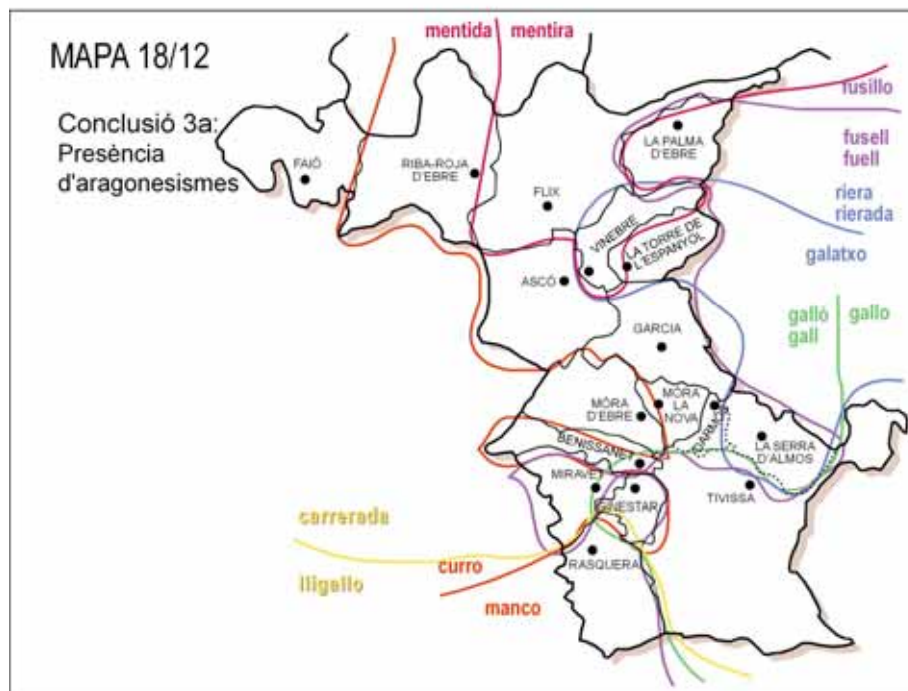
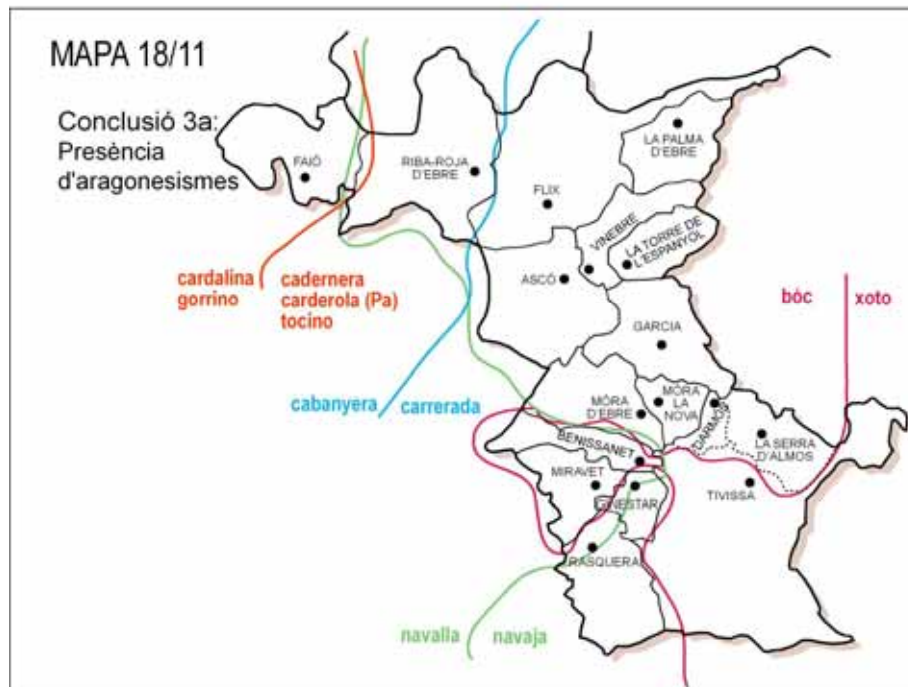

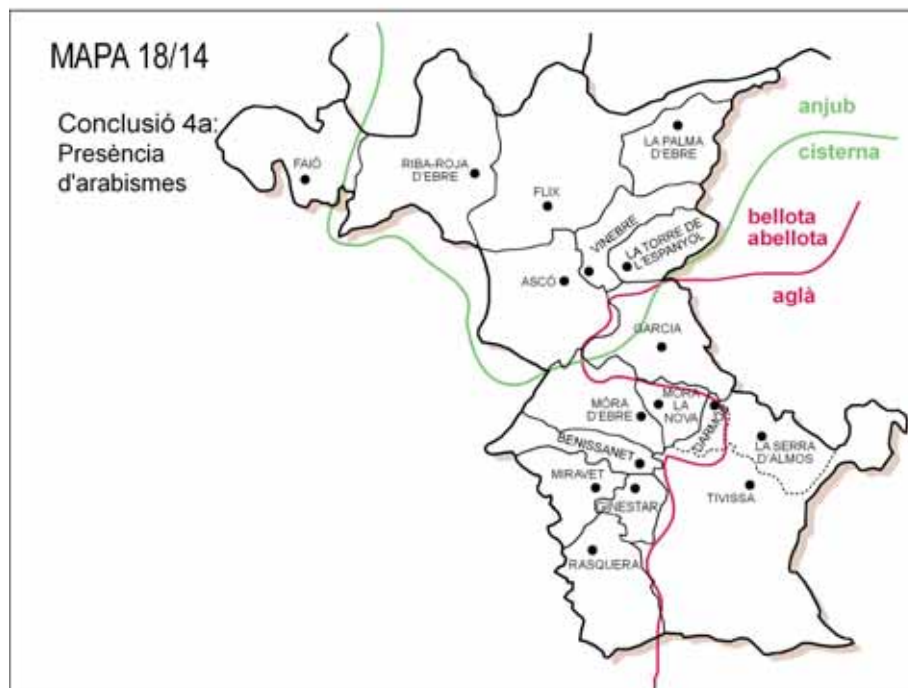
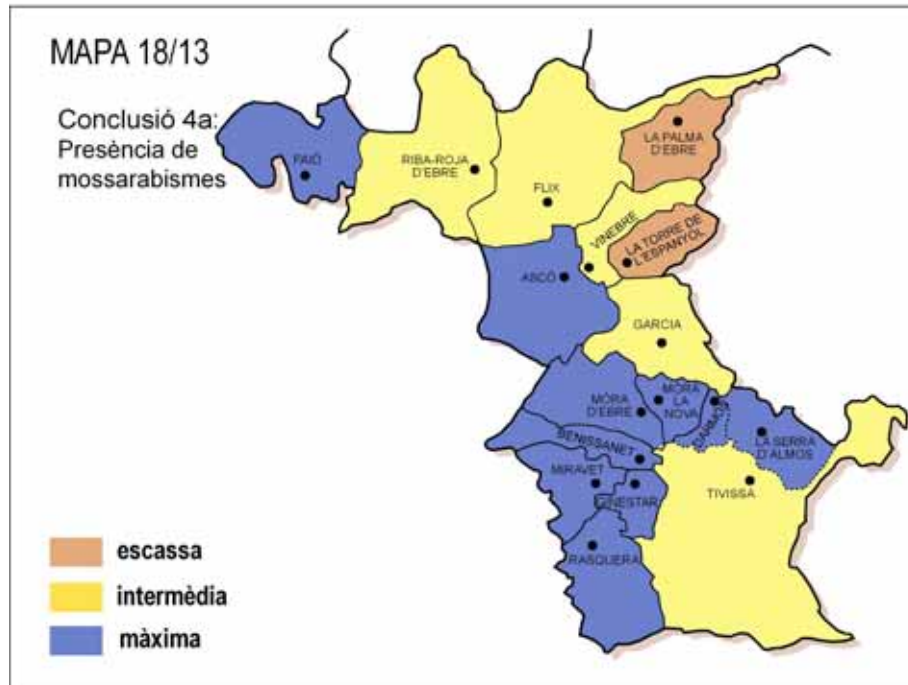

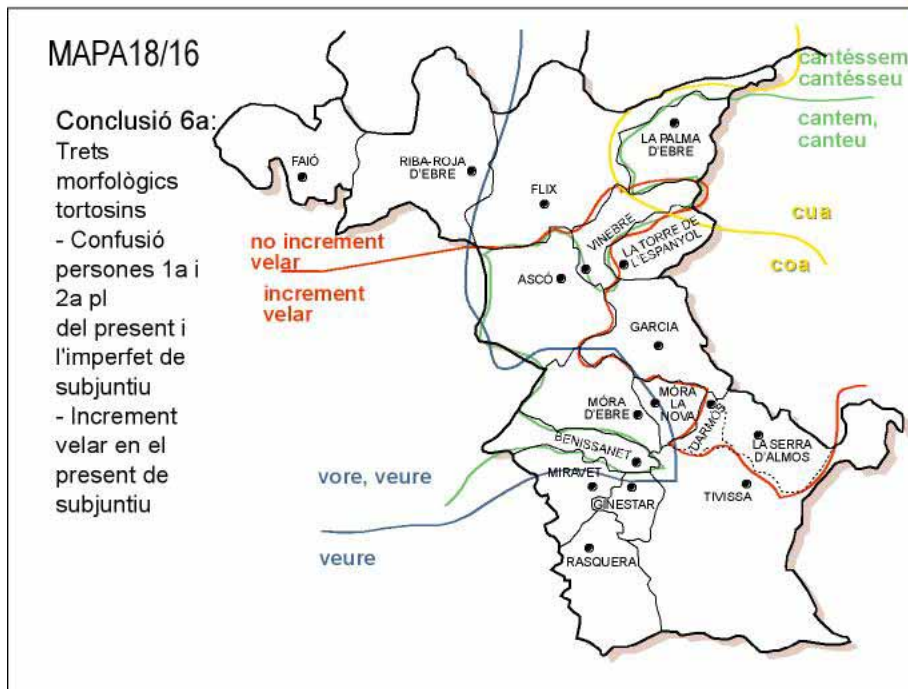
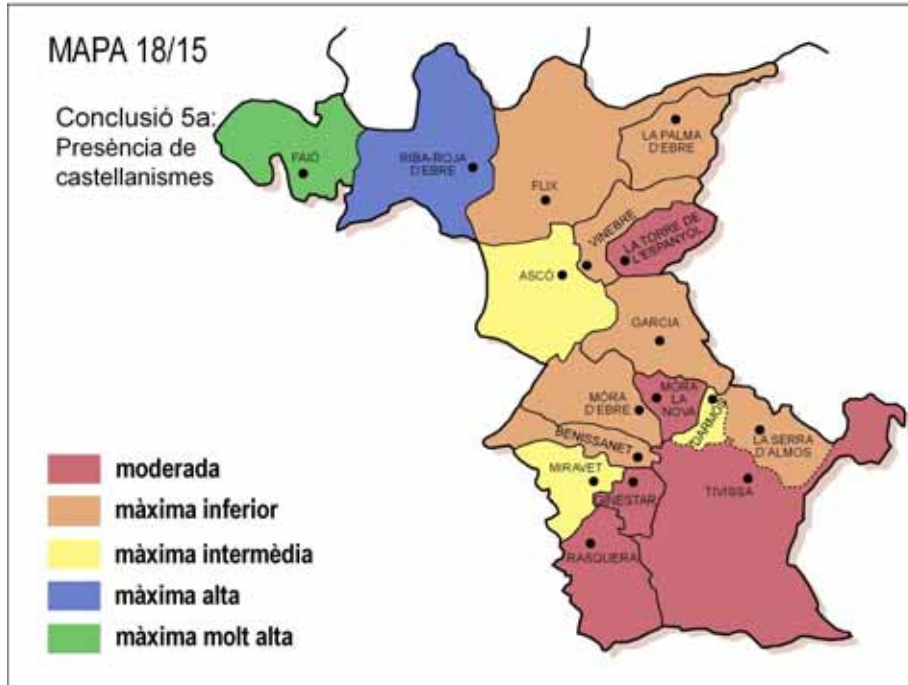

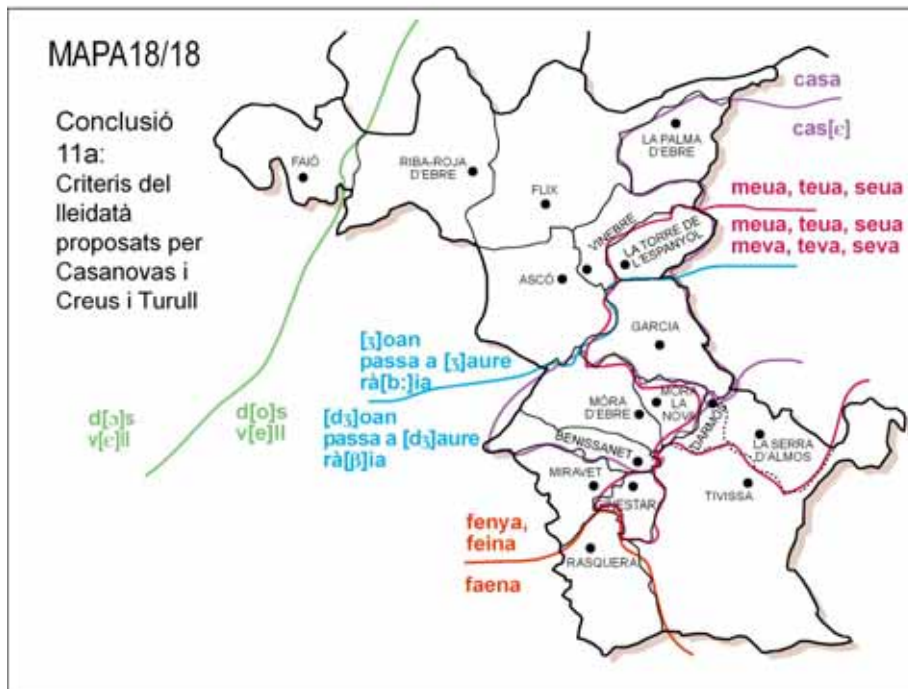
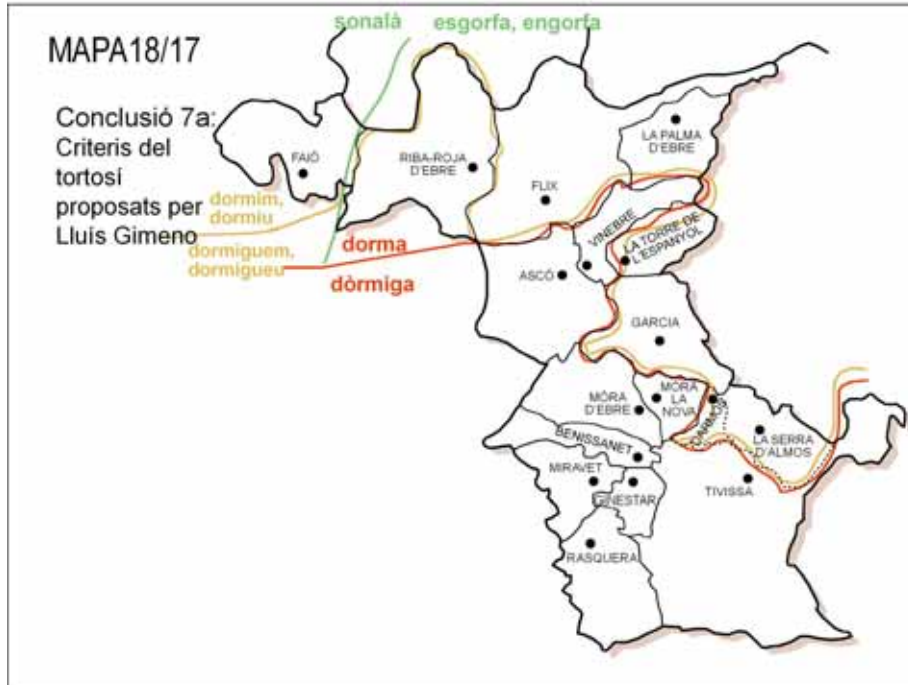

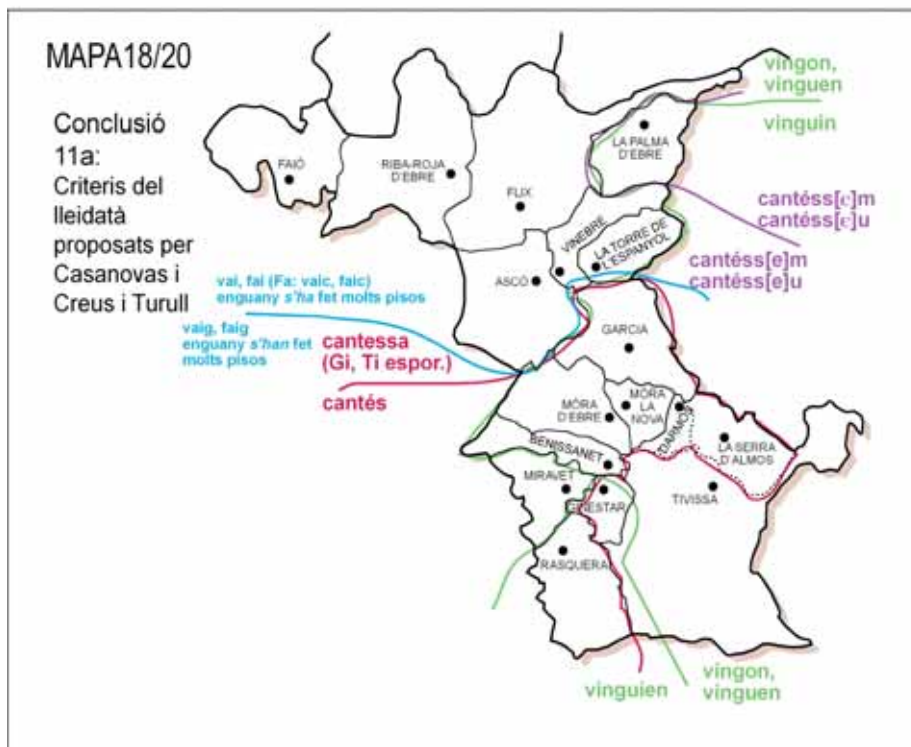
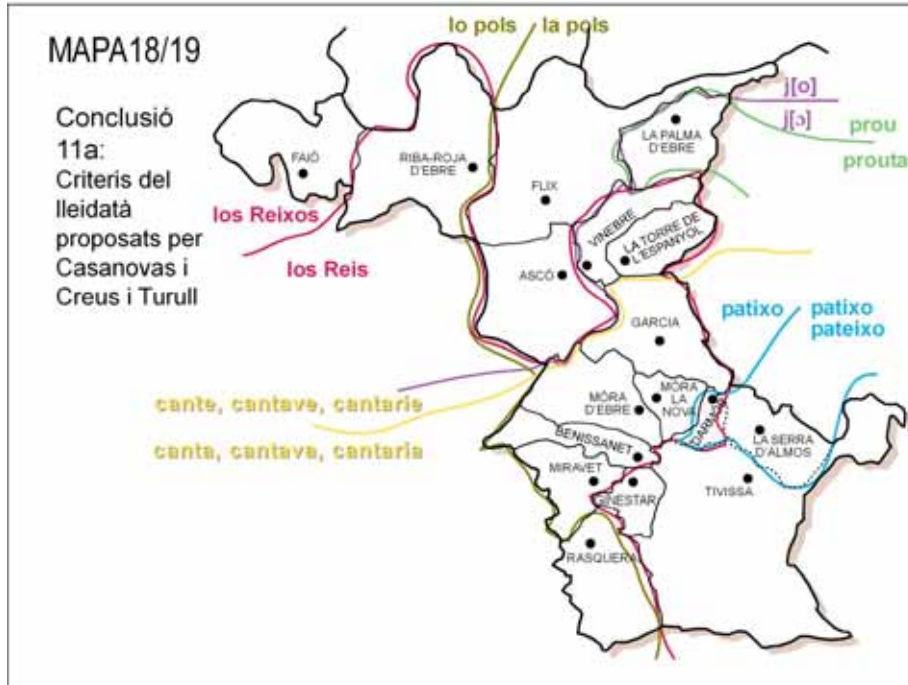

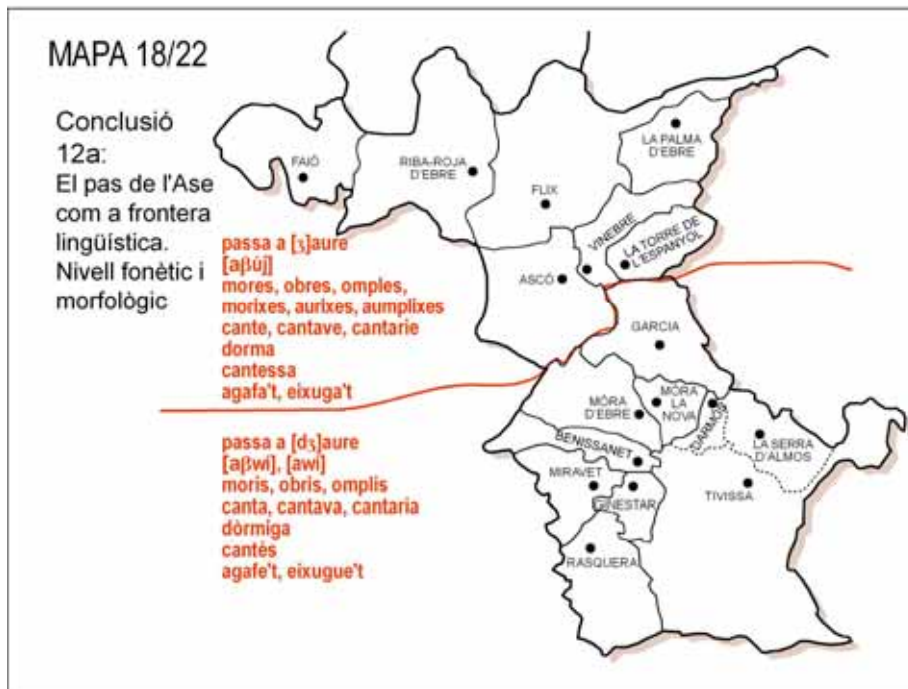
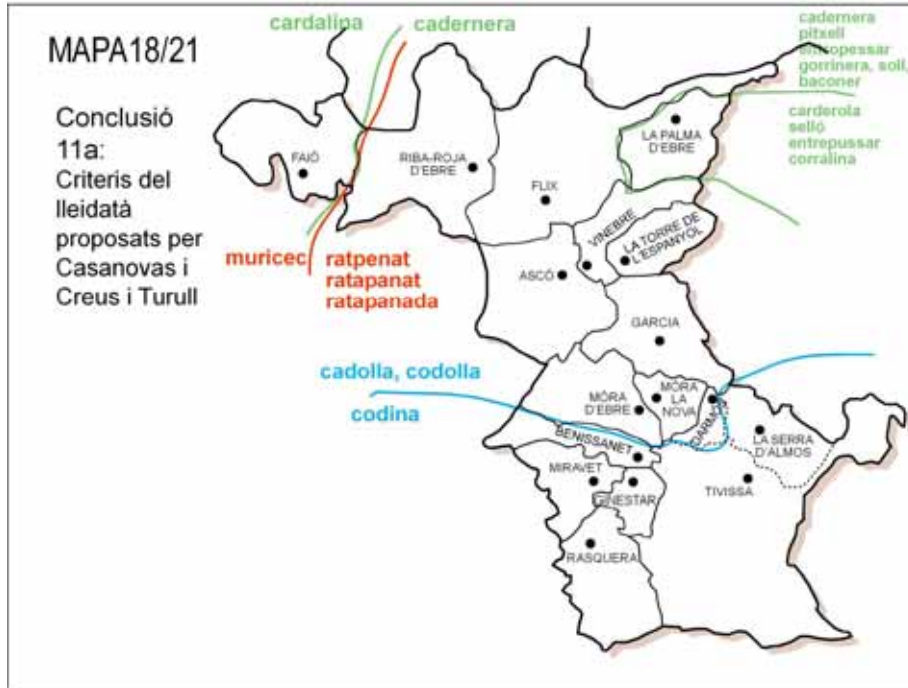

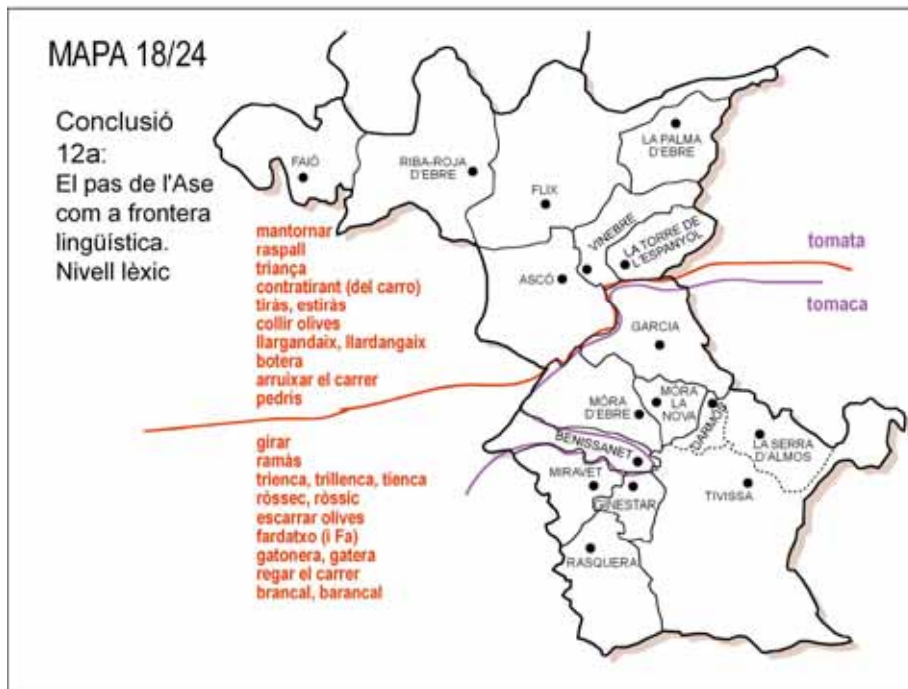

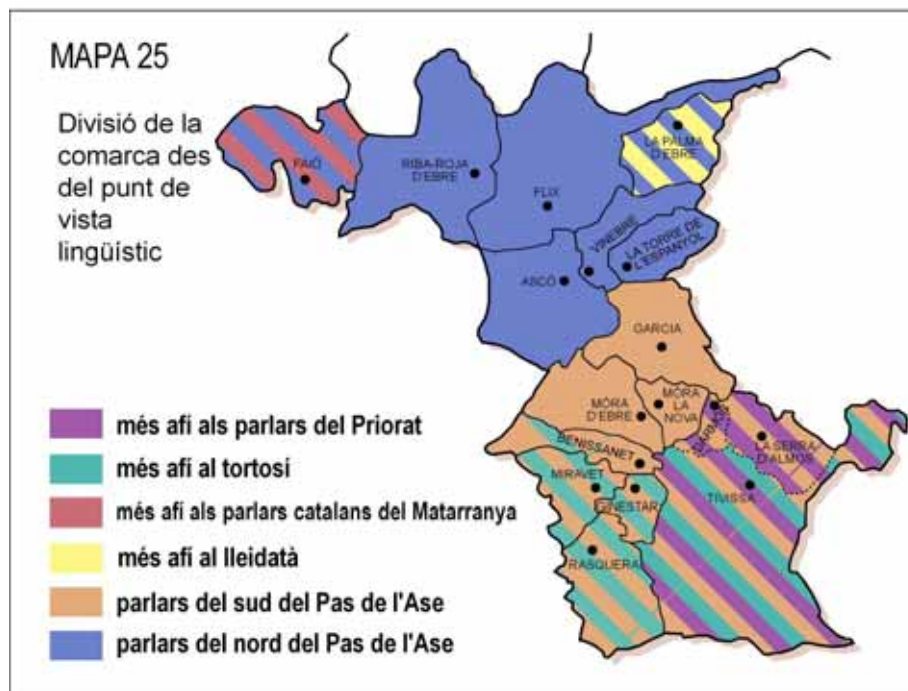

ANNEX 2**ÍNDEX DE MAPES NUMERATS INCLOSOS EN EL CD*****Atlas lingüístic de la Ribera d'Ebre (ALRE) + etnotextos***

1. EL CAMP I ELS CULTIUS	1/44 Cordell
	1/45 Estaca
1/1 Masover	1/46 Maneta (de la dalla)
1/2 Pagès	1/47 Soquet
1/3 Anar al jornal	1/48 Escarpell
1/4 Anar a preu fet	1/49 Barral
1/5 El mitger	1/50 Podall llarg
1/6 Erm	1/51 Rascle
1/7 Garriga	1/52 Martell de fer marge
1/8 Guaret	1/53 Tiràs
1/9 Cabana	1/54 Baiard
1/10 Marge de pedra	1/55 Xurrac
1/11 Marge de terra	1/56 Estisores de podar
1/12 Marges	1/57 Podall
1/13 Feixa	1/58 Collar
1/14 Pórca	1/59 Aladre
1/15 Sénia	1/60 Camatimó
1/16 Aixada ampla	1/61 Cameta (de l'aladre)
1/17 Arrabassar	1/62 Orelles (de l'aladre)
1/18 Xapo	1/63 Malguaret
1/19 Càvec	1/64 Suriaca
1/20 Aixada amb escarpell	1/65 Llobada
1/21 Xapolina	1/66 Cavalló
1/22 Palafanga	1/67 Rompre
1/23 Cànter	1/68 Mantornar
1/24 Cove	1/69 Tercejar
1/25 Cavafems	1/70 Espantall
1/26 Cove femeter	1/71 Dallar
1/27 Abonar amb fem	1/72 Costella (de la dalla)
1/28 Formiguers	1/73 Pontet (de la dalla)
1/29 Aixada estreta	1/74 Rampill (de la dalla)
1/30 Pic de dos puntes	1/75 Pua
1/31 Pic	1/76 Corbella
1/32 Aixadó	1/77 Cabells (de la panolla)
1/33 Aixada de fer brossa	1/78 Panollot
1/34 Àrpiés	1/79 Blat
1/35 Aixada de dos puntes	1/80 Pellofa
1/36 Arpiots	1/81 Neular-se
1/37 Ull de l'aixat	1/82 Civada
1/38 Tascó	1/83 Sègol
1/39 Tallant	1/84 Menat
1/40 Post d'aplanar	1/85 Lligadura de la garba
1/41 Esterrossador	1/86 Rostoll
1/42 Esterrossar	1/87 Garbejar
1/43 Terròs	1/88 Batre

1/89 Forca
 1/90 Diable de l'era
 1/91 Rodet
 1/92 Rampill
 1/93 Rampillar
 1/94 Ramàs
 1/95 Escombrar l'era
 1/96 Triança
 1/97 Forcò
 1/98 Ventar
 1/99 Erer
 1/100 Erar
 1/101 Boll
 1/102 Erer de forat mitjà
 1/103 Fer net, fer lloca
 1/104 Tavella
 1/105 Esbajocar
 1/106 Veça
 1/107 Fesol
 1/108 Albarda
 1/109 Tafarra
 1/110 Pitral
 1/111 Civader
 1/112 Bast
 1/113 Argadells
 1/114 Cornalons de la sàrria
 1/115 Escaletes
 1/116 Barana (del carro)
 1/117 Contratirant (del carro)
 1/118 Capçal (del carro)
 1/119 Estaques (del carro)
 1/120 Fusell (del carro)
 1/121 Descans (del carro)
 1/122 Escala (del carro)
 1/123 Llanda (de la roda)
 1/124 Corva (de la roda)
 1/125 Ralls (de la roda)
 1/126 Xabeta (de la roda)
 1/127 Fre
 1/128 Fanal
 1/129 Tartana
 1/130 Toldo
 1/131 Galera
 1/132 Regnes
 1/133 Enganxar
 1/134 Desenganxar
 1/135 Jou
 1/136 Carretell
 1/137 Perpal
 1/138 Pollagana
 1/139 Carmull

1/140 Llentia
 1/141 Sàrria
 1/142 Sarrió
 1/143 Tragella
 1/144 Redable
 1/145 Llegums
 1/146 Pesolera
 1/147 Fesolera
 1/148 Llavor

2. INDÚSTRIES RELACIONADES AMB L'AGRICULTURA

2/149 Mallol
 2/150 Tronc
 2/151 Sarment
 2/152 Capficat
 2/153 Pàmpol
 2/154 Espampolar
 2/155 Fil
 2/156 Parra
 2/157 Puntal
 2/158 Macabeu
 2/159 Garnatxa
 2/160 Carroll
 2/161 Rapa
 2/162 Esfarfalat
 2/163 Pinyol
 2/164 Verema
 2/165 Veremar
 2/166 Veremador
 2/167 Remolc
 2/168 Carroll
 2/169 Escarrollar
 2/170 Podall
 2/171 Estisores
 2/172 Cornalera
 2/173 Cimaler
 2/174 Cistell veremador
 2/175 Pisar
 2/176 Còvens
 2/177 Cossi
 2/178 Fermentar
 2/179 Trafegar el vi
 2/180 Cèrcol
 2/181 Vi térbol
 2/182 Vi picat
 2/183 Oliver
 2/184 Bord
 2/185 Ombra
 2/186 Arrels

2/187 Tronc
2/188 Soca
2/189 L'escorça
2/190 Branca
2/191 Esqueixar
2/192 Escapçar
2/193 Buscall
2/194 Brot
2/195 Brotar
2/196 Borró
2/197 Borronar
2/198 Collir olives
2/199 Collita
2/200 Bastó
2/201 Cavall
2/202 Pinta
2/203 Escarrar
2/204 Porgador
2/205 Molí
2/206 Gronsa
2/207 Sotamola
2/208 Mola
2/209 Oli verge
2/210 Trafegar l'oli
2/211 Basses
2/212 Cofi
2/213 Llegidora
2/214 Cassa
2/215 Barral
2/216 Gerra
2/217 Mesures per a l'oli
2/218 Clotxa
2/219 Molí de blat
2/220 Lliurador
2/221 Cerndre
2/222 Escaleta
2/223 Llevat
2/224 Rasadora
2/225 Forner
2/226 Pala
2/227 Escombra
2/228 Escombrar
2/229 Crosta
2/230 Molles
2/231 Pa besat
2/232 Crostó
2/233 Pa sec
2/234 Pa tou
2/235 Florit
2/236 Pa rodó
2/237 Llengüet

2/238 Pa integral

3. ELS VEGETALS

3/239 vesc (pega)
3/240 Escarola
3/241 Ull del bròquil
3/242 Bròquil
3/243 Tronxo
3/244 Coralet
3/245 Pebre
3/246 Coent
3/247 Coenta
3/248 Pebrot
3/249 Pebroter
3/250 Tomata
3/251 Tomatera
3/252 Verós
3/253 Tomató
3/254 Espàrrec
3/255 Esparreguera
3/256 Carabassa
3/257 Carabassó
3/258 Alberínia
3/259 Morat
3/260 Alberginiera
3/261 Cabeça
3/262 Forc
3/263 Escalunya
3/264 Ceballot
3/265 Porro
3/266 Pastanaga
3/267 Safranòria
3/268 Xirivia
3/269 Rave
3/270 Tavaneta
3/271 Ràvens
3/272 Moniato
3/273 Moniatera
3/274 Patata
3/275 Patatera
3/276 Peladura
3/277 Gra d'all
3/278 Esbarzer
3/279 Móra
3/280 Vesc (planta)
3/281 Heura
3/282 Enramadera
3/283 Colitxos

3/284 Plantatge
 3/285 Ginebró
 3/286 Roser silvestre
 3/287 Flor de card
 3/288 Ortiga
 3/289 Lletsó
 3/290 Canella
 3/291 Alfàbrega
 3/292 Espígol
 3/293 Sajolida
 3/294 Sàlvia
 3/295 Poniol
 3/296 Esparnellac
 3/297 Falguera
 3/298 Molsa
 3/299 Xicòria
 3/300 Vímet
 3/301 Boga
 3/302 Junc
 3/303 Rosella
 3/304 Cepell
 3/305 Viola
 3/306 Lilàs
 3/307 Gladiol
 3/308 Flabiol
 3/309 Rovelló
 3/310 Pebràs
 3/311 Malva
 3/312 Serva
 3/313 Server
 3/314 Arbocer
 3/315 Nespro
 3/316 Nesprer
 3/317 Nespra
 3/318 Meló
 3/319 Melonera
 3/320 Llavor
 3/321 Síndria
 3/322 Síndriera
 3/323 Tall
 3/324 Canyís
 3/325 Figa xumba
 3/326 Xumbera
 3/327 Préssec
 3/328 Presseguer
 3/329 Borra
 3/330 Taronja
 3/331 Taronger
 3/332 Mandarina
 3/333 Mandariner
 3/334 Gall

3/335 Llimona
 3/336 Cirerer
 3/337 Maçana
 3/338 Maçanera
 3/339 Neplera
 3/340 Perera
 3/341 Palossanter
 3/342 Madur
 3/343 Primerenc
 3/344 Atzavara
 3/345 Palma, palmera
 3/346 Garrofi
 3/347 Noguer
 3/348 Clafolla
 3/349 Avellana buida
 3/350 Pollanc
 3/351 Ametlla
 3/352 Ametlló
 3/353 Amarganta
 3/354 Clafolla
 3/355 Batre ametlles
 3/356 Esclafollar
 3/357 Savina
 3/358 Xiprer
 3/359 Bola de xiprer
 3/360 Pinassa
 3/361 Resina
 3/362 Lladoner
 3/363 Lladó
 3/364 Desmai
 3/365 Xop
 3/366 Àlber
 3/367 Roure
 3/368 Aglà
 3/369 Alzina
 3/370 Alzina surera
 3/371 Bosc

4. ELS ANIMALS DOMÈSTICS

4/372 Gossa moguda
 4/373 Gos rabiós
 4/374 Gosset
 4/375 Ànec
 4/376 Pap
 4/377 Pedrer
 4/378 Esperó
 4/379 Ploma
 4/380 Posador
 4/381 Closca
 4/382 Ou covat

4/383 Lloca	4/434 Botifarra catalana
4/384 Barbes	4/435 Botifarra culana
4/385 Titot	4/436 Llonganissa
4/386 Titota	4/437 Excrement de cabra i ovella líquid
4/387 Aviram	4/438 Excrement de cabra i ovella sòlid
4/388 Conill	4/439 Excrement de conill
4/389 Llebre	4/440 Miolar
4/390 Llebot	4/441 Veü del gat
4/391 Mallada	4/442 Veü del gos
4/392 Reclam	4/443 Bornar
4/393 Ensumar	4/444 Escatainar
4/394 Somera	4/445 Dir al ruc que s'aturi
4/395 Polli	4/446 Dir al ruc que vagi a la dreta
4/396 Crinera	4/447 Dir al ruc que vagi a l'esquerra
4/397 Cua	
4/398 Peülla	
4/399 Quadra	5. LA VIDA PASTORAL
4/400 Menjadora	5/448 Cabrer
4/401 Raspall	5/449 Vaquer
4/402 Estrinjol	5/450 Rabadà
4/403 Regna	5/451 Samarra
4/404 Mos	5/452 Abeurador
4/405 Domar	5/453 Sarró
4/406 Egua	5/454 Esquella
4/407 Poltre	5/455 Jaure
4/408 Tocino	5/456 Mardà
4/409 Soll	5/457 Ovella moguda
4/410 Rebolcar-se	5/458 Banya
4/411 Verra	5/459 Topar
4/412 Mamelló	5/460 Anyell
4/413 Furgar	5/461 Xai
4/414 Bàssia	5/462 Primal
4/415 Farratge	5/463 Esquilar
4/416 Barastell	5/464 Escuar
4/417 Fer net el tocino	5/465 Ovella desdentegada
4/418 Bufeta	5/466 Ovella platxada
4/419 Sagí	5/467 Barba de la cabra
4/420 Llardó	5/468 Arracades de la cabra
4/421 Llom	5/469 Mamella
4/422 Peu	5/470 Bóc
4/423 Galta	5/471 Cobrir la cabra
4/424 Papada	5/472 Davantal
4/425 Escorxat	5/473 Mamar
4/426 Freixures	5/474 Sagalla
4/427 Carn picada	5/475 Toro
4/428 Cansalada	5/476 Avortar la vaca
4/429 Salador	5/477 Estable
4/430 Cuixot	5/478 Vedell
4/431 Magre	5/479 Vaca clapada
4/432 Pernil dolç	5/480 Cadireta de munyir
4/433 Botifarra blanca	5/481 Atuell de munyir

5/482 Llet fresca
 5/483 Llet agra
 5/484 Llet presa
 5/485 Nata
 5/486 Mantega
 5/487 Tel
 5/488 Mató
 5/489 Motlle
 5/490 Formatge

6. ANIMALS VERTEBRATS I INVERTEBRATS

6/491 Porta de l'arna
 6/492 Fibló
 6/493 Bonir
 6/494 Reina
 6/495 Obrera
 6/496 Abellot
 6/497 Xuclar
 6/498 Mosca vironera
 6/499 Moquit que pica
 6/500 Tàvec
 6/501 Vespa
 6/502 Borinot
 6/503 Alada
 6/504 Formiga
 6/505 Formiga petita
 6/506 Oruga
 6/507 Oruga del pi
 6/508 Papallona nocturna
 6/509 Papallona
 6/510 Escorpí
 6/511 Teranyina
 6/512 Libèl·lula
 6/513 Cadell
 6/514 Somereta
 6/515 Llangost
 6/516 Marieta
 6/517 Bernat pudent
 6/518 Escarabat
 6/519 Escarabat merder
 6/520 Panerola
 6/521 Estisoreta
 6/522 Llémèna
 6/523 Puça
 6/524 Paparra
 6/525 Centpeus
 6/526 Tartanya
 6/527 Sangonera
 6/528 Corcó de la fusta

6/529 Cigarra
 6/530 Lluerna
 6/531 Plegamans
 6/532 Pastoreta
 6/533 Llimac
 6/534 Caragola
 6/535 Caragolí
 6/536 Dragó
 6/537 Sargantana
 6/538 Llangardaix
 6/539 Gripau
 6/540 Granota
 6/541 Cullereta
 6/542 Voltor
 6/543 Carnús
 6/544 Esparver
 6/545 Àguila
 6/546 Aguilot
 6/547 Òliba
 6/548 Xot
 6/549 Gamarús
 6/550 Dúgol
 6/551 Gaig
 6/552 Oreneta
 6/553 Pit-roig
 6/554 Esbart
 6/555 Guatlla
 6/556 Faisà
 6/557 Puput
 6/558 Abellerol
 6/559 Todó
 6/560 Tórtola
 6/561 Colomí
 6/562 Cucut
 6/563 Oril
 6/564 Titella
 6/565 Coereta
 6/566 Capsigrany
 6/567 Capnegre
 6/568 Cogullada
 6/569 Passarell
 6/570 Gafarró
 6/571 Cadernera
 6/572 Pinsà
 6/573 Primavera
 6/574 Moixó
 6/575 Picapinyes
 6/576 Pelatxo
 6/577 Fura
 6/578 Fegina
 6/579 Ratolí

6/580 Ratpenat
6/581 Toixó
6/582 Gat salvatge
6/583 Geneta
6/584 Llobetó
6/585 Lloba
6/586 Cabra salvatge
6/587 Ós

7. EL TEMPS. LES ESTACIONS DE L'ANY

7/588 Halo de la lluna
7/589 Lluna plena
7/590 Quart minvant
7/591 Estel
7/592 Estel de l'alba
7/593 Via Làctea
7/594 Matinada
7/595 Alba
7/596 A reveure
7/597 Migdia
7/598 Migdiada
7/599 Bona tarda
7/600 Vespre
7/601 Dilluns
7/602 Dimarts
7/603 Dijous
7/604 Diumenge
7/605 Gener
7/606 Desembre
7/607 Primavera
7/608 Tardor
7/609 Estiu
7/610 Hivern
7/611 Any bixest
7/612 Avui
7/613 Demà passat
7/614 Abans-d'ahir
7/615 Núvols
7/616 Ennuvolat
7/617 Enteranyinat
7/618 Mullar-se
7/619 Eixugar-se
7/620 Escòrrec
7/621 Esllavissada
7/622 Toll
7/623 Bombolla
7/624 Fang
7/625 Argila
7/626 Caure a terra

7/627 Plovisquejar
7/628 Ruixat
7/629 Fredolic
7/630 Estar al sopluig
7/631 Llampec
7/632 Llampegar
7/633 Llamp
7/634 Tempesta
7/635 Mal oratge
7/636 Arc de Sant Martí
7/637 Aclarir-se el temps
7/638 Boira
7/639 Volves
7/640 Allau
7/641 Caramell
7/642 Calamarsa
7/643 Rosada
7/644 Gebre
7/645 Fred
7/646 Petar les dents
7/647 Mà balba
7/648 Xafogor
7/649 Tèbia
7/650 Tebi
7/651 Remolí
7/652 Rellotge
7/653 Burgues
7/654 Mitja hora

8. NOMS TOPOGRÀFICS

8/655 Poble
8/656 Ciutat
8/657 Fanal
8/658 Canó de la font
8/659 Abeurador
8/660 Vorera
8/661 Llambordes
8/662 Veí
8/663 Veïna
8/664 Muntanya
8/665 Muntanyenc
8/666 Obaga
8/667 Solana
8/668 Cim
8/669 Falda
8/670 Penya-segat
8/671 Penya
8/672 Drecera
8/673 Carrerada
8/674 Estret

8/675 Riera
 8/676 Toll
 8/677 Llac
 8/678 Rierol
 8/679 Passera
 8/680 Platja
 8/681 Soldó
 8/682 Mar
 8/683 Coll del pou
 8/684 Poal
 8/685 Corriola
 8/686 Corda
 8/687 Cercapous
 8/688 Sénia
 8/689 Caduf
 8/690 Cadufos
 8/691 Samia
 8/692 Ulleres
 8/693 Aiguamoll
 8/694 Rec
 8/695 Séquia
 8/696 Bassa
 8/697 Llac
 8/698 Tarquí
 8/699 Anjub
 8/700 Cocó
 8/701 Albelló

9. ELS OFICIS

9/702 Manobre
 9/703 Excavadora
 9/704 Gaveta
 9/705 Picot
 9/706 Plomada
 9/707 Tremuja
 9/708 Ciment
 9/709 Guix
 9/710 Llana
 9/711 Mecànic
 9/712 Trepant
 9/713 Tornavís
 9/714 Lima
 9/715 Fressa
 9/716 Ferrer
 9/717 Estenalles
 9/718 Mordaces
 9/719 Enclusa
 9/720 Manxa
 9/721 Fornal
 9/722 Farga

9/723 Llambroix
 9/724 Raspa
 9/725 Escaire
 9/726 Filaberquí
 9/727 Enformador
 9/728 Garlopa
 9/729 Eines
 9/730 Encenalls
 9/731 Serradura
 9/732 Fusta corcada
 9/733 Baster
 9/734 Alena
 9/735 Alcalde
 9/736 Ajuntament
 9/737 Ajuntament (fonètic)
 9/738 Pregoner
 9/739 Captaire
 9/740 Majoral
 9/741 Jutjar
 9/742 Judici
 9/743 jutge
 9/744 Jutjat
 9/745 Covard

10. EL COS HUMÀ

10/746 Rodament
 10/747 Me grato
 10/748 Arruga
 10/749 Llaganya
 10/750 Pupa
 10/751 Aguaitar
 10/752 Tancar els ulls
 10/753 Picar l'ullet
 10/754 Parpella
 10/755 Pestanya
 10/756 Front
 10/757 Sang
 10/758 Inflat
 10/759 Pòmul
 10/760 Xarriaire
 10/761 Xiulet (so)
 10/762 Xiulet (instrument)
 10/763 Alè
 10/764 Li put l'alè
 10/765 Llavi
 10/766 Petó
 10/767 Fer ganyes
 10/768 Geniva
 10/769 Queixal
 10/770 Mossegada

10/771 Xupar-se el dit	10/822 Geperut
10/772 Bigoti	10/823 Gep
10/773 Nou del coll	10/824 Esguerrat
10/774 Gola	10/825 Coix
10/775 Mal de gola	10/826 Crossa
10/776 Úvula	10/827 Garrell
10/777 Ennuegar-se	10/828 Borradura
10/778 M'ha tocat al vedat	10/829 Bony
10/779 Melic	10/830 Esgarrapada
10/780 Fel sobreixida	10/831 Sarrampió
10/781 Ronyó	10/832 Esquitxar
10/782 Muntar	10/833 Pigota
10/783 Flatos	10/834 Tos ferina
10/784 Orins	10/835 Diarrea
10/785 Veixiga	10/836 Bòfega
10/786 Herniat	10/837 Nervis
10/787 Aixella	10/838 No t'assoris
10/788 Pessigolles	10/839 Llèpol
10/789 Canella	10/840 Boig
10/790 Palmell	10/841 Beneitó
10/791 Almostra	10/842 Sonat
10/792 Articulació	10/843 Fredolic
10/793 Menjar-se les ungles	10/844 Coroneta
10/794 Mentida de les ungles	10/845 Llarg
10/795 Lluna de les ungles	10/846 Grenyes
10/796 Penelló	10/847 Moreno
10/797 Panadís	10/848 Cua
10/798 Picor	10/849 Cabell roig
10/799 Calbot	10/850 Serrell
10/800 Clatellot	10/851 Cinta
10/801 Glopada	10/852 Pirri
10/802 Badar	10/853 Ris
10/803 Estornut	10/854 Fer capbussons
10/804 Vomitar	10/855 Enfonsar
10/805 Calfred	10/856 Acotxar-se
10/806 Espinada	10/857 Ajupir-se
10/807 Espatlles	10/858 Agitada
10/808 Arronsar les espatlles	10/859 Anar a gates
10/809 Sec de la cama	10/861 Anar a la cama coixa
10/810 Turmell	10/862 Fer tombarelles
10/811 Carn esqueixada	10/863 Agenolla't
10/812 Trepitjar	10/864 Portar un xiquet al braç
10/813 Puntada	10/865 Portar-lo a coll-i-bè
10/814 Ronya	10/866 Portar-lo a la catxarrona
10/815 Cascàries	10/867 Plantat
10/816 Lleig	10/868 Banc
10/817 Guenyo	10/869 Espenta
10/818 Guerxo	10/870 Sisè
10/819 Galteres	10/871 Setè
10/820 Esquerrer	10/872 Vuitè
10/821 Manco	10/873 Últim

10/874 Ensopegar
 10/875 Caure a terra
 10/876 Caure de nassos
 10/877 Relliscar
 10/878 Espènyer
 10/879 Semblar
 10/880 Perseguir
 10/881 Atrapar
 10/882 Ajudar
 10/883 Recordar
 10/884 Rebre
 10/885 Neguitós
 10/886 Xafarder
 10/887 Eixerit
 10/888 Mustela
 10/889 Pessigar

11. LA CASA

11/890 Torreta
 11/891 Canal
 11/892 Façana
 11/893 Paret mitgera (fonètica)
 11/894 Paret mitgera
 11/895 Mestressa
 11/896 Criat
 11/897 Criada
 11/898 Teulada
 11/899 Teula
 11/900 Fumera
 11/901 Golfes
 11/902 Rafal
 11/903 Terrat
 11/904 Clivella
 11/905 Galleda
 11/906 Llindar
 11/907 Barançal
 11/908 Treure
 11/909 Oblidar-se
 11/910 Botera
 11/911 Frontissa
 11/912 Forrellat
 11/913 Pestell
 11/914 Picaport
 11/915 Trucar a la porta
 11/916 Biga mestra
 11/917 Trebol
 11/918 Envà
 11/919 Gotera
 11/920 Gaiata
 11/921 Cistell

11/922 Panera
 11/923 Portalada
 11/924 Porxo
 11/925 Porxos
 11/926 Finestró
 11/927 Ajustar els finestrons
 11/928 Llar de foc
 11/929 Ventall
 11/930 Ventar el foc
 11/931 Buscall
 11/932 Atiar el foc
 11/933 Estella de fusta
 11/934 Feix
 11/935 Dos feixos
 11/936 Piló
 11/937 Guspira
 11/938 Caliu
 11/939 Cremallers
 11/940 Carn a la brasa
 11/941 Dropo
 11/942 Peresa
 11/943 Avorrir
 11/944 Belluga't
 11/945 Trespeus
 11/946 Molls
 11/947 Agafar
 11/948 Caldera
 11/949 Banc del foc
 11/950 Cuina
 11/951 Safata
 11/952 Taulell de la cuina
 11/953 Damunt
 11/954 Davall
 11/955 Arpeta
 11/956 Forquilla
 11/957 Cullerot
 11/958 Navalla
 11/959 Ampolla
 11/960 Esbravar
 11/961 No n'hi ha gens
 11/962 Gerro
 11/963 Remenar el cafè
 11/964 Cassó
 11/965 Estalvis
 11/966 Tupí
 11/967 Escorredora
 11/968 Ribell
 11/969 Cànter
 11/970 Gargola
 11/971 Pitxell
 11/972 Beure a galet

11/973 Menjador	11/1024 Palangana
11/974 Menjar	11/1025 Dormitori
11/975 Menjo	11/1026 Gira del llençol
11/976 Cortina	11/1027 Coixí
11/977 Plàtera	11/1028 Coixinera
11/978 Eixugar-se	11/1029 Matalàs
11/979 Esmorzar	11/1030 Somier
11/980 Berenar	11/1031 Màrfega
11/981 Altra menjada	11/1032 Doblegar
11/982 Postres	11/1033 Somni
11/983 Carn d'olla	11/1034 Somniar
11/984 Amanida	11/1035 Malson
11/985 Vinagres	11/1036 Apaga el llum
11/986 Croqueta	11/1037 Fus
11/987 Mandonguilla	11/1038 Escalfallits
11/988 Tapadora	11/1039 Penja-robos
11/989 Ou ferrat	11/1040 Tauleta de nit
11/990 Ou dur	11/1041 Orinal
11/991 Ous durs	11/1042 Llitet
11/992 Setrill	11/1043 Bressar
11/993 Taca	11/1044 Canelobre
11/994 Mà de morter	11/1045 Espelma
11/995 Fideus a la cassola	11/1046 Ble
11/996 Galetes	11/1047 Llum de ganxo
11/997 Melindro	11/1048 Clau de ganxo
11/998 Carquinyoli	11/1049 Escombra
11/999 Neula	11/1050 Escombrar
11/1000 Ametlla garrapinyada	11/1051 Brossa
11/1001 Panellet	11/1052 Arruixar el carrer
11/1002 Xocolata	11/1053 Pols
11/1003 Peladilla	11/1054 Drap
11/1004 Confit	11/1055 Torcar la pols
11/1005 Torró	11/1056 Fer punta de coixí
11/1006 Golafre	11/1057 Boixet
11/1007 Afartar-se	11/1058 Fer ganxet
11/1008 Gras	11/1059 Fer mitja
11/1009 Dèbil	11/1060 Safareig
11/1010 Dèbila	11/1061 Safaretjos
11/1011 Aigüera	11/1062 Picador de la roba
11/1012 Aigua	11/1063 Lleixiu
11/1013 Fregall	11/1064 Cossi
11/1014 Rentar els plats	11/1065 Esbandir
11/1015 Fregassada	11/1066 Escórrer
11/1016 Rebost	11/1067 Fer bugada
11/1017 Celler	11/1068 Xotxo
11/1018 Vàter	11/1069 Costurer
11/1019 Mirall	11/1070 Esguinzar
11/1020 Pinta	11/1071 Sargir
11/1021 Penjador	11/1072 Cosir un pedaç
11/1022 Palanganer	11/1073 Fer una carrera
11/1023 Gerro	11/1074 Estisores

11/1075 Post
 11/1076 Raspall
 11/1077 Feina
 11/1078 Guardiola
 11/1079 Estalviar
 11/1080 Molts diners
 11/1081 Fanfarró
 11/1082 Agarrat
 11/1083 Malgastador
 11/1084 Renyar
 11/1085 Avergonyit
 11/1086 Dos
 11/1087 Vuit
 11/1088 Disset, divuit, dinou
 11/1089 Gàbia
 11/1090 Florit
 11/1091 Caixa
 11/1092 Enlluernar
 11/1093 Tardar

12. EL VESTIT

12/1094 Enagos
 12/1095 Brusa
 12/1096 Toca
 12/1097 Davantal
 12/1098 Faldetes
 12/1099 Calces
 12/1100 Mantó
 12/1101 Armilla
 12/1102 Cotilla
 12/1103 Calça curta
 12/1104 Espardenya
 12/1105 Sostenidors
 12/1106 Calcetes
 12/1107 Vestit-jaqueta
 12/1108 Faldilla
 12/1109 Jersei
 12/1110 Mitges
 12/1111 Lligacames
 12/1112 Camisa de dormir
 12/1113 Estrenyecaps
 12/1114 Guant
 12/1115 Collaret
 12/1116 Arracades
 12/1117 Presumida
 12/1118 Samarreta
 12/1119 Calçotets
 12/1120 Màniga
 12/1121 Americana
 12/1122 Esguinzat

12/1123 Corbatí
 12/1124 Suèter
 12/1125 Corretja
 12/1126 Bolquers
 12/1127 Pitet
 12/1128 Nuet
 12/1129 Agafat de la mà
 12/1130 Mitjó
 12/1131 Bonic
 12/1132 Diferentes
 12/1133 Bambes
 12/1134 Recalç
 12/1135 Avarca
 12/1136 Mocador de cap
 12/1137 Boina
 12/1138 Barret
 12/1139 Bisera
 12/1140 Gorra de cop
 12/1141 Braçalet
 12/1142 Botes d'aigua

13. LA FAMÍLIA I EL CICLE DE LA VIDA

13/1143 Anells
 13/1144 Anell de prometatge
 13/1145 Estimar-se
 13/1146 Demanar la promesa
 13/1147 Rebutjar el pretendent
 13/1148 Fadrí
 13/1149 Fadrí gran
 13/1150 Fadrina gran
 13/1151 Conco
 13/1152 Tia
 13/1153 Trencar les relacions
 13/1154 Dot
 13/1155 Menjar de noces
 13/1156 Banyut
 13/1157 Cohabitar
 13/1158 Querida
 13/1159 Prostituta
 13/1160 L'esquellotada
 13/1161 Estar embarassada
 13/1162 Verge
 13/1163 Tindre un desig
 13/1164 Parir
 13/1165 Llevadora
 13/1166 Bord
 13/1167 Criar
 13/1168 Desmamar
 13/1169 Mainadera

13/1170 Com te dius
 13/1171 Pipa
 13/1172 Biberó
 13/1173 Xicot
 13/1174 Jove
 13/1175 Cosí prim
 13/1176 Oncle
 13/1177 Tia
 13/1178 Iaio
 13/1179 Iaia
 13/1180 Vell
 13/1181 Cementiri
 13/1182 Difunt
 13/1183 Taüt
 13/1184 Nínxol
 13/1185 Tomba
 13/1186 Vetllar

14. LES FESTES RELIGIOSES

14/1187 Rector
 14/1188 Mossèn
 14/1189 Sacristà
 14/1190 Frare
 14/1191 Església
 14/1192 Pila de l'aigua beneïda
 14/1193 Senyar-se
 14/1194 Pila baptismal
 14/1195 Campanar
 14/1196 Mantellina
 14/1197 Mentider
 14/1198 Mentida
 14/1199 Ventar les capanes
 14/1200 Batall
 14/1201 L'Àngelus
 14/1202 Sant Crist
 14/1203 Clavat
 14/1204 Nit de Nadal
 14/1205 Pessebre
 14/1206 Nen Jesús
 14/1207 Sant Esteve
 14/1208 Nit de Cap d'Any
 14/1209 Reis
 14/1210 Candelera
 14/1211 Candela
 14/1212 Dijous Gras
 14/1213 Carnestoltes
 14/1214 Disfràs
 14/1215 Careta
 14/1216 Processó
 14/1217 Diumenge de Rams

14/1218 Quaresma
 14/1219 Vesta
 14/1220 Pendó
 14/1221 Via Crucis
 14/1222 Matraques i carraus
 14/1223 Salpàs
 14/1224 Mona
 14/1225 Pentecosta
 14/1226 Panellet
 14/1227 Dia dels difunts
 14/1228 Infern
 14/1229 Ofert
 14/1230 Cobert
 14/1231 Por
 14/1232 Dimoni
 14/1233 El botu
 14/1234 Vespra
 14/1235 Estendard
 14/1236 Gegant
 14/1237 Nan
 14/1238 Sant Antoni
 14/1239 Gojos
 14/1240 Foguera
 14/1241 Jota
 14/1242 Simbomba

15. LA MAR

15/1243 Ona
 15/1244 Gavina
 15/1245 Sàrsia
 15/1246 Remendar
 15/1247 Esca
 15/1248 Netejar el peix
 15/1249 Treure les escates
 15/1250 Arengada
 15/1251 Seitó
 15/1252 Sardina
 15/1253 Badejo
 15/1254 Rajada
 15/1255 Verat
 15/1256 Mollet
 15/1257 Beta
 15/1258 Cap-sec
 15/1259 Catxel
 15/1260 Galera
 15/1261 Musclo
 15/1262 Cranc
 15/1263 Eriçó
 15/1264 Estrella de mar
 15/1265 Sèpia

- 15/1266 Os de la sèpia
16. ELS JOCS
- 16/1267 Jugar
16/1268 Fireta
16/1269 Joguet
16/1270 Estel
16/1271 Engronsador
16/1272 Bitlla
16/1273 Bitllot
16/1274 Saltar a la corda
16/1275 Menar la corda
16/1276 Marro
16/1277 Altre
16/1278 Baldufa
16/1279 Xarranca
16/1280 Palet
16/1281 Jugar a boles
16/1282 Gallina cega
16/1283 Rogle
16/1284 Fona
16/1285 bassetja
16/1286 Jugar a conillets
16/1287 Pessic-pessiganya
16/1288 Joc de l'anell
16/1289 Jugar al tello
16/1290 Senyal
16/1291 Enxomar
17. TRETOS FONÈTICS,
MORFOLÒGICS I SINTÀCTICS
- 17/1292 Vocal "a" final
17/1293 Aviat
17/1294 A poc a poc
17/1295 Manteniment de [v]
17/1296 Demostratiu de proximitat singular
17/1297 Demostratiu de proximitat plural
17/1298 Pronom 1a persona plural (nosaltres)
17/1299 Pronom 2a persona plural (vosaltres)
17/1300 Pronoms possessius forts
17/1301 Pronom 1a persona del singular
17/1302 Infinitiu verb *néixer*
17/1303 infinitiu verb *veure*
17/1304 Prepalatal fricativa inicial precedida de vocal
17/1305 Article personal-I
- 17/1306 Article personal-II
17/1307 Cap aquí, cap allà
17/1308 *Jo* com a complement oblic
17/1309 Conjunció consecutiva *doncs*
17/1310 Conjunció adversativa *però*
17/1311 Participi del verb ser
17/1312 Faig
17/1313 Veig
17/1314 Mitjos
17/1315 Mitja
17/1316 La un
17/1317 Combinació de pron. febles *mos + en*
17/1318 Combinació de pron. febles *us + en*
17/1319 Pronom *en* en posició proclítica
17/1320 Combinació pronominal *me + ho*
17/1321 Combinació pronominal *li, els + en*
17/1322 Imperatiu + pronom feble
17/1323 Possessiu àton 2a persona
17/1324 Possessiu àton 1a persona
17/1325 Possessius àtons masculins
17/1326 *Què* interrogatiu i relatiu
17/1327 Interrogatiu *quin*
17/1328 Adverbi *quan*
17/1329 Indefinit *prou*
17/1330 Indefinit *tota* en l'expressió *tota sola*
17/1331 Preposició *en*
17/1332 Per a ell
17/1333 Preposició *per*
17/1334 *Per a* + infinitiu
17/1335 Conjunció *perquè*
17/1336 Adverbi *gaire*
17/1337 Adverbi *només*
17/1338 Adverbi *darrere*
17/1339 Adverbi *lluny*
17/1340 Adverbi *dins*
17/1341 Adverbi *fora*
17/1342 Adverbi *endavant*
17/1343 Adverbi *llavors*
17/1344 Adverbi *abans*
17/1345 Adverbi de temps *vegada*
17/1346 Adverbi de temps *primer*
17/1347 Adverbi de temps *encara*
17/1348 Adverbi de temps *l'endemà*
17/1349 Locucions adverbials
17/1350 Locució adverbial *a barata*
17/1351 Expressió *deixa-ho anar*
17/1352 Veu de la gallina

- 17/1353 Manera de cridar el gat
 17/1354 Manera de cridar el gos
 17/1355 Mano
 17/1356 Xeic
 17/1357 Infinitiu *saber*
 17/1358 Infinitiu *valer*
 17/1359 Infinitiu *omplir*
 17/1360 Gerundi *caure*
 17/1361 Gerundi *saber*
 17/1362 Gerundi *ser*
 17/1363 Gerundi *tindre*
 17/1364 Gerundi *creure*
 17/1365 Gerundi *dir*
 17/1366 Gerundi *riure*
 17/1367 Gerundi *traure*
 17/1368 Gerundi *veure*
 17/1369 Participi *complir*
 17/1370 Participi *obrir*
 17/1371 Participi *omplir*
 17/1372 Participi *aparèixer*
 17/1373 Participi *créixer*
 17/1374 Participi *merèixer*
 17/1375 Participi *néixer*
 17/1376 participi *riure*
 17/1377 participi *córrer*
 17/1378 1a p. sg verb *fregir*
 17/1379 1a p. sg verb *llegir*
 17/1380 1a p. sg verb *córrer*
 17/1381 1a p. sg verb *morir*
 17/1382 1a p. sg present verb *obrir*
 17/1383 1a p. sg present verb *omplir*
 17/1384 2a p. sg present verb *bullir*
 17/1385 2a p. sg present verb *collir*
 17/1386 2a p. sg present verb *dormir*
 17/1387 1a p. sg present verb *sentir*
 17/1388 2a p. sg present verb *sortir*
 17/1389 2a p. sg present verb *morir*
 17/1390 2a p. sg present verb *obrir*
 17/1391 2a p. sg present verb *omplir*
 17/1392 Desinència 3a p. sg. present, imp.ind., cond.
 17/1393 Desinència 1a i 2a p. pl pres. ind. I grup
 17/1394 Desinència 1a i 2a p. pl verbs acabats en *-ure*
 17/1395 Desinència 1a p. sg imperfect ind.
 17/1396 Imperfet indicatiu verb *caure*
 17/1397 Imperfet indicatiu verb *creure*
 17/1398 Imperfet indicatiu verb *dir*
 17/1399 Imperfet indicatiu verb *riure*
 17/1400 Imperfet indicatiu verb *treure*
 17/1401 Imperfet indicatiu verb *veure*
 17/1402 Imperfet indicatiu verbs tipus feble
 17/1403 Imperfet indicatiu desinència 1a i 2a p. pl
 17/1404 Desinència 1a i 2a p. pl futur
 17/1405 Desinència 1a p. sg condicional
 17/1406 3a p. sg imp.ind. verbs 2n grup
 17/1407 Desinència 1a p. sg pres. subj.
 17/1408 Increment velar en el present de subjuntiu
 17/1409 Present de subjuntiu verb *créixer*
 17/1410 2a, 3a sg i 3a pl present de subjuntiu
 17/1411 1a i 2a p. pl present de subjuntiu
 17/1412 Desinència 1a p. sg imp. subj.
 17/1413 Desinència 2a sg i 3a pl imp. subj.
 17/1414 Increment velar imp. subj.
 17/1415 Imperatiu verb *dir*
 17/1416 Imperatiu verb *estar*
 17/1417 Imperatiu verb *fregir*
 17/1418 Imperatiu verb *llegir*
 17/1419 Imperatiu verb *tindre*
 17/1420 Increment incoatiu
 17/1421 1a persona sg verb *anar*
 17/1422 Persent de subjuntiu verb *fer*
 17/1423 Imperfet de subjuntiu verb *haver*
 17/1424 Condicional verb *ser*
 17/1425 2a p. sg imperatiu verb *ser*
 17/1426 Qui és
 17/1427 Condicional verb *ser*
 17/1428 Imperfet de subjuntiu verb *ser*
 17/1429 Construccions de subjecte indeterminat
 17/1430 Concordança amb el verb *haver-hi*
 17/1431 Concordança d'*haver-hi* amb complement en singular
 17/1432 Concordança participi
 17/1433 Exclamatiu quantitatiu *quant*
 17/1434 Tematització pronominal
 17/1435 Vocal patalal semioberta tònica
 17/1436 1a i 2a p. pl present indicatiu
 17/1437 Articulació vocal tònica a *arreu*
 17/1438 Articulació vocal tònica a *metro*
 17/1439 Resultat diftong AI a *més, només i mestre*
 17/1440 Adverbi de manera *com*
 17/1441 Articulació vocal pretònica a *bellugar*
 17/1442 Articulació vocal final de *febre*

17/1443	Articulació vocal final de <i>la Torre</i>	
17/1444	Articulació de la vocal pretònica de <i>soroll</i>	
17/1445	Tancament de la vocal final a <i>ferro</i> i <i>enterro</i>	
17/1446	Tancament de la vocal final a <i>enterro</i>	18. CONCLUSIONS
17/1447	Combinació del possessiu amb <i>casa</i>	18/1 Conclusió 1a
17/1448	Espatlla	18/2 Conclusió 2a
17/1449	Rogle	18/3 Conclusió 2a
17/1450	Articulació de la prepalatal de <i>corretja</i> , <i>metge</i> , <i>fetge</i>	18/4 Conclusió 2a
17/1451	N'hi ha	18/5 Conclusió 2a
17/1452	Vim blanc	18/6 Conclusió 2a
17/1453	Articulació del grup consonàntic <i>bl</i>	18/7 Conclusió 2a
17/1454	Articulació de la dental final de <i>alt</i>	18/8 Conclusió 2a
17/1455	Articulació de la velar final de <i>blanc</i>	18/9 Conclusió 2a
17/1456	Articulació de la velar a <i>cinc hores</i>	18/10 Conclusió 3a
17/1457	Articulació de la dental a <i>quant és</i>	18/11 Conclusió 3a
17/1458	Diminutiu de <i>gran</i>	18/12 Conclusió 3a
17/1459	Caminar	18/13 Conclusió 4a
17/1460	Començar	18/14 Conclusió 4a
17/1461	Parar	18/15 Conclusió 5a
17/1462	Relliscar	18/16 Conclusió 6a
17/1463	Pessigar	18/17 Conclusió 7a
17/1464	Metàtesi a <i>brodar</i>	18/18 Conclusió 11a
17/1465	Metàtesi a <i>pobre</i>	18/19 Conclusió 11a
17/1466	Pitjor	18/20 Conclusió 11a
		18/21 Conclusió 11a
		18/22 Conclusió 12a
		18/23 Conclusió 12a
		18/24 Conclusió 12a
		18/25 Divisió dialectal de la comarca

ANNEX 3**INSTRUCCIONS PER AL MANEIG DEL CD**

En el CD-ROM que s'inclou en aquest volum s'hi poden trobar dos carpetes. La primera duu el nom "Site" i és la que conté l'atles lingüístic de la comarca; la segona es diu "Fragments antologia textos" i són els fragments sonors d'etnotextos que s'han inclòs, transcrits ortogràficament i fonèticament, en el capítol 6 d'aquest estudi. Duen l'extensió ".wave" i són documents que es poden obrir des de diferents programes.

Per poder veure tots els mapes de l'atles, cal obrir la carpeta "Site" i buscar la carpeta "webs_mapes". Aquesta carpeta conté tots els mapes agrupats en subcarpetes. Clicant dos vegades sobre qualsevol dels noms que hi figuren (p.ex. 1_1) s'obre el mapa. Una vegada obert, es pot trobar la pestanya "pàgina anterior", que condueix a la llista de mapes del primer camp semàntic. Si es torna a clicar "pàgina anterior" es va directament a l'índex de l'atles. Des de l'índex es pot navegar fàcilment per tots els camps semàntics, perquè a l'esquerra de la pantalla es troba la llista, numerada, de tots els camps semàntics. Clicant damunt de qualsevol camp semàntic s'obre la llista de tots els mapes que conté i clicant damunt de qualsevol nom de l'índex s'obre el mapa en qüestió. Una vegada el mapa s'ha obert, el seu nom queda a la llista en color roig, de tal manera que es poden distingir perfectament aquells mapes que ja s'ha consultat dels que encara queda per mirar.

Amb qualsevol navegador poden obrir-se les carpetes i es poden veure els mapes.